BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
4 C
14

M
11
3
F
15

ARISTOTELIS STAGIRITAE

ORGANVM,

SEV LIBRI AD LOGICAM ATTINENTES,

Seuerino Boethô Interprete:

AD OPTIMORVM EXEMPLARIVM *Græcorum fidem nuper recogniti: & in capita diſtincti:*

CVM SCHOLIIS, VARIISQVE ARGVMENTIS, Concluſionibus ſingulò quoq; capite contentis, ac varietatibus lectionum, miro figurarum artificio explanantibus, nuper additis.

Quæ omnia recenti hac noſtra editione, vt potuit fieri, diligentiſſime expolita ſunt, atq; elaborata.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS Apud Hieronymum Scotum.

M D LX.

CATALOGVS EORVM quæ in Organo Ariſtotelis continentur.

PORPHYRII *Introductio ſeu Cõmunium Quinque Vocum, vel Prædicabilium Liber.*
Ariſt. Categoriæ, ſiue decem Genera, ſeu prædicamenta.
Boetho Seuerino Interprete.

Gilberti Porretani De ſex Principijs.
Hermolao Barbaro Interprete.

Peri hermenias, ſiue De Interpretatione.
Analyticon Proteron, ſeu Reſolutiuorum Priorum Libri. II.
Analyticon Hyſteron, ſiue Reſolutiuorum Poſteriorum Libri. II.
Boetho Seuerino Interprete.

Topicorum, ſeu De Arte inueniendi Libri. VIII.
Elenchi, ſeu De Sophiſticis Reprehenſionibus, ſeu Fallacibus & captioſis.
Ioachimo Perionio Cormœriaceno Interprete.

CATALOGVS

CATALOGVS LIBRORVM ARISTOTELIS.

VNIVERSOS *Ariſtotelis libros periti redigunt ad quatuor claſſes.* quarum Prima continet eos, qui di*cendi perſuadendiq; rationem tradunt.* Ad hanc referri poſſunt ea, quæ de Poetica, Muſica, prouerbiisq; ſcripſit, aut ſi quod eſt aliud ſimile. Secunda, qui diſſerendi ratiocinandiq; ſcientiam docent. Tertia, qui moralem ciuilemq; diſciplinam tradunt. Quarta, qui de naturalibus ac ſupernaturalibus tractant. Nunc quid in quaq; claſſe nobis perierit, aut extet, uelut in tabula depingatur. In prima, quæ Rhetoricen docet, qui Græci extant hi ſunt, Rhetorices ad Theodecten, Libri tres, cum Laertius non numeret niſi duos, teſtans tamen illum de Rhetorica bis, duobus uoluminibus tractaſſe. Ad Alexandrum de ciuilibus ſermonibus, lib. 1. De Poetica, lib. 1. In ſecunda, quæ Dialecticen tradit, extant hæc. De prædicamentis decem, lib. 1. De enunciatione, lib. 1. quē nunc ſecant in duos. Analyticorum priorum, lib. 9. cum nobis extent tantum duo, niſi fortaßis hi ſunt, quos Laertius hoc titulo cōmemorat, Syllogiſmorum duo, Analyticorum poſteriorum, ſiue demonſtrationum, lib. 2. Topicorum, lib. 8. Elenchorum, liber unus, quem neſcio quis ſecuti in duos. In tertia, quæ moralia continet, hæc ſuperſunt. Ethicorum ad Nicomacum, lib. 10.

BIBLIOTECA NAZ ROMA VITTORIO EMANUELE

Ethicorum ad Eudemum, lib.octo, ſic uidetur: eſt.n.ſeptimus longiſſimus. Ethicorum, quæ magna moralia uocantur, lib.2. Politicorum, lib.8. Oeconomicorum, lib.duo, quorum alter nothus eſt. In quarta ſuperſunt hæc. Naturalium auſcultationum, lib.8. Meteorologicorum, lib.4. De cœlo, lib.4. Hiſtoriæ animalium, lib.10. De Partibus animalium, lib.4. De generatione animalium, lib.5. De generatione & corruptione, lib.2. De mundo ad Alexandrum, lib.1. De coloribus, lib.2. De plantis, lib.1. De ſenſu & ſenſibili, lib.1. De iuuentute & ſenectute, lib.1. De ſomno & vigilia, lib.1. De inſomnijs, lib.1. De diuinatione in ſomnis, lib.1. Problematum ſectiones permultæ. De vita & morte, lib.1. De Reſpiratione, lib.1. De flatu, lib.1. De Phyſiognomicis, lib.1. De Anima, lib.3. De memoria & reminiſcentia, lib.1. De Mechanicis, lib.1. De Lineis inſecabilibus, lib.1. De Xenophanis, Zenonis, & Gorgiæ placitis, lib.1. Supernaturalium, lib.14. Tantum nobis ſupereſt, & quidem Græce. Nunc accipe quæ in quaque claſſe deſiderentur. De prima deſiderantur hæc. De Poetis, lib.3. De Rhetorica, lib.unus, cui titulus Gryllus. Nerinthus, lib.1. De Enthymematibus rhetoricis, lib.2. Artis Poeticæ tractatio, lib.2. De conſilio, lib.1. De Homericis ambiguitatibus, lib.6. Liberalium diſciplinarum, lib.2. Parabolarum, lib.1. Ἀτάκτων id eſt, inordinatorum. lib.12. Olympionicæ, lib.1. Pythionicæ, lib.1. Pythionicarum elenchi, lib.1. Dionyſiacæ uictoriæ, lib.1. Pyticus muſices, lib.1. De Tragœdijs, lib.1. De Doctrinis, lib.1. Prouerbiorum, lib.1. Carmen. ad Phyloxenum. Scripſit & elegias. His adiungi poſſunt, Mathematicus, lib.1. De magnitudine, lib.1. De muſica, lib.1. Ex*

[Margin: Inter græce impreſſos nõ extat.]

[Margin: Hic nup à Iulio Martiano Rota latinitate donatus eſt.]

ſecunda deſiderantur hæc. Sophiſta, *lib.*1. Menexenus, *lib.*1. De *ſcientiis, lib.*1. *Solutiones contentioſorum, lib.*1. *Diuiſiones ſophiſticæ, lib.*4. De *contrariis, lib.*1. De *ſpeciebus & generibus, lib.*1. De *propriis, lib.*1. *Commentaria aggreſſoria, lib.*3. De *inſtantia, lib.*1. De *his quæ aliquot modis dicuntur, aut iuxta additionem aut propoſitum ut reddidit* Diogenis *interpres cum Aldina editio habeat* κατὰ πρόθεσιν, *lib.*1. De *ſcientia, lib.*1. *Diuiſiones decem & ſeptem. Diuiſibilium, lib.*1. De *interrogando, & reſpondendo, lib.*2. De *propoſitionibus, lib.*1. *Propoſitionum contentioſarum, lib.*4. De *ſyllogiſmo, lib.*1. De *quæſtionibus, lib.*1. *Methodicorum lib.*8. De *ſyllogiſmis, lib.*2. *Syllogiſticorum & definitionum, lib.*2. De *Eligibili & contingenti, lib.*1. De *his quæ ante locos ſunt, lib.*1. *Topicon ad finitiones, lib.*2. *Diuiſionum. lib.*1. *Definitionum lib.*3. *Epicherematum, lib.*2. *Quæſtiones aggreſſoriæ, lib.*25. *Artium collectio, lib.*2. *Ars, lib.*1. *Ars alia, lib.*2. *Compendium artis, lib.*1. *Artis* Theodecti *contractio, lib.*1. *Enthymematum diuiſiones, lib.*1. De *dictione, lib.*3. *Collectionum, lib.*2. *Aduerſus* Gorgiam, *lib.*1. *Problematum ex* Democrito, *lib.*6. De *Doctrina, lib.*1. *Aduerſus* Zenonis *ſcita, lib.*2. *Encycliorum, lib.*2. *Ex tertia interciderunt hæc.* De *iuſtitia. lib.*4. De *philoſophia, lib.*3. De *repub. lib.*2. *Amatorius, lib.*1. *Conuiuium, lib.*1. De *diuitiis, lib.*1. *Exhortationum, lib.*1. De *Nobilitate, lib.*1. De *voluptate, lib.*1. *Alexander, ſeu de colonis, lib.*1. De *Regno. lib.*1. De *Bono, lib.*3. De *Platonis legibus, lib.*3. De *Rep.* Plato. *lib.*2. De *Amicitia, lib.*1. *Quid ſit affici aut affectum eſſe, lib.*1. *Propoſitiones de uirtute, lib.*3.

De perturbationibus iræ, lib. I. De imperio, lib. I. De meliori, lib. I. De affectibus, lib. I. De voluntario, lib. I. De pulchro, lib. I. Quæſtionum de amicitia, lib. duo. Polyticorum, lib. 2. De iuſtis, lib. 2. Iuſtificationum lib. 2. Iura, liber. I. Lex commendatitia, lib. I. Legum, lib. 4. Politiæ ciuitatum, lib. centum uiginti-octo, & ſeorſum de democratia, oligarchia, ariſtocratia, & tyrannide. Addantur his epiſtolæ ad Philippum. Selymbriorum epiſtolæ. Ad Alexandrum quatuor. Ad Antipatrum nouem. Ad Mentorem una. Ad Olympiadem una. Ad Hephæſtionem una. Ad Themiſtagoram una. Ad Philoxenum una. Ex quarta interciderunt hæc. De Elementis, lib. 3. De motu, lib. I. De idea, lib. I. Quæſtionum de Anima, liber. I. De Natura lib. 3. Phyſicus, lib. I. De Architæ philoſophia, lib. 3. De Speuſippi & Xenocratis philoſophia, lib. I. De Timæi & Architæ libris decerpta, lib. I. Aduerſus Meliſſi dicta, lib. I. Aduerſus Pythagoricos, lib. I. Aduerſus Alcmæonis placita, lib. I. Aduerſus Xenocratem, lib. I. De Pythagoricis, lib. I. De inciſionibus, lib. 8. Excerptio inciſionum, lib. I. De compoſitis animalibus, lib. I. De fabuloſis animalibus, lib. I. De non gignendo, lib. I. * De Plantis, lib. 2. Medicinalium, lib. 2. De ſignis tempeſtatum, liber. I. Aſtronomicus ſpeculatiuus, lib. I. De motu, lib. I. Inſpectorum problematum, lib. 2. Expoſitam generatim, libri quatuordecim.

Hi libri nuper inuēti mox edentur.

DE ARISTOTELIS OPERIBVS CENSVRA.

PLINIVS ſecundus libro Septimo Hiſtorię naturalis inquirit, quod nam exiſtimetur maximum fuiſſe ingeniũ, ex his quidem quorũ extet memoria, vel ſuis ipſorum, vel alienis monumentis,& eam tantȩ ambitionis palmam videtur ad Homerum vatem deferre, ſecutus Græciæ iudicium, quæ illum fontem ingeniorum appellat. *Plinius de ipſo Ariſt.* Sed mihi tamen acrius eam rem intuenti, atque examinanti ſubtilius, nullum videtur fuiſſe ingenium Ariſtotelico præſtantius. *Quantum fuerit Ari. ingenium.* Legenti opera eius attente ac diligenter, exoritur ingens admiratio, quam ab vltimis principiis deducit abditiſsima & profundiſſima rerum omnium. quam acute refellit aliena, quam fortiter communis & corroborat ſua, quo ordine digerit ſingula,& quod eſt in tradendis artibus perutile, quanta frugalitate verborum.nihil eſt in eo vacans aut inane, omnia ſolida & plena: nuſquam ſinit lectorem oſcitari,aut aliud agere.De hoc vere dici poteſt, quod Lyſiæ Athenienſi minori de cauſa attribuitur, ruituram ſtructuram vniuerſam, ſi vel verbulum vnum tanquam lapidem detraxeris. Axiomata autem illa vniuerſalia, quis non admiretur in omni argumento & materia tam multa eſſe ab illo excogitata vera & perpetua, quibus ſequens ætas in tanto decurſu ſeculorum vix exceptionem vllam annotauit? Scripſerunt veteres

philoſophi ante Ariſtotelem pauca, atque ea confuſe. Primus omnium Plato eleganter ſane multa,& docte, ſed ad docendum diſcendumque parum accommodate. Ariſtotelis omnia ordinem & formam habent inſtitutionis ac diſciplinæ, nec fuit dexteritas in aliquo ad artes tradendas par. omnia vero ſunt illi certis præceptis & formulis conſcripta, ea breuitate & grauitate verborum ac ſententiarum, vt accipi facile retinerique poſsint, & ad vſum cum res poſtulat, accommodari. Verba autem nullus Græcorum habet æque apposita, ita vt ex rebus videantur naſci, quas tractat. Non perſequitur rerum floſculos, & orationis deliciolas, queis inani oblectamento delinitum lectorem teneat, poſtea remittat vacuum. Plena eſt illius oratio ingenti fructu cognitionis rerum ſciri dignarum. non captat præſentem gratiam leuem ac momentaneam, ſed adfert diuturnam vtilitatem. idcirco nec ad quemlibet guſtum facit tantus author, nec quemlibet lectorem deſiderat. Volunt Ariſtotelis opera lectorem ingenij non acuti tantum, ſed etiam profundi, ſolidi, ſani circumſpecti, volunt attentum diligentem, imbutum lectione variorum authorum, & cognitione rerum multarum. hæc ſi deſint, nihil Ariſtotelicis libris exiſtimabitur aſperius, inſuauius, inamœnius, quemadmodum nonnulli de eo iudicant, vel propter ignorantiam, vel propter teneritudinem ingeniorum, pondus non ferentes tantæ doctrinę: quemadmodum infirmis oculis lux ſolis, & diei ſplendor moleſtus eſt. quo nihil eſt ſanis, & valentibus iucundius. verum vt Ariſtoteles primus inueniebat prope omnia, ita non poterat noua inuenta omnino vnus excolere, atque expolire. Erant etiam nonnulla, quæ propter nouitatem nondum habebat ſatis explorata, & percognita. Accedebat ad hæc ingenium viri tectũ, & callidum, & metuens, reprehenſionis: quod inhibebat eum, ne proferet interdum aperte, quæ ſentiret, inde tã multa per eius opera obſcura, & ambigua.

De libris illivs.

Libri eius diu latuerunt, cũ bibliotheca Theophraſti diſcipuli, quæ ad hæredes imperitos deuoluta, multis annis in tenebris, & ſqualore iacuit, vſque ad tempora L. Sylle Dictatoris, qui bibliothecam illam coemit,& libros deſcribendos, in ordinemq; redigendos Tyrannioni dedit grammatico ſicut authores ſunt Plutarchus Chæronæus,& Strabo. Poſtea tẽpora fuerunt in omnium manibus, ſed non magno in pretio, propter difficultatem ſenſuum, quos pauci penetrabant, quouſque Alexander Aphrodiſienſis, Antoninorum temporibus diligens Ariſtotelis lector,commentarios in multa illius opera conſcripſit, tum primum cœpit Ariſtoteles, & legi,& intelligi, & verſari in hominum manibus, nimirum intellecta vtilitate, quæ ex illius attenta lectione caperetur. Verum non omnia illius ingenij monimenta, etiam quæ L. Sylla inũenit, ad noſtram ætatem peruenerunt: quod eſt intelligere ex iis, quæ à veteris memoriæ ſcriptoribus citantur M. Tullius in ſecundo lib. de Natura deorum, argumẽtum adfert Ariſt. quo ille Dei prouidẽtiam ex conſideratione pulchritudinis ordiniſque mundi huius colligebat. atqui argumentum hoc apud Ariſtotelem, quẽ habemus, nuſquam legitur. Idem Cicero libros Ariſtotelis de nat. Deorum viſos à ſe teſtatur. Seruius grammaticus Ariſtotelem citat dicentem, aliqua numina mori. Iſidorus, non Hiſpalenſis antiſtes, ſed antiquior quidam, & Clemens in Stromatibus, aſſerunt Ariſtotelem de diis localibus mentionem feciſſe, qui vrbibus & regnis præſiderent. Tranſeo quæ de Ariſtotelis ſcriptis recẽſet Laertius, qui voluminum eius ſummam ad quadringenta perducit, de quibus quidem nihil dubitet,& multo aliter diſtinguit libros quã nos. Ac vt non oĩa Ariſt. habemus, ita quædã ſub noĩe illius aliena circũferuntur, quod eſt Ariſt. cum oĩbus fere magni nominis ſcriptoribus cõe. Iam de ſingulis dicamus libris.

Liber hic dicitur de interpretatione, quoniã in eo Philoſophus interpretatur, quid ſit nomen, quid verbum, quid oratio, quid pronunciatum, quæ ſunt quidem partes grammatici. explicat tamen illa Ariſtoteles in operæ dialectico, ꝙ grammatica nondum eſſet illa ætate inuenta, hæc vtique grammatica, qua nunc vtimur. nam olim priſci homines cognitionem elementorum, & ſyllabarum, ſcriptionem rectam ac legitimam, tum pronunciationem germanam & propriam cuiuſque linguæ, grammaticam nuncupabant, iam inde ab Homeri ſeculo. Itaque grammatici munere Ariſtoteles fungitur in prima operis huius parte. Vnus eſt liber περὶ ἑρμηνείας non duo. Diſputatio autem illa de futuris indefinitis, quæ contingentia nuncupantur, perplexa eſt & difficilis, atque eo magis, quod Ariſtoteles diſputat ſecum ipſe, obiicit ſibi argumenta, & diſſoluit, confuſis omnino diſtinctionum notis, ita vt dialogiſmus ſit abſque perſonis, ſed ſi diſtinctiones diligenter animaduertantur, dilucidior fiet tota tractatio.

Categoriae.

Opus hoc deſumptum eſt ex prima philoſophia, quæ μετὰ τὰ φυσικὰ nominatur, ſed hæc tractantur illic, vt res in categoriis autem vt voces, res illas ſignificantes. idcirco categoriæ nominantur, quaſi prædicationes, vt vulgo vertunt, vno autem verbo Latinæ dicere perdifficile. Sunt autem hæc modi quidam, & velut rationes, queis primas eſſentias, hoc eſt, ſingula rerum denominamus, conſignamus: configuramus, conueſtimus, ſeu quod aliud vocabulum magis placet aut ſi quod eſt iſtis aptius. Dicimus enim Socratem animãs eſſe, & album, & procerum & maritum, & Athenis, & quæ ſunt eiuſmodi. Sed denominationes iſtæ ex rebus pendent. atque vt res ſeparare, ac ſegregare operoſum eſt, & arduum, ita & categorias iſtas. multũ tñ ab Ariſt. eſt profectum, plurimum confectum viæ vno decurſu.

POST explicatas pronunciationes rationesque aliorum de aliis pronunciandi atque iudicandi, tradit Ariſtoteles præcepta, quemadmodum in ratiocinationem connectantur. Vocat autem analytica, hoc eſt, reſolutiua, quod ratiocinationes in partes ſuas diſſoluat, & ex quibus conſtent perhibeat. Ipſum totum facile eſt cuiuis intueri, etiam imperitiſsimo, noſſe autem ex quibus componatur, quaſique conſletur, & id docere, non niſi docti atque artificis. Nihil excogitari potuit ad omne artium ac ſcientiarum genus conducibilius, quam ſyllogiſmorum formulæ, nihil rurſum moleſtius, quam quæ de neceſſario, poſsibili, impoſsibili, & contingenti, comparat, & coniungit inter ſe, magno quidem illa acumine, quis neget? ſed inutiliter.

POSTERIORA.

DVO ſunt in ſyllogiſmo, tanquam in homine corpus & animus. In corpore eſt materia, & diſpoſitio ac ordo partium. in animo vis, & vita, & actio. in ſuperioribus analyticis Ariſtoteles velut de ſyllogiſmi præcipit corpore, hoc eſt, de partibus, deque illarum nexu, & compoſitione: ideoque priora nominantur. In his autem poſterioribus, hoc eſt, interioribus, & magis reconditis de anima ipſa ſyllogiſmi, nempe de demonſtratione de vi & efficacia rationis. Analytici libri ſub Ariſto. nomine multi olim circumferebantur, ſed hi quatuor ex orationis filo, totiusque præcipiendi rationis modo ac facie, Ariſt. ſunt adiudicati, cæteris reiectis.

TOPICA.

HOC eſt loci, vnde ducuntur argumenta. Opus eſt octo voluminibus diſtinctum, varium ſane, hoc eſt, mul

tæ eruditionis,& obſeruationis rerum diuerſarum. Sed vt illa omnia primus ipſe pariebat,non potuit tam multa ſimul edere, ſimul expolire. itaque relicta eſt velut ingens quædam materia, & diues, ad extuendum pulcherrimum ædificium. Eruere ex quantumlibet ſedula & attenta lectione illorum librorum,rõnem inueniendi argumenta,haud facile quiſquam poſsit.Rhetoribus hoc debent dialectici, qui obſcuritatẽ hanc illuſtrauerunt,& tradiderunt, quis eſſet materiæ iſtius vſus,quod Cicero præſtitit in topicis ad Trebatium. Nã partem hanc de dialectica inuentione, & rhetores auide occupauerunt tanquam ſuam,& dialectici verecunde ceſſerunt tanquam alienam,non id recenti vitio,vt alia permulta, ſed ab Stoicis ipſis factitato, qui philoſophorum omnium acerrimi ſunt Dialectici exiſtimati.

ELENCHI.

ELENCHVS multã ſignificat, ſed hoc loco pro redargutione ſumitur. Libri ſunt duo, ad cauendas ſophiſticas captiones & ne in diſſerendo falſa pro veris per ignorationem colligamus, aut admittamus. Huic operi initium dedit Plato in Euthydemo. oſtenduntur illic pauci quidem doli diſputatoris captioſi: Ariſtoteles autem rem omnem, vt ſolet, à primis initiis complexus, digeſsit in ordinem & formulas. Cauendum tamen, ne & Latini homines fallantur, dum Græce linguæ exempla parum congruenter aptanẽ ad Latinam. Abſoluta eſt iis libris omnibus dialecticæ omnis, & de inueniendo argumento, & de inuentis iudicando.

✱

PORPHYRII COMMVNIVM QVINQVE VOCVM, SIVE PRAEDICABILIVM LIBER, In Ariſtotelis dialecticam Introductio;

Seuerino Boetho Interprete.

SVMMA HVIVS LIBRI:

De quinque prædicabilium, ſeu Quinque vocum natura: & de Communitatibus, ac Proprietatibus, & Differentiis eorundem.

Præfatio ad Chryſaorium. *Caput primum.*

CVM SIT neceſſarium Chryſaori, & ad eam, quæ eſt apud Ariſtotelem prædicamentorum doctrinam, noſſe quid ſit genus, quid differentia, quid ſpecies, quid proprium, & quid accidens: & ad diffinitionum aſſignationem, & omnino ad ea, quæ de diuiſione & demonſtratione ſunt: vtili exiſtente iſtarum rerum ſpeculatione, compendioſam tibi traditionem faciens, tentabo breuiter (velut introductionis modo) ea quæ ab antiquis dicta ſunt aggredi: ab altioribus quidem quæſtionibus abſtinens, ſimpliciores vero mediocriter coniectans. Mox de generibus & ſpeciebus, illud quidem ſiue ſubſiſtant, ſiue in ſolis nudis intellectibus poſita ſint: Et ſiue ſubſiſtentia corporalia ſint, an incorporalia: Et vtrum ſepara-ta, an

Vtilis potius, quàm neceſſaria eſt, iſta quinque vocũ notitia.

Harũ quæſtionũ ſolutiones vide 7. Metaph.

ta, an in ſenſibilibus poſita, & circa hæc conſiſtentia, dicere recuſabo. altiſsimum enim eſt huiuſmodi negotium, & alius maioris egens inquiſitionis. Illud vero, quemadmodum de his, ac de propoſitis § magis probabiliter * antiqui tractauerunt, & horum maxime Peripatetici, tibi nunc tentabo monſtrare.

** λογικώτερον magis logice.*

De genere. Cap. I I.

Videtur autem neque genus, neque ſpecies ſimpliciter dici. Genus enim dicitur & aliquorum quodammodo ſe habentium ad vnum aliquod, & ad ſeinuicem collectio. Secundùm quam ſignificationem, Romanorum dicitur genus, ab vnius ſcilicet habitudine (dico autem Romuli) & multitudinis habentium aliquo modo adinuicem eam, quæ ab illo eſt, cognationem, ſecundum diuiſionem ab alijs generibus dictum. Dicitur autem & aliter rurſus genus, quod eſt vniuſcuiuſque generationis principium: vel ab eo, qui genuit, vel ab eo loco, in quo quis genitus eſt. Sic enim Oreſtem quidem dicimus à Tantalo habere genus, Hylum autem ab Hercule. & rurſus, Pindarum quidem Thebanum eſſe genere, Platonem vero Athenienſem. Etenim patria principium quoddam eſt vniuſcuiuſque generationis, quemadmodum & pater. Hæc autem videtur propiſsima eſſe ſignificatio. Romani enim dicuntur qui ex genere deſcendunt Romuli, & Cecropidæ, qui à Cecrope, * & horũ proximi. Et prius quidem appellatum eſt genus vniuſcuiuſque generationis principium. dehinc etiam & multitudo eorum, qui ſunt ab vno principio, vt à Romulo: § quod * diuidentes, & ab aliis ſeparantes, dicebamus omnem illam collectionem Romanorum genus. Aliter autem rurſus genus dicitur, cui ſupponitur ſpecies: ad horum fortaſſe ſimilitudinem dictum. Etenim principium quoddam eſt huiuſmodi genus, earum

Generis nomen æquiuocum eſt intentio vero vniuoca.

Interpres vſus ē hoc noīe Romanorum, q. hæc Latinis ſit notius verũ in Græcis legitur.

** ἡρακλειδῶν. Heraclidarũ.*

** Anti. Codex habet, genus habens quam.*

rum, quæ ſub ipſo ſunt, ſpecierum. videtur etiam & multitudinem continere omnem ſpecierum, quæ ſub eo ſunt. Tripliciter igitur, cum genus dicatur, de tertio apud philoſophos ſermo eſt: quod etiam deſcribentes aſſignauerunt, Genus eſſe dicentes, quod de pluribus & differentibus ſpecie in eo quod quid eſt prædicatur, vt animal. Eorum enim, quæ prædicantur, alia quidem de vno dicuntur ſolo, ſicut indiuidua, vt Socrates, & hic, & hoc. alia vero de pluribus, quemadmodum genera, & ſpecies, & differentia, & propria, & accidentia communiter, ſed non proprie alicui. Eſt autem genus quidem, vt animal: ſpecies vero vt homo: differentia autem, vt rationale: proprium, vt riſibile: accidens, vt album, nigrum, ſtare, ſedere. Ab iis igitur, quæ de vno ſolo prædicantur, differunt genera, eo quod hæc de pluribus prædicantur. Ab iis autem, quæ de pluribus: à ſpeciebus quidem, quoniam ſpecies, etſi de pluribus prædicantur, non tamen de differentibus ſpecie, ſed § numero.* homo enim, cum ſit ſpecies, de Socrate & Platone prædicatur, qui non ſpecie à ſeinuicem differunt, ſed numero: animal vero cum ſit genus, de homine, & boue, & equo prædicatur, qui differunt à ſeinuicem ſpecie, non numero ſolum. A proprio vero differt genus: quoniam proprium quidem de vna ſola ſpecie, cuius eſt proprium prædicatur, & de iis quæ ſub ipſa ſpecie ſunt indiuiduis. quemadmodum riſibile de homine ſolo, & de particularibus hominibus. genus autem non de vna ſpecie prædicatur, ſed de pluribus & differentibus. A differentia vero, & ab iis, quæ communiter ſunt accidentia, differt genus: quoniam & ſi de pluribus, & differentibus ſpecie prædicantur differentiæ, & communiter accidentia, non tamen in eo quod quid eſt prædicantur, § ſed in eo, quod quale quid eſt.* Interrogantibus enim aliquibus. quid eſt illud de quo prædicantur hæc,

Generis deſcriptio.

Idem. I. Top. c. 2.

* *Numero ſolum.*

* *al. l. ſed magis in eo quod quale quod eſt vel quo ſe habens.*

genus

genus reſpondebimus, differentias autem & accidentia * non reſpondebimus. non enim in eo quod quid eſt prædicantur de ſubiecto, ſed magis in eo quod quale quid eſt. interroganti enim, quale quid eſt homo? dicimus, quòd rationale: & in eo, quod quale quid eſt coruus, dicimus, quod nigrum. Eſt autem rationale quidem differentia, nigrum vero accidens. quando autem quid eſt homo interrogamur, animal reſpondemus. eſt autem hominis genus, animal. Quare de pluribus prædicari diuidit genus ab iis, quæ de vno ſolo eorum, quæ ſunt indiuidua, prædicantur. Hoc vero, de differentibus ſpecie, ſeparat ab iis, quæ ſicut ſpecies prædicantur, vel ſicut propria. in eo autem, quod quid eſt prædicari, diuidit à differentiis & communiter accidentibus, quæ non in eo quod quid eſt, ſed in eo quod quale quid eſt, vel quomodo ſe habet vnumquodque, prædicatur de iis, de quibus prædicantur. Nihil igitur ſuperfluum, neq; minus continet, generis dicta deſcriptio notionis.

a. l. & cõmuniter accidẽtia.

De ſpecie. Cap. III.

Primũ quidem ſpẽs, Euripidis verſus.

Species autem dicitur quidem & de vniuſcuiuſque forma, ſecundum quam dictum eſt, Prima quidem ſpecies digna eſt imperio. Dicitur autem ſpecies & ea, quæ eſt ſub aſsignato genere: ſecundum quam ſolemus dicere hominem quidem ſpeciem animalis, cum ſit genus animal. album autem coloris ſpeciem, triangulum vero figuræ ſpeciem. Quòd ſi etiam genus aſsignantes ſpeciei meminimus dicentes, quod de pluribus & differentibus ſpecie in eo quod quid eſt prædicatur, & ſpeciem dicimus id, quod ſub aſsignato genere eſt: Noſſe oportet quod, & quoniam genus alicuius eſt genus, & ſpecies alicuius eſt ſpecies, vtrunque vtriuſque, idcirco neceſſe eſt in vtrorumque rationibus vtriſque vti. Aſsignant ergo & ſic

Obiectio.

Solutio.

ſpeciem.

ſpeciem. Species eſt, quę ponitur ſub genere: & de qua genus in eo quod quid eſt prædicatur. Amplius autem ſic quoque: Species eſt, quæ de pluribus & differentibus numero in eo quod quid eſt prædicatur. ſed hæc quidem aſsignatio ſpecialiſsimæ eſt, & quæ ſolum ſpecies eſt, non autem & genus: aliæ verò erunt etiam non ſpecialiſsimarum. Planum autem erit quod dicitur hoc modo. In vnoquoque prædicamento ſunt quædam generaliſsima, & rurſus alia ſpecialiſsima: & inter generaliſsima, & ſpecialiſſima ſunt alia: quæ genera & ſpecies dicuntur eadem. Eſt autem generaliſsimum quidem, ſupra quod nullum aliud ſit ſuperueniens genus. Specialiſsimum autem eſt, poſt quod non eſt alia inferior ſpecies. Inter generaliſsimum autem & ſpecialiſsimum alia, quæ genera & ſpecies ſunt eadem: ad aliud tamen, & ad aliud ſumpta. Fiat autem in vno quidem prædicamento manifeſtum quod dicitur. Subſtantia eſt quidem & ipſa genus: ſub hac autem eſt corpus: & ſub corpore, animatum corpus, ſub quo animal, ſub animali vero, rationale animal: ſub quo homo: ſub homine vero, Socrates & Plato, & qui ſunt particulares homines. Sed horum ſubſtantia quidem generaliſsimum eſt, & quod genus ſolum: homo vero ſpecialiſsimum, & quod ſolum ſpecies. corpus autem ſpecies quidem eſt ſubſtantiæ, genus vero animati corporis. ſed & animatum corpus ſpecies quidem eſt corporis, genus vero animalis. rurſus animal ſpecies quidem eſt corporis animati, genus vero rationalis animalis, ſed rationale animal ſpecies quidem eſt animalis, genus autem hominis. homo vero ſpecies quidem eſt rationalis animalis, non autem genus particularium hominum, ſed ſolum ſpecies. & omne quod ante indiuidua propinquæ prędicatur, ſpecies erit ſolum, non etiam genus.

Genus eſt principiũ totius naturalis poſitionis ſpeciei ſub genere, non ſic autem indiuiduũ ſub genere eſt.

DESCRIPTIO ORDINIS Generum ac Specierum in Prædicamento ſubſtantiæ.

Genus	*Subſtantia*	Generaliſsimũ
Species	*Corpus*	& Genus
Species	*Corp⁹ aĩatũ*	& Genus
Species	*Animal*	& Genus
Species	*Rõnale aĩal*	& Genus
Species	*Homo*	Specialiſsima
Particulares	*Soc.et Pla.*	Homines

QVEMADMODVM igitur ſubſtantia cũ ſuprema ſit, eo quod nihil ſupra eam ſit, genus eſt generaliſſimum: ſic etiam homo, cum ſit ſpecies, poſt quã non eſt alia ſpecies, neq; aliquid eorum, quæ poſſunt diuidi in ſpecies, ſed ſolum indiuidua (indiuiduum.n.eſt Socrates & Plato, & hoc album) ſpecies erit ſolum & vltima ſpecies, &, vt dictum eſt ſpecialiſsima. quæ vero ſunt in medio, eorum quidem, quæ ante ipſa ſunt, erunt ſpecies, eorum aũt, quæ poſt ipſa ſunt, genera. Quare hæc quidem duas habent habitudines, eam, quæ eſt ad ea, quæ antecedunt, ſecundum quam ſpecies ipſorum eſſe dicũtur: & eam, quæ eſt ad poſteriora, ſm quam genera ipſorum eſſe dicuntur. Extrema vero vnam habẽt habi-

habitudinem. Nam & generaliſsimum ad ea quidem, quę poſteriora ſunt, habet habitudinem, cum ſit genus oīum id, quod eſt ſupremum: eam vero, quæ ad ſuperiora, non habet, cum ſit ſupremum & primum principium, & vt diximus, ſupra quod non eſt aliud ſuperueniens genus. Specialiſsimum aūt vnam habet & ipſum habitudinem. hanc quidem, quæ eſt ad ſuperiora, quorum eſt ſpecies: hanc vero, quæ eſt ad poſteriora, non diuerſam habet habitudinem, ſed eãdem, & ſpẽs indiuiduorũ dicitur. ſed ſpẽs quidem dicitur indiuiduorum, velut ea continens, ſpecies aūt ſuperiorum, velut quæ ab eis continetur. Determinant igitur generaliſsimũ genus ita, quod cum genus ſit, non eſt ſpẽs. Et rurſus, ſupra quod non eſt aliud ſuperueniens genus. Spãliſſimãm vero ſpeciem ſic, quæ cum ſit ſpecies, non eſt genus. Et quæ cum ſit ſpecies, § in ſpecies diuidere * non poſſumus. Adhuc autem, & quæ de pluribus, & differentibus numero in eo quod quid eſt prædicatur. Ea vero, quæ in medio ſunt extremorum, ſubalterna vocant genera, & ſpecies, & vnumquodque ipſorum ſpeciem eſſe, & genus ponũt: ad aliud tamen & aliud ſumptum. ea. n. quæ ſunt ante ſpecialiſsima vſque ad generaliſsimum aſcendentia, & genera dicũtur, § & ſpecies ſubalterna, * vt Agamennon, Atrides, & Pelopides, & Tantalides, & vltimum Iouis. Sed in familiis quidem, plerunq; ad vnum reducũtur principium, verbi gratia, ad Iouem: in generibus vero & ſpeciebus non ſic ſe habet. Neq;. n. eſt commune vnum genus oīum ens. nec oīa eiuſdem generis ſunt ſm vnum ſupremum genus, quemadmodum dicit Ariſt. ſed poſita ſint (quemadmodum in prædicamentis dictum eſt,) prima decem genera, quaſi prima decem principia. Et ſi oīa quis entia vocet, æquiuoce, inquit, nuncupabit, ſed non vniuoce. Si enim vnum eſſet cõe omnium genus ens, vniuoce omnia entia dicerentur. Cum vero decem ſint prima, cõio ſm nomen eſt ſolum, non tamen ſm rationem, quæ ſm nomen

a. l. ĩ ſpecies ã plus diuidere.

** al. l. & ſpecies ſubalterna genera.*

Ens nõ eſt genus vni uoce dictũ de decẽ generibus entium.

nomen eſt. Decem igitur generaliſsima quidem ſunt, ſpecialiſsima vero in numero quidem quodā ſunt, non tamen infinito. indiuidua aūt quæ ſunt poſt ſpecialiſsima īfinita ſunt. Quapropter vſq; ad ſpecialiſsima à generaliſsimis deſcēdentes iubebat Plato quieſcere: deſcendere aūt per media diuidentes ſpecificis differentiis. Infinita vero, inquit, relinquenda ſunt. § neq;.n.eorum* ſcientiam poſſe fieri. Deſcendentibus igitur ad ſpecialiſsima neceſſe eſt diuidentes per multitudinem ire, aſcendētibus verò ad generaliſsima neceſſe eſt colligere multitudinem in vnum. Collectiuū enim multorum in vnam naturam ſpecies eſt, & etiam magis id, quod genus eſt. particularia vero & ſingularia econtrario ſemper in multitudinem diuidunt id, quod vnū eſt. Participatione.n.ſpeciei plures homines, vnus, particularibus aūt & ſingularibus vnus & communis plures. diuiſiuū.n.ſemp eſt quod ſingulare eſt, collectiuū autem & adunatiuum, quod commune eſt. Aſsignato autem genere, & ſpecie quid ſit vtrunq; eorum, & genere quidem vno exiſtente, ſpeciebus vero pluribus, (ſemper.n.in plures ſpecies, diuiſio generis eſt) genus quidē ſemper de ſpecie prædicatur, & omnia ſuperiora de inferioribus, ſpēs aūt neq; de proximo ſibi genere, neq; de ſuperioribus: neque.n.conuertitur. Oportet enim aut equa de equis prædicari, vt hinibile de equo: aut maiora de minoribus, vt animal de hoīe, minora vero de maioribus minime. neq; enim dices aīal eſſe hominem, quemadmodum hominem dices eſſe aīal. De quibus autem ſpēs prædicatur, de iis neceſſario, & ſpēi genus prædicabit, & generis genus vſq; ad generaliſſimum. ſi.n. verum eſt dicere Socrat. hominem, hominem autem animal, aīal autem ſubſtantiam. verum eſt, & Socratem aīal dicere, atq; ſubſtantiam. § ſemper.n. cum* ſuperiora de inferioribus prædicentur, ſpecies quidē de indiuiduis prædicabitur, genus aūt, & de ſpē, & de indiuiduo: generaliſsimū vero de genere, vel ge-

Marginal notes:

** a.l. neq; enim aliquādo eorum*

Genus extēſiue magis collectiuum eſt quā ſpēs, nō autem intenſiue.

Idē in ante prædicamen. c.4.

Regula maiora ſunt magis vniuerſalia, quæ nō niſi per accidēs de minorib⁹, .i. minus vniuerſalibus, vel īferiorib⁹ prædicantur.

** a.l. ſemp igitur cū*

neribus,ſi plura ſint media,& ſubalterna,& de ſpē, & de indiuiduo.dicitur.n.generaliſsimum quidē de oībus ſub ſe poſitis generibus, & ſpeciebus,& indiuiduis.genus aūt,quod ante ſpecialiſsimum eſt, de omnibus ſpecialiſsimis,& indiuiduis. ſolum autē ſpecies de oībus §indiuiduis. * indiuiduum autem de vno ſolo §particulari, * indiuiduum autem dicitur Soc.& hoc album,& hic veniens Sophroniſci filius, ſi ſolus ſit ei Socrates filius. Indiuidua aūt dicūtur huiuſmodi,qm̄ ex proprietatibus conſiſtit vnūquodq; eorum, quarum collectio, nunquā in alio eadē erit. Socratis.n.proprietates nunquam in aliquo alio particulariū erunt eædem. eæ vero,quę ſunt hoīs proprietates(dico autem eius,qui eſt cōis)erunt eædem in pluribus, magis autē & in oībus particularibus hoībus,in eo quòd homines ſunt. Cōtinetur igitur indiuiduum quidem ſub ſpecie, ſpēs autem ſub genere.Totum.n.quidam eſt genus,indiuiduū aūt pars, ſpecies vero,& totū eſt,& pars. ſed pars quidem alterius, totum autem non alterius,ſed in aliis,in partibus enim totum eſt.De genere igitur & ſpecie,& quid generaliſsimum,& quid ſpecialiſsimū.& quæ gnā eadem,& ſpecies ſint, quę etiam indiuidua,& quot modis genus & ſpecies dicantur,ſufficienter dictum eſt.

** a. l. indiuiduis vt homo.*

** a l. particulariū indiuiduorum.*

Genus eſt totum vniuerſale, pſ autē diffinitiua, ſpecies totum quodā diffinibile & vniuerſale,pars autem inferior genere.

Genus, cum collectionem ciuilem, ac multitudinis ciuilis principium dicatur ſignificare, nec non id eſſe dicant Philoſophi, cui ſupponitur ſpecies, iure ex æquiuocis acceptum, illud eſſe dicitur quod de pluribus differentibus ſpecie in eo, quod quid ſit prædicatur.

Genus generaliſſimum eſt quod cum ſit genus non habet ſupra ſe aliud ſupraueniens genus.

Genus ſubalternum eſt, quod cum ſit genus, poteſt eſſe ſpecies, variis tamen relationibus.

Species dicitur aliquando forma, nonnunquam id quod ponitur ſub genere, & de qua genus prædicatur.

Spēs eſt quæ de pluribus differentibus numero in eo quòd quid ſit prædicatur.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Species & genus ſunt correlatiua.

Generaliſsima ſunt tantum decem, ſub nullo tamen genere contenta.

Ens non eſt genus decem prædicamentis.

Specialiſsima ſunt in definito numero, nobis tamen incerto.

Indiuidua cum ſint infinita, ab arte ſunt penitus relinquenda.

De differentia. Cap. IIII.

DIfferentia vero & communiter, & proprie, & propriiſsime dicatur. Nam communiter quidem differre alterum ab altero dicitur, quod alteritate differt quocunque modo, vel à ſeipſo, vel ab alio. differt enim Socrates à Platone alteritate, & ipſe à ſeipſo, & puero exiſtente & viro facto, & faciente aliquid, vel quieſcente: & ſemper in aliquo modo habendi ſe alteritatibus ſpectatur. Proprie autem differre alterum ab altero dicitur, qñ inſeparabili accidente alterum ab altero differt. Inſeparabile vero accidens eſt, vt ceſitas oculorum, aut naſi curuitas, aut cicatrix, cum ex vulnere occalluerit. Propriiſsime autem differre alterum ab altero dicitur, qñ ſpecifica differẽtia differt: quemadmodum hõ ab equo ſpecifica differẽtia differt, rõnalis qualitate. Vniuerſaliter ergo omnis differentia addita alicui alteratum facit. ſed eæ quidem, quæ & communiter, & propriæ ſunt, alteratum faciunt, quę vero propriiſsime, aliud. Quæ quidem igitur aliud faciunt ſpecificæ vocantur, illæ vero, quæ alteratum, ſimpliciter differentiæ: animali enim adueniẽs rõnalis differentia, aliud fecit: eius autem, quod eſt moueri, alteratum ſolum à quieſcente fecit. quare hæc quidẽ aliud, illa vero alteratum ſolum fecit. Secũdum igitur aliud facientes differentias, diuiſiones generum fiunt in ſpecies, & diffinitiones aſsignantur, quæ ſunt ex genere, & huiuſmodi differentiis: Secundum autem eas, quæ ſolum alteratum faciunt, alteritates ſolum conſiſtunt, & ali-

& aliquo modo ſe habentis permutationes. A ſuperioribus ergo rurſus inchoanti dicendum, differentiarum quidem alias eſſe ſeparabiles, alias vero inſeparabiles. moueri enim, & quieſcere, & ægrum eſſe, & ſanũ eſſe, & quæcunq; his proxima ſunt, ſeparabilia ſunt. at vero aquilinum eſſe, vel ſimum, vel rationale, vel irrationale inſeparabilia ſunt. Inſeparabilium autẽ aliæ quidem ſunt per alæ ſe, vero per accidens. Nam rationale per ſe ineſt homini, & mortale, & diſciplinæ eſſe ſuſceptiuum. at vero aquilinum eſſe, vel ſimum per accidens, & non per ſe. Illæ igitur, quæ per ſe ſunt, in ſubſtantiæ ratione accipiuntur, & faciunt aliud, illæ vero, quæ ſecundum accidens, nec in ſubſtantiæ ratione accipiuntur, nec faciunt aliud, ſed alteratum. Quæ quidem igitur per ſe ſunt, non ſuſcipiunt magis, & minus, quę vero per accidens, etſi inſeparabiles ſint, intenſionem accipiunt, & remiſsionem. nam neq; genus aut magis, & minus prædicatur de eo, cuius fuerit genus, neq; generis differentiæ, ſecundum quas § diuiditur* ipſe enim ſunt, quę vniuſcuiuſque rationẽ complent. eſſe autem vnicuique vnum, & idem neq; intenſionem, neque remiſsionem ſuſcipiens eſt. aquilinum autem eſſe, vel ſimum, vel coloratum, aliquomodo, & intenditur, & remittitur. Cum igitur tres ſpecies differentiæ conſiderentur: & hæ quidem ſint ſeparabiles, illæ vero inſeparabiles: & rurſus inſeparabilium, hæ quidem ſint per ſe, illæ vero per accidens. rurſus earum, quæ per ſe ſunt differentiarum, aliæ quidem ſunt, ſecundum quas diuidimus genera in ſpecies, alię vero, ſecundum quas ea, quæ diuiſa ſunt, ſpecificantur: vt cũ per ſe differentiæ omnes huiuſmodi animalis ſint, animatum, & ſenſitiuum, rationale, & irrationale, mortale, & immortale: animati quidem, & ſenſitiui differentia conſtitutiua eſt ſubſtantiæ animalis (eſt. n. animal ſubſtantia animata ſenſitiua) mortalis vero, & immortalis differẽtia, & rationalis, & irrationalis diuiſiuę

* *al. l. diuiditur genus ſpẽs.*

ſunt

ſunt animalis differentiæ: per eas enim genera in ſpẽs diuidimus. Sed eæ quidem, quæ diuiſiuæ ſunt differentię, generum completiuæ fiunt, & conſtitutiuæ ſpecierum. Diuidit̃ enim aĩal rationalis, & irrationalis differentia, & rurſus mortalis, & immortalis differentia. ſed rationalis, & mortalis differentiæ conſtitutiuæ fiũt hominis, rationalis vero, & immortalis Dei: irrationalis autem & mortalis, irrationalium aĩalium. Sic vero & ſupremæ ſubſtantiæ, cum diuiſiuæ ſint animati & inanimati differentiæ, & ſenſitiui, & inſenſitiui, animata quidem & ſenſitiua vnà cum ſubſtantia acceptæ, animal perfecerunt, animata vero, & inſenſitiua perfecerunt plantam. Qm̃ ergo eædem aliquo modo quidem acceptæ fiunt conſtitutiuæ, aliquo modo autem diuiſiuæ, ſpecificæ omnes vocãtur, & his maxime opus eſt ad diuiſiones generum, & ad diffinitiones, ſed non his, quæ ſecundum accidens, inſeparabiles ſunt, neq; etiam magis iis, quæ ſunt ſeparabiles. Quas etiam determinantes dicunt. Differentia eſt qua abundat ſpecies à genere. Homo enim plus habet q̃ꝗ animal, rationale, & mortale: animal enim nihil horum eſt. Nã vnde ſpecies haberent differentias? neq; vero oẽs oppoſitas habet, quoniam idem ſimul habebit oppoſita. Sed quemadmodum cenſent, poteſtate quidem habet omnes eorum, quæ ſub ſe ſunt, differentias, actu vero nullam. ac ſic, neq; ex ijs, quæ non ſunt aliquid fit, neq; oppoſita circa idem erunt. Diffiniunt aũt eam & hoc modo. Differentia eſt, quæ de pluribus, & differentibus ſpecie in eo quod quale quid eſt prædicatur. Rationale enim & mortale de homine prædicatum in eo quod quale quid eſt homo dicitur: ſed non in eo quod quid eſt. quid eſt enim homo, nobis interrogatis, conueniens dicere animal: quale autem animal inquiſitis, quod rationale & mortale eſt conuenienter aſsignabimus. * Rebus.n. ex materia, & forma conſtantibus, vel ſecundum proportionem ad materiam &

Eſt.n. differẽtia extranea à cõceptu generis, vel ꝓter ipſum genus: intrĩſeca autẽ ipſi ſpeĩ.

** Sunt autẽ hæc natura, & artificialia.*

riam & formam, conſtitutionem habentibus, quemadmodum ſtatua ex materia quidem eſt ære, ex forma autem figura: ſic & homo communis & ſpecialis ex materia quidem, proportionaliter conſiſtit, ex genere, ex forma autem, differentia. totum autem hoc, animal rationale mortale, homo eſt, quemadmodum illic ſtatua. Deſcribunt autem & hoc modo, Differentia eſt quod aptum natum eſt diuidere ea, quæ ſub eodem genere ſunt. Rationale enim & irrationale, hominem, & equum, quæ ſub eodē genere ſunt, quod eſt animal, diuidunt. Aſsignāt autem & hoc modo, Differentia eſt qua differunt à ſe ſingula. Nãque homo & equus, ſecundum genus non differunt, ſumus enim animalia, nos & equi, ſed additum rationale diſiunxit nos ab illis, & rationales ſumus & nos & dij, ſed mortale appoſitum diuiſit nos ab illis. Exactius aũt pertractantes ea, quæ ad drīam pertinent, dicunt non quodlibet diuidentium ea, quæ ſub eodem genere ſunt, eſſe differentiam, ſed quod ad eſſe conducit, & quod quid erat eſſe, & ꝙ rei pars eſt. Neque enim quod natum eſt nauigare, eſt hominis differentia, & ſi ſit proprium hominis. dicere enim poſſumus animaliũ hęc quidem apta eſſe ad nauigandum, illa vero minime, diuidētes hominem ab aliis, ſed aptum natum eſſe ad nauigandum non eſt ſubſtantię completiuum, nec eius pars, ſed aptitudo ſolum ipſius: iccirco, quia non eſt talis differentia, quales ſunt quę ſpecificæ dicuntur differentię. Erunt ergo ſpecificę differentię, quęcunq; alteram faciunt ſpēm, & quęcunq; in eo quod quid erat eſſe accipiuntur. Et de differentia quidem tot ſufficiant.

Differentia tripliciter dicitur: communiter, proprie, & magis proprie.

Differentiarum alia ſeparabiles, alia vero inſeparabiles.

Differentiarum alia alteratum & alterum faciunt, alia vero aliud.

Differen-

Differentiæ communiter faciunt alterum, propriæ vero alterum et alteratum, propriiſſimæ faciunt aliud.

Differentiæ aliæ ſunt diuiſiuæ, aliæ conſtitutiuæ, diuiſiuæ generis, conſtitutiuæ ſpecierum.

Differentia eſt qua ſpecies abundat à genere.

Differentia eſt qua differunt à ſe ſingula.

Differentia eſt quæ conducit ad eſſe, & rei pars eſt.

Differentia eſt quæ prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo quòd quale quid ſint.

De proprio. *Cap. V.*

Vide. 1. Top.c.2.

PRoprium vero quadrifariam diuidunt. Nam & id quod ſoli alicui ſpeciei accidit, & ſi non omni, proprium dicitur, vt homini medicum eſſe, vel geometram. Et quod omni accidit ſpeciei, & ſi non ſoli: quemadmodum homini eſſe bipedem. Et quod ſoli,& omni,& aliquando: vt omni homini in ſenectute caneſcere. Quartum autem id, in quo conuenerunt, & ſoli,& omni, & ſemper: quemadmodũ homini eſſe riſibile. Nam & ſi non ſemper rideat, tamen riſibilis dicitur: non ꝙ rideat ſemper, ſed ꝙ ſemper aptus natus ſit vt rideat: hoc autem ei ſemper connaturale eſt, quemadmodum, & ęquo hinnibile. Hæc autem & proprie propria dicuntur, qm̃ etiam cõuertuntur. Si quid enim equus, hinnibile eſt: & ſi quid hinnibile eſt, equus eſt.

Hoc propriũ quarto mõ naturã cõſequitur ſpecificã, cæteri vero, varia conſequuntur rerum accidentia.

Proprium dicitur quatuor modis.

Proprium primo modo eſt quod conuenit ſoli & ſi non omni, non tamen ſemper.

Proprium ſecundo modo eſt quod conuenit omni, & ſi non ſoli, neq; ſemper, ſed aliquando.

Proprium tertio modo eſt quod conuenit omni, ſoli, ſed non ſemper.

Proprium quarto modo eſt quod conuenit ſoli, omni & ſemper & conuerſim prædicatur.

De acci-

De accidente. Cap. VI.

ACcidens autem eſt quod adeſt, & abeſt præter ſubti corruptionem. Diuiditur aũt in duo. nãq; hoc eius ſeparabile eſt, illud vero inſeparabile. eſt.n. dormire ſeparabile accñs, nigrũ vero eſſe inſeparabiliter coruo & Æthiopi accidit. Poteſt.n. intelligi, & coruus albus, & Æthiops abiiciens colorem, præter ſubiecti corruptionem. Diffiniunt aũt ſic quoque Accidens eſt quod contingit eidem ineſſe, & nõ ineſſe. Et quod ſic, neq; genus eſt, neq; differentia, neq; ſpẽs, neque proprium: ſemper autem eſt in ſubiecto ſubſiſtens. Omnibus autem determinatis, quæ propoſita ſunt (dico autem genere, ſpecie, differentia, proprio, & accidente) dicendum eſt quæ eis communia ſunt, & quæ propria.

Idem. 1. Top. c. 2. Accidens cõſequitur naturã in diuidui. Adeſſe & abeſſe, i. affirmari et negari.

Accidentium aliud ſeparabile, aliud inſeparabile.
Accidens eſt quod adeſt & abeſt præter ſubiecti corruptionem.
Accidens eſt quòd neque eſt genus, neque ſpecies, neque differentia, nec proprium, ſemper tamen eſt in ſubiecto ſubſiſtens.

DE COMMVNITATIBVS ET differentiis Quinque vocum.

COMMVNE quidem eſt omnibus de pluribus prædicari, quemadmodum dictum eſt. Sed genus quidem de omnibus ſub ſe ſpẽbus & indiuiduis: & differentia ſimiliter. ſpecies aũt de iis, quæ ſub ipſa ſunt, indiuiduis. at vero propriũ & de ſpecie, cuius eſt proprium, & de iis, quæ ſub ſpecie ſunt indiuiduis. accidens aũt & de ſpeciebus & de indiuiduis. Nãque animal de equo & boue prædicatur, quæ ſunt ſpecies, & de hoc equo, & de hoc boue, quę ſunt indiuidua. irrationale vero & de equo & boue,

De omium cõmunitate.

& de iis, qui ſunt particulares, prædicatur. ſpecies autem, vt homo, ſolum de iis, qui ſunt particulares homines, prædicatur. proprium vero de ſpecie, cuius eſt proprium, & de iis, quæ ſub ſpecie ſunt, indiuiduis. vt riſibile de homine & de iis, qui ſunt particulares. nigrum autem & de ſpecie coruorum, & de iis, quæ ſunt particulares, qđ eſt accidens inſeparabile: & moueri de homine, & de equo, quod eſt accidens ſeparabile: ſed principaliter quidem de indiuiduis, ſecunda ratione autem de iis, quæ continent indiuidua.

De cōitatibus generis et differentiæ.

Commune aūt eſt generi, & differentiæ continentia ſpecierum. Continet enim differentia ſpēs, & ſi nō omnes quot genera. rationale enim, etſi non continet irrationalia, quemadmodum animal, tamen continet hominem, & * Deum, quæ ſunt ſpecies. Et quæcunq; prædicātur de genere, vt genus, & de iis. quæ ſub ipſo ſunt, ſpeciebus prædicatur. & quæcunque prædicantur de differentia, vt differentia, & de ea, quæ ex ipſa eſt, ſpecie, prædicabuntur. Nam, cum genus animal ſit, non ſolum de eo prædicantur vt genus, ſubſtantia, & animatum & ſenſibile, ſed etiam de iis, quæ ſunt ſub animali ſpeciebus omnibus prędicātur hæc, vſq; ad indiuidua. cumq; differentia ſit rationale, prædicatur de ea, vt differentia, id, quod eſt ratione vti: & non ſolum de eo, quod eſt rationale, ſed etiam de iis, quæ ſunt ſub rationali, ſpēbus prędicabitur ratione vti. Commune etiam eſt perempto genere, vel differentia, ſimul perimi quæ ſub ipſis ſunt. Quemadmodum.n.ſi nō ſit animal, non eſt equus, neq; homo, ita ſi non ſit rōnale, nullum erit animal, quod vtatur ratione.

** a l. Angelum.*

De differētijs generis et differentiæ.

Proprium autem eſt generi de pluribus prædicari q̃ differentia, & ſpecies & proprium & accidens. Animal enim de homine & equo, & aue, & ſerpēte prędicatur: quadrupes vero de ſolis quatuor pedes habentibus: homo vero de ſolis indiuiduis: & hinnibile de equo ſolū, & de iis, qui ſunt particulares: & accidens ſimiliter de paucioribus.

paucioribus. Oportet autem differentias accipere, quibús diuiditur genus, non eas, quæ complent ſubſtantiam generis,ſed quæ ſunt diuiſiuæ. Amplius,Genus cõtinet differentiam poteſtate (animalis enim hoc quidem rationale eſt, illud vero irrationale) differentiæ vero non continent genera.Amplius, Genera quidem priora ſunt iis,quæ ſunt ſub ſe poſitæ,differentiis. propter quod ſimul quidem eas auferunt, non autem ſimul auferuntur ab eis: Sublato enim animali,aufertur rationale & irrationale. differentiæ vero non amplius ſimul auferunt genus: nam etſi omnes interimãtur, tamen ſubſtãtia animata ſenſitiua intelligitur,quæ eſt animal. Amplius, Genus quidem in eo quod quid eſt,differentia vero in eo quod quale quiddam eſt,quẽadmodũ dictum eſt,prædicatur.Amplius, Genus quidem vnum eſt ſecũdum vnamquãque ſpẽm,vt hominis id,quod eſt animal: differentiæ vero plures ſunt,vt rationale, mortale, mentis & diſciplinæ perceptiuum, quibus ab aliis animalibus differt. Et genus quidem conſimile eſt materiæ, formæ vero differentia. Cum autem ſint & alia communia, & propria generis & differentiæ,nunc iſta ſufficiant.

De cõitate generis et ſpeciei.

Genus autem & ſpecies cõmune quidem habent de pluribus, quemadmodum dictum eſt, prædicari. Sumatur autem ſpẽs,vt ſpecies ſolum, ſed non vt genus. ſi fuerit idem ſpecies & genus. Commune autem his eſt, & priora eſſe iis, de quibus prædicantur. Et totum quoddam eſſe vtrunque.

De differẽtiis ipſorum.

Differunt autem eo quod genus quidem continet ſpecies ſub ſe, ſpecies vero continetur, & non continet genera.de pluribus enim genus quàm ſpecies prædicatur. Amplius, genera quidem præiacere oportet, & informata ſpecificis differentiis perficere ſpecies. vnde & priora ſunt naturaliter genera, & ſimul interimentia,ſed quæ non ſimul interimantur:& ſpecies quidem cum ſit,eſt & genus omnino. genus vero cum ſit,

non omnino erit ſpecies. Et genera quidem vniuoce de ſpeciebus prædicantur: ſpecies vero de generibus minime. Amplius, Genera quidem abundant earum, quæ ſub ipſis ſunt ſpecierum continentia: ſpecies vero * à generibus, abundant propriis differentiis. Amplius. Neque ſpecies fiet vnquam generaliſsimum, neque genus fiet vnquam ſpecialiſsimum.

genus exuperant.

De cõitatibus generis & proprij. Generis autem, & proprij commune quidem eſt ſequi ſpecies. ſi quid enim homo eſt, animal eſt: & ſi quid homo eſt, riſibile eſt. Et æqualiter prædicari genus de ſpeciebus: & proprium de iis, quę illo participant, indiuiduis. ęqualiter.n.& homo, & bos animal eſt. & Cato,& Cicero riſibile eſt. Commune autem ēſt etiã vniuoce pręedicari genus de propriis ſpẽbus,& proprium de iis, quorum eſt proprium.

De differẽtia generis & proprij. Differunt autem, quoniam genus quidem prius eſt, poſterius vero proprium. oportet enim eſſe animal, de hinc diuidi differentiis & propriis. Et genus quidem de pluribus ſpeciebus prędicatur, proprium vero de vna ſola ſpecie, cuius eſt proprium. Amplius, Proprium quidem conuerſim prędicatur de eo, cuius eſt proprium, genus vero de nullo conuerſim prædicatur. nam neq; ſiquid animal eſt, homo eſt: neque ſi quid animal eſt, riſibile eſt. ſi quid vero homo eſt, riſibile eſt,& conuerſo. Amplius, Proprium omni ſpẽi ineſt, cuius eſt proprium, & ſoli, & ſemper: genus vero omni quidẽ ſpeciei ineſt, cuius fuerit genus,& ſemper, non autẽ ſoli. Amplius, propria quidem interempta, non ſimul interimunt genera: genera vero interempta ſimul interimũt ſpecies, quarum ſunt propria: quare & his, quorum ſunt propria, interemptis,& ipſa ſimul interimuntur.

De cõitate Generis et Accidẽtis. Generis vero & accidentis commune eſt, de pluribus, quemadmodum dictum eſt, prędicari, ſiue ſeparabilium illud accidens ſit, ſiue inſeparabilium. Etenim moueri de pluribus,& nigrum de coruis,& de Æthiopibus,

pibus, & aliquibus inanimatis prędicatur.

Differt aũt genus ab accidente. quoniam genus ante ſpecies eſt: accidẽtia vero ſpeciebus poſteriora ſunt. nam etſi inſeparabile ſumatur accidens, & prius eſt illud, cui accidit, quam accidens. Et genere quidem quę participant, ęqualiter participant, accidente vero non ęqualiter. intenſionem enim & remiſsionẽ ſuſcipit accidentium participatio: generum vero minime. Et accidentia quidem in indiuiduis principaliter ſubſiſtũt, genera vero & ſpecies naturaliter priora ſunt indiuiduis ſubſtantiis. Et genera quidem in eo quod quid eſt prędicantur de iis, quę ſub ipſis ſunt: accidẽtia vero in eo quod quale aliquid eſt, vel quomodo ſe habeat vnumquodq;. qualis enim eſt Æthiops interrogatus, dices niger: & quemadmodum ſe Socrates habeat dices, ꝙ ſedet, vel ambulat. Genus igitur quo ab aliis quatuor differat dictum eſt. *De differẽtia generis & accidentis.*

Contingit autem etiam vnumquodq; aliorum differre ab aliis quatuor: quare cum quinque quidem ſint, vnumquodq; aũt ab aliis quatuor differat, quater quinque, viginti fiunt omnes differentiæ. Sed non ita ſe habet, ſed ſemper deinceps enumeratis, & duobus quidem vna differentia deficientibus (propterea qm̃ iam ſumpta eſt) tribus vero duabus, quatuor vero tribus, quinque vero quatuor, decẽ omnes fiũt differẽtię quatuor, tres, duę, vna. Genus enim quo differt à differentia, & ſpecie, & proprio, & accidente, dictum eſt. quatuor igitur differentię. Differentia vero quo differat à genere dictum eſt, quando quo differt genus ab ea dicebatᷣ. reliquũ eſt igitur quo differat dr̃ia à ſpecie, ꝓprio, & accidente dicatur. & fiunt tres: Rurſus ſpecies quo quidem differat à differẽtia dictũ eſt, quando quo differt à ſpecie differentia dicebatur. quo etiam differat ſpecies à genere dictum eſt, quando quo differt genus à ſpecie dicebatur. reliquum eſt igitur vt quo differat ſpecies à proprio, & accidente dicatur. duę igitur ſunt

tur ſunt & hę differentię. Proprium autem quo differat ab accidente relinquetur. nam quo à ſpecie, & differentia, & genere differat, prędictum eſt in illorum ad ipſum differentiis. Quatuor igitur ſumptis generis ad alia differentiis, tribus vero differentiæ, duabus autem ſpeciei, vna vero proprij ad accidens, decẽ erunt omnes: quarum quatuor quæ ſunt generis ad reliqua, ſuperius demonſtrauimus.

NVMERVS DIFFERENTIARVM Quinque Prædicabilium.

Genus. Species. Dña. Propriũ. Accñs.

1 2 3 4

Omnes reddunt 10.

De cõitate. ſpẽi et differentia. Commune ergo differentiæ & ſpeciei eſt, æqualiter participari. homine.n. æqualiter participant particulares homines, & rationalis differentia. Commune etiam eſt & ſemper adeſſe iis, quæ illis participant. Semper enim Socrates rationalis eſt, & ſemper Socrates homo.

De differẽtiis ipſorum. Proprium autem differentiæ quidem eſt in eo quod quale eſt prædicari: ſpeciei vero in eo quod quid eſt. nam, etſi homo velut quale quid accipiatur, non tamẽ ſimpliciter erit quale, ſed ſecundum id, quod generi aduenientes differentiæ eum conſtituerunt. Amplius, Differentia quidem in pluribus ſæpe ſpeciebus conſideratur, quemadmodum quadrupes in pluribus aĩalibus ſpecie differentibus: ſpecies vero in ſolis iis, quę ſub ſpecie ſunt, indiuiduis eſt. Amplius, differentia prior eſt ea ſpecie, quę eſt ſecundum ipſam: ſimul.n. ablatum rationale interimit hominem: homo vero interemptus nõ aufert rationale, cũ ſit Deus. * Amplius, Differen-

** Græ. Angelus.*

Differentia quidem componitur cum alia differentia. (rationale enim & mortale compoſitum eſt in ſubſtantia hominis) ſpecies vero ſpeciei non componitur, vt gignat aliam aliquam ſpeciem. quædã enim equa cuidam aſino permiſcetur ad muli generationem: equa autem ſimpliciter aſino compoſita, nunquam perficeret mulum.

Differentia vero & proprium commune quidem habent æqualiter participari ab iis, quæ illis participant. æqualiter enim rationalia, rationalia ſunt: & riſibilia, riſibilia ſunt. Et ſemper & omni adeſſe cõe vtriſque eſt. etſi enim curtetur qui bipes eſt, tamen ad id, quod natum eſt ſemper,* dicitur: q͂m & riſibile in eo quod natum eſt* habet ſemper, ſed non in eo quod ſemper rideat.* Proprium autem differentiæ eſt, ꝙ hæc quidẽ de pluribus ſpeciebus dicitur ſæpe, vt rõnale de Deo, & homine: proprium vero dicitur de vna ſola ſpecie, cuius eſt proprium. Et differentia quidem illis eſt cõſequens, quorum eſt differentia, ſed non conuertitur: propria vero conuerſim prædicantur de iis, quorũ ſunt propria, propterea, ꝙ conuertuntur. *De cõitate proprij & differẽtiæ.* ** al. l. hẽt* **al. l. hẽt vt ſp rideat quamuis.* **al. l. nõ ſp rideat.*

Differentiæ autem & accidenti commune quidem eſt de pluribus dici. Commune vero eſt & ad ea, quæ ſunt inſeparabilia accidentia, ſemper & omni adeſſe. Bipes enim ſemper adeſt omni homini: & omnibus coruis nigrum eſſe ſimiliter. *De differẽtiis ipſorũ.* *De cõitate accidẽtis et differẽtiæ.*

Differunt autem, quoniam differentia quidem continet ſpecies, & non continetur. (continet enim rationale Deum & hominẽ: accidentia vero aliquo quidem modo continẽt, eò ꝙ in pluribus ſint: aliquo vero modo continentur, eò ꝙ non vnius accñtis ſuſceptiua ſint ſubiecta, ſed plurium. Et differentia quidem inintenſibilis eſt, & irremiſsibilis: accidentia vero magis & minus ſuſcipiunt. Et impermixtæ quidem ſunt contrariæ differentiæ: mixta vero nonnunquam ſunt contraria accidentia. Huiuſmodi quidem cõiones, & pro- *De differẽtiis ipſorũ.*

prietates differentiæ & cæterorum ſunt. Species vero quo quidem differt à genere, & differentia dictum eſt, in eo, quod dicebamus, quo genus differt à cæteris, & quo differentia differt à cæteris* reliquum eſt quo differt à proprio & accidente, vt dicatur. ∮

** Ver' exẽplat Græcũ hac non habet.*

De cõitate ſpẽi & ꝓprij. Et hac nõ h't vetus exẽplar.

Speciei autem & proprij cõmune quidem eſt adinuicem conuerſim prædicari. Nam ſi quid homo eſt, riſibile eſt: & ſi quid riſibile eſt, homo eſt. Riſibile vero, ꝙ ſecundum id quod natum eſt ridere ſumendum, ſępe iam dictum eſt. Cõmune autem eſt & æqualiter eſſe. ∮ Æqualiter enim adſunt* ſpẽs iis, quæ illis participant, & propria iis, quorum ſunt propria.

** a.l. ſunt.*

De ipſorũ differẽtiis.

Differt autem ſpecies à proprio, quoniam ſpecies quidem poteſt, & aliorum genus eſſe: proprium vero aliarum ſpecierum eſſe proprium impoſsibile eſt. Et ſpecies quidem ante ſubſiſtit quam propriũ: proprium vero poſt fit in ſpecie. oportet enim hominem eſſe, vt ſit riſibile. Amplius, Spẽs quidẽ ſemper actu adeſt ſubiecto: proprium vero aliquando, & poteſtate. Homo enim ſemper actu eſt Socrates: non vero ſemper ridet, quamuis natus ſit ſemper vt ſit riſibilis. Amplius, Quorum termini ſunt differentes, & ipſa ſunt differentia. Eſt autem ſpeciei quidem ſub genere eſſe, & de pluribus ẽ differẽtibus numero in eo quod quid eſt prędicari. & cętera huiuſmodi: proprij vero & ſoli, & omni, & ſemper adeſſe.

De cõitate ſpeciei & accidentis.

Speciei vero & accidentis commune quidem eſt de pluribus prædicari. Raræ vero ſunt aliæ communitates, propterea ꝙ plurimum diſtant abinuicem accidẽs, & id, cui accidit.

De ipſorũ differẽtia.

Propria vero ſunt vtriuſque, ſpeciei quidem in eo quod quid eſt prædicari de iis, quorum eſt ſpecies: accidentis autem in eo quod quale quiddam eſt, vel quo modo ſe habens eſt. Et vnamquãque ſubſtantiam vna quidem ſpecie participare, pluribus autem accidentibus & ſeparabilibus & inſeparabilibus. Et ſpecies

quidem

quidem præintelliguntur accidentibus, etſi etiam ſint inſeparabilia (oportet enim eſſe ſubiectum, vt illi quidem accidat) accidentia vero poſterioris generis, ſunt, & aduentitiæ naturæ. Et ſpeciei quidem participatio æqualiter eſt: accidentis vero, etſi inſeparabile ſit, non æqualiter. Æthiops enim Æthiopes habere poſſet colorem vel intenſum, vel remiſſum ſecundum nigredinem. Reſtat autem de proprio & accidente dicere. quo enim proprium à ſpecie, & differentia, & genere differt, dictum eſt.

Commune autem proprio & inſeparabili accidenti eſt, quòd præter ea nunquam conſiſtant illa, in quibus conſiderantur. quemadmodum enim præter riſibile non ſubſiſtit homo, ita nec præter nigredinem ſubſiſtit Æthiops. Et quemadmodum ſemper, & omni adeſt proprium, ſic & inſeparabile accidens. *De cõitate proprii & accidentis.*

Differunt autem, quoniam proprium vni ſoli ſpeciei adeſt, quemadmodum riſibile homini: inſeparabile vero accidens, vt nigrum, non ſolum Æthiopi, ſed etiam coruo adeſt & carboni, & ebeno, & quibuſdam aliis. Amplius, proprium conuerſim prædicatur de eo, cuius eſt proprium, & æqualiter eſt: inſeparabile vero accidens conuerſim non prædicatur. Et propriorum quidem æqualis eſt participatio, accidentium vero vel magis vel minus. Sunt quidem alię communitates, vel proprietates iis, quę dicta ſunt, ſed ſufficiunt & hæ ad diſcretionem eorum, communitatiſq; traditionem. *De differẽtiis ipſorũ*

INTRODVCTIONIS PORPHYRII FINIS.

ARISTOTELIS STAGIRITAE PRAEDICAMENTA:

Seuerino Boetho Interprete:

SVMMA LIBRI:

De nonnullis principiis ad prædicamentorum notitiam vtilibus. De ipſis prædicamentis & de quibuſdã ad ipſa conſequentibus. De quibuſdam deniq; vocibus, de quibus actum eſt in prædicamentis.

TRACTATVS PRIMVS.

De æquiuocis, vniuocis, & denominatiuis, & eorum quæ dicuntur partitio. Caput primum.

Rõ ſubſtantiæ, ipſa eſt definitio.

EQVIVOCA dicuntur, quorum nomen ſolum cõmune eſt, ſecundum nomen vero ſubſtantiæ ratio diuerſa: vt animal, & homo, & quod pictum eſt. Eorum enim ſolum nomen cõe eſt, ſecundum nomen vero ſubſtantiæ ratio diuerſa. Si enim quis aſsignet quid ſit eorum vtrunq; quo animal eſt, propriam aſsignabit vtriuſq; rõnem. Vniuoca vero dicuntur, quorum & nomen cõe eſt, & ſecundum nomen eadem ſubſtãtiæ ratio: vt animal, & homo, atque bos. communi enim nomine horum vtrunq; animal nuncupatur, & eſt ratio ſubſtantiæ eadem. Siquis enim aſsignet vtriuſque rationem, quid vtrunque eſt quò animal eſt, eandé aſsignabit rõnem.

Denominatiua vero dicuntur, quæcunq; ab aliquo, differentia caſu, ſecundũ nomen habent appellationẽ: vt à grammatica grammaticus, & à fortitudine fortis,

Eorum,

Eorum, quæ dicuntur,alia quidem ſm complexioné dicuntur, alia vero ſine complexione. Ea igitur, quę ſecundum complexionem dicuntur,ſunt,vt homo currit, homo vincit: Ea vero, quæ ſine complexione dicuntur,ſunt,vt homo,bos, currit,vincit. *De his quæ dicuntur.*

Aequiuoca dicuntur,quorum nomen eſt cõmune, et ratio ſubſtãtiæ ſecundum illud nomen eſt diuerſa.

Vniuoca dicuntur quorum nomen eſt commune & ratio ſubſtantiæ ſecundum illud nomen eſt prorſus eadem.

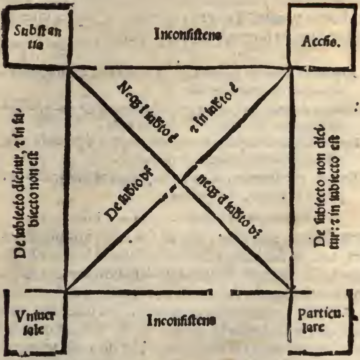
Denominatiua dicuntur quæcunque ab aliquo, differentia caſu, ſecundum nomen habent appellationem.

Earum, quæ dicuntur, alia ſunt complexa, vt oratio: alia incõplexa, vt nomen, vel verbum.

Eorum quæ ſunt, diuiſio. Cap. II.

EOrum, quæ ſunt, alia de ſubiecto aliquo dicuntur, in ſubiecto vero nullo ſunt.vt homo de ſubiecto quidem dicitur quodam homine, in ſubiecto vero nullo eſt. Alia auté in ſubiecto quidem ſunt, de ſubiecto autem nullo dicuntur. In ſubiecto vero eſſe dico, quod cum in aliquo ſit non ſicut quædam pars, impoſsibile eſt eſſe ſine eo, in quo eſt. vt quædã grammatica in ſubiecto quidem eſt in anima,de ſubiecto vero nullo dicitur. & hoc album in ſubiecto quidem eſt corpore:oīs enim color in corpore eſt: de ſubiecto autem nullo dicitur.Alia vero de ſubiecto dicuntur, & in ſubiecto ſunt, vt ſcientia in ſubiecto quidem eſt in anima, de ſubiecto vero dicitur, vt de grammatica. *Eſſe in ſubiecto quid ſit.* Alia vero neque in ſubiecto ſunt, neque de ſubiecto aliquo dicuntur, vt quidam homo, & quidam equus. Nihil enim talium neque in ſubiecto eſt,neq; de ſubiecto aliquo dicitur. Simpliciter autem quę ſunt indiuidua, & vnum numero de ſubiecto nullo dicuntur. in ſubiecto autem nihil aliqua prohibet eſſe. quędam enim grammatica in ſubiecto eſt: at de ſubiecto nullo dicitur.

Figura eorum quæ ſunt.

ENTIVM DIVISIO.

Entium aliud eſt
- Subſtantia
  - Vniuerſalis dr̃ de ſubiecto
  - Particularis nõ dicitur de ſubto.
- Accidens
  - Vniuerſale—Dr̃ de ſubiecto
  - Particulare—Nõ dr̃ de ſubto

Subſtantia non eſt in ſubiecto.

Subſtantia vniuerſalis neque eſt in ſubiecto, neque dicitur de ſubiecto.

Accidens eſt in ſubiecto.

Accidẽs vniuerſale eſt in ſubiecto & dicitur de ſubiecto inferiori.

Eſſe in ſubiecto eſt quòd cum ſit in aliquo non ſicut quædam pars, impoſſibile eſt eſſe ſine eo in quo eſt.

Indiuidua & ſingularia de nullo ſubiecto dicuntur.

Regula de prædicatis eſſentialibus. Cap. III.

QVando alterũ de altero prædicatur, vt de ſubiecto, quæcunque de eo, quod prædicatur, dicuntur omnia etiam de ſubiecto dicentur. Vt homo de homine quodam prædicatur: animal vero de homine: ergo & de quodam homine animal prædicabitur. quidam enim homo, & homo eſt, & animal.

Vt de ſubiecto .i. vt de inferiori: & ſic effugies ſophiſmata.

Quicquid prædicatur de prædicato vt de ſubiecto, prædicatur etiam de ſubiecto.

Regula diſtinguens genera ſubalterna à non ſubalternis. Cap. IIII.

DIuerſorum generum, & non ſubalternatim poſitorum, diuerſæ ſunt ſpecie * & differentiæ: vt animalis, & ſcientiæ. animalis enim differentiæ ſunt, greſsibile, bipes, & volatile, & aquatile: ſciẽtiæ vero nulla earum eſt. neque enim ſcientia à ſcientia differt in eo quod bipes eſt. Subalternorum vero generum nihil prohibet eaſdem eſſe differentias.* ſuperiora enim de iis, quæ ſub ipſis ſunt, generibus prædicantur. quare quotcunque differentiæ prędicati fuerint, totidem & ſubiecti erunt.

Secunda regula q̃ qua vide. 1. To. cap. 4. & 6. Topi.

** a.l. cum ſpecie.*

** a.l. differentias & ſi non oẽs.*

Diuerſorum generum, & non ſubalternorũ diuerſæ ſunt ſpeciẽ differentiæ, ſubalternorum vero non inconuenit eaſdem eſſe differentias.

Diuiduntur incomplexa in decem prædicamenta, & oſtenditur quomodo affirmationem & negationem conſtituant. Cap. V.

De decem prædicamẽtis generatim.

EOrum, quæ ſecundum nullam complexioẽ dicuntur, vnumquodque aut ſubſtantiam ſignificat, aut quãtũ, aut quale, aut ad aliquid, aut vbi, aut quando, aut ſitum eſſe, aut habere, aut agere, aut pati. Eſt autem ſubſtantia quidem, vt in figura dicatur, vt homo, equus. Quantum autem, vt bicubitũ, tricubitum. Quale, vt album, grammaticum. Ad aliquid, vt duplum, dimidium, maius. Vbi vero in foro, in lycio. Quando autem, vt heri, ſuperiore anno. Situm vero eſſe, vt iacet, ſedet. Habere autem, vt calceatum eſſe, armatum eſſe. Agere vero, vt ſecare, vrere. Pati, vt ſecari, vri. Singula igitur eorum, quæ dicta ſunt, ipſa quidem ſecundum ſe, in nulla affirmatione dicuntur, vel negatione, horum autem ad ſeinuicem complexione, affirmatio vel negatio fit. oĩs.n. affirmatio, aut negatio videtur vel vera vel falſa eſſe: eorum autem, quæ ſecundum nullam complexionem dicuntur, nullum neque verum, neq; falſum eſt: vt homo, album, currit, vincit.

Prædicamenta ſunt decem, Subſtantia, Quantitas, Qualitas, ad Aliquid, Vbi, Quando, Situs, Habere, Actio, Paßio. Nullum ex prædicamentis affirmationem vel negationem conſtituit, niſi alteri coniunctum, vel ab altero ſeparatum.

TRACTATVS SECVNDVS.

De ſubſtantia. *Caput. primum.*

SVBSTANTIA autem eſt, quæ proprie & principaliter, & maxime dicitur, quę neque de ſubiecto aliquo dicitur, neque in ſubiecto aliquo eſt: vt quidam homo, & quidam equus.

Secundę autem ſubſtantię dicuntur ſpecies, in quibus eę, quæ principaliter ſubſtantiæ dicuntur,

cuntur, inſunt: & hæ quidem, & harum ſpecierum genera. vt quidam homo in ſpecie quidem eſt in homine, genus vero ſpeciei animal eſt. ſecundę igitur hæ ſubſtantiæ dicuntur, vt eſt homo, atq; animal.

Manifeſtum eſt autem ex iis, quæ dicta ſunt, quod eorum, quæ de ſubiecto dicuntur, neceſſe eſt & nomẽ & rationem de ſubiecto prędicari: vt homo de ſubiecto quodam homine dicitur. prædicatur etiam & nomen: hominem enim de quodam homine prædicabis. & ratio quoq; hominis de quodam homine prædicabitur: quidam enim homo & homo eſt, & animal. quare & nomen & ratio de ſubiecto prædicabitur. Eorum vero, quæ in ſubiecto ſunt in plurimis quidem neque nomen, neque ratio prædicatur de ſubiecto: in aliquibus autẽ nomen quidem nihil prohibet prædicari aliquando de ſubiecto, rationem vero impoſsibile eſt. vt album, cũ in ſubiecto ſit corpore, prædicatur de ſubiecto: (dicitur enim corpus album) ratio vero albi nunquam de corpore prædicabitur.

Alia vero omnia aut de ſubiectis dicuntur primis ſubſtantiis, aut in ſubiectis eis ſunt. Hoc autem manifeſtum eſt ex iis, quæ per ſingula proponũtur. vt animal de homine prædicatur: ergo & de quodam homine animal prædicabitur. Nam, ſi de nullo quorundam hominum, neque omnino de homine. Rurſus color in corpore eſt: ergo & in quodam corpore. Nam, ſi nõ in aliquo eſſet ſingulorum, nec omnino in corpore. Quare alia omnia aut de ſubiectis primis dicũtur ſubſtantiis, aut in ſubiectis eis ſunt. Non ergo exiſtentibus primis ſubſtantiis, impoſſe eſt aliquid aliorũ eſſe.

* Secundarum vero ſubſtantiarum, magis ſubſtantia eſt ſpecies, quàm genus: propinquior. n. eſt primæ ſubſtantiæ. ſi quis enim aſsignet primam ſubſtantiam quid eſt, euidentius & conuenientius aſsignabit ſpeciem, quam genus aſsigans. Vt hominem quendam aliquis aſsignans. manifeſtius aſsignabit hominem quam animal

Alias in latinâ trãſlatione addebatur. Oĩa. n alia aut predi-

animal aſsignans. illud enim proprium magis cuiuſdam hominis, hoc autem communius. & cum quandam arborem aſsignauerit, manifeſtius aſsignabit, aſsignando arborem quàm plantam. Amplius, primæ ſubſtantiæ, ideo ꝙ aliis omnibus ſubiiciũtur, & omnia alia vel de ipſis prædicantur, vel in ipſis ſunt, propter hoc maxime ſubſtantiæ primæ dicuntur. quemadmodum autem primæ ſubſtantiæ ad alia omnia ſe habent, ſic & ſpecies ad genus ſe habet. ſubiicitur enim ſpecies generi. genera enim de ſpeciebus prædicantur: ſpẽs autem cum generibus non conuertuntur. * Quare & ex iis * ſpecies genere magis ſubſtantia eſt. Ipſarũ vero ſpecierum quæcunque non ſunt genera, nihil magis alterum altero ſubſtantia eſt. Nihil enim familiarius aſsignabis de quodam homine, hominem aſsignãdo, quam de quodam equo equum. * Similiter autem & in primis ſubſtantiis nihil magis alterũ altero ſubſtantia eſt. Nihil enim magis quidam homo ſubſtantia eſt, quàm quidam bos. Merito igitur * poſt primas ſubſtantias, ſola aliorum omnium ſpecies & genera ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur. Sola enim hæc, eorum, quæ prædicantur, primam ſubſtantiam indicant. quendam enim hominem ſiquis aſsignauerit quid eſt, ſpeciem quidem, quàm genus aſsignando, familiarius demonſtrabit: & manifeſtius faciet hominem aſsignãdo, quàm animal. aliorum verò omnium quidquid aſſignauerit quis, aſsignabit extranee: velut album, aut currit, aut aliud quodcunque talium aſsignans. Quare merito hæ ſolæ aliorum ſecũdæ ſubſtãtiæ dicuntur.

Amplius, primæ ſubſtantiæ eo quòd aliis oĩbus ſubiiciuntur, & omnia alia de illis prædicantur, vel in ipſis ſunt, propriiſsimæ ſubſtantiæ dicuntur. ſicut autem primę ſubſtãtię ad alia omnia ſe habent, ita genera & ſpecies primarum ſubſtantiarum ad reliqua omnia ſe habent. de his enim reliqua omnia prædicãtur. quendam enim hominem dices grammaticum eſſe: ergo & hominem

cantur de eis, aut ĩ ſubiectis eis ſunt. quare non exiſtẽtibus primis ſubſtãtiis impoſsibile ẽ aliorum aliqd eſſe

Quæ verba ĩ antiquo co. græco reperiunt, ĩ aliis autẽ à nobis viſis minime.

* *a.l. ex his manifeſtũ, quòd.*

* Cõm. 6.

* Cõm. 7.

* *a.l. autẽ.*

hominem & animal grammaticum dices. Similiter autem & in aliis,

Commune autem omni ſubſtantiæ eſt in ſubiecto non eſſe. Prima nãque ſubſtantia nec in ſubiecto eſt, nec de ſubiecto aliquo dicitur. Secundarũ vero ſubſtantiarum conſtat quidem etiam ſic, ꝙ nulla eſt in ſubiecto. homo enim de ſubiecto quidem quodam homine dicitur, in ſubiecto vero non eſt. neque enim in quodam homine homo eſt. ſimiliter autem, & animal de ſubiecto quidem dicitur quodam homine, non eſt autem animal in quodam homine. Amplius, Eorum quæ in ſubiecto ſunt nomen quidem de ſubiecto aliquando nihil prohibet prædicari: rationem vero impoſſibile eſt. ſecundarum vero ſubſtantiarum de ſubiecto & ratio prædicatur, & nomen: rationem enim hominis de quodam homine prædicabis, & animalis ſimiliter: quare non erit eorũ ſubſtantia, quæ ſunt in ſubiecto. Non eſt autem proprium ſubſtantiæ hoc, ſed & differentia eorum eſt, quæ non ſunt in ſubiecto. bipes enim & greſsibile de ſubiecto quidem quodam homine dicitur, in ſubiecto vero non eſt. neq;.n. in homine eſt bipes, neque greſsibile. Ratio quoque differentiæ de illo prædicatur, de quocunque ipſa differentia dicitur. velut, ſi greſsibile de homine prædicatur, & ratio greſsibilis de homine prædicabitur: eſt enim homo greſsibilis. *Cõm.8.*

Non conturbent autem nos ſubſtantiarum partes, quæ ita ſunt in toto*, quaſi in ſubiecto ſint: ne forte cogamur eas non eſſe ſubſtantias confiteri. Non enim ita ea, quæ ſunt in ſubiecto, dicebantur quaſi vt partes ineſſent alicui. Ineſt autem ſubſtantiis & differentiis omnia vniuoce prædicari. Omnia enim, quæ ab his prædicata ſumuntur, aut de indiuiduis prædicantur, aut de ſpeciebus. à prima nanque ſubſtantia nulla eſt prædicatio. de nullo enim ſubiecto dicitur. Secundarum vero ſubſtantiarum ſpecies quidem de indiuiduo prædicatur: *Dubium.* ** al.l. in toto corpore.* *Cõm.9.* *A prima ſubſtantia nulla eſt p*

ſe & artifi cialis p̃dicatio. qua aliquid innoteſcit. cui non obſtat ĩdiuiduum de vno ſolo, videlicet de ſeipſo, predicari, naturali quadam p̃dicatione magis, quã ex arte.

prædicatur: genus vero & de ſpeciebus & de indiuiduis. Similiter autem & differentiæ, & de ſpeciebus & de indiuiduis prædicantur. Et rationem quoq; ſuſcipiunt primæ ſubſtantiæ ſpecierum, & generum, & ſpecies generis: quæcunque enim de prædicato dicuntur, eadem & de ſubiecto dicentur. ſimiliter autem rõnem differentiarum ſuſcipiunt & ſpecies & indiuidua. vniuoca autem erant, quorum & nomen commune eſt, & ratio eadem. Quare omnia, quæ à ſubſtantiis & differentiis ſunt, vniuoce prædicantur. * Omnis autẽ ſubſtantia videtur hoc aliquid ſignificare. In primis igiẽ ſubſtantiis indubitabile, & verum eſt, quod hoc aliquid ſignificant. Indiuiduum.n.& vnum numero eſt qđ ſignificatur. In ſecundis vero ſubſtantiis videtur quidẽ ſimiliter propter appellationis figurã hoc aliquid ſignificare, quando quis dixerit, hominem, vel aĩal: non tamen verum eſt, ſed magis quale aliquid ſignificãt. neq; enim vnum eſt quod ſubiectum eſt, quemadmodum prima ſubſtantia: ſed de multis homo dicitur, & animal. Non aũt ſimpliciter quale quid ſignificat, quemmodum album (nihil enim aliud ſignificat album, q̃ qualitatem) at ſpecies & genus circa ſubſtantiã qualitatem determinant. qualem enim quandam ſubſtantiam ſignificãt. plus autem in genere determinatio fit, quàm in ſpecie. dicens enim animal plus complectitur, quam qui hominem. Ineſt autem ſubſtantiis nihil illis eſſe contrarium. Primæ enim ſubſtantiæ quid erit contrarium, vt cuidam homini vel cuidam animali? at vero nec homini, nec animali aliquid eſt contrarium. Non eſt autem hoc ſubſtantiæ proprium. ſed etiam multorũ aliorum, vt quantitati. bicubito enim, vel tricubito nihil eſt contrarium. at vero nec decem, nec alicui talium. Niſi forte quis multum pauco dicat eſſe contrarium, vel magnum paruo. Determinatorum vero quantorum nullum nulli eſt contrarium.

*Cõm.10. (beside "ficare, quando quis dixerit")

Cõm.2. (beside "tur, quam qui hominem")

Nullũ nulli eſt contrarium, duæ negationes

Videtur

Videtur autem ſubſtantia non ſuſcipere magis & minus. Dico autem, non quòd ſubſtantia non eſt à ſubſtantia magis & minus ſubſtantia (hoc enim dictũ eſt quòd eſt,) ſed quòd vnaquæque ſubſtantia hoc ipſum quod eſt, non dicitur magis & minus. vt ſi eſt eadem ſubſtantia homo, non erit magis & minus homo, neque ipſe ſeipſo, neque alter altero. non enim eſt alter altero magis homo: ſicut eſt album alterum altero magis & minus album: & bonum alterum altero magis & minus bonum: ſed & ipſum ſeipſo magis & minus dicitur. vt corpus cum ſit album, magis nunc album eſſe dicetur quam prius: & cum calidum ſit, magis & minus calidum dicitur. Subſtantia vero non dicitur magis, neque minus. nihil enim homo magis nunc homo quàm prius dicitur: neque aliorum quicquam quæcunque ſubſtantiæ ſunt. Quapropter non recipiet ſubſtãtia magis & minus. Maximè vero proprium ſubſtantiæ eſſe videtur, cum vnum & idem numero ſit, contrariorum ſuſceptiuum eſſe: vt in aliis quidem non habet quiſquam quod proferat tale, quæcunque non ſunt ſubſtantiæ: quòd, cum ſit vnum numero, ſuſceptibile contrariorum ſit. velut color, qui eſt vnus & idem numero, non dicitur * albus & niger: neque eadem actio: & vna numero, praua * & ſtudioſa. ſimiliter autem & in aliis quæcunque non ſunt ſubſtantiæ. Subſtantia vero, cum vnum & idem numero ſit, ſuſceptiua contrariorum eſt, vt quidam homo, cum vnus & idem ſit, aliquando quidem albus, aliquando fit niger, & calidus & frigidus, & prauus, & ſtudioſus. in aliis autem nullis aliquid tale videtur. Niſi quis forſitan inſtet, dicens orationem & opinionem contrariorum eſſe ſuſceptibilia. eadem enim oratio vera & falſa videtur eſſe. veluti, ſi vera ſit oratio, ſedere quendam, eo ſurgente ipſa eadem falſa erit. ſimiliter autem, & de opinione. ſi quis, enim verum * putet aliquem ſedere, ſurgente eo falſo

negant. & tãtum eſt, ac ſi dicatur nullum alij cuilibet eſt contrarium.

Cõm. 12.

** a.l. eſt.*

** al.l. numero non erit praua*

Inſtantia.

** a.l. vere.*

Prima ſubſtantia, quæ proprie principaliter & maxime dicitur, eſt quæ neque de ſubiecto aliquo dicitur, neque in aliquo ſubiecto eſt.

Secundæ ſubſtantiæ dicuntur ſpecies & genera, in quibus primæ ſubſtantiæ ſunt.

Quæcunque ſubſtantiarum de ſubiecto dicuntur, vt genera & ſpecies de ſuis inferioribus, neceſſe eſt vniuoce prædicari.

Peremptis primis ſubſtantiis impoſſibile eſt aliquid aliud remanere.

Ex ſecundis ſubſtantiis magis ſubſtantia eſt ſpecies, quam genus.

Nulla ſubſtantia eſt magis ſubſtantia, quam altera.

Poſt primas ſubſtantias, ſpecies et proxima genera ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur.

Nulla ſubſtantia, quǽque ex eis ſecunda de ſubiecto dicatur, eſt in ſubiecto, & ſubſtantiæ partes in toto potius, quam in ſubiecto eſſe dicuntur.

Subſtantiis & earum differentiis ineſt vniuoce prædicari.

Prima ſubſtantia videtur hoc aliquid ſignificare, ſecunda vero ſubſtantia quale quid magis.

Ineſt ſubſtantiis, quãquam non ſoli, nihil illis eſſe contrarium.

Subſtantiæ proprium eſt, quòd vna & eadem numero exiſtens ſuſceptiua ſit contrariorum.

De quanto. *Cap.* II.

QVanti autem aliud quidem eſt diſcretũ, aliud autem continuum: & aliud quidẽ ex habentibus poſitionem ad ſeinuicem in ipſis partibus conſtat, aliud autem ex non habentibus poſitionem. Eſt autem diſcretum quidem, vt numerus, & oratio: continuum vero, vt linea, ſuperficies, corpus. amplius autem præter hæc locus & tempus. Partium etenim numeri nullus eſt communis terminus, ad quẽ copulantur partes eius. vt quinque, ſi ſunt denarij partes, ad nullum terminum cõem copulantur quinque & quinque, ſed ſemper diſcreta ſunt. & tria & ſeptem ad nullum communem terminum copulantur. neque omnino Cõm. I.

omnino habeas in numero communem terminum partium accipere, ſed ſemper diſcretæ ſunt. quapropter numerus quidem diſcretorum eſt. Similiter autem & oratio. Quòd etenim quantum eſt oratio, manifeſtum eſt: menſuratur enim ſyllaba breui & longa. dico autem cum voce orationem factã. ad nullum enim cõem terminum particulæ eius copulantur. non.n.eſt cõis terminus ad quem ſyllabæ copulentur: ſed vnaquæque diuiſa eſt, ipſa ſm ſeipſam. Linea vero continua eſt. eſt enim ſumere communem terminum punctum, ad quẽ partes eius copulentur: & ſuperficiei lineã. plani nãq; partes ad aliquem communem terminum copulantur.

* *al. ſumere, & aſsignare.* ſimiliter autem & in corpore habeas ſumere* communem terminum, lineam vel ſuperficiem, ad quam corporis partes copulantur. Eſt autem talium & tempus & locus: præſens enim tempus copulatur ad præteritum, & ad futurum. rurſus locus continuorum eſt: locum enim quendam partes corporis obtinent, quæ ad communem terminum copulantur: ergo & loci partes, quæ obtinent ſingulas corporis partes, ad eundem cõem terminum copulantur, ad quem & corporis partes. quapropter continuus erit & locus: ad vnum.n. communem terminũ eius partes copulãtur. Amplius

Cõm. 2. autem, Alia quidem conſtant ex partibus, quæ in eis ſunt, poſitionem habentibus ad ſeinuicem, alia autẽ ex non habentibus poſitionem. vt lineæ quidem partes poſitionem habent ad ſeinuicem. ſingulæ nanque earum ſitæ ſunt alicubi: & habeas vnde diſtinctæ ſumas, & aſsignes vbi ſingulæ ſitæ ſint in plano, & ad

Cõm. 3. quam partem reliquarum copulantur. ſimiliter autem partes plani poſitionem habent aliquã. ſimiliter nãq; aſsignaretur vnaquæque vbi iacet: & quæ copulantur ad ſeinuicem. ſed & ſolidi partes ſimiliter, & loci. In numero autem non poterit quiſquã oſtendere, quemadmodum partes eius poſitionem aliquam habent ad ſeinuicem, aut vbi iacent, aut quæ partes ad ſeinuicem connectuntur.

connectuntur. Neque eæ, quæ temporis ſunt, nihil enim permanent partes temporis. quod autem nõ eſt permanens, quomodo poſitionem aliquam habebit? Sed magis ordinẽ quendam dices habere: eò ꝙ aliud quidem prius ſit temporis, aliud vero poſterius. Sed & in numero ſimiliter, eò quòd prius numeratur vnus ꝙ duo, & duo quàm tria: & ſic habebunt aliquem ordinem: poſitionem vero non omnino accipies. Sed & oratio ſimiliter, nulla enim remanet partium * ſed dictum eſt ſimul, & nõ eſt hoc amplius aſſumere. Quapropter non erit nulla poſitio partium eius: ſi quidem permanet. Igitur alia ex habentibus poſitionem partibus * cõſtant: alia ex non habentibus poſitionem. Proprie autẽ quanta hæc dicuntur ſola, quę dicta ſunt: alia vero omnia ſecundum accidens: adhæc enim aſpicientes, & alia dicimus quanta, vt multum dicitur album, eò quòd ſuperficies multa ſit: & actio longa, eò quòd tempus multum ſit, & motus multus. Neq; enim horum ſingulum per ſe quantum dicitur: vt ſiquis aſsignet quanta actio eſt, tempore diffiniet annuam, vel ſic aliquo modo aſsignans: & album quantum quid ſit aſsignans ſuperficie definiet. quanta enim fuerit ſuperficies, tantum album eſſe diceret. quare ſola proprie ſecundum ſeipſa dicuntur quanta, quę dicta ſunt: aliorum vero nihil per ſe, ſed ſi forte per accidens. Amplius. Quanto nihil eſt contrarium. In definitis enim manifeſtum eſt, ꝙ nihil eſt contrarium: vt bicubito, vel tricubito, vel ſuperficiei, vel alicui talium: nihil enim illis eſt contrarium. Niſi quis forte dicat multum pauco eſſe contrarium, vel magnum paruo. Horum autẽ nihil eſt quantum, ſed magis eorum, quæ ſunt ad aliquid. Nihil. n. ipſum per ſeipſum magnum vel paruum dicitur: ſed eò ꝙ ad alterum refertur. vt mõs quidem paruus dicitur, milium vero magnum: ꝙ hoc iis, quæ ſunt ſui generis, maius ſit, illud vero iis, q́ ſui ſunt generis, minus: ergo ad alterum eſt eorum relatio. nam

Margin notes: * *a. l. partiũ ipſius.* — * *al l. põnẽ ad ſeinuicẽ partibus.* — *Cõm. 4.* — *Inſtantia.*

ſi per ſe ipſum magnum per paruum diceretur, nunquã mons quidem aliquando paruus, milium vero magnũ diceretur. Rurſus, in vico quidem plures homines eſſe dicemus, Athenis vero paucos, cum ſint illis multo plures. & in domo quidem multos, in theatro vero paucos, cum ſint plures. Amplius, Bicubitum quidem & tricubitum, & vnumquodque talium quantum ſignificat: magnum vero vel paruum non ſignificat quantum, ſed magis ad aliquid: quãm ad alterum conſideratur & magnum & paruum. quare manifeſtum eſt, qđ ipſa ſunt eorum, quę ad aliquid. Amplius, Siue aliquis ponat quanta eſſe hæc, ſiue non ponat, nihil eſt in illis contrarium. quod enim non poteſt ſumi per ſeipſum, ſed ad alterum refertur, quomodo huic aliquid erit cõtrarium? Amplius autem, Si ſunt magnum & paruum contraria, continget idem ſimul contraria ſuſcipere, & ea ipſa ſibimet eſſe cõtraria. contingit enim ſimul* idem paruum eſſe & magnum. eſt.n. ad hoc quidem paruum, ad aliud vero idipſum magnum. quare idem & paruum & magnum eodem tempore eſſe contingit: quare ſimul contraria ſuſcipere. Sed nihil eſt, quod videatur ſimul contraria ſuſcipere poſſe, vt in ſubſtantia quidem ſuſceptibilis.n. contrariorum eſſe videtur: ſed nullus ſimul ſanus eſt & æger, neq; album & nigrũ eſt ſimul: nihilq́; aliud ſimul contraria ſuſcipiet. Et eadem ſibiipſius contingit eſſe contraria. nam, ſi eſt magnum paruo contrarium: ipſum autem idem ſimul eſt magnum & paruum: ipſum ſibi erit contrarium. ſed impoſsibile eſt aliquid ſibiipſi eſſe contrarium: non eſt igitur magnum paruo contrarium, neque multum pauco. Quare niſi & eorum, quæ ad aliquid, hęc quis dicat, ſed quanti, nihil contrarium habebunt. Maxime autẽ circa locum eſſe videtur cõtrarietas quãti. ſurſum.n. ei, quod eſt deorſum, contrarium ponunt: locum, qui in medio eſt, deorſum dicentes, eo quod plurima diſtantia eſt medij ad mundi terminos. Videntur autem

*a.l.n. aliquando ſimul.

Dubiũ hoc ſoluitur à Gilb. Porretano i libro ſex. priñcipiorũ, in

autem & aliorum contrariorum ab his afferre diffinitionem. quæ enim plurimum à ſeinuicem diſtant eorũ, quæ ſunt ſub eodem genere, contraria eſſe definiũt. Non videtur autem quantũ ſuſcipere magis & minus: vt bicubitum neque enim alterum altero magis bicubitum.* neque in numero : vt tria quam quinque nihil magis quinque, aut tria dicuntur, neque quinque quam tria. nec tempus alterum altero magis tempus dicitur. nec in nullo eorum, quæ dicta ſunt omnino, magis & minus dicitur. Quare quantum non ſuſcipit magis & minus. Proprium autem maxime quanti eſt, ꝙ æquale & inæquale dicitur. Vnumquodque enim eorum, quæ dicta ſunt quantorum, æquale & inæquale dicitur, vt corpus, æquale & inæquale dicitur. & numerus & tempus, æquale & inæquale dicitur, ſimiliter autem & in aliis, quæ dicta ſunt vnũquodq; æquale & inæquale dicitur. In cæteris vero quæcunque quanta non ſunt, non prorſus videbitur æquale & inæquale dici. vt diſpoſitio æqualis & inæqualis non omnino dicitur, ſed magis ſimilis & diſsimilis. & album æquale & inæquale non omnino dicitur, ſed ſimile* vel diſsimile. Quare quanti maxime ſit proprium, æquale & inæquale dici.

caṗ. de vbi circa finẽ. Cõm. 5.

** al. l. magis & minus bicubitum.*

Cõm. 6.

** al. le. ſed magis ſimile.*

Quantitatis alia continua, vt linea, ſuperficies, & corpus: Alia diſcreta, vt numerus, & oratio.

Quantitatis, alia conſtat ex partibus poſitionem habentibus, vt continua: alia ex non habentibus, vt diſcreta.

Tria oportet habere, quæ poſitionem habent, ordinem partium: permanentiam, & ad aliquem communem terminum continuationem.

Quantitati nihil eſt contrarium.

Quantitas non ſuſcipit magis & minus.

Quantitatis proprium maxime eſt ſecundum ipſam æquale, & inæquale dici.

AD aliquid vero talia dicunť, quæcunque hæc ipſa quæ ſunt, aliorum eſſe dicuntur, vel quõ-libet aliter ad alterum. vt maius hoc ipſum qđ eſt alterius dicitur: aliquo enim maius dicitur. & duplum alterius dicitur hoc ipſum qđ eſt: alicuius enim duplum dicitur. ſimiliter autem & alia quæcunque huiuſmodi ſunt. At vero ſunt etiam & hæc ad aliquid: vt habitus, diſpoſitio, ſenſus, ſcientia, poſitio. hæc enim omnia, quæ dicta ſunt, hoc ipſum quod ſunt, aliorum eſſe dicuntur, vel quomodo libet aliter ad alterum, & non aliud quiddam. habitus enim alicuius habitus eſſe dicitur, & ſcientia alicuius ſcientia, & poſitio alicuius poſitio: & alia quoque ſimiliter. Ad aliquid igitur ſunt, quæcunque hæc ipſa quæ ſunt, aliorum eſſe dicuntur, vel quomodo libet aliter ad alterum: vt mons magnus dicitur ad alterum (magnus.n. mons dicitur ad aliquid) & ſimile alicui ſimile, & cætera talia ſimiliter ad aliquid dicuntur. Sunt aũt & accubitus, & ſtatio & ſeſsio poſitiones quædã. poſitiones vero ad aliquid ſunt: iacere aũt & ſtare vel ſedere, ipſa quidẽ non ſunt poſitiones: denominatiue vero dicũtur ab iis, quæ

Cõm. 2. dictæ ſunt, põnibus. Ineſt aũt & contrarietas in iis, quæ ſunt ad aliquid. vt virtus vitio contrarium, cum ſit vtrunque eorum ad aliquid: & ſcientia ignorantiæ. Non autem omnibus iis, quæ ſunt ad aliquid inſunt contraria. * duplici enim nihil eſt contrarium, neque triplici, neque vlli talium. Videntur autem & magis & minus ea, quæ ad aliquid ſunt, ſuſcipere. Simile.n. & diſsimile magis & minus dicitur: & æquale & inæquale magis & minus dicitur, cum vtrunq; ſit ad aliquid. ſimile enim alicui ſimile dicitur, & inæquale, alicui inæquale. Non autem omnia, quæ ſunt ad aliquid, ſuſcipiunt magis & minus. duplum enim non dicitur magis & minus duplum. nec aliquid talium. Omnia autem,

** a. Lad aliquid ineſt contrarietas.*

autem, quæ ſunt ad aliquid, ad conuertentia dicuntur. vt ſeruus domini ſeruus:& dominus ſerui dominus eſſe dicitur: & duplum dimidij duplum: & dimidiū dupli dimidium.& maius minore maius:& minus maiore minus, ſimiliter autem & in aliis. Sed caſu aliquotiens different ſecundum locutionē, vt ſcientia ſcibilis ſcīa dicitur:& ſcibile ſcientia ſcibile.& ſenſus ſenſibilis ſenſus:& ſenſibile ſenſu ſenſibile. At vero aliquotiens nō videbitur conuerti: niſi conuenienter ad quod dicitur aſsignetur, ſed peccet is, qui aſsignat. vt ala ſi aſsignetur auis,nō conuertitur, vt ſit auis alæ.non enim prius conuenienter aſsignatum eſt ala auis,neque enim quatenus auis eſt, eatenus ala ipſius dicitur:ſed eò ꝙ alata eſt.multorum enim & aliorum alæ ſunt,quæ nō ſunt aues. Quare ſi aſsignetur conuenienter,& conuertitur: vt ala alati ala eſt:& alatum ala alatum. Aliquotiens autem forte & nomen fingere neceſſe erit: ſi non fuerit nomen impoſitum, ad quod conuenienter aſsignetur:vt temo ſi aſsignetur nauigij,nō eſt aſsignatio conueniens: neque enim eò ꝙ nauigium eſt, eò ipſius temo dicitur. ſunt enim nauigia,quorum temones nō ſunt, quare non conuertitur. nauigium enim non dicitur temonis nauigium.Sed forte conuenientior aſsignatio erit,ſi ſic quodammodo aſsignetur:temo temonatæ rei temo eſt, aut quomodocunque aliter. nomen enim non eſt poſitum. & conuertitur ſi conuenienter aſsignetur: temonatum enim temone temonatum eſt. Similiter autem & in aliis. vt caput conuenientius aſſignabitur capitati caput,quam ſi animalis aſsignetur. neque enim eò ꝙ eſt animal, caput habet. multa enim animalia ſunt capita non habentia. Sic autem fortaſſe facillime quis ſumet, quibus poſita non ſunt nomina, ſi ab iis,quæ prima ſunt,& iis,ad quæ conuertuntur,nomina ponantur. vt in iis, quæ prędicta ſunt ab ala alatum, à temone temonatum. Omnia igitur, quę ad aliquid dicuntur, ſi conuenienter aſsignentur, ad con-

uertentia dicuntur. qm̃ ſi ad quodlibet aliud aſsignentur, & non ad id, ad quod dicuntur, non conuertuntur.dico autem, qm̃ neque eorum, quæ in confeſſo ad conuertentiã dicuntur, & nomina eis poſita ſunt, nihil conuertitur, ſi ad aliquid eorum, quæ ſunt accidentia, aſsignentur, & non ad id, ad quod dicuntur. vt ſeruus, ſi non domini aſsignetur, ſed hominis, vel bipedis, vel cuiuſcunque talium, non conuertitur. neq; enim dici poteſt, homo eſt ſerui homo: non enim conueniẽs eſt aſsignatio. Præterea ſi quidem conuenienter aſsignetur ad quod dicitur, omnibus aliis ſublatis, quæcunque accidẽtia ſunt, relicto autem ſolo illo, ad quod aſsignatum eſt conuenienter, ſemper ad ipſum dicetur. vt ſi ſeruus ad dominum dicitur: circumſcriptis omnibus, quæ accidentia ſunt domino, vt eſſe bipedem, vel ſcientiæ ſuſceptibilem, vel hominem, relicto vero ſolo quod dominus eſt, ſemper ſeruus ad ipſum dicetur. ſeruus enim domini ſeruus dicitur. Si autem non conuenienter ad id, ad quod dicitur aſsignetur: circunſcriptis omnibus aliis, relicto autem eo ſolo, ad quod aſsignatum eſt: non dicetur ad ipſum. aſsignetur enim ſeruus hominis, & ala auis, & circunſcribatur ab homine eſſe dominum, non ſane amplius ſeruus ad hominem dicetur. cum enim dominus non ſit, neque ſeruus eſt. Similiter & de aue, ſi adimitur eam alatam eſſe: non enim amplius erit ala ad aliquid. cum enim non ſit alatum, nec ala erit alicuius. Quare oportet aſsignare ad id, ad quod conuenienter dicitur. Et ſi ſit nomen poſitum, facilis erit aſsignatio: ſi aũt non ſit fortaſſe neceſſarium erit nomen fingere. ſi autem ſic aſsignentur, manifeſtum eſt, quoniam omnia, quæ ad aliquid ſunt, ad conuertentiã dicuntur. Videntur autem ipſa ad aliquid ſimul eſſe natura. & in plurimis quidem verum eſt: in aliquibus vero non verum. ſimul enim duplum & dimidium ſunt: & cum ſit dimidium, duplũ eſt. & cum ſit dominus, ſeruus eſt: & cum ſit ſeruus,

ſit ſeruus, dominus eſt. ſimiliter autem his & alia. Simul auté hæc auferunt ſeſe inuicem. ſi enim non ſit duplum, non erit dimidium. & ſi non ſit dimidium, non erit duplum. ſimiliter autem & in aliis quæcunq; talia ſunt. Non autem in omnibus his, quæ ad aliquid, verum videtur eſſe ſimul natura. ſcibile enim ſcientia prius videbitur eſſe. nanque in pluribus præexiſtentib* rebus ſcientias accipimus: in paucis enim vel nullo quiſquam hoc perſpiciet ſimul cum ſcibili ſcientiam eſſe factam. Amplius, Scibile ſublatum ſimul aufert ſcientiam: ſcientia vero ſimul non aufert ſcibile. nam ſi ſcibile non ſit, non erit ſcientia: nullius enim erit * ſcientia. ſcientia vero ſi non ſit, nihil prohibet eſſe ſcibile. vt circuli quadratura, ſi eſt ſcibilis, ſcientia quidem eius nondum eſt, ipſa vero ſcibilis eſt. Amplius, Animali quidem ſublato non erit ſcientia: ſcibilium vero plurima eſſe contingit. Similiter autem his ſeſe habent ea, quæ de ſenſu ſunt. ſenſibile enim prius quã ſenſus eſſe videtur. ſublatum enim ſenſibile, ſimul aufert ſenſum: ſenſus vero ſenſibile non ſimul aufert. ſenſus enim circa corpus & in corpore ſunt. ſenſibili autem ſublato, auferẽ & corpus. ſenſibile.n.corpus eſt.* cum aũt corpus non ſit, aufertur & ſenſus. quare ſimul aufert ſenſibile ſenſum. Senſus vero ſenſibile non ſimul aufert. ſublato enim animali, ſenſus quidem auſertur, ſenſibile autem erit corpus: vt calidum, * dulce, amarum, & omnia alia quæcunque ſunt ſenſibilia. Amplius, ſenſus quidem ſimul cum ſenſitiuo fit: ſimul enim fit animal, & ſenſus: ſenſibile vero ante animal, aut ſenſum eſt. ignis enim & aqua, & alia huiuſmodi, ex quibus ipſum animal conſtat, ante ſunt quàm animal omnino ſit, aut ſenſus. quare prius ſenſibile quam ſenſus eſſe videbitur. Habet autem dubitationem, vtrũ nulla ſubſtantia ad aliquid dicatur, quemadmodum videtur, ſi hoc * contingat ſecundum quaſdam ſecundas ſubſtantias. Nam in primis ſubſtantiis verum eſt. nam

** a. l. amplius erit.*

** a.l. ſenſibiliũ enim & corpus eſt.*

** a.l. ſenſibile autem non vt calidum.*

Dubium.

** a. le. an hoc.*

neque tota, neque partes primarum ſubſtantiarum dicuntur ad aliquid. nam quidam homo non dicitur alicuius quidam homo, neque quidam bos alicuius quidam bos. Similiter autem & partes: quædam enim manus non dicitur alicuius quædam manus, ſed alicuius manus. & quoddam caput non dicitur alicuius quoddam caput, ſed alicuius caput. Similiter autem & in ſecundis ſubſtantiis, atque hoc quidem in pluribus. vt homo nõ dicitur alicuius homo, nec bos alicuius bos, nec lignum alicuius lignum, ſed alicuius poſſeſsio dicitur: in huiuſmodi ergo manifeſtum eſt, quoniam non ſunt ad aliquid. In aliquibus vero ſecundis ſubſtantiis habet dubitationem. vt caput alicuius caput dicitur, & manus alicuius dicitur manus, & ſingula huiuſmodi. quare hæc fortaſſe ad aliquid eſſe videbuntur. Si igitur ſufficienter eorum, quæ ſunt ad aliquid, definitio aſsignata eſt, aut omnino difficile, aut impoſſibile eſt oſtendere, ꝙ nulla ſubſtãtia eorum quæ ſunt ad aliquid dicitur. ſi autem non ſufficienter, ſed ſunt ad aliquid, quibus hoc ipſum eſt eſſe, ad aliquid quodam modo ſe habere, fortaſſe aliquid contra iſta dicetur. Prior vero diffinitio ſequitur quidem omnia ea, quæ ſunt ad aliquid, non tamen in ipſis idem eſt cum eo, quod eſt eſſe ad aliquid, ipſa, quæ ſunt, aliorum dicantur. Ex his autem manifeſtum eſt quod, ſi quis aliquid eorũ, quæ ſunt ad aliquid, definite ſciet, & illud ad quod dicitur definite ſciturus eſt. Manifeſtũ igitur & ex ipſis eſt. ſi enim nouit aliquis hoc quod aliquid eſt (eſt autem eſſe iis, quæ ad aliquid ſunt, idem ac ad aliquid aliquo modo ſe habere) & illud nouit, ad quod hoc aliquo modo ſe habet. ſi enim non nouit omnino ad quod hoc aliquo modo ſe habet: neque ſi ad aliquid hoc aliquo modo ſe habet, noſcet. Sed & in ſingulis palam hoc eſt. vt ſi quid nouit quis definite, ꝙ duplum eſt, & cuius duplum eſt, mox definite nouit. ſi. n. nullius definitorum nouit ipm duplum eſſe, neq; ſi ſit

duplum

duplum omnino nouit. Similiter autem & hoc aliquid ſi nouit quis quòd melius eſt, & quo melius eſt ſtatim definite neceſſarium eſt noſſe. Propter hæc autem nó indefinite hoc cognoſcet, ꝙ hoc eſt peiore melius. ſuſpitio enim hæc eſt; non ſciẽtia. non enim adhuc ſciet exacte ꝙ eſt peiore melius. ſi enim ſic accidit, nihil eſt deterius ipſo. Quapropter palam eſt, quòd neceſſarium eſt ſi nouerit quis aliquod relatiuorum definite, & id, ad quod dicitur, definite neceſſe eſt noſſe. Caput vero & manus, & eorum ſingula, quæ ſubſtantiæ ſunt, ea ipſa, quæ ſunt, ſciri definite poſſunt: ad quod vero dicantur non eſt neceſſarium ſcire. cuius enim hoc caput, vel cuius hæc manus ſit, non eſt ſcire definite. quare non erunt hæc ad aliquid. Si vero non ſunt hæc eorum quæ ſunt ad aliquid, verum erit dicere ꝙ nulla ſubſtantia eorum eſt quæ ſunt ad aliquid. Fortaſſe aũt difficile ſit de huiuſmodi rebus vehementer aſſerere, niſi ea ſæpe pertractata ſint. dubitaſſe autem de horum vnoquoq; non eſt inutile. *Dubitare de ſingulis non eſt inutile, vide de hoc primo Top. Cap. 1.*

Ad aliquid ea dicuntur quæcunque hoc ipſum quòd ſunt aliorum eſſe dicuntur.

Nonnulli, relatiuorum contrarietatem ineſſe contingit.

Relatiua, ſuſcipiunt magis & minus, & ſi non omnia.

Omnia relatiua ſi conuenienter aſſignentur, ad conuertentia dicuntur.

Relatiua ſunt ſimul natura & intellectu.

De quali & qualitate. Cap. IIII.

QValitatem vero dico, ſecundum quam quales quidem eſſe dicuntur. Eſt autem qualitas, eorum quæ multipliciter dicuntur. Vna quidem igitur ſpecies qualitatis, habitus & diſpoſitio dicantur. Differt autem habitus à diſpoſitione, ꝙ permanentior *& diuturnior eſt. Tales vero ſunt ſcientię & virtutes. ſcientia enim videtur eſſe permanentium, & diuturnorum. *Vide pro hoc. 5. Meta. 9.* ** a.l. quod multo permanentior.*

** a.l. difficiliter mobilium.*

norum. * ſi quis vel mediocriter ſumat ſcientiam, niſi grandis permutatio facta ſit, vel ab ægritudine, vel ab aliquo huiuſmodi. ſimiliter autem & virtus, vt iuſtitia, & temperantia, & ſingula talium non videntur poſſe facile moueri, neq; facile permutari. Diſpoſitiones vero dicuntur, quæ ſunt facile mobilia, & cito permutabilia:: vt calor, & infrigidatio, & ægritudo, & ſanitas, & quæcunque alia huiuſmodi. afficitur enim quodammodo ſecundum eas homo: cito autem permutatur, & ex calido frigidus fit, & ex ſanitate in ęgritudinem tranſit. ſimiliter autem & in aliis, niſi aliqua earundem contingit per temporis longitudinem congenita & immobilis, vel omnino difficile mobilis exiſtens, quam iam quiſpiam vt * habitum vocet. Manifeſtum eſt autem, ꝙ hæc volunt habitus dicere, quæ ſunt diuturniora, & difficilius mobilia. Nanque diſciplinas non multum retinentes, ſed facile mobiles exiſtentes, non dicunt habitum habere, & tamen diſpoſiti ſunt aliquo modo ſecundum ſcientiam peius, meliuſue. quare differt habitus à diſpoſitione, ꝙ hæc quidem facile mobilis ſit, ille vero diuturnior & difficilius mobilis. Sunt autem habitus & diſpoſitiones, diſpoſitiones vero non neceſſe eſt habitus eſſe. qui.n. retinent habitum, & quodammodo diſpoſiti ſunt ſecundum ipſos: qui autem diſpoſiti ſunt, non omnino retinent habitum. Aliud vero genus qualitatis eſt, ſecundum quod pugillatores vel curſores, vel ſalubres, vel inſalubres dicimus: & ſimpliciter quæcunque ſecundum potentiã naturalem, vel impotentiam dicuntur. Non enim, quoniam ſunt diſpoſiti aliquo modo, vnumquodque huiuſmodi dicitur: ſed quod habent naturalem potentiam, vel impotentiam facile aliquid facere, vel nihil pati. vt pugillatores, vel curſores dicuntur, non quòd ſint diſpoſiti aliquo modo, ſed ꝙ habeãt potentiam naturalem vel impotentiam aliquid facile faciendi. Salubres autem dicuntur, eo ꝙ habeant po-

** al l. quiſpiã fortaſſe.*

tentiam naturalem. vt nihil à quibuſlibet accidentibus facile patiantur: inſalubres vero, quòd impotentiam habeant naturalem nihil facile à quibuſcunq; accidentibus patiendi. Similiter autem his durum & molle ſe habent. durum enim dicitur, quod habeat potentiam non facile ſecari: molle vero quod eiuſdem ipſius habeat impotentiam. Tertium vero genus qualitatis eſt, paſsibiles qualitates & paſsiones.* Sunt autem huiuſmodi, vt dulcedo & amaritudò, & auſteritas, & omnia his cognata. amplius, & calor, & frigus, & albedo, & nigredo. Quod quidem igitur & hæ qualitates ſunt, manifeſtum eſt. quæcunque enim has ſuſceperint, ipſa qualia dicuntur ſecundum ipſas: vt mel, quoniam dulcedinem ſuſcepit, dicitur dulce: & copus album, q̄m albedinem ſuſcepit. ſimiliter & in cæteris.* Paſsibiles vero qualitates dicuntur, non ꝙ ea, quæ illas ſuſceperint qualitates aliquid patiantur. (neque enim mel, quoniam aliquid paſſum ſit, dicitur dulce, neq; aliquid aliud huiuſmodi.) Similiter autem his, & calor & frigus paſsibiles qualitates dicuntur, non ꝙ ea, quæ illas ſuſcipiunt, aliquid paſſa ſint, ſed quoniam ſecundum ſenſus vnaquęque dictarum qualitatum paſsionis effectiua eſt, paſsibiles qualitates dicuntur. dulcedo enim paſsionem quādam ſecundum guſtum efficit: & calor ſecundum tactum. ſimiliter autem & aliæ. Albedo autem & nigredo, & cæteri colores non eodem modo iis, quæ dicta ſunt, paſsibiles qualitates dicūtur, ſed eo quod ipſe ab aliqua paſsione innaſcuntur. Quòd enim fiunt propter aliquam paſsionem multæ colorum mutationes, manifeſtum eſt: erubeſcens enim aliquis, rubeus factus eſt: & timens pallidus, & vnumquoque talium. quare etiam ſi quis natura aliquid talium accidentium perturbationemve paſſus eſt, ſimilem* colorem veriſimile eſt eum habere. quæ enim affectio nunc in eo quod verecundetur circa corpus facta eſt, etiam ſecundum naturalem conſtitutionem eadem fieri poteſt

** a.l. qualitates vel paſsiones.*

** a.l. cæteris ſe hēt.*

** a.l. quare & ſi quis natura taliū aliquā*

paſsionum paſſus eſt ex aliquib⁹ naturalibus accidentib⁹ ſimilem.

teſt affectio, vt & naturalis color ſimilis ſit. Quæcunque igitur talium accidentium ab aliquibus paſsionibus difficile mobilibus & permanentibus principium ſumpſerunt, paſsibiles qualitates dicuntur. ſiue enim ſecundum naturalem conſtitutionem pallor fit, aut nigredo, qualitates dicuntur (quales enim ſecundnm eas dicimur) ſiue propter ægritudinem longam, vel propter æſtum eidem, contigit nigredo, vel pallor, & non facile prætereunt, vel etiam per vitam permanent, paſsibiles qualitates & ipſę dicuntur: ſimiliter enim quales ſecundum eas dicimur. Quęcunque vero ex iis, quæ facile ſoluuntur, & cito tranſeunt, fiunt, paſſiones dicuntur, qualitates vero minime. non enim aliqui ſecūdum ipſas dicuntur quales. neque enim qui propter verecūdiam rubeus factus eſt, rubeus dicitur: neque cui pallor propter timorem venit, pallidus eſt: ſed magis eò quòd aliquid paſſus eſt. quare paſsiones quidem huiuſmodi dicuntur, qualitates vero minime.

Similiter autem his, & ſecundum animam paſsibiles qualitates & paſsiones dicuntur. quæcunq; enim mox innaſcendo ab aliquibus paſsionibus difficulter mobilibus fiunt, qualitates dicūtur & ipſæ: vt amentia, mentis alienatio, & ira, & alia huiuſmodi: quales enim ſecundum eas dicuntur, ideſt iracundi, atque amentes. ſimiliter autem & quęcūque alienationes non naturales, ſed quæ ab aliquibus aliis accidentibus factę ſunt difficile prætereuntes, & omnino imobiles, qualitates ſunt etiam huiuſmodi: quales enim & ſecundum eas dicuntur. Quæcunque vero ab iis, quæ facile & cito prętereunt, fiunt, paſsiones dicuntur. vt ſi quis contriſtatus, iracundior fiat * non enim dicitur iracundus, qui huiuſmodi paſsione iracundior eſt: ſed magis quia aliquid paſſus. quare paſsiones quidem huiuſmodi dicuntur, qualitates vero minime. Quartum vero genus qualitatis eſt forma, & circa vnumquodque conſtans figura. amplius autem ad hęc rectitudo & curuitas, &

** al. le fiat paſsio dicitur.*

taſ, & ſi quid aliud his ſimile eſt. ſm enim vnumquodq; eorum quale quid dicitur. triangulum enim vel quadrangulum eſſe quale quid dicitur, & rectum aut curuum. & ſecundum etiam formam vnumquodq; quale dicitur. Rarum vero & ſpiſſum, & aſperum & lene putabuntur quidem quale quid ſignificare: ſed aliena huiuſmodi putantur eſſe à diuiſione, quę circa quale eſt. quandam enim poſitionem magis videtur partium vtrunque monſtrare. ſpiſſum enim dicitur, eò quòd partes ſibiipſis propinquę ſint: rarum vero, eò quòd diſtent à ſeinuicem. & lene quidem, ꝙ in rectitudine aliquomodo partes iaceant: aſperum vero, ꝙ hęc quidem ſuperet, illa vero ſit inferior. fortaſſe quidem igitur alius quiſpiam modus apparuerit qualitatis: ſed ferè qui maxime dicuntur hi ſunt, qualitates itaque ſunt quę dictę ſunt. Qualia vero ſunt: quę ſecundum has denoīatiuę dicũtur, vel quomodolibet aliter ab iis. In plurimis itaque & ferè in omnibus denominatiue dicuntur: vt à candore candidus, & à grammatica grammaticus, & à iuſtitia iuſtus. ſimiliter & in aliis. In aliquibus vero eò ꝙ non ſunt poſita qualitati nomina, nó contingit ea quę dicuntur, ab iis denominatiue dici. vt curſor, aut pugillator, qui ſecundum naturalem dicitur potentiam, à nulla qualitate denominatiue dicitur. non enim poſita ſunt nomina potentiis * ſecundũ quas iſti quales dicuntur. ſicuti diſciplinis, ſecundum quas pugiles vel palęſtrici ſecundum diſpoſitionem dicuntur. Pugillatoria enim & palęſtrica diſciplina dicitur: quales vero ab iis denominatiue dicuntur, qui diſponuntur. Aliquando autem & poſito nomine non dicitur denominatiue, ꝙ ſecundam eam quale dicitur: vt à virtute ſtudioſus. eo enim ꝙ virtutem habeat ſtudioſus dicitur, ſed non denominatiue à virtute. non autem in pluribus hoc tale eſt. Qualia ergo dicuntur, quę denominatiue à dictis qualitatibus dicuntur, aut aliquo modo aliter ab eis. Ineſt aũt & contrarietas ſm qualitatem:

Diffinitio. qualium.

** a. l. potentiis iis.*

qualitatem : vt iuſtitiæ iniuſtitia contraria eſt,& albedo nigredini,& alia. Similiter autem & ea,quę ſm eas, qualia dicuntur : vt iniuſtum iuſto, & album nigro. Non in omnibus auté hoc accidit. rubro enim aut pallido, aut huiuſmodi coloribus nihil eſt contrarium, qualibus exiſtentibus. Amplius,ſi contrariorum alterum fuerit quale & reliquum erit quale.. hoc auté palam eſt ex ſingulis proponenti alia prædicamenta. vt ſi eſt iuſtitia iniuſtitiæ contrarium : quale autem eſt iuſtitia : quale igitur & iniuſtitia. nullum enim aliorum prædicamentorum aptabitur iniuſtitiæ,neq; quantum, neq; ad aliquid, neq; vbi, nec omnino aliquid huiuſmodi,niſi quale.ſic autem & in aliis,quæ ſecundũ quale ſunt contraria. Suſcipiunt autem qualia magis & minus.Album enim magis & minus album alterum altero dicitur: & iuſtum alterum altero magis & minus. ſed & ipſa intenſionem ſuſcipiunt.cum candidum náq; ſit, contingit amplius candidum fieri. Non tamen omnia, ſed plurima. Iuſtitia nanque, ſi dicatur magis & minus iuſtitia, poteſt quilibet ambigere : ſimiliter autem & in aliis diſpoſitionibus.quidã enim dubitant de talibus. iuſtitiam nanque iuſtitia non omnino aiunt magis & minus debere dici, nec ſanitatem ſanitate, minus autem habere alterũ altero ſanitatem aiunt:& iuſtitiã alterum minus altero habere dicitur, ſic autem & grammaticam, & alias diſpoſitiones. ſed tamen ea, quæ ſecundum eas dicuntur, * indubitanter recipiunt magis & minus : grammaticior enim alter altero dicitur, & iuſtior,& ſanior. ſic autem & in aliis. Triangulus vero & quadrangulus non videntur magis & minus ſuſcipere ; neque aliqua aliarum figurarum. quæ enim diffinitionem trianguli recipiunt & circuli, omnia ſimiliter trianguli vel circuli ſunt : eorum autem,quæ non recipiunt rationem eandem,nihil magis alterum altero dicetur. nihil enim quadratum magis quam parte altera longius, circulus eſt,neq; alterum enim

*a.l.dicũtur qualia.

enim recipit circuli rationem. ſimpliciter autem, ſi vtraque non recipiunt propoſiti rationem, non dicetur alterum altero magis. non ergo omnia qualia recipiunt magis & minus. Horum itaque, quæ prædicta ſunt, nullum eſt proprium qualitatis. Similia vero aut diſsimilia ſecundum ſolas dicuntur qualitates. ſimile enim & diſsimile alterum alteri non eſt ſecundũ aliud, niſi ſecundũ id quod quale eſt. Quare propriũ eſt qualitatis ſecundum eam ſimile, vel diſsimile dici.

At vero non decet conturbari, ne quis nos dicat de qualitate propoſitũ facientes, multa eorum, quæ ſunt ad aliquid, connumeraſſe: habitus enim & diſpoſitiones eorum, quæ ad aliquid ſunt, eſſe dicebamus. Penè enim in omnibus qualitatibus *genera ad aliquid dicuntur, nihil autem eorum, quę ſunt ſingularia. nam cum diſciplina genus ſit, idipſum, quod eſt, alterius dicitur: alicuius enim diſciplina dicitur. eorum vero, quæ ſingularia ſunt, nihil ipſum quod eſt alterius dicitur. vt grammatica non dicitur alicuius grammatica, nec muſica alicuius alterius muſica. ſed forte ſecundum genus, & hæ ad aliquid dicuntur: vt grammatica alicuius dicitur diſciplina, non alicuius grammatica: & muſica alicuius diſciplina, nõ alicuius muſica. Quapropter quæ ſingularia quidem ſunt, non ſunt ad aliquid. dicimur autem quales ſecundũ ſingula* hæc enim & habemus. ſcientes enim dicimur, eo quod habemus ſingularum ſciẽtiarum aliquas. quare hę erunt etiam qualitates, quæ ſingulares ſunt, ſecundũ quas aliquando & quales dicimur, hæ autem non ſunt eorum, quæ ſunt ad aliquid. Amplius ſi contingit idem ipſum & quale & ad aliquid eſſe, nihil eſt incõueniens in vtriſque hoc generibus enumerare.

Remouet dubiõnem.

**a. l. oĩbus talib⁹ qualitatibus.*

**al. has. n. et habem* ſcientias.*

Habitus & diſpoſitio, quæ prima ſpecies qualitatis, ſunt, ſic diſtinguuntur, quod habitus difficile mobilis exiſtens dicitur, & permanentior eſt, contra vero diſpoſitio.

Quilibet

Quilibet habitus eſt diſpoſitio, & non conuertitur.

Secunda qualitatis ſpecies, eſt naturalis potentia vel impotentia.

Paſsio & paſsibilis qualitas, tertia eſt qualitatis ſpecies.

Paſsibilis qualitas dicitur, quod paſsionem cauſat, vel ab ea cauſatur. Paſsio vero tranſeunter breuiq; tempore ſubiectum afficit.

Forma & circa aliquid conſtans figura quartum eſt qualitatis genus.

Rarum & ſpiſſum, aſperum ac lene, quale quid potius ſignificare dicuntur, quam qualitatem aliquam, cum partium poſitionem importare dicantur.

Spiſſum dicitur, cuius partes ſibiinuicem propinque ſunt, rarum vero, cuius partes diſtant abinuicem.

Lene eſt, cuius partes aequaliter in recta iacent. Aſperum vero cuius pars alteri ſupereminet.

Qualia ſunt quae ſecundum has denominatiue, vel quouis alio modo dicuntur.

Qualitati, & ipſis qualibus contrarietatem ineſſe contingit, & ſi non omnibus.

Contrariorum, ſi vnum fuerit qualitas, reliquum erit qualitas.

Qualia ſuſcipiunt magis & minus, & ſi non omnia.

Secundum ſolas qualitates ſimilia vel diſsimilia aliqua dicuntur.

Habitus ſingulares, non ad aliquid, ſed qualitates ſunt, in ſpecie autem, vel ſecundum genus ad aliquid dicuntur.

De agere & pati. Cap. V.

Recipit autem agere & pati contrarietatem & magis & minus. Calefacere enim ei quod eſt frigefacere contrarium eſt,& calefieri ei qđ eſt frigefieri, & delectari ei quod eſt contriſtari. quare ſuſcipiunt contrarietatẽ. Et magis & minus. eſt enim calefacere & magis & minus,& calefieri magis & minus. & triſtari magis & minus.ſuſcipiunt igitur magis & minus agere & pati. De his igitur tot dicuntur.

Agere & pati contrarietatem ſuſcipiunt, & magis & minus:

De caeteris

De cæteris Prædicamentis. *Cap.* VI.

DIctum eſt & de eo ꝙ eſt ſitum eſſe in iis, quæ ſunt ad aliquid, ꝙ denominatiue à poſitionibus dicitur. De reliqus vero, ideſt quando, & vbi & habere, propterea quòd manifeſta ſunt, nihil de ipſis aliud dicitur, quàm quæ in principio dicta ſunt: ꝙ habere quidem ſignificat calceatum eſſe, armatum eſſe: Vbi vero, vt in Lycio, in foro: & alia quæcunque de his dicta ſunt. Igitur de omnibus generibus, quæ propoſuimus, ſufficiunt dicta.

TRACTATVS TERTIVS.

De oppoſitis. *Caput primum.*

DE OPPOSITIS autem quot modis *Tertia pr.* ſolent opponi dicendum eſt. Dicitur enim alterum alteri opponi quadrupliciter, aut vt ea, quæ ad aliquid, aut vt contraria, aut vt priuatio & habitus, aut vt affirmatio & negatio. Opponitur autem vnumquodque iſtorum, vt ſit figuratim dicere, tanquam ea, quæ ad aliquid quidem, vt duplum dimidio: tanquam contraria, vt malum bono: tanquam autem ſecundum priuationem, & habitum, vt cæcitas & viſio: tanquam vero affirmatio & negatio, vt ſedet non ſedet. Quæcunque igitur, vt ad aliquid opponuntur, ea ipſa, quæ ſunt oppoſitorum dicuntur, aut quomodolibet aliter ad ipſa. vt duplum dimidij, hoc ipſum quod eſt, alterius dicitur: alicuius enim duplum dicitur, & ſcientia ſcibili, tanquam ea quæ ſunt ad aliquid opponitur: & dicitur ſcientia ipſum quod eſt ſcibilis: & ſcibile dicitur ipſum quod eſt ad oppoſitum ad ſcientiam. ſcibile enim aliquo dicitur, ſcilicet ſcientia ſcibile, quæcunque ergo oppoſita

poſita ſunt tanquam ad aliquid, ea ipſa quæ ſunt oppoſitorum, vel alio quolibet modo adinuicem dicuntur. Illa vero, quæ opponunutur vt contraria, ea ipſa quidem, quæ ſunt, nullo modo ad ſeinuicem dicuntur: contraria tamen ſibiinuicé dicuntur. neque enim bonum mali dicitur bonum, ſed contrarium: quare differunt abinuicem hæ oppoſitiones. Quæcunque vero contrariorum talia ſunt, vt in quibus nata ſunt fieri, & de quibus prædicantur neceſſarium ſit alterum ipſorum ineſſe, horum nihil eſt medium. Quorum vero non eſt neceſſarium alterum ineſſe. horum omnino eſt aliquid medium. vt ægritudo & ſanitas in corpore animalis nata ſunt fieri, & neceſſarium eſt alterum ipſorum ineſſe animalis corpori, vel ægritudinem, vel ſanitatem. & par quidem & impar de numero prædicantur: & neceſſe eſt horum alterum numero ineſſe, vel par vel impar: & non eſt horum aliquod medium, neque ægritudinis & ſanitatis, neque imparis atque paris. Quorum autem non eſt neceſſarium alterum ineſſe, eorum eſt aliquod medium. vt nigrum & album in corpore animalis nata ſunt fieri, & non eſt neceſſarium alterum eorum ineſſe corpori. nõ enim omne corpus vel album vel nigrum eſt. ſed & prauum & ſtudioſum prædicantur quidem de homine & de aliis compluribus: non eſt autem neceſſarium alterum eorum ineſſe iis, de quibus prædicantur, non enim omnia aut praua aut ſtudioſa ſunt, ſed eſt aliquid eorum medium, vt albi & nigri, fuſcum & pallidum, & quicunque alij colores: praui vero & ſtudioſi, ꝙ neq; prauum neque ſtudioſum eſt. in aliquibus igitur mediis poſita ſunt nomina: vt albi & nigri, fuſcũ & pallidum, & quicunq; alij huiuſmodi colores: in aliquibus vero non eſt nomine facile medium aſsignare, vtriuſq; vero extremorum negatione medium definitur, vt qđ neque bonum neque malum eſt, neque iuſtum neque iniuſtum. Priuatio vero & habitus dicuntur quidem

circa

circa idem aliquid: vt viſio & cæcitas circa oculum. Vniuerſaliter autem dicere eſt in quo natus eſt habitus fieri, circa hoc dicitur vtrunque eorum fieri. Priuari vero tunc dicimus vnumquodque habitus ſuſceptibilium, quando in quo natum eſt ineſſe, vel quando illud natum eſt habere, nullo modo inſit. edentulum enim dicimus non quod non habet dentes, & cæcum non quod non habet viſum. ſed quod non habet, quando natum eſt habere. aliqua enim ex natiuitate, neq; dentes habent, neque viſum: ſed non dicuntur edentula, neque cæca. Priuari vero & habere habitum non eſt priuatio & habitus. Habitus enim viſus eſt, priuatio vero cæcitas. habere autem viſum non eſt viſus, nec cæcum eſſe cæcitas. Priuatio enim quædam eſt cæcitas, cæcum vero eſſe priuari, non priuatio eſt. Amplius, ſi idem eſſet cæcitas & cæcum eſſe, vtraque de eodem prædicarentur, ſed cæcus quidem dicitur homo, cæcitas vero homo nullo modo dicitur. Opponi quidem etiam iſta videntur, priuari ſcilicet & habere habitum, quemadmodum priuatio & habitus. idem.n. modus eſt oppoſitionis. nam ſicut cæcitas viſui opponitur, ſic cæcum eſſe, & viſum habere opponuntur. Non eſt autem neq; hoc quod ſub affirmatione & negatione eſt, affirmatio & negatio. affirmatio nanque oratio affirmatiua eſt, & negatio oratio negatiua. qđ vero ſub affirmatione & negatione eſt, nulla eſt oratio, ſed res.* dicuntur autem hęc eſſe oppoſita adinuicem, tanquam affirmatio & negatio. nam & in his modus oppoſitionis idem eſt. ſicut enim affirmatio ad negationem opponitur (vt quod ſedet, ei quod non ſedet) ſic & res, quæ ſub vtroque eſt, opponitur, ſcilicet ſedere aliquem ad non ſedere. Quod autem priuatio & habitus non opponuntur vt ad aliquid manifeſtum eſt. non enim dicitur idipſum quod eſt oppoſiti. viſus enim non eſt cæcitatis viſus, nec vllo alio modo ad ipſum dicitur. ſimiliter autem neque cæcitas viſionis

* al. l. non hēt, ſed res

ſionis cæcitas dicatur, ſed priuátio quidem viſionis di citur, cęcitas vero viſionis non dicitur, neque viſus cę- citatis. * Amplius, ad aliquid omnia ad conuertentia dicuntur. quare, ſi cæcitas eorum, quæ ad aliquid ſunt, eſſet, vtique & conuerteretur ad illud, ad quod dicit. ſed nō conuertitur: non. n. dr̄ viſus cęcitatis viſus.

* *a. le. non habet, neq; viſus cæcitatis.*

Quod autem neque vt contraria opponuntur, quæ ſecundum priuationem & habitum dicuntur, ex his manifeſtum eſt. Contrariorum enim, quorum nihil eſt medium, neceſſe eſt vel in quibus fieri nata ſunt, aut de quibus prædicantur, alterum ipſorum ineſſe ſemper. eorum enim nihil medium erat, quorum alterum ineſſe ſuſceptibili neceſſarium erat, vt in languore & ſanitate, & impari atque pari. quorum vero aliquid medium eſt, nunquam neceſſe eſt omni ineſſe alterum. neque enim neceſſe eſt omne ſuſceptibile vel candidum, vel nigrum eſſe: neque frigidum, vel calidum: horum enim medium aliquid, nihil eſſe prohibet. inſuper autem & horum erat aliquid medium, quorum alterum ineſſe ſuſceptibili non neceſſarium erat præter illa, quibus vnum ineſt naturaliter, vt igni calidum eſſe, & niui candidum. in his enim determinate neceſſarium alterum eſt ineſſe, & non vtrumuis contingit. non enim poſsibile eſt ignem frigidum eſſe, neq; niuem nigram. quare omni quidem ſuſceptibili non neceſſarium eſt alterum ipſorum ineſſe, ſed ſolis, quibus natura vnum ineſt, & his determinate vnum non vtrumuis contingit. in priuatione autē & habitu, neutrum eorum, quæ dicta ſunt, verum eſt. non enim ſemper alterum eorum ineſſe ſuſceptibili neceſſarium eſt, quod enim nondum natum eſt habere viſum, neq; cęcum, neque viſum habens dicitur: quare non erunt hæc, vt ea contraria, quorum nihil eſt medium. ſed neque vt ea quorum aliquid eſt medium. neceſſarium enim eſt aliquando omni ſuſceptibili alterum eorum ineſſe. quando enim iam ad habendam viſionem natum

fuerit,

fuerit, tunc aut cæcum, aut habens viſum dicetur. Et eorum non determinate alterum, ſed vtrumuis contingit. non enim neceſſarium eſt vel cæcum vel viſum habens eſſe, ſed* vtrumuis contingit. in contrariis autem, quorum aliquid medium eſt, nunquam neceſſarium erat omni ſuſceptibili alterum ineſſe, ſed quibuſdam: & his determinate vnũ & nõ vtrumuis cõtingit.* Vnde palam eſt, quòd ſecundum neutrum modorum tãquam contraria opponuntur ea, quæ ſecundum priuationem & habitum opponuntur. Amplius, In contrariis quidem cum ſit ſuſceptibile, adinuicem mutationem fieri poſsibile eſt, niſi alicui vnum natura ineſt, vt igni calidum,* etenim ſanum poſsibile eſt languere: & candidum nigrum fieri, & calidum frigidum, & ex ſtudioſo prauum, & ex prauo ſtudioſum fieri poſsibile eſt. prauus enim ad meliores exercitationes deductus, & doctrinas (etſi ad modicum aliquid proficiat, vt melior ſit) ſi certe ſemel, quamuis modicum incrementum ſumpſerit, palam eſt, quia aut perfecte mutabitur, aut ſatis multum incrementum ſumet. ſemper enim bene mobilior ad virtutem fit, etiam quodcunq; incrementum ſumpſerit à principio. quare etiam veriſimile eſt plenius eum ſumere incrementum. & hoc dum ſp fit, perfecte in contrarium habitum reſtituetur: niſi forte tempore prohibeatur. Verum in priuatione & habitu impoſsibile eſt adinuicem mutationem fieri: ex habitu enim in priuatione mutatio fit, à priuatione vero in habitum impoſsibile eſt. neque enim cæcus factus aliquis, rurſus vidit: neque cum caluus fuerit, rurſus comatus factus eſt: neque cum fuerit edentulus, dentes ei iterum orti ſunt. Quæcunque vero tanquam affirmatio & negatio opponuntur, palam eſt quòd nullo prædictorum modo opponuntur. in ſolis enim his neceſſarium eſt ſemper, hoc quidem eorum verum, illud autem falſum eſſe. neque enim in contrariis neceſſarium eſt ſemper alterum ve-

** a.l. nõ. n. neceſſario vel cæcum vel viſum habens dicetur determinate, ſed*

** a.le. non hẽt & non vtrũuis cõtingit.*

** a.le. calidum & niui album, etenim.*

rum eſſe, alterum autem falſum. neq; in iis, quæ ad aliquid ſunt, neque in habitu & priuatione, vt ſanitas & languor contraria ſunt. & neutrum horum neq; verũ neque falſum eſt. ſimiliter autem & duplum & dimidium tanquam ad aliquid oppoſita ſunt, & non eſt eorum neutrum neque verum neque falſum. ſed neque ea quæ ſecundum priuationem & habitum dicuntur ſicut viſio & cæcitas. Omnino autem eorum, quæ ſecundum nullam dicuntur complexionem, nihil neque verum, neque falſum eſt. omnia autem, quæ dicta ſunt ſine complexione dicuntur. Verũtamen maxime tale hoc, contingere videbitur in iis, quæ ſecundum cõplexionem contraria dicuntur. ſanum nãque eſſe Socratem, ad languere Socratem, contrarium eſt. Sed neque in his neceſſarium ſemper alterum verum eſſe, & alterum falſum. cum enim Socrates ſit, aliud quidẽ verum, aliud autem falſum erit, cum vero non ſit, ambo falſa ſunt. neque enim languere, neque ſanum eſſe verum eſt. cum ipſe non ſit omnino Socrates. In priuatione vero, & habitu cum non ſit, omnino neutrum verum eſt, cum autem ſit, nõ ſemper alterum quidem verum erit, alterum autem falſum. habere nanq; viſum Socratem ei, quod eſt cæcum eſſe Socratem, opponitur. ſicut priuatio & habitus: & cum ſit, nõ neceſſarium eſt alterum verum eſſe, vel falſum: cũ enim nondum ſit natus habere, vtraque falſa ſunt: & cum non ſit omnino Socrates, ſimiliter quoque falſa ſunt vtraque & viſum eum habere, & cæcum eum eſſe. In affirmatione vero & negatione ſemper ſiue ſit, ſiue non ſit, hoc quidem falſum erit, illud autem verum, Languere nãq; Socratem, & non languere Socratem cum ipſe ſit, palam eſt, quòd alterum eorum verum, alterum vero falſum eſt: & cum non ſit, ſimiliter, Languere etenim cum non ſit falſum eſt. non languere autem, verum. Quare in his ſolis proprium erit ſemper alterum eorum verum, alterum falſum eſſe:

quæcunq;

quæcunque tanquam affirmatio & negatio opponuntur. Contrarium autem bono quidem ex neceſsitate malum eſt. hoc autem per ſingulorum inductionem palam eſt. vt ſanitati languor: & iuſtitię iniuſtitia: & fortitudini timiditas, ſimiliter autem & in aliis. Malo autem aliquando quidem bonum eſt contrarium, aliquando malum. defectui enim, cum malum ſit, ſuperabundantia contraria eſt, cum ſit etiam ipſa malũ. ſimiliter autem & mediocritas cum vtrique contraria ſit, bonum eſt. Sed in paucis quis tale hoc aſpiciet, in pluribus vero ſemper malo bonum contrarium eſt. *De cõtrariis.*

Amplius, Contrariorum non neceſſarium eſt ſi alterum ſit, & reliquum eſſe. Sanis nanque omnibus ſanitas quidem erit, languor vero non. ſimiliter autem albis omnibus albedo quidem erit, nigredo vero non. Amplius, Si ei, quod eſt, Socratem ſanum eſſe, Socratem languere contrarium eſt, non contingit autem ſimul vtraque eidem ineſſe, non vtique continget, cum alterum contrariorum ſit & reliquum eſſe. cum enim ſit, Socratem ſanum eſſe, languere Socratem non erit. Palam vero eſt, quod circa idem, aut ſpecie, aut genere nata ſunt fieri contraria. Languor nanque & ſanitas in corpore animalis nata ſunt fieri, albedo autem & nigredo, ſimpliciter in corpore. Iuſtitia vero & iniuſtitia in anima hominis. Neceſſarium autem eſt omnia contraria vel in eodem genere eſſe, vel in contrariis generibus, vel ipſa genera eſſe. album enim & nigrum in eodem genere ſunt. color enim eorum genus eſt, iuſtitia vero & iniuſtitia in contrariis generibus, illius nanque virtus genus eſt, huius autem vitium. bonum vero & malum non in genere ſunt, ſed ipſa ſunt genera aliquorum exiſtentia.

Quæcunque opponuntur, aut relatiue, aut contrarie, aut vt habitus & priuatio, aut contradictorie opponuntur.
Relatiue oppoſita hoc ipſum quòd ſunt aliorum eſſe dicuntur.

Contraria non inuicem dicuntur, ſed alterum alteri abſolute contrarium.

Contrariorum alia ſunt immediata, quorum alterum, ſubiecto neceſſarium eſt ineſſe; alia vero mediata, quorum alterum non neceſſarium eſt ineſſe ſubiecto.

Medium contrariorum duplex, nominatum & innominatum.

Priuatio & habitus fiunt circa determinatum ſubiectum indefinito tempore.

Priuatio & habitus non opponuntur ſicut relatiua, neque vt contraria.

Contrariorum alterum in alterum mutari contingit à priuatione vero ad habitum non eſt regreſſus.

Omnia contradictorie oppoſita, non autem contrarie, aut relatiue, vel ſicut habitus & priuatio, quæ nullam complexionem dicunt, verum alterum eſſe neceſſe eſt, alterum vero falſum.

Bono ex neceßitate malum contrarium eſt, malo vero nonnunquã bonum, nonnunquam malum.

Contraria circa idem ſemper fieri habent, aut genera, aut ſpecie.

Omnia contraria oportet in eodem genere eſſe, vel in contrariis generibus, vel ea eſſe contraria genera.

Bonum & malum ſunt dua genera contrarium.

De priori. Cap. II.

PRius autem alterum altero dicitur quadrupliciter. Primo quidem & maxime proprie ſecundum tempus: ſecundum quod antiquius alterum altero, & vetuſtius dicitur. in eo enim quòd tempus amplius eſt, & antiquius & vetuſtius dicitur. Secundo autem quod non conuertitur ſecundum ſubſiſtendi cõſequentiam. vt vnum duobus prius eſt. duobus enim exiſtenti-

exiſtentibus mox vnum eſſe conſequens eſt: vno vero exiſtente, duo eſſe non neceſſarium eſt. quare non conuertitur ab vno conſequentia, vt reliquum ſit. prius autem illud eſſe videtur, à quo non conuertitur eius, quod eſt eſſe conſequentia. Tertio vero ſecundũ ordinem quędã prius dicitur: quemadmodum & in ſcientiis, & in orationibus. nam in demonſtratiuis ſcientiis eſt prius & poſterius ordine: elemẽta enim in geometrica priora ſunt ordine iis, quæ deſcribuntur. ſed & in grãmatica, elementa ſyllabis priora ſunt. & in orationibus ſimiliter procemium narratione prius ordine eſt. Amplius, præter ea, quæ dicta ſunt, quod melius & honorabilius eſt prius natura eſſe videtur. conſueuerunt autem & multi honorabiliores & magis dilectos à ſe priores apud ſe dicere. Eſt quidem & pene alieniſsimus priorum hic modus. Modi igitur, qui dicti ſunt de priore, fere tot ſunt. Videtur autem præter eos, qui dicti ſunt, alter eſſe prioris modus. Eorum enim, quæ conuertuntur ſecundum eſſe conſequentiã, quod alteri quomodolibet cauſa eſt, conuenienter prius natura dici poſsit. Quòd vero quædam ſunt huiuſmodi, palam eſt. eſſe nãque hominem ſecundum eſſe conſequentiam ad veram de ſe conuertitur orationem. Nam ſi homo eſt, vera eſt oratio, qua dicimus, quòd homo eſt: & conuertitur, nam ſi vera eſt oratio, qua dicimus quòd homo eſt, eſt homo. Eſt autem vera oratio, nequaquam cauſa. vt ſit res. veruntamen res quodammodo cauſa videtur, vt ſit vera oratio. eò enim quod res eſt, aut non eſt, vera oratio aut falſa dicitur. quare ſecundum quinque modos prius alterum altero dici poteſt.

Prius dicitur quinque modis: Tempore, ſecundum ſubſiſtendi, cõſequentiam, Ordine, Dignitate, cauſalitate, ſiue ſecundum naturam.

Ab eo

Ab eo quòd res eſt vel non eſt oratio vera vel falſa dicitur, non autem econuerſo.

De ſimul. Cap. III.

SImul autem dicuntur ſimpliciter quidem & propriíſsime quorum generatio in eodem eſt tempore: neutrum enim eorum neque prius neque poſterius eſt. Simul autem ſecundum tempus hæc dicuntur. Natura vero ſimul ſunt, quæcunque conuertuntur quidem ſecundum eius quod eſt eſſe conſequentiam, ſed nequaquam alterum alteri cauſa eſt, vt ſit. vt in duplo & dimidio. conuertuntur etenim hæc. nam, cum duplum ſit, dimidium eſt: & cum dimidium ſit, duplum eſt: ſed neutrum alteri cauſa eſt vt ſit.

Dicitur autem ſimul natura, & quæ ex eodem genere è diuerſo ab inuicem diuiduntur. è diuerſo autem diuidi ab inuicem dicuntur, quæ ſecundum eandem ſunt diuiſionem: vt volatile, greſsibili & aquatili. hæc enim ab inuicem è diuerſo diuiduntur, cum ſint ex eodem genere. Animal nanque diuiditur in hæc, in volatile, greſsibile, & aquatile: & nihil horum prius vel poſterius eſt, ſed ſimul hæc natura eſſe videntur. Diuiditur autem & vnumquodque horum in ſpecies rurſus, vt volatile, greſsibile, & aquatile. Erunt ergo & illa ſimul natura, quæcunque ex eodem genere ſecundum eandem ſunt diuiſionem. Genera vero ſpeciebus ſemper priora ſunt: neque enim conuertuntur ſecundum eius quod eſt eſſe conſequētiam. vt cum quidem aquatile ſit, animal eſt, cum vero ſit animal, non neceſſe eſt vt aquatile ſit. Simul ergo natura dicuntur, quæcunque quidem conuertuntur ſecundum eius quod eſt eſſe conſequentiam, ſed nequaquam alterum alteri vt ſit, cauſa eſt, & ea quæ ex eodem genere è diuerſo diuiduntur ab inuicem.

Simpliciter

Simpliciter autem ſimul ſunt quorum generatio in eodem eſt tempore.

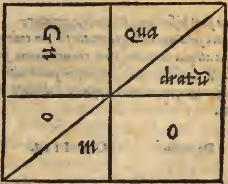
Simul aliqua ſunt bifariam: tempore, & natura.
Simul tempore ſunt quorum generatio fit, in eodem tempore.
Simul natura aliqua dicuntur quæ conuertuntur ſecundum eius, quod eſt eſſe conſequentiã, ſed nequaquam alterum alteri cauſa eſt vt ſit: & quæ ex eodem genere è diuerſo ab inuicem diuiduntur.

De motu. Cap. IIII.

MOtus autem ſpecies ſunt ſex: generatio, corruptio, augmentum, diminutio, alteratio, & ſecundum locum mutatio. Alij itaque motus palam eſt, quòd ab inuicem diuerſi ſunt. non enim eſt generatio corruptio, neque augmentum diminutio, neque ſecundum locum mutatio, ſimiliter autem & alij. In alteratione vero habet quandam dubitationem: *Dubium.* ne ſit forte neceſſarium id quod alteratur per aliquam reliquarum motionum alterari. Hoc autem non verum eſt. nam ſecundum omnes penes paſsiones, aut complures accidit nos alterari, nulla aliorum cõicante motionum. nam neq; augeri neceſſarium eſt quod per paſsionem mouetur, neque diminui. ſimiliter autem & in aliis. Quare alia præter alios motus erit alteratio. nam ſi eſſet eadem, oporteret id, quod alteratur, mox & augeri vel minui, vel quandam aliarum motionum ſequi, ſed non neceſſe eſt. Similiter autem & quod augetur, aut alia aliqua mutatione mouetur, alterari oporteret. ſed ſunt quædam, quæ augmentantur, quæ non alterãtur. vt quadratũ gnomone circumpoſito creuit quidem, alteratum vero nihil factum eſt. ſic & in aliis huiuſmodi. quare alij motus ſunt abinuicem.

Augmen-

Augmentatio Quadrati Gnomono circumpoſito.

EST autem ſimpliciter motui quidem quies contrarium : iis vero, quæ per ſingula ſunt,& ſingula generationi quidem corruptio contrarium , augmentationi vero diminutio,ſecundum locum mutationi,ſm locum quies . maxime autem videtur oppoſita eſſe ad contrarium locum mutatio . vt ei , quæ inferius eſt , ea,quæ ſuperius eſt,& ei, quæ ſuperius,eſt ea,quæ inferius eſt . Reliquo vero aſsignatorum motuum , non facile eſt aſsignare quid forte eſt contrarium . videtur autem nihil eſſe ei contrarium : niſi quis , & in hoc ſecundum qualitatem quietem opponat , aut in contrarium qualitatis , mutationem:ſicut & in mutatione ſecundum locum,quietem ſecundum locum,aut in contrariũ locum mutationem. eſt enim & alteratio mutatio ſecundum qualitatem . quapropter opponitur motui ſecundum qualitatem,quies ſecundum qualitatem, aut in contrarium qualitatis mutatio , vt album fieri ad id,quod nigrum eſt fieri . alteratur enim in contraria , qualis mutatione facta.

Sex ſunt ſpecies ab inuicem diſtinctæ, Motus: Generatio, Corruptio : Augmentum , Diminutio : Alteratio *&* *ſecundum locum mutatio.*

Motui ſemper quies contraria eſt ſimpliciter, ſingulis vero ſingulæ motus ſpecies contrariæ ſunt.

Motui ſecundum locum ſurſum, contrariatur non tantum quies in loco deorſum, ſed motus deorſum.

Motui ſecundum qualitatem, quies ſecundum qualitatem appoſita eſt, & in contrarium qualitatis mutatio.

De habere. *Cap. V.*

HAbere ſecundum plures modos dicitur. Aut enim vt habitum & diſpoſitionē, aut aliam aliquam qualitatem. dicimur enim diſciplinam aliquam atque virtutem habere. Aut vt quantum, vt quam contingit aliquis habens magnitudinem: dicitur enim tricubitam habere magnitudinem, vel quadricubitam. Aut vt ea, quæ circa corpus ſunt, vt veſtimentum, vel tunicam. Aut vt in parte, vt in manu annulum. Aut vt per partem, vt manum vel pedem. Aut vt in vaſe, vt modius grana tritici aut amphora vinū. vinum enim habere amphora dicitur. & modius grana tritici. hæc enim omnia * habere dicuntur, vt in vaſe. Aut vt poſſeſsionem. habere enim domum & agrum dicimur. Dicitur autem & vir vxorem habere, & vxor virum. Sed qui nunc dictus eſt modus, alieniſsimus eſt eius, quod eſt habere. nihil enim aliud vxorem habere ſignificamus, quam quod cohabitant. Forte tamen & alij quidam eius quod eſt habere, apparebunt modi: ſed qui dici conſueuerunt, penè omnes enumerati ſunt.

a. l. lagena.

* *a. le. hæc igitur oīa.*

Habere varijs dicitur modis: Habere qualitatem: Quantitatem: corpori adiacentia: aut vt in parte, vel vt partem, vel vt in vaſe, vel vt poſſeſſum, vel vt vir vxorem, & econtra ſe habere dicuntur, id eſt cohabitare.

Categoriarum ſeu Prædicamentorum libri

FINIS.

GILB.

GILB. PORRETANI DE SEX PRINCIPIIS LIBER,

Hermolao Barbaro Interprete:

SVMMA LIBRI:
De Ratione ſeu Forma, de Paßione, Quando, Vbi, Poſitione, Habitu, & de ſuſcipere Magis & Minus.

De *Forma, ſiue Ratione.* *Caput primum.*

Ratio. *Forma.* RATIO ſiue forma eſt id, quod ſuperuenit compoſito, ſimplici conſtans & inuariabili eſſentia. Nec enim ipſa compoſitum eſſe poteſt, quandoquidem à natura compoſiti ſecernitur. Nam cōpoſitum cōpoſito ſuperueniens, acceſsione ſua maius efficitur. forma compoſito ſuperueniēs, maiorem miſcellam acceſsione ſua non reddit. nec.n. corpus candidum maius minuſúe ſeipſo eſt, non candido, neque ſi cogitatur eſſe non candidum, propterea compoſito vel pernicies vel detractio magnitudinis contingit, ſed immutatio duntaxat. Et quia videri poteſt hoc & animis competere, iccirco eſſentiam eius inuariabilem eſſe diximus, quo verbo à definitione noſtra ſeparantur animæ, quas conſtat affici motibus contrariis, nunc lætitiæ, nunc mœroris. Et quoniam phi ſunt, qui putent animam eſſe mundi quandam inuariabilem, atque ſimplicem, diſcludi volens eam à mentione noſtra, adieci compoſito ſuperueniens.

Quamobrem

Quamobrem finis ille numeros omnes habes, nihil vt ſit, vel quod deſideres, vel quod redundet, ſi quis eum ſubtiliter exploret. Sed quæri poteſt, nunquid hoc perpetuum ſit, vt omnis forma perhibeatur inuariabilis? alioquin plures videntur eſſe variabiles, nam & oratio è vera commeat in falſam, & candor & lucido ſubobſcurus & tebebroſus fit, & opinio veritatis eadem & mendacij capax eſt. At non eſt ita: ſed candorem dici lucidum nihil aliud eſt, quam ſtratum can doris ipſum dici lucidum: item nec oratio vel opinio contrariis ipſæ ſunt obnoxiæ, ſed verba notæ impreſſionum earum ſunt, quæ in animo habentur. Verum de his aliubi dictum eſt. Eſſentiale appello, quicquid ſuum rebus eſſe confert, quacunque compoſitura iunctis atque conditis, ex maiore parte quod nec abeſſe quidem vllo modo, vt ſenſus, & ratio, & quæ ſunt his ſimilia, continens, & diſcretum. Eſſentiale porro ad aliud materiæ vicem præfert, aliud formæ: quemadmodum in homine materia corpus eſt, animus forma. quapropter vtrunque futurum eſſentiale eſt & animus corpori & rationale homini. Sed hæc in libro de prædicamentis dicto fuſius explicata ſunt. E formis aliæ per naturam ſunt, aliæ per artem. ratio per naturam eſt, color, & alia quæ affectiō, per artē. Aliquæ ſunt in quibus ambigitur. per naturam ortum habeant, an per artem: vt figura inciſionis, vbi nulla fit acceſsio, ſed ſeparatio ſola partium. An figura quidem ipſa naturæ fertur accepta. ſed vt ſenſu percipiatur hoc artis opus eſt. Nam quod forma partium iunctione coaleſcit, ſine dubio conſiſtit per artem, ſed hæc perſpicua. Illud ſpiſsius: nunquid formæ illæ, quæ verſari dicuntur in pluribus, per naturam exiſtere videantur, an per artem. per artem non poſſunt, cum nulla eſſe videatur actio, quæ poſsit ad formam in pluribus conſtitutam attingere, per naturam non videntur, ꝙ ea quæ per naturam efficiuntur, ab aliqua re cōdita &

Fortuna ne oīs perpetuo īuariabilis.

Eſſentiale. Primo Peri hermenias.

Formarū diuiſio.

dita & creata principium cepere. At vero conditæ res non ſunt, nec enim poteſt ratio vlla reddi, quamobrem ſint huiuſmodi. An natura eſt ipſa, quæ formas illas molitur, imperſpicue videlicet & occulte? Nam quemadmodum partibus coniunctis pluribus, vniuerſitas quædam conſurgit, quæ magnitudinem partis cuiuſque ſuperat, ita ex ſingulis, quæ ſeorſum habentur, vna quædam forma concipitur, quæ omnia illa quaſi ambit, & prædicatione ſua tranſilit. quo fit, vt omnis vniuerſalitas à natura conſtet: quippe quæ prodeat ex ſingulis, & ipſa (ſic dixerim) ſingularitas conditur æ pariter incedat atque cögruat. Si quis vero diligenti ſubtilitate id exigat, inueniet, quemadmodum natura vires ſuas exercet in actionibus clam nobis, ita & conditorem naturæ ſuas in ipſa natura promere id, quod ex operibus cögnoſcitur. quandoquidem naturam ipſe numero certo ſanxit. Hactenus de his. nanq; alterius inſtituti ſunt. Formarum vero, alia eſt in ſubiecto, & de ſubiecto prædicatur. vt ſcientia, quæ tum in ſubiecto collocatur, anima: tum de ſubiecto prædicatur grammatica. Quædam in ſubiecto eſt quidem, ſed de ſubiecto nullo dicitur: vt Socratis albedo, & omnino quicquid tale numero vnum eſt. Aliæ de ſubiecto prædicantur in ſubiecto, non habentur: vt mortale, rationaleq;. Ex iis, quæ in ſubiecto ſunt, & de ſubiecto dici non poſſunt, aliæ ſenſiles, aliæ inſenſiles. Senſiles vocantur, quæ ſenſu comprehendunt, vt candor, ſtrepitus, odor, calor verbera, dulcedo. Inſenſiles, quæ mente percipiuntur, vt diſciplinæ. Item quæcunque de ſubiecto prædicantur aliquo, ſenſiles appellari non poſſunt. Ex his, quæ dicta ſunt, conſtat, alias eſſe formas, quæ aliquo loco videri ſitæ poſſunt: vt nigritia in oculo. alias eiuſmodi, quas difficile ſit oſtendere, vbi nam collocatæ ſint: vt ſcientia, ſeruitus, dominium, relatio, qua pater eſſe dicitur, relatio, qua filius, niſi quis in ipſa temperatura gignẽtium, & con-

Formarũ alia diuiſio.

dentium ſtatuat. Omnes porro formæ quas prætexui, ſolitariæ, hoc eſt citra complexum & ſeriem loquendi repreſentate per notas quæque ſuas ſignificāt vel ſubſtantiam, vel accidens, ſiue ſuperueniens. Earum quæ ſuperueniunt extātibus, aliæ ſimpliciter intra ſubſtantiam, ſpectantur: vt linea, ſuperficies, corpus: aliȩ veniunt extrinſecus: vt facere, vt pati, vt compoſitum eſſe, vt vbi, vt quando, vt habere. De his, quæ ſubſiſtūt per ſe, item de his, quæ ſubiectum ſolum, in quo locentur, deſiderant, in opere quod prædicamenta inſcribitur diſputatum eſt: de cæteris nunc agendum.

Forma eſt id quod ſuperuenit compoſito ſimplici & inuariabili eſſentia conſiſtens.
Eſſentiale, ſeu ſubſtantiale diuiditur in materiam & formam.
Formarum, alia naturalis, alia artificialis.
Formarum alia vniuerſalis, alia particularis.
Formarum alia ſenſibilis, alia intelligibilis. Cap. II.

Actio eſt forma, per quam in materiam ſubiectam denoīamur agere, vel facere. Verbi gratia, qui ſecat, in eo quod ſecat denominatur ſecare. Actio alia corporis eſſe dicitur, alia pertinet ad animum. Differt hæc ab illa, quod actio corporis neceſſario mouet ipſum corpus, in quo eſt: idem.n.corpus & agens eſt, & mobile. ſed actio animi ſiue functio, non hoc mouet, in quo eſt ipſa, ſed coniunctum. Nam aīus dū agit, quieſcens eſt, & īmobilis, & quāquā mouet ſubinde corpus, ipſe tamē, vt dixi, permanet ımobilis: qñquidem nec per locum, nec per alium ıemuis motū animus agitari cernitur, niſi qđ alteıſcit. Ac primum quidem neq; motum ſentit auctio-ıs, neq; minutionis, neq; delationis per loca. locus nim corpus eſt, anima corpus non eſt. Quod aūt non t corpus, qui poteſt moueri per corpus? Quapropter a nulla eſt, quæ mutare locum ex loco poſſit. ſo-ım.n.corpus de loco in locum mouetur. Dicat ali- *Actio eiuſque ſpēs.*

 quis.

quis. Nonne ſpeculis manentibus, reſpondens in iis imago commeat aduerſo obiectæ rei motu? Aut igitur ſumi qđ non poterit, ſimulatq; fateamur imaginem quæ comparet, etiam reuera in ſpeculo conſiſtere. aut ſi hoc negemus, error vulgo ītolerabilis extitutus eſt. Etiam ſi cōmodius futurum ſit, ita dicere. Cæterum

Actio motus. ſcire oportet in actione eſſe, quicquid vbique in motu eſt. nihil.n.aliud eſt moueri, quam actio. Proinde quicquid mouetur, obiter quoq; agit: nam & omnis actio in motu eſt: & omnis motus in actione poſitus intelligitur. Quocirca propriū actionis eſt eſſe in motu: ſicut motus quoq; proprium videtur, eſſe in actione. Hoc autem quemadmodum verum eſt in actionibus, per quas creantur & excitantur aliqua, ſic dubiū videtur in actionibus, per quas euerti cōtingit aliqua, vel corrumpi. Qui enim demolitur aliquid, is in motu eſt quidem, ſed agere tamen nihil videtur: quippe ſi per

Actionis proprium. eum nihil efficitur, ſed quod factum eſt euertitur. At actio non quam rem agat, ſed in q̄ agat, requirit & ſpectat. Neque vero motus ſpecies actionis eſt, ſed qualitas: propterea ꝙ & quies ipſa quoque in qualitatis genus refertur. Prorſus quæcunque ſunt inter ſe contraria, hæc eiuſdem generis prædicationem recipiunt.

Actio ex actione. Illa ſane maxima proprietas actionis eſt, vt paſsionē materiæ quæ ſubiicitur afferat & inurat. Omnis enim actio paſsionis eſt efficiens: & quicquid paſsionē inferre poteſt, hoc actio eſt. Ac pōt quidem contingere, vt ex actione fiat & inferatur actio. Nā actio alicuius quod per ſe mouetur, effectrix eſt actionis eius, quæ per aliud inuehitur. vt actio (verbi gratia) quam animal inuſsit alteri, ab ea quam primam animal idem edidit, excitata principium ſumpſit. Equidem nihil intereſt, principium dicatur actio fuiſſe an paſsio, animalis eius quod actionem impreſsit alteri. aut ſi actio, principium quidem ipſa perhibeatur ſincerum & impromiſcuum paſsio promiſcuum. Quocirca functio ſiue actus

ſte actus ille primus,& actionis & paſsionis efficier fuiſſe dicendus eſt. Ipſi vero qualitas è ſeſe gignit i quod eſt facere.nam calor ipſe, quem qualitatem eſſe cõſtat, hanc actionem de ſe progenerat,quæ dicitur ca lefacere. Quantitates quoq; particulares efficiuntur ab eo genere, quod cõpoſitum eſſe cognominauimus: à quo & qualitates nõnullas manare conſpicuum eſt. Eiuſmodi ſunt aſperitas atque leuor, & ſimilia: quæ certum eſt qualitates eſſe. item linea, ſuperficies,atq; corpus, & ſubam & ortũ habent ab ipſo poſitu. Sed & quantitas quantitatis,& qualitas qualitatis efficientes ſunt. nam & linea longitudinem procreat, & planities latitudinem,& corpus craſsitudinem,item calor calorem,ipſum quoq; poſitum actio & paſsio mollit. Ad poſitum.n. gignendum, quidam ſimplicium quaſi ortus hoc eſt collocatio partiũ, & digeſtio neceſſaria eſt. Omnis vero talis ortus in actione geſtioneue cõponentis & collocantis ea conſtat. ipſum quando ꝑficiſcitur à tempore, vbi à loco. Hoc aũt quod dico, habere conſtituitur à corpore. haberi enim ſola ea, quæ corpori circundata ſunt,dicuntur. corpus indiuiduorum, quæ ſubiecto nullo conſtant,exitium & occa ſus in primis eſt,ſed ortus in iis,quę proxima ſunt à pri mis. Quæcunq; porro de ſingulis prædicantur,hęc ab iis,quæ nullo modo prędicantur,exiſtunt & coaleſcũt. Vt à ſingulis hominibus homo in cõmune prodit. Cæterum facere atq; pati, recipiunt contrarium, & magis & minus pluris.nam & huic quod dico cædere, contrarium eſt conſerere: item huic quod dico amburerę, contrarium eſt aſpergere. Calefieri quoq; plus & minus aliqua dicuntur, item refrigerari, ſiccari, humeſcere,lœtari,mœrere.

Actio eſt ſecundum quam in id, quod ſubiicitur agere dicimur.

Actio duplex corporis vna, altera animæ.

Actio ſemper cum motu eſt, & ei proprium eſt non ſine motu fieri, non eſt tamen motus eius ſpecies.

Actioni proprium eſt ex ſe paſsionem inferre, & econuerſo.

Agere & pati contrarietatem, & magis & minus recipiunt.

De Paſsione. Cap. III.

Paſsio. PAſsio effectus eſt, & illatio quędã actionis. quàm alia propenſius accipiunt, alia contumaciter reſpuunt. Quamobrem aĩantium fere dixerim, aliud alio cognoſcitur: vt bruta frutice homo brutis. Quæcunque vero de actione dicta ſunt eadem conuenire poſſunt in paſsione, vocabulo tm̃ mutato. *Paſsionis vox varie accepta.* Paſsionis verbum ſignificatus plures habet. nam & functiones animæ paſsiones vocantur. quas in genere tñ actionis locauimus: vt ſunt, amor, odium, lætitia, mœſtitia. quod genus qualitates, interim actiones aĩæ patibiles appellant. Paſsiones dicuntur & quæ ſalutem hominis infeſtant: vt languores, atque morbi, & cæteræ qualitates huiuſmodi, quas alibi proditas & digeſtas habemus. Ac paſsio quidem, ipſa quemadmodum ſumus teſtati, primum opus eſt quod ab actione proficiſcatur, atque gignatur: non tamen in ipſo agẽte poſita, ſed in eo, cui allinitur, & quod natam à faciente motionem accipit. Nec.n.id, quod percutit, ipſum pati dicitur: ſed ſubiecta percutienti materia. Hactenus de his. Si quis alia deſiderat, relegandus eſt tractatum de actione.

Paſsio eſt effectus, illatioq; actionis.

Paſsionis proprium eſt ex actione inferri, & eſſe in patiente non in agente.

De Quando. Cap. IIII.

VErbum quando rationem ſignificat ex temporis inſidentia relictam, non tps ipſum: quãquam affinia plane ſunt & germana. Proinde qñ nec

præteritum

præteritum tempus eſt, ſed euentus, eius & quædam (vt ita dicam) affectio rebus allita, per quam dicuntur aliqua fuiſſe: nec tempus coniũctum, vtpote per quod æquales aliqui ſiue cõtra perhibeatur, ſed temporis eſt affectio, per quam aliqua dicuntur eſſe in coniuncto. Sed nec tempus conſequens idem eſt, quod qñ: ſed id, quod neceſſario futurum & exiturũ eſt, à quo res habẽt vt dicantur futuræ, vel craſtino die, vel perendino, vel aliter. Ergo vnum Quando eſt, quod manat à præterito, alterum prodit ex coniuncto, tertium ex futuro. Dictum vero in prædicamentis eſt, præteritum & futurum quantitates eſſe cõtinuas: quippe quæ vinciantur ad inſtantiam. non quod præteritum permanentem habeat eſſentiam, ſed quod in exitu ſuo, ſiue collimitio, qua nectitur cum inſtanti, vtiq̃ue non præteriit, nec elapſum omnino eſt. futurum quoq; non ideo continuum eſſe diximus, quaſi maneat & conſiſtat, ſed eò, quod prorſus & neceſſario pariturum & exiturum videatur. Quod quidem perinde eſt, atque oĩno præſens eſſet: nec enim in hoc reſpectu diſcrimen vllum eſt inter illa tria, præteritum, inſtans, futurum. Quamobrem plerunque de futuris agitur, deq; iis non temere aliter quam de præſentibus decernitur. Et vocabula eorum, quæ re ſubſiſtunt, accommodantur etiamnum futuris. Orietur ſol perẽdie. Prælium nauale fiet cras. quemadmodum & præteritis, vt pridie Socra. deceſsit. Item aliqua prædicantur in futurum euaſura neceſſario, quaſi nata de præſenti: vt, Diſputaturus, non diſputaturus eſt craſtino die Callias. nam verbum Diſputaturus, actionem futurã ſignificat, cuius tñ nihil aliud adhuc eſt in re. Diſtant, qñ & vbi, ꝙ in quacunque re tempus ipſum vel eſt, vel fuit, vel erit, in ea quoq; ſuũ quando vel eſt, vel fuit, vel erit: ab eo tempore profectum videlicet, ad quod quidq; ſeorſum rñdet. illud autem qñ, quod in rebus quæ ſunt ſpectatur, ſemper cum ipſo præſenti momento eſt, & vtrunq; in eodem ſubto

Quando et vbi quid diſtent.

conſtat. Sed illa qñ,quæ ortum habent à tempore præterito & futuro,nũquam ſimul cum præterito & futuro ſuo ſunt. At ipſum vbi. & locus à quo fit ipſum vbi, nunquam in eodem ſubiecto conſtant: qñquidem ipſum vbi poſitum eſt in eo,quod circũſcriptum & comprehenſum eſt à loco: ſed locus in eo, quod circumſcribit & comprehendit.Quando natum ex præterito, differt ab eo quod naſcitur ex futuro; quod natum ex præterito poſterius eſt futuro. natum ex futuro prius ex præterito. quod ſi vnum & idem quando cœperis, inuenies ipſum protinus à futuro fluere; deinceps ab inſtanti, poſtremum à præterito. quemadmodum tp̃s ipſum primo eſt futurum, deinde præſens,vltimo præteritum. Sicut porro tp̃s aliud ſimplex eſt, atq; punctum: aliud compoſitum,atque fuſum: ſimplex eſt,qđ ſimplicem actionem, cuius comes aſsidet; metitur; compoſitum, quod compoſitam. Ita aliud qñ ſimplex eſt,vt in puncto eſſe,vel momento;aliud compoſitum, vt eſſe in hora, die, menſe, anno,ſimilibus.Iam quemadmodum partes ipſæ temporis nunquam morantur, ita & partes ipſius qñ continenter & perpetuo labuntur.Nam qñ genitum à præterito, religatur & nectitur ad inſtantiam cum eo quando,quod à futuro gignitur,

Quãdo & tempus diſtare. Cæterum inter quãdo & tempus,intereſt; quod aliqua tempora menſurari poſſunt,vt horum,& anniculũ, bimum, trimum. Eodem pacto motus aliquis multus eſſe dicitur, quaſi multo tempore perſtet.Sed per ipſa quando menſurari nihil contingit, etiam ſi res aliquæ dicuntur vel eſſe, vel fuiſſe, vel fore aliquando:prout ipſa quando in rebus,quarum aſſecla tempus & comes eſt,euariat.ipſum quando non recipit magis & minus, quia nec annus ipſe, nec anniculus, magis annus eſſe poſſe, vel magis anniculus videtur. Item nec annus anno,nec anniculus anniculo plus minuſue dici põt.

Quãdo nõ recipere cõ Sed nec contraria quoq; recipit ipſum quando.quippe quod vnum & idem qñ,quemadmodum diximus, è futuro,

turo,præſenti,præterito proficiſcitur: neque fieri pōt, vt idem inſecabile contraria duo capiat, quæ prædicentur de ipſo. Iam contraria quæ ſunt in eodem ſimul haberi ſtrato ideo poſſunt. At omnia tria quando, coniuncti exacti conſequentis, in eodem conſtare pariter atque ſimul intelliguntur. Eandem.n.rem, quæ ſuperſtes modo ſit, & ſtetiſſe retro, & in poſterum ſtaturam eſſe verum eſt. At contraria nec in eodem indiuiduo conſtare, nec prædicari poſſunt eodem tempore. Ipſum quando in omni re conſiſtit orta. Proinde corpus hominis vniuerſum aliquando eſt videlicet in tempore. ſentit enim temporum diſcrimina, veris, æſtatis, hyemis, autumni. ſentit hæc & animus. vnde fit,vt alij per hyemem alij per eſtatem nonnulli melius vere vel autumno lucubrentur, pro ſua quique temperatura corporis. Nam anima corpori coniuncta, naturam & concreaturam eius effingit. Quibus enim corporatura contingit arida, vel gelida, ij per autumnum plerunque mentem habent plus ſolito commotam. quibus vero ſanguis redundat, ij verno plus tentantur. Hoc ipſum in cæteris aſpicitur, prout cum temporum cardinibus animantium naturæ vel congruunt vel diſcrepant. ita fit, vt quodcunque temporis vices audit,& ad illius momenta vertitur atque mutat: hoc in tempore neceſſarium ſit eſſe, cuiuſmodi ea ſunt quæ diximus. Nec alia magnopere comperias. de quibus hoc & verius & illuſtrius affirmari poſsit.

Contraria, nec magis vel minus.

Tēporū in hoīs et corpus aīum vi.

Quando eſt quod ex temporis adiacentia relinquitur in re temporali.

Quando, duplex eſt: ſimplex, vt nunc: & compoſitum, quod à compoſito tempore cauſatur, vt fuiſſe in præterito, fore in futurum, eſſe in preſenti.

Quando proprium eſt non habere contrarium, nec magis & minus ſuſcipere.

Frigidioris complexionis exiſtentes, ſeu ſiccæ, dementiores fiunt in autumno, quibus vero ſanguis principatur, in vere.

De Vbi. Cap. V.

IPſum vbi, circũſcriptio corporis eſſe dicitur, à circumſcriptione loci prodiens. ipſe vero locus in corpore capiente circumſcribéteq; cõſtitutus eſt. Proinde in loco videtur eſſe, quicquid à loco circumſcribitur. non eſt autem idem loco cum eo, quod appellant vbi. nam locus in corpore continetur ambiente: ipſum vbi poſitum eſt in corpore qđ ambitur. Neque vero ſuum quibuſq; rebus vbi videtur adiunctum eſſe. nam anima nuſquam eſt, vtpote quæ locum nec occupet, nec impleat: locus enim in quo dicatur aĩa conſiſtere, poterit aĩantem aliam capere. locus vero, quem alia quæres occupet & inſideat, occupari ab alia re non poteſt vtiq;, niſi digrediatur, atq; migret alio. Granum.n.tritici modio ſuperfuſum retineri non poſſet, quãdiu aer is, qui modium replebat, quieſceret: eliſo quidem aere, granum illico ſuccedit & infertur. Itaq; nec eundem locum obſidere duo poſſunt, nec vnum quid diuerſos, Quamobrem nec anima circunſcribi loco poterit, nec aliud omnino: quod alienum eſſe videatur à rõne corporis. Dubitet autem aliquis, Nonne põt vna res in pluribus eſſe poſita? q̃nquidem vox ipſa manens vna, excipitur à diuerſis, quę ſiue aer eſt, ſiue non eſt quidem, ſed ſine aere non cõſiſtit, oĩno aer idem futurus eſt in multis, quare corpus idem in diuerſis locis eſſe putandum erit. Siquidem vox cum vna ſit ad numerum, in diuerſas partes aeris diſtributa credi non poteſt, vt ita demum in aures multorum ceu diſsiliat. Ergo qui concedunt, vnam & eandem vocem accidere multorum auribus, neceſſario cõfitendum habent, eandem quoq; portionem aeris ſubire multorum aurem: quod quidem fieri nullo modo poteſt. Quare cum alterum adeundum ſit, vt vel diuerſa fateamur eſſe quæ ſentiuntur à diuerſis, veluti vnum & idem corpus in pluribus locis eſſe cẽſeamus, eligen-

Duo corpora non poſſunt eẽ in eodẽ loco.

eligendum eſt quod minus lædit, non eandem vocem eſſe quæ ſentiatur, ſed diuerſas,& inuicem ſpiritaliter ſe gignentes & exprimentes. Ita concedi poteſt, aliquã eſſe vocem ab animali non editam: nam ea, quæ ſpiritaliter reſultat, & ad primæ ſimilitudinẽ effingitur, aĩalis vox non eſt: quippe quæ ab aĩali non elidi-tur: Alioquin vox omnis ab animali promitur.quis.n. vnquam vocem percepit vllam in animalium ſilentio? & proinde voces aĩalis eſſe p̃hibent, quę videlicet ex ipſis ore prodeunt: ita vox ad multos vnius vtiq;, ſed nõ vna pertinebit.Vbi aliud ſimplex,aliud cõpoſitum: ſimplex ex ſimplici loco naſcitur: compoſitũ ex compoſito. Locus ſimplex, initium & origo continuorum eſt. Compoſitus is eſt, qui finitur ab Ariſtotele, cuius partes ad eundem terminum iunguntur, ad quem partes ipſæ corporis iunctæ ſunt: corporis vero partes ad punctum loci coeunt: Ita loci particulæ particulas corporis indudunt. loca enim ſimplicia minime corpus obtinent. Quo circa neq; locus vllus ſine corpore, neque corpus vllum ſine loco futurum eſt. Sed reuocat hoc in dubium poſtrema cœli facies, extra quam nihil eſt. Hæc vero dici poteſt, quod ipſa ſibi locus ſit, vt veteres exploratum facere. qñ id, quod ambitur, alterum & diſiunctum ab eo eſt quod ambit. Quare ſi globum illum extimum conceſſuri ſumus in loco eſſe, diffiteri non poterimus, quin aliquod præterea corpus ſit, in quo cœli facies extrema coerceatur.at enim præterea nihil eſt.igitur nec in loco facies illa fuerit. Sed ſuper his decernere,cum imperſpicuũ eſt, tum infrequens,& vtique contra ſenſum. Ipſum vbi nec remitti nec intendi poteſt: non.n.dici poteſt alterũ altero plus minusúe in loco eſſe, quãquam maiorem vel minorem locum poſsidens. Porro magis & minus nec in ipſo vbi, nec in quantitate cernitur. at in qualitate cernitur genus hoc,& contrariis carebit. Quia neque loci [illegible] n. nec [illegible]

Locus ſimplex & cõpoſitus.

Vbi nec remitti, nec

loco p̃rius adhiberi poteſt, In cæteris quidem vbi nemo dubitat. Illud diſceptationẽ habet, quod hæc duo, ſurſum eſſe, deorſum eſſe, videntur inter ſe contraria. nam ea, quæ in ſummo agunt, ab iis, quæ in imo ſunt, diſtare plurimum noſcuntur: ſicut & locus ſupernus ab inferno. & eam ob. rem illa duo vbi, ſurſum. eſſe, deorſum eſſe, quemadmodum ipſa quoque loca, periclitanter eſſe contraria. Cæterum qui contraria in ea faceret, is eodem ſubiecto contraria ſtatueret. Nam hæc quæ dico, ſurſum eſſe deorſum eſſe in eodem haberi poſſunt, eadem, n, res & ſurſum & deorſum eſſe dicitur, tñ non ad idem relata; vt altitudines turrium cõparatæ ad nos ſurſum erunt, ad cœli faciem deorſum.

Idẽ ipſum ſibi contrarium. Item futurum eſt, vt idem ipſum ſibi contrarium fiat. Si.n.poteſt idem & ſurſum & deorſum eſſe, protinus quam ponuntur hec inter ſe contraria, idem ipſum ſibi contrarium efficitur. Per hec quæ dicta ſunt, id, qđ eſt in loco eſſe, liberum à contrariis aſſeritur.

Vbi eſt corporis locati circumſcriptio à loci circumſcriptione procedens.

Vbi duplex; ſimplex vt punctum, & compoſitum, vt diuiſibilium magnitudinum locus.

Vbi proprium eſt, cum ſit quãtitas, ac eſſe in loco ſignificet, non habere contrarium, nec magis & minus ſuſcipere.

De Poſitione. Cap. VI.

POſitio eſt collocatio quædam partium, & ea, q̃ facit ortus, ipſa ordinatio: per quã dicuntur aliqua vel ſedere, vel ſtare, vel cubare, item vel aſpera, vel leuia, vel aliter compoſita. nam ſedere, ſtare, cubare, ipſa non ſunt poſitiones, ſed denoĩatiue ab iis dicuntur. Sed quæri ſolet de recto, curuo, aſpero & lene, quadrangulo, triangulo, bicubito, tricubito magno, paruo, breui, longo, ſimilibus: quandam enim

Aſperum. partium poſitione ſignificare videantur. Hoc.n. aſperum eſſe

rum eſſe dicitur, cuius partium vna alteri prominet. Lene cuius partes in directum omnes & æquabiliter complanatæ ſunt. Hoc & in cæteris inuenias. Poſitiones autẽ non ſunt omnia ea quæ dicta ſunt, ſed qualitas circa ſitum exiſtentia? Ex eo.n. quod partes hoc vel hoc diſpoſitæ, iunctæ ſunt, atq; conditæ, indicat ea ſenſus eſſe vel aſpera vel lenia, bicubita vel tricubita, non è conuerſo. Hoc ipſum in cætera id genus decerni conueniet. quare ſingula ea non poſitiones haberi, ſed qualitates ex poſitione profectas, & circa poſitionem conſtitutas neceſſe eſt. Et videtur quidem genus hoc ſuſcipere contraria. Duo enim illa, ſedere, ſtare, contraria ſuſpicari poſſumus: vtiq; ſi contraria ea ſunt, quę non eodem tempore contineri poſſunt in vno aliquo, ſed vicibus alternant. Is autem qui ſedet, illico ſtare poteſt, & qui ſtat ſedere: non tamen eodem tempore. At ſi contraria decernimus ſedere ſtare, protinus adeundum eſt incommodum, vt non vni vnum contrarium, ſed vni plura contra ponantur. Nam illo quidem argumento non prius cõtraria probantur ſedere ſtare, quàm ſedere accumbere: cum nemo ſit qui ſedere, ſtare, accumbere poſsit eodem puncto temporis, non poſsit per vices. Quare conſtituendum eſt, poſitiones eiuſmodi contrarios inter ſe non eſſe. Quanquam fortaſſe non inſolens omnino ſit, vt contraria quandoq; minus plura compareant, quippe ſi pallori contraria noſcuntur & candor & nigritia, nam & ſub idem genus funguntur, & mutuo quoque cõmeant. An contraria pallori candor & nigritia non ſunt? quando pallor & cæteri colores intermedij conſiſtere non poſſunt impromiſcui, ſed ex nigritia candoreque temperantur omnes, & confunduntur. Quamobrem vbicunque vel pallor vel color alius huiuſmodi conſpicitur, inibi tum nigritiam, tum candorem intelligi neceſſarium eſt. Iam contrariorum eſt, circa idem naturæ genus verſari: ſedere, accumbere

non

non verſantur. quoniam ſedere præcipuum eſt hominibus, accumbere tranſlatitium. nam & ad muta quoq; pertinet: nihilo enim minus recũbit ſiue cubat equus, quam homo poſitus, nec intendi, nec remitti poſſunt, quia neque poſitus magis vel minus eſt ſedere, quam recumbere: nec ſedens aliquis vel recumbens plus minuſue ſedens eſt vel recumbens, quam alter. Illud vero peculiare poſitionis omnis eſt, quod inter formam extrinſecus accidentes, proxime pertinent ad ſubſtantiam. Nihil enim aliud videtur eſſe poſitio, quam vel naturalis partium ſubſtantiæ ordinatio. cuiuſmodi eſt ea, quæ rebus quibuſdam ſtatim ab ortu conuenit, vt aſperis & lenibus, hirſutis atq; glabris. vel naturalis quidem nequaquam, ſed ex frequenti quodam & conſuètudinario naturæ motu nata collocatio: cuiuſmodi ſunt recubitus, atque ſeſſus. quamobrem efficitur, vt quicquid extrinſecus ſuperuenit, & proxime pertinet ad ſubſtantiã, id omne poſitio ſit oporteat. Et retrorſum quicquid põ eſt, id omne ſuperueniat extrinſecus, & ad ſubſtantiam proxime pertineat.

Poſitus quid.

Poſitio eſt ipſa generationis ordinatio, & ipſe partium ſitus.
Poſitioni proprium eſt non habere contrarium.
Poſitio non ſuſcipit magis & minus.
Poſitioni proprium eſt ſubſtantiæ proxime aſsiſtere.

De Habitu. Cap. VII.

Habitus eſt & corporum, & eorum, quæ circa còrpus ſunt, adiacentia: pèr quam hoc habere, illa vero haberi dicuntur, quæ quidem non ex corporis totius circumiectu, ſed ex amictu ſolo partium dicuntur. vt braccatum & armatum eſſe, calceatum & petaſatum eſſe. Cæterum talia noĩbus appellata non ſunt primigeniis & ſimplicibus, ſed deriuatis & factitiis, armatura calceatura, ſoleatura, quæ quoties vſu veniunt, ad eandem ſimilitudinẽ fingenda ſunt. Habitus

. . . . cipit magis & minus. nam & armatior videtur cataphractus eques eſſe, quam ferentarius atq; veles: & calceatior, qui calligis vtitur, & calceo, quam qui vel calceo tm̃, vel calligis, ſunt etiam quæ non recipiunt magis & minus. vt veſtitum & tunicatum eſſe. Sed nec habitus eſt habitui contrarius, vt armatura, calceatura, cæteraq; huiuſmodi: quandoquidem vnus & idem homo armatus, & calceatus, & manicatus eſſe pōt. Proprium habitus eſt in pluribus exiſtere. Hoc eſt tam in corpore, quam in iis, quæ circa corpus ſunt. Eſt.n. habitus, vt dixi, corporis & eorum quæ circa corpus ſunt adiacentia: non quidem ex vniuerſo eo, ſed ex amictu ſolo partium vocatus. Hoc autem diſcrimen admodum pauca ſunt quæ ferant, vt quantitas & relatio duntaxat. nam & ſimilitudo diſsimilitudoq; in ſimilibus & diſsimilibus multis conſiſtunt, & numerus idē in pluribus numeratis verſatur, ſubinde creſcēs acceſſionibus monadum multiplicibus. vt nihil omnino ſit, quod in plura, quam numerus, diſtributum eſſe videatur. differentia tamen ea, quod hoc nec omnis quantitas, nec omnis relatio commune ſentit, habitus oīs ſentit, vt idem ſit videlicet in pluribus. Quicquid ergo, & in corpore conſiſtit, & in iis, quæ corpus ambiunt, hoc habitus vocatur. Quocirca maxime proprium erit habitus, quòd & in corpore, & in iis, quæ per partes corpus amiciunt, tanquam in pluribus quibuſdam ineſt. Verbum habere multis modis capitur. *Habitus proprium quid.*

Habere quot modis dicatur. Nam & qualitas haberi dicitur. vt albedo nigredo. item quantitas, atque menſus: vt craſsitudo, proceritas. nihil.n. aliud eſt nigredinem vel craſsitudinem habere, quàm nigrum & craſſum eſſe. Dicuntur & vaſa quod continent habere, vt triticum ſextarius habentur & in partibus pleraque, vt annulus in pollice: quod quidem aliud nō ſignificat, quam quod in annulo pollex eſt. Habet & vir vxorem, & vxor virū. ſed modus hic habendi peregrinus eſt, & inſolēs, vt qui habet, idē

haberi

quin equũ vnio magnitudine non ſuperet. Itaq; ſtabit hæc complexio, vel vnionem equo candidiorem eſſe per magnitudinem vnionis & paruitatem equi: vel temere iactari, vnionem equo candidiorem eſſe, vel nihil omnino capere plus & minus ex magnitudine ſubiectorum, & paruitate cremento decrementoq;. At nec primum, nec ſecundum eſt. Relinquitur ergo tertium: nihil eſſe omnino, quod capiat plus & minus ex incremento ſubiectorum & decremento. Sed nec ſecunda quoq; opinio defenditur, quæ credit intenſionem & remiſsionem conſtare per magnitudinem & paruitatẽ earum rerum, quæ capiuntur & continentur in ſubiectis. Si.n.ex magnitudine cādoris aliud alio candidius eſſe poſſet, tunc & homo, & equus vnione candidiora perhiberentur. ipſum enim candoris æquor & amplitudo maior in vnione, quam in equo eſt. Deinde ſi plus & minus ex ſubiectorum modo non conſtant, vt probauimus, ex accidentium modo, qui conſtabunt? Modus enim eius quod recipitur, intra modum ſubiecti ſui conſtat & arcetur, neque poteſt vltra porrigi. nam ſuus cuiuſque modi & terminus atque limes fere ipſum corpus eſt. Magnum autem, atque paruum appellatione modi veniunt. Quare paruitas, cur ita dicā attendi non poteſt, vltra quam corpus ipſum paruum. propterea quantum in ſtrato demitur tantundem modo quoque deperit. Ex iis apparet, diſcrimina pluris & minoris, neque per ſubiecti neque per accidẽtis incrementum & decrementum exiſtere. Quod ſi hoc, profecto nec per vtrunque iunctum. Proinde ratio nobis alia prodenda, quamobrem & intendi aliqua & remitti poſſe videantur. Hæc autem ſunt ea, quibus ipſum aduentitiæ alicuius formæ nomen habere contingit: non ex ſubiecti magnitudine, ſed ex eo qđ vel priora ſunt illi formæ, cuius nomen ſortita ſunt, vel longius ſubmota. vt plus dicatur, quod ad tonem vocabuli acceſſerit, minus, qđ receſſerit. Exempli gratia, *Plus.* *Minus.*

Candidum abſolute dicitur, in quo purus candor inſit. quo quicque affectum albo propius ad hanc nominis vim acceſsit, eo candidius eſſe dicitur. At paruum & exiguum, comparatione ſola conſtant: quicquid enim collatum ad alia ſtaturę modo vincitur, hoc paruum & exiguum vocamus. Quicquid ergo vtcunque ſuperatur amplitudine, continuo paruius, atque breuius decernitur: ſimiliter hoc in cæteris. Sed queritur vnde fiat, vt hæc recipiant plus & minus, ſubſtantiæ non recipiant? An vocabula ſubſtantiis impoſita non * hiant: ſed res in fine ſemper, & vt ita dixerim, in faſtigio conſtitutas indicant? vltra quod procedere nulla poteſt. Sunt & accidentia, quæ non capiunt plus & minus, vt quadrangulum, triangulum, & ſimilia. Contingit hoc vel eo, quod in ſubſtantia deſcribenda repreſentantur. nam & corpus ipſum, & quantitatem, vtrunque triangulum vocamus: vel eò ꝙ ſubſtantiæ modo ſemper in fine ſunt vltra quam progredi nō poſſunt. id quod in ſuperpoſitiuis quoque cernitur. Candidiſsimus enim & nigerrimus liberi diſcriminib' pluris & minoris videntur, propterea quod potiti ſumma ſunt, & termino, quem tranſgredi prodeundo non poſſunt. Ex eo enim quod poteſt eſſe non ſequitur ꝙ non poteſt eſſe. Proinde, ſi puncta omnia iungantur amplitudo nulla cogitur, quod puncta punctis addita, cumulo nihil afferunt. ſimplex ortus & ſimplex occaſus agitur, non acceſſu vel digreſſu corpuſculorum inſecabilium, quas atomos appellant, ſed eò quòd aer, exempli gratia, totus in aliud totum commeat atque tranſit. Duas enim res ſubiectum habet omne: materiam, atque formam. Quoties hæc mutantur ambo, tunc proprie ſimul exortus & ſimplex occaſus agitur: quāquam ortus ignis & iam num ſimplicior eſt quam terræ. Ignis enim rationem quaſi formæ continet, terra proprior eſt materiæ. At cum muſicus vir quaſi occidere ſiue corrumpi dicitur, & immuſi-

* Habent.

immuſicus quaſi oriri ſiue gigni, ſubiectum manet ipſum homo. Alioquin, ſi qualitates hæc non forent, muſicum dico & immuſicum, ſed ſubſtantiæ, tunc & ortus eorum & occaſus plane ſimplex futurus eſſet.

At qualitates hominis & affectiones quædam ſunt, non ſubſtantiæ. ita fit, vt tã ortus quam occaſus hominis muſici & immuſici, non ortus & occaſus abſolute, ſed quidam quaſi ortus ſiue genitus, & quidam quaſi occaſus ſiue interitus, eſſe videantur. Quandoquidem muſicum vel immuſicum affectiones, vt dixi, ſunt hominis & ſuperſtitis & manentis. Nec huiuſmodi mutatio vel genitus vel interitus appellanda eſt, ſed alteratio duntaxat. Materia ſane ipſa proprie genitus, & interitus ſubiectum eſt. At quare is qui docetur, in eo ſimpliciter effici ſiue gigni non dicitur, ſed doctus effici: ſiue doctus gigni dicitur? An explicatum eſt in volumine quod prædicamenta inſcribitur, alia ſignificare hoc aliquid, & ſubſtantiam alia quantitatem, alia qualitatem? Ergo quæcunque ſubſtantiam non ſignificant, hæc ſimpliciter nec occidere, nec oriri prohibebuntur, ſed quadãtenus. Accidentia tamen ſunt nonnulla, quæ ſubſtantiis ex natura cuiuſque ſua competunt, vt impetus ad inferna terræ ad ſuperna ignis,

Materia eſt ſubiectum generationis, compoſitum vero eſt materia accidentium.

Non dicuntur aliqua magis & minus ſuſcipere ex parte ſubiecti, vel mobilis, ſed ex ipſa qualitatis prima impoſita participatione.

Gilb. Porretani de ſex principipiis

FINIS.

ARISTOTELIS STAGIRITAE PERIHERMENIAS LIBER I.

Seuerino Boetho Interprete:

SVMMA LIBRI:

De ſignis. De principiis Orationis. De oratione Enunciatione, & illius ſpeciebus. De oppoſitionibus ipſarum enunciationum, & Regulis circa veritatem & falſitatem ipſarum in quouis tempore.

SECTIO PRIMA.

De ſignis. Et ſicut in intellectu, ita in voce quoque verum & falſum inueniri. Caput primum.

RIMVM oportet ponere quid ſit nomen, & quid verbum: poſtea quid eſt negatio & affirmatio, & enunciatio, & oratio. Sunt ergo ea, quæ ſunt in voce, earum quæ ſunt in aïa paſſionum notæ: & ea quæ ſcribuntur, eorum quæ ſunt in voce. Et quemadmodum nec literæ omnibus eædem, ſic nec eædem voces. Quorum tamen hæ primum notę ſunt, eædem omnibus paſsiones aïæ ſunt: & quarum hæ ſimilitudines, res etiam eædem.

In. 3. de aïa. Tex. 39. De his vero dictū eſt in iis, qui ſunt de anima: alterius enim hæc ſunt negotij. Eſt autem quemadmodum in anima

anima aliquando quidem intellectus ſine vero vel falſo, aliquando autem cũi iam neceſſe eſt horum alterũ ineſſe: ſic etiam in voce. Circa compoſitionem.n.& diuiſionem eſt verum & falſum. Nomina igitur ipſa & verba conſimilia ſunt ei, qui ſine compoſitione & diuiſione eſt intellectui: vt homo vel album, quando non aliquid additur. neque.n. falſum, neque verum adhuc eſt. Signum autem huius eſt. hircoceruus enim aliquid ſignificat: ſed nondum verum aliquid, vel falſum, niſi eſſe vel non eſſe addatur, vel ſimpliciter, vel ſecundum tempus. *Circa cõpõnẽ & diuiſionem eſt veritas & falſitas.*

Ea, quæ ſunt in voce, ſunt ſigna earum quæ ſunt in anima paſſionum.

Quanquam res eadem apud omnes ſint, voces tamen non eadem ſunt.

Sicut circa compoſitionem & diuiſionem veritas & falſitas conſiſtit, in ſimplicium vero intellectu nulla prorſus veritas vel falſitas eſt, ita in oratione tantum, non autem in nomine vel ſimplici verbo veritas vel falſitas eſt.

De nomine. *Cap. II.*

Nomen igitur eſt vox ſignificatiua, ſecundũ placitum, ſine tempore, cuius nulla pars ſignificatiua eſt ſeparata. In nomine.n.quod eſt equiferus, ferus nihil per ſe ſignificat, quemadmodum in oratione, quæ eſt equus ferus. At vero non quemadmodum in ſimplicibus nominibus, ſic ſe habet in cõpoſitis. In illis.n.nullo modo pars ſignificatiua eſt: in his autem vult quidẽ, ſed nullius eſt, ſeparata. vt in eo, quod eſt equiferus, hoc, quod eſt ferus, nihil ſignificat per ſe. Secundum placitum vero, q̃m natura, nominum nullum eſt, ſed q̃n fit nota. q̃m deſignant & illiterati ſoni, vt ferarum: quorum nullum nomen eſt. Non homo vero non eſt nomen. at vero nec poſitum nomen eſt, quo illud oportet appellare, neque.n.orõ, *Nomen ſignificat q dẽm tps, i. rẽ quæ eſt tps: non tamẽ cũ tpe, i. rem dependentẽ à tempore.*

neque negatio eſt: ſed fit nomen infinitum: q̄m ſimiliter in quolibet eſt, & quod eſt, & quod non eſt. Philonis autem, aut Philoni, & quæcunque talia ſunt, nō ſunt nomina, ſed caſus nominis. ratio autem ipſorum eſt, in aliis quidem eadem: differunt autem, q̄m cum eſt, vel fuit, vel erit, neque verum, neque falſum eſt, nomen vero ſemper vt Philonis eſt, vel non eſt. nondum enim neque verum dicit, neque falſum.

Nomen eſt vox ſignificatiua ſecundum placitum ſine tempore cuius nulla pars ſignificatiua eſt ſeparata.

Nomen infinitum, vt non homo: vel obliquum, vt Philonis non eſt nomen, ſe vel nomen infinitum, vel nomen obliquum.

De verbo. *Cap.* III.

Nota eſt ipſum verbū totius compoſitionis.

VErbum autem eſt, quod conſignificat tempus, cuius pars nihil ſignificat ſeorſum, & eſt ſemp eorum, quæ de altero prædicantur, nota. Dico autem quod conſignificat tempus. vt valetudo quidem nomen eſt: valet vero verbum, conſignificat enim nunc eſſe: & ſemper eorum quæ de altero dicuntur nota eſt, vt eorum quæ de ſubiecto vel in ſubiecto ſunt. Non valet autem & non laborat non verbū dico. Conſignificat. n. tempus & ſemper de aliquo eſt. Differentiæ autem huic nomen poſitum non eſt, ſed infinitum verbum ſit: q̄m ſimiliter in quolibet eſt, & quod eſt, & quod non eſt. Similiter autem & valebit & valebat non verbum eſt, ſed caſus verbi. Differunt autem à verbo, ꝙ hoc quidem pręſens conſignificat tp̄s, illa vero id, quod circūcirca eſt. Ipſa igitur ſm̄ ſe dicta verba nomina ſunt, & ſignificant aliquid: conſtituit enim qui dic intellectum, & qui audit, quieſcit, ſed ſi eſt, vel non eſt nondum ſignificat. neque. n. ſignum eſt rei, eſſe vel non eſſe, neque ſi ipſum ens dixeris nudum* ipſum enim nihil eſt, conſignificat autem compoſitionem quandā, q̄ ſine compoſitis nō eſt intelligere.

** a. l. neq; ſiens dixeris ipm̄ per ſeipm̄ nudum.*

Verbum

Verbum eſt quod conſignificat tempus, cuius pars nihil ſignificat ſeorſum, & eſt ſemper eorum, quæ de altero prædicantur nota. Non valet, non laborat, verba minime ſunt, ſed verba infinita. Valebit, & valebat non verba, ſed verba obliqua ſunt.

De oration: enunciatione, vna & pluri: de affirmatione & negatione, & contradictione. Cap. IIII.

ORatio autem eſt vox ſignificatiua, cuius partium aliqua ſignificatiua eſt ſeparata, vt dictio, ſed non vt affirmatio, * vel negatio. vt homo aliquid ſignificat, ſed non quod eſt, aut non eſt: ſed erit affirmatio vel negatio, ſi quid additum fuerit. Sed non hoīs ſyllaba vna. neq;.n. in eo, quod eſt ſorex, rex ſignificat, ſed vox nunc eſt ſolum. In duplicibus vero ſignificat quidem aliquid, ſed non ſ̃m ſe, quemadmodum dictum eſt.* Eſt autem oratio omnis quidem ſignificatiua, non aũt ſicut inſtrumentum: ſed quemadmodum dictum eſt, ſecundum placitum. Enunciatiua vero nõ omnis: ſed in qua verum vel falſum eſt. non aũt in omnibus ineſt. vt deprecatio oratio quidem eſt, ſe neque vera, neque falſa. Cæteræ igitur relinquantur. Rethoricæ.n. vel Poeticę cõuenientior eſt cõſideratio: enuntiatiua vero præſentis eſt ſpeculationis. Eſt aũt vna prima oratio enuntiatiua affirmatio, deinde negatio: aliæ vero oẽs coniunctione vna. Neceſſe eſt aũt oẽm enunciatiuam orationem ex verbo eſſe, vel ex caſu verbi. etenim hominis rõ, ſi non addatur aut eſt, aut fuit, aut erit, aut aliqui huiuſmodi, nõdum orõ enunciatiua eſt. Q̃m vnum quiddam eſt, & non multa aĩal greſsibile bipes. non.n. eõ ꝙ propinquæ partes dicunt, vna erit. eſt autem alterius hoc tractare negotij. Eſt autem vna oratio enunciatiua, quæ vnum ſignificat, vel coniunctione vna: plures aũt, quæ plura, & non vnum vel inconiunctæ. Nomen igitur, vel verbum dictio ſit ſolum: q̃m non eſt dicere ſic aliquid ſignificantem, voce, vt enunciare: vel aliquo interrogante, vel non, ſed ipſo

** Alii cod. carent eo verbo, vel negatio.*

**a.l. addit ſ superioribus.*

Vide. 7. et 8. metaph.

ſponte proferente. Harum aũt hęc quidem ſimplex eſt enuntiatio, vt aliquid de aliquo, vel aliquid ab aliquo: hæc autem ex his compoſita, velut oratio quædam iam compoſita. Eſt aũt ſimplex enunciatio, vox ſignificatiua de eo, quod eſt aliquid, vel non eſt, quemadmodũ tempora diuiſa ſunt. Affirmatio vero eſt enunciatio alicuius de aliquo. Negatio vero enunciatio alicuius ab aliquo. Qm̃ aũt enunciare eſt, & quod eſt, non eſſe: & quod non eſt, eſſe: & quod eſt, eſſe: & quod non eſt, non eſſe: & circa ea, quæ extra præſens tp̃s ſunt, ſimilr̃: oẽ vtique contingit quod quis affirmauerit, negare: & quod quis negauerit, affirmare. Quare manifeſtũ eſt, ꝙ oĩ affirmationi oppoſita eſt negatio, & oĩ negationi, affirmatio. Et ſit hoc ꝯdictio, affirmatio & negatio oppoſitæ. Dico autem opponi eiuſdem de eodem, non autem æquiuoce, & quęcunq; cętera talium cõtra ſophiſticas determinauimus importunitates.

De affirmatione et negatione.

Diuiditur Enũciatio ſecundum notam quantitatem, & variæ illarum deſcribuntur oppoſitiones: De illarum item veritate & falſitate regulæ ponuntur: & demum quænam vna ſit affirmatio & negatio determinatur. Cap. V.

SECTIO *ſecunda ſecũdũ Græcos.*

QVoniam aũt ſunt hæ quidem rerum vl̃es: illę vero ſingulares. (Dico aũt vl̃e, quod in pluribus prædicari natũ eſt: Singulare vero qđ nõ: vt hõ quidem vl̃ium eſt, Callias vero eorũ, quę ſunt ſingularia) neceſſe eſt ẽt enũciare, ꝙ ineſt aliquid, aut nõ: aliqñ quidem alicui eorum, quæ vl̃ia ſunt, aliqñ aũt eorum quæ ſingularia* ſunt. Si ergo in vl̃i vl̃r enunciet quis,* quod eſt, aut non eſt, ꝯriæ enunciationes erunt. Dico aũt in vl̃i enunciare vl̃r: vt oĩs hõ albus eſt, nullus homo albus eſt. Quando aũt in vl̃ibus, non vl̃r autem,* non ſunt contrariæ: quę aũt ſignificantur, eſt eſſe aliquando ꝯria. Dico autem non vl̃r enuntiare in iis quæ vl̃ia ſunt, vt eſt albus homo, non eſt albus homo,

** a. le ſunt ſiquidem ĩ vniuerſali.*
** a. l quod eſt aliquid aut nõ erũt līa contrariæ enũciationes*
** a. l. hæ q*

cum

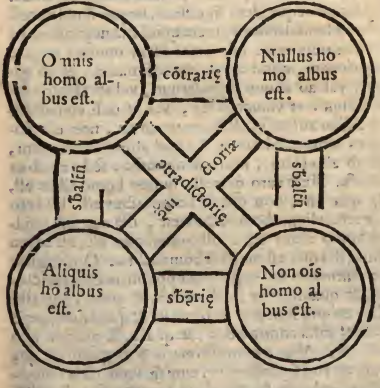
cum.n.vl'e ſit homo,non vl'r vtitur enũciatione. omnis nĩque non vniuerſale ſignificat, ſed ꝙ vl'r. In eo vero, ꝙ prædicatur vl'e,id quod eſt vl'r prædicare,non eſt verum. Nulla.n.affirmatio vera erit, in qua cum vl'e ſit prædicatũ,vl'r prædicat:vt eſt omnis homo,oẽ animal. Opponi aũt affirmationem negationi dico contradictoriæ,quæ vl'r ſignificat eidem,ꝙ non vniuerſaliter.vt omnis homo albus eſt,non omnis homo albus eſt:nullus hõ albus eſt,aliquis homo albus eſt. Contrariæ vero vl'em affirmationem, & vl'em negationem.* vt omnis homo iuſtus eſt,nullus homo iuſtus eſt.

dẽ nõ ſunt, contraria.

**a.l.vt oĩs hõ alb⁹ eſt, nullus hõ albus eſt.*

De regulis oppoſitorũ propõnum.

Figura, qua oppoſita enunciationes deſcribuntur.

QVOCIRCA has quidem impoſsibile eſt ſimul eſſe veras: his vero oppoſitas: contingit aliquando in

eodem ſimul eſſe veras: vt non omnis homo albus eſt, & aliquis homo albus eſt. Quæcunque igitur contradictiones vniuerſalium ſunt vniuerſaliter; neceſſe eſt alteram eſſe veram vel falſam & quæcunq; in ſingularibus ſunt: vt eſt Socrates albus, non eſt Socrates albus. Quæcunque autem in vniuerſalibus quidem, non vniuerſaliter autem, non ſemper hæc quidem vera eſt, illa vero falſa eſt. ſimul enim verum eſt dicere, quòd eſt homo albus, & quòd non eſt homo albus. & eſt homo pulcher, & non eſt homo pulcher. ſi enim turpis eſt, non eſt pulcher. & ſi fit aliquid, non eſt. Videbitur autem ſubito inconueniens eſſe: iccirco quoniam videtur ſignificare idem, hoc, non eſt homo albus, & hoc, nullus homo eſt albus. hoc autem neque idem ſignificat, neque ſimul neceſſario, Manifeſtum eſt autem quòd vna negatio vnius affirmationis erit. hoc enim idem oportet negare negationem, quod affirmatio affirmauit, & ab eodem, vel ab aliquo ſingularium, vel ab aliquo vniuerſalium: vt vniuerſaliter, vel vt non vniuerſaliter. dico autem vt eſt Socrates albus, non eſt Socrates albus. Si autem * aliud aliquid ab eodem, vel ab alio idem, non eſt oppoſita, ſed erit ab ea diuerſa. Huic vero quæ eſt, omnis homo albus eſt, illa quæ eſt, non omnis homo albus eſt. illi vero quæ eſt, aliquis homo albus eſt, illa quæ eſt, nullus homo albus eſt. illi autem quæ eſt, eſt homo albus, illa quæ eſt, non eſt homo albus. Quòd igitur vna affirmatio vni negationi opponitur contradictorie, & quæ ſunt hæ, dictum eſt. & quòd contrariæ aliæ: & quæ ſunt illæ dictum eſt. & quòd non omnis vera vel falſa contradictio, & quare, & quando vera vel falſa.

** a.l. aliud vel ab alio idem non eodem.*

De affirmatione et negatione vna.

Vna autem affirmatio & negatio eſt, quę vnum de vno ſignificat, vel cum ſit vniuerſale vniuerſaliter, vel non ſimiliter, vt omnis homo albus eſt, non omnis homo albus eſt. eſt homo albus, non eſt homo

homo albus . nullus homo albus eſt , aliquis homo albus eſt : ſi album vnum ſignificat , Si vero duobus vnum nomen poſitum eſt , ex quibus non eſt vnum, non eſt vna affirmatio , neque vna negatio : vt ſi quis ponat hoc nomen tunica homini & equo: quod tunica alba eſt , hæc non eſt vn a affirmatio, nec vna negatio . Nihil enim differt hoc quam dicere quòd eſt homo* equus , albus . hoc autem nihil differt quā dicere, eſt homo albus , & eſt equus albus. Si ergo hæ multa ſignificant, & ſunt plures , manifeſtum eſt quòd & prima vel multa vel nihil ſignificat . neque enim eſt aliquis homo equus . Quare nec in his neceſſe eſt hanc contradictionem veram, illam vero falſam eſſe.

* *a.l. dicere eſt homo & equus albus.*

De futurorum contingentium contradictione. Cap. VI.

IN his ergo quæ ſunt , & quæ facta ſunt, neceſſe eſt affirmationem , vel negationem veram eſſe vel falſam . Et in vniuerſalibus quidem vt vniuerſaliter , ſemper hanc quidem veram, illam vero falſam eſſe , & in iis , quæ ſingularia ſunt , quemadmodum dictum eſt. in vniuerſalibus autem, quæ non vniuerſaliter dictæ ſunt , non neceſſe eſt . dictum eſt autem & de his . In ſingularibus vero & futuris, non ſimiliter. Nam ſi omnis affirmatio & negatio vera vel falſa eſt: & omne neceſſe eſt eſſe , vel non eſſe* quare ſi hic dicat futurum eſſe aliquid : ille vero non futurum dicat hoc ipſum : manifeſtum eſt , quòd neceſſe eſt verum dicere alterum ipſorum : ſi omnis affirmatio vel negatio vera vel falſa eſt . vtraque enim non erunt ſimul in talibus . Nam ſi verum eſt dicere , quòd album vel non album , neceſſe eſt eſſe album vel non album . & ſi eſt album vel non album , verum erat affirmare vel negare . & ſi non eſt , falſum dicit : & ſi falſum dicit , non eſt . Quare neceſſe eſt ſemper affirmationem

* *a.l. ſi. n. his quidē.*

mationem aut negationem veram eſſe vel falſam. Nihil igitur neque eſt, neque fit, nec à fortuna, nec vtrumlibet contingit, neque erit, neque non erit: ſed ex neceſsitate omnia, & non vtrumlibet contingit. aut enim qui dicit verus eſt, aut qui negat. ſimiliter enim vel fieret, vel non fieret. quod enim vtrumlibet contingit nihil magis ſic vel non ſic ſe habet vel habebit. Amplius autem, ſi eſt album nunc, verum erat dicere prius, quòd erit album. quare ſemper fuit verum dicere quodlibet eorum, quæ facta ſunt, quod eſt, vel erit. ſi autem ſemper verum fuit dicere, quòd eſt vel erit, non poteſt hoc non eſſe, vel non futurum eſſe, quod autem non poteſt non fieri, impoſsibile eſt non fieri: & quod impoſſibile eſt non fieri, neceſſe eſt fieri: omnia igitur quæ futura ſunt, neceſſe eſt fieri. Nihil igitur vtrumlibet contingit, neque à fortuna erit. * nam, ſi à fortuna, non ex neceſsitate. At vero nec quod neutrum verum eſt dicere contingit: vt quòd neque erit, neque non erit. Primum enim cum ſit affirmatio falſa, negatio non vera erit: & cum hæc falſa ſit, contingit affirmationem non veram eſſe. Et ad hæc, ſi verum ſit dicere, quòd album eſt ſimul & magnum, oportet eſſe vtrunque. ſi vero erit cras, oportet fore cras. ſi autem neque erit, neque non erit cras, non erit vtrumlibet contingit, vt eſt nauale bellum: oporteret enim neque fieri nauale bellum, neque non fieri. Quæ ergo contingunt inconuenientia hæc ſunt, & huiuſmodi alia: ſi quidem omnis affirmationis & negationis, aut in vniuerſalibus dictis, vt vniuerſaliter, vel in iis, quæ ſunt ſingularia, neceſſe eſt oppoſitarum, hanc quidem veram eſſe, illam vero falſam. nihil autem vtrumlibet contingit, eſſe in iis, quæ fiunt, ſed omnia eſſe & fieri ex neceſsitate. Quare neque conſultare oportebit, neque negotiari: quòd ſi hoc quidem facimus, erit hoc: ſi vero non hoc,

** a. l. ſed oĩa ex neceſſitate.*

non hoc, non erit hoc. Nihil enim prohibet, & in annum decies milleſimum, hunc quidem dicere hoc futurum eſſe, illum vero non dicere. quare ex neceſſitate erit vtrumlibet eorum quòd ab ipſo verum erat dicere tunc. At vero nec hoc differt, ſi aliqui dixerint contradictionem, vel non dixerint. manifeſtum enim, quòd ſic ſe habent res, etiam ſi non hic quidem affirmauerit quid, ille vero negauerit. non enim propter negare vel affirmare erit, vel non erit, nec in decies milleſimum annum, magis quam in quantolibet tempore. Quare, ſi in omni tempore ſic ſe habebat, vt alterum vere diceretur, neceſſe erat hoc fieri: & vnumquodque eorum quæ fiunt ſemper ſic ſe habebant, vt ex neceſſitate fieret. ſi enim vere dixit quis quod erit, non poteſt non fieri: & quod factum eſt, verum erat dicere ſemper, quòd erit. ſi itaque hæc impoſsibilia ſunt: videmus enim eſſe futurorum principium, & ab eo quod conſultamus, atque aliquid agimus: & quòd eſt omnino in iis, quæ non ſemper actu ſunt, poſsibile eſſe, & non eſſe ſimiliter, in quibus vtrunque contingit & eſſe, & non eſſe, quare & fieri, & non fieri: & multa nobis manifeſta ſunt ſic ſe habentia: vt quod hanc veſtem poſsibile eſt incidi, & non incidetur, ſed prius exteretur, ſimiliter autem & non incidi poſsibile eſt, non enim eſſet eam prius exteri, niſi poſsibile eſſet non incidi: quare & in aliis generationibus, quæ ſecundum huiuſmodi potentiam dicuntur: manifeſtum igitur eſt, quòd non omnia ex neceſsitate vel ſunt, vel fiunt: ſed alia quidem vtrumlibet contingit, & nihil magis affirmatio, quam negatio erat vera vel falſa: alia vero magis quidem, & vt in pluribus alterum, nihilominus contingit fieri & alterum, alterum vero minime. Igitur eſſe quod eſt, quando eſt, & non eſſe quod non eſt, quando non eſt, neceſſe eſt. ſed non omne quod

 eſt, neceſ-

eſt, neceſſe eſt eſſe, nec quod non eſt, neceſſe eſt non eſſe. non enim idem eſt, omne quod eſt, neceſſario eſſe quando eſt, & ſimpliciter neceſsitate eſſe. ſimiliter autem & in eo quod non eſt. Sed & in contradictione eadem ratio eſt. eſſe quidem vel non eſſe omne neceſſe eſt, & futurum eſſe vel non: non tamen diuidentem, dicere alterum neceſſarium: dico autem vt neceſſe eſt futurum eſſe bellum nauale cras, vel non futurum eſſe: non tamen fieri cras bellum nauale neceſſe eſt, neque non fieri: fieri tamen, vel non fieri neceſſe eſt. Quare cum ſimiliter orationes veræ ſint, quemadmodum & res, manifeſtum eſt, quòd quæcunque ſic ſe habent, vt ſint vtrumlibet contingit, & contraria ſuſcipiant, neceſſe eſt ſimiliter ſe habere & contradictionem. quod contingit in iis, quæ non ſemper ſunt, vel non ſemper non ſunt. horum enim neceſſe eſt alteram partem contradictionis veram eſſe vel falſam, non tamen hanc, vel illam, ſed vtrumlibet contingit: & magis quidem veram alteram, non tamen iam veram vel falſam. Quare manifeſtum eſt, quòd non eſt neceſſe omnis affirmationis, vel negationis oppoſitarum, hanc quidem veram, illam autem falſam eſſe. non enim quemadmodum in iis quæ ſunt ſic ſe habent & in iis quæ nō ſunt quidem, poſsibilibus tamen eſſe vel non eſſe, ſe quemadmodum dictum eſt.

Perihermenias Liber primus

FINIS.

ARISTOTELIS PERIHERMENIAS LIBER II.

SVMMA LIBRI:

De infiniti Enunciationibus. De earum vnitate & pluralitate. De Coniunctis, & Diuiſis prædicationibus. De Modalium conſtitutione, Quæ demum enunciationum magis contrariæ ſint.

De enunciationibus infinitis cuiuſuis generis, & earum oppoſitionibus, & conſequentiis. Quod nomina item & verba tranſpoſita idem ſignificent oſtendit. Caput primum.

QVONIAM autem eſt aliquid de aliquo affirmatio ſignificãs: hoc autem vel nomen eſt, vel innominatum: vnum autem oportet eſſe & de vno id, quod eſt in affirmatione: nomen autem dictum eſt & inominatum prius: (non homo. n. nomen quidẽ non dico, ſed nomẽ infinitum: vnum enim ſignificat aliquo modo infinitum nomen: quemadmodum & nòn valet, non verbum) * ſed infinitum verbum erit, igitur omnis affirmatio & negatio vel ex nomine & verbo, vel ex infinito nomine & verbo. Sine verbo autem nulla affirmatio vel negatio eſt. eſt enim vel fuit, vel erit, vel fit, vel quæcunque alia huiuſmodi verba ex iis ſunt, quæ poſita ſunt: conſignificant enim tempus. Quare prima erit affirmatio & negatio,

** a.l. verbum dico addit.*

negatio, eſt homo, non eſt homo: deinde, eſt non homo: non eſt non homo. Rurſus, eſt omnis homo, non eſt omnis homo: eſt omnis non homo, non eſt omnis non homo. Et in iis, quæ extrinſecus ſunt temporibus eadem ratio eſt.

SECTIO *tertia apud Græcos.* Quando autem eſt, tertium adiacens prædicatur, dupliciter dicuntur oppoſitiones. Dico autem, vt eſt iuſtus homo, eſt tertium, dico adiacere nomen, vel verbum in affirmatione. Quare ob id ipſum quatuor erunt illæ, quarum duæ quidem ad affirmationem & negationem ſe habebunt ſecundum conſequentiam, vt priuationes: duæ vero minime. Dico autem quòd eſt, * aut iuſto adiacebit, aut non iuſto: quare etiam negatio. quatuor igitur erunt. Intelligimus vero quod dicitur ex iis, quæ ſubſcripta ſunt.

**a.le. dico aūt q. eſt hic.*

Et iuſtus homo, huius negatio eſt, non eſt iuſtus homo: eſt non iuſtus homo, huius negatio eſt, non eſt non iuſtus homo. eſt enim hoc in loco, & non eſt, iuſto & non iuſto adiacebit. Hæc igitur, quemadmodum in reſolutoriis dictum eſt, ſic ſunt ordinata. Similiter autem ſe habebunt & ſi vniuerſaliter nominis ſit affirmatio. vt omnis eſt homo iuſtus, negatio huius, non omnis eſt homo iuſtus: omnis eſt homo non iuſtus, non omnis eſt homo non iuſtus. Tamen non ſimiliter angulares veras eſſe contingit. contingit autem aliquando.

In fine primi priorū.

Indefinitarum Enuntiationum diſpoſitio accepta ex fine primi. libri Priorum.

Simplices.

Simplex affirmatiua. Simplex negatiua.

A. Homo iuſtus eſt. C. Homo iuſtus non eſt.

Priuatoriæ

Priuatoriæ.

Negatio.	Affirmatio.
C. Homo iniuſtus non eſt.	A. Homo iniuſtus eſt.

Infinitæ.

Negatio	Affirmatio
C. Hō non iuſtus non eſt.	A. Homo non iuſtus eſt.

Diſpoſitio Enunciationum vniuerſalium, & particularium.

Simplices.

Affirmatio vniuerſaliter.	Negatio particulariter.
A. Omnis homo iuſtus eſt.	C. Non oīs homo iuſtus eſt.

Priuatoriæ.

Negatio vniuerſaliter	Affirmatio vniuerſaliter.
Non oīs hō iniuſtus eſt.	Oīs homo iniuſtus eſt.

Infinitæ.

Negatio particularis	Affirmatio vniuerſaliter.
Non oīs hō non iuſtus eſt.	Omnis hō nō iuſtus eſt.

Quemad-

Quemadmodum ordinate ſunt hæ enunciationes de ſubiecto finito, Eodem modo fieri poſſunt de ſubiecto infinito, addendo negationem termino homini, hoc tamen notabis quòd.

Literæ { A. Antecedens / C. Conſequens } Significat.

HAE igitur duæ oppoſitæ ſunt mutuo. Aliæ autem duæ ad non homo, quaſi ad ſubiectum aliquod additum. vt eſt, iuſtus non homo: non eſt iuſtus non homo. eſt non iuſtus non homo: non eſt non iuſtus non homo. plures autem his non erunt oppoſitiones. Hæ autem extra illas, ipſæ ſecundum ſe erunt, vt nomine vtentes eo, quod eſt non homo. In quibuſcunq; aũt eſt non conuenit, vt in eo quod eſt ſanũ eſſe, & ambulare, in iis idem facit ſic poſitum, ac ſi eſt adderetur. vt eſt. ſanus eſt omnis homo: non ſanus eſt omnis homo.. ſanus eſt omnis non homo: non ſanus eſt oĩs nõ homo. non enim dicendum eſt non omnis homo, ſed non, negationem.n. ad id, quod eſt homo, addendum eſt. omnis.n. non vniuerſale ſignificat, ſed ꝙ vniuerſaliter. Manifeſtum eſt aũt ex eo quod eſt, valet homo, non valet homo: valet non homo, non valet non homo. hæc.n. ab illis differunt, eò ꝙ vniuerſaliter non ſunt. quare omnis vel nullus nihil aliud cõſignificat, quam quòd vniuerſaliter de nomine vel affirmationẽ vel negationẽ. ergo & reliqua eadem oportet apponi. Qm̃ vero contraria eſt negatio ei quæ eſt, omne eſt aial iuſtum, illa quæ ſignificat, ꝙ nullum eſt animal iuſtum. hæ quidem manifeſtũ eſt, ꝙ nũquam erunt neq; veræ ſimul, neq; in eodẽ his vero oppoſite, erunt aliqñ: vt non oẽ aial iuſtum eſt, & eſt aliquod aĩal iuſtũ. Sequuntur vero & hæ, eam quidem quæ eſt, oĩs eſt homo nõ iuſtus, hæc, nullus homo eſt iuſtus.* Illam verò, eſt

** a.l. illam vero quæ ẽ aliquis eſt hõ iniuſtus, oppoſita q, non oĩs hõ eſt nõ iuſt⁹.*

non

non omnis homo non iuſtus, oppoſita, quòd eſt aliquis homo iuſtus. neceſſe eſt enim aliquem eſſe. Manifeſtum eſt autem etiam ꝙ in ſingularibus ſi verum eſt interrogatum negare, quòd & affirmare verum eſt. vt, putáſne Socra. ſapiens eſt? non. Socrates igitur eſt non ſapiens. In vniuerſalibus vero non eſt vera, quæ ſimiliter dicitur: vera autem negatio eſt. vt putáſne, omnis homo ſapiens eſt? non. omnis igitur homo non ſapiens eſt. hoc enim falſum eſt. ſed non, igitur omnis homo ſapiens eſt, verum eſt. hæc enim oppoſita eſt: illa vero contraria. Quæ vero ſecundum infinita contraiacentes ſunt nomina & verba, vt in eo quod eſt non homo, vel non iuſtus, quaſi negationes ſine nomine & verbo eſſe videbuntur, ſed non ſunt. Semper enim vel veram vel falſam eſſe neceſſe eſt negationem: qui vero non homo dixit, nihil magis quam qui dicit homo, ſed etiam minus verus vel falſus fuit, niſi aliquid addatur. Significat autem eſt omnis non homo iuſtus, nulli illarum idem, nec huic oppoſita, quæ eſt, non eſt omnis non homo iuſtus. ea vero quæ eſt, omnis non iuſtus non homo eſt, illi quæ, eſt, nullus eſt iuſtus non homo, idem ſignificat. Tranſpoſita vero nomina & verba idem ſignificant: vt eſt albus homo, & eſt homo albus. Nam, ſi hoc non eſt, eiuſdem multæ erunt negationes. ſed oſtenſum eſt, quòd vna vnius eſt. Eius enim, quæ eſt, eſt albus homo, negatio eſt, non eſt albus homo. eius autem, quæ eſt, eſt homo albus, ſi non eadem eſt ei quæ eſt, eſt albus homo, erit negatio, vel ea quæ eſt, non eſt non homo albus, vel ea quæ eſt, non eſt homo albus. Sed altera quidem eſt negatio ea quæ eſt, non eſt non homo albus, eius, eſt non homo albus, altera vero * eius quæ eſt, eſt albus homo. quare erunt duæ vnius. Quod igitur tranſpoſito nomine & verbo eadem ſit affirmatio & negatio, manifeſtum eſt.

* a. l. negō eius quæ ē, eſt nō hō albus, altera vero.

De vnitate ac pluralitate enunciationum: Quo item pacto veritas & falſitas à parte prædicati in eis reperiatur oſtendit. Cap. 11.

AT vero vnum de pluribus, vel plura de vno affirmare vel negare, niſi ſit vnum aliquid quod ex pluribus ſignificatur, nõ eſt affirmatio neq; negatio vna. Dico autem vnum, non ſi vnum nomen poſitum ſit, non ſit autem vnum aliquid ex illis. vt homo eſt fortaſſe & animal, & pipes, & manſuetum, ſed ex his vnum fit. ex albo autem & homine & ambulare non eſt vnum. Quare nec ſi vnum aliquid de his affirmet aliquis, erit affirmatio vna: ſed vox quidem vna, affirmationes vero multæ. nec ſi de vno iſta: ſed ſimiliter multæ. Si ergo dialectica interrogatio rñſionis eſt petitio, vel propoſitionis, vel alterius partes contradictionis: propoſitio vero cõtradictionis eſt vnius pars, nõ erit vna reſponſio ad hæc. neq;.n. interrogatio vna
8. Topic. neq; etiam ſit ſi vera. dictũ eſt aũt de his in Topicis. Simul autem manifeſtum eſt, ꝙ nec hoc ipſum quid eſt, dialectica interrogatio eſt. oportet.n. datum eſſe ex interrogatione, eligere, vtram velit contradictionis partem enunciare: ſed oportet interrogantem determinare, vtrum hoc ſit homo, an non hoc.

Quoniam vero hæc quidem prædicãtur compoſita, vt vnum omne prædicatum fiat, eorum quæ extra prædicantur: alia vero non: quæ eſt differentia? De hoĩe enim verum eſt dicere, & extra aĩal, & extra bipes: & hæc vt vnum: & hoĩem, & album, & hæc vt vnum. ſed
σκυτεύς non ſi coriarius eſt, & bonus: etiam coriarius bonus. Si
** a.l. Qua re non ſi alterum verum.* enim qm̃ vtrunq; verum* eſſe oportet & ſimul vtrunque, multa inconuenientia erunt. De hoĩe.n. & hominem verum eſt dicere & album: quare & omne. rurſus ſi album ipſum & oẽ. quare erit homo albus albus, & hoc in infinitum. & rurſus muſicus albus ambulans. & hæc eadem frequenter implicita in infinitũ. Amplius, Si Socra-

Si Socrates,Socra.eſt.& homo: & Socra.Socrates homo.& ſi homo & bipes, erit homo bipes. Quòd igitur ſi quis ſimpliciter* dicat complexiones fieri,multa accidit dicere inconuenientia, manifeſtum eſt. Quemadmodum autem ponendum eſt,nunc dicimus. Eorũ igitur,quæ prædicantur, & de quibus prædicari accidit,quæcunq; ſm accidens dicuntur,vel de eodem, vel alterum de altero, hæc non erunt vnum.vt homo albus eſt,& muſicus.ſed non eſt vnum album & muſicũ. accidentia.n.ſunt vtraque. Nec ſi album, muſicum verum eſt dicere, tñ non erit album muſicum vnum aliquid: ſm accidens.n.album muſicum. quare non erit album muſicum vnum aliquid.quo circa nec coriarius bonus ſimpliciter,ſed aĩal bipes.non enim ſm accidẽs.

*a.l.sĩpliciter et vt cõtingit dicat.

Amplius, Nec quæcunq; inſunt in altero.quare neq;. album frequenter:neq; homo, homo animal eſt vel bipes. inſunt.n.in homine aĩal & bipes. Verum eſt aũt dicere de aliquo & ſimpliciter: vt aliquem hominem hoĩem,aut aliquem albũ hoĩem, hoĩem album.non autem ſemper. Sed quando in adiecto quidem aliquid oppoſitorum inſit,quod conſequitur cõtradictio, non verum, ſed falſum eſt: vt hoĩem mortuum, hominem dicere. Quando autem non inſit,verum.* Aut quando inſit quidem ſemper non verum eſt: quando vero non inſit, non ſemper verum eſt. vt Homerus eſt aliquid, vt poeta, vtrum igitur eſt? an non: ſecundum accidens enim prædicatur eſt, de Homero (quod enim eſt poeta) ſed non ſecundum ſe prædicatur de Homero, ipſum eſt. Quare in quibuſcunque prædicationibus neque contrarietas ineſt, ſi diffinitiones pro nominibus dicantur, & ſecundum ſe prædicentur, & non ſecundum accidens, in his aliquid & ſimpliciter verum erit dicere. Quod autem non eſt, quoniam opinabile eſt, non eſt verum dicere eſſe aliquid. opinio enim eius eſt, non quod eſt, ſed quod non eſt.

*a.l.ſemp verum.

De enunciationibus modorum, Poſsibilis, Contingentis, Impoſsibilis, & Neceſſarii. Cap. III.

SECTIO quarta apud Græcos.

HIs vero determinatis conſiderãdum eſt, quemadmodum ſeſe habẽt negationes & affirmationes ad ſeinuicem,quæ ſunt de poſsibili eſſe & non poſsibili,& de contingenti & non contingenti,& de impoſsibili & neceſſario.habẽt.n.aliquas dubões. Nam ſi eorum,quæ complectuntur,illæ ſunt ſibi inuicem oppoſitę contradictiones,quęcũq; ſm eſſe,& non eſſe diſponũtur,vt eius quæ eſt,eſſe hoiem,negatio eſt, non eſſe hoiem,non ea quæ eſt,eſſe non hoiem:& eius quæ eſt, eſſe album hoiem, ea quæ eſt, non eſſe album hominem,ſed non ea quæ eſt,eſſe non album hoiem(ſi enim de oĩ aut affirmatio,aut negatio eſt,lignũ erit verum dicere eſſe non album hominem,) * quòd ſi hoc modo & in quibuſcunq; eſſe non additur, idem faciet quod pro eſſe dicitur. vt eius quæ eſt,homo ambulat, non hæc, ambulat non homo negatio erit, ſed hæc, non ambulat homo, nihil enim differt dicere hominẽ ambulare,vel hominem ambulantem eſſe. Quare, ſi hoc modo vbique, & eius quæ eſt, poſsibile eſſe, negatio erit poſsibile non eſſe, ſed non ea quæ eſt, non poſsibile eſſe. Videtur aũt idem poſſe & eſſe non eſſe.oẽ enim quod eſt poſsibile diuidi vel ambulare,& non ambulare,& non diuidi poſsibile eſt. Ratio autem eſt:qm̃ omne,quod ſic poſsibile eſt,non ſemper in actu eſt.quare inerit ipſi etiam negatio,põt.n.& non ambulare quod eſt ambulatiuum, & nõ videri quod eſt viſibile.at vero impoſſe eſt de eodem oppoſitas veras eſſe affirmationes & negationes.non igit eius,q̃ eſt,poſsibile eſſe,negatio eſt hæc,poſsibile non eſſe. Cõtingit enim ex his,aut idem affirmare & negare ſimul de eodem, aut nõ ſecundum eſſe vel non eſſe, quæ apponuntur fieri affirmationes & negationes. ſi ergo illud impoſsibile eſt hoc erit magis eligendum. eſt igitur negatio

* a.l.quod inconueniẽs eſt.

gatio quæ eſt,poſsibile eſſe,ea quæ eſt, non poſsibile eſſe,ſed non ea quæ eſt,poſsibile non eſſe.Eadem quoque rō eſt & in eo quod eſt contingēs eſſe; etenim negatio eius eſt,non contingens eſſe.& in aliis quoque ſimili modo,vt ī neceſſario,& impoſsibili. Fiūt.n.quēadmodum in illis eſſe & nō eſſe appoſitiones, ſubiectę vero res,hoc quidem album,illud vero homo: eodem quoque modo hoc in loco,eſſe quidem & non eſſe, vt ſubiectum ſit, poſſe vero & contingere appoſitiones ſunt,determinantes (quemadmodum in illis eſſe & nō eſſe)veritatē & falſitatem, ſimiliter hæ in eo quod eſt, eſſe poſsibile & eſſe non poſsibile. Eius vero quæ eſt, poſsibile non eſſe, negatio eſt,non ea quæ eſt,non poſſibile eſſe,ſed ea quæ eſt, nō poſsibile non eſſe.& eius quæ eſt, poſsibile eſſe, non ea quæ eſt,poſsibile nō eſſe,ſed ea quæ eſt,non poſsibile eſſe.quare & ſequi ſeſe inuicem videbūtur,poſsibile eſſe, & poſsibile nō eſſe. idem enim poſsibile eſſe & non eſſe. non.n.contradictiones ſunt ſibi inuicem huiuſmodi poſsibile eſſe, & poſsibile non eſſe.Sed poſsibile eſſe,& non poſsibile eſſe nunquam ſimul in eodem veræ ſunt.opponūtur.n. neq; ea quæ eſt,poſsibile non eſſe,& non. poſsibile nō eſſe,nunquā ſimul in eodem veræ ſunt.Similiter aūt & eius quæ eſt, neceſſarium eſt eſſe, negatio non eſt ea quæ eſt,neceſſarium non eſſe, ſed ea quæ eſt, non neceſſarium eſſe.eius vero quæ eſt,neceſſarium non eſſe, ea quæ eſt,non neceſſarium nō eſſe.& eius quæ eſt,impoſsibile eſſe,non eſt ea quæ eſt,impoſsibile non eſſe, ſed hæc, non impoſsibile eſſe.eius vero quæ eſt impoſſibile non eſſe, ea quæ eſt, non impoſsibile non eſſe. Vniuerſaliter vero(quemadmodū dictum eſt) eſſe quidem & non eſſe oportet ponere quemadmodum ſubiecta, negationem vero & affirmationem hæc facientem, ad eſſe & non eſſe apponere. & has oportet putare eſſe oppoſitas dictiones: poſsibile, & non poſſibile: contingens,non contingens: impoſsibile, non

impoſsibile: neceſſarium, non neceſſariũ: verũ non verum. Conſequentiæ vero ſm rõnem fiunt, cum ita ponuntur. illam.n.quę eſt, poſ̃e eſſe, ſequitur ea quæ eſt, contingit eſſe: & hæc conuertitur illi, & non impoſ̃e eſſe, & non neceſſarium eſſe. illã vero quæ eſt, poſsibile nõ eſſe, & ꝯtingẽs non eſſe, ea quæ eſt, nõ neceſſe non eſſe & non impoſsibile non eſſe. illam aũt quæ eſt, non poſsibile eſſe, & nõ contingens eſſe, ea quæ eſt impoſſibile eſſe, & neceſſe non eſſe. illã vero quæ eſt, nõ poſſibile non eſſe, & non ꝯtingens non eſſe, ea quæ eſt impoſsibile non eſſe & neceſſarium eſſe. conſideretur autem ex ſubſcriptione, quemadmodum dicimus.

Modalium enunciationum conſequentiæ: quatuor ordinibus diſtribute ex aliorum ſñia.

	ORDO. I.	ORDO. III.	
Antece.	Poſſibile eſſe Cõtingẽs eſſe	Non poſ̃e eſſe Nõ ꝯtingẽs eẽ	Añtes.
Cõſeq̃n.	Nõ impſ̃e eſſe Nõ nec̃ariũ eẽ	Impoſſibile eẽ Nec̃ium ñ eſſe	Seq̃ntes
	ORDO. II.	ORDO IIII.	
Antece.	Poſ̃e non eſſe: Cõting. nõ eẽ.	Nõpoſſib.ñ eẽ. Nõ ꝯting.ñ eẽ	Añced.
Seq̃ntes	Nõ ĩpſ̃e ñ eẽ. Nõ nec̃riũ ñ eẽ	Impſ̃e non eẽ Neceſſariũ eẽ.	Seq̃ntes

HAE igitur impoſsibile, & non impoſsibile, eam quæ eſt contingens & poſsibile, & non contingens &

non

non poſsibile ſequuntur quidem contradictorie: ſed conuerſim. eam enim quæ eſt, poſsibile eſſe, negatio impoſsibilis ſequitur, quæ eſt, non impoſsibile eſſe, negationem vero affirmatio. nam illā, non poſſe eſſe, ea quæ eſt impoſsibile eſſe. affirmatio.n.eſt impoſsibile eſſe: non impoſsibile vero negatio. Neceſſariū vero quemadmodum ſe habet, conſiderādum eſt. Manifeſtū eſt enim * ꝙ non eodem modo ſe habet, ſed contrariæ ſequuntur, contradictorie aūt ſunt extra. non enim eſt negatio eius quæ eſt, neceſſe non eſſe, ea quæ eſt, non neceſſe eſſe: contingit.n. veras eſſe vtraſq; in eodē. qđ enim eſt neceſſarium non eſſe, non eſt neceſſariū eſſe. Cauſa aūt huius eſt, cur non ſequitur neceſſarium ſimiliter cæteris: qm̄ contrarie, impoſsibile eſſe, neceſſario redditur idem valens. nam quod impoſsibile eſſe, neceſſe hoc, non quidem eſſe, ſed potius nō eſſe. quod vero impoſsibile non eſſe, hoc neceſſarium eſſe. quare ſi illa ſimiliter ſequuntur poſsibile, & non poſsibile: hęc econtrario: qm̄ non ſignificant idē neceſſariū & impoſsibile: ſed (quēadmodū dictum eſt) conuerſim. An certe impoſsibile eſt ſic poni contradictiones neceſſarij. Nā quod neceſſarium eſſe, poſsibile eſſe. nam ſi non, negatio conſequetur: neceſſe enim eſt aut affirmare aut negare. quare ſi nō poſsibile eſſe, impoſsibile eſſe. igitur impoſsibile eſſe, quod neceſſe eſſe: qđ eſt incōueniēs. At vero illam quæ eſt, poſsibile eſſe, non impoſsibile eſſe, ſequitur: hanc vero, ea quæ eſt, non neceſſariū eſſe. quare contingit quod neceſſarium eſſe, non neceſſariū eſſe: quod eſt inconueniens. At vero neq; neceſſarium eſſe, ſequitur eā quæ eſt, poſsibile eſſe, neq; ea quæ eſt, neceſſarium non eſſe. Illi.n. vtraq; contingit accidere. harum aūt vtralibet vera fuerit, non erunt illa vera: ſimul.n. poſsibile eſſe, & non eſſe. ſi vero neceſſe eſſe vel non eſſe, non erit vtrunque poſsibile. relinquitur ergo non neceſſarium non eſſe, ſequi eam quæ eſt, poſsibile eſſe. Hæc enim vera eſt & de neceſſe eſſe. hæc enim

* a.l. Manifeſtū eſt autem.

fit contradictio eius quæ ſequitur illam quæ eſt, non poſsibile eſſe. illam enim ſequitur ea quæ eſt, impoſſibile eſſe,& neceſſe non eſſe,cuius negatio eſt, nõ neceſſe non eſſe. Sequuntur igitur & hæ contradictiones ſecundum prædictum modum:& nihil impoſsibile contingit ſic poſitis.

Modalium propoſitionum conſequentiæ ſecundum ſententiam Ariſtotelis.

	ORDO. I.		ORDO. II.	
		Contrariæ		
Añced.	Poſsibile eſſe Cõtingẽs eẽ.	ctdi ctio.	Poſe nõ eſſe Cõtig. nõ eẽ	Añced.
Seq̃ntes	Nõ ĩpoſe eẽ Nõ necẽ ñ eẽ	Cõtra. ctdi ctio.	Nõ ĩpſe ñ eẽ Nõ necẽm eẽ	Seq̃ntes
	ORDO. III.		ORDO. IIII.	
Añced.	Nõ poſe ñ eẽ Nõ ꝯtig. ñ eẽ.	ctdi ctio. Cõtra.	Nõ poſe eſſe Nõ ꝯtig. eſſe	Añced.
Seq̃ntes	Impoſe ñ eẽ Neceſſariũ eẽ	ctdi ctio. Cõtra.	Impoſe eſſe. Necẽm nõ eẽ.	Seq̃ntes

Dubitatio. DVBITABIT autem aliquis, ſi illam quæ eſt, neceſſarium eſſe, ea quæ eſt, poſsibile eſſe ſequitur. Nã ſi non ſequitur, contradictio ſequetur quæ eſt, nõ poſsibile eſſe. Et ſi quis, hanc non eſſe dicat contradictionẽ, neceſſe eſt dicere poſsibile non eſſe: quæ vtreque falſæ ſunt de neceſſe eſſe. * At vero rurſus idẽ videtur eſſe poſsibile incidi & non incidi, & eſſe & non eſſe:

* al.le. eſſe quare ad neceſſariũ eſſe poſsibile eſſe ſequitur.

eſſe: quare erit neceſſe eſſe, contingens non eſſe. hoc autem falſum eſt. Manifeſtum eſt autem, quòd non omne poſsibile vel eſſe vel ambulare, etiam oppoſita poteſt: ſed eſt in quibus non ſit verum. primum quidem in iis, quæ non ſecundum rationem poſſunt. vt ignis calefactiuus eſt, & habet vim irrationalem. Quæ igitur ſecundum rationem poteſtates ſunt, eædem plurium etiam contrariorum ſunt. irrationales vero non omnes: ſed (quemadmodum dictum eſt) ignem nō eſt poſsibile calefacere, & non: neque quæcunque alia ſemper agunt. alia vero poſſunt & ſecundum irrationales poteſtates ſimul oppoſita ſuſcipere: ſed hoc huius gratia dictum eſt: quoniam non omnis poteſtas oppoſitorum ſuſceptiua eſt, neque quæcunque ſecundum eandem ſpeciem dicuntur. Quædam vero poteſtates æquiuoce ſunt, poſsibile enim non ſimpliciter dicitur. ſed hoc quidem, quoniam verum eſt quod in actu eſt: vt poſsibile ambulare, quoniam ambulat iam, & omnino poſsibile eſſe, quoniam iam eſt in actu quod dicitur eſſe poſsibile. illud vero, quoniam actu eſſe poſſet: vt poſſibile ambulare, quoniam ambulare poſſet. & hæc quidem in ſolis mobilibus eſt poteſtas, illa vero & in immobilibus. vtrunque vero verum eſt dicere, poſsibile ambulare vel eſſe, & quod ambulat & actu eſt, & ambulatiuum. Sic igitur poſſibile non eſt verum de neceſſario ſimpliciter dicere, alterum autem verum eſt. Quare quoniam partem vniuerſale ſequitur, illud quod ex neceſsitate, conſequetur poſſe eſſe: ſed non omne. Et eſt quidem fortaſſe principium quod neceſſarium eſt, & quod non neceſſarium eſt, omnium vel eſſe, vel non eſſe, & alia, quemadmodum horum conſequentia, conſiderare oportet.

Conſequen-

Conſequentiæ modalium ad ipſum neceſſarium.

ORDO. I.	ORDO. II.
Neceſſarium eſſe.	Non neceſſarium eſſe
Non poſsibile non eſſe.	Poſsibile non eſſe
Non conting. non eſſe.	Contingens non eſſe
Impoſsibile non eſſe.	Non impoſsibile eſſe
ORDO. III.	**ORDO. IIII.**
Neceſſarium non eſſe	Non neceſſariũ nõ eſſe
Non poſsibile eſſe	Poſsibile eſſe
Non contingens eſſe	Contingens eſſe.
Impoſsibile eſſe	Non impoſsibile eſſe.

MANIFESTVM eſt aũt ex iis quæ dicta ſunt, ꝙ id quod ex neceſsitate eſt, ſecundum actum eſt, quare ſi priora ſunt ſempiterna, & quæ actu ſunt poteſtate priora ſunt, & hæc quidem ſine poteſtate actus ſunt, vt primæ ſubſtantiæ, alia vero cum poteſtate, quæ natura quidem priora ſunt, tempore vero poſteriora. alia autem nunquam actus ſunt, ſed poteſtates ſolum.

Quæ magis apte enunciationes contrariæ dicantur. *Cap.* IIII.

SECTIO *quita ſecũdum Græcos.*

VTrum autem contraria eſt affirmatio negationi, an affirmatio affirmationi & oratio orationi quæ dicit, ꝙ omnis homo iuſtus eſt, ei quæ eſt, nullus homo iuſtus eſt: aut omnis homo iuſtus eſt, ei quæ eſt, omnis homo iniuſtus eſt: vt, eſt Callias iuſtus, non eſt Callias iuſtus, Callias iniuſtus eſt, vtra harum contraria eſt? Nã ſi ea quæ ſunt in voce, ſequuntur ea quæ ſunt in intellectu, illic aũt cõtraria eſt opinio contrarij, vt quod omnis homo iuſtus eſt, ei quæ eſt, omnis homo iuſtus eſt, etiam in iis, quæ ſunt in voce affirmationibus, neceſſe eſt ſimiliter ſeſe habere. ꝙ ſi neque illic contrarij opinio contraria eſt, nec affirmatio

Idẽ in principio primi huius.

firmatio affirmationi erit contraria,ſed ea quę dicta eſt negatio. quare conſiderandum eſt quæ opinio falſa opinioni veræ ꝯria eſt,vtrum negationis.an ea quæ cõtrarium eſſe opinatur.Dico autem hoc modo.eſt quędam opinio vera boni,quod bonum eſt ,alia autem qđ non bonum eſt falſa, alia vero quod malum: vtra harum contraria vere?& ſi eſt vna ſm quamnam contraria. Nam arbitrari contrarias opiniones diffiniri, eo ꝙ contrariorum ſunt, falſum eſt.Boni.n.quod bonum eſt, & mali quod malum eſt,eadem fortaſſe opinio eſt etiã vera, ſiue plures,ſiue vna ſit. ſunt autem iſta contraria, ſed non eo ꝙ contrariorum ſint,contraria ſunt, ſed magis ꝙ contrariæ. Si ergo eſt boni quidem quod eſt bonum opinio, alia autem quod non bonum eſt: eſt autem aliquid aliud quod nõ eſt,neque eſſe poteſt: aliarum quidem nulla ponenda eſt, neque quæcunque eſſe quod non eſt opinanť:neq; quæcunq; non eſſe qđ eſt. infinitæ.n.vtræque ſunt, & quæ eſſe opinantur qđ non eſt:& quæ non eſſe quod eſt. Sed in quibuſcunq; fallacia eſt. hæ autem ſunt ex iis, ex quibus ſunt generationes. ex oppoſitis vero generationes.quare etiam fallaciæ. Si ergo quod bonũ eſt,& bonum & non malum eſt,& hoc quidem ſecundum ſe, illud vero ſecundum accidens,(accidit.n.ei non malum eſſe) magis aũt in vnoquoque vera eſt quæ ſecundum ſe eſt,etiam falſa, ſiquidem & vera:ergo ea quæ eſt,quod non eſt bonum quod bonum eſt, eius quæ ſm ſe eſt,falſa eſt: illa vero quæ eſt quod malum eſt, eius quæ ſm accidens. quare magis erit falſa de bono, ea quæ eſt negationis opinio,quam ea quæ eſt contrarij. Falſus eſt autem maxime circa ſingula qui contrariam habet opinionẽ: cõtraria.n.ſunt eorum quę plurimum circa idem differũt. Si igitur harum contraria eſt altera:magis vero negationis eſt contraria:manifeſtum eſt ꝙ hæc erit contraria. Illa vero quæ eſt, quod malum eſt quod bonum eſt, implicita eſt. Etenim quod non bonũ eſt neceſſe

eſt

eſt forte ipſum eundem opinari. Amplius, Si etiam in aliis ſimiliter oportet ſe habere, & hoc modo videbitur bene eſſe dictum. Aut.n.vbique ea quæ eſt contradictionis, aut nuſquam. quibus vero non ſunt contraria, de illis quidem falſa, ea quæ eſt veræ oppoſita vt qui hominem nõ putat eſſe hoiem, falſus eſt. ſi igitur hæ contrariæ ſunt, etiam & aliæ, quæ ſunt ꝯdictionis.

Amplius, Similiter ſe habet opinio boni qđ bonum eſt. & non boni quod non bonum eſt. & præter has boni quod non bonum eſt, & non boni quod bonum eſt. Illi ergo quæ eſt, non boni quod non bonum verę opinioni, quæ eſt contraria? Non.n.ea quæ dicit quod malum eſt, ſi aliqñ* fuerit vera. nunquam autem vera veræ contraria eſt: eſt enim quoddam non bonum, malum. quare contingit ſimul eſſe veras. At vero nec illa quæ eſt, quod non malum: vera enim & hæc: ſimul enim & hæc erunt. relinquitur igitur ei quæ eſt, non boni, quod non bonum eſt. contraria ea quæ eſt, non boni, quod bonum eſt. falſa enim hæc* quare & ea quæ eſt, boni quod non bonum eſt, ei quæ eſt, boni, qđ bonum eſt. Manifeſtum ergo eſt, quod nihil intereſt, nec ſi vniuerſaliter ponamus affirmationem. vniuerſalis.n.negatio contraria erit. vt opinioni quæ opinatur, quod omne quod eſt bonum, bonum eſt, ea quæ eſt, quòd nihil eorum, quæ bona ſunt, bonum eſt, nam ea quæ eſt boni, ꝙ bonum, ſi vniuerſaliter ſit bonum, eadem eſt ei quæ opinatur, ꝙ quicquid bonum eſt, qđ bonum eſt. hoc autẽ nihil differt ab eo quod eſt, ꝙ omne quod eſt bonum, bonum eſt. ſimiliter autem & in non bono. Quare ſi in opinione ſic ſe habet: & ſunt hæ quæ ſunt in voce affirmationes & negationes, notę earum quæ ſunt in anima: manifeſtum eſt ꝙ affirmationi cõtraria quidem negatio eſt, quæ de eodem vniuerſaliter. vt ei quæ eſt, quòd omne bonum, bonum eſt, vel quod omnis homo bonus, ea quæ eſt, quod nullũ, vel nullus: contradictoriæ autem quæ eſt, quod non omne,

a.l.malũ eſt. ſimul enim aliquando.

a.l.nõ bonum vere cõtraria ea quæ nõ boni quod bonum falſa, falſa enim hec;

omne, aut * non omnis. Manifeſtum eſt autẽ, ꝙ & verã veræ non contingit eſſe contrariam, neq; opinionem, neque contradictionem. contrariæ enim quæ circa oppoſita ſunt: circa eadem autem contingit verum dicere eundem: ſimul autem non contingit eidem ineſſe contraria. *a. l. et qd.

Ariſtotelis in Perihermenias FINIS.

SYLLOGISMORVM diuerſitas ac numerus, ex Nicephoro.

QVONIAM *ſyllogiſmus omnis ex duabus ſaltem propoſitionibus conflatur, maioreq́; et minore maiora toties poſita, quoties propoſitionum an numeratio, toties autem ipſi minore annexa, ita quingentis ſeptuaginta ſex maioribus propoſitionibus cum minoribus multiplicatis, euenit totos ſyllogiſticos & aſyllogiſticos modos cõgregari in myriadas triginta tres, & mille ſeptingentos ſeptuaginta ſex. Ex modorum autem mixtura duodecies: rurſus totidem colliguntur. Vel enim maiore, propoſitione neceſſaria poſita, minore vero vel contingente vel impoſſibili, vel maiore exiſtente, minore vero neceſſaria, vel contingente vel impoſſibili, vel maiore contingente minore neceſſaria vel exiſtente vel impoßibili, vel maiore impoſſibili, minore autem neceſſaria vel exiſtente, vel contingente, duodecies multiplicantur omnes prædicti, vt ſimul omnes immixti &* mixti

mixti in myriadas tricenas. 98. & mille tricenos duodecim perueniant abſoluendi. Nam ſi trinam dicimus eſſe materiam, neceſſariam, contingentem, & impoſſibilem, contingentem certe Ariſto. in duo diuiſit, in euenientem & futuram, & euenientem quidem exiſtentem nominat, futuram vero proprie contingentem. Ex harum autem quatuor mixtura per coniugationes, ſyllogiſmos in mixtionibus exponit, Cum itaque trinæ ſint figuræ, & in vnaquaque figura tot ſint texti ſyllogiſmi, triplicati enumeratorum omnes fiunt, vt omnino ſint numero quidem myriades mille centum nonaginta quatuor ac tria millia nongenti triginta ſex, ſyllogiſtici pariterque aſyllogiſti in prima quidem figura myriades ſexſagintaſex & ter mille quingenta duo ſyllogiſmi: In ſecunda ſimiliter totidem, in tertia myriades centum denæ ac quinq nongenti ac vigenti, ac ſimul omnes Syllogiſtici myriades ducentæ quadraginta tres, & ter mille viginti quatuor. Reliqui autem aſyllogiſti myriades octingentæ quinquaginta vna nongenti duodecim: vt ſit ad aſyllogiſtos ratio ſyllogiſticorum modorum in prima ac ſecunda figura ſub quinta multiplicatione, in tertia autem ſub duplicatione ter quinquies, & cætera. Plura vide apud Nicephorum.

ANNOTATIONES.

Nota ꝙ græca hæc dictio ὅτι quæ latine & quod & qm̄ referre poteſt in veteri trãſlatione fere ſemper nulla intelligentię ipſius literæ habita rõne in qm̄ tranſlata fuit. Nos vero diligentius græce literæ intellectum aĩaduertentes, vt res ipſa poſtulabat, & in quod & in qm̄ ipſam tranſtulimus. Aduertas etiam ꝙ dictio hæc græca καθόλου in veteri tranſlatione fere ſemper in hãc

latinam vniuerſale,tranſlata fuit,cũ tñ & vniuerſale & vniuerſaliter poſsit ſignificare : vniuerſale quidẽ cum rei naturam vt ſi hominem dicimus vniuerſalem naturam ſignificamus , vniuerſaliter vero cum id quod latini ſignum diſtribuens appellarunt.vt ſi omne aut nullum dicimus vniuerſaliter propoſitionẽ proferimus. quam rem in lib . Perihermen.in.2. Secti.initio docuit Ariſt.Nos itaq; Ariſt.doctrinam inſequentes & in vl'e & in vniuerſaliter vt cõueniẽs fuit ipſam tranſtulimus. Errabat pariter vetus trãſlatio dictiones has ἐν μέρει ex κατὰ μέρος in hanc particularẽ vertẽs,cum tñ non particularem,ſed in parte vel ſm partem vel particulariter importent, ſignificantia diſtribuentia propoſitionẽ,non autem naturam aliquam denotantia.

ARISTOTELIS STAGIRITAE

PERIPATETICORVM PRINCIPIS PRIORVM ANALYTICORVM

LIBER I.

SVMMA LIBRI:

Præmittuntur nonnulla principia ad ſequentium cognitionem . De propoſitionum conuerſione. De ſimplicium ac mixtorum ſyllogiſmorum figuris , & omnibus complicationibus . De numero item figurarum , & terminorum in quouis ſyllogiſmo . De inuentione medij in quolibet ſyllogiſmo . De reſolutione demum omnium ſyllogiſmorum in proprias figuras.

De Propoſitione, Termino, Syllogiſmo, dici de Omni, & dici de Nullo. *Caput primum.*

PRIMVM dicere circa quid, & cuius conſideratio ſit: qm̄ circa demonſtrationem, & demonſtratiuę ſcientiæ. * deinde determinare, quid eſt propoſitio, & quid terminus, & quid ſyllogiſmus & qualis perfectus, & qualis imperfectus. Poſt hęc autem & quid in toto eſſe, aut non eſſe hoc in hoc, & quid dicimus de omni aut de nullo prædicari. Propoſitio igitur eſt oratio affirmatiua, vel negatiua, alicuius de aliquo: hæc autem aut vniuerſaliter, aut in parte, aut indefinita. Dico autem vniuerſalem quidem, oī aut nulli ineſſe: in parte vero, alicui aut non alicui, aut nō omni ineſſe: ſed indefinitam, quæ ineſſe aut non ineſſe ſignificat, ſine vniuerſali, aut particulari: vt contrariorum eandem * eſſe ſcientiam: aut voluptatem non eſſe bonum. Differt autem demonſtratiua propoſitio à Dialectica: qm̄ demonſtratiua, quidem ſumptio alterius particulę cõtradictionis eſt. non.n.interrogat, ſed ſumit qui demonſtrat. Dialectica vero interrogatio contradictionis eſt. Nihil autem differret quo fiat vtriuſq; ſyllogiſmus. nā & qui demonſtrat, & qui interrogat ſyllogizat, accipiens aliquid de aliquo ineſſe, aut non ineſſe. Quare erit ſyllogiſtica quidem propoſitio, ſimpliciter affirmatio, aut negatio alicuius de aliquo * ſecundum dictū modum. Demonſtratiua vero, ſi vera ſit. & per ſuppoſitiones, quæ à principio ſunt ſumpta. Dialectica autem, percunctanti quidem interrogatio contradictionis. ſyllogizanti autem ſumptio apparentis & probabilis, quemadmodum in Topicis dictum eſt. Quid itaq; eſt propō & quomodo differat

** Dicere, ſub intelligitur, oportet, ex conſuetudine attica.*

In græca cõſideratio Alexand. legit et ſciētiā demonſtratiuā.

** a.l. vnā.*

** a.l. de aliquo vel alicuius ab aliquo.*

In priō lib.

In prin primi li. Poſt.

differat ſyllogiſtica, & demonſtratiua, & dialectica, diligenter quidem in ſequentibus dicetur: ad præſentem vero vſum ſufficiant quæ nunc à nobis determinata ſunt. Terminum aũt voco, in quem diſſoluitur propoſitio, vt prædicatum, & de quo prædicatur: aut appoſito, aut diuiſo eſſe, aut non eſſe. Syllogiſmus aũt eſt oratio * in qua poſitis quibuſdã, alterum quid à poſitis ex neceſsitate contingit, eo ꝙ hæc ſint. Dico aũt, eò ꝙ hæc ſint, propter hæc contingere. pp hęc vero cõtingere, nullius extrinſecus termini adiumento indigere vt fiat neceſſarium. Perfectum itaq; voco ſyllogiſmum, nullo alio indigentem, præter ea quæ aſſumpta ſunt, vt neceſſarium appareat. Imperfectum vero qui indiget, aut vnius, aut plurium, quæ ſunt quidem neceſſaria per ſubiectos terminos, non autẽ ſumpta ſunt per propõnes. In toto autem eſſe alterum in altero, & de oĩ prædicari alterum de altero idem ſignificat. Dicimus autem de omni prædicari, quãdo nihil ſit ſubiecti ſumere, de quo alterũ non dicatur, & de nullo ſiĩter.

** aliqui cõcedunt eſſe legendum ratio.*

Propoſitio eſt oratio affirmatiua, vel negatiua, alicuius de aliquo, vel alicuius ab aliquo.
Omnis ꝑpoſitio vel eſt vniuerſalis, vel particularis, vel indefinita.
Propoſitio demonſtratiua eſt acceptio alterius partis cõtradictionis.
Propoſitio dialectica eſt contradictionis interrogatio.
Terminus eſt in quem primo reſoluitur propoſitio, vt ſubiectum & prædicatum.
Syllogiſmus eſt oratio, in qua poſitis quibuſdam alterum quid à poſitis neceſſe eſt contingere eò q, hæc ſint.
In toto eſſe, & dici de omni eſt quando nihil ſubiecti eſt accipere, ſed quo alterum non dicatur.

De conuerſione propoſitionum inexiſtentium. Cap. II.

QVoniam aũt omnis propõ eſt, aut ineſſe, aut neceſſario ineſſe, aut contingenter ineſſe: harum autem aliæ quidem affirmatiuæ, aliæ vero negatiuæ

ro negatiuæ ſm vnãquanque allocutionem: rurſus vero affirmatiuarum ac negatiuarum, aliæ ſunt vniuerſaliter, aliæ in parte, aliæ indefinitæ. Vniuerſalem quidem priuatiuam in eo quod eſt ineſſe, terminis conuerti neceſſe eſt: vt, ſi nulla voluptas bonum, neque bonũ vllum erit voluptas. Prædicatiuam autẽ conuerti quidem neceſſarium eſt, non tñ vniuerſaliter, ſed in parte: vt, ſi omnis voluptas bonum, & bonum aliquod erit voluptas. Earum vero, quæ in parte, affirmatiuam quidem particulariter conuerti neceſſe eſt, ſi.n. voluptas aliqua bonum, & bonum aliquod erit voluptas. Priuatiuam autem non eſt neceſſarium: non.n. ſi homo non ineſt alicui animali, & aĩal non inerit alicui homini. Primum itaq; ſit priuatiua vl̃r, A B, propopoſitio. Si enim nulli A ipſum eorum, quæ ſunt B, ineſt, & B inerit nulli eorum quæ A. nam ſi alicui, vt C, non verum erit quod dicitur, nulli ipſum A, eorum quæ B ineſſe: C enim ex his quæ B ſunt, eſt. Si vero omni A ipſum eorum quæ ſunt B, & B alicui eorum quæ A, inerit. nam ſi nulli, & A eorum, quæ B, nulli inerit: verum ſuppoſitum fuerat omni ineſſe. Conſimiliter autem & ſi propõ ſm partem ſit. ſi.n. A alicui eorum quæ B, & B alicui eorũ quæ A neceſſe eſt ineſſe. nam ſi nulli, & A nulli eorum quæ B. ſin aũt A alicui eorum, quæ B, non inſit, non neceſſe & B alicui eorum quæ A, non ineſſe. vt ſi B quidẽ ſit animal: A vero homo: homo quidem enim non omni animali, animal autem omni homini ineſt.

Propoſitio omnis, aut ineſſe, aut neceſſario ineſſe, aut contingenter ineſſe ſignificat.

Propoſitio vniuerſalis negatiua conuertitur in terminis ſimpliciter.

Propoſitio vniuerſalis affirmatiua conuertitur in particularem affirmatiuam.

Propoſitio particularis negatiua non neceſſario conuertitur.

De con-

De conuerſione propoſitionum neceſſariarum. Cap. III.

EOdem ãt mõ ſe habebit & in neceſſariis propõnibus. vr̄ enim negatiua vr̄ cõuertitur: affirmatiuarum vero vtraque particulariter. Nam ſi neceſſe eſt A, nulli B ineſſe, neceſſe eſt & B nulli A ineſſe. ſi.n. alicui contingit, & A alicui B cõtinget. ſi autem ex neceſsitate A, omni vel alicui B, ineſt, & B, alicui A neceſſe eſt ineſſe. ſi.n. non neceſſe, neque A alicui B ex neceſsitate inerit. In parte vero negatiua non conuertitur ob eandem cauſam, ob quam & prius diximus.

Propoſitio vniuerſalis negatiua de neceſſario cõuertitur ĩ terminis ſimpliciter.

Vniuerſalis affirmatiua de neceſſario, conuertitur in particularẽ.

De conuerſione contingentium propoſitionum. Cap. IIII.

IN contingentibus vero, q̃m multipliciter dicitur contingere: (etenim neceſſarium & nõ neceſſariũ, & poſsibile contingere dicimus:) In affirmatiuis quidem conſimiliter ſe habebit ẽm conuerſionem in omnibus. ſi.n. A omni, vel alicui eorum quæ B contingit, & B alicui eorum quę A continget vtique. ſi enim nulli, neq; A nulli B: oſtenſum eſt.n. hoc prius. In negatiuis vero non ſimiliter: ſed quæcunque quidem cõtingere dicuntur, ex eo ꝙ ex neceſsitate non inſunt, vel in eo ꝙ nõ ex neceſsitate inſunt, ſimiliter. vt, ſi quis hominem dicat, contingere non eſſe equum, aut albũ nulli veſtimento ineſſe. Horum.n. illud quidem ex neceſsitate non ineſt, hoc autem non ex neceſsitate ineſt, & ſimiliter conuertitur propõ. ſi.n. contingit nulli homini equum ineſſe, & hominem cõtingit nulli equo ineſſe. & ſi album contingit nulli indumento, & indumentum contingit nulli albo. ſi.n. alicui neceſſe, & album indumento alicui inerit ex neceſsitate. hoc enim

oſtēſum eſt prius.ſimiliter autē & in negatiua in parte. Quæcunque vero vt in pluribus & in eo ꝙ nata ſunt di cuntur contingere, ſm quem modum determinamus contingens, non ſimiliter ſe habebunt in priuatiuis cō uerſionibus. Sed vl'r quidem priuatiua propoſitio non conuertitur, quæ vero in parte conuertitur. Hoc autem erit manifeſtum, qn̄ de contingenti dicemus. Nūc autem tm̄ nobis ſit cum iis, quæ dicta ſunt, manifeſtū, ꝙ contingere nulli, aut alicui non ineſſe, affirmatiuā habet figuram. Contingit nanq; ad ſimilitudinem ipſius eſt, ordinatur: ipſum vero eſt, in quibuſcūq; prædi cetur * affirmationem ſemper & oīno facit: vt, eſt non bonum, aut eſt non album, aut ſimpliciter eſt nō hoc: monſtrabitur autem & hoc per ſequentia: ſecundum autem conuerſiones in aliis ſimiliter ſe habebunt.

** a.l.nā et cōtingit ipſi eſt ſimiliter ordinatur. Eſt autem quibuſcunque adiacens prædicatur.*

De tribus figuris ex propoſitionibus inexiſtentibus. *Cap.* V.

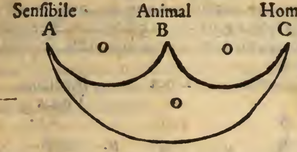
Eterminatis vero his, dicamus iam per quæ, & qn̄, & qūo fit oīs ſyllogiſmus: poſterius aūt dicē dū eſt de demonſtratione. prius.n. de ſyllogiſmo dicendum, quā de demonſtratione, eo ꝙ vniuerſalior eſt ſyllogiſmus. demonſtratio nāque ſyllogiſmus quidam eſt: at non omnis ſyllogiſmus demonſtratio.

PRIMA FIGVRA.

Figura prima.

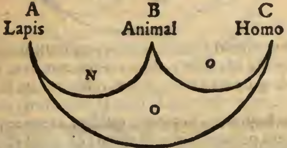
CVM itaque termini tres ſic ſe habeant inuicem, vt vltimus in toto ſit medio: & medius in toto primo aut ſit, aut non ſit: neceſſe eſt extremitatum eſſe ſyllogiſmum perfectum. Voco autem medium quidem, quod & ipſum in alio, & aliud in ipſo eſt: quod & po ſitione fit medium: extrema vero, quod & ipſum in alio eſt, & in quo aliud eſt. Si.n. A de omni B: & B de omni C: neceſſe eſt A de omni C prædicari. prius.n. dictum eſt quomodo de omni dicimus.

Senſibile

Barbara. Prima vtilis coniugatio, ex vlibus.

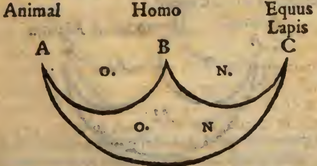
Similiter autem,& ſi A de nullo quidem B: B vero de omni: quod A nulli C inerit.

Celarent. Secũda vtilis coniugatio, ex vniuerſalibus maiori negatiua.

Si autem primum, quidem omni medio conſequẽs eſt, * medium vero nulli ineſt extremo, non erit ſyllogiſmus extremitatum. nihil enim neceſſarium accidit eo quòd hæc ſint. nãque & omni & nulli contingit vltimo primum ineſſe: quare neque ꝙ ſecundum partẽ, neq; quod vl̃r ſit neceſſarium. cũ vero nullũ ſit neceſſarium, per hæc non erit ſyll̃s. Termini eius, qđ eſt oĩ ineſſe, animal, homo, equus: nulli, animal, hõ, lapis.

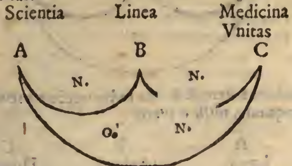
** al. ineſt.*

Prima inutilis cõiugatio.

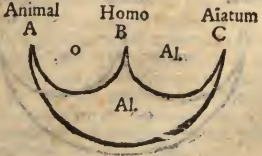
Neq; quando neq; primum medio, neq; mediū vltimo nulli inſit, neque ſic erit ſyllogiſmus. Termini ineſſe, ſcientia, linea, medicina: non ineſſe, ſcientia, linea, vnitas.

Secūda inutilis coniugatio.

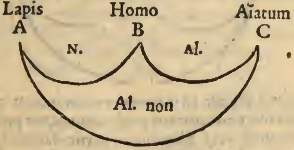
Vniuerſalibus igitur terminis exiſtentibus, manifeſtum eſt in hac figura, qn̄ erit & qn̄ non erit ſyllogiſmus: & ꝙ ſi fuerit ſyllogiſmus, terminos ita ſe habere neceſſe eſt, vt diximus: & ſi ita ſe habuerint, planum ꝙ erit ſyllogiſmus. Si aūt hic quidem terminorum vl'r, ille vero particulariter ad alium: qn̄ quod vl'r quidem ponitur ad maiorem extremitatem, vel prædicatiuum, vel priuatiuum: in parte vero ad minorem prædicatiuum: neceſſe eſt ſyllogiſmum eſſe perfectum. cū vero ad minorem, aut aliter quodammodo termini ſe habuerint, impoſsibile. Dico autem maiorem quidē extremitatem, in qua medium eſt. minorē vero, quæ ſub medio. Inſit. n. A quidem omni B: B vero alicui C: ſi itaque eſt, de omni prædicari, quod in principio diximus, neceſſe eſt A alicui C ineſſe.

Darii. Tertia vtilis coniugatio ex maiori vl'i, & minori particulari affirmatiua.

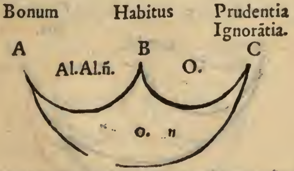
Et ſi

Et ſi A quidem nulli B ineſt: B vero alicui C: neceſſe eſt A alicui C non ineſſe. determinatum enim eſt & de nullo quomodo dicimus. quare erit ſyllogiſmus perfectus. Conſimiliter aūt & ſi indefinitum ſit B C, prædicatiuum exiſtens. nam idem erit ſyllogiſmus, & indefinito & in parte ſumpto.

Ετια: Quarta vtilis coniugatio ex maiori vli negatiua, minori particulari affirmatiua, particularē negatiuam concludētib'.

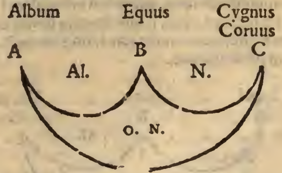
Si autem ad minorem extremitatē vniuerſaliter ponatur, vel prædicatiuum, aut priuatiuum, non erit ſyllogiſmus, neque affirmatiuo, neque negatiuo, neque indefinito, neq; ſm partem exiſtente. vt ſi A quidem alicui B inſit, aut non inſit: B vero omni C inſit. Termini quod inſit, bonum, habitus, prudentia: quod non inſit, bonum, habitus, ignorantia.

Tertia inutilis cōiugatio ex particulari negatiua.

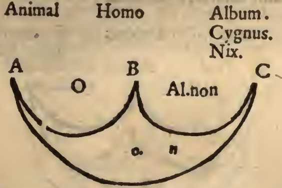
Rurſus, ſi B nulli inſit C: A vero alicui B inſit, aut non inſit, aut non oī inſit, neq; ſic erit ſyllogiſmus. Termini,

mini, ꝙ omni inſit, album, equus, cygnus: qđ nulli, album, equus, coruus. iidem aũt & ſi A B indefinitum ſit.

Quarta inutilis cõiugatio ex maiori particulari affirmatiua.

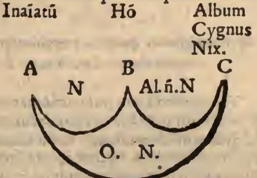
Neque quando ad maiorem extremitatem quidem vniuerſaliter ponatur aut prędicatiuum, aut priuatiuũ: ad minorem, vero priuatiuum particulariter, non erit ſyllogiſmus, vel indefinito, vel particulariter ſumpto. vt, ſi A quidem omni ineſt B: B vero alicui C non ineſt, aut non omni ineſt: cuicunque enim alicui non inſit medium, hoc & omne, & nullum ipſum ſequetur primum. Subiiciãtur enim termini, animal, homo, album: poſtea & de quibus albis non prędicatur homo, ſumantur cygnus & nix: igitur animal de illo quidem prędicatur omni: de hoc autem nullo: quare non erit ſyllogiſmus.

Quinta inutilis cõiugatio. ex minori particulari negatiua.

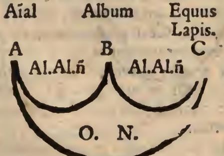
Rurſus A quidem nulli inſit B: B vero alicui C non inſit. Termini ſint, inanimatum, homo, album: poſtea accipiantur

accipiantur de quibus albis non prædicatur homo, cygnus, & nix: inanimatum nanque de hoc quidem oĩ: de illo autem nullo prædicatur. Amplius, qm̃ indefinitum eſt, B alicui C non ineſſe: verificatur autem & ſi nulli ineſt, & ſi non omni, qđ alicui non ineſt. Sumptis autem talibus terminis, vt nulli inſit, non erit ſyllogiſmus: hoc enim dictum eſt prius. Manifeſtum ergo eſt, quòd eo quod termini ſic ſe habeant, non erit ſyllogiſmus: eſſet enim & in his. Similiter autem oſtendetur & ſi vniuerſaliter ponatur priuatiuum.

Sexta inutilis coniugatio ex negatiuis.

Neque ſi ambo interualla ſecundum partẽ, aut prædicatiuæ, aut priuatiuæ dicantur: aut hoc quidem prędicatiuum, illud vero priuatiuum, aut hoc quidem indefinitum, illud vero definitum, aut ambo indefinita, non erit ſyllogiſmus vllo pacto. Termini vero cões omnium, animal, album, equus: animal, album lapis.

Oĩum inutiliũ exemplum.

Manifeſtum

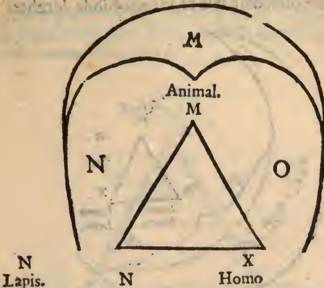
Manifeſtum eſt igitur ex his, quæ dicta ſunt, ꝙ ſi ſit ſyllogiſmus in hac figura ſm partem, ꝙ neceſſe eſt terminos ſic ſe habere, vt diximus. & ſi ſic ſe habuerint termini, neceſſe eſt fieri ſyllogiſmum, aliter vero ſe habentibus nullo modo fit. Palam aũt & quod omnes, qui in hac ſunt ſyllogiſmi, perfecti ſunt: oẽs. n. perficiuntur per ea, quæ à principio ſunt accepta. & quod problemata omnia oſtenduntur per hanc figuram. nãque & omni & nulli, & alicui & nõ alicui ineſſe: voco autem figuram talem primam.

De ſecunda figurà, quæ eſt ex propoſitionibus inexiſtentibus. *Cap.* VI.

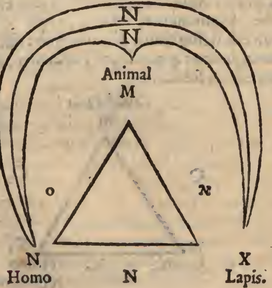
QVando vero idem huic quidem omni, illi autem nulli inſit. aut vtrique omni, aut nulli, figuram quidem talem voco ſecundam. Medium autem in hac dico, quod de vtriſque prædicatur: extrema vero de quibus dicitur hoc. Maius vero extremum, quod ad medium iacet: minus autem quod longius eſt à medio. ponitur autem medium quidem extra extrema, primum vero poſitione. Perfectus quidem igitur non erit ſyllogiſmus vllo modo in hac figura: poſsibile vero erit, & vniuerſaliter & non vniuerſaliter exiſtentibus terminis. Vniuerſaliter quidem exiſtentibus terminis erit ſyllogiſmus, quando medium huic quidem omni, illi vero nulli inſit: & ſi ad vtrumuis fuerit priuatiuum: aliter vero minime. Prædicetur enim M de N quidem nullo: de X autem omni: quoniam itaque conuertitur priuatiuum, nulli M inerit N. At M omni X ſupponebatur: quare N inerit nulli X. hoc enim monſtratum eſt prius.

Rurſus

Ceſare Prima vtilis coniugatio ex maiori vl̃i negatiua, minori vl̃i affirmatiua, quæ minoris conuerſione reducitur ad primam.

Rurſus ſi M N quidẽ oĩ ineſt:X vero nulli:& X N nulli inerit.nã ſi M nulli X,& X nulli M: M aũt oĩ N inerat. X vero nulli inerat M,facta nãq; rurſus eſt prĩa figura. Qm̃ vero cõuertit priuatiuũ,neq; N nulli X ĩerit:quare idem erit ſyllogiſmus.

Eſt

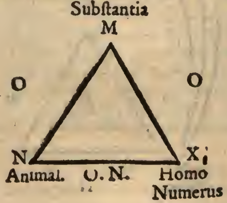
Eſt autem oſtendere ipſa & ad impoſsibile ducenter

Deductio ad impoſſ. ex vtriſq; coniugatio nibus.

Quod itaque fit ſyllogiſmus ita ſe habentibus terminis, planum.verum non perfectus: non enim ſolum ex his, quæ ab initio ſumpta, ſed & ex aliis efficitur neceſſarium. Si autem M de omni N, atque X prædicetur, non erit ſyllogiſmus. Termini quòd inſit, ſubſtãtia,animal,homo: ꝙ non inſit, ſubſtantia, animal,numerus:medium ſubſtantia.

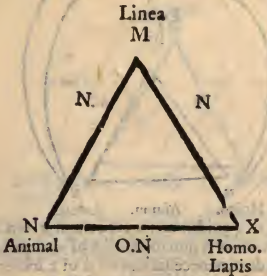
Pri. inutilis coniugatio ex vtriſque affirmatiuis vniuerſalibus.

Nec

Nec quando de N, nec de X nullo prædicatur M. Termini quòd inſit, linea, animal, homo: quod non inſit, linea, animal, lapis.

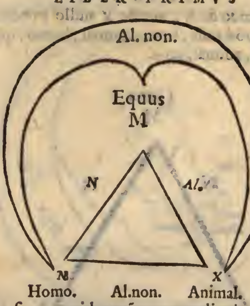
Ex vtriſq; negatiuis i utilis coniugatio.

Manifeſtum itaque, ſi ſit ſyllogiſmus, vniuerſaliter terminis exiſtentibus, neceſſe eſt terminos ita ſe habere, vt diximus in principio: aliter enim ſe habentibus, non efficitur neceſſarium. Quando autem medium ad alterum vniuerſaliter ſit, quando quidem ad maius ſit vniuerſale, aut prædicatiue, aut priuatiue, ad minus vero & particulariter & oppoſite vniuerſali (dico autem oppoſite, ſi vniuerſale quidem priuatiuum quod in parte affirmatiuum: ſi vero vniuerſale prædicatiuum, quod in parte priuatiuum) neceſſarium eſt, ſyllogiſmum fieri priuatiuum particulariter. Si nanque M ineſt N quidem nulli: X vero alicui: neceſſe eſt N ipſi X non ineſſe. Quoniam enim conuertitur priuatiuum. nulli M inerit N: M vero ſuppoſitum eſt X alicui non ineſſe: quare N alicui X non inerit. efficitur nanq; ſyllogiſmus per primam figuram.

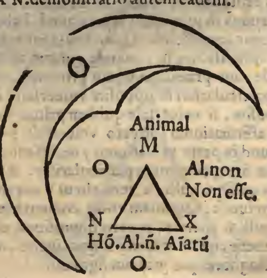
Rurſus

Feſtino vtilis cõiugatio indigẽs maioris cõuerſione vt reducatur ad primã.

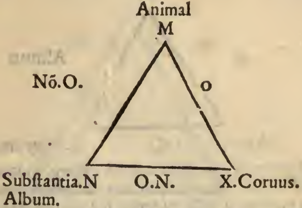

Rurſus ſi M N quidem oĩ : X vero alicui M non inſit: neceſſe eſt N alicuí X non ineſſe. Si.n oĩ ineſt: prædicetur aũt & M de oĩ N: neceſſarium eſt M oĩ X ineſſe: ſuppoſitum vero fuerat alicui non ineſſe. Et ſi M N quidẽ omni ineſt : X vero non omni : erit ſyllogiſmus, quod non oĩ X N. demonſtratio autem eadem.

Baroco quarta vtilis coniugatio quæ per impoſſibile tantũ reducitur.

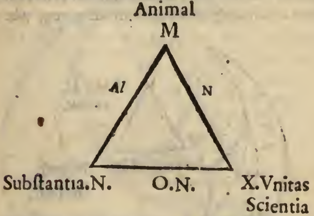

Si vero de x quidem omni:de n vero non omni prædicetur m : nõ erit ſyllogiſmus:termini ꝙ inſit, animal, ſubſtantia, coruus : quòd non inſit, animal, album, coruus.

Tertia inutilis cõiugatio.

Neque quando de x quidem nullo : de n vero aliquo. Termini ꝙ inſit, animal, ſubſtantia vnitas : ꝙ non inſit,animal,ſubſtantia,ſcientia.

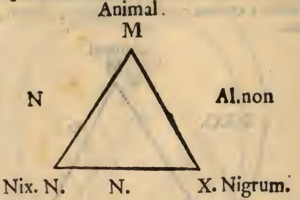

Quarta inutilis coniugatio.

Quando itaque oppoſitum ſit vniuerſali, quod eſt ſm partem,dictum eſt,qñ erit & qñ nõ erit ſylls. Qñ aũt ſimilis figuræ fuerint propoſitiones,quemadmodũ vtræque priuatiuę, aut affirmatiuæ,nullo pacto erit ſyllogiſmus. Sint enim primum priuatiuę,& vl'e adiaceat maiori extremo,vt m n quidem nulli:x vero alicui nõ inſit:

inſit: contingit vtique N & omni & nulli X ineſſe. Termini ꝙ nulli inſit, animal,nix,nigrum.

Quīta īuti lis coniuga tio.

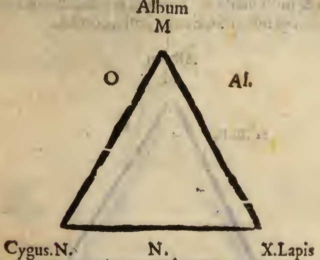
Quod vero omni inſit non eſt ſumere. Si M X alicui quidem ineſt: alicui autem non. ſi enim N omni X, M vero nulli N: M nulli X inerit: ſed ſuppoſitum fuerat alicui ineſſe. ſic itaque non contingit terminos ſumere. Ex indefinito aũt oſtẽdendum eſt.qm̃ N verificatur, ꝙ M alicui X non inſit,& ſi nulli inſit:cũ vero nulli inerit,non erit ſyllogiſmus:manifeſtum ꝙ neq; nũc erit.

Demõſtratio per impoſsibile,q. non concludatur de oī niſi ex īdefinito,i.particulari ex pōe non natura.

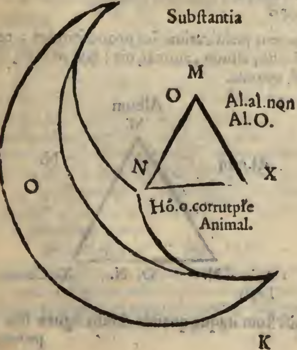
Rurſus ſint prædicatiuæ, & vniuerſale ponatur cõſimiliter,vt M N quidem omni: X vero alicui inſit: cõtingit

tingit vtiq; N,& omni & nulli ineſſe X. Termini ꝙ nulli inſit, album, cygnus, lapis.

Sexta inutilis coniugatio.

Quód vero omni non eſt ſumere propter eandē cauſam, quam & prius : ſed ex indefinito monſtrandum.

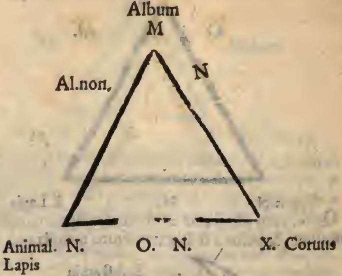

Demonſtratio per impoſsibile, q. non concluditur de oī ſicut præcedens.

Si

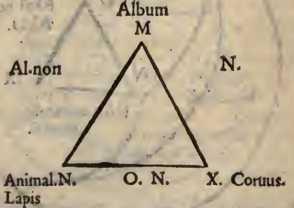
Si vero vniuerſale ad minus eſt extremum: & M X quidem nulli: N vero alicui non ineſt: contingit N,& omni & nulli ineſſe X. Termini ꝙ inſit, album, animal, coruus: ꝙ non inſit, album, lapis, coruus.

Sexta inutilis coniugatio.

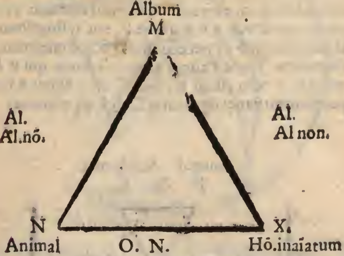
Si autem prædicatiuæ ſint propoſitiones, termini ꝙ non inſit, album, animal, nix: ꝙ vero inſit, album, animal, cygnus.

Sexta inutilis coniugatio.

Manifeſtum itaque quando ſimilis figuræ ſint propoſitiones.

poſitiones,& hæc quidem vniuerſaliter,illa vero in parte,ꝙ nullo modo efficitur ſyllogiſmus. Verum neque ſi alicui vtrique inſit,aut non inſit: aut huic quidem ineſt, illi vero non, aut neutri omni:aut indefinite. Termini omnium cõmunes,album, animal,homo,album, animal,inanimatum.

Inutilium cõiugationum exemplum.

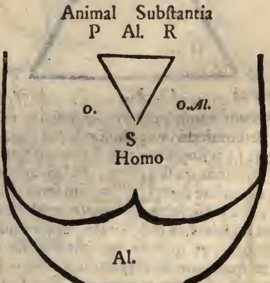
Manifeſtum itaque ex dictis, ꝙ & ſi ita ſe habeant termini ad ſeinuicem, quemadmodum dictum eſt, ex neceſsitate fit ſyllogiſmus: & ſi ſyllogiſmus ſit, neceſſe eſt terminos ita ſe habere. Palam autem, ꝙ & omnes, qui in hac figura, ſyllogiſmi imperfecti ſunt, (omnes enim perficiuntur aſſumptis quibuſdam, quæ vel inſunt terminis ex neceſsitate, aut ponuntur, vt ſuppoſitiones, vt quando per impoſsibile oſtendimus:) & quòd non fit affirmatiuus ſyllogiſmus per hanc figuram, ſed omnes priuatiui, & qui vniuerſaliter,& qui ſecundum partem.

De tertia figura. *Cap.* VII.

SI autem eidem,hoc quidem omni,illud vero nulli inſit: vel ambo omni:vel nulli, figuram talem voco tertiam. Medium autem in ipſa dico, de

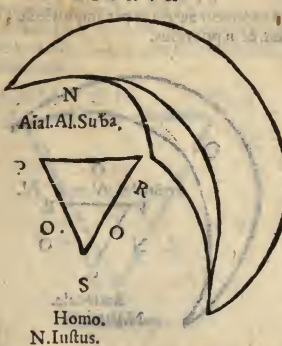
quo ambo prædicamus: extremitates vero, quæ prædicantur: maius quidem extremum, quod A medio longius, minus autem quod proximius. Ponitur vero medium extra quidem extrema, poſitione aũt vltimum. Perfectus itaque neq; in hac figura ſyllogiſmus efficitur: poterit vero, cum & vniuerſaliter & non vl̃r termini ad medium extiterint. Vl̃r igitur terminis exiſtentibus, cum & P, & R omni inſit S, erit ſyllogiſmus, ꝙ alicui R inerit P ex neceſsitate. Q̃m.n. conuertitur prędicatiuum, inerit S alicui R. quamobrem q̃m P ineſt omni S: S vero alicui R: neceſſe eſt P alicui R ineſſe. per primam nanq; figuram ſyllogiſmus efficitur.

Darapti ex duabus vniuerſalibus affirmatiuis, q̃ ad primã reducitur minoris cõuerſione.

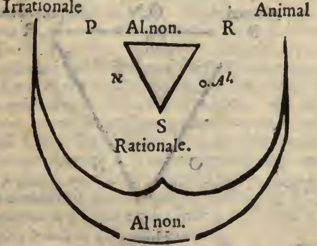
Eſt autem & per impoſsibile, & exponendo demonſtrationem facere. Si ambo enim omni inſunt S, ſi quid eorum, quæ ſunt S, ſumatur, vt N: huic & P, & R inerunt: quare alicui R inerit P.

Et ſi

Demōſtratio per impoſsibile, et per expōnē.

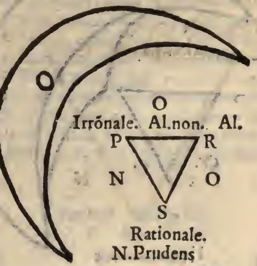
Et ſi R oĩ quidem S:ipſum vero P nulli ĩſit:erit ſylls, quod P alicui R non inerit ex neceſsitate . erit.n. idem modus demonſtrationis, conuerſa, R S propōne.

Felaptō cō iugatio, q̃ minoris co uerſione re ducitur a! primam.

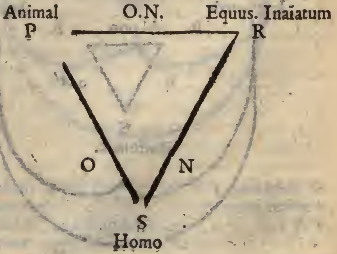
Oſtenderetur autem & per impoſsibile, quemadmodum & in prioribus.

Oſtēſio eiuſdem per impoſſibile.

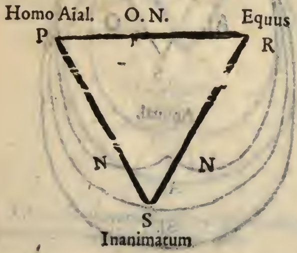
Si vero R nullis S: P vero omni inſit S: non erit ſyllogiſmus. Termini ꝙ inſit, animal, equus, homo: ꝙ non inſit, animal,inanimatum,homo.

Inutilis cō iugatio.

Neque

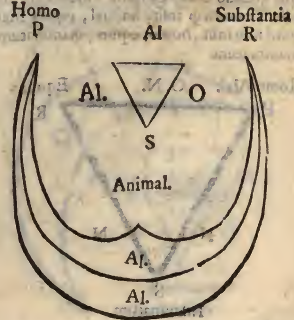
Neque quando ambo de nullo s dicuntur, erit ſyllogiſmus. Terminiq́ inſit, animal, equus inanimatum: quòd non inſit, homo, equus, inanimatum. medium inanimatum.

Inutilis cōiugatio.

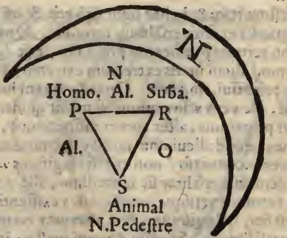
Manifeſtum itaq; & in hac figura qñ erit, & qñ non erit ſyllogiſmus ex vniuerſalibus terminis. Quando enim ambo termini prædicatiui poſitī ſint, erit ſyllogiſmus, quod alicui inerit extremum extremo: quando autem priuatiui, non erit. Quando autem hic priuatiuus ſit, ille vero affirmatiuus, ſi maior quidem factus fuerit priuatiuus, alter autem affirmatiuus, erit ſyllogiſmus, quòd alicui non inerit extremum extremo: ſi autem econuerſo, non erit ſyllogiſmus. Sed ſi hic quidem vniuerſaliter ſit ad medium, ille autem in parte, terminis vtriſque prædicatiuis exiſtentibus, neceſſe eſt fieri ſyllogiſmum, & ſi alteruter terminorum vniuerſaliter ſit. Si enim R omni ineſt S: ipſum vero P alicui, neceſſe eſt P alicui R ineſſe. Quoniam enim conuertitur affirmatiua, inerit eſſe alicui P. Quare quoniam R quidem omni S inſit: S vero alicui P: & R alicui P inerit. quare & P alicui R.

Diſamis cõiugatio, q̃ maioris & concluſionis conuerſione, & p̃miſſarum tranſpoſitione reducitur ad primam.

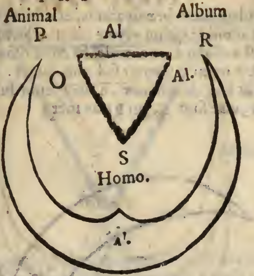

Oſteſio eiuſdem per ĩpoſſibile.

Demõſtratio per expoſitionẽ.

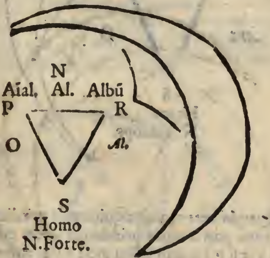

Rurſus ſi R quidem alicui S : P vero omni S ineſt:neceſſe eſt P alicui R ineſſe. Idem enim modus erit demonſtrationis.

quarta vtilus coniugatio minoris cõuerſione indigent.

Eſt autem demonſtrare & per impoſsibile, & expoſitione, quemadmodum in prioribus.

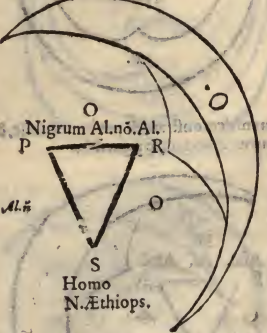

Oſtenſio eiuſdem p impoſſ.

Sed ſi hic quidem ſit prædicatiuus, ille vero priuatiuus, vniu erſaliter autem prædicatiuus, quando minor

nor quidem fuerit prædicatiuus, erit ſyllogiſmus. Si enim R omni S: ipſum vero P alicui non ineſt; neceſſe eſt P alicui R non ineſſe. Si enim omni: & R omni S: & P omni S inerit: ſed non inerat. Monſtratur autem & ſine deductione, ſi acceptum fuerit aliquid eorum, quæ ſunt S, cui P non inſit.

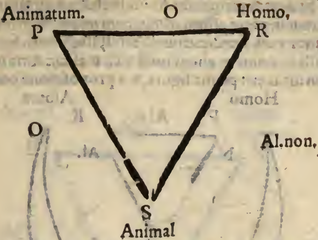
Quinta vtilis coniugatio per deductionẽ ad impoſſ.

Demõſtratio per impoßibil.

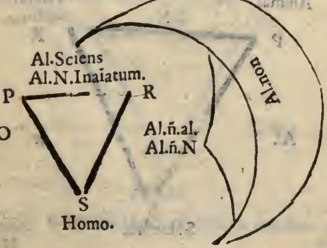
Quando autem maior quidem ſit prædicatiuus, minor vero particularis priuatiuus, non erit ſyllogiſmus: vt ſi P quidem omni ineſt S: R autem alicui S non ineſt. Termini quòd omni ineſt, animatum, homo, animal.

Animatũ

Tertia inutilis cõiugatio.

Nulli vero nõ eſt ſumere terminos:ſi alicui quidem ineſt s ipſum R,alicui aũt non.ſi.n.nulli N ineſt P , ipm vero R alicui s:& P alicui s non inerit, ſuppoſitum ãt eſt omni ineſſe,Si.n.omni s ineſt P:R vero alicui s :& P alicui R ineſt.ſuppoſitũ autẽ fuerat nulli ineſſe . Sed quemadmodũ in prioribus accipiendũ eſt , cũ etenim indefinitum ſit alicui nõ ineſſe,& ꝙ nulli ineſt,verũ eſt dicere,alicui non ineſſe:cũ vero nulli inſit,non eſt ſyllogiſmus.manifeſtum igitur , ꝙ non erit ſyllogiſmus.

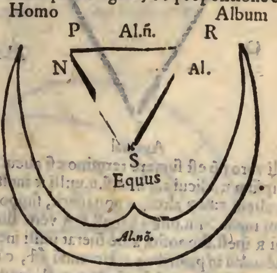

Demonſtratio per impoſsibile ꝙ non concludatur ꝗ nullo niſi ex ĩdefinito.

Si

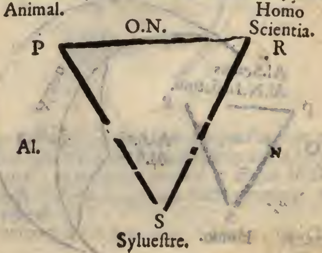
Si autem priuatiuus ſit vniuerſaliter terminus, qui autem in parte affirmatiuus, cum maior ſit priuatiuus, minor vero prædicatiuus, erit ſyllogiſmus. ſi enim P nulli S: R autem alicui ineſt S: & P alicui R non inerit. Rurſus.n. erit prima figura, R S propoſitione conuerſa.

Feriſõ cõiugatio minoris conuerſione indigens.

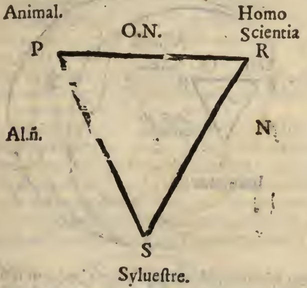
Qñ autem minor fuerit priuatiuus, non erit ſylls. Termini ꝙ inſit, aĩal, homo, ſylueſtre: quod non inſit, animal, ſcientia, ſylueſtre: medium amborum, ſylueſtre.

Quarta inutilis cõiugatio.

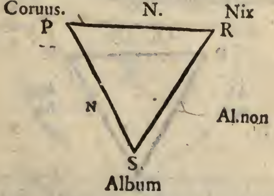
Neque

Neque quando ambo priuatiui poſiti fuerint, ſit autem hic quidem vniuerſaliter, ille vero in parte. Termini ꝙ inſit, quando minor eſt vniuerſaliter ad medium, animal, ſcientia, ſylueſtre: ꝙ non inſit, animal, homo, ſylueſtre.

Quita inutilis coniugatio.

Quando autem maior vniuerſaliter, minor vero in parte: ꝙ non inſit, coruus, nix, album.

Sexta inutilis coniugatio.

Quòd autem inſit non eſt ſumere terminos, ſi R alicui

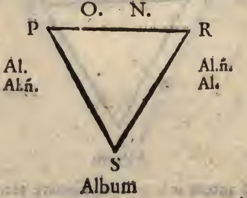
alicui quidem ineſt s, alicui vero non ineſt. ſi enim p omni r inſit: r autem alicui s. & p alicui s inerit: ſed fuerat ſuppoſitum nulli. ſed ex indefinito monſtrandum eſt.

Demonſtratur per impoſſ. q. non cõcluditur de oĩ niſi ex indefinito.

Neq; qñ vterq; alicui medio inſit, aut non inſit: aut hic quidem alicui, ille vero non oĩ, aut indefinite, nullo modo erit ſylls. Termini oĩum cões, animal, homo, album: animal, inanimatum, album.

Inutilium cõiugationum exẽplum.

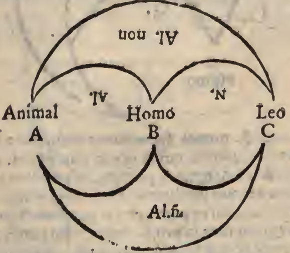

Manifeſtũ

Manifeſtum itaque & in hac figura, quando erit, & quando non erit ſyllogiſmus: & ꝙ ita ſe habentibus terminis, quemadmodum dictum eſt, fit ex neceſsitate ſyllogiſmus: & ſi ſit ſyllogiſmus, neceſſe eſt terminos ita ſe habere. Manifeſtum eſt etiam, ꝙ omnes imperfecti ſunt ſyllogiſmi in hac figura, (perficiuntur nãq; omnes aſſumptis quibuſdam) & quod ſyllogizare vniuerſaliter per hanc figuram nõ licet, neq; priuatiuum, neque affirmatiuum.

De vtilibus & inutilibus coniugationibus in quacunq; figura. Quõ itẽ perficiantur imperfecti ſyllogiſmi & reducantur ad modos vniuerſales primæ figuræ. Cap. VIII.

PAlam aũt, & quod in oĩbus figuris, qñ non fiat ſyllogiſmus, prædicatiuis, aut priuatiuis vtriſque exiſtentib⁹ terminis, & in parte, nihil oĩno fit neceſſariũ: pdicatiuo aũt & priuatiuo & vĩr accepto priuatiuo ſp fit ſylls minoris extremi ad maius. Quemadmodũ ſi A quidem oĩ B, aut alicui: B vero nulli C. cõuerſis nãq; propoſitionibus, neceſſe eſt C alicui A non ineſſe.

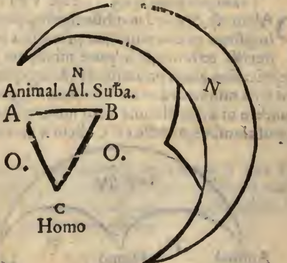

Demõſtratio quõ ex maiori affirmatiua & minori negatiua in prima figura vtilis fiat.

Conſimiliter & in aliis figuris: ſemper.n.per cõuerſiones fit ſylls. Patet etiam, ꝙ & indefinitum pro prædicatiuo in parte poſitum, eundem faciet ſyllm in oĩbus

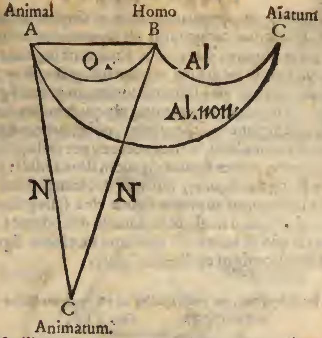
bus figuris. Manifeſtum aũt & ꝙ oẽs imperfecti ſyllogiſmi perficiuntur per primam figuram.aut.n.oſtenſiue,aut per impoſ̄e perficiũtur omnes: vtroq; aũt modo prima efficitur figura. Si quidẽ monſtratiue perficiantur:qm̃ per conuerſionem perficiuntur oẽs:conuerſio vero primã efficiebat figurã. Sin aũt ꝑ impoſ̄e monſtrantur: qm̃ poſito falſo, ſyllogiſmus efficitur per primam figuram. Quemadmodum in vltima figura,ſi A, & B omni inſunt C, ꝙ A alicui B ineſt. ſi enim A nulli B: B vero omni C: A nulli C inerit:ſed poſitum erat omni: conſimiliter & in aliis.

Quomodo prima cõiugatio. Tertiæ figura reducatur ad primam.

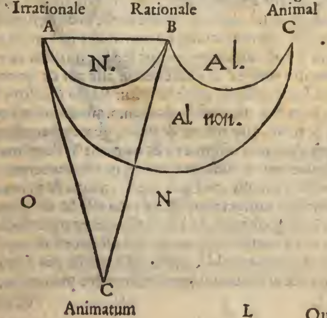
Eſt autem & omnes ſyllogiſmos reducere ad vniuerſaliter ſyllogiſmos, qui in prima ſunt figura. Nam qui in ſecunda ſunt figura, planum, ꝙ per illos perficiuntur:verum non ſimiliter oẽs:ſed vl̃es,priuatiua cõuerſa:eorũ vero,qui in parte,vterq; per deductionẽ ad impoſ̄e.Qui aũt ſunt in prima figura ſcd̃m partẽ, perficiuntur quidẽ & per ſeipſos:verum eſt etiã per ſecundã figurã monſtrare ad impoſ̄e deducendo.vt ſi A oĩ B: & B alicui C:ꝙ A alicui C inerit.ſi.n.nulli B vero omni. nulli C B inerit: hoc.n.fit per ſecundam figuram.

Animal

Darii coniugatio quõ reducatur ad primã ſecũdæ figuræ.

Cõſimiliter aũt & in priuatiuo erit demõſtratio. ſi.n.A nulli B:B vero alicui C ineſt:A alicui C non inerit. ſi.n.oĩ:nulli autem B ineſt: nulli C B inerit. ſed hæc erat media figura.

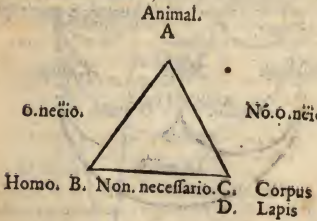
Demõſtratio per impoſſibile, quõ reducatur ad ſecundam ſecundæ.

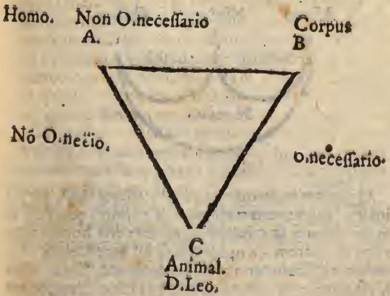
Quamobrem, quoniam omnes, qui in media ſunt figura, ſyllogiſmi reducuntur ad vniuerſales ſyllogiſmos primæ figuræ: qui vero in parte ſunt in prima, ad eos, qui ſunt in media, manifeſtum eſt, ꝙ & qui in parte reducentur ad vl'es ſyllogiſmos, qui in prima figura. Qui vero in tertia, cum termini vl'r quidem ſint, ſtatim perficiuntur per eos ſyllogiſmos, qui in prima figura. cũ vero particulares fuerint accepti, per ſyllogiſmos, qui in parte, primæ figuræ: iſti aũt in illos redacti ſunt: quare & tertiæ figuræ, qui in parte, manifeſtum eſt, ꝙ oẽs reducentur ad primæ figuræ vl'es ſyllogiſmos. Igitur ſyllogiſmi ineſſe & non ineſſe oſtendentes, dictum eſt quõ ſe habent: & ſm ſe, qui ex eadem figura: & ad ſeinuicem qui ex diuerſis figuris.

De ſyllogiſmis, qui conſtituuntur ex vtriſq; de neceſſario in tribus figuris. *Cap.* IX.

QVoniam aũt diuerſum eſt, ineſſe, & ex neceſſitate ineſſe, & contingere ineſſe (multa enim inſunt quidem non ex neceſsitate tñ: alia vero neq; inſunt oĩno, contingunt aũt ineſſe) manifeſtum ꝙ & ſyllogiſmus vniuſcuiuſq; horum diuerſus erit, & nõ ſimiliter ſe habentibus terminis: ſed hic quidem ex neceſſariis, ille vero ex in exiſtentibus, ille aũt ex contingẽtibus. In neceſſariis quidem igitur ferme ſimiliter ſe habet, & in his, quæ inſunt: eodem.n.modo poſitis terminis, & in his, quæ inſunt: & in his, quæ ex neceſsitate inſunt, vel non inſunt. erit & non erit ſyllogiſmus: præterquam quod different in eo, ꝙ adiacet terminis ex neceſsitate ineſſe, vel non ineſſe. nãque & priuatiuum ſimiliter conuertitur. & in toto eſſe & de omni: ſimiliter aſsignabimus. In aliis igĩ eodem pacto oſtẽdetur per conuerſionẽ, ꝙ concluſio eſt neceſſaria: quẽadmodum in eo, quod eſt ineſſe. In media aũt figura. qñ fuerit vl'e affirmatiuũ, particulare vero priuatiuum: & rur-

& rurſum in tertia, qñ vle,quidem prædicatiuum,particulare vero priuatiuum,non ſimiliter erit demõſtratio.Sed neceſſe eſt exponentes,cui alicui vtrunque nõ ineſt, de hoc facere ſyllogiſmum:erit.n.neceſſarium & in his: ſi aũt de expoſito neceſſario eſt, & de illo quodam:nam hoc quod eſt expoſitum ipſum quidem illud aliquid eſt.Fit aũt vterq; ſyllorum in propria figura.

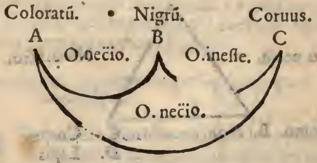

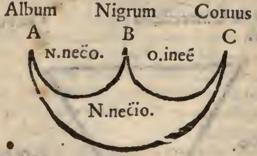

Miſtio neceſſarii et ineſſe in prima figura. Cap. X.

COntingit autem quandoq; & altera propōne neceſſaria exiſtēte,neceſſarium fieri ſyllogiſmum: veruntamen non vtralibet,ſed quę ad maius extremum.vt ſi A quidē ſumptū eſt ineſſe ipſi B ex neceſſitate,aut non ineſſe: B vero ipſi C ineſſe ſolum . ſic.n. ſumptis propoſitionibus, ex neceſsitate A inerit ipſi C,aut non inerit.

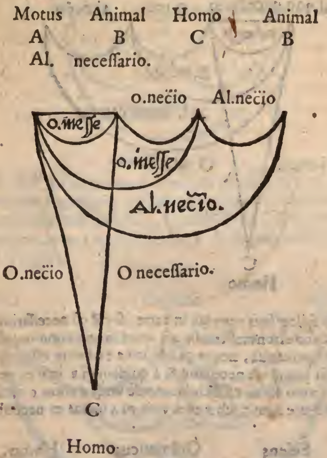
Coniugationes ex maiori de neceſſario et minori đ ineſſe vniuerſales.

Quoniam enim omni B ex neceſsitate ineſt, aut nō ineſt A : ipſum vero C aliquid eſt eorum , quæ ſunt B: manifeſtum ꝙ & C ipſi ex neceſsitate erit horum alterum. Sin autem A B quidem non eſt neceſſarium : B C vero neceſſarium:non erit concluſio neceſſaria . Nam ſi eſt,continget A,B alicui ineſſe ex neceſsitate, & per primam

primam & per tertiam figuram.ſed hoc falſum. Contingit enim B tale eſſe,cui nulli accidit ineſſe A.

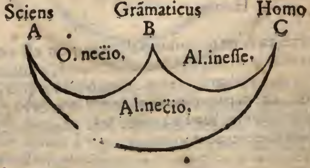
Coniugatio ex maiori de ineſ & minori affirmatiua de neceſſario.

Præterea & ex terminis palam, quod non eſt concluſio neceſſaria. vt ſi A quidem eſſet motus, B autem animal, in quo autem C homo. nam homo animal ex neceſsitate eſt: verum mouetur animal non ex neceſsitate, neque homo. Similiter autẽ & ſi priuatiuum eſſet A B,eadem enim demonſtratio.

Coniugatio ex maiori de neceſſario,& minori negatiua de neceſſario.

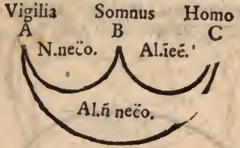
In ſyllogiſmis vero qui in parte, ſi vl'e eſt neceſſarium, & concluſio erit neceſſaria:ſin aũt quod in parte non neceſſariũ; neque priuatiua, neque prædicatiua exiſtente vl'i propõne. Sit aũt primũ vl'e neceſſariũ,& A quidem oĩ B inſit ex neceſsi tate:B vero alicui C ſolũ inſit:neceſſe vtiq; A alicui C ineſſe ex neceſsitate.nam C ſub B eſt:B vero oĩ A inerat ex neceſsitate,

Cõiugatio ex maiori de neceſſario,minori de ineſſe p̃ticulari affirmatiua.

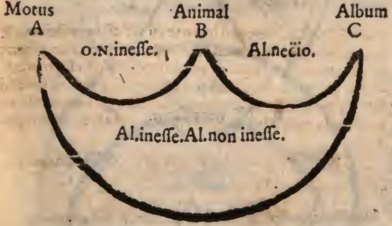
Similiter

Similiter autem & ſi priuatiuus ſit ſyllogiſmus: eadem erit demonſtratio.

Negatiua.

Si autē ꝙ ſecundum partem eſt neceſſarium, nō erit concluſio neceſſaria. nullum enim impoſsibile euenit, quemadmodum neque in vniuerſaliter ſyllogiſmis. Similiter autem & in priuatiuis. Termini, motus, animal album.

Duæ coniugatiões ex maiori de ineſſe, minori de neceſſario, pticularis vtraque.

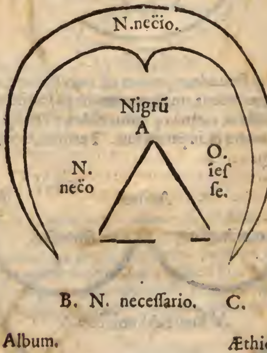
De miſtis vna neceſſaria & altera abſoluta in ſecunda figura. Cap. XI.

IN ſecunda autem figura, ſi priuatiua quidem propoſitio eſt neceſſaria, & concluſio erit neceſſaria:

 ſi ve-

ſi vero prædicatiua, non neceſſaria. Sit enim primum priuatiua neceſſaria, & A nulli contingat B: ipſi vero C ſolum inſit, quoniam itaque conuertitur priuatiuũ, & B nulli A contingit: A vero omni ineſt C: quare nulli C contingit B: nanque C ſub A eſt.

Cõiugatio ex maiori de neceſſario, minori de ineſſe, quæ maioris conuerſione oſtenditur.

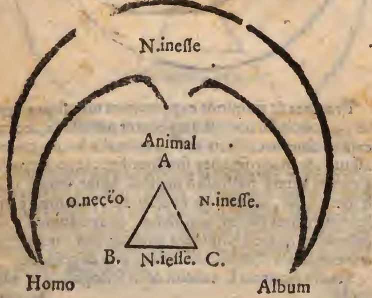
Similiter autem & ſi ad C ponatur priuatiuum. Nam ſi A nulli C contingit: & C nulli A continget: A vero omni ineſt B: quare nulli B continget C. ſit enim prima figura rurſus: non igitur neque B ipſi C: conuertitur enim ſimiliter.

Si autem

Scđa ↄiugatio ex maiori de ineſſe, & minori de neceſſario, quæ minoris & cõcluſionis conuerſione & pmiſſarũ tranſpoſitione oſtenditur.

Si autem prædicatiua propoſitio eſt neceſſaria, non erit cõcluſio neceſſaria. inſit enim A omni B ex neceſſitate: C vero nulli inſit ſolum: conuerſo itaque priuatiuo prima efficitur figura: oſtenſum eſt autem in prima, ꝙ non neceſſaria exiſtente priuatiua, quæ ad maius, neq; concluſio eſt neceſſaria: quare nec in his erit ex neceſsitate.

Eadem cõiugatio, q̃ minoris cõuerſiõe mõſtratur.

Præterea,

Præterea, ſi concluſio eſt neceſſaria, contingit C alicui A nõ ineſſe ex neceſsitate. ſi enim B nulli C ineſt ex neceſsitate: neq; C nulli B inerit ex neceſsitate: ipſum vero B alicui A neceſſe eſt ineſſe: ſi quidem & A omni B ex neceſsitate inerat: quare & C neceſſe eſt alicui A non ineſſe ſed nihil prohibet, A tale aptum fuiſſe, cui omni C ipſum contingit ineſſe.

Eiuſdẽ deductio per impoßibile.

Præterea & terminos exponentem monſtrare liceret, ꝙ concluſio non eſt ſimpliceret neceſſaria, ſed his exiſtentibus neceſſariis. vt ſit A animal, B homo, C vero album: & propoſitiones ſimiliter ſint acceptæ. contingit enim animal nulli albo ineſſe: & homo vtique nulli inerit albo, ſed nõn ex neceſsitate. contingit enim hominem fieri album, non tamen donec animal nulli inſit albo. quare his quidem exiſtentibus neceſſaria erit concluſio: ſimpliciter autem non neceſſaria.

Similiter autem ſe habebit & in ſyllogiſmis in parte, cum

te,cum enim priuatiua propoſitio & vtr ſit & neceſſaria, & concluſio erit neceſſaria:quando aũt prædicatiua & vtr ſit & neceſſaria: priuatiua autem ſm partem, non erit concluſio neceſſaria,ſit enim primum priuatiua & vniuerſaliter & neceſſaria,& A nulli B contingat ineſſe:alicui vero C inſit: quoniam itaque conuertitur priuatiuum,& B nulli A contingat ineſſe: A vero alicui C ineſt:quare ex neceſsitate B alicui C non inerit.

Cõiugatio negatiua ex maiori de neceſſario,minori de ineſſe,q̃ maioris cõuerſione oſtenditur.

Rurſus ſit prædicatiua vniuerſaliter,& neceſſaria,& ponatur ad B prædicatiuum. Si itaque A omni B ex neceſsitate ineſt: C vero alicui non ineſt:ꝙ itaq; non inerit B alicui C manifeſtum,ſed non ex neceſsitate. iidẽ nanque termini erunt ad demonſtrationẽm, qui & vniuerſalibus ſyllogiſmis.

Motus

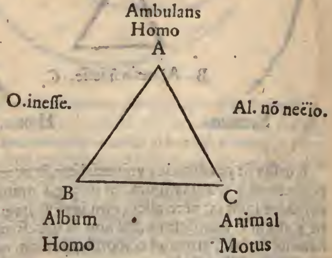
Eodem diſpoſitio, diuerſa quo ad propoſitiones.

Dicit Alex. quãdã exẽplaria hẽre hac verba demonſtratio vno ſolo transũpto q. Albert⁹ dicit ſed aliter ordinandi ſunt termini ſumatur pro homine moueri.

Sed neque, ſi priuatiuum neceſſarium acceptum ſit in parte eſt cóncluſio néceſſaria: nam per eoſdem terminos demonſtratio. * vno ſolo tranſumpto.

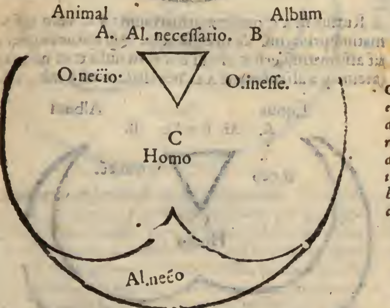
Negatiua particularis quo ad modos.

De

De ſyllogiſmis miſtis ex altera neceſſaria, & altera de ineſſe in tertia figura. Cap. XII.

IN tertia autem figura vniuerſalibus quidem exiſtẽtibus terminis ad medium, & ambæ propoſitiones prædicatiuæ, ſi vtrelibet neceſſarius exiſtat & concluſio erit neceſſaria. ſin autem hoc quidem prædicatiuum, illud vero priuatiuũ ſit, quando priuatiuum quidem ſit neceſſarium, & concluſio erit neceſſaria: quando autem prædicatiuum non erit neceſſaria. Sint.n.primum ambæ prædicatiuæ propoſitiones: & A & B omni C inſint: neceſſariũ vero ſit A C; quoniam igitur B omni C ineſt: & C alicui B inerit, eo ꝙ vniuerſale ſm̃ partem conuertitur. quare, ſi omni C ineſt A ex neceſſitate: & C alicui B: neceſſarium eſt A alicui B ineſſe. nam B ſub C eſt. fit igitur rurſus prima figura.

Cõiugatio ex maiori de neceſſario minori de ineſſe vtriq; vtibus prædicatiuis.

Conſimiliter oſtendetur, & ſi B C eſt neceſſarium. conuertitur enim C cum aliquo A: quare, ſi omni C B ex neceſſitate ineſt: & A alicui B inerit ex neceſſitate.

Album

Oppoſita p̃cedentis.

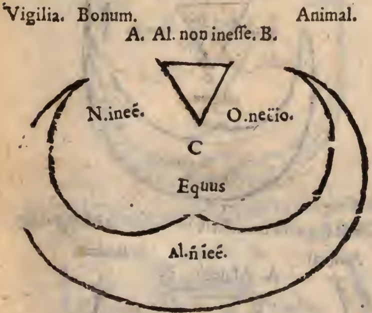
Rurſus ſit A C quidem priuatiuum: B C vero affirmatiuũ: priuatiuũ aũt neceſſarium. Q̃m igitur conuertiĩ affirmatiuũ, erit C alicui B: A vero nulli C ex neceſsi tate: neq; B alicui inerit A ex neceſsitate. nã B ſub C eſt.

Cõiugatio ex maiori de neceſſario minori de ineſſe vniuerſalibus, altera affirmatiua, altera negatiua.

Si aũt

Si autem ſit prędicatiuũ neceſſarium,nõ erit conclu ſio neceſſaria. Sit enim B C prædicatiuum & neceſſarium: A C vero priuatiuum & non neceſſarium: quoniá igitur conuertitur affirmatiuum, inerit & C alicui B ex neceſsitate. quare, ſi A nulli C: C vero alicui B: A alicui B non inerit: ſed non ex neceſsitate. oſtenſum eſt enim in prima figura, ꝙ priuatiua propoſitione non neceſſaria exiſtente, neq; concluſio erit neceſſaria.

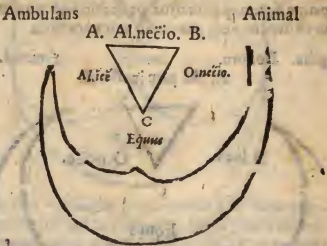

Præcedẽtis oppoſita quo ad modos.

Amplius per terminos planũ fieri poſsit. Sit enim A bonum: B animal: C vero equus. contingit igitur bonum nulli equo ineſſe: animal aũt neceſſe omni equo ineſſe: ſed non neceſſe aliquod animal nõ eſſe bonum, ſiquidem contingit omne bonum eſſe. Sinautem non hoc poſsibile: ſed vigilare, aut dormire, terminum ponendum. omne nãque animal horum eſt ſuſceptiuum. Si igitur termini vniuerſaliter ad medium ſint, dictum eſt, quando erit concluſio neceſſaria. Si vero hic quidẽ vlr, ille autem in patre, vtriſq; prædicatiuis exiſtentibus,

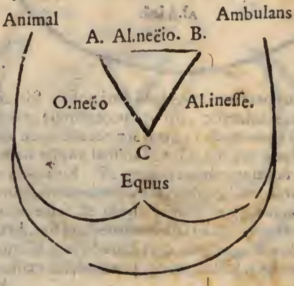
bus,ſi vniuerſale neceſſarium & concluſio erit neceſſaria, demonſtratio vero eadem,quæ & prius. conuertitur enim & prædicatiuũ in parte. Si itaq; neceſſe eſt B omni C ineſſe:A vero ſub C eſt:neceſſe eſt B alicui A ineſſe:ſed,ſi B alicui A,& A alicui B ineſſe neceſſarium. conuertitur enim.

Cōiugatio ex maiori de ieſſe minori neceſſaria particulari affirmatiua.

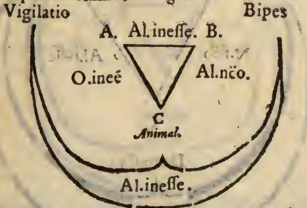
Siĺr,& ſi A C ſit neceſſariũ vĺr exiſtẽs,nã B ſub C eſt.

Superiori oppoſita ex propōnum quãtitate.

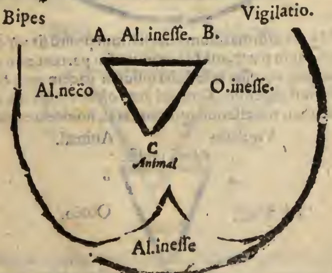
Si vero

Si vero qđ in parte neceſſariũ eſt, nõ erit cõclo neceſſaria. Sit.n. B C in parte & neceſſariũ: A vero oĩ C inſit, nõ tñ ex neceſſitate: ꝯuerſo igiẽ B C pria efficiẽ figura: & vl'is quidẽ ꝓpõ nõ neceſſaria, quæ aũt in parte neceſſaria. ſed cũ ita ſe habeãt propõnes, nõ erat ꝯcluſio neceſſaria: quare nec in his. Ampli⁹ & ex terminis manifeſtũ. ſit.n. A qdẽ vigilatio: B bipes. in quo aũt C aĩal. B igr̃ alicui C neceſſe eſt ineſſe. A vero ipſi C contingit: & A ipſi B non neceſſarium. non enim neceſſe eſt aliquem bipedem dormire, vel vigilare.

Cõiugatio ex maiori de ineſſe, minori neceſſaria affirmatiua particulari.

Siſr ãt & ꝑ eoſdẽ terminos oñdeẽ, & ſi A C ſit ĩ ꝑte & necũ.

Superiori oppoſita ex propoſitionum quantitate.

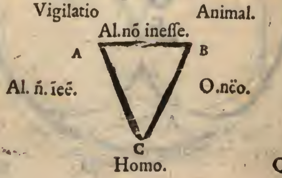
Si vero hic quidẽ terminorũ ſit prędicatiuus, illẽ ãt priuatiuus, qñ vniuerſale priuatiuum ſit & neceſſariũ & cõcluſio erit neceſſaria. Si. n. A nulli C ex neceſsitate ↄtĩgit: B vero alicui C ĩeſt: neceſſe eſt A alicui B nõ ineẽ.

Cõiugatio ex minori negatiua, de neceſſario vniuerſali & minori particulari affirmatiua de ineſſe.

Qñ aũt affirmatiuum neceſſarium poſitũ ſit vł̃r exiſtens, aut in parte, aut priuatiuum ſm partem, nõn erit concluſio neceſſaria: ſed alia quidem eadem quæ & in prioribus, dicemus. Termini vero qñ ſit vniuerſale prędicatiuum neceſſariũ, vigilatio, aĩal, homo: mediũ hõ.

Coniugatio ex maiori ꝑticulari affirmatiua de ineſſe, minori affirmatiua vniuerſali ꝗ neceſſario.

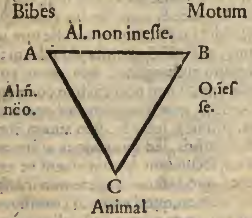
Quando

Quãdo autem in parte predicatiuum ſit neceſſariũ, vigilatio, animal, album. neceſſe nãq; eſt animal alicui albo ineſſe: vigilatio autem contingat nulli: & non neceſſe alicui animali non ineſſe vigilationem.

Cõiugatio ex maiori negatiua vniuerſali de ineſſe, minori affirmatiua pticulari de neceſſario.

Sed quando priuatiuum in parte exiſtens neceſſarium ſit, bipes, motum, animal: medium animal.

Cõiugatio ex maiori negatiua pticulari de neceſſario, minori affirmatiua vniuerſali de ineſſe.

Planum itaq; ꝙ inexiſtendi ſyllogiſmus non eſt, niſi vtræque ſint propoſitiones inexiſtentes: ſed neceſſarij

eſt,& cum altera ſolum ſit neceſſaria. In vtriſq; vero, & cum prædicatiui & cum priuatiui ſyllogiſmi ſint,neceſſe alteram propoſitionem eſſe ſimilem cõcluſioni. dico autem ſimilem,ſi inexiſtens,inexiſtentem, ſi autẽ neceſſaria, neceſſariam. Quare & hoc manifeſtum,ꝙ non poterit concluſio,aut neceſſaria,aut inexiſtens eſſe,niſi accipiatur neceſſaria,aut inexiſtens propoſitio. De neceſſario itaque quõ fit, & quam habet ad inexiſtens differentiam, dictum eſt quaſi ſufficienter.

De contingenti, & propoſitionum ſecundum contingens conuerſionibus. Cap. XIII.

DE contingenti vero poſt hæc dicamus, quando & quomodo,& per quæ erit ſyllogiſmus. Dico autem contingere & contingẽs,quod cum nõ ſit neceſſarium, ſi tamen ponatur ineſſe nihil erit propter hoc impoſsibile: nanque neceſſarium æquiuoce contingere dicimus.Quod autem hoc eſt contingens, manifeſtũ & ex negationibus & affirmationibus oppoſitis.* nam non contingit ineſſe,& impoſsibile ineſſe,& neceſſe non ineſſe,aut eadem ſunt,aut conſequentia ſeinuicem: quare & oppoſita his contingit eſſe, & non impoſsibile ineſſe, & non neceſſe non ineſſe, aut eadem ſunt, aut conſequentia ſeinuicem: de omni enim affirmatio aut negatio: erit igitur contingens non neceſſarium,& non neceſſarium contingens. Accidit autẽ omnes, quæ ſecundum cõtingens ſunt, propoſitiones, conuerti inter ſe: dico autem non affirmatiuas cum negatiuis, ſed quæcunque affirmatiuam habent figuram, ſecundum oppoſitionem.vt contingere ineſſe,cum eo,quod eſt contingere non ineſſe:& omni contingere, cum eo,quod eſt,nulli contingere, vel nõ omni: & alicui, cum eo quod eſt, alicui non. eodem autem modo & in aliis. Quoniam enim quod eſt cõtingens non eſt neceſſarium: non neceſſarium vero

** lege ſecũdo Periher menias. cap.3.*

poſsibile

poſsibile eſt non ineſſe: planum, ꝙ ſi contingit A ineſſe B, contingit & nõ ineſſe: & ſi omni contingit ineſſe, & omni contingit nõ ineſſe. Similiter autem & in affirmationibus in parte: nãque eadem demonſtratio. verum tales propõnes affirmatiuæ ſunt, & non priuatiuæ. Contingit.n. ad ſimilitudinem ipſius eſſe ordinatur, quemadmodum dictum eſt prius. Determinatis vero his, rurſus dicimus, ꝙ contingere ſecundum binos dicimus modos: Vno quidem, ꝙ vt plurimum fit, & deficit neceſſarium. vt caneſcere hominem vel augeri, aut minui, vel oĩno quod aptum natum eſt eſſe. hoc.n. non continuum quidem habet neceſſarium, eo ꝙ nõ ſemper eſt homo, exiſtente tñ homine, aut ex necesſitate, aut vt in pluribus eſt. Aliud, autem infinitum: quod & fit & non fit poſsibile: vt ambulare aĩal, aut ambulante motum terræ fieri, aut oĩno quod à fortuna fit, nil.n. magis ſic aptum eſt natum, q̃ in ꝯrium. Conuertitur itaq; & ſm oppoſitas propõnes vtrunq; contingentium, non tñ eodem modo: ſed quod natũ eſt eſſe cũ eo, quod eſt, non ex neceſsitate ineſſe: ſic.n. contingit non caneſcere hoĩem: infinitũ aũt cũ eo, qđ eſt, nihil magis ſic q̃ illo modo ſe habere, aut habitum ire. ſcĩa vero ac ſyllogiſmus demõſtratiuus de ipſis quidem infinitis non eſt, eo ꝙ inordinatum eſt medium: de apte vero natis eſt & fere rõnes & conſiderationes fiunt de ſic contingentibus: de illis autem accidit quidem fieri ſyllogiſmum, non tamen conſueuerũt quęri. Hæc igĩ magis determinabuntur in ſequentibus. Sed nunc dicamus, quando & quomodo & quis erit ſyllogiſmus ex contingentibus propoſitionibus.

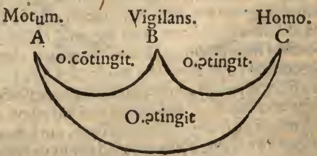
Supra in cap.4. aut in lib. Peri hermen.

De ſyllogiſmis ex ambabus de contingenti in prima figura. Cap. XIIII.

QVoniam autem contingere hoc huic ineſſe dupliciter erit accipere: aut enim cui ineſt hoc, aut cui contingit ipſum ineſſe: A nãque

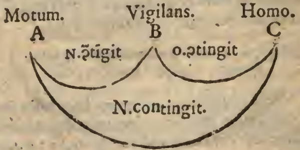
contingere,de quo B , horum alterum ſignificat : aut de quo dicitur B,aut de quo cōtingit dici.A vero de quo B,vel A contingit,oī B,nihil differt: manifeſtum igitur, ꝙ bifariam dici poſſet,A contingere omni B ineſſe.Primum igitur dicamus, ſi de quo C, contingit B, & de quo B contingit A, quis erit & qualis ſyllogiſmus: ſic enim & propoſitiones vtræq; ſumuntur ſecundum cōtingere:cum vero de quo B ineſt A contingat: illa quidem inexiſtens,illa autem contingens. Quare ab iis, quæ conſimilis ſunt figuræ,incipiendum quemadmodum & in aliis.Qn̄ itaq; A omni contingat B: & B omni C: erit ſyllogiſmus perfectus,ꝙ A omni C contingit ineſſe. Hoc autem manifeſtum ex definitione:contingere nãque omni ineſſe ſic dicebamus.

Cōiugatio prima ambabus vniuerſalibus affirmatiuis ex contingēti.

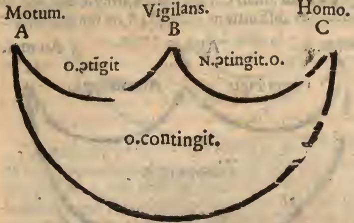
Silr āt & ſi A quidē ꝯtingit nulli B:B vero ꝯtĩgit oī C: ꝙ A contingit nulli C.nam de quo B ꝯtingit,A non ꝯtingere , hoc erat nullū omittere contingētiū,quæ ſub B.

Secunda vtilis eiuſdē generis.

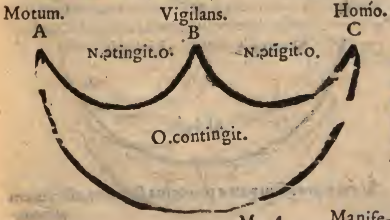
Cum

Cum vero A omni B contingat: B vero nulli contingat C: per ſumptas quidem propõnes nullus fit ſylľs: conuerſa autem B C ſecundum contingere, idem erit, qui prius. nam, qm̃ contingit B nulli C ineſſe, ꝯtingit & oĩ ineſſe. hoc autem dictum eſt prius. quare ſi B quidem oĩ C: A vero omni B: rurſus idem efficietur ſylľs.

Tertia ob minoris cõuerſionem.

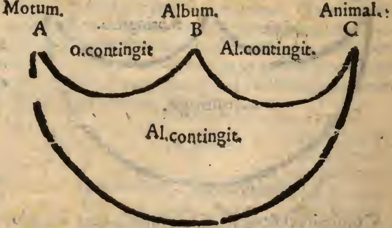
Conſimiliter & ad vtraſque propoſitiones negatio ponatur cum eo, quod eſt contingere: dico autem, vt ſi A nulli contingit B: & B nulli C: per ſumptas enim propoſitiones nullus fit ſyllogiſmus: conuerſis vero, rurſus idem erit qui prius.

Quarta vtilis per vtriuſque propoſitionis conuerſionem.

Manifeſtum eſt igitur, ꝙ negatione poſita ad minus extremū, vel ad vtraſq; propōnes, aut nōſ fit ſylſs, aut fit quidē, ſed non perfectus: ex ꝯuerſione nāque concludit̄ neceſſarium. Sin aūt hæc quidē propōnum vniuerſaliter accepta ſit, illa vero in parte, vl̄i poſita ad maius extremū, ſylſs erit pfectus. Nā ſi A oī contingit B: B autem alicui C: A alicui C contingit. hoc aūt manifeſtum ex diffinitione eius, qd̄ eſt, de omni ꝯtingere.

Secūda vtilis eiuſdē generis.

Rurſus, ſi A contingit nulli B: B autem alicui C: contingit ineſſe, neceſſe eſt A cōtingere alicui C non ineſſe: demonſtratio autem eadem.

Tertia vtilis cōingatio.

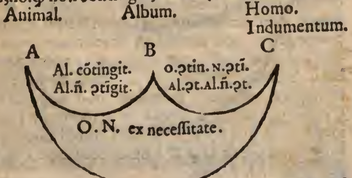

Si vero propō in parte priuatiua ſumatur, vl̄is autem affirma-

affirmatiua, põne vero conſimiliter ſe habeant: vt, A quidem oĩ B contingit: B vero alicui C contingit nõ ineſſe: per aſſumptas quidem propõnes non fit manifeſtus ſylľs: verũ ſi eam: quæ in parte eſt, ꝯuerterimus, & ponamus B alicui C contingere ineſſe, eadem erit ꝯcluſio: quæ & prius, quemadmodũ in his, quæ à principio.

Quod ſi quæ ad maius extremum in parte ſumatur, quæ vero ad minus vľr, ſiue vtreq; affirmatiue ſumant, ſiue priuatiue, ſiue non conſimilis figuræ, ſiue vtræque indefinitæ, aut ſm partem, nullo modo erit ſylľs. Nihil .n. prohibet, B tranſcendere A: & nõ prędicari de ęquis: in quo aũt B tranſcendit A, accipiatur C. huic.n. neq; oĩ, neq; nulli, neq; alicui, neq; nõ alicui cõtingit A ineſſe: ſi quidẽ conuertunť propõnes, quæ ſm ꝯtingere, & B pluribus contingit q̃ A ineſſe. Amplius & ex terminis planũ: ita nãq; ſe habẽtibus propoſitionibus, primum vltimo & nulli contingit, & oĩ ex neceſsitate ineſſe. Termini vero cões oĩum, ꝙ ex neceſsitate inſit, aĩal, album, hõ: ꝙ non contingat, animal, album indumentũ.

Exẽplum cõe oĩum inutiliũ.

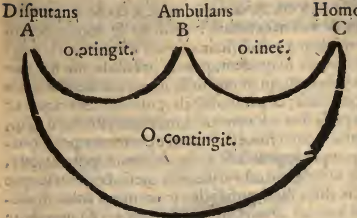
/ Manife-

Manifeſtum igitur, quod hoc modo ſe habentibus terminis nullus fit ſyllogiſmus. Aut enim exiſtendi, aut ex neceſsitate, aut contingendi omnis eſt ſyllogiſmus. ꝙ quidē inexiſtendi ac neceſſarij non ſit, planum: affirmatiuus enim priuatiuo tollitur: priuatiuus autem affirmatiuo. ſupereſt igitur, vt contingendi ſit: hoc autem impoſsibile: oſtenſum enim eſt, ꝙ ita terminis ſe habentibus, & omni poſtremo neceſſe eſt primum, & nulli contingit ineſſe. quare eſſe non poſſet contingendi ſyllogiſmus: neceſſarium nanque non erat contingens. Manifeſtum itaque, & quòd ſi vniuerſaliter termini extiterint in contingentibus propoſitionibus ſemper fit ſyllogiſmus in prima figura, ſiue ſint prædicatiui, ſiue priuatiui: verum ex prædicatiuis quidem perfectus, ex priuatiuis autē imperfectus. Oportet autem contingere ſumere non in neceſſariis, ſed ſecundum dictam determinationem. plerunq; autem latet, quod tale eſt.

Miſtio contingentis & inexiſtentis in prima figura. Cap. XV.

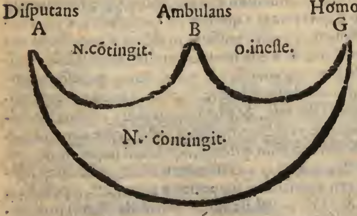
SI autem propoſitionum hæc quidem ineſſe, illa vero ſumatur contingere, quando quæ ad maius eſt extremum contingere ſignificet, & perfecti omnes erunt ſyllogiſmi, & contingentis ſecundum dictam determinationem: cum verò quæ ad minus, & imperfecti omnes, & priuatiui ſyllogiſmi contingentis non ſecundum determinationem, ſed eius, quod eſt nulli, aut non omni ex neceſsitate ineſſe. Si enim non omni, aut nulli ex neceſsitate contingere dicimus, & nulli & non omni ineſſe. Contingat nanque A omni B: B vero omni C ponatur ineſſe: quoniam igitur C eſt ſub B: omni autem B contingit A: manifeſtum ꝙ & C omni contingit A fit, itaq; perfectus ſyllogiſmus.

Diſputans

Prima con iugatio ex conting. et ineſſe,concludens cō tingens.

Similiter autem & ſi A B propoſitio extiterit priuatiua : B C verò affirmatiua:& A C quidē ꝯtingere:B C ăt ineſſe accipiatur , perfectus erit ſyllogiſmus,ꝙ A contingit nulli C ineſſe.

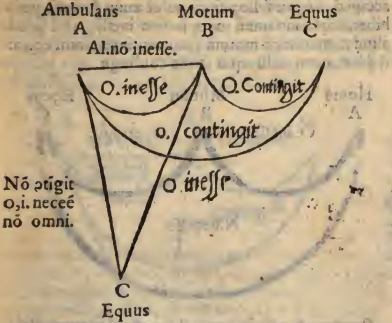
Secūda cō iugatio idē concludēs.

Quod igitur ſi inexiſtens ad minorē ponatur extremitatem , perfecti fiant ſyllogiſmi , manifeſtum . Sed ꝙ dum econtrario ſe habeat,erunt ſyllogiſmi,per impoſsibile monſtrandum . ſimul autem clarum erit , & ꝙ imperfecti: nam oſtenſio non eſt ex ſumptis propoſitionibus. Primū autem dicendum eſt,ꝙ ſi dū A fuerit, neceſſe

neceſſe eſt B eſſe:& dum poſsibile A extiterit, poſsibile erit & B ex neceſsitate. Sit.n.ita ſe habentibus in quo quidem A poſsibile:in quo aũt B impoſsibile:ſi igitur poſsibile ſit quidem,quando poſsibile eſſe fiat,impoſsibile vero,qñ impoſsibile nõ vtique fiet:ſimul aũt ſi A poſsibile, & B impoſsibile, contingeret vtique A, fieri poſſe ſine B.ſi vero factum eſſe,& eſſe:factũ nãq; quando factum fuit,eſt. Verum oportet accipere poſſibile atque impoſsibile, non ſolum in generatione, ſed & in eo quod eſt verificari & ineſſe,& quotcunque modis aliter dicit̃ poſsibile: in omnibus enim ſimiliter ſe habebit. Amplius, exiſtente A,B eſſe,non oportet exiſtimare. tanquam ſi vnum eſſet A, B fore: nihil nanque eſt ex neceſsitate, vno aliquo exiſtente: ſed duobus ad minus: ſicuti cum propoſitiones ita ſe habeant,veluti dictum eſt ſecundum ſyllogiſmum.nam,ſi C de D: D autẽ de F:& C de F ex neceſsitate:& ſi vtrũq; poſsibile,& concluſio erit poſsibilis.Quemadmodum ergo ſi quis ponat A quidem propoſitiones, B vero cõcluſionem: euenire poſſet non ſolum A neceſſario exiſtente ſimul & B eſſe neceſſarium,ſed & poſsibili, poſſibile.Hoc autem oſtenſo manifeſtum, ꝙ falſo ſuppoſito,& non impoſsibili,& concluſio propter ſuppoſitionem falſa erit, & non impoſsibilis. veluti ſi A falſum quidem eſt, non tñ impoſsibile: cum vero A ſit, B eſt:& B erit falſum quidem, nõ tamen impoſsibile, qm̃ monſtratum eſt,ꝙ A exiſtente, B eſt:& poſsibili exiſtẽte A,erit B poſsibile: ſuppoſitum autem eſt, A poſsibile eſſe,& B erit poſsibile.ſi.n.impoſsibile, ſimul poſsibile erit,& impoſsibile idem. Determinatis vero his, inſit A omni B:B autem omni C contingat:neceſſe itaq; A omni C contingere ineſſe. Non.n.contingat: B vero omni C ponatur ineſſe:hoc falſum quidem,non tamen impoſsibile. ſi itaque A non contingit omni C: B vero omni ineſt C: A non omni B contingit.fit enim ſyllogiſmus per tertiam figuram. verum ſuppoſitum fuerat

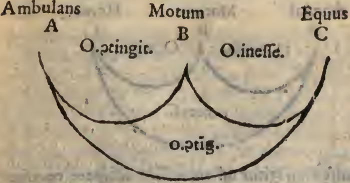
omni

omni contingere ineſſe.neceſſe igitur A omni C contingere:falſo enim ſuppoſito & non impoſsibili, quod accidit eſt impoſsibile.

Tertia coniugatio cõcludens cõtingẽs,quæ per impoßibile demõſtratur in tertia figura.

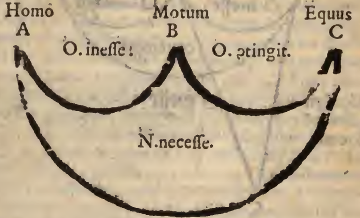
Poſs ibile eſt autem & per primam figuram facere impoſsibile,ponentes B ineſſe ipſi C. Si enim B omni C ineſt:A vero omni B,contingit:& C omni contingere vtiq; A:ſed fuerat ſuppoſitum non omni cõtingere.

Eiuſdẽ oſtenſio per primam figuram.

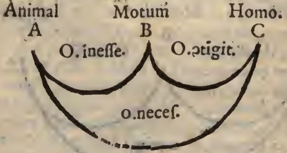
Sumere

Sumere vero oportet omni ineſſe non ſecundũ tempus determinantes,puta nunc,aut in hoc tempore,ſed ſimpliciter:per huiuſmodi enim propõnes & ſyllogiſmos facimus. Quoniam, ſi propoſitio ſecundum nunc accipiať, nõ erit ſyllogiſmus. nihil enim fortaſſe prohibet,aliquando omni moto hoĩem ineſſe, vt ſi nihil aliud moueretur: motum vero contingit omni equo: ſed hominem nulli equo ineſſe contingit.

Syll's probans propõſitionem de ineſſe ſumẽdi eſſe ſimpliciter.

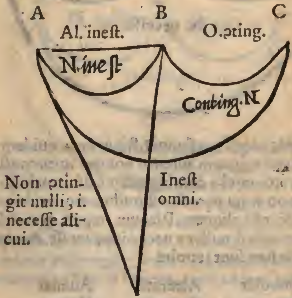
Præterea ſit primum animal, medium motum, vltimum vero homo. propoſitiones itaque conſimiliter ſe habebũt,concluſio vero erit neceſſaria non contingens:ex neceſsitate enim homo eſt animal.

Secundus idem probans.

Manifeſtum igitur qđ vniuerſale accipere oportet ſimpliciter

ſimpliciter & non tempore determinantes. Rurſus ſit priuatiua vniuerſaliter propoſitio A B: & ſumptum ſit, A ineſſe nulli B: B vero omni cõtingat C ineſſe. his itaq; poſitis, neceſſe eſt A contingere nulli C ineſſe. Non.n. contingat & B ponatur ineſſe C, quemadmodũ prius: neceſſe eſt igit A alicui B ineſſe. fit enim ſyllogiſmus per tertiam figuram. hoc autem impoſsibile. quare cõtingeret vtiq; A nulli C ineſſe. falſo enim poſito & nõ impoſsibili, impoſsibile eſt quod accidit.

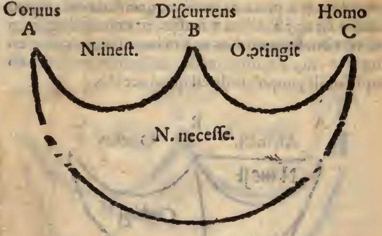

Quarta cõcludens cõtigit nulli, i. nulli ex neceſsitate.

Hic igitur ſyllogiſmus non eſt contingentis ſecundum diffinitionem, ſed eius, quod eſt nulli ex neceſsitate ineſſe. hæc enim eſt cõtradictio factæ ſuppoſitionis: ſuppoſitum eſt enim, ex neceſsitate A alicui C ineſſe, ſyllogiſmus vero ad impoſsibile oppoſitæ eſt contradictionis. Amplius autem & ex terminis manifeſtũ, ꝙ non erit concluſio contingens. Sit enim in quo A, coruus: in quo B, diſcurrens: in quo C homo. nulli itaq;

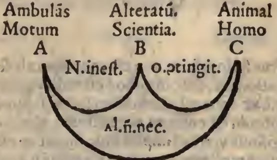
B A ineſt:

B A ineſt:nullum enim diſcurrens coruus: B vero omni contingit c,omni enim homini diſcurrere:ſed A ex neceſsitate nulli c.non igitur concluſio contingens.

Ex prediсta coniugatione nó cócludi verũ contingens.

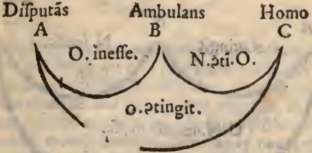
Sed neq; neceſſaria ſemper. Sit enim A quidem motum, B ſcientia, in quo autem c homo: A igitur nulli inerit B: B vero omni c contingit:& nõ eſt concluſio neceſſaria.non enim neceſſe eſt nullum moueri hominẽ, ſed non neceſſe aliquem. Planum itaque, ꝙ concluſio eſt eius,quod eſt nulli ex neceſsitate ineſſe. Accipiendi vero melius ſunt termini.

Ad idẽ modus ſecundus.

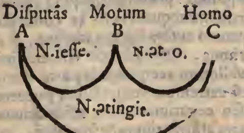
Sed ſi priuatiuum ad minor ponatur extremitatem contingere ſignificans, ex ipſis quidem acceptis propoſitionibus,

poſitionibus,nullus erit ſyllogiſmus: conuerſa autem ſecundum contingere propoſitione , erit quemadmodũ in prioribus.inſit enim A omni B:B vero contingat nulli C: ſic igitur ſe habentibus terminis,nihil erit neceſſarium . ſi autẽ conuertatur B C,& ſumatur B omni C contingere , fit ſyllogiſmus , quemadmodum prius. nam conſimiliter termini poſitione ſe habebunt.

Quinta cõiugatio cõcludens cõtingẽs per minoris cõuerſionem.

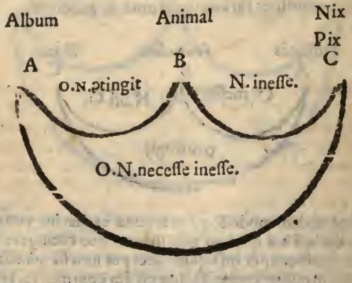
Sed eodem modo & cũ priuatiua extiterint vtraq; interualla,ſi A B quidem non inſit: B vero cõtingere C nulli ſignificet:per ipſa quidẽ accepta non fit neceſſariũ,ſed propõne conuerſa,quæ eſt ſm̃ contingere, erit ſylľs. Accipiatur.n.A quidem nulli B ineſſe:B vero cõtingat nulli C: per hæc igitur nihil neceſſarium. quod ſi accipiat̃ B contingere omni C,quod eſt verũ:A B aũt propoſitio ſimiliter ſe habeat, rurſus idem erit ſylľs.

Sexta cõiugatio concludens cõtingẽs per minoris cõuerſionẽ.

Si vero non ineſſe ponatur B ipſi C, & non contin-

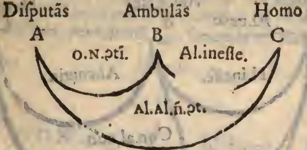
gere non ineſſe, non erit ſyllogiſmus nullo modo neque cum priuatiua, neque cum affirmatiua fuerit A B propoſitio. Termini communes q́ ex neceſsitate inſit, album, animal, nix: quòd non contingat, album, animal, pix.

Inutiles.

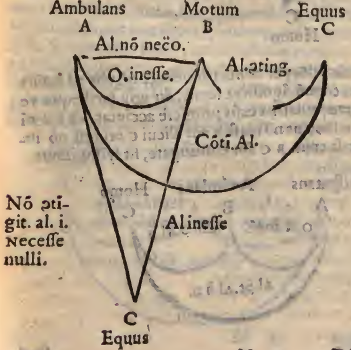
Planum itaque, quod ſi termini vniuerſales extiterint, & hæc inexiſtens, illa vero propoſitionum contingens accipiatur: quando propoſitio, quæ ad minorem extremitatem, contingere accipiatur, ſemper fit ſyllogiſmus: præterquam quòd aliquando quidem ex ipſis, nonnunquam vero ex conuerſa propoſitione. quando autem horum vterque, & ob quam cauſam diximus. Quod ſi hoc vniuerſaliter, illud vero interuallorum accipiatur in parte, quando quod ad maius eſt extremum vniuerſaliter ponatur, & contingens, ſeu negatiuum, ſiue affirmatiuum, quòd vero in parte affirmatiuum & inexiſtens, erit ſyllogiſmus perfectus, quemadmodum & vniuerſaliter terminis exiſtentibus, demonſtratio autem eadem, quæ & prius.

Diſputans

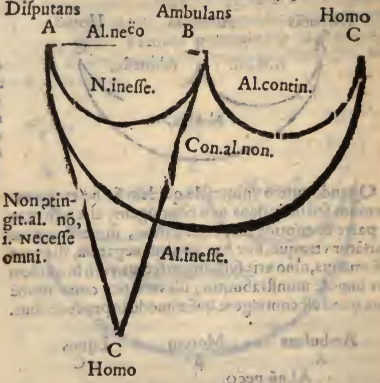
Coniuga-tiones con-cludẽtes cõ tingẽs per dictum de omni.

Quando autem vniuerſale quidem ſit ad maius extremum, ſed inexiſtens non contingens, alterum vero in parte & contingens, ſeu negatiue, ſiue affirmatiue ponãtur vtræque, ſiue hæc quidem negatiua, illa vero affirmatiua, oĩno erit ſylls imperfectus. verũ hi quidem per impoſe monſtrabuntur, illi verò per conuerſionẽ eius quod eſt contingere, queadmodũ in præcedẽtibus.

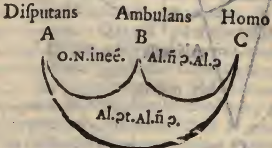
Coniuga-tio particu laris cõclu dens con-tingẽs, quæ per impoſſibile oſten ditur.

Cõiugatio concludẽs contingens quæ per impoſsibile oſtenditur.

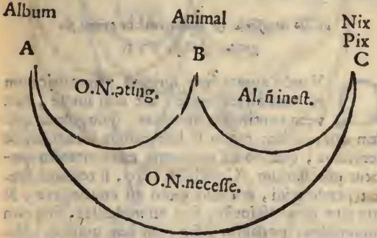

Erit aũt ſylľs per conuerſionem,& qñ vľis ad maius poſita extremũ ſignificet ineſſe,aut non ineſſe:quæ vero in parte priuatiua exñs ꝯtingere accipiat. Vt ſi A oĩ quidẽ ineſt B,aut nõ ineſt:B aũt alicui C ꝯtingit nõ ineſſe:ꝯuerſa enim B C ſm contingere, fit ſyllogiſmus.

Cõiugationes concludentes contingẽs per minoris cõuerſionem.

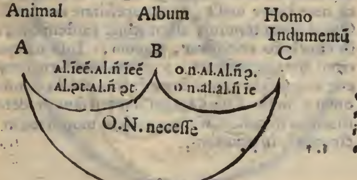

Sed qñ quę ſm partẽ ponit̃ nõ ineſſe accipiat,nõ erit ſyllſ.Termini quod inſit,album,aĩal,nix:qđ nõ inſit,album,aĩal,pix, per infinitũ nãq; ſumenda eſt demr̃atio.

Particulares cõiugationes inutiles.

Si aũt vl̃e quidem ad minus ponatur extremũ,quod vero in parte ad maius,ſiue priuatiuũ,ſeu affirmatiuũ, vel ↄtingens,aut inexiſtens,qũocunq;,nullo pacto erit ſyllſ.Neque qñ in parte , aut indefinitæ ponatur propões,ſeu contingere accipientes, ſiue ineſſe , aut viciſsim,neq; ſic erit ſyllſ. demr̃o vero eadem,quæ & in prioribus. Termini cões : ꝙ inſit ex neceſsitate , aĩal, albũ,hõ:ꝙ non contingat,animal,albũ, indumentum.

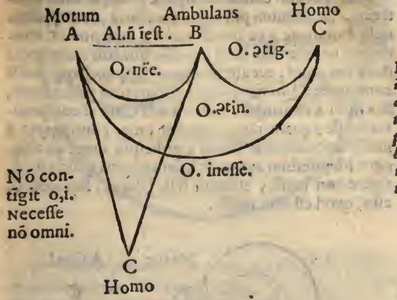

Omniũ inutilium cõiugationũ exemplũ.

Manifeſtum eſt igitur,ꝙ ſi vniuerſale ad maius ponatur extremum ſemper fit ſyllogiſmus: ſi vero ad minus,nullius vnquam.

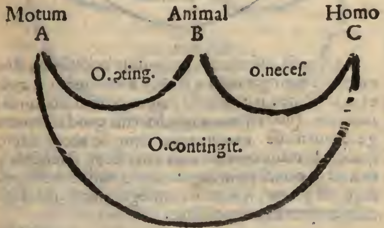
Miſtio neceſſariæ & contingentis in prima figura. Cap. XVI.

QVando autem hæc quidem propoſitionum ex neceſsitate ineſſe, aut non ineſſe, hæc vero contingere ſignificet, ſyllogiſmus quidem erit, eodem modo ſe habentibus terminis. & perfectus, quando ad minorem extremitatem ponatur neceſſarium. Concluſio vero, ſi termini fuerint prædicatiui, erit eius quod eſt contingere, & non eius quod eſt ineſſe, ſiue vniuerſaliter, ſiue non vniuerſaliter ponantur. ſed cum hoc quidem affirmatiuum ſit, illud vero priuatiuum, quando affirmatiuum quidem neceſſarium ſit, eius, quod eſt contingere, & non eius quod eſt non ineſſe: cum vero priuatiuum, & eius quod eſt contingere non ineſſe, & non ineſſe, & vniuerſaliter: & non vniuerſaliter terminis exiſtentibus. Contingere autem in concluſione eodem pacto accipiendum, quo & in prioribus. Eius autem, quod eſt ex neceſsitate non ineſſe, non erit ſyllogiſmus. aliud enim eſt non ex neceſsitate ineſſe, & ex neceſsitate non ineſſe. Quod igitur terminis affirmatiuis exiſtentibus, non fit concluſio neceſſaria, planum. Inſit nanque A omni B ex neceſsitate: B autem contingat omni C: erit vtique ſyllogiſmus imperfectus, quod A contingit omni C ineſſe. Quod autem imperfectus ex demonſtratione manifeſtum. nam eodem monſtrabitur pacto, quo & in prioribus.

Prima con iugatio cōcludens cō tingens, q̄ per impoſſibile oſtenditur in tertia figura.

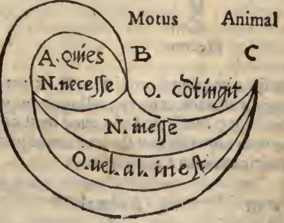
Rurſus A contingat omni B ineſſe: B vero omni C inſit ex neceſsitate. erit vtiq; ſyllogiſmus, quod A omni contingit C ineſſe: ſed non quod ineſt, & perfectus, non autem imperfectus: ſtatim nanque perficitur per propoſitiones quæ A principio.

Secũda cō cludens cō tingens p dictum de omni.

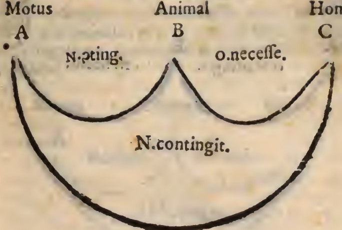
Si autem non conſimilis figuræ propoſitiones extiterint, ſit primum priuatiua neceſſaria, & A quidem nulli contingat B ex neceſsitate: B vero omni C contingat: neceſſe eſt, A nulli C ineſſe. ponatur enim inexiſtens aut omni, aut alicui: B vero ſupponebatur nulli contingere: Quoniam itaque conuertitur priuatiuum, & B nulli A contingit: A vero omni C, aut alicui ponitur ineſſe: quare nulli, aut non omni contingeret B ineſſe: ſupponebatur autem A principio omni contingere. Manifeſtum autem & quoniam eius quod eſt cōtigere non ineſſe, efficitur ſyllogiſmus, ſiquidem & eius, quod eſt non ineſſe.

Tertia concludens de ineſſe quæ per impoſſibile oſtenditur ĩ prima figura.

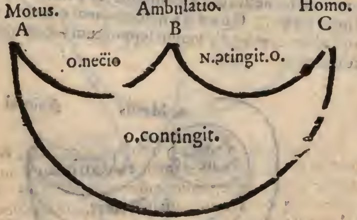
Rurſum ſit affirmatiua propoſitio neceſſaria, & A quidem contingat nulli B ineſſe: B verò omni C inſit ex neceſsitate: ſyllogiſmus itaque erit perfectus: ſed non eius, quod eſt non ineſſe, ſed eius quod eſt contingere non ineſſe. nanque propoſitio ſic accepta fuit, quæ eſt ad maiorem extremitatem. Et ad impoſsibile non eſt ducere. ſi enim ſupponatur, A nulli C ineſſe, poſitum eſt autem, A: B, nulli contingere ineſſe, nihil accidit propter hæc impoſsibile.

Motus

Quarta cõcludens cõtingẽs per dictum de nullo.

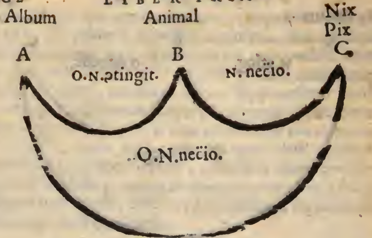
Si vero ad minus extremum ponatur priuatiuum, quando contingere quidem ſignificet, ſyllogiſmus erit per conuerſionem, quemadmodum in prioribus.

Quinta cõcludens cõtingens per cõuerſionẽ.

Quando autem non contingere, non erit: neque quando ambo ponãtur priuatiua, non ſit autem contingens, quòd ad minus. Termini autem ineſſe quidem, album, animal, nix: non inexiſtendi, album, animal, pix.

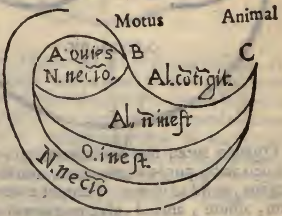
Album

Inutiles.

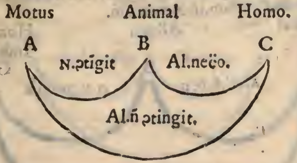
Eodem autem modo ſe habebit & in ſyllogiſmis in parte: nam cum priuatiuum ſit neceſſarium, & concluſio erit eius quod eſt non ineſſe. Vt ſi A quidem nulli B contingit ineſſe, B, A, autem, alicui C contingit ineſſe, neceſſe eſt A, alicui C, non ineſſe. Si enim omni ineſt: nulli vero B contingit, & B nulli A contingit ineſſe. Quare ſi A quidem omni C ineſt: B vero nulli C contingit, verum ſuppoſitum fuerat alicui contingere.

Particularis coniugatio concludens contingens, ꝑ impoſsibile oſtenſa.

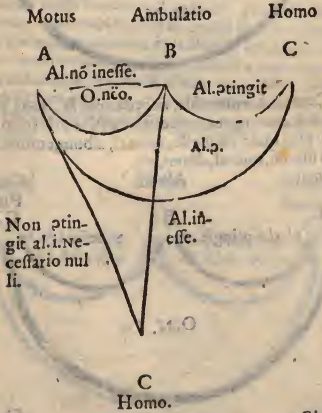

Sed cum particulare affirmatiuum, quod eſt in ſyllogiſmo

logiſmo priuatiuo, neceſſarium ſit, vt B C: aut vniuer-ſale in prædicatiuo, vt A B, non erit eius, quod eſt in eſſe ſyllogiſmus. demonſtratio vero eadem quæ & in prioribus.

Cõiugatio concludens coting. per dictum de nullo.

Tertia concludens cõtingẽs per.

Si autem

Si autem vniue rſale quidem ponatur ad minus extremum, aut affirmatiuum, aut priuatiuum contingẽs. quod autẽ in parte neceſſarium ad maius extremum. non erit ſyllogiſmus. Termini eius, quod eſt ineſſe de neceſsitate, animal, album, homo. non inexiſtendi autem, animal, album, indumentum.

Prima inutilis.

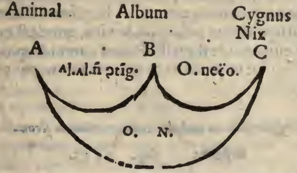
Cum vero vniuerſale neceſſarium ſit, quod autem in parte, contingens, vniuerſali exiſtẽte priuatiuo. Termini eius quod eſt ineſſe, animal, album, coruus: non inexiſtendi, animal, album, pix.

Secũda inutilis.

Si vero

Si vero affirmatiuum fuerit ineſſe quidem, animal, album, cygnus: eius vero quod eſt non contingere, animal, album, nix.

Tertia inutilis.

Neque quãdo indefinitę ſumuntur propoſitiones, aut vtræque ſecundum partem, neque ſic erit ſyllogiſmus. Termini communes inexiſtendi, animal, album, homo: non inexiſtendi, animal, album, inanimatum. nanq; animal alicui albo: & album inanimato alicui, & neceſſarium ineſſe, & non contingit ineſſe. Et in eo quod eſt contingere ſimiliter. quare ad om nia termini ſunt vtiles.

Quarta inutilis.

Manifeſtum eſt igitur ex dictis, quòd terminis conſimiliter ſe habentibus, & in eo quod eſt ineſſe, & in neceſſariis, fit, & non fit ſyllogiſmus. Veruntamen ſecundum ineſſe quidem poſita priuatiua propoſitione eius quod eſt contingere, erat ſyllogiſmus, ſecundum neceſſarium autem priuatiua, & eius, quod eſt contingere, & eius, quod eſt ineſſe. Palam autem & quod omnes ſyllogiſmi imperfecti, & ꝙ perficiuntur per prædictas figuras.

De ſyllogiſmis ex ambabus contingentibus in ſecunda figura Cap. XVII.

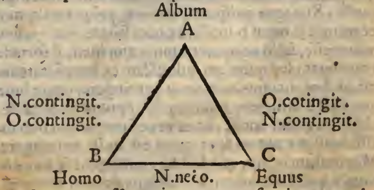
IN ſecunda autem figura, quando contingẽtes quidem vtræque accipiuntur propoſitiones, nullus erit ſyllogiſmus, ſeu prædicatiue, ſiue priuatiue ponantur vel vniuerſaliter, aut ſecundum partem. Cum vero hæc inexiſtere, illa autem ſignificet contingere, ſi affirmatiua quidem ſignificat enexiſtere, nunquam erit: ſin autem vniuerſaliter priuatiua, ſemper. Eodem modo & cum hæc propoſitionum ex neceſsitate, illa contingere accipiatur. Oportet autem & in his accipere in concluſionibus contingens, quemadmodum in prioribus. Primum igitur oſtendendum quod non conuertitur contingens priuatiuum: vt ſi A contingit nulli B: non neceſſe eſt & B contingere nulli A. Ponatur enim hoc, & contingat B nulli A ineſſe: quoniam itaque conuertuntur contingentes affirmationes cũ negationibus, & cõtrariæ & oppoſitæ. B vero contingit nulli A ineſſe: manifeſtum quod & omni A contingere poſſet B ineſſe: ſed hoc falſum. non enim ſi hoc huic omni contingit, & hoc huic neceſſarium: quare non conuertitur priuatiuum. Amplius autẽ nihil prohibet A. quidẽ cõtingere nulli B: B vero alicui A ex neceſsitate non ineſſe. vt album omni homini contingit non ineſſe, & ineſſe. hominem autem non verum dicere, quod

re,quod contingit nulli,albo.pluribus enim ex neceſſitate nõ ineſt,neceſſarium autem non erit contingẽs. Sed nec ex impoſsibili mõſtrabitur conuerti. veluti ſi quis exiſtimaret, quoniam falſum eſt B contingere nulli A ineſſe,verum non contingere. affirmatio nanq; & negatio.Si autem hoc verum,B ex neceſsitate ineſſe alicui A: quare & A alicui B. ſed hoc impoſsibile. non enim ſi B, non contingit nulli A, neceſſe eſt A, alicui B, ineſt,nanque* non contingere nulli dicitur dupliciter: vnum,ſi ex neceſsitate alicui ineſt:alterum,ſi ex neceſſitate alteri non ineſt.nam quod ex neceſsitate alicui eorum, quæ ſunt A, non ineſt, non eſt verum dicere, quod omni contingit non ineſſe,quemadmodum neq; quod alicui ineſt ex neceſsitate, quod omni contingit ineſſe. Si itaque quiſpiam cenſeret, propterea ꝙ non contingit C omni D ineſſe, ex neceſsitate alicui ipſum non ineſſe, falſo acciperet:omni enim ineſt, ſi fortaſſe contingat: ſed quoniam quibuſdam ex neceſsitate ineſt,ob hoc dicimus,non omni contingere: quare huic quod eſt contingere omni ineſſe, opponitur & ex neceſsitate alicui ineſſe, & ex neceſsitate alicui non ineſſe.ſimiliter autem & ei quod eſt nulli contingere. Manifeſtum igitur, quod ad ſic contingens & non cõtingẽs,quemadmodum in principio determinauimus, non ſolum ex neceſsitate alicui ineſſe, ſed & ex neceſſitate alicui non ineſſe ſumendum. hoc autem ſumpto nil accidit impoſsibile: quare non fit ſyllogiſmus. Manifeſtum itaq; ex dictis, ꝙ non conuertitur priuatiuũ. Hoc autem monſtrato,ponatur A nulli quidem B contingere:C vero omni: per conuerſionem igitur non fit ſyllogiſmus:dictum eſt.n.ꝙ non conuertitur talis propoſitio.Sed neq; per impoſsibile. ſi nanque ponatur B omni C,contingere ineſſe,nihil accidit falſi.contingere enim poſſet A ipſi C & omni, & nulli ineſſe. Sed ſi omnino eſt ſyllogiſmus,phanum, ꝙ eius quod eſt con tingere vtique eſſet. propterea ꝙ neutra propoſitionum

*a.l. neceſſe eſt ineſſe alicui ſolũ, ſed & ex neceſsitate nõ oĩ nãq;.

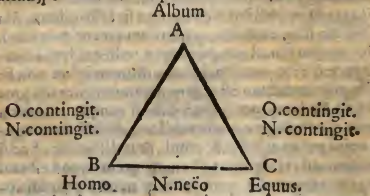
num accepta fuit in eo quod eſt ineſſe.& iſte aut affirmatiuus,aut priuatiuus. Neutro autem modo poſsibile eſt . ſi affirmatiuus quidem ponatur , monſtrabitur per terminos , ꝙ non contingit ineſſe : ſi vero priuatiuus, ꝙ concluſio non contingens eſt, ſed neceſſaria. Sit enim A quidem album,B homo , in quo C equus. A itaque album contingit huic quidem omni , illi vero nulli: ſed B ipſi C neque ineſſe contingit,neque non ineſſe . quod igitur ineſſe non poſsibile eſt , manifeſtum: nullus enim equus homo. ſed neque contingere non ineſſe : neceſſe namque eſt nullum equum hominem eſſe,neceſſarium autem non erat contingens.non itaque fit ſyllogiſmus . Itidem autem monſtrabitur, & ſi e conuerſo poſitum fuerit priuatiuum.

Inutiles ad concludendum contingens.

Et ſi vtræque affirmatiuæ acceptæ fuerint aut priuatiuæ,per eoſdem nanq; terminos erit demonſtratio.

Inutiles modi.

Et quando

Et quãdo hæc vniuerſaliter, illa ĩ parte, aut vtræq; ſm partem, aut indefinitæ, aut quotcunque modis aliter contingit tranſumere propõnes. ſemper enim erit demonſtratio per eoſdem terminos.

Inutiles modi.

Planum itaque, quòd ſi vtræque propoſitiones ſecundum contingens ponuntur, nullus fit ſyllogiſmus.

Miſtio inexiſtentis & contingentis in ſecunda figura. Cap. XVIII.

SI autem hæc inexiſtere, illa vero contingere ſignificet, ſi prædicatiua ponatur inexiſtere, priuatiua autem contingere, nullus erit ſyllogiſmus: neque dum vniuerſaliter, neque dum in parte termini accipiuntur. demonſtratio vero eadem, & per eoſdem terminos.

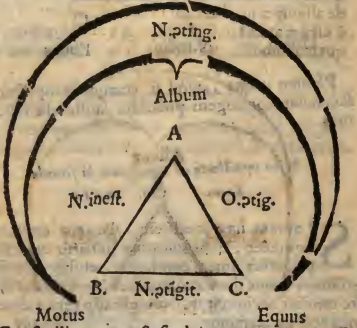
O Album

Inutiles modi et vniuerſales.

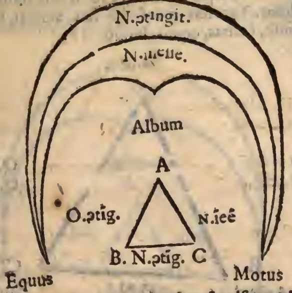
Quando autem affirmatiua quidem contingere, priuatiua autem inexiſtere, erit ſyllogiſmus. Sumatur.n. A B nulli ineſſe : C vero omni contingere: conuerſo itaq; priuatiuo, B A nulli inerit: ſed A omni C cõtingit: fit igitur ſyll'us, ꝙ contingit B nulli C per primam figuram.

Prima cõiugatio cõcludens cõtingens æquiualenter ipſi ineſſe.

Conſimiliter autem & ſi ad C ponatur priuatiuum.

Cum

Secūda idē cōcludens.

Cum vero vtræq; ſunt priuatiuæ, ſignificet aūt hæc quidē non ineſſe, illa vero ꝯtingere nō ineſſe, ꝑ ipſā quidē aſſumpta nihil accidit neceſſariū: ſed ꝯuerſa ꝓpone, q̄ eſt ſm ꝯtingere, ſylls efficit, ꝙ a nulli c ꝯtingit ineſſe, quemadmodū in prioribus. erit. n. rurſum prima figura.

Tertia idē cōcludēs, et in qua conuertitur cōtingens.

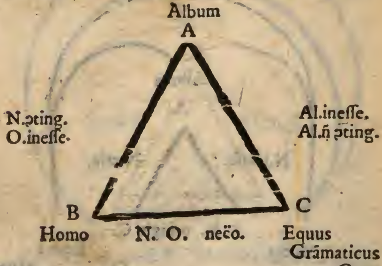
Si vero vtræque ponantur prædicatiue,non erit ſyllogiſmus. Termini, ꝙ inſit, ſanitas, animal, homo: ꝙ non inſit, ſanitas, equus, homo.

Inutiles modi.

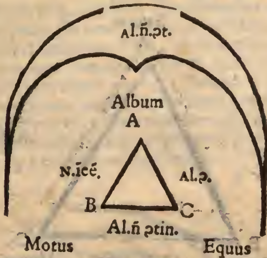
Eodē aūt modo ſe habebit & in ſyl'lis in parte. Cum .n.affirmatiuum ſit inexiſtens,aut vl'r,aut in parte acceptum,nullus erit ſyllogiſmus.Hoc aūt conſimiliter, & per eoſdem monſtratur terminos, quibus & prius.

Particulares et inutiles modi.

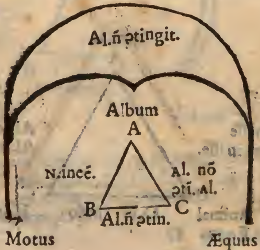
Cum

Cum vero priuatiuum, erit per conuerſionem, quemadmodum in prioribus.

Modus vtilis q, maioris conuerſione reducitur ad pmam figuram.

Rurſus, ſi ambo quidem interualla priuatiua ſumantur, vt̃r autem, quod non inexiſtere, ex ipſis quidẽ ꝓpõnibus non erit neceſſarium, ſed conuerſo eo, qđ eſt contingere, quemadmodum in prioribus, erit ſyll̃s.

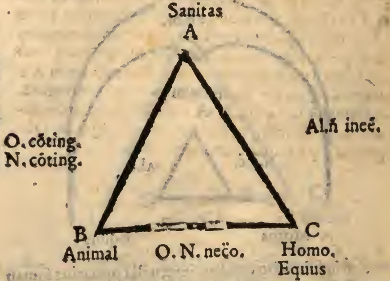

Modus vtilis q; conuerſione contingẽtis ad primam figuram reducitur.

 Si vero

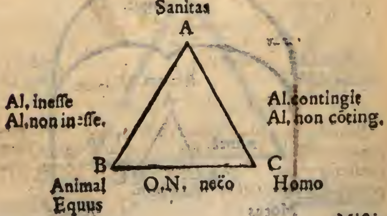
Si vero priuatiuũ quidem inexiſtens ſit, ſed in parte acceptum, non erit ſyllogiſmus: ſiue affirmatiua,ſiue priuatiua, altera fuerit propoſitio.

Modi inutiles.

Neque quando vtræque indefinitæ ſint acceptæ, aut negatiue, aut affirmatiue, vel ſecundum partem. Demonſtratio vero eadem, & per eoſdem terminos.

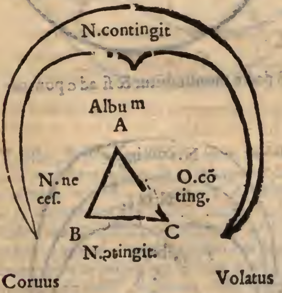
Inutiles modi.

Miſtio

Miſtio neceſſarii & contingentis in ſecunda figura. Cap. XIX.

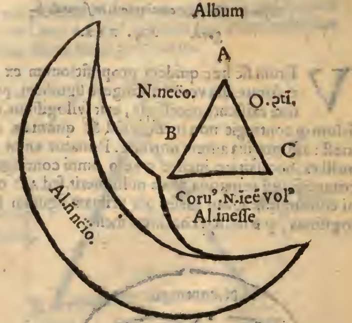
VErum ſic hæc quidem propoſitionum ex neceſsitate, illa vero contingere ſignificet, priuatiua exiſtente neceſſaria, erit ſyllogiſmus, non ſolum ꝙ contingit non ineſſe, ſed & quoniam non ineſt: affirmatiua autem non erit. Ponatur enim A B nulli ex neceſsitate ineſſe: C vero omni contingere: conuerſa igiť priuatiua, & B A nulli inerit. ſed A C omni contingit: fit igitur rurſus per primam figuram ſyllogiſmus, ꝙ B nulli C contingit ineſſe.

Primus modus concludens contingens quod æquiualet ineſſe.

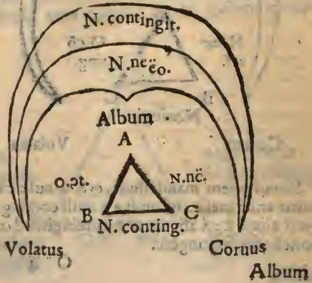
Simul autem manifeſtum, ꝙ & B nulli C ineſt. ponatur enim ineſſe: igitur ſi A E nulli contingit: E vero ineſt alicui C: A alicui C non contingit: ſed omni ſupponebatur contingere.

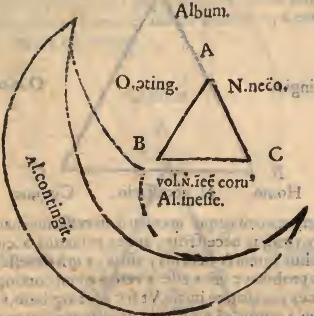
Eiuſdẽ oſtenſio per ipoſſibile.

Eodem pacto monſtrabitur & ſi ad c ponatur priuatiuum.

Scd̃s modus idẽ cõcludens qđ primus.

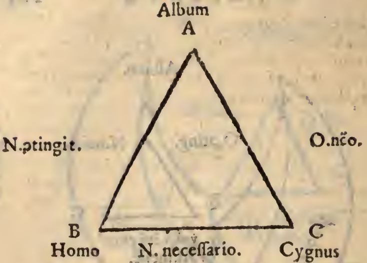

Oſtẽſio eiuſdem per ĩpoſsibile.

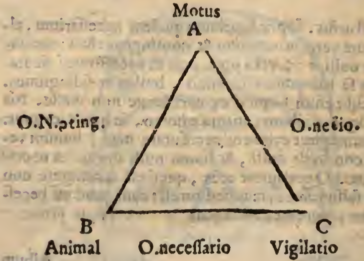
Rurſus, ſit prædicatiuum quidem neceſſarium, alterum vero priuatiuum & contingens: & A contingat nulli B: C vero omni inſit ex neceſsitate: ſic itaque ſe habentibus terminis, nullus ſit ſyllogiſmus. accidit enim B ipſi C ex neceſsitate non ineſſe. Sit nanque A album, in quo B homo, in quo C cygnus. album igitur cygno ex neceſsitate ineſt, homini vero contingit nulli, & homo nulli cygno ex neceſſitate. Quod igitur eius, quod eſt contingere non eſt ſyllogiſmus, manifeſtum eſt: nam quod ex neceſſitate, non erat contingens.

Album

Inutilis modus.

Verumtamen neque neceſſarij. neceſſarium nanque aut ex vtriſque neceſſariis, aut ex priuatiua accidit. Amplius autem & licet his poſitis, B ipſi C ineſſe, nil enim probibet C ſub B eſſe: A vero B omni contingere: C aũt ex neceſsitate ineſſe. Vt ſi C eſſet vigilatio, B aĩal, in quo A motus. nã vigilãti ex neceſsitate motus ineſt: animali vero omni contingit: & omne vigilans aĩal.

Manifeſtũ

Manifeſtum itaq; , ꝙ neque non inexiſtendi: ſiquidem ita ſe habentibus terminis, neceſſe eſt ineſſe, neque vtique oppoſitarum affirmationum, quare nullus erit ſyllogiſmus. Similiter autem oſtendetur ſi econuerſo ponatur affirmatiua.

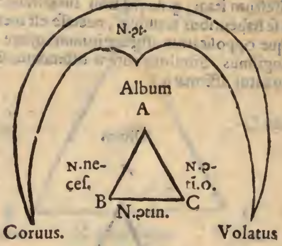

Modus inutilis.

Quod ſi eiuſdem figuræ ſint propoſitiones, cum priuatiuę ſunt, ſemper fit ſyllogiſmus conuerſa propoſitione, quæ eſt ſecundum contingere, quemadmodum in prioribus. Accipiatur enim A ipſi B ex neceſsitatę non ineſſe: C autem contingere non ineſſe, conuerſis igitur propoſitionibus, B nulli A inerit: A vero omni C contingit: fit itaque prima figura.

Et ſi

Modus concludens cõtingens ex amborum couerſione,

Et ſi ad c ponatur priuatiuum ſimiliter.

Modus concludens cõtingẽs pluribus indigens cõuerſionibus, et præmiſſarum tranſpoſitione.

Si autem

Si autem prædicatiue poſitæ fuerint, non erit ſyllogiſmus. nanque non inexiſtendi, aut ex neceſsitate non inexiſtendi, planum ꝙ non erit: propterea ꝙ non fuit accepta priuatiua propoſitio, neque in eo, quod eſt ineſſe, neque in eo qđ eſt ex neceſsitate ineſſe. Sed neque eius, quod eſt contingere non ineſſe, ex neceſsitate enim ſic ſe habentibus, B ipſi C non inerit, quemadmodum ſi à poneretur album, in quo B cygnus, C vero homo.

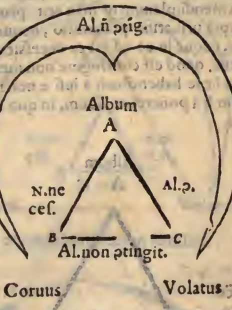
Modus vtilis.

Neque vtique oppoſitarum affirmationum: * quoniam monſtratum eſt B ipſi C ex neceſsitate non inexiſtens, non igitur fit ſyllogiſmus omnino. Similiter autem ſe habebit & in ſyllogiſmis in parte. Cum enim ſit priuatiuũ, & vniuerſale, & neceſſarium, ſemper erit ſyllogiſmus, & eius quod eſt contingere non ineſſe, & eius quod eſt non ineſſe, demõſtratio autem eadẽ per conuerſionem.

**a l. negationum vt Philoponus legit.*

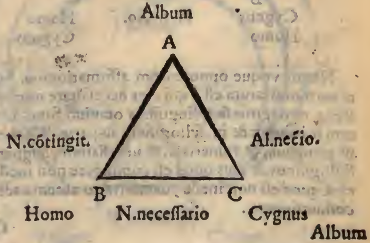
Cum

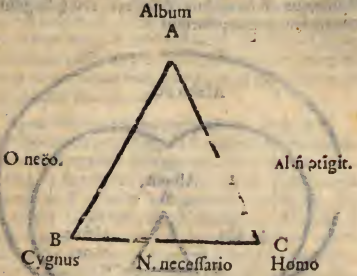
Particularis modus concludens contingēs.

Cum vero affirmatiuum, nunquam. eodem nanque pacto mõſtrabitur, quo & in vniuerſalibus, & per eoſdem terminos.

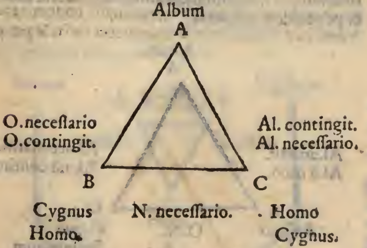
Modus inutilis.

Modus inutilis.

Neque quando vtræq; fuerit acceptæ affirmatiue. huius enim eadem demonſtratio, quæ & prius.

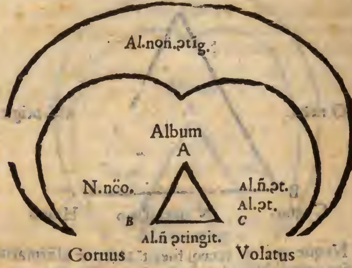

Modi inutiles.

Cum vero vtręque priuatiue, vniuerſalis autem neceſſariá, quæ non ineſſe ſignificat, per ea quidem, quæ ſumpta ſunt, non erit neceſſarium: ſed conuerſa propo ſitione,

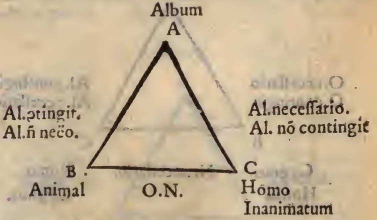
ſitione,quæ eſt ſecundum cōtingere, erit ſyllogiſmus, quemadmodum in prioribus.

Modus utilis,q,amborum cō uerſiones pficitur.

Quod ſi ambæ indefinitæ, aut in parte poſitæ fuerint,non erit ſyllogiſmus.demonſtratio autem eadem, & per eoſdem terminos.

Modus inutilis.

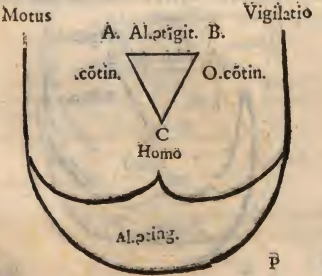

Planum itaque ex dictis,ꝙ dum priuatiua vniuerſaliter ponitur,& neceſſaria,ſemper fit ſyllogiſmus, non ſolum

ſolum eius, quod eſt contingere non ineſſe, ſed & eius quod eſt non ineſſe. dum vero affirmatiua, nunquam: & ꝙ eodem modo ſe habentibus in neceſſariis & inexiſtentibus, fit & non fit ſyllogiſmus. Sed & manifeſtum ꝙ omnes imperfecti ſyllogiſmi, & ꝙ perficiuntur per prædictas figuras.

Figura Tertia ex ambabus contingentibus. *Cap.* XX.

IN poſtrema autem figura & vtriſque contingentibus & altera erit ſyllogiſmus. Cum itaque contingere ſignificent propoſitiones, & cõcluſio erit contingens, & quando hæc quidem contingere, illa vero ineſſe. Cum vero altera neceſſaria poſita ſit. ſi affirmatiua quidem, non erit concluſio, neque neceſſaria, neque inexiſtens. ſi autem priuatiua: inexiſtendi erit ſyllogiſmus, quemadmodum in prioribus. Accipiendum vero & in his ſimiliter contingens quod in concluſionibus. Sin itaque primum contingentes: & A & B omni C contingant ineſſe. quoniam igitur conuertitur affirmatiuum in parte: B vero omni C contingit: & C alicui B contingit: quare, ſi A quidem omni contingit C: C autem alicui B: neceſſe & A, alicui B contingere: fit enim prima figura.

Primus modus concludens contingens q per conuer. v. i. e. oſtenditur.

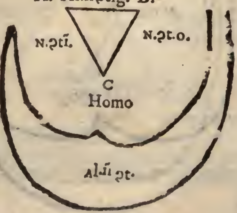
P Etſi

Et ſi A contingit nulli C ineſſe: B vero oī C contingeret, neceſſe & A alicui B contingere non ineſſe. erit enim rurſus prima figura per conuerſionem.

Secundus modus concludens cōtingens per minoris cōuerſionem.

Quod ſi vtræque priuatiuæ poſitæ fuerint, ex ipſis quidem aſſumptis non: erit neceſſarium, ſed conuerſis propoſitionibus, erit ſyllogiſmus, quemadmodum in prioribus. nanq; ſi A & B contingit non ineſſe, ſi tranſumptum fuerit contingere non ineſſe, rurſus erit prima figura per conuerſionem.

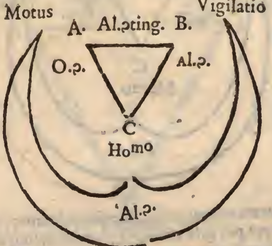

Tertius modus, qāmbarum cōuerſione cōcludit contingens.

Si vero

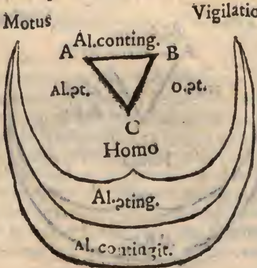
Si vero hic quidẽ terminorum eſt vniuerſaliter, ille in parte, eodem pacto ſe habentibus terminis, quo in eo quod eſt ineſſe, erit & non erit ſyllogiſmus. Co-tingat enim A omni C ineſſe: B aũt alicui C: erit itac prima figura, propõne conuerſa, quæ eſt in parte. n: ſi A omni C: C vero alicui B: A igitur alicui B conting

Alius modus concludens conting.

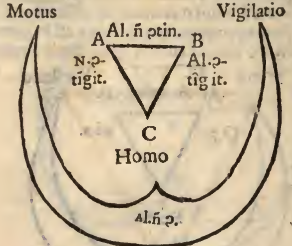
Et ſi ad B C poſitum fuerit vniuerſale conſimiliter.

Alius idem concludẽs.

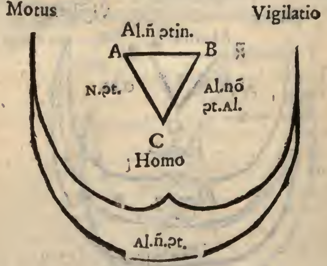

Itidem & ſi A C ſit priuatiuum: B C vero affirmatiuum, erit rurſus prima figura per conuerſionem.

Modus concludens cõtingẽs negatiuum.

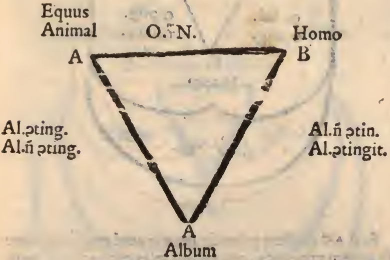

Sin autem vtræq; poſitæ fuerint priuatiuę, hæc vl̃r, illa in parte, per ipſa aſſumpta non erit ſyllogiſmis, ſed conuerſis erit, quemadmodum in prioribus.

Cum

Cum vero vtręque indefinitæ, aut in parte accepta ſint non erit ſyll'ſs: neceſſe etenim, A omni & nulli B ineſſe. Termini inexiſtẽdi, animal, homo, album: non inexiſtendi, equus, homo, album.

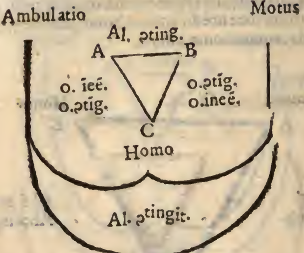

Modi particulares inutiles.

Medium album.

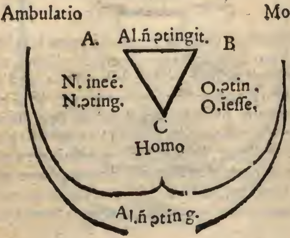
Miſtio Inexiſtentis & contingentis in tertia figura. *Cap.* XXI.

SI autem hæc quidem propoſitionum inexiſtere, illa vero ſignificet contingere, concluſio erit, ꝙ contingit, & non ꝙ ineſt: ſyllogiſmus autẽ erit, eodem modo ſe habentibus terminis, quo & in prioribus. Sint enim primum prædicatiue, & A omni inſit C: B vero omni contingat ineſſe: conuerſo igitur B C, prima erit figura, & concluſo, ꝙ contingit A alicui B ineſſe: nam quando in prima figura propõnum altera ſignificet contingere, concluſio erat contingens. Cõſimiliter autem & ſi B C ineſſe, A C vero contingit ineſſe.

Duo modi vniuerſales concludentes contingens.

Et ſi A C quidem priuatiuum: B C autẽ prędicatiuum: ſit autem vtrumuis, vtroq; modo erit concluſio contingens: fit enim rurſus prima figura. Mõſtratum vero eſt ꝙ dum altera propoſitio in ipſa contingere ſignificat,& concluſio erit contingens.

Modi idem concludentes.

Sed ſi.

Sed ſi contingens priuatiuum ad minus extremum poſitum fuerit, vel & ambo ponantur priuatiua, per ipſa quidem poſitá non erit ſyllogiſmus: conuerſis autem erit, quemadmodum in prioribus.

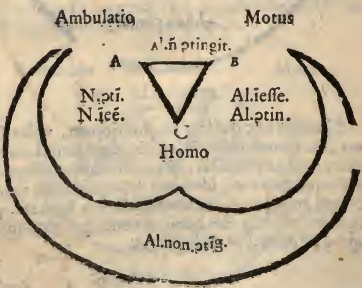
Duplici cõtingẽtis cõuerſione, concludens cõtingens.

Si autem hæc quidem propoſitionum, vniuerſaliter, illa vero in parte ſit, vtriſq; prædicatiuis exiſtentibus: aut ea priuatiua, quæ vniuerſaliter, affirmatiua vero quæ in parte, idem erit ſyllogiſmorum modus: omnes enim per primam concluduntur figuram. quare manifeſtum, ꝙ eius, quod eſt contingere, & non eius quod eſt ineſſe, erit ſyllogiſmus.

Quatuor modi affirmatiui particulares concludentes contingens, quorum primi duo probãtur minoris conuerſione, reliqui binis conuerſionib⁹.

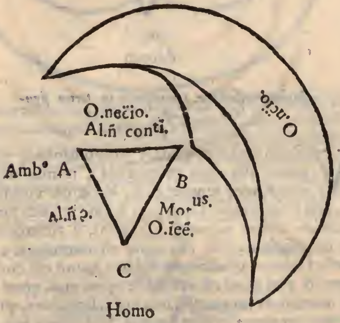

Duo modi particulares concludentes contingens.

Quòd

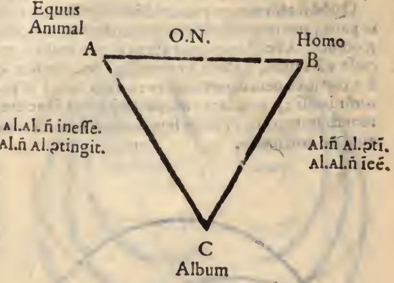
Quòd ſi affirmatiua vniuerſaliter, priuatiua vero in parte, per impoſsibile erit demonſtratio.inſit enim B omni C : A vero contingat alicui C non ineſſe : neceſſe eſt igitur, A alicui B contingere non ineſſe.nãq; ſi A inerit ex neceſsitate omni B : B vero omni C ponitur ineſſe : A omni C ex neceſsitate inerit.Hoc autẽ monſtratum prius, verum ſupponebatur alicui contingere non ineſſe.

Modus negatiuus p impoſsibile monſtratus.

Sed cum indefinitæ, aut in parte vtræq; fuerint acceptæ, non erit ſyllogiſmus. Demonſtratio autem eadem, quæ & in vniuerſalibus, & per eoſdem terminos.

Modi particulares ĩdefiniti et inutiles.

Miſtio neceſſarii & contingentis in tertia figura. Cap. XXII.

VErum ſi eſt hæc quidem propoſitionum neceſſaria, illa vero contingens, termini ſi ſunt prædicatiui ſemper eius, quod eſt contingere, erit ſyllogiſmus. Cum vero ſit hoc quidem prædicatiuum, illud autem priuatiuum, ſi affirmatiuum ſit neceſſarium, eius erit quod eſt contingere, non ineſſe, ſi vero priuatiuum & eius, quod eſt contingere, & eius quod eſt non ineſſe. Sed eius, quod eſt, ex neceſsitate non ineſſe, non erit ſyllogiſmus, quemadmodum neque in aliis figuris. Sint itaque prædicatiui primum termini, & A omni C inſit ex neceſsitate: B vero contingat ineſſe omni C: quoniam itaque, A omni C ex neceſsitate; C vero alicui B contingit: & A alicui B contingens erit & non inexiſtens. Sic enim accidebat, & in prima figura. ſimiliter autem oſtendetur & ſi B C neceſſarium poſitum fuerit, A C vero contingens.

Motus

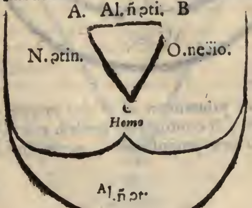
Motus Homo — Homo Motus

Duo modi concludentes contingens.

Iterum,ſit hoc prædicatiuum,illud priuatiuum, ſed prædicatiuũ neceſſarium,& A contingat nulli C ineſſe: B vero oĩ inſit C ex neceſsitate: erit itaq; rurſus prima figura,& concluſio contingens,ſed non inexiſtere.Etenim priuatiua propoſitio contingere ſignificat.Planũ igitur ꝙ cõcluſio erit cõtingens. nãq; cũ ſic ſe haberẽt in prĩa figura propõnes,& cõclo erat contigens.

Ambulatio — Animal.

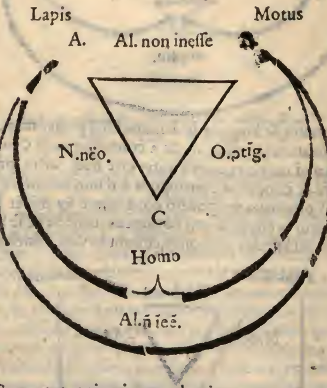

Alia concludens cõtingens.

Sed

Sed ſi priuatiua propoſitio neceſſaria, & concluſio erit, quòd contingit alicui non ineſſe, & quòd non ineſt. Ponatur enim A nulli C ineſſe ex neceſsitate: B vero omni contingere: conuerſo itaque B C affirmatiuo, prima erit figura, & neceſſaria priuatiua propoſitio. verum, quando ita ſe haberent propoſitiones, accidebat A ipſi C, & contingere alicui non ineſſe, & non ineſſe: quare & A ipſi B neceſſe alicui non ineſſe.

Modus concludens de ineſſe.

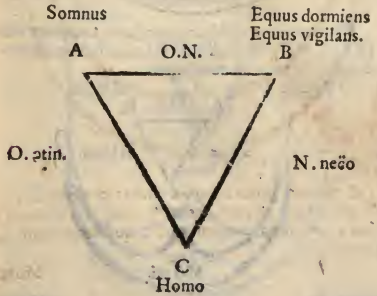
Cum vero priuatiuum ad minus extremum poſitum fuerit, ſi contingens quidem erit ſyllogiſmus tranſumpta propoſitione, quemadmodum in prioribus.

Motus

Modus duplici cōtingentis conuerſione cō cludens cōtingens.

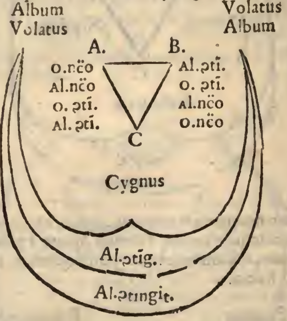
Si vero neceſſarium non erit. etenim omni neceſſe, & nulli contingit ineſſe. Termini, ꝙ omni inſit, ſomnus, equus, dormiens, homo: ꝙ nulli, ſomnus, equus, vigilans homo.

Modus inutilis.

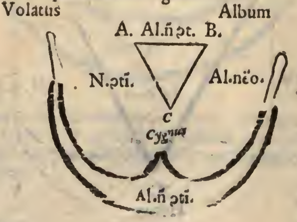
Similiter autem ſe habebit, & ſi hic terminorum vniuerſaliter, ille in parte ad medium. nam cum prædicatiui fuerint vtrique, eius quod eſt contingere, & non eius, quod eſt ineſſe, erit ſyllogiſmus.

Modi particulares affirmatiui cōcludētes contingēs q̃ cōuerſione et præmiſſarum tranſpoſitione monſtrantur.

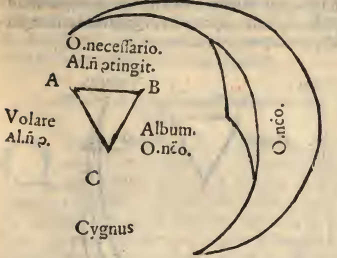

Et quando hoc quidem priuatiuum acceptum fuerit, illud vero affirmatiuum, ſed neceſſarium affirmatiuum eius quod eſt contingere.

Modus contingentis q̃ minoris conuerſione monſtrãtur.

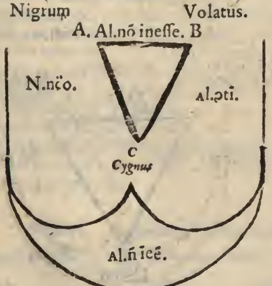

Quando

Alius contingentis modus q̄ p impoſsibile monſtratur

Quando autem priuatiuum neceſſarium, & conclu ſio erit eius, quod eſt non ineſſe. idem nāque monſtrationis modus, & vniuerſaliter, & non vniuerſaliter terminis exiſtentibus: neceſſe etenim per primam figuram ſyllogiſmos perfici. quare quemadmodum in illis, & in his neceſſarium accidit.

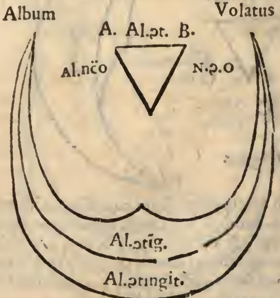

Modus cōcludens d. ineſſe q̄ minoris conuerſione oſtenditur.

Cum

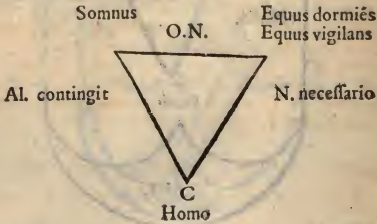
Cum vero priuatiuum vniuerſaliter acceptum ad minus poſitum fuerit extremum, ſi quidem contingẽs, erit ſyllogiſmus per conuerſionem.

Modus contigẽtis, qui triplici conuerſione oſtenditur & premiſſarum trãſpoſitione.

Sin autem neceſſarium, non erit. monſtrabitur autem eodem pacto, quo & in vniuerſalibus, & per eoſdem terminos.

Modus inutilis.

Ma nife-

Manifeſtum ergo & in hac figura, quando & quomodo erit ſyllogiſmus, & quādo contingendi, & quando inexiſtendi. Palam autem & ꝙ omnes imperfecti, & ꝙ perficiuntur per primam figuram.

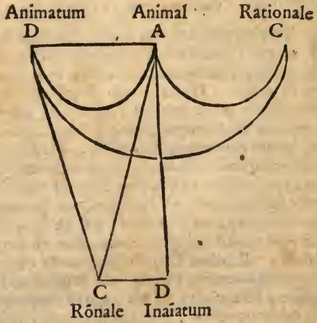
Quod figuræ ſyllogiſmorum ſunt tantum tres. Cap. XX.

QVòd igitur ſyllogiſmi, qui in his ſunt figuris, per vniuerſales perficiuntur ſyllogiſmos qui in prima figura, & in iſtos reducuntur, planum ex dictis. Quod autem ſimpliciter omnis ſyllogiſmus ita ſe habebit, nunc erit manifeſtum, quando monſtratum fuerit ſyllogiſmum omnem per harum aliquam figuram effici. Neceſſe igitur omnem demonſtrationem, atque omnem ſyllogiſmum, aut inexiſtens quippiam, aut non inexiſtens monſtrare: & hoc, aut vniuerſaliter, aut ſecundum partem. Amplius, aut oſtenſiue, aut ex ſuppoſitiue, eius vero qui eſt ex ſuppoſitione, pars eſt qui per impoſsibile. Primum itaque dicamus de oſtenſiuis: his enim oſtenſis, planum erit & in his qui ad impoſsibile, & omnino de his, qui ex ſuppoſitione. Si igitur oporteat, A de B ratiocinari, vt inexiſtens, aut non inexiſtens, neceſſe eſt accipere aliquid de aliquo. Si ergo A de B acceptum fuerit, quod eſt A principio ſumptum erit. ſin autem de C, C vero de nullo: neque aliud de illo, neque de A alterum, nullus erit ſyllogiſmus, eo enim ꝙ vnum de vno ſit acceptum, nil accidit ex neceſsitate, quare aſſumenda & altera propo ſitio. *De ſyllogiſmo oſtēſiuo.*

Animal.	*Homo.*	*Animal.*	*Rationale.*
A———	———B.	A———	———C

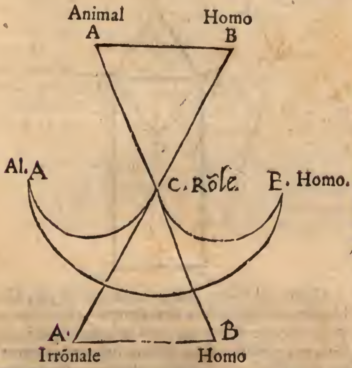
Si itaque A de alio fuerit acceptum, aut aliud de A, aut de C alterum, eſſe quidem ſyllogiſmum nihil prohibet: ad B tamen non erit per accepta. neque quando C alteri: & illud alij. & hoc alteri: non fuerit aũt ad B copulatum, nec ſic erit ad B ipſius A ſyllogiſmus.

Modi non concludentes quod ꝓpoſitum.

Omnino enim diximus, ꝙ nullus vnquam erit ſyllogiſmus alius de alio, non accepto aliquo medio, qđ ad vtrunque ſe habet quodammodo prædicationibus. Syllogiſmus nãq; ſimpliciter ex propoſitionibus eſt: ad hoc autem ſyllogiſmus ex propoſitionibus ad hoc. qui autem eſt huius ad hoc per propoſitiones, huius ad hoc, ſed impoſsibile eſt ad B propoſitionem capere nihil de ipſo aut prædicantes, aut negantes: aut iterũ ipſius A ad B, nihil commune accipientes: verum de vtroque ſigillatim quædam prędicantes, aut negantes. quare accipiendum medium aliquod vtrorũque, quod prædicationes copulabit: ſiquidem erit huius ad hoc ſyllogiſmus.

ſyllogiſmus. Si igitur neceſſe quidem eſt accipere ad vtraque commune, hoc autem tripliciter contingit: aut.n.A de C,& C de B prædicaturos: aut C de vtriſq;, aut vtraque de C, hæ vero ſunt tres dictæ figuræ: planum ſyllogiſmum omnẽ neceſſarium fieri per harum aliquam figurarum. eadem enim ratio & ſi per plura copulatur ad B.eadem nanq; erit figura & in pluribus.

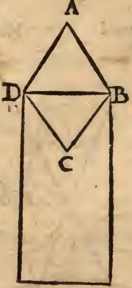
Modi non cõcludẽtes propoſitum tribus modis variãtur.

Quòd igitur oſtenſiui omnes concluduntur per prædictas figuras, manifeſtum. Quòd autem & qui ad impoſsibile planum erit per hæc. omnes enim per impoſsibile concludentes, falſum quidem ratiocinantur. quod autem à principio ex ſuppoſitione monſtrant, cum impoſsibile aliquid accidat contradictione poſita. vt quòd diameter incõmmenſurabilis,eo quòd imparia æqualia paribus fiunt, ſi fuerit poſita commenſurabilis.

De ſyllogiſmis ad impoſsibile.

rabilis.ęqualia igitur fieri imparia paribus ratiocinatē: diametrum vero incommenſurabilem eſſe, ex ſuppoſitionem monſtrat, quoniam falſum accidit propter contradictionem. hoc enim erat per impoſsibile ratiocinari, aliquid monſtrare per impoſsibile propter ſuppoſitionem, quæ ex principio.

Mõſtratur ꝙ diameter ſit ipſi lateri incõmenſurabilis.

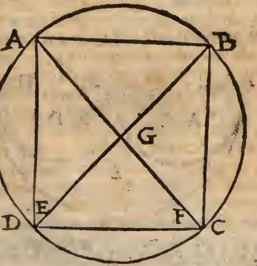
Quare quoniam falſi ſyllogiſmus fit oſtenſiuus in his, quæ ad impoſsibile deducuntur; oſtenſiuos autem prius diximus. ꝙ per has concluduntur figuras: manifeſtum ꝙ per impoſsibile ſyllogiſmi, per has erunt figuras. Conſimiliter & alij omnes, qui ex ſuppoſitione. in omnibus enim ſyllogiſmus quidem fit ad tranſumptum: quod autem ex principio, cõcluditur per confeſsionem, aut aliquam aliam ſuppoſitionem. ꝙ ſi hoc verum, omnem demonſtrationem & omnem ſyllogiſmum neceſſe fieri per tres prædictas figuras. Hoc autē monſtrato, planum & quod omnis ſyllogiſmus perficitur per primam figuram, & reducitur ad vniuerſales ſyllogiſmos, qui in hac ſunt.

De ſyllogiſmis ex ſuppoſitione.

De

De qualitate & quantitate terminorum ſyllogiſmi.
Cap. XXIIII.

AMplius autem in omni oportet terminorum aliquem prædicatiuum eſſe,& vniuerſale exiſtere.nam ſine vniuerſali,aut non erit ſyllogiſmus aut non ad poſitum,aut quod ex principio petetur.ponatur enim muſicam voluptatem eſſe ſtudioſam.ſi itaque quiſpiam cēſeat voluptatem eſſe ſtudioſam, non addens omnem , non erit ſyllogiſmus. ſi vero aliquam voluptatem eſſe ſtudioſam , ſi quidem aliam , nihil ad poſitum.ſin autem ipſam hanc, quod ex principio accipit. Sed magis efficitur manifeſtum in deſcriptionib⁹. vt quod æquicruris æquales,qui ad baſin. ſint enim ad centrum ductæ, A B.ſi igitur æqualem accipiat A C D angulū ipſi B D C non omnino exiſtimans æquales angulos,qui ſemicirculorum.& rurſus C ipſi D, non omnem aſſumens eum qui ſecti:amplius ab æqualibus exiſtentibus totis angulis & ablatorum æquales eſſe reliquos,E F quod ex principio petet.niſi acceperit ab æqualibus,æqualibus demptis,æqualia derelinqui.

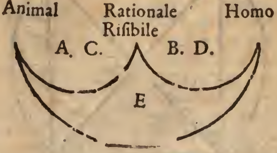
Quòd anguli æquicruris, qui ſupra baſi ſunt ſint inter ſe æquales.

Planum igitur, ꝙ in omni oportet vniuerſale exiſte re. & ꝙ vniuerſale quidem ex omnibus terminis vniuerſaliter monſtratur; quod autẽ in parte, & ſic & illo modo. Quare, ſi concluſio quidem vniuerſaliter ſit, & terminos neceſſe vl̃r eſſe; ſi vero termini vl̃r, cõtingit cõcluſionẽ non eſſe vniuerſaliter. Manifeſtum etiam ꝙ & in omni ſyllogiſmo aut vtraſq;, aut alteram ꝓpoſitionem ſimilem neceſſe fieri concluſioni. Dico autem non ſolum affirmatiuam, aut priuatiuam, ſed neceſſariam, aut inexiſtentem, aut contingentem. Conſiderare vero oportet & alia prædicamenta. Planum autem & ſimpliciter, quando erit, & quando non erit ſyllogiſmus. & quãdo poſsibilis, & quando perfectus; & ꝙ ſi fuerit ſyllogiſmus, neceſſarium eſt ſe habere terminos ſecundum aliquem dictorum modorum.

Quemuis ſyllogiſmum componi ex tribus terminis, & duabus propoſitionibus; quo item modo ex terminorum additione augeantur propoſitiones ac concluſiones. Cap. XXV.

Sed manifeſtum & ꝙ omnis demõſtratio erit per tres terminos, & nõ plures: niſi per alios & alios eadem concluſio fiat. vt E, per A B, & per C D.

Eadem cõcluſio quõ in eadem figura p diuerſos terminos oſtẽdatur.

Aut per A B, & A C, & per B C. plura nanque media

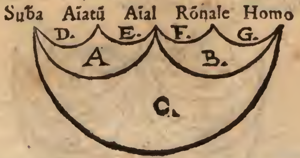
eorundem

eorundem eſſe nihil prohibet.his autem exiſtentibus, non vnus,ſed plures ſunt ſyllogiſmi.

Eodem me dio eadem mõſtratur cõcluſio di uerſimode ĩ tribus figu ris.

Aut rurſus,quando vtrumque A B, per ſyllogiſmum fuerit acceptum,vt A per D E, & rurſum B,per F G: aut hoc inductione, illud ſyllogiſmo . verum & ſic plures ſyllī:plures nanque concluſiones ſunt,vt A,& B,& C.

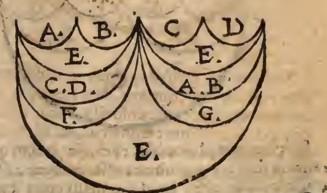
Cõcluſio oſtenſa p r ſyllogiſmũ, & proſylogiſmum.

Si igitur non plures , ſed vnus, ſic accidit per plura eandem fieri concluſionem. vt vero C,per ea que ſunt, A B,,impoſsibile. Sit enim E concluſum ex A B,C D.er-

 go ne-

go neceſſe eſt ipſorum aliquid aliud ad aliud acceptũ eſſe, hoc quidem vt totum, illud vero vt pars. hoc enim prius oſtenſum eſt, ꝙ ſi fuerit ſyllogiſmus, neceſſe eſt terminorum aliquos ita ſe habere. Sic igitur ſe habeat A ad B: eſt itaque aliqua ex ipſis concluſio. aut ergo E, aut eorum, quæ C D, alterum, aut aliud quippiam præter hæc. & ſi E quidem ex A B, tantum ſyllogiſmus vtique eſſet. C D vero, ſiquidem ſic ſe habent, vt ſit hoc, vt totum, illud, vt pars, erit aliquid & ex illis: aut E, aut eorum quæ A B alterum, vel aliud quippiam præter hæc. Et ſi E quidem, aut eorum quæ A B alterum, vel plures erunt ſylli, aut vt contingebat idem per plures terminos cõcludi, accidit. ſi vero aliud pręter hęc, plures erunt & in cõiuncti ſyllogiſmi ad ſeinuicem. ꝙ ſi non ita ſe habeat C ad D, vt faciat ſyllogiſmum, fruſtra erunt accepta, niſi inductionis * aut occultationis, aut alicuius alius talium gratia. Si autem ex A B non E, ſed aliud quid ſit concluſio, ex C D vero, aut horum alterum, aut aliud quiddam præter hæc, & plures fiunt ſyllogiſmi, & non ipſius ſuppoſiti: ſuppoſitum nanque fuerat ſyllogiſmũ eſſe ipſius E. Si autem ex C D, nulla * efficitur concluſio, fruſtra accepta ea fuiſſe accidit, ac ſyllogiſmum non eſſe eius, quod à principio. quare planum ꝙ omnis demonſtratio, & omnis ſyllogiſmus erit ſolum per tres terminos.

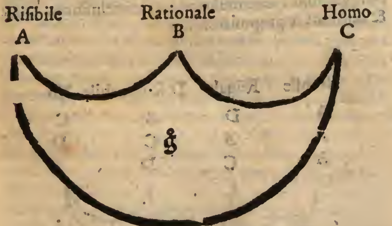
** Sicut Alexan. & alii legunt Burana vero habet* ἐπαγωγῆς *et legit abductionis. Alexan. et Philop. legunt hæc verba affirmatiue ſi aũt ex C D, nulla et dicunt ꝙ corrupte leguntur in oĩbus codicibꝰ, debet n legi, ꝙ ſi ex A B nulla concluſio efficitur.*

Oſtenditur oẽm ſyllogiſmum cõſtare ex tribus termi nis

Cum

Cum autem hoc planum ſit, manifeſtum ꝙ & ex duabus propoſitionibus,& non pluribus. tres nanque termini,duę ſunt propoſitiones, niſi aſſumatur quemadmodum ex principio dictum eſt ad ſyllogiſmorum perfectionem. Planum itaque, ꝙ in qua ratione ſyllogiſtica non ſunt pares propoſitiones,per quas concluſio propria fit (quaſdam nanque ex ſuperioribus concluſionibus,neceſſe eſt propoſitiones eſſe) hæc ratio aut non eſt ratiocinata,aut plura neceſſariis interrogauit ad poſitionem.Si itaque ſyllogiſmi ſecundum proprias accipiantur propoſitiones, omnis erit ſyllogiſmus ex propoſitionibus quidem paribus, ex terminis autem imparibus: vno nanque plures termini q̃ propoſitiones.concluſiones vero dimidium propoſitionum.

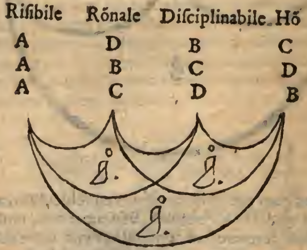

Simplex modus.

Sed cum per proſyllogiſmos concluduntur, aut per plura media non continua, vt A B,per C D, multitudo quidem terminorum conſimiliter vno ſuperabit propoſitiones.aut enim extrinſecus,aut ad medium ponetur intercidens terminus : vtroque autem modo accidit interualla vno minora eſſe terminis. Propoſitiones vero æquales ſunt interuallis, non tamen pares

ſemper

ſemper erunt,illi autem impares. ſed viciſsim, quando propoſitiones pares,impares termini, cum vero pares termini, propoſitiones impares: ſimul enim cum termino vna additur propoſitio, vndecunque addatur terminus.quare, quoniam illæ pares, iſti impares erunt, neceſſe eſt permutari,cum eadem fiat appoſitio. Concluſiones vero non etiam eundem habebũt ordinem, neq; ad terminos,neque ad propoſitiones. cum enim vnus terminus additur, concluſiones addẽtur vno pauciores, præ exiſtentibus terminis:ad ſolum nanque vltimum non facit concluſionem, ſed ad alios omnes. Veluti ſi A B C adiiciatur ipſum D,ſtatim & concluſiones duæ adiiciuntur,& quæ ad A,& quæ ad B. Conſimiliter autem & in aliis. Verum & ſi ad medium intercidat, eodem modo; ad vnum nanque ſolum non faciet ſyllogiſmum. quare multo plures concluſiones erunt & terminis & propoſitionibus.

Quænam

Quænam problemata facile, ac difficile in vnaquaque figura concludantur. Cap XXVI.

QVoniam autem habemus de quibus ſyllogiſmi,& quale in vnaquaque figura, & quot modis monſtratur,manifeſtum nobis eſt & quale problema difficile,& quale bene argumētabile. quod enim in pluribus figuris,& per plures caſus concluditur,facilius;quod autem in paucioribus & per paucio res,difficilius argumentabile. Vniuerſale itaque affirmatiuum per ſolam primam monſtratur figuram, & per hanc vno tantum modo. Priuatiuum autem & per primam & per mediam.ac per primam quidem vno ſo lum modo,per mediam vero dupliciter.Sed affirmatiuum in parte per primam & per vltimam: vno tantum modo per primam, trifariam autem per vltimam. Priuatiuum vero ſecundum partem in omnibus figuris monſtratur: verum in prima quidem ſemel, in media vero atque vltima, in illa bifariam, in hac tripliciter. Planum itaque quod vniuerſale prædicatiuum conſtruere quidem difficillimum, deſtruere vero facilius. Omnino autem tollere vniuerſalia facilius, quàm ea quæ ſunt in parte.nanque & ſi nulli,& ſi alicui non inſit, ſublatum eſt. horum autem alicui quidem non in omnibus monſtratur figuris:nulli vero, in duabus.Eodem autem modo & in priuatiuis. nanque & ſi omni & ſi alicui, ſublatum eſt quod à principio: hoc autem erat in duabus figuris. In iis vero, quæ ſunt in parte, vno tantum modo, aut omni, aut nulli oſtendentem ineſſe.Sed conſtruenti, faciliora quæ in parte. nanque & in pluribus figuris & per plures caſus. Et omnino non oportet latere, ꝙ deſtruere per ſeinuicem eſt, & vniuerſale per ea,quæ ſunt in parte, & hæc per vniuerſalia. conſtruere vero non eſt vniuerſale per ea, quæ ſunt ſecundum partem, ſed per illa hæc eſt. Simul autem manifeſtum ꝙ & deſtruere facilius eſt, quam conſtruere

Facilius eſt deſtruere quàm conſtruere.

ſtruere. Quomodo igitur efficiatnr omnis ſyllogiſmus, & per quot terminos ac propoſitiones, & quomodo ſe habentes inuicem: amplius, quale probléma in vnaquaque figura, & quale in pluribus, & quale in paucioribus monſtratur, planum ex dictis.

SECTVM SECVNDVM

De propoſitionum copia, & de medij ſyllogiſtici inuentione.

Quomodo ſint inueniendæ propoſitiones. *Caput primum.*

Q Vomodo autem abundauimns ſyllogiſmis ipſi ſemper ad poſitum, & per qualem viam accipiemus principia, quæ circa vnumquodq; iam nunc dicẽdum. non.n. ſolũ fortaſſe oportet gñationem conſiderare ſylł orum, verum & faciendi potentiam habere. Oĩum itaque entium, hæc quidẽ talia ſunt, vt de nullo vere vniuerſaliter prædicentur, vt Cleon & Callias, & * quod ſecundum, vnumquodque & ſenſibile: de his autem alia: etenim horum vterque homo & aĩal eſt: illa vero, ipſa quidem de aliis prædicantur, de his autem alia prius non prædicãtur, ſed alia & ipſa de aliis, & de ipſis alia: vt homo de Callia, & de homine animal. Quòd igitur entium quædam de nullo apta nata ſunt dici, manifeſtum. ferme enim ſenſibilium vnumquodque tale eſt, vt de nullo prædicetur, niſi vt accidens. dicimus nanq; aliquando album illud Socratem eſſe: & hoc veniens Calliam. Quod autem & ſurſum tendentibus, ſtatur aliquaudo rurſus dicemus: nunc vero ſit hoc poſitum. De his igitur non eſt demonſtrare alterum prædicatum. niſi ſecundum opinionem: ſed hæc de aliis. neque quæ ſecundum * ſingula de aliis, ſed alia de illis, quæ vero intermedia ſunt, planum, ꝙ vtroque modo contingunt. nanque & ipſa de aliis, & alia de his dicentur: & quaſi rationes & con ſidera-

* *a.l.ſingulare.*

* *a.l.ſingularia.*

ſiderationes ſunt maxime de his. Oportet itaque propoſitiones circa vnumquodque horum ſic ſumeré.ſupponentem ipſum primum & diffinitiones, & quæcunque propria rei ſunt: deinde poſt hoc quæcunque rem ſequuntur.ac rurſus, quæ res ſequitur, & quæcunque non contingunt ipſi ineſſe, quibus autem ipſum non contingit non eligendum,eo quod conuertitur priuatiuum. Deuidenda autem ſunt & conſequẽtium, quæcunque in eo quod quid eſt:& quæcunque vt propria, & quæcunque vt accidentia prædicantur: & horũ qualia ex opinione,& qualia ſecundum veritatem.quanto enim pluribus talibus abũdauerit quiſpiam, citius conclusionem aſſequetur,quanto autem verioribus,magis demonſtrabit. Oportet autem eligere non quæ aliquod ſequuntur,ſed quæ totam rem ſequuntur: quemadmodum non quid aliquem hominem, ſed quid omnem hominem ſequitur. per vniuerſales nanque propoſitiones fit ſyllogiſmus. nanque quum eſt indefinitum, incertum,ſi vniuerſalis propoſitio eſt, cum vero definitum,planum.Similiter autem eligendum,& quæ ipſum ſequitur tota,ob dictã cauſam: ipſum vero conſequens non aſſumendum totum ſequi, dico autem veluti hominem, omne animal, aut muſicam ſcientiam omnem: ſed tantum ſimpliciter ſequi, quemadmodum & protendimus.nanque inutile alterum, & impoſsibile :vt omnem hominem eſſe omne aĩal, aut iuſtitiam omne bonum.ſed ex quo ſequitur,in illo omni dicitur. Sed cum ab aliquo contineatur ſubiectum, quod conſequentia oportet accipere,quæ ſequuntur vniuerſale, vel non ſequntur,non eligenda in his:ſunt enim in illis accepta, quæcunque enim animal,& hominẽ ſequuntur,& quæcunque non inſunt, conſimiliter. Quæ vero circa vnumquodq; propria accipiendum. ſunt enim quædam ſpeciei propria præter genus:neceſſe nanque diuerſis ſpeciebus propria quædam ineſſe. Neque igitur vniuerſali eligendum, quæ ſequitur quod conti-

netur:

netur: vt animali quæ ſequitur homo. neceſſe enim ſi hominem ſequitur animal, & hæc omnia ſequi.conuenientiora autem hæc hominis electionis. Aſſumenda vero & quæ vt plurimum ſequuntur, & quæ ſequitur. Problematum nanque vt plurimum & ſyllogiſmus ex propoſitionibus vt plurimũ, aut omnibus, aut aliquibus.ſimilis nanque vniuſcuiuſque conſuſio principiis. Amplius quæ oĩa ſequunt̃,non eligendum. non.n.erit ex ipſis ſylls.ob q̃ aũt cãm in ſeq̃ntibus erit manifeſtũ.

Quomodo media in quouis ſyllogiſmorũ genere inuenienda,& quo pacto conſtruendi ſint ſyllogiſmi. Cap. II.

Conſtruere igitur volentibus aliquid de aliquo toto, aſpiciẽdum quidem in ſubiecta eius, quod conſtruitur,de quibus ipſum dicitur:de quo autem oportet prædicari, quæcunque hoc ſequuntur. ſi nanque horũ aliquid idem fuerit, neceſſe eſt alterum alteri ineſſe. Si vero non quod omni, ſed quod alicui, quæ ſequitur vtrunque.ſi enim horum aliquid idem,neceſſe alicui ineſſe. Quando autem nulli oporteat ineſſe,cui non eſt opus ineſſe ad ſequentia. quod autem oportet non ineſſe, in quæ non contingunt ipſi ineſſe. aut econuerſo,cui quidem oportet nõ ineſſe, quæ non contingunt ipſi ineſſe:quod autem non ineſſe,in conſequentia.cum enim hæc vtralibet eadem fuerint, nulli contingit alteri alterum ineſſe. fit enim quandoq; quidem qui in prima figura ſyllogiſmus, quandoq; autem qui in media.Quod ſi alicui non ineſſe,cui quidẽ oportet non ineſſe, quæ ſequitur: ꝙ autem non ineſſe, quæ non poſſunt ipſi ineſſe. ſi enim horum alicui idem ſit, neceſſe alicui nõ ĩeſſe.Sed magis fortaſſe ſic erit vnũquodq; dictorum manifeſtum. Sint enim conſequentia A,in quibus B: quæ vero ipſum ſequitur, in quibus C.quæ aũt non contingunt ipſi ineſſe,in quibus D.Rurſus ipſi E inexñtia,in quibus F, quæ vero ipſum ſequit̃ in quib⁹ G.quæ aũt nõn cõtingũt ipſi ineſſe in quib⁹ H.
Figura

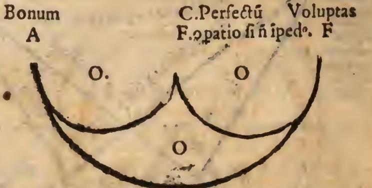
Figura medij inueniendi in omnibus modis cuiuſcunque figuræ.

Si itaq;

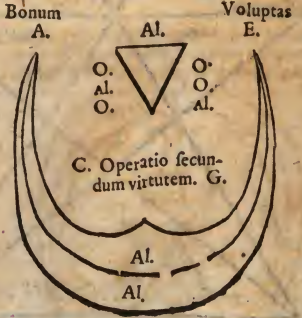
Si itaq; aliquid eorũ,quæ C, idem erit alicui eorum, quæ F, neceſſe eſt A omni E ineſſe: nanque F omni E, A vero omni C:quare A omni E.

Modus concludẽs vniuerſalẽ aſfirmatiuã.

Quod ſi C, & G idem, neceſſe A ineſſe alicui eorum quæ E. nanque A ipſi C: E autem ſequitur omne C.

Modi concludentes particularem affirmatiuã q reducũtur ad primã, vt ſupra.

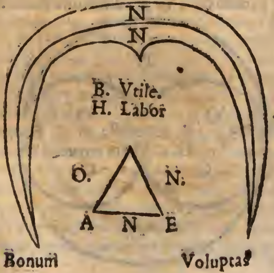
Si vero

Si vero F,& D idem, nulli eorum, quæ E A, inerit ex proſyllogiſmo. quoniam enim cõuertitur priuatiuum & F ipſi D idem, nulli eorum, quæ F, inerit A: F aũt oĩ E.

Modus ad vniuerſalem negatiuam prius in ſecunda ex proſyllogiſmo, deinde in prima per conuerſionem.

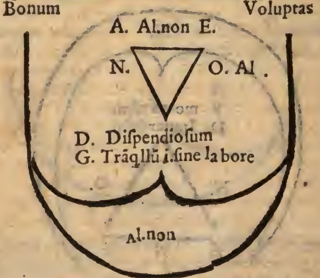
Rurſus ſi B & H idem, nulli eorum, quæ E, inerit A. nam B omni A: nulli vero inerit eorum in quibus E, idem nanque erat ipſi H: H autem nulli E inerat.

Modi ad vniuerſalem negatiuã.

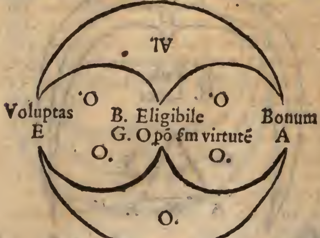
Quod ſi D,& G idem, A alicui E non inerit. ipſi nanque G non inerit A: quoniam neque ipſi D: G autem eſt ſub E: quare alicui E non inerit A.

Modi ad particularem affirmatiuã in tertia figura, & in prima per conuerſionem.

Si vero ipſi G E idem, conuerſus fit ſyllogiſmus. G nanque inerit omni A: E enim oi A: E vero ipſi E: nam idem erat ipſi G. A autem omni quidem E non neceſſe ineſſe: alicui vero neceſſe: eo quod quæ ſecundum partem cum vli prædicatione conuertitur.

Modus ad particularẽ affirmatiuam per concluſionis conuerſionem.

Planũ

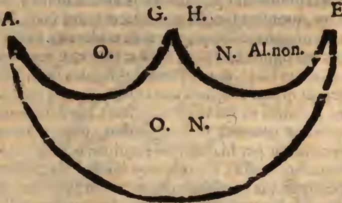
Planum itaque, ꝙ ad prædicta inſpiciendū vtriuſq; ſecundum vnumquodq; problema. per hæc enim omnes ſyllogiſmi. Oportet autem & conſequentium & quæ conſequitur vtrunque, ad prima & vniuerſalia maxime inſpicere. vt ipſius E magis ad K F, quam ad F ſolum: ipſius autem A ad K C, quàm ad C ſolum. Si enim A ineſt K F, & F, & E inerit. ꝙ ſi non ſequitur ex hoc, accidit ipſum F ſequi. Conſimiliter aūt & in quibus ipſum ſequitur, conſiderandum. ſi enim prima, & quæ ſub illa ſequitur. quòd ſi non hæc, ſed quæ ſub hæc, accidit. Palam vero, & ꝙ per tres terminos ac binas propōnes ꝯſideratiō, & per prædictas figuras ſyllogiſmi omnes. monſtratur nanque. A ineſſe omni E, quando eorum quæ C & F idem aliquid acceptum fuerit. hoc autem erit medium: extrema vero A & E. fit itaque prima figura. Sed alicui, quando C & G ſumptum ſit. hæc autem vltima figura: medium enim fit G. Nulli vero quando D & F idem. ſic autem & prima figura & media. prima quidem, ꝙ A ineſt nulli F (ſi quidem conuertitur priuatiuum) F autem omni E. media vero, quoniam D nulli A: E autem omni ineſt. Verum alicui non ineſſe, quando D & G idem ſit. hoc autem vltima figura: A nanque nulli G inerit, E vero omni G. Planum itaq;, ꝙ per prædictas figuras ſyllogiſmi omnes, & ꝙ non eligenda quæcunque omnia ſequuntur, eo ꝙ nullus ex ipſis fit ſyllogiſmus. conſtruere nanque penitus non erat ex ſequentibus. priuare autem non contingit per id, quod oīa ſequitur: oportet enim huic quidem ineſſe, illi vero non ineſſe. Manifeſtum autem, ꝙ & alie conſiderationes eorum, quæ ſunt ſecundum electiones, inutiles ſunt ad faciendum ſyllogiſmum. quemadmodum ſi conſequentia vtrunque eadē ſunt. aut ſi quæ ſequit̄ A, & quæ nō contingunt ipſi E. aut quodcunq; rurſus nō accidit vtriq; ineſſe. non. n. efficit ſyllogiſmus per hæc. nāq; ſi ꝯntia eadem, vt B & F, fit media figura, ꝑdicatiuas habēs vtraſq; propōnes.

Inconſiſtẽs ex duabus affirmatiuis.

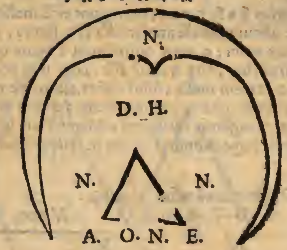
Sinautem quæ ſequitur A, & quæ non contingunt ipſi E, vt C & H, prima figura priuatiuam habens propoſitionem, quæ ad minus extremum.

Inconſiſtẽs ex minori negatiua ĩ prima figura ob eandem rõnẽ.

Si vero quotcunque non contingunt vtrique, vt D & H, priuatiue ambæ propoſitiones, aut in prima, aut in media figura. ſic autem nullo modo ſyllogiſmus.

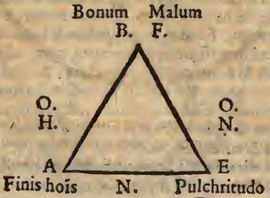
Sed

Inconſiſtentes ex duabus negatiuis eadē ratione

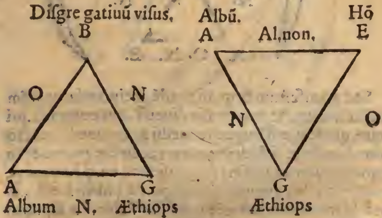
Sed manifeſtum & qualia eadē accipienda, quæ ſm inſpectionem, & non qualia diuerſa, aut contraria. primum quidem, qm̄ inſpectio medij gratia: medium vero non diuerſum, ſed idem oportet accipere. poſtea & in quocunque accidit fieri ſyllogiſmum, eo ꝙ fuere accepta contraria, aut non contingentia eidem ineſſe, in prædictos omnia reducētur modo. Veluti ſi B & F contraria, aut non contingunt eidem ineſſe. erit.n. his acceptis ſylls, ꝙ A contingit ineſſe nulli E. ſed non ex ipſis, verum ex prædicto modo. nam B A quidem omni: E vero nulli inerit: quare neceſſe B idem eſſe alicui H.

Nullus eſt modus ad vlem negatiuam concludendā. idem .n. eſt dicere oīs pulchritudo mala, ac nulla bona: vel oīs finis hoīs bonus, ac nullus malus.

Rurſus ſi B & G non contingunt eidē ineſſe, q̄ď A nō inerit alicui E: ſic etenim media erit figura. Nam B A quidem omni: G verò nulli inerit: quare neceſſe G alicui eorum, quæ H idem eſſe. nāq; non contingere B & G, eidem ineſſe, nihil differt, aut G, idem eſſe alicui eorum, quæ D, omnia enim accepta ſunt in D, non contingentia ineſſe ipſi A. Manifeſtum igitur ꝙ ex his ipſis inſpectionibus nullus fit ſyllogiſmus.

Hic modus concludit p B & H.

De ſyllis aſſertoriis, ad impoſſibile & reliquis qui ex ſuppōne.

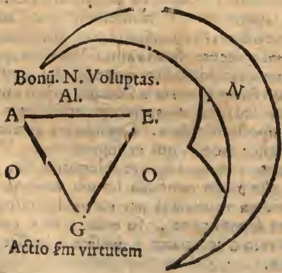
Quod ſi B & F contraria, neceſſe B idem eſſe alicui eorum quæ H, & ſyllogiſmum per hæc fieri. Accidit itaque ita ſpeculantibus inſpicere aliam viam A neceſſaria, propterea quòd latet identitas eorum, quæ B, & eorum quæ H. Eodem autem modo ſe habent & ſyllogiſmi ad impoſsibile deducentes cum oſtenſiuis. nanque & hi fiunt per conſequentia, & quæ conſequitur vtrunque. & eadem inſpectio in ambobus. quod enim oſtenſiue monſtratur, & per impoſsibile eſt ratiocinari per eoſdem terminos: & quod per impoſsibile & oſtenſiue, vt quòd A nulli E ineſt. ponatur enim alicui ineſſe, quoniam igitur B omni A: A vero alicui C: B alicui E inerit: ſed nulli inerat.

Rurſus

Modus per impoſſ. ad vniuerſalẽ negatiuã.

Rurſus quod alicui A ineſt E: ſi enim A nulli E: E vero omni G: nulli G inerit A: ſed omni inerat.

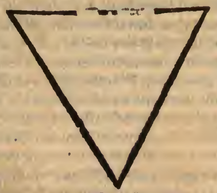

Modus per impoſsibile ad particularem affirmatiuam.

Conſimiliter autem & in aliis problematibus. ſem per enim & in omnibus erit monſtratio per impoſsibile ex conſequentibus & quæ ſequitur vtrunque: ac ſecundum vnumquodque problema eadem conſideratio & oſtenſiue volenti ratiocinari & ad impoſsibile ducere. ex eiſdem nanque terminis vtræquæ demonſtrationes. Quemadmodum ſi monſtratum eſt, A ineſſe nulli E, quoniã accidit & B ineſſe alicui E, quod impoſsibile: ſi acceptum fuerit B ineſſe quidem nulli: A vero omni. planum itaque, quod A inerit nulli E. Rurſus, ſi oſtenſiue ratiocinatum fuerit A ineſſe nulli E. ſupponentibus ineſſe per impoſsibile monſtrabitũ nulli inexiſtens. Conſimiliter autem & in aliis. in oĩbus enim neceſſe cõmunem aliquem accipere terminum alium A ſuppoſitis, ad quem erit falſi ſyllogiſmus, quare conuerſa hac propoſitione, altera vero ſimiliter ſe habente, oſtenſiuus erit ſyllogiſmus per eoſdem terminos. Differt autem oſtenſiuus ab eo, qui ad impoſſibile: quoniam in oſtenſiuo ſecundum veritatẽ vtræque ponuntur propoſitiones, in eo autem qui ad impoſsibile, ſolum vna. Hæc igitur magis erunt manifeſta perſequentia, quando de impoſsibili dicemus. nunc vero tantum nobis ſit manifeſtum, quòd ad eadem inſpiciendum, & oſtenſiue volenti ratiocinari, & ad impoſsibile ducere. Sed in aliis ſyllogiſmis, qui ex ſuppoſitione (quemadmodum quicunq; ſm tranſumptionem, aut ſm qualitatem in ſubiectis) nõ in iis, quæ à principio, ſed in tranſumptis erit conſideratio. modus vero inſpectionis idem. Conſiderare autem & diuidere, quot modis, qui ex ſuppoſitione. Monſtratur itaque vnumquodque problematum ſic. Eſt autem & alio modo nonnulla horum ratiocinari, quemadmodum vniuerſalia per particularem inſpectionem ex ſuppoſitione. Si enim C & G eadem ſint: ſolis vero G accipiatur E ineſſe: A ineſſet vtique omni E,

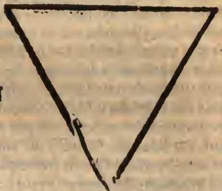
De ſyll̃is ex ſuppoſitione.

Animal

Hic modus vlem concludit, q̃a minor conuertitur in terminis.

Et rurſus, ſi D & G eadem: E autem de ſolis C prędicaretur: ꝙ A inerit nulli eorum, quæ E. Planum itaque, ꝙ & ſic inſpiciendum.

Hic modus cõcludit vniuerſalẽ negatiuã ob eandẽ qua ſuperius, rationem.

Eodem autem modo & in neceſſariis & contingentibus:

tibus: eadem nanque conſideratio & per eoſdem terminos erit ordine eius, quod eſt contingere, & eius quod eſt ineſſe ſyllogiſmus. accipiendum autem in cõtingentibus & quæ non inſunt, ſed poſſunt ineſſe: monſtratum enim eſt, ꝙ & per hæc fit eius quod eſt contingere ſyllogiſmus. conſimiliter autem ſe habebit & in alijs prædicationibus. Planum igitur ex dictis, non ſolum ꝙ accidit per hanc viam fieri omnes ſyllogiſmos, ſed & ꝙ per aliam impoſsibile. monſtratum nanque eſt ſyllogiſmum omnem per aliquam prædictarum effici figurarum: hæc autem non accidit per alia conſtitui, quam per conſequentia, & quæ vnumquodque cõſequitur: ex his enim propoſitiones & medij acceptio. quare neque ſyllogiſmum accidit per alia fieri. Via igitur de omnibus eadem & circa philoſophiam, & circa artem qualemcunque & diſciplinam. oportet enim inexiſtentia & quibus inſunt, circa vtrunque videre, & his quamplurimis abundare. atque hæc per tres terminos conſiderare, deſtruentem quidem ſic, conſtruentem vero ſic: ſecundum veritatem quidem ex iis, quæ ſecundum veritatem deſcribuntur ineſſe: ad dialecticos autem ſyllogiſmos, ex propoſitionibus ſecundum opinionem. Principia autem ſyllogiſmorum vniuerſaliter quidem dicta ſunt, & quomodo ſe habent, & quomodo oportet ipſa venari: ne aſpiciamus ad omnia quę dicuntur, neque ad eadem conſtruentes ac deſtruentes, neque conſtruẽtes de omni aut aliquo, & deſtruẽtes, ab omnibus aut aliquibus, ſed ad pauciora & determinata. ſecundum vero vnumquodque entium eligere, vt de bono aut ſcientia, propria autem ſecundũ vnamquãque ſunt plurima. Quare principia quidem quæ ſecundum vnumquodq; ſunt, experimenti eſt tradere. dico autem vt aſtrologicam experientiam Aſtrologiæ ſcienticæ. acceptis enim apparentibus ſufficienter, ita inuentæ ſunt aſtrologicæ demonſtrationes. cõſimiliter autem ſe habet & circa aliam qualemcũq; artem ac

Qđ oĩum ſcientiarũ ſyllogimĩ ſuperioribus præceptis efficiãtur.

tem ac ſcientiam. quare ſi accepta fuerint quæ inſunt circa vnumquodq;,noſtrum erit iam demonſtrationes propalare. Si enim nihil ſecundum hiſtoriam derelictum fuerit eorum,quæ vere inſunt rebus,habebimus de omni, cuius eſt demonſtratio, hanc inuenire & demonſtrare cuius autem non eſt naturaliter demonſtratio,hoc facere manifeſtum. Vniuerſaliter itaque quomodo opus eſt propoſitiones eligere, ferme dictum eſt: cum diligentia vero percurrimus in negotio circa Dialecticam.

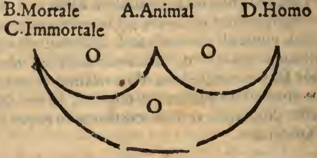
De diuiſione & eius ſyllogiſmo. Cap. III.

QVòd autem diuiſio per genera, parua quædã particula eſt dictæ Methodi facile eſt conſpicere. eſt enim diuiſio velut imbecillis ſyllogiſmus. quod enim oportet monſtrare petitur: ratiocinamur autem ſemper enim aliquid ſuperiorum Primum vero ipſum hoc latuerat omnes vtentes ipſa & perſuadere conabantur, ꝙ eſſet poſsibile* de ſubſtantia demonſtrationem fieri, & eo quod eſt quid. quare neque* ꝙ contingit ratiocinari diuidentes intellexere, neque quod ſic cõtingebat, quemadmodum diximus. In demonſtrationibus itaque, quando opus vt aliquid ratiocinari ineſſe, oportet medium per quod ſit ſyllogiſmus, & minus ſemper eſſe,& non vlius prima extremitatum. diuiſio autem contrarium vult ipſum nanque vniuerſale accipit mediũ Sit enim animal in quo A: mortale in quo B.& immortale in quo C: homo aut, cuius terminum oportet accipere, in quo D. omne igitur animal accipit aut mortale, aut immortale hoc autem eſt, quodcunque ſit A, omne eſſe aut B, aut C. rurſus hominem ſemper diuidens, ponit animal eſſe: quare de D accipit A ineſſe. ſyllogiſmus itaque eſt, ꝙ D aut B, aut C omne eſt. quare hominem aut mortalem aut immortalem neceſſarium eſſe: animal verò mortale

* *a.l. impoſsibile.*
* *a.l. quid.*

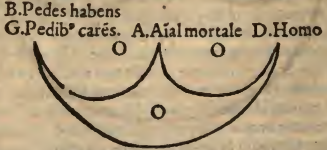
mortale ſolum non neceſſarium eſſe, ſed petitur. hoc autem eſt quod oportebat ratiocinari.

Modus concludēdi diuiſiuus.

Rurſus ponēs A quidem animal mortale, in quo aūt B pedes habens, in quo vero C ſine pedibus, hominem aūt D conſimiliter accipit, aut in B eſſe, aut in C. omne enim animal mortale, aut cum pedibus, aut ſine pedibus eſt: A vero de D, hoīem nanq; animal mortale eſſe accepit: quare cum pedibus, aut ſine pedibus animal neceſſe eſt hominem eſſe: cum pedibus aut non neceſſe, ſed accipit, hoc autem ērat quod oportebat iterum monſtrare.

Modus vt ſupra.

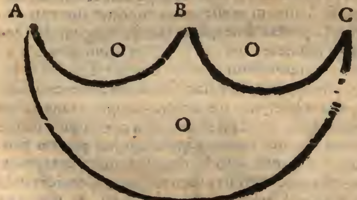

Et hoc modo ſemper diuidentibus accidit quidem ipſis vniuerſale medium accipere: de quo aūt oportebat monſtrare & differentias extrema: ad finem autem, ꝙ hoc eſt homo, vel quodcunque ſit quæſitum, nihil dicunt planum, vt neceſſarium ſit. etenim aliam viam faciunt omnem, neque contingentes abundan-

tias

tias exiſtimantes eſſe. Manifeſtum autem, ꝙ neque deſtruere licet hac methodo, neque de accidente aut proprio ratiocinari, neque de genere, neq; in quibus ignoratur vtrum ꝙ ſic ſe habet, an ne. Vt vtrum diameter commenſurabilis, aut incommenſurabilis. ſi enim acceperit, ꝙ omnis longitudo aut commenſurabilis aut incommenſurabilis: diameter autem eſt longitudo: ratiocinatum eſt, ꝙ incommenſurabilis aut commenſurabilis eſt diameter. ſi autem ſumetur incommenſurabile quod oportebat ratiocinari ſumetur. non ergo eſt oſtendere. via enim hæc per hanc aut non eſt monſtrare incommenſurabile aut commenſurabile in quo A, longitudo B, diameter.

Commenſurabile, vel incommenſurabile. | Longitudo | Diameter

Hic modus quãquam affirmatiuus, deſtructiuus tamen eſt: nã vno oppoſitorũ poſito reliquũ deſtruitur. ĩpoſſibile. n. eſt fieri ſyllogiſmũ diuiſiuũ priuatiuum.

Manifeſtum igitur, quòd neque ad omnem conſiderationem conuenit inquiſitionis modus, neque in quibus maxime videtur dicere, in his eſt vtilis. Ex quibus igitur demonſtrationes fiunt, & quomodo, & ad qualia inſpiciedum ſecundum vnũmquodque problema, manifeſtum ex dictis.

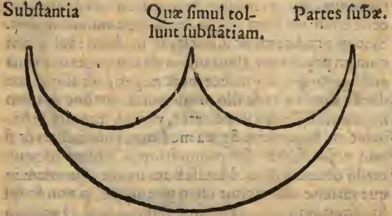
SECTVM TERTIVM.

De reſolutione ſyllogiſmorum.

Quomodo omnes ſyllogiſmorum modi in aliquam figurarum prædictarum ſint reducendi. Caput primum.

QVomodo auté reducemus ſyllogiſmos in prædictas figuras, eſſet vtique poſt hæc dicédum. reliquum enim iſtud adhuc ex conſideratione. Si.n. ſyllorum generationem ſpecularemur: & inueniendi poteſtatem haberemus: amplius autem factos reſolueremus in prædictas figuras, finem habere poſſet, quod A principio ꝓpoſitũ. Accidit autem ſimul & prius dicta confirmari, & planiora eſſe, quod ita ſe habent, per ea, quæ nunc dicetur. oportet enim verum omne, ipſum ſibiipſi confeſſum vndecũque eſſe. Primum igitur tentare oportet duas propoſitiones accipere ſyllogiſmi. facilius nãq; maiora quã minora diuidere. maiora aũt ſunt compoſita, q̃ ex quibus componuntur. poſtea conſiderare vtra in toto & vtra in parte. & ſi non ſint ambæ acceptæ, ipſum ponentem alteram. plerunque nanque vniuerſalem proponentes, quod eſt in hac non accipiunt, neque ſcribentes neque interrogantes, aut has quidem proponunt, per quas vero hæ concluduntur, prætermittunt: alia autem fruſtra interrogant. Conſiderandũ itaque ſi quid ſuperfluum acceptum eſt, & ſi quid ex neceſſariis prætermiſſum fuit: & hoc quidem ponendum, illud vero auferendum quouſque ad duas propoſitiones quiſpiam deuenerit. abſque enim his non eſt reducere ſic interrogatas rationes. Quarundam igitur facile defectum conſpicere: quædam autem latent & videntur ratiocinari, eo ꝙ neceſſarium aliquid accidit expoſitis. Veluti ſi acceptum fuerit non ſubſtantia

ſtantia ſublata, non auferri ſubſtantiam: ſublatis autem ex quibus eſt & quod ex his, corrumpi. his enim poſitis neceſſarium eſt ſubſtantiæ partem ſubſtantiam eſſe: non tamen per accepta ratiocinatum eſt, ſed deſunt propoſitiones.

Prædictus modus adhunc reducitur, multis intercectis, mutatisq; propoſitionibus.

Rurſus ſi homine exiſtente, neceſſe animal eſſe: & animal ſubſtantiam: homine exiſtente, neceſſe ſubſtantiam eſſe. verũ nondum ratiocinatum eſt. non enim ſe habent propoſitiones, vt diximus.

Et hic modus ad hũc reducitur vel ſimilẽ.

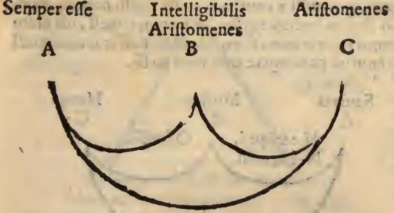
Decipimur autem in talibus, eo quòd expoſitis neceſſarium aliquid accidit, quoniam & ſyllogiſmus neceſſarium *In plus eſt neceſſariũ, quã ſylls.*

ceſſarium eſt: in plus autem eſt neceſſarium quam ſyllogiſmus. ſyllogiſmus enim omnis neceſſarium, neceſſarium vero non omne ſyllogiſmus. Quare non ſi quid accidit poſitis quibuſdam, tentandum eſt ſtatim reducere. ſed primo accipiendæ duæ propoſitiones, deinde ſic diuidendum in terminos. medius autem ponendus terminus, qui in vtriſque propoſitionibus dicitur. neceſſe enim medium eſſe in vtriſq; in omnibus figuris. Si itaq; prædicetur ac ſubiiciatur medium: aut ipſum quidem prędicetur, aliud autem ab illo negetur, prima erit figura: ꝙ ſi & prædicetur & negetur ab aliquo, media: ſin autem alia de illo prædicentur: aut hoc quidem negetur, illud vero prædicetur, vltima. ſic enim ſe habebit in vnaquaque figura medium. conſimiliter & ſi non vniuerſaliter ſint propoſitiones. eadem nanque medij determinatio. Manifeſtum itaque, quoniam in qua ratione non dicitur idem plerunque, ꝙ non fit ſyllogiſmus: non enim acceptum fuit medium. Quoniam autem habemus quale problematum in vnaquaque cõcluditur figura, & in qua vniuerſale, & in quali quod in parte: manifeſtum, ꝙ non in omnes figuras perſpiciendum, ſed in propriam cuiuſcunque problematis: quæcunque vero in pluribus concluduntur, medij poſitione cognoſcemus figuram. Plerunque igitur decipi accidit circa ſyllogiſmos propter neceſſarium, quemadmodum dictum eſt prius. aliquando autem iuxta ſimilitudinem poſitionis terminorum quod non oportet latere nos. Veluti ſi A de B dicitur, & B de C: videri enim poſſet ita ſe habẽtibus terminis eſſe ſyllogiſmus: non fit autem neque neceſſarium quippiam, neque ſyllogiſmus. Sit nanque in quo A ſemper eſſe, in quo B, intelligibilis Ariſtomenes, in quo C, Ariſtomenes. verum itaque, A ipſi B ineſſe: ſemper enim eſt intelligibilis Ariſtomenes: ſed & B ipſi C, Ariſtomenes nanque eſt intelligibilis Ariſtomenes: A vero ipſi C non ineſt: corruptibilis enim eſt Ariſtomenes. nam non efficiebatur

De reſolutione in terminos

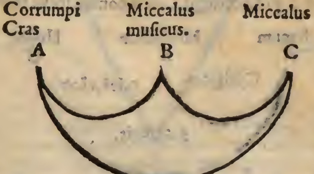
Deceptione ſecundum ſimilitudinem põnis terminorũ.

batur ſyllogiſmus ita ſe habẽtibus terminis, ſed oportebat vniuerſaliter A B propoſitionem acceptam fuiſſe, hoc autem falſum, exiſtimare omnem intelligibilẽ Ariſtomenem ſemper eſſe, quum ſit corruptibilis, Ariſtomenes.

Non cõcludit hic modus, quia deficit vl̃is propoſitio.

Rurſus ſit in quo quidem C Miccalus: in quo B muſicus Miccalus: in quo A corrumpi cras: verum igitur B prædicari de C: nã Miccalus muſicus Miccalus: ſed & A de B. corrũpi.n. poſſet cras muſicus Miccalus: A vero de C falſum. hoc igitur idem eſt ei, quod prius. non.n. verum vl̃r, Miccalus muſicus ꝙ corrumpitur cras: hoc autem non ſumpto, non erat ſyllogiſmus.

Neque hic modus concludit eadẽ ratione.

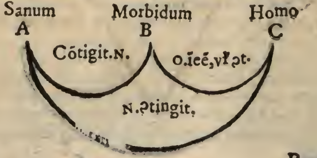
Hæc itaque deceptio fit, eo ꝙ penè. tanquam enim nihil differat dicere, hoc huic ineſſe, aut hoc huic omni ineſſe, concedimus. Frequenter autem mentiri accidit, iuxta id quod non bene exponuntur termini, qui ſunt ſecundum propoſitionem, vt ſi A ſit ſanitas, in quo B morbus, in quo vero C homo. Verum enim dicere, ꝙ A nulli B contingit ineſſe; nulli nanque morbo ſanitas ineſt: & rurſus, ꝙ B omni C ineſt, oĩs enim homo ſuſceptiuus eſt morbi. videri poſſet accidere nulli homini contingere ſanitatem ineſſe.

Deceptio ex parte terminorũ diuerſimodi ĩ propõnibus aſſũptorũ.

Non cõcludit: hic modus terminis.n. acceptis in abſtracto, minorẽ falſa, in concreto vero maiori ſi variis modis error eſt ĩ expõne terminorũ, & modus eſt ex quatuor terminis.

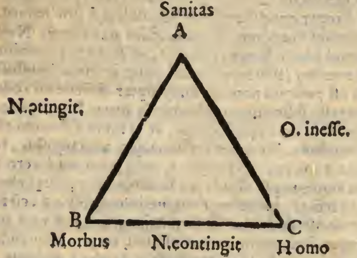
Huius aũt cã eſt, nõ bene expoſitos fuiſſe terminos ſm dictionem. qm̃ ſi tranſumantur qui ſunt ſm habitudines, non erit ſylľs. vt pro ſanitate, ſi poſitum fuerit ſanum, pro morbo autem morbidum, non.n. verum, ꝙ nõ contingit morbido ſanum ineſſe. hoc autem non accepto, non fit ſylľs, niſi eius quod eſt contingere. hoc vero non impoſ̃e; cõtingit.n. nulli homini ineſſe ſanitatẽ.

Hic modus concludit, quia oẽs termini accipiuntur in concreto.

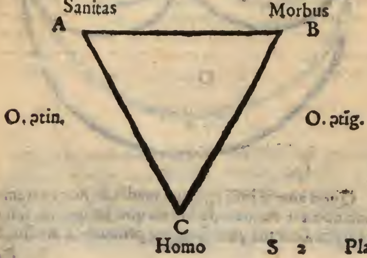
Rurſus

Rurſus in media figura conſimiliter erit falſum. ſani tem nãq; morbo nulli; homini vero omni contingit ineſſe; quare nulli homini ægritudinem.

Hic modus idē probat qd prim⁹.

In tertia aũt figura ſm contingere accidit falſum. nanq; & ſanitatē & morbũ & ſciam & ignorãtiã & oĩno oĩ cõtraria eidem contingit ineſſe; ſibi aũt inuicem impoſsibile. hoc aũt diſſonum A prædictis. qñ. n. eidem contingerent plura ineſſe, contingebant & ſibiinuicē.

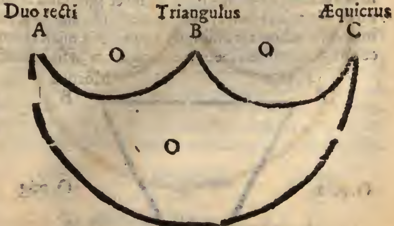

Hic modus in abſtracto eſt falſus, in concreto ver⁹.

Planum igitur, ꝙ in omnibus his deceptio fit iuxta terminorum expoſitionem. ſi enim tranſumpti fuerint, qui ſunt ſecundum habitudines nullum efficitur falſum. Manifeſtum igitur, ꝙ ſecundum tales propoſitiones ſemper quod ſecundum habitudinem pro habitudine tranſumendum, & ponendum terminum. Non oportet autem ſemper quærere, vt terminos nomine exponamus, plerunque enim erunt orationes, quibus non eſt poſitum nomen. quapropter difficile eſt reducere tales ſyllogiſmos. Aliquando autem & decipi accidet ob talem inquiſitionem, vt ꝙ immediatorum eſt ſyllogiſmus. Sit A duo recti, in quo B triangulus, in quo C æquicrus: ipſi itaque C ineſt A per B: ipſi vero B non amplius per aliud: per ſe nanq; triangulus habet duos rectos: quare non erit medium ipſius A B, cũ ſit * demonſtrabile. manifeſtum enim ꝙ medium non ita ſemper ſumendum, vt hoc aliquid, verum aliquando & orationem * quod accidit & in eo quod diximus.

*al. le. quia ſit demonſtrabile manifeſtũ igitur.

* al. le. & oratione

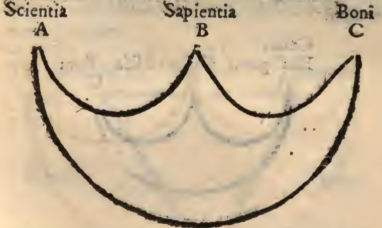
Hic modus in maiori vtitur oratione.

Quod autem inſit primum medio, & hoc extremo, non oportet accipere, tanquam quæ ſemper de ſeinuicem prædicentur, aut ſimiliter primum de medio, & hoc

hoc de vltimo,(& in eo quod eſt nõ ineſſe cõſimiliter) ſed quod modis eſſe dicitur & verũ dicere ipſum hoc, tot modis exiſtimare oportet ſignificare & ineſſe & non ineſſe.veluti ꝙ contrariorum eſt vna ſcientia. Sit enim A, vnam eſſe ſcientiam, contraria interſe in quo B. A itaque ipſi B ineſt, non tanquam contraria vnam eſſe ipſorum ſcientiam: ſed quod verum de ipſis dicere, vnam eſſe ipſorum ſcientiam.

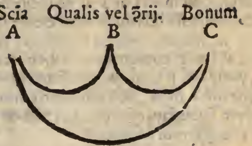
A. *Vna ſcientia.*————————B. *Contraria.*

Accidit autem quandoque de medio primum dici, medium vero de tertio non dici. Quemadmodum ſi ſapientia eſt ſcientia: boni autem eſt ſapientia: ſcientia. Concluſio ꝙ boni eſt ſcientia, bonum quidem ſane non eſt ſcientia, ſapientia autem eſt ſcientia.

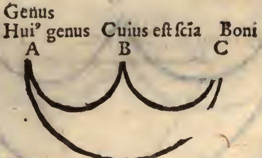
In hoc modo minor ē in obliquo,

Quandoq; vero medium de tertio dicitur, primum autem de medio non dicitur. Quemadmodum ſi oĩs qualis eſt ſcĩa, vel contrarij. bonum aũt & contrarium, & quale cõcluſio quidẽ, ꝙ boni eſt ſcĩa, non eſt aũt bonum ſcĩa, neq; quale, neq; contrarium, ſed bonũ hæc.

Hic modus habet maiorẽ in obliquo.

Eſt autem quando neque primum de medio, neque hoc de tertio: cum primum de tertio aliquando dicatur, aliquando non dicatur. Veluti ſi cuius eſt ſcientia huius eſt genus: boni autem eſt ſcientia: concluſio, ꝙ boni eſt genus. prædicatur autem nullum de nullo. Si vero cuius eſt ſcientia, genus eſt hoc: boni autẽ eſt ſcientia: concluſio, ꝙ bonum eſt genus: de extremo igitur prædicatur primum, de ſeinuicem autem non dicuntur.

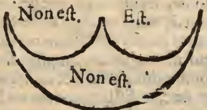

Horũ modorũ vnus hẽt oĩa in obliquo altera propoſitiones.

Eodem autem modo & in non ineſſe accipiendum. non enim ſemper ſignificat non ineſſe hoc huic non eſſe hoc hoc: ſed aliquando nõ eſſe hoc huius, aut hoc huic. Vt quòd non eſt motio nis motio, vel generationis generatio: voluptatis autem eſt: non igitur voluptas generatio. Aut rurſus quod ipſius riſus eſt non ſignum: ſed ſigni non eſt ſignum: quare riſus non eſt

eſt ſignum. Conſimiliter & in aliis, in quotcunq; tollit problema, eo ꝙ ad ipſum quodamodo dicitur genus.

Signum.	Signi	Riſus
Gñatio	Gñonis	Voluptatis
Motio	Motionis	

Hi modi negatiue cõcludunt ex propoſitionibus ĩ obliquo.

Rurſus quod tempora non ſunt tempus opportunum. Deo enim ſunt tempora non autem eſt tempus oportunum: eo ꝙ nihil Deo vtile. terminos nanque ponendum, tempora, & tempus oportunum, & Deum: propoſitionem vero accipiendum ſecundum nominis caſum.

Tp̄s opportunum. Non ſunt. Tempora.

Nō eſt.

Sunt.

Deo

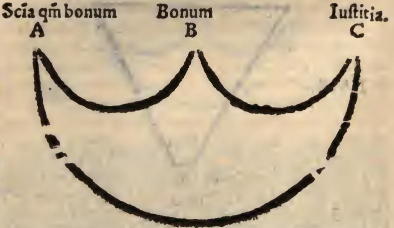
Hic modus in tertia figura cōcludit ex propōnibus in obliquo.

Simpliciter enim dicimus hoc de omnibus, quod terminos ſemper ponendum ſecundum* vocationes nominum,

**a.l.declinationes*

nominum,vt homo,aut bonum,aut contraria, non hominis,aut boni, aut contrariorum . propoſitiones autem accipiendum ſecundum vniuſcuiuſque caſus . vel enim quoniam huic,vt æquale: aut quoniam huius,vt duplum.aut quoniam hoc,vt verberans,aut vidẽs : vel quoniam hic , vt homo animal: vel ſi aliquo modo aliter cadit nomen ſecundum propoſitionem . Ineſſe autem hoc huic,& verificari hoc de hoc,tot modis accipiendum,quot modis prædicamenta diſtincta ſunt . & hæc,aut quo aut ſimpliciter.amplius ſimplicia,aut cõplicita.Comſimiliter autem & non ineſſe. verum conſiderandum hæc,ac diſtinguendum melius. Reduplicatum autem in propoſitionibus ad primum extremum ponendum,non ad medium . Dico autem, quoniam ſi fieret ſyllogiſmus,quod iuſtitiæ eſt ſcientia, quoniam bonum,hoc,quod eſt,quoniam bonum,vel inquantum bonum,ad primum ponendũ. Sit enim A ſcientia,quoniam bonum. in quo B bonum:in quo C iuſtitia. A itaque verum de B prædicare,boni enim eſt ſcientia,quoniam bonum: ſed & B de C,iuſtitia enim quoddam bonum:ita igitur fit reſolutio.

De geminatiõe et põne terminorũ præcepta.

Hic modus cõcludit,nã terminus reduplicatiuus poſitus eſt ad maiorẽ extremitatẽ.

Si vero ad B poſitum fuiſſet hoc,quod eſt,quoniam bonum,

bonum, non erit A nanque de B verum erit: B auté de C nón verum. bonum enim quoniam bonum prædicare de iuſtitia falſum, & non intelligibile.

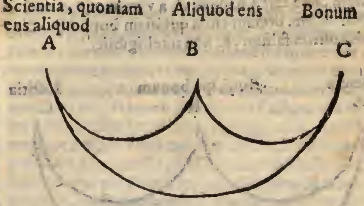
Hic modus non concludit, nã minor eſt falſa & non intelligibilis.

Similiter itaque & ſi ſanabile demonſtraretur, quod eſt ſcibile, inquantum bonum, aut hircoceruus opinabile, inquantum non ens: aut homo corruptibile, inquantũ ſenſibile. in omnibus enim ſuper prædicatis ad extremum reduplicationem ponendum.

Quo termini cum reduplicatione ſunt accipiendi.

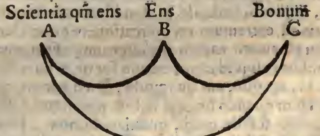
Non eſt autem eadem terminorum poſitio, quando ſimpliciter aliquid ratiocinatum fuerit, & quando hoc aliquid, aut quo, aut quomodo. Dico autem, quemadmodum quando bonum ſcibile monſtratum fuerit, & quando ſcibile quid, quoniam bonum. verum ſi ſimpliciter ſcibile monſtratum fuerit, medium ponẽdum ens: ſin autem quoniam bonum hoc quod eſt, aliquod ens. Sit enim A ſcientia, quoniam ens: in quo B, ens aliquod: in quo C bonum. Verum itaque A de B prædicare: erat enim ſcientia alicuius entis, qm̃ aliquid ens. ſed & B, de C: quod enim in quo C ens aliquod quare & A de C. Erit igitur ſcientia boni, quoniam bonum: nanque aliquod ens erat proprie ſubſtãtiæ ſignum.

Scientia,

Hic modus medium et maiorẽ extremitatẽ ſumit ĩ parte.

Si vero ens medium poſitum fuiſſet, & ad extremum eius ſimpliciter, & nõ dictum eſſet aliquod ens, non eſſet vtique ſyllogiſmus, quod eſt ſcientia boni, quoniam bonum: ſed quoniam ens. vt ſi ſit in quo A ſcientia, quoniam ens: in quo B ens: in quo C bonum. Manifeſtum igitur, quod in ſyllogiſmis, qui in parte, ita accipiendi ſunt termini.

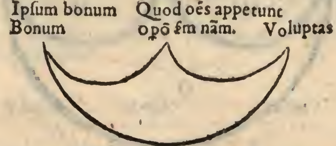

Hic modus ſumit terminos abſolute.

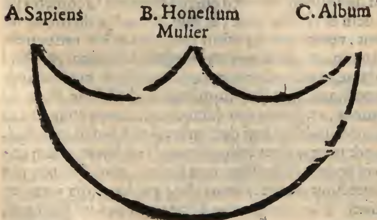
Quo pacto noĩa et orãtiões trãſumenda ſunt.

Oportet autem & tranſumere quę idem poſſunt, nomina pro nominibus, & orationes pro orationibus, & nomen & orationem, & ſemper pro oratione nomen accipere: facilior nãq; terminorum expoſitio. Quemadmodum ſi nihil differat dicere ſuſpicabile nõ eſſe genus opinabilis, aut opinabile non eſſe quod ſuſpicabile quid: idem enim ſignificatum: pro dicta oratione

orone ſuſpicabile & opinabile termini ponẽdi. Qm̃ vero non eſt idem voluptatem eſſe bonum, & voluptatem eſſe ipſum bonum, non ſimiliter ponendi termini, ſed ſi eſt ſyllogiſmus ꝙ voluptas bonum terminum ponendum ꝙ bonum, ſi autem ꝙ bonum, bonum. conſimiliter & in aliis. *Attinet hoc ad articulos græcos.*

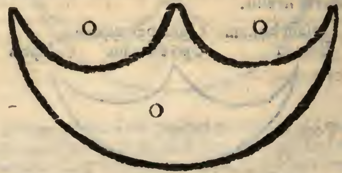
Non eſt autem idem neque eſſe, neq: dicere, ꝙ cui B ineſt, huic omni A ineſt. & dicere, cui omni B ineſt, & A omni ineſt. nihil enim prohibet B ipſi C ineſſe, non autem omni. vt ſit B honeſtum quid, C vero album: Si igitur albo alicui ineſt honeſtum quid, verum dicere, quod albo ineſt honeſtum. ſed non omni fortaſſe. Si itaque A ineſt ipſi B, non omni autem de quo B. neque ſi B omni C, neque ſi ſolum ineſt, neceſſe A, non ꝙ non omni, ſed neque ineſſe C.

Modus nõ concludit, quia nõ habet maiorẽ ṽlem.

Sin autem

Sin autem de quocũq; B vere dicatur, huic omni ineſt A, accidet A, de quo omni B dicitur, de hoc oĩ dici.

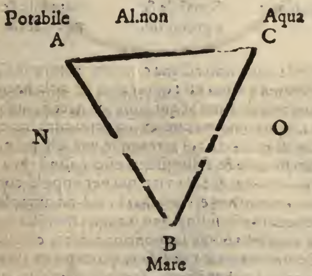
Hic modus eſt vtis.

Si tamen A dicitur de quo vtique B dicatur de omni, nihil prohibet B ineſſe ipſi C, non oi aũt ipſum A, aut omnino non ineſſe. In tribus itaque terminis manifeſtum, ꝙ de quo B, omni A, dici: hoc eſt de quotcunq; B dicitur de omnibus dici & A, & ſi B de omni, & A itidem, ſi vero non de omni, non neceſſe A de omni. Nõ oportet autem exiſtimare penes id quod exponimus, aliquid accidere abſurdum, nihil enim vtimur eo quod eſt hoc aliquid eſſe: ſed quemadmodum Geometra pedalem & rectam hanc, & ſine latitudine dicit, quæ nõ ſunt. verum non ſic vtitur tanquam ex his ratiocinãs. Omnino.n. quod non eſt vt totum ad partem, & aliud ad hoc, vt pars ad totum, ex nullo talium mõſtrat ipſe monſtrans, neq; fit ſyllogiſmus. Expoſitione vero ſic vtimur, vt ſentiat qui diſcit dicentes. non enim ſic tãn quam quod ſine hoc demonſtrari non poſsit, quemadmodum ex quibus ſyllogiſmus. Non lateat autem nos ꝙ in eodem ſyllogiſmo non omnes concluſiones per vnam figuram ſunt, verum hæc per hanc, illa vero per aliam. Planum igitur ꝙ & reſolutiones ita faciendũ.

Exempla ponim' vt ſentiãt ad diſcentes, non vt ita ſint.

Quoniam

Quoniam autem non omne problema in omni figura, ſed in vnaquaque ordinatæ, manifeſtum ex concluſione, in qua figura quærendum. Et ex rationibus quæ ſunt ad diffinitionem quęcunque ad vnum aliquid redarguunt eorum: quæ ſunt in diffinitione ad quod redargutum eſt, ponendum terminum, & non totam rationem. accidet enim minus conturbari propter longitudinem, quemadmodum, ſi aquam monſtrauit: quoniam humidum potabile: potabile & aquam terminos ponendum.

Hic modus deſtruit partem definitionis, non totam.

Amplius autem ex ſuppoſitione ſyllogiſmos non eſt tentandum reducere. non enim eſt ex poſitis reducere. nanque non ſunt oſtenſi per ſyllogiſmum, ſed ad placitum confeſſi omnes. Quemadmodum ſi ſupponens, ſi vna quædam potentia non ſit contrariorum, neque ſcientiam vnam eſſe: poſtea, diſputatum ſit, quòd non eſt vna potentia contrariorum, vt ſi ſanabilis & ægrotabilis: ſimul enim idem erit ſanabile & ægrotabile.

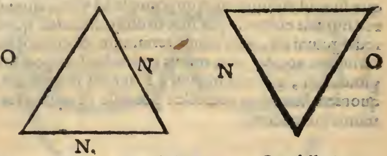
De relatione ſyllogiſmorum ad impoſsibile et ex ſuppone.

Proſyl-

Proſyllogiſmus Eiuſdẽ effectiuus

Syllogiſmus. Vna potentia Cõtraria Al.non.

Concluſio oſtenſa per proſyllogiſmum & ſyllogiſmũ, quæ añs eſt ſyllogiſmi conditionalis.

Vna potentia Sanabile & ægrotabile. Sanabile & ægrotabile

** al.le.ſciã contrariorũ non eſt.*

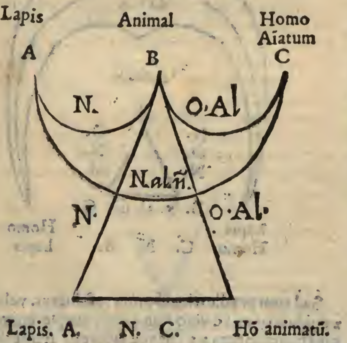
Quod itaque non eſt vna omnium contrariorũ potentia, monſtratum eſt: quod autẽ ſcientia non eſt * non fuit monſtratum.at qui confiteri neceſſarium. ſed non ex ſyllogiſmo; verum ex ſuppoſitione, hanc igitur non eſt reducere: ꝙ autem non vna eſt potentia, ſic enim fortaſſe & ſyllogiſmus eſſet, illud vero ſuppoſitio.Similiter aũt & in iis, qui per impoſſ concluduntur, neq;.n. hos eſt reſoluere, ſed ad impoſsibile abductionem eſt. ſyllogiſmo nanque monſtratur: alterum vero non eſt,ex ſuppoſitione enim cõcluditur.

Differunt autem à prædictis: quoniam in illis quidem oportet præconfiteri, ſi debet aſſentiri, quemadmodum ſi monſtrata fuerit vna contrariorum potentia, & ſcientiam eandem eſſe. hic autem & non præconfeſsi concedunt, eo quòd manifeſtum eſt falſum.veluti ſi poſita fuerit,diameter commenſurabilis, imparia æqua eſſe paribus. Multi vero & alij concluduntur ex ſuppoſitione, quos oportet conſiderare, & notare pure. Quæ igitur ſint horum differentiæ, & quot modis fit quod eſt ex ſuppoſitione, poſtea dicemus: nunc autem tantum ſit nobis manifeſtum, quòd non

non eſt reſoluere tales ſyllogiſmos in figuras; & ob quam cauſam, diximus.

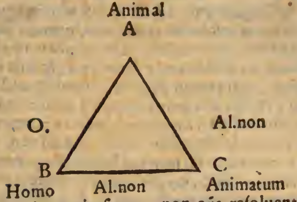
De mutua ſyllogiſmorum reſolutione. Cap. II.

QVæcunque vero problematum in pluribus monſtrantur figuris, ſi in altera ratiocinatum fuerit, eſt reducere ſyllogiſmum in alteram: quemadmodum priuatiuum, qui eſt in prima, in ſecũdam: & eum qui eſt in media, in primam. non omnes autem, ſed quoſdam, manifeſtum vero erit in ſequentibus. Si enim A nulli B: B autem omni C: A nulli C. ſic igitur prima figura. Sinautem priuatiua conuerſa fuerit. media erit: nam B nulli A, omni vero C ineſt. Similiter autem & ſi non vniuerſaliter, ſed in parte ſyllogiſmus ſit. vt ſi A quidem nulli B: B vero alicui C. conuerſo enim priuatiuo, media erit figura.

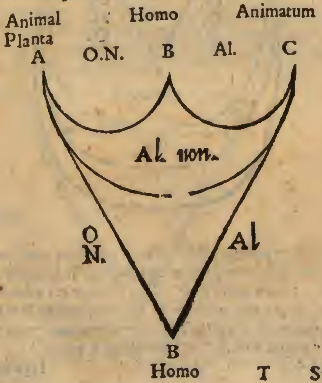
Duo modi ſimul ĩ prima figura q ad ſecũdam reducuntur per maioris cõuerſionem.

Syllog

Hic modus ſecundæ figuræ non reducitur ad primã quia præmiſſæ eſſēt particulares, ſed per ĩpoſſibile oſtenditur.

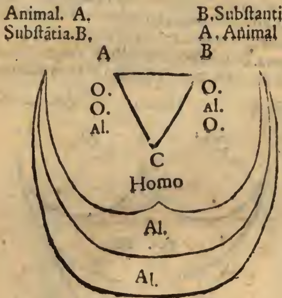
Rurſus qui in tertia figura, non oẽs reſoluentur in primã: qui vero in prima, oẽs in tertiam. Inſit.n.A oĩ B: B aũt alicui C: ergo, q̃m conuertiť & prædicatiuũ in parte, inerit C alicui B: A vero oĩ inerat: quare efficiť tertia figura. Et ſi priuatiuus ſylls ſit conſiſtr. ꝯuertiť.n. ꝑdicatiuũ in parte. quare A nulli B: C vero alicui inerit.

Duo modi primæ figuræ, q̃ ad tertiam reducuntur minoris conuerſione.

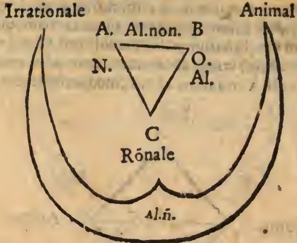
Syllogiſmorum autem qui in vltima figura, vnus ſolus non reſoluitur in primam, quando priuatiuum fuerit non vniuerſaliter poſitum: alij vero omnes reſoluuntur prædicentur: nanque A, & B de omni C: C igitur, conuertetur in parte ad vtrunq;:ineſt ergo alicui B: quare erit prima figura: ſi A quidem oī C: C vero alicui B. Et ſi A quidem omni C: B autem alicui, eadem ratio. conuertitur enim C ad B. Si vero B omni C; A autem alicui C: primum terminum ponendum B. B nanque omni C, C vero alicui A: quare B alicui A, ſed qm̄ conuertitur quod in parte, & A alicui B inerit.

Modi tres affirmatiui tertiæ figuræ, q. ad primā reducūtur tū conuerſione tū premiſſarūtrāſpoſitione.

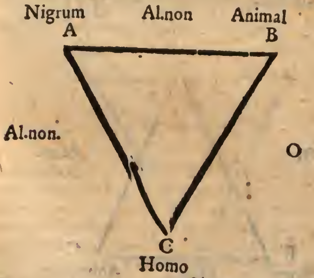
Et ſi priuatiuus ſyllogiſmus terminis exiſtentibus vniuerſaliter ſimiliter accipiendum. Inſit enim B omni C: A vero nulli; ergo alicui B, inerit C: A autem nulli C: quare erit medium C. ſimiliter autem & ſi priuatiuum quidem vniuerſaliter, predicatiuum vero in parte. nanque A nulli C: C vero alicui B inerit.

Irrationale

Duo medi negatiui tertiæ figuræ qui ad primã reducuntur minoris cõuerſione.

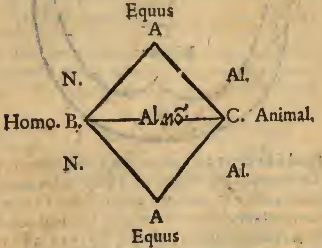
Quod ſi in parte acceptum fuerit priuatiuum, non erit reſolutio. Vt ſi B omni C; A vero alicui non inſit. conuerſo enim B C, vtræque propoſitiones erunt. ſecundum partem. Manifeſtum autem & ꝙ ad reſoluendas figuras in ſeinuicem, propoſitio, quæ ad minus extremum conuertenda in vtriſque figuris. hac.n.tranſpoſita, tranſitio efficiebatur.

Hic modus tertiæ figuræ non reducitur ad primã, q̃ñ ambæ præmiſſæ eſſẽt particulares, ſed per impoſſe mõſtratur.

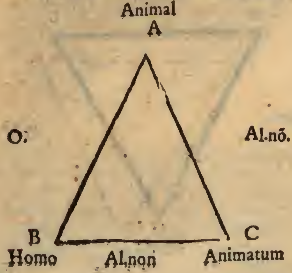
Eorum vero, qui in media figura, alter quidem reſoluitur, alter autem non reſoluitur in tertiam. quando.n.quod vl'e priuatiuum ſit, reſoluitur. Si.n. A nulli B: C vero alicui: vtraq; ſi'r conuertuntur ad A. quare B quidem nulli A: C autem alicui: medium igitur A.

Hic modus ſecundæ figuræ reducitur ad tertiã maioris & minoris couerſione.

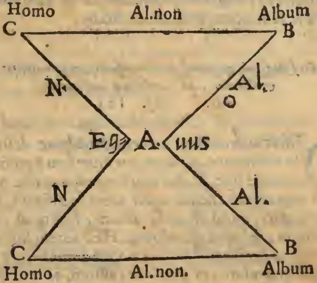
Sed qñ A omni B: ipſi vero C alicui non inſit: nõ erit reſolutio, neutra.n. propoſitionũ ex conuerſione vl'is.

Hic modus ſecundæ nõ reducitur ad tertiã, quia ambæ propones eſſēt particulares, ſed p impoßibile monſtratur,

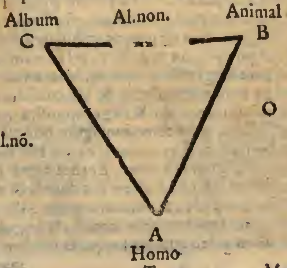
Et

Et qui ex tertia figura reſoluentur in mediam, quando priuatiuum ſit vniuerſale. Vt ſi A nulli C: ipſum autem B alicui, aut omni. nanque & C A quidem nulli, ipſi vero B alicui inerit.

Duo modi tertiæ figuræ, q̃ reducuntur ad ſecundam ambarũ cõuerſione.

Quod ſi in parte ſit priuatiuum, nõ reſoluetur: non enim ſuſcipit conuerſionem negatiuum in parte.

Hic modus tertiæ figuræ non reducitur ad ſecũdã, q̃a ambæ propõnes eſſet negatiuæ ſed oſtenditur per impoſſibile.

Manifeſtum igitur quòd iidem ſyllogiſmi nō reſoluuntur in his figuris,qui neque in primam reſoluebantur, & ꝙ cum ſyllogiſmi in primam reducantur figurā, iſti ſoli per impoſsibile concluduntur. quomodo igitur oportet ſyllogiſmos reducere, & ꝙ reſoluuntur figuræ in ſeinuicem, planum ex dictis.

De ſyllogiſmis ex propoſitionibus infinitis, & priuatoriis: & illarum, ac ſimplicium conſequentiis. Cap. III.

DIffert autem aliquid in conſtruēdo ac deſtruendo exiſtimare, aut idem aut diuerſum ſignificare non eſſe hoc, & eſſe non hoc: vt non eſſe albū, & eſſe non album. neque enim idem ſignificant, neq; eſt nega. eius, quòd eſt, eſſe album, hoc ꝙ eſt, eſſe non album, ſed non eſſe album. Hæc autem huius ratio. nanque ſimiliter ſe habet, poteſt ambulare, & poteſt non ambulare, ei quod eſt, album, ad hoc, quod eſt, eſt non album: & ſcit bonum, ad ſcit non bonum: nam ſcit bonum, aut eſt ſciens bonum, nihil differt, neque poteſt ambulare, aut eſt potens ambulare: quare & oppoſita non poteſt ambulare, nō eſt pòtens ambulare. Si igitur, non eſt potens ambulare, idem ſignificat, & eſt potens non ambulare, vel non ambulare, eadem vtique ſimul eidem inerunt. idem enim poteſt & ambulare & non ambulare: & eſt conſultus boni & non boni: affirma. autem & nega. oppoſitæ non inſunt ſimul eidem. quemadmodum igitur non eſt idem, non ſcire bonum, & ſcire bonum: neque eſſe non bonum, & non eſſe bonum idem. Eorum.n. quæ propoſitionem habent inter ſe, ſi altera ſint diuerſa & altera, neque eſſe non æquale, & non eſſe ęquale. illi enim ſubiicitur aliquid exiſtenti non æquali, & hoc eſt inæquale: illi vero nihil: quocirca æquale quidem, aut inæquale

inæquale non omne: æquale autem, aut non æquale, omne. Amplius, eſt non album lignum, & non eſt album lignum, non ſimul ſunt. ſi enim eſt lignum non album, erit lignum: quod autem non eſt album lignum, non neceſſe eſt lignum eſſe. quare manifeſtũ, ꝙ non eſt eius, quod eſt, eſt bonum, nega. eſt non bonum. Si itaque de omni vno, aut affirma. aut nega. vera, ſi non eſt nega. planum ꝙ affirma. quodammodo eſſe poſſet: affirma. vero omnis nega. eſt: & huius igitur, non eſt non bonum.

Simplicium enunciationum & infinitarum, ſeu tranſpoſitarum per varia exempla diſpoſitio.

Propõ affirma. ſimplex.	Propõ negatiua ſimplex.
Eſt Album.	Non eſt album.
Negatiua infinita, ſeu trãſpoſita.	Affirmatiua infinita. ſeu tranſpoſita.
Non eſt non album.	Eſt non album.

Aliud exemplum.

Simplex affir. in minus.	Negatiua ſimplex in plus.
Eſt æquale.	Non eſt æquale.
Nega. tranſpoſita in plus.	Affir. tranſpoſita ĩ minus.
Non eſt non æquale.	Eſt non æquale.

Exemplum adhuc euidentius ponendo ſubiecto, ipſi propoſitioni.

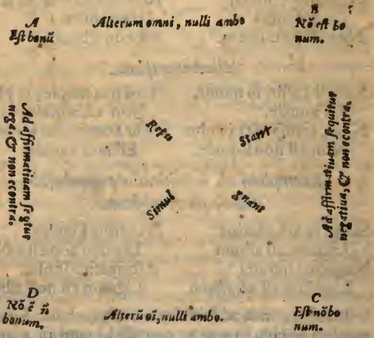
Simplex affirmatiua	Negatiua ſimplex.
Lignum eſt album	Lignum non eſt album
Negatiua infinita	Affirmatiua ĩfinita.
Lignũ nõ eſt nõ album	Lignum eſt non albũ.

Habent autem ad ſeinuicem ordinem hunc. Sit eſſe quidem bonum in quo A: non eſſe bonum in quo B: eſſe non bonum in quo C, ſub B: non eſſe non bonũ

 in quo

ĩ quo D,ſub A.Oĩ itaq; inerit aut A,aut B,& nulli eidẽ: & aut C,aut D,& nulli eidẽ:& cui C, neceſſe B oĩ ĩeſſe. ſi.n.verũ dicere,ꝙ eſt non albũ,& ꝙ nõ eſt albũ verum. impoſ̃e.n.ſimul eſſe albũ,& nõ eſſe albũ,aut eſſe lignũ non albũ,eſſe lignũ albũ.quare ſi non affirmatio,negatio inerit.c vero ipſi B non ſemper.quod.n.oĩno non lignũ,neq; lignũ erit,nõ albũ.Ecõuerſo igĩt D oĩ, cui A. nãq; aut C,aut D.Qm̃ vro n on pñt ſimul eſſe,nõ albũ, & eſſe,albũ D inerit.de exñtẽ.n.albo verũ dicere,ꝙ nõ eſt non albũ:de D aũt A nõ oĩ:nanq; de eo,qđ penitus non eſt lignũ,nõ verũ dicere,ꝙ eſt lignum albũ. quare D verum,A aũt non verũ,qm̃ eſt lignum albũ.Planũ vero ꝙ & A C nulli eidẽ:& ſi B & D ꝯtĩgit alicui eidẽ ieẽ.

Simplicium propoſitionum, ac infinitarum, vel tranſpoſitarum ordo ac conſequentiæ.

Similiter autem habent & priuationes ad prædicamenta hac poſitione. æquale, in quo A: non æquale, in quo B: inæquale, in quo C: non inæquale, in quo D.

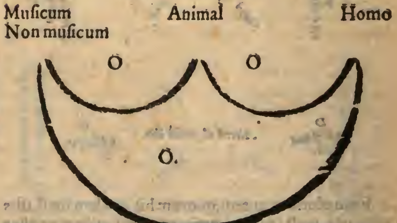
Simplicium propoſitionum, & priuatoriarum ordo ac conſequentiæ.

Et in pluribus autem, quorũm his quidem ineſt, illis vero non ineſt idem, negatio quidem ſimiliter verificari poſſet, ꝙ non ſunt alba omnia, aut ꝙ non eſt album vnumquodque. ꝙ autem eſt non album vnumquodq;. aut omnia ſunt non alba, falſum eſt. Similiter autem & eius quod eſt, eſt omne animal album, nõ hoc quod eſt, eſt non album omne animal, negatio (ambæ enim falſæ)

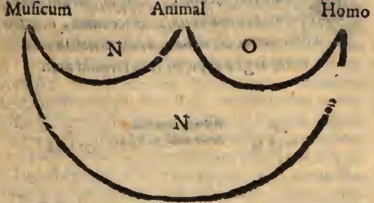
falſæ) ſed hoc, non eſt omne animal album. Quoniam vero manifeſtum, ꝙ diuerſum ſignificat, eſt nõ album & nõ eſt album: & illud quidem affirmatio, hoc autem negatio, manifeſtum, ꝙ non eſt idem modus oſtendendi vtrunque. vt quoniam quodcunque ſit animal, non eſt album, aut contingit non eſſe album. & ꝙ verum dicere non album, hoc enim, eſt eſſe non album. ſed de eo, quodcunque ſit album, verum eſt dicere, eſt album, ſiue non album, idem modus. Conſtructiue enim ambo per primam monſtrantur figuram. verum enim & eſſe ſimiliter ordinantur, eius enim quod eſt, verum dicere album, non hoc quod eſt, verum dicere non albũ, negatio: ſed hæc, non eſt verum dicere album. Si itaq; verum eſt dicere, quodcunque ſit homo, muſicum eſſe, aut non muſicum eſſe, quodcunque ſit animal, accipiendum, aut eſſe muſicum, aut eſſe non muſicum: & oſtenſum eſt.

Modi probantes affirmatiuã ſimplicem, & tranſpoſitam.

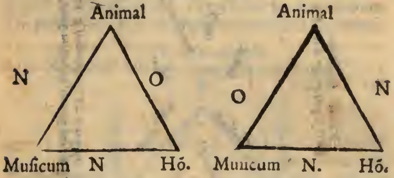

Non eſſe autem muſicum quodcunque ſit homo deſtructiue monſtratur ſecundum dictos tres modos.

Muſicum

Tres modi probantes vl'em negatiuã in prima et ſecũda figura inſola ſyllogiſtica forma.

Simpliciter autem qñ ſic ſe habent A & B, vt ſimul quidem eidem non contingant, cũ autem ex neceſsitate alterum, & rurſus C ad D ſimiliter: ſequitur autem ex C A, & non conuertitur: & ex B D ſequetur, & non conuertetur: & A, & D contingunt eidem: B vero, & C non contingunt. Primũ igitur ꝙ ex B ſequitur D, hinc manifeſtum: qm̃ enim ex C D alterum ex neceſsitate omni: cui autem B non contingit C, eo ꝙ ſimul infert A: A vero & B non contingunt eidem: planum ꝙ D ſequetur B. Rurſus, qm̃ C non conuertitur cum A: oĩ autem C, aut D: contingit A & D eidem ineſſe. B vero & C non contingit, eo ꝙ A conſequit̃ ex C; accidit.n.quoddam impoſsibile. Manifeſtum igitur, ꝙ neque B cum D conuertitur quoniam accidit ſimul D & A ineſſe.

Propoſi-

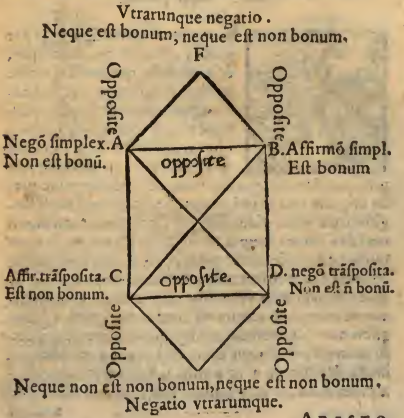
Propoſitionum ſimplicium & tranſpoſitarum ordo, ac conſequentiæ in non manifeſtis terminis, mutato nihilominus terminorũ ordine. notitiæ aũt maioris grã appoſiti ſunt termini noti.

Accidit autem quandoq; & in tali terminorum ordine decipi, eo quòd non recte accipiuntur oppoſita, quorum alterum neceſſe eſt omni ineſſe. Quemadmodum ſi A & B non contingunt ſimul eidem, neceſſe autem alterum ineſſe cui non alterum: & rurſus C & D conſimiliter:* ex quo autem omni C ſequatur A: accidet enim cui D ipſum B ineſſe ex neceſsitate: quod eſt falſum. Sit enim accepta negatio eorum quæ A B, quæ

* al. le. cui aũt C oĩ.

quæ eſt in quo F. & rurſus eorum, quæ C D, quæ eſt in quo H. neceſſe igitur omni aut A, aut F: aut enim affirmationem, aut negationem, & iterum vel C, vel H: affirmatio nanque & negatio, & cui C omni, ſupppoſitum fuit A: quare H, cui omni F. Rurſus, quoniam eorum, quæ F B, omni alterũ, & eorum, quæ H D conſimiliter: ſequitur autem ex F H, & ex D ſequetur B, hoc enim ſcimus. ſi igitur ex C A, & ex D B. hoc aũt falſum: econuerſo enim erat in ſic ſe habentibus conſequentia. Non enim fortaſſe neceſſarium omni A, aut F: neque F, aut B. non enim F eſt negatio ipſius A. nam boni negatio, non bonum. non eſt autem idem non bonum ei, quod eſt neque bonum, neque non bonum. Siĩr autem & in C D. negationes.n. acceptæ duæ ſunt,

ARISTO-

ARISTOTELIS PRIORVM RESOLVTIVORVM LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI:

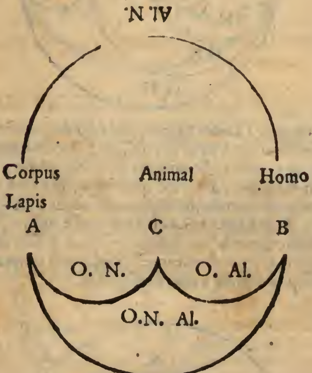
De poteſtatibus, & impotentiis ſyllogiſmorum & illis annexis.

DE POTENTIIS SYLLOGISTICIS

Quinam ſyllogiſmorum plures valeant concludere concluſiones. Caput primum.

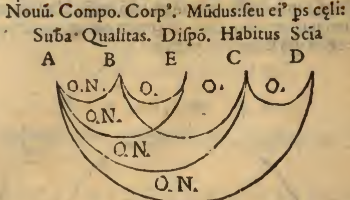
IN QVOT igitur figuris,& per quales, & quot propoſitiones, & quando & quomodo fit ſyllogiſmus: Amplius autem, in qualia aſpiciendum deſtrueti ac cōſtruenti, & quomodo oportet quærere de propoſito ſecūdum qualemcunque methodum: Amplius autem, per qualem viam accipiemus principia, de ſingulis iam tranſegimus. Sed quoniam alij ſyllogiſmorum vniuerſales ſunt, alij ſecundum partem, vniuerſales omnes ſemper plura ratiocinātur, ex iis vero qui in parte, affirmatiui quidem plura, negatiui autem concluſiónem ſolam. aliæ nanque propoſitiones conuertunt: priuatiua vero non conuertitur. Concluſio autem aliquid de aliquo eſt: quare alij quidem ſyllogiſmi plura ratiocinantur. Quemadmodum ſi A monſtratum eſt omni B, aut alicui: & B alicui A neceſſarium ineſſe, & ſi A nulli B, & B nulli A. hoc autem diuerſum a præcedenti. Si vero A alicui non inſit non neceſſe & B alicui

B alicui A non ineſſe, contingit.n.oĩ ineſſe. Hæc itaque communis omnium cauſa,& eorum qui vniuerſaliter, & eorum qui ſecundum partem

Modi tres concludentes concluſionem primo intẽta, aliã deĩde ex concluclusionis cõuerſione.

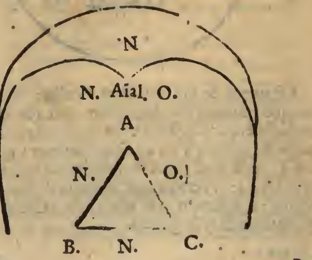
Eſt autem de vniuerſalibus, & aliter dicere, quæcunque enim aut ſub medio ſunt, aut ſub concluſione, oĩum erit idẽ ſylls: ſi hæc in medio, illa in concluſione poſita fuerint. Vt ſi A B concluſio per C, quæcunque ſub B, aut C ſunt, neceſſe de omnibus dici A. ſi enim D in toto B: B vero in A: & D erit in A. Rurſus, ſi E in toto C: C autem in A: & E in A erit. Cõſimiliter & ſi priuatiuus ſit ſyllogiſmus.

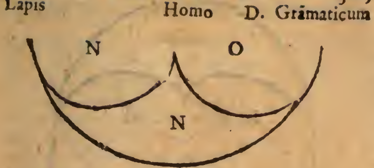
Duo modi vniuerſales, affirmatiua & negatiua plures concludētes cōcluſiones, p dici de oi, & dici de nullo.

In ſecunda autem figura, quod ſub concluſione ſolū erit ratiocinari. Veluti ſi A nulli B: C autem omni concluſio ꝙ B nulli C. Si igitur D ſub C eſt, planum quòd B non ineſt ipſi. Iis vero quæ ſub A, ꝙ B non ineſt, non manifeſtum per ſyllogiſmum. atqui non ineſt B ipſi E, ſi eſt ſub A: ſed B quidem ineſſe nulli C, monſtratum eſt per ſyllogiſmum: ipſi vero A non ineſſe, indemonſtratum ſumptum eſt. quare non propter ſyllogiſmum accidit B non ineſſe ipſi E.

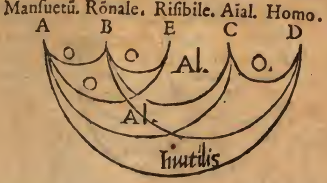
Hic modus aſſūpto tertio ſub minori aliam concluſionem concludit in priā figura, ſub medio vero non concludit per ſyllogiſmum, niſi maioris cōuerſione.

Lapis

In his vero, quæ ſunt in parte, eorum quidem quæ ſub concluſione ſunt, non erit neceſſarium: (non.n. fit ſyllogiſmus, quando hac accepta fuerit in parte,) eorum vero quæ ſub medio, erit omnium, veruntamen non per ſyllogiſmum. Vt ſi A omni B: B vero alicui C. eius.n. quod ſub C poſitum eſt, non erit ſyllogiſmus: eius vero, quod ſub B erit, ſed non propter antea factum.

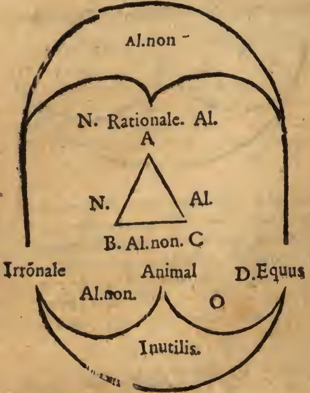

Hic particularis modus præter prima concluſionem, termino aſſumpto ſub medio, aliã concludit cõcluſionem: ſub minori vero inutilis eſt, q̃a maior: in particularis.

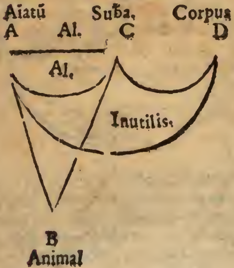
Similiter autem & in aliis figuris. eius enim quod ſub concluſione eſt, non erit: alterius vero erit. veruntamen non propter ſyllogiſmum: ſed quemadmodum & in vniuerſalibus ex indemonſtrabili propoſitione, quæ ſub medio erunt, monſtrabant quare neque ibi erit: aut & in his.

V Al.non

Hic modus particularis in ſecunda figura termino ſub minori aſſumpto nihil concludit: quia maiore p-ticularis aſſūpto vero ſub medio, aliam concludit concluſionē, ſicut in vniverſalibus.

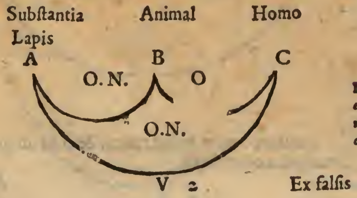
Iſte in ſecunda figura modus eadē regitur rōne, vt & ſuperiori in ſecunda.

De eo

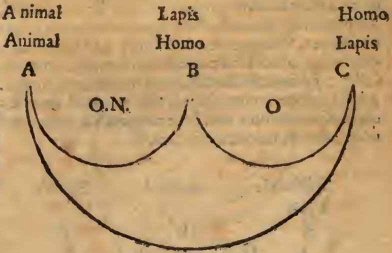
De eo quod eſt ex falſis ratiocinari, in prima figura. Cap. II.

EST itaque ita ſe habere, vt vere ſint propõnes, per quas ſyllogiſmus: eſt autem vt falſæ: eſt vero vt hęc quidem vera, illa autem falſa. concluſio aut vt vera, aut falſa ex neceſsitate. Ex veris igitur non eſt falſum ratiocinari. ex falſis autem eſt verũ, non tñ propter quid, ſed quia. eius. n. quod eſt propter q̃d, non eſt ex falſis ſylls. ob quam vero cauſam, in ſequentibus dicetur. Primum ergo, ꝙ ex veris non poſsimus falſum ratiocinari, hinc manifeſtum. ſi. n. A exiſtente, neceſſe eſt B eſſe: B non exiſtente, neceſſe eſt A nõ eſſe. ſi igitur verum eſt A, neceſſe eſt B verum eſſe: aut accidet idem ſimul eſſe, & non eſſe. hoc aũt impoſsibile. Non aũt, q̃m poſitus eſt A vnus terminus, exiſtimetur contingere vno aliquo exiſtente, ex neceſsitate aliquid accidere: non enim poſsibile. quod enim accidit ex neceſsitate, concluſio eſt: per quæ autem hoc fit, ad minus tres ſunt termini; bina vero interualla & ꝓpoſitiones. Si itaque verum eſt, cui B ineſt ipſum, A oĩ: cui auté C, ipſum B: cui C neceſſe eſt A ineſſe. & nõ poteſt hoc falſum eſſe: ſimul. n. inerit idem & non inerit. A igitur tanquã vnum ponitur duę propõnes ſimul acceptæ. Conſimiliter auté & in priuatiuis ſe habet. non enim eſt veris monſtrare falſum.

Duo modi ex veris verum concludentes.

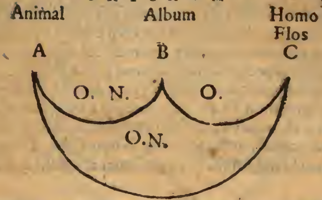
Ex falſis autem verum eſt ratiocinari, & vtriſque propoſitionibus exiſtentibus falſis,& vna. hac autem non vtralibet contingit, ſed ſecunda,ſi totam accipiat falſam : ſi vero non tota accipiatur, eſt, vtralibet. Sit enim A toti C inexiſtens, eorum aũt quæ B nulli,neq; B ipſi C. contingit autem hoc,vt nulli lapidi animal, & lapis nulli homini. Si igitur acceptum fuerit, A omni B,& B omni C,A omni C inerit. quare ex vtriſque falſis vera concluſio:omnis enim homo animal.Similiter autem & priuatiuum. eſt enim A,& B nulli C ineſſe:A tamen omni B:veluti ſi eiſdem acceptis terminis, mediũ poſitum fuerit homo.lapidi enim,nec animal, nec homo nulli ineſt, animal vero omni homini. Quare ſi cui quidem omni ineſt, accipit nulli ineſſe, cui vero non ineſt, omni ineſſe, ex falſis vtriſque vera erit concluſio.

Duo modi vtes concludetes verum ex ambabus in toto falſis.

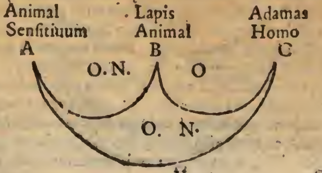
Similiter autem monſtrabitur & ſi ad aliquid falſa vtraque accepta fuerit.

Animal

Duo modi ex proponentibus in parte falſis falſum cõcludentibus.

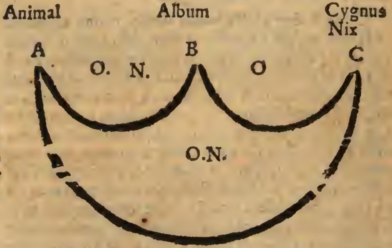
Quod ſi altera falſa poſita fuerit, prima exiſtente tota falſa, vt ipſa A B, non erit concluſio vera: ipſa vero B C erit. Dico autem totam falſam contrariam: vt ſi nulli inexiſtens, omni acceptum fuit: aut ſi omni, nulli ineſſe. ſit enim A B nulli inexiſtens, B vero C omni: ſi B C quidem propoſitionem veram accepero, A B autem totam falſam, & A ineſſe omni B. impoſsibile concluſionem veram eſſe: nulli enim inerat A eorum quæ C. ſiquidem cui B nulli ipſum A: B vero omni C. Conſimiliter autem neque ſi A omni B ineſt, & B omni C: accepta vero eſt B C propoſitio vera, A B autẽ falſa tota, & A nulli eorum quibus B, concluſio falſa erit. omni enim C inerit ipſum A. ſiquidẽ ipſum A omni, cui B: B vero omni C. Planum igitur, ꝙ ſi prima tota accipiatur falſa, ſiue affirmatiua, ſiue priuatiua: altera autem vera, non fit vera concluſio.

Duo modi quorũ maior in toto eſt falſa, minor vero, verum non concludentes.

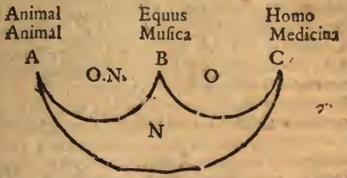
Cum vero non tota accipitur falſa, erit. Si enim A ineſt omni C, alicui autem B, B vero omni C: vt animal cygno quidem omni, albo autem alicui, albũ vero omni cygno: ſi acceptũ fuerit A omni B, & B omni C, A omni C inerit vere: omnis enim cygnus animal. Similiter, & ſi priuatiuum ſit A B. accidit enim A B quidem alicui ineſſe, C vero nulli, B autem omni C: vt animal alicui albo, niui autem nulli, album vero omni niui. Si itaque acceptũ fuerit, A nulli B. B vero omni C: A nulli C inerit.

Modi duo ex maiori ĩ parte falſa, minori vera, verũ concludentibus.

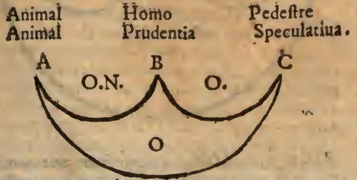
Quod ſi A B propoſitio tota accepta fuerit vera, B C autem tota falſa, erit ſyllogiſmus verus. nil enim prohibet A B, & C omni ineſſe, B autem nulli C: vt quæcunque eiuſdem generis ſpecies non ſubalternæ. animal enim & equo & homini ineſt, equus vero nulli homini. Si itaque acceptum fuerit A omni B, & B omni C, vera erit concluſio, falſa tota exiſtente B C propoſitione. Conſimiliter autem & priuatiua exiſtente A B propoſitione. contingit enim, A neque B, neque C nulli ineſſe & B, nulli C, vt ex alio genere ſpeciebus diuerſum genus. aĩal enim neque muſicæ neq; medicinæ ineſt, neq; muſica

muſica medicinæ. Si igitur acceptum fuerit, A nulli B, B vero omni C, vera erit concluſio.

Modi duo ex maiori vera mino ri in toto falſa, verū concluden tibus.

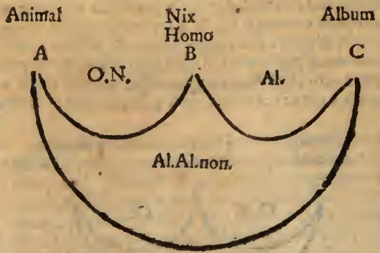
Et ſi B C non tota falſa, ſed ad aliquid, & ita erit concluſio vera. nihil enim prohibet A & B, & C toti ineſſe: B tamen alicui C: vt genus ſpeciei, ac drīæ. animal. n. oī homini, & oī pedeſtri: homo vero alicui pedeſtri, & nō oī. Si igitur A oī B, & B oī C acceptum fuerit, A omni C inerit: quod erat verū. Siīr aūt & priuatiua exiſtente A B propōne. contingit. n. A, & B, & C nulli ineſſe, B tñ alicui C: vt genus ex alio genere ſpeciei & differētiæ. aīal enim neque prudentiæ vlli ineſt, neq; ſpeculatiuæ. prudentia vero alicui ſpeculatiuæ. Si igiť acceptū fuerit A nulli B, B aūt oī C: A inerit nulli C. hoc aūt erat verum.

Duo modi ex maiori vera minori ī parte falſa verum cōcludentis.

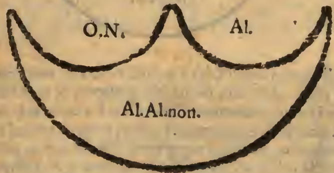
In ſyllogiſmis vero qui in parte, contingit & prima propoſitione tota falſa, altera autem vera, concluſionem veram eſſe: & prima exiſtente ad aliquid falſa & hac quidem vera, illa autem quę in parte, falſa: & vtriſq; falſis. Nihil enim prohibet, A nulli quidem B ineſſe, C vero alicui, & B alicui C: veluti animal nulli niui, albo autem alicui ineſt, & nix albo alicui. Si igitur medium poſitum fuerit nix, primum autem animal: & acceptum fuerit, A toti B ineſſe, B vero alicui C: A B quidem tota falſa, B C autem vera, & concluſio vera. Conſimiliter autem & priuatiua exiſtente A B propoſitione. accidit enim, A toti B ineſſe, C vero alicui non ineſſe, B tamen alicui C ineſſe vt animal, homini quidem omni ineſt, albo autem alicui non ſequitur, homo autem alicui albo ineſt. Quare, ſi medio poſito homine, accipiatur A nulli B ineſſe, B autem alicui C ineſſe, vera erit concluſio, falſa exiſtente A B propoſitione tota.

Duo modi particulares ex maiori in toto falſa, minori vera verum concludētib⁹.

Et ſi ad aliquid falſa A B propoſitio. erit concluſio vera: nihil enim prohibet A & B; & C alicui ineſſe: & B alicui

B alicui C ineſſe. quemadmodum animal alicui honeſto & alicui magno, & honeſtum alicui magno ineſſe. Si igitur acceptum fuerit, A omni B & B alicui C. A B quidem propoſitio ad aliquid falſa erit, B C autem vera, & concluſio vera. Conſimiliter autem & priuatiua exiſtente A B propoſitione. iidem enim termini erunt, & ſimiliter poſiti ad demonſtrationem.

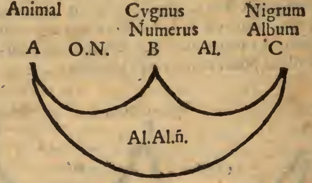
Modi duo ex maiori ī parte falſa, minori vera, verū concludentibus.

Rurſus, ſi A B quidem vera, B C autem falſa. vera erit concluſio. nihil enim prohibet, A B quidem toti ineſſe, C autem alicui, & B C nulli ineſſe: quemadmodum animal cygno quidem omni, nigro autem alicui, cygnus vero nulli nigro. Quare ſi acceptum fuerit A omni B, & B alicui C, vera erit concluſio falſo exiſtente B C. Conſimiliter autem & priuatiua accepta A B propoſitione. accidit enim A B quidem nulli, C vero alicui non ineſſe, B tamen nulli C. quemadmodum genus ſpeciei ex alio genere, & accidenti ſpeciebus ipſius. animal enim numero quidem nulli ineſt, albo autem alicui, numerus aūt nulli albo. Si igitur medium poſitum fuerit numerus, & acceptum fuerit, A quidem nulli B,

B vero

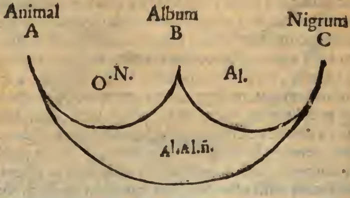
B vero alicui C, A alicui C non inerit, quod erat verum. & A B quidem propoſitio vera, B C autem falſa.

Duo modi ex maiori vera et mi nori falſa, verū cōclu dentes.

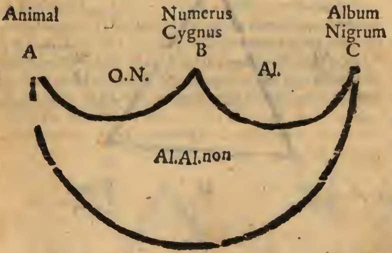
Et ſi ad aliquid falſa A B, falſa vero B C, erit concluſio vera: nihil enim prohibet A B alicui, & C alicui ineſſe vtrique, B autem nulli C: veluti ſi B contrarium ipſi C, ambo vero contingentia eidem generi. animal enim alicui albo, & alicui nigro ineſt. album autem nulli nigro. Si igitur acceptum fuerit A omni B, & B alicui C, vera erit concluſio. & ſi priuatiua accipiatur A B ſimiliter. iidem enim termini, & ſimiliter ponentur ad demonſtrationem.

Duo modi ex maiori in parte, et minori in toto falſa, verum concludentes.

Et ex vtriſque falſis erit cõcluſio vera. accidit enim A B qui-

A B quidem nulli, C vero alicui ineſſe, B autem nulli C: quemadmodum genus ſpeciei ex alio genere, & contingenti ſpeciebus ipſius. animal enim numero quidem nulli, albo autem alicui ineſt, & numerus nulli albo. Si igitur acceptum fuerit, A omni B, & B alicui C, concluſio quidem vera, propoſitiones autem ambæ falſæ. Similiter & priuatiua exiſtente A B. nihil enim prohibet A B quidem toti ineſſe, C vero alicui non ineſſe, & B nulli C: veluti animal cygno quidem omni, nigro autem alicui nõ ineſt, cygnus vero nulli nigro. quare, ſi acceptum fuerit A nulli B, B vero alicui C, A alicui C non inerit. Concluſio igitur vera, propoſitiones autem falſæ.

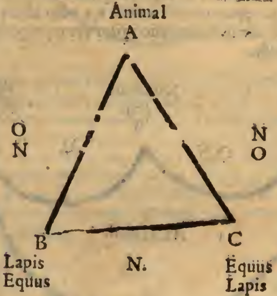
Duo modi ex vtriſq; in toto falſis concludentes verum.

Secunda figura. *Cap.* III.

IN media autem figura, omnino accidit per falſa verum ratiocinari. & cum vtræq; propoſitiones totę falſæ accipiuntur. & cum vtræq; in aliquo. & hac quidem vera, illa autem falſa exiſtente tota, vtralibet poſita falſa: & ſi vtræque in aliquo falſæ: & ſi hæc ſimpliciter vera, illa autem in aliquo falſa: & ſi hæc tota falſa,

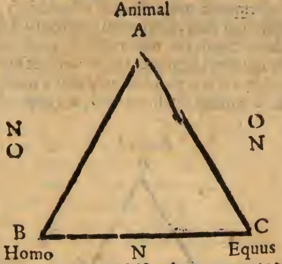
falſa, illa autem in aliquo vera: & in vniuerſalibus ſyllogiſmis & in iis, qui ſunt in parte. Si enim A B quidem nulli ineſt, C vero omni: vt animal lapidi quidem nulli, equo autem omni: ſi econtrario poſitæ fuerit propoſitiones, & acceptum fuerit A B quidem omni, C vero nulli, ex falſis totis propoſitionibus, vera erit concluſio. Conſimiliter & ſi B quidem omni, C autem nulli ineſt A. idem enim erit ſyllogiſmus.

Modi duo ex vtriſq; in toto falſis, verum concludentes.

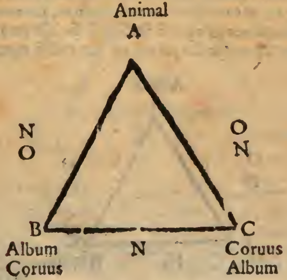
Rurſus, ſi altera quidem tota falſa, altera autem tota vera. nil enim prohibet A ineſſe & B, & C omni, B tamen nulli C. vt genus non ſubalternis ſpeciebus. animal enim & equo omni, & homini, & nullus homo equus. Si igitur acceptũ fuerit, huic quidem omni, illi vero nulli ineſſe. hæc quidem tota falſa erit, illa autem tota vera, & concluſio vera: ad vtrumlibet poſito priuatiuo.

Animal

Modi duo ex altera vera, altera in toto falſa vtrique verum cõcludẽtes.

Et ſi altera ad aliquid falſa, altera autem tota vera. accidit enim A B, quidem alicui ineſſe, C vero omni B, tamen nulli C: vt animal albo alicui, coruo autem omni, & album nulli coruo. Si igitur acceptum fuerit B quidẽ nulli, C vero toti ineſſe, A B propõ ad aliquid falſa, A C vero tota vera, & cõcluſio vera. Et ſi tranſponaẽ priuatiuum cõſiſtr. per eoſdem nãq; terminos demr̃o.

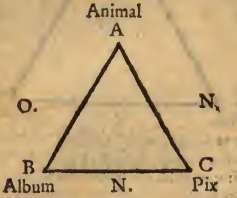

Duo modi: vna ex maiori in parte falſa, minori vera; altera cõtra, verum cõcludẽtes.

Et ſi

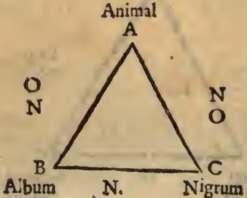
Et ſi affirmatiua propoſitio ad aliquid falſa, priuatiua autem tota vera. nihil enim prohibet A B quidem alicui ineſſe, C vero toti non ineſſe, & B nulli C: vt animal albo quidem alicui, pici autem nulli, & album nulli pici. Quare ſi acceptum fuerit A toti B ineſſe, C vero nulli: A B quidem in aliquo falſa, A C autẽ tota vera.

Modus ex maiori in pte falſa, minori vera, verum concludẽs: q. ſi termini tranſponantur fiet alter modꝰ idem concludens.

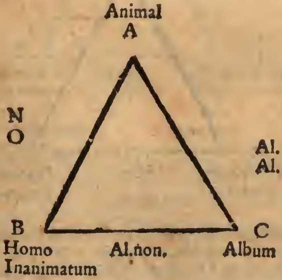
Et ſi ambæ propõnes ad aliquid falſæ, erit cõclo vera. accidit. n. A & B, & C alicui ineſſe, B vero nulli C: vt aĩal & albo alicui, & nigro alicui, albũ aũt nulli nigro. ſi igitur acceptum fuerit, A B, quidem oĩ, C vero nulli: ambæ propõnes in aliquo falſæ. ꝯcluſio aũt vera. Con ſimiliter & tranſpoſita priuatiua per eoſdẽ terminos.

Duo modi ex vtriſq; ĩ parte falſis, verũ cõcludentes.

Manifeſtũ

Manifeſtum vero & in ſyllogiſmis in parte, nihil enim prohibet A B quidem omni, C autem alicui ineſſe, & B alicui C non ineſſe. vt animal omni homini, albo vero alicui, homo autem alicui albo non inerit. Si igitur poſitum fuerit A B quidem nulli ineſſe, C vero alicui ineſſe: vniuerſalis propoſitio tota falſa, quæ autem in parte vera, & concluſio vera. Conſimiliter vero, & cum affirmatiua accipitur A B. accidit enim A B quidem nulli, C autem alicui non ineſſe, & B C alicui non ineſſe. vt animal nulli inanimato albo, vero alicui. & inanimatum non inerit alicui albo. Si itaque poſitum fuerit A B quidem omni, C vero alicui non ineſſe: A B quidem propoſitio vniuerſalis, tota falſa, A C autem vera, & concluſio vera.

Duo modi ex maiori falſa, minori vera verum concludentes.

Et ſi vniuerſalis vera quidem poſita fuerit, quę vero in parte falſa. nihil enim prohibet A & B, & C nullum ſequi, B tamen alicui C non ineſſe: vt animal nullum numerum, & inanimatum, & numerus aliquod inanimatum non ſequitur. Si igitur poſitum fuerit A B quidem

quidem nulli, c vero alicui, concluſio quidem erit vera & vniuerſalis propoſitio, quæ autem in parte falſa. Et quum affirmatiua ponitur vniuerſalis, conſimiliter. accidit enim A & B, & C toti ineſſe, B tamẽ non ſequi aliquod C: vt genus ſpeciem & differentiam. animal enim omnem hominem, & totum pedeſtre ſequitur, homo autem non omne pedeſtre. Quare, ſi acceptum fuerit A B quidem toti ineſſe, C autem alicui non ineſſe: vniuerſalis quidem propoſitio vera, quæ autem in parte falſa, concluſio autem vera.

Duo modi ex minori falſa, maiori vera concludẽtes verum.

Planum vero & quòd ex ambabus falſis erit concluſio vera. ſiquidem contingit A & B, & C toti ineſſe, B tamen* alicui C, non ſequi. Si enim acceptum fuerit A B quidem nulli, C vero alicui ineſſe, propoſitiones quidem ambæ falſæ, concluſio autem vera. Conſimiliter vero & cum vniuerſalis propoſitio eſt prædicatiua, quæ autem in parte, priuatiua. accidit nanque A nullum quidem B, C vero omne ſequi, & B alicui C non ineſſe. vt animal ſcientiã quidem nullam, hominem

** al. le. toti ineſſe huic quidem oĩ, illi aũt nulli B tamẽ.*

hominem vero omnem ſequitur, ſcientia autem non omnem hominem. Si igitur acceptum ſit A B, quidem toti ineſſe, C autem aliquod non ſequi: propoſitiones quidem falſæ, ſed concluſio vera.

Duo modi ex vtriſq; in toto falſis, verum concludentes.

Figura tertia. *Cap.* IIII.

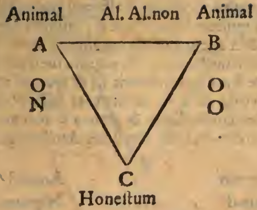
ERit autem & in vltima figura per falſas totas: & in aliquo vtraque: & altera quidem vera tota, altera vero falſa: & hęc in aliquo falſa, illa autem tota vera, & econuerſo: & quotcunque modis aliter contingit tranſumere propoſitiones. Nihil enim prohibet, & A & B nulli C ineſſe: A autem alicui B ineſſe: veluti & homo & pedeſtre, nullum inanimatum ſequitur, homo tamen alicui pedeſtri ineſt. Si igitur acceptum fuerit A, & B omni C ineſſe, propoſitiones quidem totæ falſæ, concluſio autem vera. Similiter autem & hac quidem priuatiua, illa autem affirmatiua exiſtẽte, accidit enim B quidem nulli C ineſſe, ipſum vero A omni, & A alicui B non ineſſe: vt nigrum nulli cygno,

animal autem omni, & animal non omni nigro. Quare ſi acceptum fuerit B omni C, ipſum vero A nulli, A, alicui B non inerit: & concluſio quidem vera, propoſitiones autem falſæ.

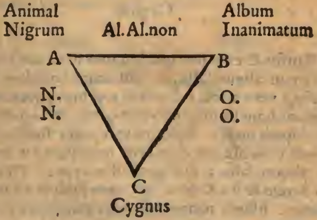
Duo modi vniuerſales ex vtriſq; toto falſis, verū cōcludentes.

Et ſi in aliquo vtraque falſa, erit concluſio vera, nihil enim prohibet & A & B alicui C ineſſe, & A alicui B: vt album & honeſtum alicui animali ineſt, & album alicui honeſto. Si igitur poſitum fuerit A, & B omni C ineſſe; propoſitiones quidem in aliquo falſæ, concluſio autem vera. Sed & quum A C priuatiua ponitur, conſimiliter, nihil enim prohibet, A quidem alicui C non ineſſe, ipſum vero B alicui ineſſe, & A B non omni ineſſe: vt honeſtum alicui animali non ineſt, honeſtum vero alicui ineſt & album non omni honeſto. Quare ſi acceptum fuerit, A quidem nulli C, ipſum vero B omni: ambæ propoſitiones in aliquo falſæ, concluſio autem vera.

Duo modi ex vtriſ; in parte falſis verũ concludentes.

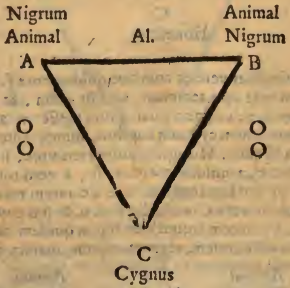
Conſimiliter vero & cum hæc quidem tota falſa, illa autem tota vera accipitur. accidit enim, & A & B ſequi omne C, A tamen alicui B non ineſſe: vt animal & album omnem cygnum ſequitur, animal tamen non omni ineſt albo. His igitur poſitis terminis, ſi acceptum fuerit, B quidem toti C ineſſe, A vero toti non ineſſe: B C quidem tota erit vera: A C autem tota falſa, & concluſio vera. Conſimiliter vero, & ſi B C quidem falſum, A C autem verum. nam iidem quidem termini ad demonſtrationem, nigrum, cygnus, inanimatum.

Duo modi negatiui ex altera ĩ toto falſa, hæc ex maiori, illa ex minori: altera vera concludentes verũ.

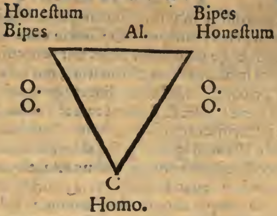
Sed & ſi ambæ accipiantur affirmatiuæ, nihil enim prohibet, B quidem ſequi omne C, ipſum vero A toti non ineſſe, & A alicui B ineſſe: vt animal omni cygno, nigrum autem nulli cygno, & nigrum ineſt alicui animali. Quare ſi acceptum fuerit A, & B omni C ineſſe, B C quidem tota vera, A C autem tota falſa, & concluſio vera. Sed conſimiliter & cum A C accepta fuerit vera. per eoſdem nanque terminos demonſtratio.

Duo modi affirmatiui vt ſuperiores concludētes verum.

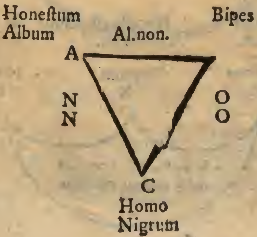
Rurſus & cum hæc quidem tota vera extiterit, illa autem in aliquo falſa. accidit enim B quidem omni C ineſſe, A vero alicui C, & alicui B: vt bipes quidem omni homini, honeſtum autem non omni, & honeſtum alicui bipedi ineſt. Si igitur acceptum fuerit & A, & B toti C ineſſe: B C quidem tota vera, A C autem in aliquo falſa, ſed concluſio vera. Conſimiliter autem & ſi A C vera, B C vero falſa in aliquo accipiatur. iiſdem nanque terminis tranſpoſitis, erit demonſtratio.

Honeſtum

Duo modi affirmatiui, ex altera in parte falſa, altera vera concludentes verum.

Et ſi hęc priuatiua, illa autem affirmatiua ſit. quoniã enim accidit, quidem toti C ineſſe, A vero alicui B: & quando ſic ſe habeant, A non omni B, ſi acceptum fuerit, B quidem toti C ineſſe, A vero nulli priuatiua quidem in aliquo falſa, altera autem tota vera & concluſio. Rurſus, quoniam monſtratum eſt, ꝙ cum A nulli ineſt C, ipſum vero B alicui: accidit A alicui B non ineſſe: planum ꝙ & cum A C tota vera ſit, B C autem in aliquo falſa, accidit concluſionẽ veram eſſe. Si enim acceptum fuerit A nulli C, ipſum vero B omni: A C quidem tota vera, B C autem in aliquo falſa.

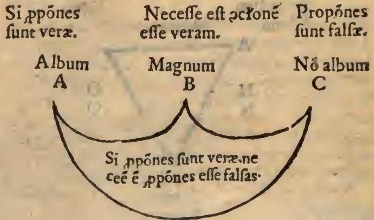
Duo modi negatiui vt ſuperiores, verum cõcludentes.

Cæterum & in ſyllogiſmis in parte manifeſtum, qđ omnino erit verum per falſa: iidem enim termini accipiendi, & quando vniuerſales ſint propoſitiones: qui quidem in affirmatiuis, affirmatiui, qui vero in priuatiuis, priuatiui. nihil enim differt, cum nulli inſit, omni accipere ineſſe: & ſi alicui inerat, vniuerſaliter capere ad terminorum expoſitionem * itidem & in priuatiuis. Planum igitur, ꝙ ſi quidem ſit concluſio falſa, neceſſe eſt falſa eſſe, ex quibus eſt ratio, aut omnia, aut quædam: quando autem vera, non neceſſe eſt verum eſſe, neque aliquid, neque omnia: ſed eſt. cum nullum eorum, quæ in ſyllogiſmo verum ſit, concluſionem conſimiliter veram eſſe, non ex neceſsitate tamen. Cauſa autem: quoniam quando ſic ſeinuicem habeant, vt cum ex neceſsitate alterum ſit, ex neceſsitate alterum exiſtat: cum hoc quidem non ſit, neque alterum erit: cum autem ſit, non neceſſe alterum eſſe: ſed cum idem ſit, & non ſit, impoſsibile ex neceſsitate eſſe idem. Dico autem, vt cum ſit A album, B eſſe ex neceſsitate: & cum non ſit album A, B ex neceſsitate. * quando enim cum hoc ſit album. vt A, neceſſe eſt hoc magnum eſſe B: cum vero magnum B ſit C non album: neceſſe eſt ſi A album, C non eſſe album.

** a.l. et ali cui inexiſtenti vlr capere in eſſe ad terminorum expoſitionem.*

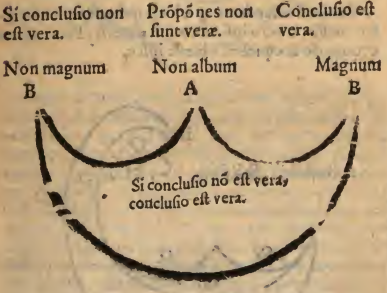
** a.l. B eſſe magnũ ex neceſſitate & cũ non ſit album A, B eẽ magnũ ex neceſſitate.*

Ex hoc mõ oſtenditur non fore neceſſarium ſi concluſio ſit vera, præmiſſas eſſe veras.

Et

Et quando duobus exiſtentibus altero exiſtente,neceſſe, eſt alterum eſſe: hoc non exiſtente, neceſſe eſt A non eſſe: B vero non exiſtente magno,poteſt A album eſſe: A vero non exiſtente albo,ſi neceſſe eſt B magnum eſſe,accidit ex neceſsitate, B magno non exiſtente, ipſum B magnum eſſe. hoc autem impoſsibile. ſi enim B non eſt magnum, A non erit album ex neceſsitate, ſi igitur non exiſtente hoc albo,B erit magnum, accidit, ſi B non eſt magnum,eſſe magnum, tanquam per tria.

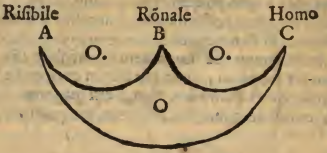
Ex hoc modo oſtenditur,ſi concluſio eſt falſa, q; propoſitiones ſut falſæ.

De circulari monſtratione. Cap. V.

CIrculo autem & ex ſeinuicem monſtrare,eſt per concluſionem, & eo quod prædicatione retroquerſum ſe habet, alteram accipientem propoſitionem concludere reliquam,quam accipiebat in altero

ro ſyllogiſmo. Quemadmodum ſi oportebat monſtrare,ꝙ A omni C ineſt:monſtrauit autem per B.

Primus modus ad conclusionem intentam.

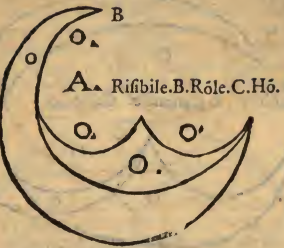
Rurſus ſi oſtenderet,ꝙ A ineſt ipſi B,accipiens A ipſi C ineſſe: C vero ipſi B:& A ipſi B inerit. Prius autem econuerſo accipiebat B ineſſe ipſi C.

Modus ſecũdus maiorem primi concludens,ex cõcluſione et minore conuerſa.

Aut ſi oportet monſtrare,ꝙ B ineſt ipſi C, ſi accipiat A de C,quæ erat concluſio: B vero de A ineſſe.ſed prius acceptum fuerat econuerſo,A de B.

Aliter

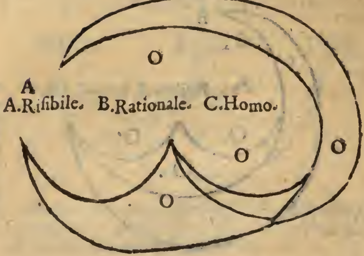

Tertius modus concludens minorem primi ex concluſione, & maiore cõuerſa.

Aliter autem non eſt ex ſeinuicem oſtendere. ſiue enim aliud medium accipiet, non circulo. nihil enim accipitur ex iis, quæ eadem ſunt. ſiue horum aliquid, neceſſe alterum ſolum. ſi nanque ambo, eadem erit conclusio. at oportet diuerſam eſſe. In iis igitur, quæ non conuertuntur, ex indemonſtrabili altera propoſitione fit ſyllogiſmus. non enim eſt demonſtrare per hos terminos, quod medio tertium ineſt, aut primo medium. In his vero quæ conuertuntur, eſt omnia monſtrare per ſeinuicem. veluti ſi A, & B & C conuertuntur inter ſe. Sit enim oſtenſum, A C per medium B: & rurſus A B, & per concluſionem, & per B C propoſitionem conuerſam: conſimiliter autem & B C per concluſionem, & A B propoſitionem conuerſam. Oportet vero & C B, & B A propoſitionen demonſtrare: his enim indemonſtrabilibus vſi fuimus ſolis. Si itaque ſumatur B omni C ineſſe: & C omni A: ſyllogiſmus erit ipſius B ad A

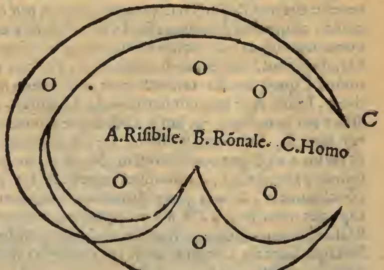
Rurſus

Quart' modus concludens maiorem primi cõuerſam, ex minore, & concluſione conuerſa.

Rurſus ſi acceptum fuerit ipſum quidem C omni A: A vero omni B : neceſſe eſt C ineſſe omni B.

Quĩtus cõcludens minorem primi, ex concluſione cõuerſa & maiori.

In vtriſque igitur his ſyllogiſmis, C A propoſitio accepta eſt indemonſtrabilis: aliæ enim monſtratæ erant. quare, ſi hanc demonſtrauerimus, omnes monſtratæ erunt per ſeinuicem. Si igitur acceptum fuerit C omni B: & B omni A ineſſe: vtræque propões demonſtratæ accipiuntur, & C ipſi A neceſſe eſt ineſſe.

Sextus modus concludens cõcluſionem primi conuerſam ex ambabus propoſitionib' conuerſis.

Manifeſtum igitur, ꝙ in ſolis conuertentibus, circulo & per ſeinuicem contingit fieri demõſtrationes: in aliis vero, vt prius diximus. Accidit autem & in his eo ipſo quod monſtratur, vti ad demonſtrationem. nã C de B, & B de A monſtratur, ſi acceptum ſit, C de A dici, C vero de A, per has monſtratur propoſitiones: quare concluſione vtimur ad demonſtrationem. In priuatiuis autem ſyllogiſmis ita monſtratur. Ex ſeinuicem ſit B quidem omni C ineſſe: A vero nulli B: concluſio, ꝙ A nulli C. Si igitur rurſus oportet concludere, ꝙ A nulli B, quod dudum accepit, erit A nulli C, C vero omni B: ſic enim propoſitio econuerſo.

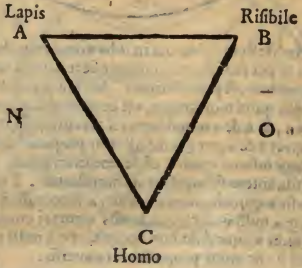
Si vero

Duo modi negatiui: primus cõcludens cõcluſionem primo intẽtam, ſecundus concludens maiorem primi, ex concluſione et minori cõuerſa.

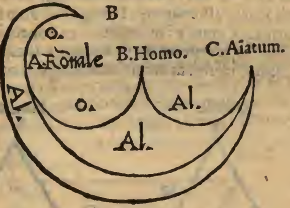

Si vero ꝙ B ipſi c oportet concludere, non amplius ſimiliter conuertendum eſt A B. nanque eadem propoſitio eſt, B nulli A, & A nulli B ineſſe: ſed accipiendũ, cui A nulli ineſt, B omni ineſſe. ſit enim A nulli c ineſſe, quod erat concluſio: cui autem A nulli, acceptum ſit B omni ineſſe: neceſſe igitur B omni c ineſſe. quare cum tria ſint, vnumquodq; concluſio factum eſt, & circulo demonſtrare hoc eſt, concluſionem accipientem & eco nuerſo alterã propoſitionem, reliquã rõcinari.

Modus qui ex aſſumptione oſtẽdit minorẽ primi modi.

In ſyllogiſmis vero, qui in parte vniuerſalem quidem propoſitionem non eſt demonſtrare per altera, eam vero, quæ ſecundum partem erit. quòd igitur non eſt demonſtrare vniuerſalem, manifeſtum. vniuerſale nanque monſtratur per vniuerſalia: concluſio autem non eſt vniuerſalis: oportet autem ex concluſione monſtrare, & altera propoſitione. Amplius, omnino neque fit ſyllogiſmus, conuerſa propoſitione: in parte enim ambæ fiunt propoſitiones. Ea vero, quæ eſt in parte, eſt. Sit enim monſtratum A de aliquo C per B. ſi igitur acceptum fuerit, B omni A: & concluſio maneat: B alicui C inerit. fit enim prima figura, & eſt A medium.

Duo modi affirmatiui particulares: primus concludēs concluſionem primo intentam, ſecundus concludens minorem primi ex maiore cōuerſa, et cōcluſione.

Si autem fit priuatiuus ſyllogiſmus, vniuerſalem quidem propoſitionem non eſt mõſtrare. ob id, quod & prius dictum eſt: eam vero, quæ eſt in parte, eſt, ſi itidem conuerſa fuerit A B, quemadmodum & in vniuerſalibus non eſt, per aſſumptionem autem eſt vt cui A alicui non ineſt, B alicui ineſſe: aliter enim nón fit ſyllogiſmus, eo quòd propoſitio, quæ in parte, eſt negatiua.

Lapis

Duo modi primus cōcludens cōcluſionē primo intētā, ſecūdus minorem primi ex aſſumptione.

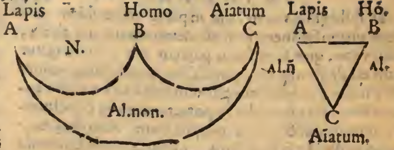
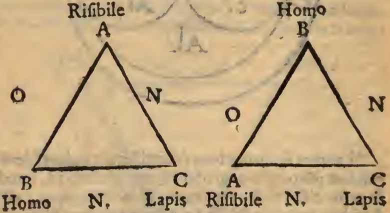

Figura ſecunda. Cap. VI.

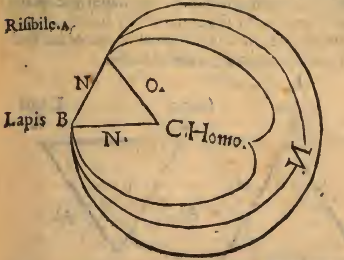
IN ſecunda autem figura, affirmatiuum quidē non eſt monſtrare per hunc modum, priuatiuum vero eſt. Prædicatiuum igitur non monſtratur, eo ꝙ ambæ propoſitiones non ſunt affirmatiuæ. concluſio autem eſt priuatiua; ſed prædicatiuum ex ambabus monſtrabatur affirmatiuis. Priuatiuum vero ſic monſtratur. inſit A omni B: nulli autem C: concluſio, B nulli C. ſi igitur acceptum fuerit B omni A ineſſe, neceſſe eſt A nulli C ineſſe. fit enim ſecunda figura: medium B.

Duo modi; vnus concludens cōcluſionem primo intētam, ſecūdus minorē primi, ex maiore conuerſa, & concluſione.

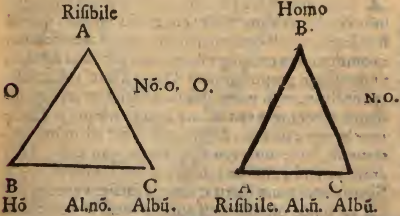
Sin autem A B priuatiuum acceptum fuit, alterū vero prædicatiuū prima erit figura: nam C quidem omni A: B autem nulli C: quare B nulli A: neque igitur B ipſi A.

ipſi A.medium C.Per concluſionem igitur,& vnā propónem non fit ſyllogiſmus:accepta autem altera, erit.

Duo modi; vnus concludens cõcluſionem primo intẽtam, ſecundus maiorem primi conuerſam ex concluſione et minore cõuerſa, & rurſus concluſio conuertitur, et ſic maior primi concluditur.

Si vero non vniuerſalis ſyllogiſmus ſit,in toto quidem propoſitio non demonſtrabatur ob eandem cauſam, quam diximus & prius: quæ autem eſt in parte monſtratur, quando ſit vniuerſale prædicatiuum. Inſit enim A oĩ B: C vero non omni: concluſio B C. ſi itaque acceptum fuerit, B omni A: C autem non omni: A alicui C non ineſt; medium B.

Modi duo; vnus concludens cõcluſionẽ primo ĩtentã: ſecũdus minorem ex maiore conuerſa, & cõcluſione,

Quod ſi eſt vniuerſalis priuatiua non demonſtrabitur A C propoſitio, conuerſo A B: accidit enim aut vtraſque aut alteram propōnem fieri negatiuā: quare non erit ſyllogiſmus. ſed conſimiliter monſtrabitur, quemadmodum & in vniuerſalibus, ſi acceptum fuerit cui B alicui non ineſt, A alicui ineſſe.

Modi duo vnus cōcludens cōcluſionem primo intētā, ſecūdus minorem ex aſſumptione.

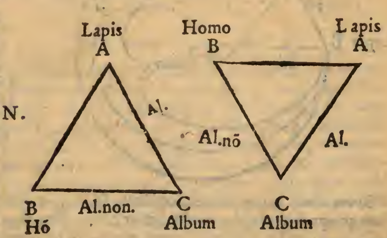
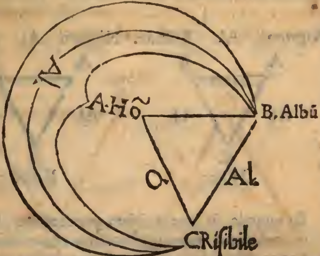

Figura tertia *Cap.* VII.

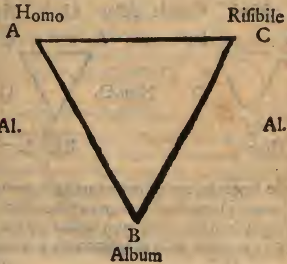
IN tertia autem figura, quando ambæ quidem propoſitiones vniuerſaliter acceptæ fuerint, non contingit monſtrare per ſeinuicem. vniuerſale nanque monſtratur per vniuerſalia: concluſio autem, quæ in hac, ſemper eſt ſecundum partem: quare manifeſtum, ꝙ omnino non contingit monſtrare per hanc figuram vniuerſalem propoſitionem. Quod ſi hæc vniuerſaliter ſit, illa vero in parte, aliquando quidem erit, quandoque autem non erit. Cum igitur vtræque prædicatiuæ acceptę fuerint, & vniuerſale fiat ad minus extremum, erit: cum vero ad alterum, non erit. Inſit enim A omni C: ipſum autem B alicui: concluſio, A B. Si ergo acceptum fuerit C omni A ineſſe. A autem alicui B: C quidē oſtenſum eſt alicui B ineſſe: B vero alicui C non

c non monſtratum. atqui neceſſe eſt, ſi c alicui B, & B alicui C ineſſe, ſed non eſt idem hoc illi, & illud huic ineſſe.

Duo modi: vnus concludit cōcluſionem primo intē tam, ſcdus non conclu dit: quia cō cludit non minorem, ſed eius cō uerſam.

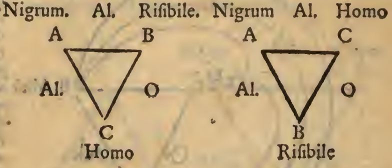
Sed aſſumēdum, ſi hoc alicui huic, & alterum alicui huic. hoc autem accepto, non amplius fit ex concluſione, & altera propoſitione ſyllogiſmus.

Modus minorem concludens ex aſſumptione.

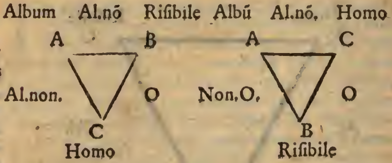
Si vero B omni C: A autem alicui C: erit demonſtrare A C, quando acceptum fuerit, C quidem omni B ineſſe: A autem alicui. ſi enim C omni B: A autem alicui B: neceſſe eſt A alicui C ineſſe: medium B.

Duo modi: vnus cõcludens cõcluſionem primo intẽtã, ſecũdus maiorem primi ex concluſione & minore cõuerſa.

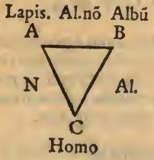
Et quando ſit hæc quidem prædicatiua, illa vero priuatiua: quæ autem prædicatiua vniuerſalis, monſtrabitur altera. Inſit enim B omni C: ipſum vero A alicui non inſit; concluſio, quòd A alicui B non ineſt. Si igitur aſſumptum fuerit, C omni B ineſſe: erat autem & A non omni B: neceſſe eſt A alicui C nō ineſſe: mediũ B.

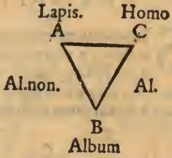
Duo modi: vnus concludens cõcluſionẽ primo intẽtã, alter minorem primi ex concluſione et minore cõuerſa.

Quando autem priuatiua fiat vniuerſalis, non monſtratur altera; niſi quemadmodum in prioribus, ſi acceptum fuerit, cui hoc alicui non ineſt, alterum alicui ineſſe. Vt ſi A quidem nulli C: ipſum vero B alicui: concluſio

cluſio ꝙ A alicui B non ineſt. ſi igitur acceptum fuerit, cui A alicui non ineſt, C alicui ineſſe, neceſſe eſt C alicui B ineſſe. aliter autem non eſt cõuertentem vniuerſalem, propoſitionem monſtrare alteram: nullo enim modo erit ſyllogiſmus.

Duo modi quorũ primus cõcludit concluſionem primo intẽtã, ſecũdus minorem primi ex aſſũptione.

Manifeſtum itaque ꝙ in prima quidem figura, monſtratio per ſeinuicem & per tertiam & per primam efficitur figuram. cum enim prædicatiua eſt concluſio, per primã. cum autem priuatiua, per vltimam. accipitur enim cui hoc nulli, alterum omni ineſſe. In media autem, cum ſyllogiſmus quidem vniuerſalis ſit, & per ipſam & per primam figuram. cum vero in parte & per ipſam & ꝑ vltimam. In tertia aũt per ipſam omnes. Manifeſtum autem, & ꝙ in tertia & media, qui nõ per ipſas fiunt ſyllogiſmi, aut non ſunt ſecundum circularem monſtrationem, aut imperfecti

De conuerſione quæ in ſyllogiſmis. *Cap.* VIII.

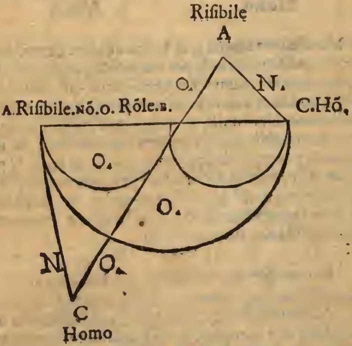
CONuertere autem eſt tranſponentem concluſionem, facere ſyllogiſmum, ꝙ aut ſummum medio non inerit, aut hoc vltimo: neceſſe enim cõcluſione conuerſa, & altera propoſitione manente, interimi reliquam. ſi enim erit, & concluſio erit. Differt autem oppoſite aut contrarie conuertere concluſionem: non enim idem efficitur ſyllogiſmus, quum vtro

que modo conuertitur. ſed hoc per ſequentia manifeſtum erit. Dico autem opponi omni, non omni, & alicui nulli. contrarie vero omni nulli & alicui, non alicui ineſſe.

PRIMA FIGVRA.

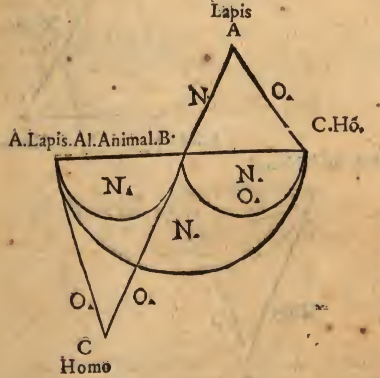
SIt nanque monſtratum A de omni C, per medium B. ſi itaq; A acceptũ fuerit nulli C ineſſe: ipſi vero B oĩ. Nulli C inerit B. & ſi A quidẽ nulli C: B aũt omni C: A non omni B, & non omnino nulli. non enim monſtrabatur vniuerſale per vltimam figuram.

Ex concluſionis cõuerſione cõtraria ĩ primo modo, tollitur vtraq; propoſitio.

Omnino vero non eſt vniuerſaliter deſtruere per cõuerſionem propoſitionem, quæ eſt ad maius extremum. ſemper enim tollitur per tertiam figurã. neceſſe nanque ad vltimum extremum ambas accipere propo ſitiones,

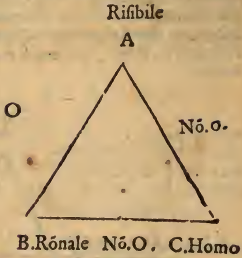
ſitiones. Et ſi priuatiuus ſyllogiſmus ſit, conſimiliter. Sit enim oſtenſum A nulli, c inexiſtens per B. igitur ſi acceptum fuerit A ineſſe omni c: ipſi vero B nulli: B inerit nulli c. & ſi A, & B omni c: A alicui B: ſed nulli inerat.

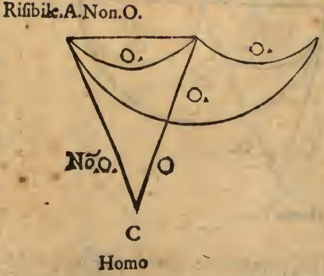

Ex concluſionis conuerſione cõtrarie in ſecũdo mo, tollitur vtraq; propoſitio.

Quod ſi oppoſite conuerſa fuerit concluſio, & ſyllogiſmi oppoſiti, & non vniuerſales erunt. nanque fit altera propoſitio in parte, quare & concluſio erit ſecundum partem. Sit enim prędicatiuus ſyllogiſmus, & conuertatur ſic. igitur ſi A nõ oĩ c: oĩ autem B: ipſum B non omni c. & ſi A quidem non omni c: ipſum vero B omni: A non omni B.

 Riſibile

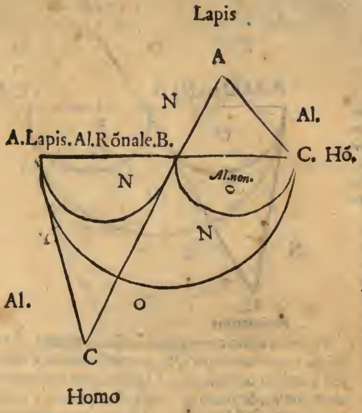

Hoc modo tollitur vtraque propoſitio conuertendo concluſionem oppoſite in primo modo.

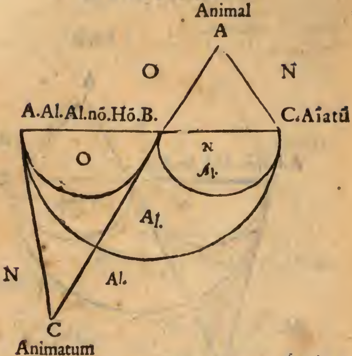
Conſimiliter autem & ſi priuatiuus ſyllogiſmus. ſi enim A alicui C ineſt: ipſi vero B nulli: B alicui C non inerit, non ſimpliciter nulli: & ſi A alicui C, B vero omni, quemadmodum in principio acceptum eſt, A alicui B inerit.

Lapis

Hoc modo cõuertitur cõcluſio oppoſite in ſecundo modo, & tollitur vtraq; propoſitio.

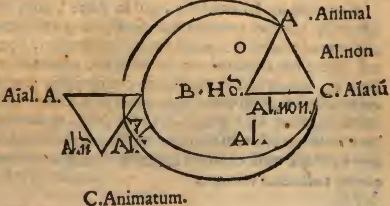
Cæterum in ſyllogiſmus, qui in parte, quando oppoſite quidem conuertatur concluſio, tolluntur ambæ propoſitiones: quando autem contrarie, neutra. non enim amplius accidit tollere, quemadmodum in vniuerſalibus deficiente concluſione ſecundum conuerſionem, ſed neque omnino tollere. Sit enim oſtenſum A de aliquo C. igitur, ſi acceptum fuerit A nulli C ineſſe: ipſum vero B alicui: A alicui B non inerit. & ſi A nulli C: omni autem B: ipſum B nulli C: quare tolluntur vtræque.

Cõuertitur cõcluſio oppoſite ĩ tertio modo, & tollitur vtraq; propoſitio.

Quod ſi contrarie conuerſa fuerit neutra . ſi enim A alicui C non ineſt:ipſi vero B omni.B alicui C nõinerit: ſed nondum tollitur, quod A principio: cõtingit nanq; alcui ineſſe, & alicui nõ ineſſe. ſed ipſius A B vniuerſalis oĩno nõ fit ſyllogiſmus. ſi enim A non ineſt alicui C: B vero alicui ineſt:neutra ꝓpoſitionum vniuerſalis eſt.

Ex concluſionis conuerſione in tertio mõcõtrarie, nulla propoſitionum tollitur: nam minor non deſtruitur per ſecundam figu-

Conſimi-

Conſimiliter autem & ſi priuatiuus ſyllogiſmus. Si enim accipietur A omni C ineſſe, tollentur vtræque: ſi vero alicui, neutra. demonſtratio autem eadem.

rã, cũ particularis concludatur, tanto minus maior per tertiã, eſſet enim ſyllogiſmus ex puris particularibus.

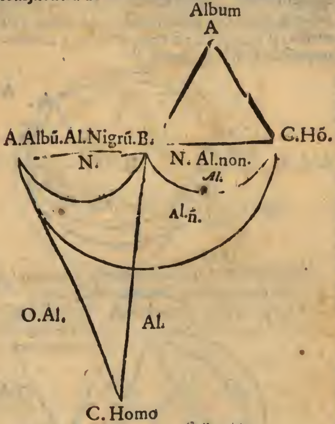

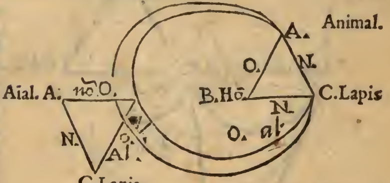
Figura ſecunda. Cap. IX.

Cõuertitur cõcluſio oppoſite in quarto modo ad tollendã vtrãque propoſitionẽ. Si vero contrarie cõuertatur, nihil tollitur eadem ratione, vt ſupra.

IN ſecunda autem figura, propoſitionem quidem, quæ ad maius extremum, non eſt interimere contrarie, facta cõuerſione vtrolibet modo. nam ſemper erit concluſio in tertia figura: vniuerſalis autem nõ erat in hac ſyllogiſmus: alteram vero ſimiliter tollemus conuerſioni. Dico autem ſimiliter, ſi contrariæ quidem conuertitur, cõtrarie: ſi vero oppoſite, oppoſite. Inſit enim A omni B: ipſi autem C nulli: concluſio B C. ſi itaque acceptum fuerit B omni C ineſſe: & A B maneat: A omni C inerit: nam fit prima figura.

ꝙ ſi B omni C : A vero nulli C : A non omni B, figura vltima. Sinautem oppoſite conuerſum fuerit B C, A B quidem itidem monſtrabitur, A C vero oppoſite. Si enim B alicui C:A autem nulli C:A alicui B non inerit. rurſus, ſi B alicui C : A vero omni B : A alicui C. quare oppoſitus fit ſyllogiſmus.

Conuertitur concluſio in hoc modo contrarie, & oppoſite, & tollitur vtraq; propoſitio.

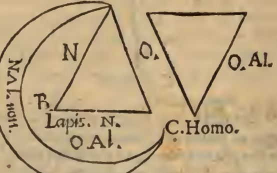

Conſilr mōſtrabiť & ſi ecōuerſo ſe habeāt ꝓpōnes.

Animal. Al. Lapis

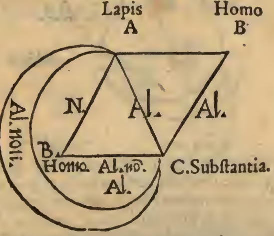
A B

Cōuertitur cōcluſio in hoc mō contrarie & oppoſite ad tollendam vtranq; ꝓpoſitionem vt ſupra.

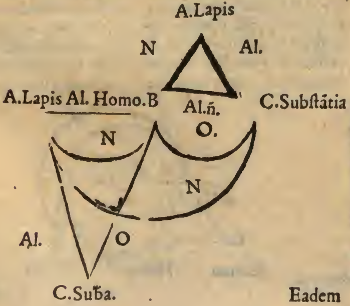
Quod ſi ſyllogiſmus eſt in parte, ſi contrarie conuertatur concluſio, neutra propoſitionum tollitur, quemadmodum neque in prima figura: ſi vero oppoſite, vtræque. Ponatur enim A B, quidem nulli ineſſe: ipſi autem C alicui: concluſio B C. Si itaque poſitum fuerit B alicui C ineſſe: & A B maneat. concluſio erit, ꝙ A, alicui C,

cui C, non ineſt. ſed non eſt ſublatum, quod A principio: contingit enim alicui ineſſe, & non ineſſe. Rurſus ſi B alicui C: & A alicui C: non eſt ſyllogiſmus. neutrum enim acceptorum vniuerſale: quare non tollitur A B.

Si conuertatur concluſio contrarie nulla tollitur propõnum: nam minor per particulare non deſtruitur, neque maior p duas particulares.

Quòd ſi oppoſite conuertatur, tolluntur ambæ. Si enim B omni C. A vero nulli B: nulli C ipſum A. ſed erat alicui. Rurſus ſi B omni C. A autem alicui C: A alicui B.

In hoc modo conuertitur cõcluſio oppoſite, & tollitur vtraq; propoſitio.

Eadem

Eadem vero demonſtratio & ſi vſe prædicatiuum.

Hoc modo cōuerſa cōcluſione oppoſite, vtraque tollitur propoſitio, cōtrarie vero nulla.

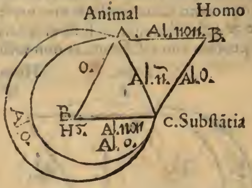
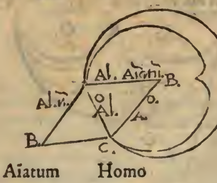

Figura tertia. *Cap.* X.

SEd in tertia figura, cùm contrarie quidem cōuertatur cōcluſio, neutra tollitur propoſitionum ſecūdum nullum ſyllogiſmorum: cum vero oppoſitæ, ambæ, & in omnibus. Sit oſtenſum A alicui B inexiſtens: medium autem ſit acceptum C: & ſint propoſitiones vniuerſales. igitur ſi acceptum fuerit A alicui B non ineſſe. B vero omni C: non fit ſyllogiſmus, A & C. neque ſi A B alicui non inſit: C autem omni: non erit B & C ſyllogiſmus. Conſimiliter autem monſtrabitur, & ſi non vniuerſales propoſitiones. aut enim ambas neceſſe eſt ſecundum partem eſſe per conuerſionem; aut vniuerſale ad minus extremum fieri. verum ſic nō erat ſyllogiſmus, neque in prima figura, neque in media.

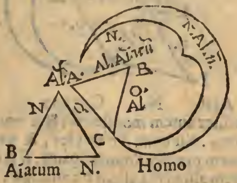
His tribus modis ſi cōuertatur cōcluſio cōtrarie, nulla tollitur propoſitio, quia maior particularis in

Quod

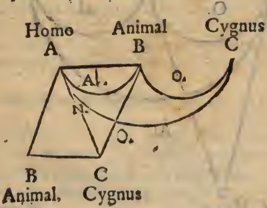
Quod ſi oppoſite conuertantur propoſitiones, tolluntur ambæ. Si enim A nulli B: B vero omni C: A nulli C. Rurſus ſi A nulli quidem B: ipſi vero C omni: B nulli C, & ſi altera non vniuerſalis conſimiliter. Si enim A nulli B: B vero alicui C: A alicui C non inerit ꝙ ſi A B quidem nulli: C autem omni: nulli C ipſum B.

prima figura, vel ambæ particulares in ſecunda.

In his modis conuertitur concluſio appoſite, & vtraq; tollitur propoſitio.

Similiter vero & ſi priuatiuus ſyllogiſmus. Si enim oſtenſum A alicui B non inexiſtens. ſit autem prædicatiuum quidem B C. negatiuum autem A C. ſic enim efficiebatur ſyllogiſmus. quando igitur contrarium acceptum fuerit concluſioni, non erit ſyllogiſmus. ſi enim A alicui B: B vero omni C: non erat ſyllogiſmus ipſius A, & ipſius C. neque ſi A alicui B: C vero nulli: non erat ipſius B, & ipſius C ſylls. quare non tolluntur propõnes.

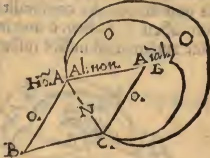

Hoc in modo conuertitur concluſio contrarie, & nulla tollitur propoſitio, quia maior in prima, & ſecunda figura eſſet particularis.

Quando

Quando autem oppoſitum, tolluntur. Si enim A omni B: & B ipſi C: A omni C: ſed nulli īerat. Rurſus ſi A omni B: ipſi autem C nulli: B nulli C: ſed omni inerat.

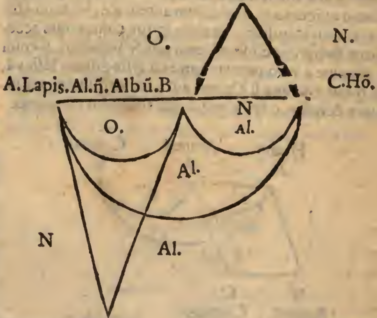
Cōuertitur cōcluſio oppoſite ī hoc mō et vtraque tollitur propoſitio.

Aīal N. Cygnus

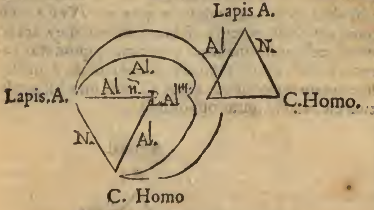
Conſimiliter autem monſtratur, & ſi non vīes ſunt propoſitiones. Sit enim A C & vīes, & priuatiuum, alterum autem prædicatiuum in parte. ſi igitur A omni B: B autem alicui C: A alicui C contingit: ſed nulli inerat. Rurſus, ſi A omni B; ipſi autem C nulli: B nulli C.

In hoc mō cōuertitur cōcluſio oppoſite, & vtraque propoſitionū tollitur.

Si autem

Sinautem A alicui B : & B alicui C: non fit ſyllogiſmus : neque ſi A alicui B : ipſum autem C nulli, neque ſic. quare illo quidem modo tolluntur, ſic autem non tolluntur propoſitiones.

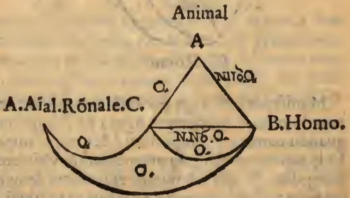
Cõuertitur concluſio cõtrarie in hoc modo & nulla tollitur propoſitionũ, ſicut in ſuperiorib⁹.

Manifeſtum eſt ergo per dictã quomodo conuerſa concluſione in vnaquaque figura fit ſyllogiſmus, & quando contrarius propoſitioni,& quando oppoſitus. Et ꝙ prima quidẽ figura per mediam & vltimam fiunt ſyllogiſmi, & quæ ad minus extremum ſemper per medium tollitur:quæ vero ad maius per vltimũ. In ſecunda aũt per primã & vltimã : quæ quidem ad minus extremũ ſemper per primam figurã,quæ aũt ad maius, per vltimam.Sed in tertia per primam & per mediam, & quæ quidem ad maius ſemper per primã,quæ aũt ad minus,per mediam.Quid igitur eſt conuertere,& quõ in vnaquaq; figura,& quis fit ſyllogiſmus,manifeſtũ.

De deductione ad impoßibile. Cap. XI.

SYllogiſmus vero, qui impoſsibile, monſtratur quidem, quando contradictio concluſionis poſita fuerit,& aſſumpta ſit alia propoſitio. Fit autem in omnibus figuris,ſimile nanque eſt conuerſioni præterq̃

præterquam ꝙ differt tantum, quoniam conuertitur quidem facto ſyllogiſmo, & impoſitis ambabus propoſitionibus: deducitur vero ad impoſsibile, non præconfeſſo prius oppoſito, ſed manifeſto exiſtente, quòd verum. Termini autem ſimiliter ſe habebunt in ambobus, & eadem amborum acceptio. Vt ſi A ineſt omni B: medium autem C. ſi fuerit ſuppoſitum A aut nō omni, aut nulli B ineſſe: C vero omni, quod erat verum: neceſſe eſt C, aut nulli, aut non omni B ineſſe, hoc autem impoſsibile: quare falſum, quod ſuppoſitum eſt. verum igitur oppoſitum.

Modus conuerſiuus, & ad impoßibile in ſecunda figura ad pbandū minorem primi ſyllogiſmi.

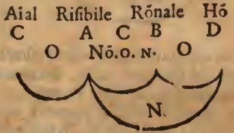
Conſimiliter vero & in aliis figuris. quæcunque enim conuerſionem ſuſcipiunt, & ſyllogiſmum per impoſsibile.

PRIMA FIGVRA.

ALia itaque problemata omnia per impoſsibile monſtrantur in omnibus figuris: vniuerſale autem prædicatiuum in media quidem & tertia monſtratur in prima vero non monſtratur. ſupponatur nanque A nō omni B, aut nulli ineſſe: & accipiatur alia propoſitio vtrolibet modo, ſiue C ineſſe omni A, ſiue B omni D:

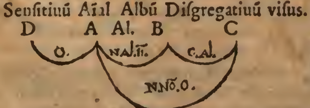
B omni D: ſic enim eſſe poſſet prima figura. Si igitur ſuppoſitum eſt A ineſſe non omni B, non ſyllogiſmus, vtrinlibet accepta propoſitione. Si autem nulli, quando B D aſſumpta fuerit, ſyllogiſmus quidem erit falſi, ſed propoſitum non monſtratur. ſi enim A nulli B: B vero omni D: A nulli D. hoc vero impoſsibile: falſum itaque A ineſſe nulli B. Sed non, ſi nulli falſum, omni verum. Quod ſi C accepta fuerit, non fit ſyllogiſmus: neque quando ſuppoſitũ ſit A ineſſe non omni B. quare manifeſtum, quòd omni ineſſe non monſtratur in prima figura per impoſsibile.

Ex his quatuor modis oſtenditur non conclu di vlem affirmatiuã in prima figura: quia vel modus inutilis, vel non mõſtratur propoſitum, cũ contraria poſſint eſſe ſimul falſa.

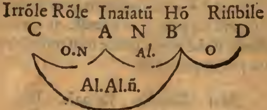
Alicui vero & nulli, & non oĩ monſtratur. ſupponatur.n. A nulli B ineſſe: B autem acceptum ſit omni aut alicui C: igitur neceſſe eſt A nulli, aut nõ omni C ineſſe. ſed hoc impoſsibile. ſit enim verum & manifeſtum, ꝙ A ineſt omni C: quare ſi hoc falſum, neceſſe eſt A alicui B ineſſe. Quod ſi ad A ſumpta fuerit altera propoſitio, non erit ſyllogiſmus, neque quando contrarium concluſioni ſuppoſitum fuerit, vt alicui non ineſſe. Planum igitur, ꝙ oppoſitum ſupponendum.

Accepta in his modis ad minus extremum propoſitione, aſtruitur particularis affirmatiua ꝑ

im poſte: ad maius vero nihil: quia minor eſſet vtꝰ negatiua: nec ēt ſi accipiatur concluſionis contrarium, quia minor ſitꝰ eſſet nega.

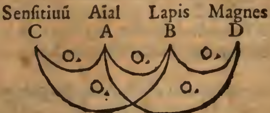
Rurſus ſupponatur A alicui B ineſſe: acceptum autem ſit C omni A: neceſſe itaque C alicui B ineſſe. hoc autem ſit impoſsibile: quare falſum, quod ſuppoſitū eſt. ſi vero ſic, verum nulli ineſſe. Conſimiliter autem & ſi priuatiuū ſumptum fuerit C A. Sed ſi propoſitio, quæ eſt ad B, accepta fuerit, non erit ſyllogiſmus.

His in modis aſſūpta ad maius extremum ꝓpōne oſtenditur vtꝰ negatiua: ad minus vero nihil cōcluditur, quia maior eſſet ꝑticularis.

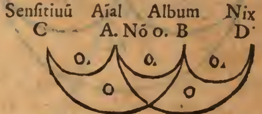
Sinautem contrarium ſuppoſitum fuerit, ſyllogiſmus quidem erit & impoſsibile, ſed non monſtratur propoſitum. Supponatur enim A omni B: & C accipiatur omni A: igitur neceſſe eſt C omni B ineſſe. hoc autem impoſsibile: quare falſum, A ineſſe omni B. verum nondum vtique neceſſarium, ſi non omni, nulli ineſſe. Conſimiliter autem & ſi ad B accepta fuerit altera propoſitio, ſyllogiſmus quidem erit & impoſsibile, ſed non tollitur ſuppoſitio: quare oppoſitum ſupponendum.

Suppoſito ī his modis cotrario, et non contradictorio cōcl'onis, et ſi concludatur, non tñ oſtenditur ꝓpoſitū, nā cotraria poſſūt eē ſimul falſa.

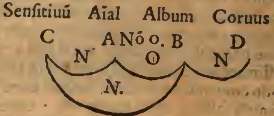
Vt autem monſtremus A ineſſe non omni B, ſupponendum omni ineſſe. Si enim A omni B: & C omni A: C omni B: quare ſi hoc impoſsibile, falſum quod ſuppoſitū

ſuppoſitum eſt. Conſimiliter autem & ſi ad B accepta fuit altera propoſitio.

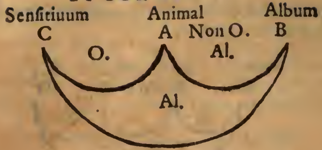
His modis negatiua p ticularis oſtenditur.

Et ſi priuatiuum ſit C A , conſimiliter : ſic etenim ſit ſyllogiſmus . Si vero ad B ſit priuatiuum , nihil monſtratur.

His modis aſſūpta ad maius extremū pro pōne oſtenditur propoſitum, non autem ad minus, q̃a minor eſſet negatiua.

Quod ſi nõ , omni , ſed alicui ineſſe ſuppoſitum fuerit , non monſtratur quòd non omni , ſed quòd nulli . Si enim A alicui B : C vero omni A : C alicui B inerit . ſi igitur hoc impoſsibile, falſum eſt A alicui B ineſſe: quare verum nulli. hoc autem monſtrato, tollitur ipſum verum. A enim alicui quidem B inerat: alicui autem non inerat. Amplius non accidit impoſsibile iuxta hypotheſin . eſſet enim vtique falſa: ſiquidem ex veris non eſt falſum ratiocinari. nunc autem eſt vera: ineſt nanque A alicui B quare non ſupponendum alicui ineſſe, ſed omni.

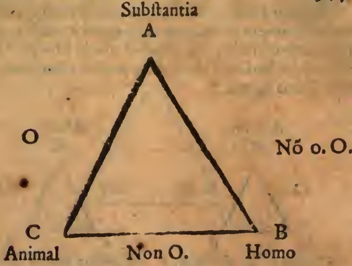
Ex hoc mō oſtenditur nulli, non aūt non oī, & ēt non aſtruitur ꝑ poſitū, q̄ vera eſt cō cluſio.

Conſimiliter vero & ſi monſtraremus A alicui B non inexiſtens. ſi enim idem alicui non ineſſe, & non omni ineſſe, eadem vtrorumque demonſtratio. Manifeſtum ergo, quod non contrarium, ſed oppoſitum ſupponendum in omnibus ſyllogiſmis. nanque ſic neceſſarium erit & dignitas probabilis. ſi enim de omni affirmatio aut negatio, cum monſtratum fuerit, ꝙ non negatio, neceſſe eſt affirmationē verificari. Rurſus ſi non ponit affirmationem verificari, probabile eſt exiſtimarę negationem. Contrarium autem neutro modo conuenit exiſtimare: neque enim neceſſarium ſi nulli falſum, omni verum eſſe: neque probabile, vt ſi alterum falſum, ꝙ alterum verum. Planum igitur, quod in prima figura alia quidem problemata omnia monſtrantur per impoſsibile, vniuerſale autem affirmatiuum non monſtratur.

Figura ſecunda. *Cap.* XII.

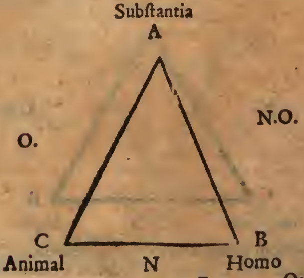
IN media vero atque vltima, & hoc monſtratur. ponatur enim A non omni B ineſſe: acceptum aūt ſit A: omni C ineſſe: igitur ſi non omni B: C vero omni: C non omni B. ſed hoc impoſsibile. ſit enim manifeſtum, quod C ineſt omni B: quare falſum, quod ſupponitur: verum itaque omni ineſſe.

Subſtantia

Ex hoc mō oſtenditur vniuerſalis affirmatiua.

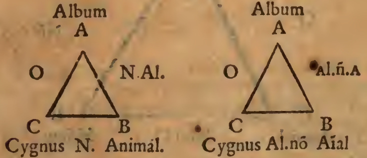
Sinautem cōtrarium ſuppoſitum fuerit:ſyllogiſmus quidem erit & impoſsibile,non tamen mōſtratur propoſitum.ſi enim A nulli:B ipſi vero C omni:C nulli B:ſed hoc impoſsibile:quare falſum nulli ineſſe.cæterum nō ſi hoc falſum,omni verum.

Fit ex hoc mō ad incō modū deductio, ad nō oſtenditur propoſitū, cum contraria poſſint eſſe ſimul falſa.

Quando autem A ineſt alicui B,ſupponatur A nulli B ineſſe: C autem oĩ inſit: neceſſe igitur C nulli B. quare ſi hoc impoſsibile, neceſſe eſt A alicui B ineſſe. Quòd ſi fuerit ſuppoſitum alicui non ineſſe,eadem erũt, quæ & in prima figura.

Ex primo mõ oſtenditur particularis affirmatiua, ex ſecundo nihil quia ſuppoſito vero, nullum ſequitur ĩpoſsibile.

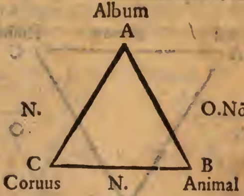
Rurſus ſubijciatur A alicui B ineſſe: ipſi vero C nulli inſit: neceſſe itaq; C alicui B non ineſſe. ſed oĩ inerat: quare falſum qđ eſt ſuppoſitum: A igitur nulli B inerit.

Ex hoc mõ oſtenditur vniuerſalis negatiua.

Quoniam autem A non omni B, ſupponatur omni ineſſe: ipſi vero C nulli: neceſſe igitur C nulli B ineſſe. hoc

hoc autem impoſsibili: quare verum non omni ineſſe.

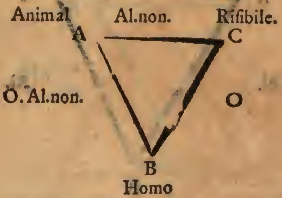

Ex hoc mō oſtenditur particularis negatiua.

Planum igitur, ꝙ omnes ſyllogiſmi fiunt per mediam figuram.

Figura 3. *Cap.* XIII.

COnſimiliter aūt & per vltimam. Ponatur enim A alicui B nō ineſſe: ipſum verò C oī: A igitur alicui C non ineſt. ſi igitur hoc impoſsibile, falſum alicui non ineſſe: quare verum omni.

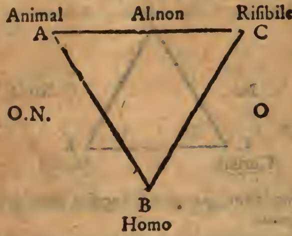

Ex hoc mō cōcluditur vniuerſalis affirmatiua.

Si vero ſuppoſitum fuerit nulli ineſſe, ſyllogiſmus quidem erit & impoſsibile, non autē monſtratur propoſitum.

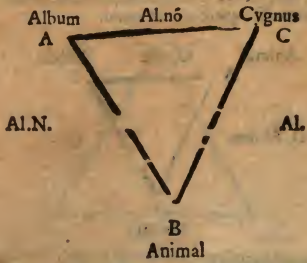
poſitum. nam ſi contrarium ſuppoſitum fuerit, eadem erunt, quæ & in prioribus.

Etſi ex hoc mō deducatur impoſſibile, non tamē aſtruitur propoſitum, q a contraria poſſunt eſſe ſimul falſa.

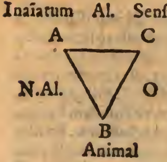
Sed ad alicui ineſſe accipienda eſt hæc ſuppoſitio. Si enim A nulli B: C vero alicui B: A non omni C. ſi igitur hoc falſum, verum A alicui B ineſſe.

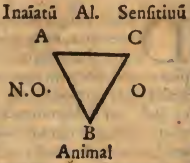
Ex hoc mō oſtenditur particularis affirmatiua.

Quando autē A ineſt nulli B ſupponatur alicui ineſſe:

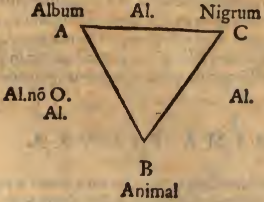
eſſe:accipiatur autem & c omni b inexiſtens : igitur neceſſe eſt ip̄m a ineſſe alicui c : ſed nulli inerat,quare falſum a ineſſe alicui b. Si vero ſuppoſitum fuerit a inexiſtens omni b, non monſtratur propoſitum.

Ex primo modo oſtẽditur v̄lis negatiua, ex ſecundo deducitur quidem ad impoſſibile, ſed non oſtenditur propoſitũ, quia contraria poſſunt eſſe ſimul falſa.

Sed ad non omni ineſſe, hæc accipienda eſt ſuppoſitio. Si enim a omni b : & c alicui b:a ineſt alicui c. ſed hoc non erat : quare falſum omni b ineſſe. ſi autem ita,verum non omni. Quòd ſi fuerit ſuppoſitum alicui ineſſe,eadem erunt,quæ & in prædictis.

Ex primo modo oſtenditur particularis negatiua, ex ſecundo nihil concluditur, quia vtraq; ꝓpones particulares.

Manifeſtum igitur, ꝙ in omnibus ſyllogiſmis per impoſsibile oppoſitum ſupponendum. Planum & ꝙ in media

media figura monſtratur quodammodo affirmatiuum, & in vltima vniuerſale.

Differentia inter oſtenſiuam monſtrationem & deducentem ad impoſsibile Cap. XIIII.

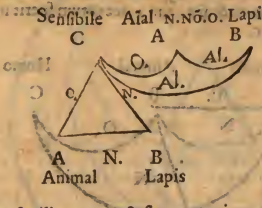
DIffert autem demonſtratio ad impoſsibile ab oſtenſiua, eo q̃ ponit, quod vult tollere, deducens ad confeſſum falſum: oſtenſiua vero incipit ex confeſsis poſitionibus veris. Accipiunt itaque ambæ duas propoſitiones confeſſas: ſed illa quidem, ex quib⁹ eſt ſyllogiſmus: hec vero vnã quidem harum, vnam autem contradictionem concluſionis. Et illic quidem non eſt neceſſe concluſionem notam eſſe, neque præaccipere, q̃ eſt, aut non: hic vero neceſſe q̃ eſt. Differt autem nihil, affirmatiuam aut negatiuam eſſe concluſionem: ſed ſimiliter ſe habet de vtriſque. Omne vero, quod oſtenſiue concluditur, & per impoſsibile monſtrabitur: & quod per impoſsibile, oſtẽſiue, per eoſdem terminos. Quando igitur ſyllogiſmus in prima efficiatur figura, verum erit in media, aut vltima: priuatiuum quidem in media, prædicatiuum autem in vltima. Cum vero in media, fuerit ſyllogiſmus, quod verum in prima, & in omnibus problematibus. Quando autem in vltima ſyllogiſmus, quod verum in prima & media: affirmatiua quidem in prima, priuatiua vero in media.

Quod oẽ p impoſſibile monſtratum & oſtenſiue mõſtrari põt et econuerſo.

PRIMA FIGVRA.

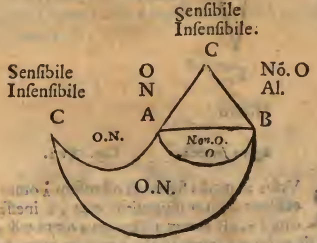
SIt enim oſtenſum A nulli, aut non omni B per primam figuram. igitur ſuppoſitio quidem erat A ineſſe alicui B: C vero accipiebatur, A quidem omni ineſſe: B autem nulli: nam ſic efficiebatur ſyllogiſmus & impoſsibile. hoc autem media figura, ſi C A quidem

quidem omni: B vero nulli ineſt. & manifeſtum ex his, quòd nulli B ineſt A.

His modis oſtenditur vniuerſalis negatiua in pria figura per īpoſsibile, & in ſecūda oſtenſiue.

Conſimiliter autem & ſi non omni monſtratum eſt inexiſtens. ſuppoſitio nanque eſt omni B A ineſſe: C vero accipiebatur, A quidem omni: B vero non omni. Et ſi ſi priuatiuum accipiebatur, C A conſimiliter: ſic enim efficitur media figura.

His modis oſtenditur particularis negatiua in pria figura per īpoſsibile, & in ſecū da oſtēſiue.

Rurſus monſtratum ſit, A inexiſtens alicui B. ſuppoſitio igitur nulli ineſſe: B vero accipiebatur omni C ineſſe:

ineſſe: & A aut omni, aut alicui C: ſic enim erit impoſsibile. hoc autem vltima figura, ſi A, & B omni C. & manifeſtum ex his, ꝙ neceſſe eſt A alicui B ineſſe. Similiter autem & ſi B, aut A acceptum fuerit inexiſtens alicui C.

His modis oſtenditur particularis affirmatiua in prima figura per impoſ. in tertia oſtenſiue.

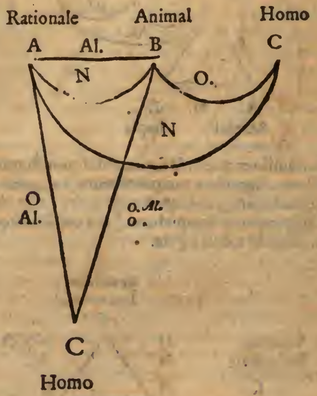
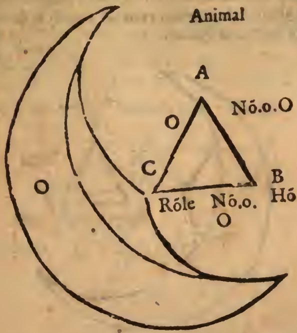

Figura ſecunda. *Cap. XVI.*

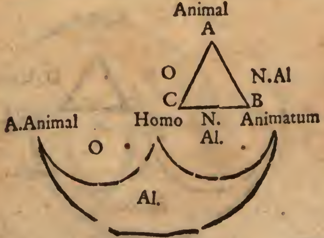
RVrſus in media figura ſit oſtenſum A omni B inexiſtens. igitur ſuppoſitio erat, A ineſſe non omni B. eſt autem acceptum A omni C: & C omni B: ſic enim erit impoſsibile. hæc vero prima figura, ſi A omni C: & C omni B.

Animal

His modis oſtenditur vniuerſalis affirmatiua in ſecunda figura per impoſſibile, & in prima oſtẽſiue.

Similiter autem & ſi alicui oſtenſum eſt inexiſtens. ſuppoſitio nanque erat A ineſſe nulli B: ſed acceptum fuit A omni C, & C alicui B.

His modis mõſtratur particularis affirmatiua in ſecũda figura per ĩpoſſibile, & in prima oſtenſiue

Quod

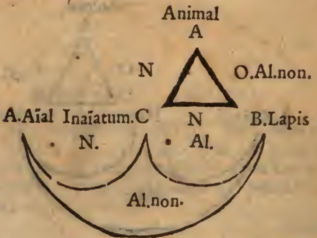
Quod ſi priuatiuus ſit ſyllogiſmus, ſuppoſitio quidem A alicui B: acceptum vero eſt A nulli C: & C omni B. quare fit prima figura.

His modis oſtenditur vniuerſalis negatiua in ſecunda figura per impoſſibile, & in prima oſtenſiue.

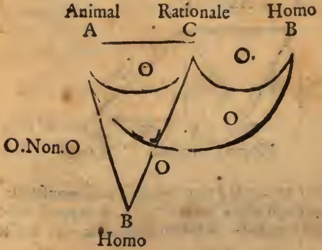
Et ſi non vlis ſyllogiſmus, ſed A alicui B monſtratum eſt non ineſſe, conſimiliter. nam ſuppoſitio A ineſſe omni B: acceptum vero eſt A nulli C: & C alicui B: ſic enim prima figura.

His modis oſtenditur particularis negatiua in ſecū da figura, per impoſſibile, & ī prima oſtē ſiue.

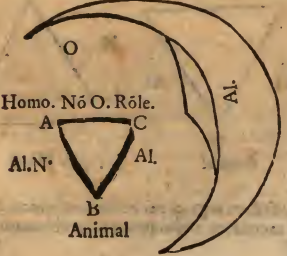
Figura

RVrſus in tertia figura oſtenſum ſit A omni B ineſſe. igitur ſuppoſitio erat, A ineſſe non omni B: acceptum autem eſt ç omni B: & A omni C: ſic enim erit impoſſibile. hæc vero prima figura.

His ſyllogiſmis mõſtratur vniuerſalis affirmatiua in tertia p impoſſibile, et in prima oſtenſiue.

Siĩr aũt & ſi in aliquo demr̃atio. ſuppoſitio nãque A ineſſe nulli B: acceptum autem eſt C alicui B: & A oĩ C.

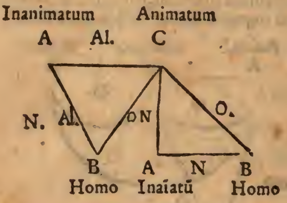

His modis mõſtratur particularis affirmatiua in tertia figura per impoſſibile, & in prima oſtenſiue.

Si vero

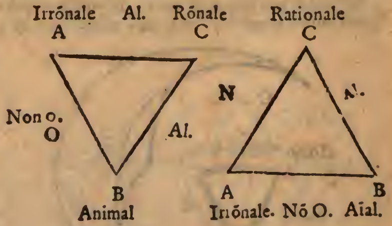
Si vero priuatiuus ſyllogiſmus: ſuppoſitio quidem A alicui B ineſſe: acceptum eſt autem C A quidem nulli: B vero omni. hæc autem media figura.

Per hos modos oſtenditur vniuerſalis negatiua in tertia figura per impoſſibile, et in ſecunda oſtenſiue.

Similiter autem & ſi non vniuerſalis demonſtratio. ſuppoſitio enim erit, A ineſſe omni B: acceptum vero fuit C A quidem nulli: B autem alicui. hæc vero media figura.

His modis oſtenditur particularis negatiua ī tertia per impoſſibile, in ſecunda oſtēſiue.

Manifeſtum ergo, ꝙ per eoſdem terminos, & oſtēſiue eſt monſtrare vnumquodque problematum, & per im-

per impoſsibile. * Conſimiliter aũt erit & oſtenſiuis exiſtẽtibus ſyllogiſmis ad impoſsibile deducere in terminis acceptis, quando propoſitio oppoſita concluſioni accepta fuerit: fiunt enim iidem ſyllogiſmi iis, qui per conuerſionem. quare ſtatim habemus & figuras per quas vnumquodq; erit Manifeſtum igitur, ꝙ vnumquodque problema mõſtratur ambobus modis, & per impoſsibile & oſtenſiue: & non contingit alterum ſeparari ab altero. *

*a.l.nõ habet (& per ĩpoſsibile)

*a.l.nõ hẽt (ab altero)

De eo quod eſt ex oppoſitis ratiocinari. Cap. XVIII.

IN quali autem figura eſt ex oppoſitis propoſitionibus ratiocinari, & in quali non eſt, ita erit manifeſtum. Dico autem oppoſitas eſſe propoſitiones, ſecundum dictionem quidem quatuor: vt oĩ, ei quod eſt, nulli: & omni, ei quod eſt, non omni: & alicui, ei quod eſt nulli: & alicui, ei quod eſt, non alicui: ſecundum autem veritatem tres: alicui enim, ei quod eſt, nõ alicui ſecundum dictionem ſolum opponitur. * Harum vero contrarias quidem, quæ vniuerſaliter, omni, ei quod eſt, nulli ineſſe: vt omnem ſcientiam eſſe ſtudioſam, ei quod eſt, nullam eſſe ſtudioſam: alias autem oppoſitas.

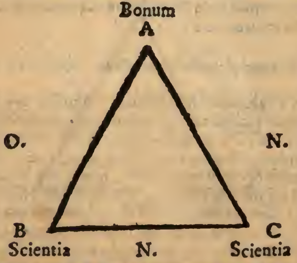
*a.l oppo- nitur ſecũ- dum veri- tatem au- tem non.

PRIMA FIGVRA.

IN prima igitur figura non eſt ex oppoſitis propoſitionibus ſyllogiſmus, neq; affirmatiuus, neq; negatiuus. Affirmatiuus quidem, quoniã ambas oportet affirmatiuas eſſe propoſitiones: oppoſitæ vero affirmatio & negatio. Priuatiuus autem, quoniam oppoſitæ quidem idem de eodem prædicant, & negant: medium vero, quod in prima, non dicitur de ambobus: ſed ab illo quidem aliud negatur, ipſum autẽ de alio prædicatur. verum hæ nõ opponuntur.

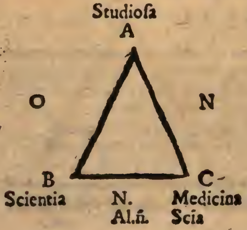
IN media autem figura & ex oppoſitis & ex contrariis contingit fieri ſyllogiſmum. Sit enim bonum quidem, in quo A: ſcientia vero in quo B,& C. ſi itaque ſcientiam omnem ſtudioſam accepit, & nullam: A B omni ineſt,& C nulli: quare B, nulli C. nulla igitur ſcientia ſcientia eſt.

Hoc modo concluditur vlis negatiua, ex contrariis oppoſitis.

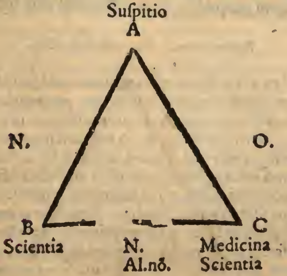

Similiter autem & ſi omnem accipiens ſtudioſam, medicinam non ſtudioſam accepit. nanque ipſum A oĩ B: ipſi vero C nulli: quare quædam ſcia non erit ſciẽtia.

In hoc mõ oſtenditur contradictorie oppoſita cum prius monſtrata ſint contrarie oppoſita.

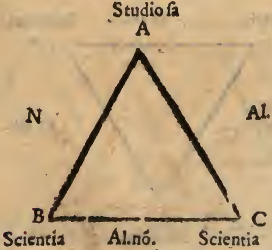

Et ſi ipſum A C quidem omni, B autem nulli: eſt vero B quidẽ ſcientia, C aũt medicina, ſed A ſuſpicio. cum. n. acceperit nullã ſcĩam ſuſpicionem, accepit aliq̃ ſcĩam eſſe ſuſpicionẽ. Differt aũt ab eo qui pridem, eo ꝙ terminis cõuertit: prius. n. ad B, nunc aũt ad C affirmatiuũ.

Hic modus idem cõdludit qđ ſuperior, oppoſito mõ poſitis propoſitionibus.

Et ſi altera propõ non ſit vniuerſaliter cõſimiliter.

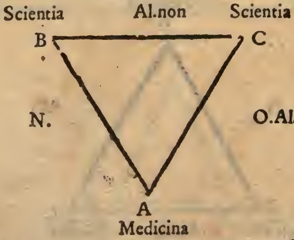
Hoc modo oſtenditur particularis negatiua, ex cõtradictoriis oppoſitis.

Semper.n.medium eſt,quod ab altero quidem negatiue dicitur,de altero aũt affirmatiue. quare contingit oppoſita concludi,non aũt ſemper,neque oĩno : ſed ſi ita ſe habeant quæ ſunt ſub medio,vt aut eadẽ ſint,aut totum ad partem : aliter autem impoſſe , neq;.n.erunt vllo modo propoſitiones,aut ꝯriæ,aut neq; oppoſitę.

Figura tertia. Cap. XX.

SEd in tertia figura affirmatiuus, quidem ſyllogiſmus nunquam erit ex oppoſitis propoſitionibus, ob dictam cauſam & in prima figura: negatiuus vero erit & vniuerſaliter & nõ vniuerſaliter terminis exiſtentibus,Sit enim ſcientia in quo B & C: medicina aũt in quo A.ſi itaq; acceperit oẽm medicinã ſciam , & nullã medicinã ſciam,c oĩ A ſumpſit & B nulli:quare erit aliqua ſcientia non ſcientia. Similiter autem & ſi non vl'r accepta fuerit C A propoſitio.ſi.n.eſt aliqua medicina ſcientia , & rurſus nulla medicina ſcĩa , accidit ſcientiam aliquam non eſſe ſciẽtiam. Sunt autem cum termini vniuerſaliter accipiuntur propoſitiones contrariæ:cum vero alter in parte, oppoſitæ.

His duobus modis oſtẽditur particularis negatiua, ex oppoſitis cõtrariis, & contradictoriis.

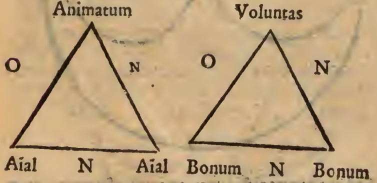

Oportet

Oportet autem exiſtimare, ꝙ contingit quidem ſic oppoſita accipere, quemadmodum diximus, omnem ſcientiam ſtudioſam eſſe,& rurſus nullam, aut aliquã non ſtudioſam, quod non conſueuit latere. Eſt autem per alias interrogationes ratiocinari alterũ, aut, quẽadmodum in Topicis dictum eſt, accipere. Quoniam vero affirmationum oppoſitiones ſunt tres, ſex modis contingit oppoſita accipere, aut omni & nulli, aut omni & non omni, aut alicui & nulli: & hoc conuertere in terminis: vt A omni B, ipſi vero C nulli: aut C omni, B autem nulli: aut huic quidem omni, illi vero non omni: & rurſus hoc conuertere ſecundum terminos. Similiter autem & in tertia figura. Quare manifeſtum, & quot modis & in qualibus figuris contingit per oppoſitas propoſitiones fieri ſyllogiſmum. Sed & manifeſtum, ꝙ ex falſis quidem eſt verum ratiocinari, quemadmodum dictum eſt prius: ex oppoſitis autem, non eſt: ſemper enim ſyllogiſmus fit contrarius rei. vt ſi eſt bonum, non eſſe bonum: aut ſi animal, non animal: eo ꝙ ex contradictione eſt ſyllogiſmus, & termini ſubiecti aut idem ſunt: aut hic quidem totum, ille vero pars.

8. Topi. in princ.

Diſcrimen inter ſyllogiſmum ex falſis, et ex oppoſitis.

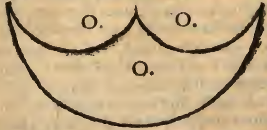
Ex oppoſitis propoſitionibus cõcluditur falſum.

Planum autem & ꝙ in paralogiſmis, nihil prohibet fieri ſuppoſitionis contradictionem, vt ſi eſt impar nõ

eſſe impar: ex oppoſitis nanque propoſitionibus, contrarius erat ſyllogiſmus. Si itaque tales acceperit, erit ſuppoſitionis contradictio.

Par Numerus partitus ĩ tres vnitates æq̃les
Impar Numerus inæqualia deciſus.. Ternarius

Concluditur hoc modo oppoſita de eodem ex oppoſitis.

Oportet autem exiſtimare, ꝙ ita quidem non erit contraria concludere ex vno ſyllogiſmo, vt ſit concluſio, non exiſtens bonum bonum, aut aliud quid tale: niſi ſtatim propoſitio talis accepta fuerit, vt aĩal albũ eſſe, & non album, hominem vero animal.

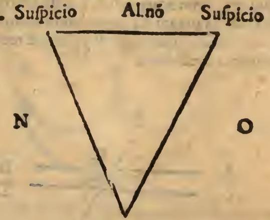
Album & non album. Animal Homo

Hoc vno modo concluduntur contraria de eodẽ aſſumpta tali propoſitione.

Sed aut contradictionem oportet aſſumere, vt ꝙ omnis ſcientia ſuſpicio, & non ſuſpicio: poſtea accipere, ꝙ medicina ſcientia quidem eſt, nulla autem ſuſpicio

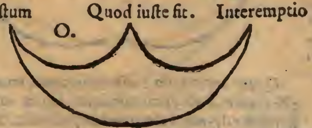
ſpicio, quemadmodum elenchi fiunt: aut ex duobus ſyllogiſmis. quare eſſe quidem contraria ſecundum veritatem, quæ ſumpta ſunt non eſt alio modo quã hoc, veluti prius dictum fuit.

Hic modus deſtruitur partem acceptæ contradictionis.

Medicina.

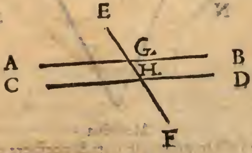
Quod aũt in principio peti,& accipere eſt quidẽ vt gñe accipiam,in eo qđ nõ eſt demſtrare propoſitũ. Hoc aũt accidit multifariam. nam & ſi oĩno non rõcinatur, & ſi per ignotiora,aut ſilr ignota. & ſi per poſteriora prius demſro n ĩq; & ex credibilioribus & priorib⁹ eſt. Horũ igitur nihil eſt peti, qđ in principio.ſed qm̃ nõnulla quidẽ per ſeipſa apta nata ſunt cognoſci, quædã vero per alia:principia.n.per ſeipſa,quæ aũt ſub principia per alia:qñ nõ per ſeipſum cognoſcibile conet aliquis p ſeipm̃ monſtrare,tũc petit qđ ex principio.Hoc aũt eſt quidẽ ſic facere,vt ſtati poſtulet qđ ꝑpoſitũ eſt.

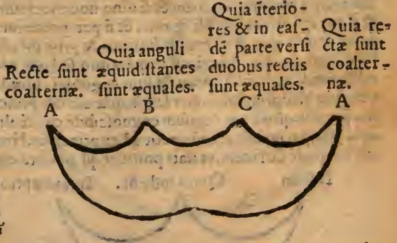
Modus oſtẽdens quaſi tum, p tẽs ĩ pricipio, exiſtẽs ex terminis ſynonimis.

Contingit vero & in alia tranſeuntes, apta natą per illud monſtrari, per hæc demonſtrare, quod ex principio. Veluti ſi A monſtraretur per B: B autem per C: C autem natum eſſet monſtrari per A. accidit enim ita ratiocinantes ipſum A per ipſum monſtrare. quod faciũt qui coalternas putant ſcribere: latent enim ipſi ſeipſos talia accipientes, quæ non eſt poſsibile monſtrare, nõ exiſtentibus coalternis.

Coalterna ſi per quas cadit linea recta.

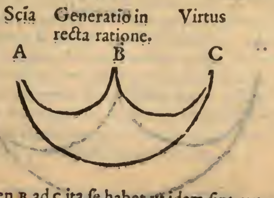

Modus cõpoſitus non illico oſtendens quæſitum, & potens in principio.

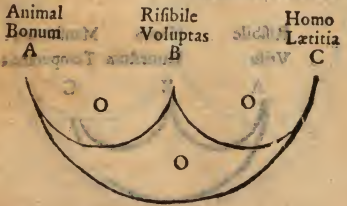
Quare accidit ita ratiocinantibus, vnumquodque eſſe dicere, ſi eſt vnumquodque. ſed ita omne erit per ſeipſum cognoſcibile: quod impoſsibile. Si igitur ob-

ſcūro exiſtente, ꝙ A ineſt ipſi C: ſimiliter autem, & ꝙ ipſi B; peteretur A ineſſe ipſi B: nondum clarum, ſi quod in principio petitur. ſed planum, ꝙ non demonſtrat. nō enim eſt principium demonſtrationis, quod ſimiliter obſcurum.

Non eſt manifeſtū an hoc mō petatur principium: nā maior ignota eſt.

Si tamen B ad C ita ſe habet, vt idem ſint, aut videlicet conuertūtur, aut ineſt alterum alteri, petitur quod in principio. monſtrare enim poſſet per illa, quod A ineſt ipſi B, ſi conuertuntur: nūc autem hoc prohibet, ſed non modus. Si vero hoc faceret quod dictum eſt faceret vtique & conuerteret per tria.

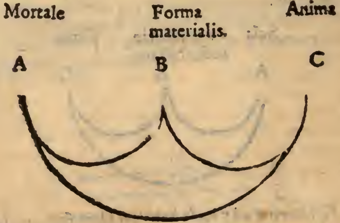

In his eſt manifeſta petitio in maiori & minori termini idem sūt, vel.n. conuertuntur, vel alterum alteri ineſt.

Similiter

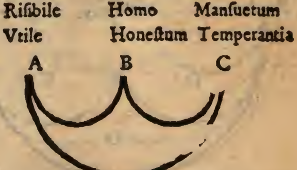
Similiter autem & ſi acciperet B ipſi C ineſſe, itidem obſcurum exiſtens: & ſi A ipſi C: nondum quod à principio petit, ſed non demonſtrat.

Nihil ex hoc modo cõcluditur, quia minor ignota eſt, & non eſt clarum an petatur principium.

Si vero idem ſint A & B, aut eo, ꝙ conuertuntur, aut eo, quod ex B ſequitur A, quod à principio eſt petit, ob eandem cauſam. quid enim poteſt, quod ex principio, dictum nobis eſt: ꝙ per ſe ipſum monſtrare: quod non per ſeipſum manifeſtum.

In his modis petitur apte in minori: et termini maioris idẽ sũt, quia vel cõuertuntur, vel ex medio ſequitur maius extremũ.

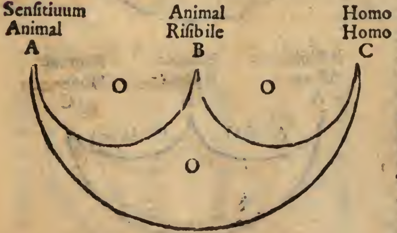
Si igi-

Si igitur eſt in principio peti,per ſeipſum monſtrare, quod non per ſeipſum manifeſtum : hoc autem eſt non monſtrare,cum ſimiliter obſcura ſint, & id ꝙ monſtratur,& id per quod monſtrat:aut eo ꝙ eadem eidem aut eo, * ꝙ idem eiſdem ineſt, accipiat.In media quidem figura,& tertia vtroque modo contingere poſſet peti,quod in principio.in prædicatiuo autem ſyllogiſmo & in tertia & prima:quando autem negatiuæ, cum eadem ab eodem, & non ſimiliter ambæ propoſitiones.Conſimiliter vero & in media,propterea,ꝙ termini non conuertuntur ſecundũ negatiuos ſyllogiſmos. Eſt autem in principio petere in demonſtrationibus quidem quæ ſecundum veritatem ſic ſe habent,in dialecticis vero quæ ſecundum opinionem.

** a.l. eidẽ aſſumere, an aut eo.*

Omnes petitionis principij modi in tribus figuris.

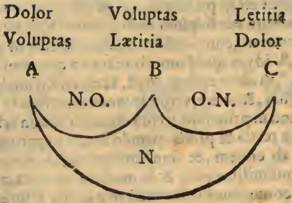
IN PRIMA FIGVRA.

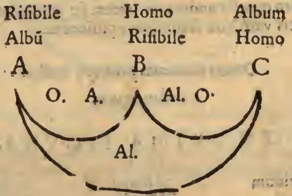
In hoc primo modo petitur in minori aſſumẽdo eadem de eiſdem.

Dolor

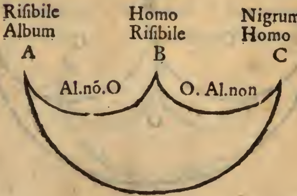
Secundus modus petit in maiori per idẽ ab eiſdem; per eadem ab eodem nihil monſtratur, q̃a minor eſt negatiua.

In hoc tertio mõ petitur in minori p eadem de eiſdem: nihil aũt oſtenditur per idẽ de eiſdem, quia maior eſt ꝑticularis.

In hoc quarto mo non petitur prĩcipium: nã per idẽ ab eiſdem maiorẽ negatiua in parte: & p eadẽ ab eodẽ, minor negatiua ĩ parte, q̃ et non cõuertũtur

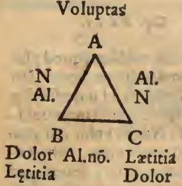
In ſecunda

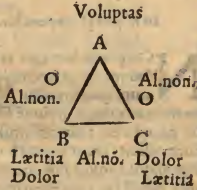
IN SECVNDA FIGVRA.

Petitur in maiori, aſ-ſumēdo idē ab eiſdem ī priō mō. in ſecundo vero aſſumendo eadem ab eo dē, petitur in minori.

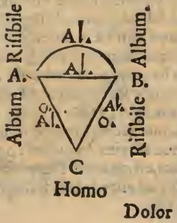

Petitur in maiori in tertio mō ꝑ idē ab eiſdem, et nō oſtēditur, ꝑ eadē ab eodem, q̄a maior eſt particularis: ī quarto petitur ī minori ꝑ idē ab eiſdē, per idē ab eiſdem non oſtenditur, quia maior eſt ꝑticularis.

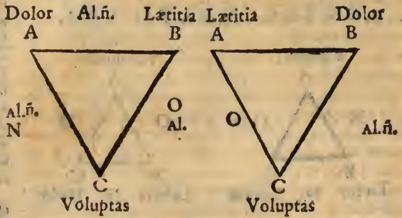
IN TERTIA FIGVRA.

In his modis ꝑ eadē de eodē petitur in minori: per idē de eiſdē

facta conuerſione petitur in minori, ſi etiā aſſumantur termini cōuertibiles fit ſyll's ad vlem affirmatiuam.

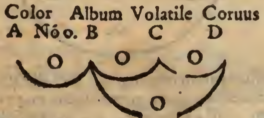
His in modis ad particularē negatiuā oſtēdendū per idē ab eiſdē petitur in maiori per eadem ab eodē nihil mōſtratur, q̄a minor eſſet negatiua in parte: quæ ēt non cōuertitur.

De eo quod eſt non penes hoc. Cap. XXII.

NOn penes hoc autē accidere falſum, quod plerunque in rationibus conſueuimus dicere. Primum quidem eſt in ſyllogiſmis ad impoſsibile, quando ad contradictionē ſit huius, quod monſtrabatur ea, quæ eſt ad impoſsibile. Neque enim qui non contradixit, dicet quod eſt non penes hoc, ſed ꝙ falſum aliquid poſitū fuit eorum, quæ prius. neque in ea quæ monſtrat: non enim ponit, quod contradicit. Amplius autem, quando ſublatum fuerit aliquid oſtenſiue per A B C, non eſt dicere, ꝙ non penes poſitū factus eſt ſyllogiſmus. nāque non penes hoc fieri tunc dicimus, qn̄ ſublato hoc, nihil minus concludatur ſyllogiſmus. quod non eſt in oſtenſiuis: ſublata enim pōne, neq; que ad hanc erit ſyllogiſmus. Manifeſtum igitur, quòd in iis, quç ad impoſsibile, dicitur non penes hoc: & quando ita ſe habeat ad impoſsibile ſuppoſitio, quæ à principio, vt & exiſtente & non exiſtente hac, nihil minus accidat impoſsibile. Qui igitur manifeſtiſsimus eſt eius, quod eſt, non penes poſitionem eſſe falſum, eſt, quando à ſuppoſitione inconiunctus ſit à mediis ad impoſsibile ſyllogiſmus: quod dictum eſt & in Topicis.

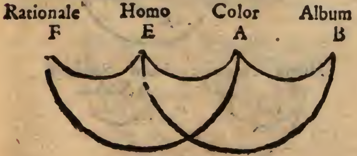
Idē in lib. Elēchorū.

Topicis. non cauſam enim vt cauſam ponere, hoc eſt. Vt ſi volens monſtrare, ꝙ diameter eſt incommenſurabilis, argueret Zenonis rationem, ꝙ non eſt moueri, & in hoc deduceret impoſsibile. nullo nanque modo nullibi continuum eſt falſum dictioni, quæ à principio. Alius autem modus, ſi continuum ſit impoſsibile ſuppoſitioni, non tamen propter illam accidat. hoc enim contingit fieri, & ſurſum & deorſum accipienti continuum. Vt ſi A ponatur ipſi B ineſſe: B autem ipſi C: C vero ipſi D: hoc autem ſit falſum, B ineſſe ipſi D. nanque ſi ablato A, nihil minus ineſſet B ipſi C, & C ipſi D, non eſſet vtiq; falſum propter ſuppoſitionem, quæ A principio.

In hoc modo affirmatiuo continuũ ĩ deorſum ſumẽti non penes hoc accidit falſum: nã exiſtẽte vel non exiſtẽte priã ſuppõne, idem falſum ſequitur.

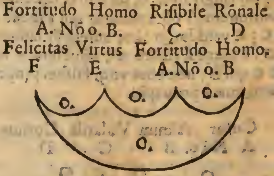
Aut rurſus ſi quiſpiam ſurſum accipere continuum. Vt ſi A ipſi B: E vero ipſi A: & F ipſi E: falſum eſſe poſſet. F ineſſe ipſi A. nãque & ſic nihil minus eſſe poſſet impoſsibile, ſublata ſuppoſitione, quæ à principio.

In hoc mõ nullum cõtingit falſum in ſurſum continuum ſumenti, ſicut nec ſupra.

Sed

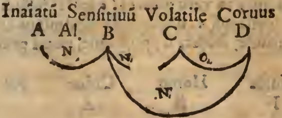
Sed oportet ad terminos, quia principio, coaptare impoſsibile: ſic enim erit propter ſuppoſitionem. Vt deorſum accipienti continuum ad prædicatum terminorum. nam ſi impoſsibile, A ipſi D ineſſe, ablato A, non amplius erit falſum. Surſum vero, de quo prædicatur. ſi enim non accidit F ineſſe ipſi B, ablato B, nō amplius erit impoſsibile.

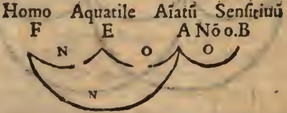

His in mō dis ob ſuppōnem, & penes hoc falſum contingit ſuperiori ī deorſum, inferiori in ſurſum continuum ſumentibus: q̄a ad primos termīnos aptatur impl̄e.

Similiter autem & priuatiuis exiſtentibus ſyllogiſmis. Manifeſtum igitur, ꝙ impoſsibili non exiſtenti ad terminos, qui A principio, non accidit falſum penes poſitionem.

In hoc mō negatiuo nō cōtigit falſum pp ſuppōnem, ſicut nec in prima affirmatiua.

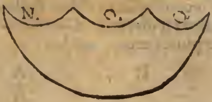

Rn̄det hic modus ſcd̄o affirmatiuo.

Homo

Homo Animal Riſibile Rōnale
A Al. B C D

Equus Diſciplinabile Hō Animal
F E A. Nō o. B

In his modis negatiuis contingit falſum ob ſuppōnē, vt in affirmatiuis.

Aut neque ita ſemper propter ſuppoſitionem erit falſum. nāq; & ſi poſitū fuerit A ineſſe nō ipſi B, ſed ipſi K: K vero ipſi C, & hoc ipſi D: & ſic manet impoſsibile.

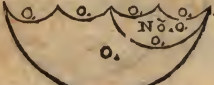
Aīal Inaīatū Corp' Lapis Gagates
A Nō o. B K C D

In hoc modo in deorſum accipienti contingit falſum, ſed non ob primā ſuppoſnē tātū, ſ. B A, *quia illa auferri pōt, ſed ab aliā, ſ.* K A.

Similiter aūt & ſurſum accipienti terminos. Quare quoniam & exiſtenti & non exiſtenti hoc, accidit impoſsibile, non eſſet vtique penes poſitionem.

Aīatū Sēſitiuū Rōle Aīal Inaīatū
F E G A Nō o. B

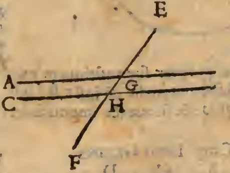

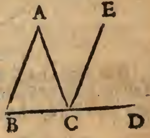
In hoc mō in ſurſum ſumēti terminos, accidit falſum: at nō

videtur ob primã ſuppoñem tãtũ, ſ. B A, quia illa remoueri pot, ſed propter aliam et, ſ. B G.

Aut hoc, quod eſt, non exiſtenti hoc, nihil minus fieri falſum, non ita accipiendum, vt cũ aliud ponitur, accidat falſum: ſed quãdo ablato hoc per reliquas propoſitiones idem concludatur impoſsibile: quoniam idem vtiq; falſum per plures ſuppoſitiones accidere, nihil fortaſſe inconueniens: veluti coalternas concidere, & ſi maior eſt extrinſecus intrinſeco, & ſi triangulus haberet plures rectos duobus.

Hiſ figuris oſtenditur per binas ſuppõnes falſas, coalternas cõincidere.

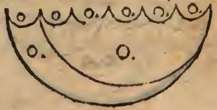

De falſa ratione. Cap. XXIII.

FAlſa autem rõ efficitur penes primũ falſum. aut enim ex duabus propõnibus, aut ex pluribus oĩs eſt ſylľs. Si igitur ex duabus, harũ alterã, vel & ambas neceſſe eſt falſas eſſe: ex veris. n. nõ erat falſus ſylľs. Quòd ſi ex pluribus, vt C per A B, hoc autem per D E, F H, ex his aliquid ſuperiorum falſum erit, & ratio penes hoc. nãque A & B per illa concluduntur: quare penes illorum aliquid accidit concluſio & falſum.

Lapis Ens Sb̃a Corp⁹ Viuẽs Aĩal Hõ
A D E B F H C

Falſa eſt hæc rõ propter A D propõnem.

De eo

De eo quòd eſt non ratiocinari. Cap. XXIIII.

AD hoc autem, ꝙ non fiat ratiocinium, obſeruã dum, quando ſine concluſionibus rationẽ interrogat, ne bis in propoſitionibus idem detur quoniam ſcimus, ꝙ ſine medio non efficitur ſyllogiſmus: medium vero eſt, quod pluries dicitur. Qualiter autem oportet ad vnamquamque concluſionem medium obſeruare, manifeſtum ex eo ꝙ ſcimus, quale in vnaquaque figura monſtratur. hoc autem nos nõ latebit, eo quod ſcimus, quomodo prę ſtamus rationem. Oportet autem, quod cuſtodire præcipimus reſpondentes, ipſos arguentes conari latere. Hoc autem erit, primum quidem, ſi concluſiones non præratiocinentur, ſed acceptis neceſſariis ſint obſcuræ. Amplius vero, ſi propinqua non interrogat, ſed quam maxime immediata. vt ſi ſit opus concludere A de F, media B C D E. oportet itaque interrogare, ſi A ipſi B: & rurſus non ſi B ipſi C, ſed ſi D ipſi E, & poſtea ſi B ipſi C, & ſic reliqua.

Vtile Bonũ Deſyde-rabile Eligi-bile Scd̃m nãm Voluptas
A B C D E F

Quo pacto celatio fieri debeat.

Et ſi per vnum medium fiat ſyllogiſmus. A medio incipere. maxime enim ſic latere poſſet reſpondentem.

De redargutione Cap. XXV.

QVoniam autem habemus quando, & quo modo ſe habentibus terminis fit ſyllogiſmus, manifeſtum & quando erit, & quādo non erit redargutio: cum enim omnes reſponſiones conceduntur, aut viciſsim ponuntur, vt hæc quidē negatiua, illa vero affirmatiua, accidit fieri redargutionem: erat enim ſyllogiſmus, & ita, & illo modo ſe habentibus terminis. quare, ſi quod ponitur contrarium concluſioni, neceſſe eſt fieri redargutionem. redargutio nāq; contradictionis ſyllogiſmus. Quod ſi nihil concederetur, impoſsibile fieri redargutionem. non enim erat ſyllogiſmus, omnibus terminis priuatiuis exiſtentibus: quare neque redargutio. ſi enim redargutio, neceſſe ſyllogiſmum eſſe: ſyllogiſmo autem exiſtente, non neceſſe eſt redargutionem eſſe. Similiter vero, & ſi nihil poneretur ſecundum reſpōſionem in toto: eadē nāq; erit determinatio redargutionis & ſyllogiſmi.

De deceptione quæ ſecundum ſuſpitionem Cap. XXVI.

ACcidit autem aliquando, quemadmodum in terminorum poſitione decipimur, & ſecundum ſuſpicionem fieri deceptionem. quemadmodum ſi contingit idem pluribus primis ineſſe: & hoc quidem latere quempiam, & exiſtimare nulli ineſſe, illud autem noſſe. Sit A inexiſtens B, & C per ſeipſa: & hæc omni D ſimiliter. ſi igitur exiſtimat A omni quidem B ineſſe, & hoc ipſi D: * A vero nulli C, & hoc omni D: eiuſdem ſecundum idem habebit ſcientiam & ignorantiam.

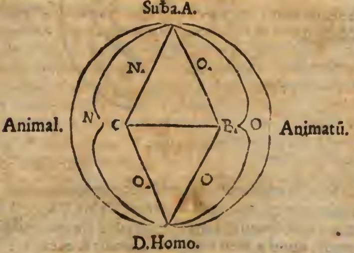
a.l. ipſi D omni.

Folio

His modis oſtenditur deceptio ob ſuſpitionẽ ĩ terminis non einſdẽ coordinationis.

Rurſus,ſi quis deciperẽt circa ea quę ex eadẽ coordinatione.Vt A ineſt ipſi B,hoc aũt ipſi C,& C ipſi D:ſuſpicaretẽ vero A oĩ B ineſſe,& rurſus nulli C:ſimul.n.& noſcet & nõ ſuſpicabitur ineſſe.igitur nil aliud cenſebit ex his,quã qđ ſcit,hoc non ſuſpicari.ſcit enim quodammodo, quod A ineſt ipſi C, veluti vĩ,quod ſecundum partem. quare quod quodammodo ſcit, hoc penitus cenſet non ſuſpicari: quod eſt impoſsibile.

His modis oſtenditur deceptio ſecundum ſuſpitionẽ in terminis eiuſdem coordinationis.

Sed in prius dicto, ſi non medium ex eadē coordinatione, ſecundum vtrunque mediorum ambas propoſitiones non accidit ſuſpicari, vt A B quidem omni: C vero nulli: hæc autem vtræque omni D. Accidit enim aut ſimpliciter, aut ad aliquid, contrariā accipi propoſitionem primam. Si enim cui omni ineſt B: exiſtimat ipſum A ineſſe: B vero ipſi D nouit: & ꝙ ipſi D A nouit. quare ſi iterum cui C nulli exiſtimat A ineſſe. cui B alicui ineſt: huic non exiſtimat A, ineſſe. Quod autem oī exiſtimat̄ cui B, rurſus alicui non exiſtimare cui B, aut ſimpliciter, aut ad aliquid. contrarium eſt. ſic igitur non contingit ſuſpicari. Secundum vtrunque vero vnam, aut ſecundum alterum ambas nihil prohibet. vt A oī B: & B ipſi D: & rurſus A nulli C.

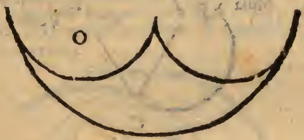
Similis enim talis deceptio, & quemadmodum decipimur circa eas, quæ in parte. Veluti ſi A ineſt omni B: B vero omni C: A omni C inerit. ſi itaque quiſpiam nouit, quod A ineſt omni cui B, nouit & ꝙ cui C: ſed

nil

nil prohibet ignorare, c, ꝙ eſt. vt ſi A, duo recti. in quo autem B, triangulus. in quo vero C, ſenſibilis triangulus ſuſpicari nanque poſſet aliquis non eſſe C, ſciens quod omnis triãgulus habet duos rectos: quare ſimul noſſet & ignorabit idẽ. Noſſe enim omnem triãgulũ, quod duobus rectis, non ſimplex eſt. ſed hoc quidem vniuerſalem habere ſciẽtiam, illud autem ſingularem. ſic igitur vt in vniuerſali nouit C, ꝙ duo recti: in ſingulari autem non nouit: quare non habebit contrarias.

Vide ꝗ hoc etiã primo poſter. in princ.

Duo recti A | Triangulus B | Singularis triangulus vt hic ſcalenus C

Oſtenditur quo pacto ſciam aliquid in vniuerſali, & ignoremus in particulari.

Similiter vero & ratio, quæ in Mennone, ꝙ diſciplina recordatio. nullibi nanque accidit præſciri quod ſingulare eſt: ſed ſimul cum inductione accipere ſcientiã, quæ ſecundum partem. tanquam recognoſcentes: quædam enim ſubito nouimus, quemadmodum ꝙ duobus rectis, ſi nouerimus, ꝙ triangulus. ſimiliter autem & in alijs. Vniuerſali igitur ſpeculamur quæ ĩ parte, propria vero non nouimus. quare accidit & decipi circa ipſa, verum non contrarie, ſed habere quidem vniuerſalem, decipi vero ea quæ ſecundum partem. Similiter autem & in prædictis. neque enim contraria deceptio, quæ ſecundum medium ſcientiæ, quæ ſecundum ſyllogiſmum: neque quæ ſecundum vtrunque mediorum ſuſpicio. Nihil autem prohibet ſcientem, & ꝙ A toti

 B ineſt,

B ineſt, & rurſus hoc ipſi c, exiſtimare A non ineſſe c. vt ꝙ omnis mula ſterilis, & ipſa mula, exiſtimare prægnantem hanc eſſe. non enim ſcit, ꝙ A ipſi c, non ſimul ſpeculans aſſumptum, quod ſecundum vtrunque.

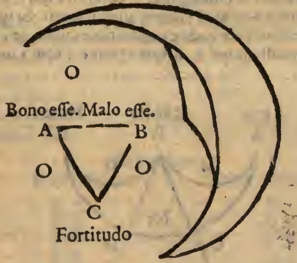
Quo pacto ſcientiæ ex medio nō ſit contraria ſcientia p ſyllogiſmū, cū maior terminus minori nō applicetur.

Nullū ſenſibilium cū extra ſenſum ſit ſcimus.

Quare planum, ꝙ & ſi hoc quidem nouit, illud vero nō nouit, decipietur. qđ habent vniuerſales ad ſciētias quæ ſecundum partem. Nullum enim ſenſibiliū extra ſenſum exiſtens nouimus, neque ſi ſentientes ſcimus. niſi vt vniuerſale, & eo quod eſt habere propriam ſcientiam: ſed non in eo quod actu eſt. Scire nanque trifariam dicitur, vel vt vniuerſali, vel vt propria, vel vt in actu: quare & decipi tot modis. Nihil igitur ꝓhibet & noſſe & deceptum eſſe circa idē, veruntamen non contrarie: ꝙ accidit & ſm vtranq; cognoſcenti ꝓpōnem, & non conſideranti prius. ſuſpicans enim mulam prægnantem eſſe, non habet ſciam ſm actum: neque iterum ob ſuſpitionem, contrariā deceptionem

ceptionem ſcientiæ: ſyllogiſmus enim eſt contraria deceptio in vniuerſali. Qui vero ſuſpicatur bono eſſe malo eſſe, idem ſuſpicabitur bono eſſe & malo. Sit nanque bono eſſe in quo A: malo autem eſſe, in quo B: rurſus vero, bono eſſe in quo C. Quoniam igitur idem ſuſpicabitur B & C, & eſſe C B ſuſpicabitur: & rurſus B A eſſe conſimiliter: quare & C & A. quemadmodum enim ſi erat verum, de quo C B: & de quo B A, & de C A verum erat: ita & in ipſo ſuſpicari. Similiter autem & in ipſo eſſe. cum enim idem ſint C & B. & rurſus B & A: & C ipſi A idem erat: quare & in ipſo opinari conſimiliter. ergo hoc quidem neceſſarium, ſi quis dabit primum. ſed fortaſſe illud falſum, ſuſpicari quendam malo eſſe, bono eſſe, niſi ſecundum accidens. hoc nanque multipliciter opinari poſsibile eſt. conſiderandum vero hoc melius.

Hoc modo probatur, quo bonum & malum ſunt idem, ſiquis putauerit bono eſſe & malo eſſe idem.

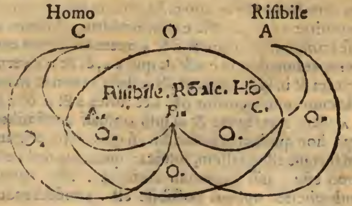
De conuerſione terminorum Cap. XXVII.

QVando autem extrema conuertuntur, neceſſe eſt & medium conuerti ad vtraq;. Si enim A de C per B ineſt, ſi conuertuntur, & ipſum

C ineſt

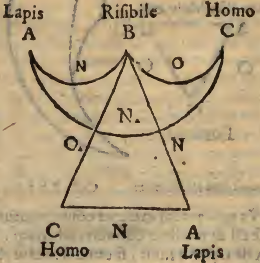
C ineſt omni cui A: & B cum A conuertitur, & ineſt B omni, cui A per medium C: & C cum B conuertitur, per medium A.

His tribus modis & vna conuerſione oſtenditur ſi extrema inuicem conuertãtur, et mediũ cũ vtraq; ipſorum conuertitur.

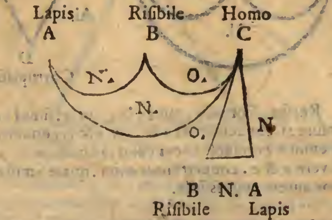
Et in non eſſe conſimiliter. Veluti ſi B ipſi C ineſt: A vero ipſi B non ineſt: neque A ipſi C inerit. Si igitur A conuertitur cum B, & C conuertitur cum A. ſit enim B non inexiſtens ipſi A. neque igitur C: nam B inerat omni C.

In primo mõ oſtenditur vniuerſalis negatiua in prima figura, in ſcdo vero cõcluditur in ſecunda cõuerſa concluſiõe primi, ex einſdẽ maiore et minore conuerſa, trãſpoſita in maiorẽ.

Et

Et ſi C conuertitur cum B,& B conuertetur cũ A. de quo enim B omni, & C. Et ſi C ad A conuertitur, & B conuertetur. nam cui B C: cui vero A, C non ineſt. & ſolum hoc A concluſione incipit, alia autem non ſimiliter: vt & in prædicatiuo ſyllogiſmo.

Oſtēditur hoc mō cōuerſa maior ex minori et concluſione cōuerſis.

Rurſus, ſi A & B conuertuntur, & C & D conſimiliter: neceſſe autem A vel C oĩ ineſſe: & B & D ſic ſe habebunt, vt oĩ alterũ inſit. q̃m. n. cui A B, & cui C D: oĩ autem A vel C, & nõ ſimul: planum ꝙ & B, vel D omni, & non ſimul: vt ſi ingenitũ incorruptibile, & incorruptibile ingeniũ: neceſſe quod ſit corruptibile, & corruptibile factum eſſe. duo enim ſyllogiſmi fiunt.

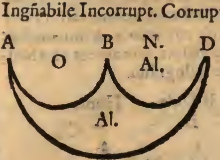
De commutata cōuerſione.

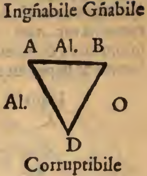
A Cõuertũtur B
Ingñabile Incorruptibile

Omni alterum, nulli ſimul. Omni alterum, nulli ſimul.

C Conuertuntur D
Generabile Corruptibile
Ingenerabile

Cõiunctæ potius, q̃ commutatæ conuerſioni, è hæc ſpeculatio ſimilis.

Variæ formari hi modi poſſunt, hoc autem mõ ad impoſſe deducunt, quia ſi non eſt verum nullum D eẽ B, ſequũtur reliqua.

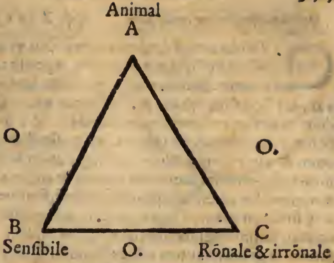
Rurſus, ſi omni A, aut B, & C, aut D: ſimul vero nõ inſunt: ſi conuertuntur A & C, & B & D conuertuntur. ſi enim B non ineſt alicui cui D, planum quod A ineſt ſi vero A & C, conuertuntur enim. quare ſimul C & D hoc autem impoſsibile.

Eſt hæc ſpeculatio à cõmutata cõuerſione.

A Ingenerabile	Oĩ alterum nulli ſimul	B Generabile
Conuertuntur		Conuertuntur
C Incorruptibile	Oĩ alterum nulli ſimul.	D Corruptibile

Cum vero A toti B, & C inſit, & de nullo alio prædicetur: inſit autem & B omni C: neceſſe eſt A & B cõuerti. quoniam enim A de ſolis B C dicitur: prædicatur autem B, & ipſum de ipſo, & de C: planum, quod de quibus A, & B dicetur omnibus, verum & de ipſo A.

Animal

Diſpoſitis terminis in ſecunda fi-gura oſtenditur hæc propoſitio.

Rurſus, quando A, & B toti inſunt C: conuertitur autem C cum B: neceſſe A omni B ineſſe. quoniam enim A omni C: C vero ipſi B eo quod conuertitur: & A omni B inerit.

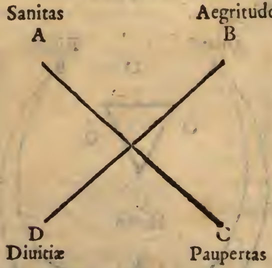
Hæc propō eſt quaſi p̄cedentis cōuerſio: & primū per tertiā probatur mox per primā figuram.

Demu-

**a.l.vt A & B, A eligibilius ſit.*

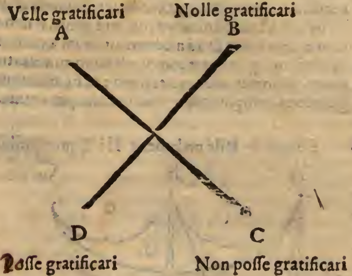
QVando autem duobus exiſtentibus vt A eligibilius ſit* quam B cum ſint oppoſita, & D quam C ſimiliter: ſi eligibiliora ſunt A C, quã B D, A eligibilius quam D. Similiter enim ſequendum A, & fugiendum B, oppoſita nãque: & C ipſi D, nã & hæc opponuntur. Si igitur A ipſi D, ſimiliter eligendum, & B ipſi C fugiendum: vtrunque enim vtrique ſimiliter fugiendum ſequendo: quare & ambo A C ipſis B D. quoniam autem magis non poſſunt, ſimiliter: nãq; B D ſimiliter erant. Si vero D quam A eligibilius, & B quam C minus fugiendum: nam minus minori opponitur: eligibilius autem maius bonum, & minus malum, quam minus bonum, & maius malum: & totum ergo B D eligibilius quam A C, ſed nunc non eſt: A igitur eligibilius q̃ D, & C itaque quã B minus fugiẽdum.

Sũptũ fuit hoc exemplũ ab Interpretib⁹.

Si ergo eligeret omnis amans ſecundum amorem, A ſic ſe habere, vt gratificetur: & non gratificari, in quo C: aut gratificari, in quo D: & non talem eſſe vt

gratificetur, in quo B. planum, quod A talem eſſe eligibilius eſt quam gratificari. Amari igitur coitu eligibilius ſecundum amorem. amor igitur magis eſt amicitiæ, quã ipſius coitus. quod ſi magis huius & finis hoc: coire igitur aut nõ eſt penitus, aut eius quod eſt amari gratia: nanque & alij affectus & artes ſic.

Ex Platonis cõuiuia acceptũ fuit iſtud exẽplum.

Quomodo igitur ſe habent termini ſecundum cõuerſiones, & eo, quòd magis fugiendi, vel eligibiliores ſint, manifeſtum.

De inductione, & eius ſyllogiſmo. Cap. XXIX.

QVòd autem non ſolum dialectici & demonſtratiui ſyllogiſmi per prædictas efficiuntur figuras, ſed & rethorici: & ſimpliciter quæcunque fides eſt, & ſecundum quãcunque methodum, nunc vtique dicendum ſit. omnia enim credimus, aut per ſyllogiſmum, aut ex inductione. Inductio igitur eſt, & ex inductione ſyllogiſmus. a lte rum extremum

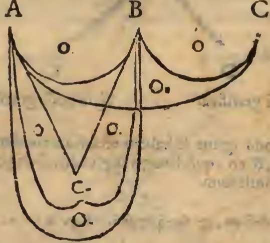
medio

medio ratiocinari per alterum. Veluti, ſi ipſorum A C medium ſit B, per C monſtrare, A inexiſtens ipſi B: ſic enim facimus inductiones. Vt ſit A longæuum: in quo autem B, bilem non habens: in quo vero C, ſingulare longæuum, ſicut homo, & equus, & mulus. A igitur ineſt toti C: omne enim quod bile caret longæuum, * ſed & B, bilem non habens, ineſt omni C. Si igitur cõuertitur C cum B, & non excedit medium, neceſſe eſt A ineſſe ipſi B: monſtratum nanq; fuit prius, ſi duo quędam eidem inſint, & ad alterum ipſorum conuertatur extremum, ꝙ conuertenti & alterum prædicatorum inerit. Oportet autem intelligere C ex omnibus ſingularibus compoſitum: inductio enim per omnia.

** a l.oẽ.n. c lõgæuũ.*

Fit ſyllogiſmus ĩ priã figura ipſius A de C p B, poſtea inductiuus ſyllˀs in tertia ipſius B d̃ A p C: denique in prima, cũ minor ſit ĩ conuerti-bilibus terminis.

Longæuũ Bilẽ nõ habens Hõ Equus Mulus

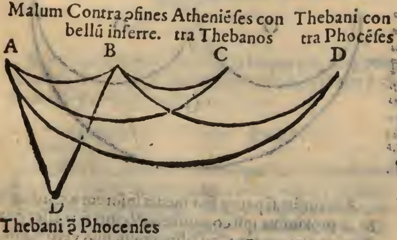
Homo, Equus, Mulus.

Eſt autem talis ſyllogiſmus primæ & immediatæ propoſitionis. quorum nanque eſt medium, per medium ſyllogiſmus: quorum vero non eſt, per inductionem. Et quodammodo opponit inductio ſyllogiſmo. hic

hic enim per medium extremum tertio monſtrat: illa autem per tertium extremum medio. Natura igitur prior & notior per medium ſyllogiſmus: nobis vero notior qui per inductionem.

De Exemplo. *Cap.* XXX.

SEd, exemplum eſt, quando extremum medio ineriſtens monſtratũ fuerit per ſimile tertio. oportet aũt medium tertio,& primũ ſimile notius eſſe inexiſtens. Vt ſit A,malum: B contra confines bellũ inferre:in quo C,Athenienſes contra Thebanos: in quo aũt D,Thebanos contra Phocenſes. Si itaq; velimus mõſtrare ꝙ bellum gerere cum Thebanis eſt malum, accipiendum,qꝛ contra confines bellum gerere eſt malum.huius autem fides ex ſimilibus, vt qm̃ Thebanis, quod contra Phocenſes.Quia igitur malum eſt, quod contra confines: quod vero ꝯ Thebanos, contra confines eſt: planum, quod contra Thebanos bellum gerere malum.manifeſtum itaq;,ꝙ B ipſi C,& ipſi D ineſt: ambo.n.ſunt ꝯ confines bellum inferre:& ꝙ A ipſi D, Thebanis.n.non fuit vtile bellũ contra Phocenſes. ꝙ aũt A ipſi B ineſt,per D,demonſtrabitur.Eodem aũt modo ſi per plura ſimilia fides fiat medij ad extremum.

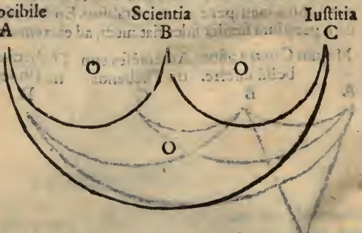
Probatur A de C p B. et cõfirmatur exẽplo D, A vero pbatur de B p idẽ D.

Manifeſtum igitur, ꝙ exemplum eſt, neque vt pars ad totum. neq; vt totum ad partem:ſed vt pars ad partem, quando ambo ſub eodem ſint, notum vero, alterum. Et differt ab inductione: quoniam illa ex omnibus indiuiduis extremum monſtrabat ineſſe medio. & ad extremum non coaptabat ſyllogiſmum:hoc autem & coaptat,& non ex omnibus monſtrat.

De Abductione. *Cap.* XXXI.

Abductio vero eſt,cum primũ medio inexiſtens manifeſtum ſit:vltimo aũt,medium, obſcurum quidem, ſed ſimiliter credibile, aut magis q̃ concluſio. Amplius, ſi pauca ſint media vltimi & medij:omnino enim propinquius ſcientiæ accidit eſſe.vt ſit A docibile: in quo B ſcientiã: C iuſtitia. ꝙ igitur ſcientia docibilis, planum:ſi aut virtus ſcientia,obſcurum. ſi igitur B C ſimiliter, aut magis credibile, quam A C,abductio eſt: eſt enim proximius ipſi ſcire,eo qđ aſſumpſimus A C * ſcientiam prius non habentes.

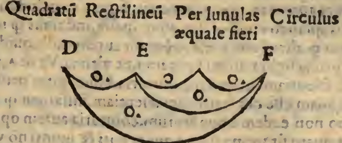
** al.l.eo q. praaſſumpta eſt ipſi A C, B C.*

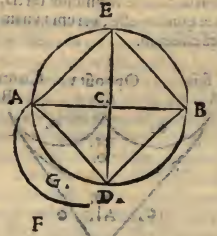
In hoc modo aut magis credibile eſt C B, q̃ C A, ideoq; aſſumimus concluſionem ipſius ſciam pri⁹ non hñtes.

Aut rurſus,ſi pauca ſint media ipſorum B C: nanque & ſic proximius ipſi cognoſcere. Veluti ſi D eſſet quadrari. in quo autem E,rectilineum:in quo vero F,circulus: ſi

lus: ſi ergo ipſius E F, vnum ſolum eſſe medium, hoc quod eſt, cum lunulis æqualem fieri circulum rectilineo, eſſe poſſet prope ipſum cognoſcere.

Oſtēditur E F per vnum medium & iō fit abductio in hoc modo.

Hoc mō ꝓbabat Hippocrates circulum quadrari.

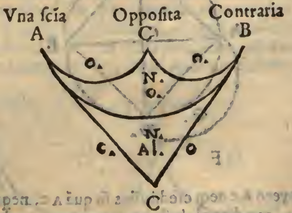
Cum vero B C neq; credibilius ſit quā A C, neq; pauca media, non dico abductionem: neque quando B C ſit immediatum, tale enim ſcientia eſt.

De Iſtantia. Cap. XXXII.

CÆterum, inſtantia eſt propoſitio propoſitioni contraria: differt autem à propoſitione, quoniā inſtātiam contingit eſſe in parte, propoſitionem vero, aut omnino non contingit, aut non in vniuerſa-

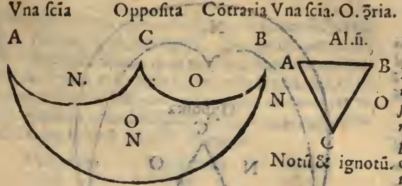
libus ſyllogiſmis. Fertur autem inſtantia bifariam, & per duas figuras, bifariam quidem, quoniam aut vniuerſaliter, aut in parte omnis inſtātia: ex duabus vero figuris, quoniam oppoſitæ feruntur propoſitioni: oppoſita autem in prima & tertia figura concluduntur ſolis. quando enim céſeat omni ineſſe, inſtamus ꝙ nulli, aut ꝙ alicui non ineſt. Horum autem nulli, quidem ex prima figura: alicui vero non, ex vltima. Vt ſit A, vnā eſſe ſcientiam: in quo B, contraria. Cum igitur proponit vnam eſſe contrariorum ſcientiam, inſtat, aut ꝙ omnino non eadem oppoſitorum, contraria autem oppoſita: quare fit prima figura. aut ꝙ noti & ignoti nō vna: hæc vero tertia. nanque ſecundum tertiā, noto & ignoto contraria quidem eſſe, verum: vnam autem ipſorū ſcientiam eſſe, falſum.

Fertur inſtantia ad negatiuā A B, vlis quidem ꝑ primā, pticularis vero per tertiā figurā.

Sanabile & ægrotabile.

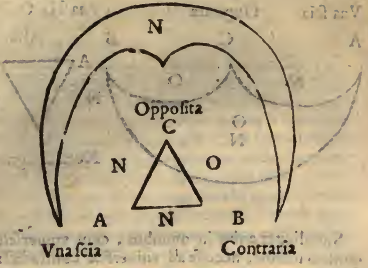
Rurſus in priuatiua propoſitione conſimiliter, cum enim cenſet non eſſe vnam contrariorum, aut quod omnium oppoſitorum, aut quod aliquorum contrariorum eadem diſciplinam dicimus, vt ſanabilis, & ægrotabilis: omnium igitur ex prima: aliquorum vero ex tertia figura.

Per termi nũ oppo ſita in prima figura, per notum & ignotũ terminum in tertia inſtamus huic propoſiti affirmatiuæ, cõtrariorum oium vnã eſſe ſciam.

Simpliciter enim in omnibus, cum vniuerſaliter quidem inſtant, neceſſe ad vniuerſale contradictionem dicere eorum, quæ proponuntur. veluti ſi non exiſtimet eandem contrariorum omnium, dicentem oppoſitorum vnam: ſic autem neceſſe primam eſſe figuram: medium enim fit quod vniuerſale ad id, quod ex principio. In parte vero, ad quod eſt vniuerſale, de quo dicitur propoſitio: vt noti & ignoti non eandem: contraria enim vniuerſaliter ad hæc, & fit tertia figura. medium enim, quod in parte accipitur, vt notum & ignotum. ex quibus enim eſt ratiocinari contrarium, ex his & inſtantias conamur dicere. quare & ex ſolis his figuris ferimus: in ſolis enim oppoſiti ſyllogiſmi: per mediam enim non erat affirmatiue. Amplius, & ſi pluris indigeat orationis, quæ per mediam figuram, veluti ſi non det A ineſſe B, eo quod C non ſequitur ipſum: hoc enim per alias propoſitiones planum. Non oportet autem inſtantiam ad alia euerti, ſed ſtatim manifeſtam habere alteram propoſitionem. Vnde & ſignum ex ſola hac figura non eſt.

In ſecunda figura nulla feritur ĩſtantia: nã facta inſtantia indigem⁹ cõuerſioe maioris vt p̃dicatũ inſtantiæ ſit prædicatũ in ſyllo.

Conſiderãdum autem & de aliis inſtantiis, vt de iis, quæ ſunt ex contrario, & ſimili, & eo quod ſecundum opinionem: & ſi eam, quæ eſt in parte ex prima, aut priuatiuam ex media poſsibile capere.

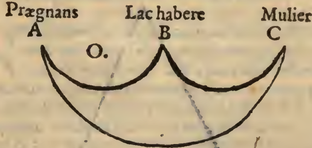
De Veriſimili, & Signo. Cap. XXXIII.

VEriſimile vero, & ſignum non eſt idem: ſed veriſimile quidem eſt ꝓpoſitio probabilis: quod enim cognoſcunt vt in pluribus ita fieri, aut nõ fieri, eſſe, aut non eſſe, hoc eſt veriſimile, vt odire inuidentes, aut beneuolentia proſequi amator. Signum autem vult eſſe propoſitio demonſtratiua, aut neceſſaria, aut probabilis. quo enim exiſtente, eſt: aut quo facto prius, aut poſterius facta eſt res, ſignum eſt, quod factum fuerit, aut ſit.

De enthy-

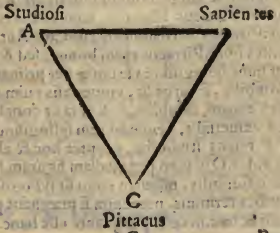
ENthymema igitur eſt ſyllogiſmus īperfectus ex veriſimilibus, aut ſignis. Accipitur autem ſignum trifariam, quot modis & medium in figuris. aut enim, vt in prima, aut, vt in media, aut, vt in tertia. veluti monſtrare prægnantem, eo quod lac habet. medium enim, lac habere: in quo A, prægnantem eſſe: B, lac habere: mulier, in quo C.

Enthymema inſolubilis in prima figura.

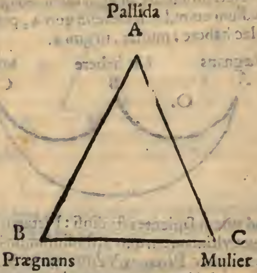
Quod autem ſapientes ſtudioſi: Pittacus enim ſtudioſus, per vltimam: in quo A, ſtudioſum: in quo B, ſapientes: in quo C Pittacus. Verum igitur & A & B, de C prædicare: ſed hoc quidem non dicunt propter cognoſcere, illud autem accipiunt.

Enthymema in tertia fig ſolubilis nec concludere poteſt, nec concludere pōt cum ſit ex particularibus.

Prægnantem vero eſſe quoniam pallida, per mediã figuram vult eſſe. quoniam enim ſequitur pallidũ prægnantes, ſequitur aut & hanc, mõſtratum fuiſſe putant, quod eſt prægnans. Pallidum, in quo A: prægnantem eſſe, in quo B: mulier, in quo C.

Enthymema in ſecũda figura penitus ſolubilis, q ex duabus affirmatiuis cõficitur, & cõmittitur fallacia cõſequentis.

Si igitur vna dicta fuerit propoſitio, ſignum fit ſolum: ſin autem & altera aſſumpta fuerit, ſyllogiſmus. Vt quoniam Pittacus liberalis. nam honoris cupidi liberales: Pittacus vero honoris cupidus. Aut rurſus, ꝙ ſapientes boni: Pittacus enim bonus: ſed & ſapiẽs. ſic igitur fiunt ſyllogiſmi: verum ꝙ per primam figuram inſolubilis, ſi verus ſit, vniuerſalis enim eſt: qui vero per vltimam, ſolubilis, & ſi vera ſit concluſio, eo ꝙ non eſt vniuerſalis, neque ad rem ſyllogiſmus: non enim ſi Pittacus ſtudioſus, propter hoc & alios neceſſe ſapientes. Qui vero per mediam figuram, ſemper, & omnino ſolubilis. nũquam enim fit ſyllogiſmus ita ſe habentibus terminis. non enim ſi prægnans pallida: pallida aũt & hæc. neceſſe prægnantẽ eſſe hanc. verum

igitur in omnibus erit ſignis * differentias autem habent quæ dictę ſunt. Aut igitur ſic diuidēdum ſignum: horum vero mediū veſtigium ſumendum. Veſtigium nāque, quod ſcire facit, aiunt eſſe: tale autem maxime, quod medium: Aut quæ ex extremis, ſignum dicēdum, quæ vero ex medio, veſtigium. Probabiliſsimum nanque, & maxime verum, quod eſt per primam figuram.

* al. l. figuris alias indicium.

De cognoſcenda natura. Cap. XXXV.

Naturam vero cognoſcere poſsibile eſt, ſi quis det ſimul mutari corpus & animam, quæcunq; naturales paſsiones ſunt, qui enim fortaſſe muſicam didicit, mutauit animam in aliquo. verum paſsio hæc non eſt ex iis, quæ natura nobis inſunt: ſed quemadmodum iræ, & deſideria, ex naturalibus motibus. Si igitur & hoc datum fuerit, & vnum vnius ſignum eſſe, & poſſumus accipere propriam vniuſcuiuſque generis paſsionem, & ſignum, poterimus naturam cognoſcere. Si. n. ſeorſum eſt alicui generi indiuiduo inexiſtens paſsio, vt leonibus, fortitudo, neceſſe & ſignum eſſe aliquod: ſimul nanque inuicem pati ſuppoſitum eſt. & ſit hoc, magnas extremitates habere, qđ & aliis ineſſe generibus non totis contingit. ſignum enim ita proprium eſt, quoniam totius generis propria eſt paſſio, & non ſolum propria, quemadmodum conſueuimus dicere. Inerit igitur & in alio genere hoc, & homo erit fortis, & aliud aliquod animal. habebit igiť ſignum. vnum enim vnius erat. Si igitur hæc ſunt, & poterimus talia ſigna colligere in his animalibus, quę ſolum * vnam aliquam paſsionem habēt propriam, vnaquæque autem habet ſignum, quoniam neceſſe vnum habere, poterimus naturam cognoſcere. Quod ſi duo habet propria, totum genus, leo, forte, & cōicatiuum, quomodo cognoſcemus vtrum vtrius, ſignum ſeorſum

* al. quæ & ſolum.

ARISTOTELIS STAGIRITAE

PERIPATETICORVM PRINCIPIS, TOPICORVM LIBER PRIMVS.

Ioachimo Perionio Cormœriaceno Interprete.

SVMMA LIBRI:

De ſpeciebus ratiocinandi & eius partibus, ac inſtrumentis.

Quod nam eius propoſitum, & quæ raciocinandi ſpecies. Caput primum.

HOC NOBIS loco propoſitum eſt, viam atque rationem inuenire, qua & de omni quæſtione propoſita, probabili argumentatione poterimus diſſerere, & nihil repugnans, ſi quid in diſputationibus defendamus, afferemus. Ac primum quidem, quid ſit ratiocinatio dicendum eſt, quæque eius genera, vt ratiocinatio dialectica, q͠m hoc ſermone eam inueſtigamus, quid ſit intelligatur. Eſt igitur ratiocinatio, oratio, in qua quibuſdam poſitis, aliud quiddam, quam quæ poſita ſunt, ex iis ipſis quæ poſita ſunt, efficitur neceſſario. Demonſtratio autem eſt, cum ex veris & perſpicuis concluſio eſt,

aut certe ex eiuſmodi,quę à quibuſdã perſpicuis & veris cauſam cognitionis ſumunt. Dialectica vero ratiocinatio eſt, quæ ex probabilibus concluditur. Vera quidem ſunt, & perſpicua ea, quæ non ab aliis, ſed à ſeipſis fidem habent, neque enim initiorum ac principiorum,quæ ſcientiam gignunt,quęrendi rõ eſt,eaq; omnia per ſe ipſa perſpicua eſſe debent. Probabilia autem ſunt,quæ probantur aut omnibus,aut plurimis, aut certe ſapientibus, atque iis, vel omnibus,vel plurimis,vel iis, quorum ſpectata eſt & perſpecta ſapientia. Fallax autem & certandi ſtudio comparata ratiocinatio eſt,quæ ex iis progreditur, quæ probabilia videntur, nec ſunt, aut quæ ex probabilibus, vel quæ probabilia videntur exiſtit. Non enim omne quod probabile videtur,etiam probabile eſt, quãdoquidem nihil eorum quæ habentur probabilia, extrinſecus & quaſi ſpecie prima, tale exiſtit omnino,id quod initiis concluſionum fallaciam ſolet contingere. Celeriter enim ac ſæpe iis etiam qui parua cernere poſſunt, his in rebus falſi natura ſe offert & oſtendit. Prior igitur ratiocinationum earum, quas fallaces & ſtudio certandi comparatas eſſe diximus, etiam ratiocinatio vocetur. Altera fallax ratiocinatio non omnino ratiocinatio dicatur, quoniam concludere videtur neq; concludit. Sunt etiam, præter eas ratiocinationes, quas expoſuimus, fallaces concluſiones, quæ ex propriis initiis nonnullarum artium efficiuntur & conſtant, quod fit in Geometria, aliiſq;, quæ huic finitimæ ſunt. Nam inter genus hoc & ſuperiora aliquid intereſt, neque enim ex veris & primis,neq; ex probabilibus progreditur is, qui falſa deſcriptione vtitur. Non enim in definitionem incurrit, qm̃ nec ſumit, quæ probantur omnibus, nec quæ plurimis, nec quæ ſapientibus, atque his nec ea quæ omnibus, nec quæ pluribus,nec quæ probatis, ſed ex propriis ſcientiæ ſumptionibus non veris, quod vult efficit. Nam quia ſemicirculos

deſcribit

deſcribit non quemadmodum deſcribendi ſunt, aut lineas ducit non quomodo ſunt ducendæ eo fallam con cluſionem efficit. Ac ratiocinationum quidem genera hęc ſunt à nobis plane ac pingui quadam Minerua expoſita. Nam & de iis, quæ iam diximus, & de iis, de quibus deinceps dicturi ſumus, ſummatim quidē hæc hactenus. Si quidem de iis non eſt huius inſtituti ſubtiliter & accurate diſputare; ſed plane quãtumq; ſatis eſſe duximus, ad ſimplicem eorum cognitionē, quam à nobis hæc poſtulat diſputatio.

CONCLVSIONES.

Ratiocinatio eſt oratio in qua quibuſdam poſitis aliud quiddam q̃ quæ poſita ſunt ex iis ipſis, quæ poſita ſunt, efficitur neceſſario.

Demonſtratio eſt cum ex veris & perſpicuis concluſio eſt, vel certe ex talibus, quæ à quibuſdam perſpicuis & veris cauſam notitiæ ſumunt.

Dialectica ratiocinatio eſt quæ ex probabilibus concluditur.

Vera ſunt & perſpicua, quæ non ex aliis, ſed à ſeipſis fidem habent.

Quodlibet primorum principiorum, eſt ſibiipſi fides.

Ratiocinatio litigioſa eſt quæ ex his, quæ videntur probabilia & non ſunt, collecta eſt.

Probabilia ſunt quæ omnibus aut pluribus videntur, aut ſapientibus: & his, vel omnibus, vel pluribus, vel maxime notis & præcipuis.

Ad quot nam ſit vtile Dialecticæ differendiq; diſciplinæ ſtudium. Cap. II.

SEquitur vt deinceps ad quot, quaſq; res inſtituti noſtri ratio conducat diſſeramus. Tria autem ſunt, quorum primum exercitatio eſt, alterum cõgreſſus: tertium philoſophiæ ſcientia. Atque ad exercitationem quidem magnum eam adferre adiumentũ hinc perſpici licet, quod ſi via & ratione inſtructi veniemus ad diſputandum facilius de re propoſita diſſe-

rere poterimus. Ad congreſſus autem & colloquia, quod multorum enumeratis expoſitisq; ſententiis, nõ ex alienis & longe petitis, ſed propriis, aptisq; locis ſermonem depromemus, quem cum ipſis conferamus. Ita ſi quid minus præclare nobis videbuntur dicere, id facile refellemus. Ad philoſophiæ autem rationem, q facultate in vtranque partem de re quaque diſputandi inſtructi facilius in quaque re quid verum ſit, quid falſum perſpiciemus. Atq; etiam ad prima initia omnium artium cognoſcenda, in hac arte vis maxima eſt. Nam qm̃ principiis, quæ propria artis cuius ſunt de qua agitur adhibitis, de iis ipſis nihil dici poteſt, nec concludi (ſunt enim ſua cuiuſque artis prima & perſpicua principia) certe iis omnibus, quæ in quaq; probabilia ſunt, vtamur neceſſe eſt, ſi quid de his exponere velimus, q Dialecticæ proprium eſt vel maxime. Cum enim hæc ratio ſit quædam indagatrix, ad omnia omnium rerum, quæ via & ratione progrediuntur principia, viam aperit. Sed huius rei tum demum perfecta in nobis erit ratio, cum id accidet nobis, quod iis qui arte rethorica, medicina, cæteriſq; artibus ſunt prediti. i. cum ex iis, quæ in noſtra erunt poteſtate, efficiemus quæ volumus. Neque. n. vel orator omnibus modis perſuadere ſolet, vel medicus curationem adhibere, ſed ſi nihil prætermittat eorum, quæ adhibere poſsit, tũ deniq; & peritũ eum, & artificẽ iudicamus.

CONCLVSIONES.

Dialectica eſt vtilis ad tria: ad exercitationem, ad obuiationem, & diſciplinas philoſophicas.

Dialectica ad omnium methodorum principia viam habet.

Non omne quod videtur probabile eſt probabile.

Ex quot & quibuſnam conſtet diſceptatio Dialectica. Cap. III.

PRimum igitur ex quibus hæc conſtet ratio videamus. Quod ſi expoſuerimus, quot quibuſque de re-

de rebus omnis inſtituatur diſputatio, ac ex quibus conficiatur, & quemadmodum ea omnia nobis ſuppetent, facile quod volumus conſequemur. Sunt autem numero paria, & ea, ex quibus ſermones conſtant, & ea in quibus ratiocinationes verſantur: quippe ſermones cum propoſitionibus conficiantur, & ratiocinationes ducantur à quæſtionibus. Omnis autem propoſitio, omniſq; quæſtio aut genus declarat, aut proprium, aut accidens. nam differentia, quia generi, attribuitur, in eodem in quo genus, numero reponenda eſt. Quũq; propriũ aliud eſt, quod rei naturã explanat, aliud quod non explanat, diuiſum ſit proprium & diſtributum in partes has duas, appellaturq; vnum id quod rei vim & naturam declarat definitio. alterum cõmuni nomine quod habuit, vocetur proprium. Ex quo perſpicuum eſt, quatuor omnia fieri, vt diuiſimus, vel proprium, vel diffinitionem, vel genus, vel accidens. Neque vero dictum velim hæc omnia per ſe, aut propoſitionem efficere, aut quæſtionem, ſed hoc dico, ex his omnibus & quæſtiones conſtare, & propoſitiones. Differt autem ratione quadam, propoſitio à quæſtione. Nam ſi quæratur hoc modo, An ſit animal gradiẽs, bipes, definitio hominis, aut ſit ne animal hominis genus? propoſitio eſt. Sin hoc modo, Sit ne animal gradiens bipes definitio hominis, necne? quæſtio eſt ꝙ idẽ in cæteris cõtingit. Pari igitur numero inter ſe reſpondent & propoſitiones & quæſtiones, præſertim cum ex omni propoſitione, ſi rationem dicẽdi mutes, quæſtionem facere poſsis.

CONCLVSIO.

Quatuor ſunt prædicabilia, ex quibus omnis conficitur propoſitio: genus cum differentia conuertibile diffinitio proprium, & accidens.

De definitione proprio, genere & accidente. Cap. IIII.

NVnc dicẽdum eſt,quid ſit definitio,quid genus, quid propriũ, quid accidens.Definitio eſt oratio , quæ id quod definit̃ explicat q̃d ſit.adhibet̃ autem aut oratio pro nomine,aut pro oratione oratio. Poſſunt enim quædam etiam orationi ſubiecta , quæ quid declarant & ſignificant, definiendo aperiri . Qui autem quoduis nomen ad rem definiendam adhibent, ij profecto rei definitionem non explicant,quandoquidem omnis definitio oratio eſt. attamen hoc referendum eſt ad diffinitionem,vt honeſtum eſt quod decet. Itemq; hoc , vtrum idem ſit ſenſus & ſcientia,an aliud definitioni attributum eſt . In definitionibus enim idẽ ne ſit, an alterum , multus vſus eſt . Ad definitionẽq; pertinent ea omnia, quæ ſubiecta ſunt eidem diſciplinę,cum definitionibus.Atque hæc omnia talia eſſe ex hoc intelligi poteſt, ꝙ ſi poſſumus quid idem ſit , quid aliud differere , magna nobis de definitionibus diſputandi ſuppetet copia . Nam ſi non idem eſſe oſtendemus,definitionem infirmabimus.quamquam non id retro commeat.Non enim ſatis eſt ad conſtruendam definitionem,idem eſſe docere,ad euertendam autem ſatis eſt:non eſſe idem oſtendere . Proprium autem eſt, quod quid ſit res non explicat , in ſoloq; ineſt,& viciſſim de re dicitur . velut hominis proprium eſt , natum eſſe ad percipiendam grammaticam.Si enim homo ſit vim habet ad percipiendam grammaticam.& ſi quid ſit quod vim ad percipiendam grammaticam habeat, homo. Neque enim quiſquam id propriũ eſſe dicat,quod in aliam rem trasferri poteſt.vt dormire hominis proprium non eſt , etiam ſi ad quoddam tempus in ſolum hominem cadat.Sed ſi quid tale proprium dicatur,non omnino,ſed ad quoddam tempus,aut ad aliquid collatum , proprium appellabitur . Nam à dextra eſſe proprium eſt iterdum,& bipidem eſſe, proprium eſt,quod cum

cum aliquo confertur. vt hominis proprium eſt ad equum & canem. Atque nihil eorum,quę in alio ineſſe poſſunt, viciſsim dici,hinc perſpici licet, ꝙ non eſt neceſſe ſi quid aliud dormiat,id eſſe hominem. Genus autem id eſt, quod de pluribus.ſpecie autem differétibus dicitur in quæſtione qua quid ſit res quæritur. In quæſtione autem qua quid quicq; ſit quæritur, ea dicuntur omnia, quibus accommodate & apte reſpondent qui rogantur quid ſit id, de quo agitur. Vt ſi quis rogetur quid ſit homo, apte reſpondebit animal. Generi etiam illud attributum eſt, ſit ne aliquid in eodem genere in quo aliud,an in alio. hoc enim ad eundem locum, ad quem genus,referendum eſt. Nam ſi animal, genus hominis eſſe demonſtrauerimus,bouis etiam certe oſtenderimus, quoniam in eodem ſunt genere.& ſi alterius eſſe genus docuerimus, alterius non eſſe, ea non ad idem genus docuerimus pertinere. Accidens eſt,quod nihil horum eſt, nec genus, nec definitio, nec proprium, rei autem conuenit, & quod cadere poteſt in rem vnam aliquam, & in eandé non cadere velut ſedere & conuenire eidem & non connenire poteſt. Itéq; id ꝙ album eſt, quoniam nihil prohibet eundem alias album eſſe, alias non album. Harum autem accidentis definitionum verior eſt & aptior ſecunda. Siquidem priore propoſita & cõſtituta, ſiquis eam ſit intellecturus, his ante quid definitio ſit, quid genus, quid proprium ſciat neceſſe eſt. at poſterior ſatis ipſa per ſe plena & perfecta eſt, vt quid ſit accidens per ſe intelligatur. Accidenti attibutæ ſunt rerum omnium inter ſe comparationes, quæ ab accidente ducuntur, vt vtrum expetendum magis quod honeſtum eſt,an quod vtile, & vtra vita ſuauior, ea ne quæ virtute, an quæ voluptate dirigitur,& ſi quid aliud eodé modo dicitur. In iis enim omnibus,vtri id de quo agitur magis, conueniat,quæritur. Ex quo perſpicuũ eſt accidens ad quoddam tempus, & cum aliquo collatum proprij nomen

obtinere poſſe. veluti ſedere, quod eſt accidens, ſi quis ſolus ſedeat, tum ad tempus proprium erit, & ſi ſolus quis ſedeat, etiam erit proprium ad eos qui non ſedent. Ita nihil prohibet accidens ad quoddam tempus & cum aliquo collatum vim proprij ac nomen obtinere, cum interim om̃no non ſit futurum propriũ.

CONCLVSIONES.

Diffinitio eſt oratio quod quid eſt res explicans & explanans.
Genus eſt quod prædicatur de pluribus differẽtibus ſpecie in quid.
Proprium eſt quod non i͂dicat quid eſt eſſe rei, ſoli autem ineſt & conuerſim prædicatur.
Accidens eſt quod contingit eidem ineſſe & non ineſſe.

Quæcunque prædicata, aliquid continere eorum, quæ à definitione continentur. Cap. V.

ILlud autem ignorare non debemus, ea omnia, quę ad proprium, quæ ad genus, quæ ad accidens referuntur, attribui etiam definitionibus poſſe. Nam ſi demonſtrauerimus, non ſoli ei cõuenire quod ſubeſt definitioni vt in proprio: aut non eſſe in definitione genus id, quod datum eſt, aut non ineſſe vlli eorum, quæ in definitione continentur, quod etiam in accidente dici põt, certe definitionem euerterimus. Ita quemadmodum iam dixi, quæ enumerauimus, quodãmodo ſub definitionem cadunt omnia. Nec vero ob eam cauſam in his omnibus via & ratio vna generalis quęrenda eſt. Non enim hoc inuentu facile eſt, & ſi inuentem ſit, tamen incertum erit omnino, nec magnũ adiumentũ ad id quod quærimus adferet. at ſi propria eorum ſigillatim via tradatur, facilior ex iis, quæ ſingulorum propria ſunt, de re propoſita erit explicatio. Itaque ſummatim & plane, vt ante dixi, facienda partitio eſt. tum ſua cuiq; & aſsignanda & tribuenda, quæ eadem generi & definitioni attributa dicimus. Quanquam fere quæ expoſita ſunt, apta ſunt ſingulis.

CON-

CONCLVSIO.

Quæcunque ad proprium, ad genus, ad accidens referuntur, definitionibus etiam applicari poſſunt.

Quot modis idem dicatur. Cap. VI.

PRimum autem omnium de eodem differendum eſt, quot modis dicatur. tripartito autem, vt planius dicam, diſtributum eſt. Aut enim nnmero, aut ſpecie, aut genere idem ſoliti ſumus dicere. Ac numero quidem eadem ſunt, quorum & nomina plura, & res vna eſt, vt veſtimentum & veſtis. Speciei autem eiuſdem ſunt ea quæ multa ſunt, neque ſpecie differũt: vt duo homines, vt duo equi. Ea enim eiuſdem ſpeciei dicũtur, quæ eidem ſpeciei ſubiecta ſunt. Itemq; eiuſdem generis ſunt ea quæ eidem generi ſubijciuntur, vt homo & equs. Aqua autem quæ ab eodem fonte manat, eadem dici alio modo atque ſuperiora videbitur: ſed tamen in eodem genere numeranda eſt, in quo ea quæ vnius ſpeciei quoquo modo habentur, præſertim cum cognatione quadam & ſimilitudine hæc inter ſe coniuncta ſint omnia. Siquidem aquæ omnes ꝙ ſimilitudinem quandam inter ſe habeant, eiuſdem ſpeciei ſunt, & aquæ ab eodem fonte fluentes quæ eædem dicuntur, non alia ratione differunt, niſi ꝙ excellentior ſit & maior ſimilitudo. Itaque non ab iis hoc genus ſeiungimus, quæ eadem quoquo modo ſpecie continentur. Conſtat autem inter omnes, id quod eſt vnum numero, idem appellari veriſsime. Idque ſolet in multas partes diſtribui, quarum prima eſt, & maxime propria ea qua aliqua eodem nomine vel definitione explicantur, vt veſtimentum & tunica, vt animal gradiẽs bipes, & homo. Secundo loco ea quæ eiuſdem ſunt proprietatis, cuius generis eſt hoc totum, quod vim habet ad cognitionem percipiendã, & homo, & quod ſublime natura fertur, & ignis eadem ſunt proprietate. Ter-

te. Tertio loco, cũ id ab accidentibus naſcitur, vt quod ſedet, quodq; muſica præditum eſt, idem eſt quod Socrates. Vnum enim numero hæc declarare omnia, ex iis qui nominum mutationem faciũt, intelligi poteſt. Sæpe enim ſi quem euocari iubemus nominatim, neq; is intelligit cui iubemus, alio tum nomine vtimur, quaſi facilius ex re aduentitia ſit intellecturus, ideoq; vel ſedentem, vel diſputantem ad nos accerſiri iubemus. Ex quo perſpicuum eſt, idem exiſtimare nos accidente declarari, quod nomine. Idem igitur tribus modis, vt expoſitum eſt, dicitur.

CONCLVSIONES.

Eadẽ dicuntur tribus modis: eadẽ genere, eadem ſpẽ, eadẽ numero.
Eadem numero ſunt quorum ſunt plura nomina, res autem vna.
Eadem ſpecie ſunt, quæ non differunt ſpecie: vt duo equi.
Eadem genere ſunt quæcunque ſub eodem genere continentur.
Quæuis aqua omni aqua eadem ſpecie.
Eadem vere ſunt quæ ſunt eadem numero.

Quãcunque Dialecticam diſputationem ex definitione de proprio, genere, & accidẽte cõſtare. Cap. V I I.

OMnẽ autem diſputationẽ de iis omnibus haberi & tractari, primum ex ac inductione perſpici licet. Si quis enim vnamquanque propoſitionem & quæſtionem perſpiciat & conſideret, is certe vel ex definitione, vel ex proprio, vl ex genere vel ex accidente eam conſtare animaduertet. deinde id ratiocinatione hac concludi poteſt. Quicquid enim de aliquo dicitur id neceſſe eſt conuerſim prædicari, vel nõ: Si ꝯuerſi prædicatur, definitio erit, vel propriũ. Nam ſi naturam rei explicet, definitio, ſi non explicet, proprium erit: preſertim cum proprium id eſſe definierimus, quod viciſsim diceretur, neq; rei vim naturamq; explicaret. Sin minus ipſum & res non conuertantur, aut in iis eſt quę in definitionem incluſa de

ſubiecto

ſubiecto dicuntur, aut non. Si in iis, quæ in definitione comprehenſa de ſubiecto dicuntur, aut genus, aut differentia ſit neceſſe eſt. quandoquidem è genere ac differentiis omnis diffinitio eſt. Si non eſt in iis, quæ in definitione continentur, profecto accidens ſit neceſſe eſt, ſiquidem accidēs id eſſe definiuimus, quod nec definitio eſt:nec genus, nec proprium, rei autem accidit. Deinceps genera prædicamentorū exponenda ſunt, ad quæ ex quatuor rerum, quas diximus, diſtinctiones differentiæq; referuntur. Sunt autem numero decem, ſubſtantia, quantitas, qualitas:ea quæ cum aliquo conferuntur, vbi, quando, ſitum eſſe, habere, facere, pati. Semper enim ad vnam harum decem accidēs, genus, proprium, & definitio pertinent: vt neceſſe ſit, omnes quæ ex his conſtabunt propoſitiones & quæſtiones, aut ſubſtantiam, aut qualitatem, aut quantitatem, aut aliquam aliam categoriam indicare. Id autem quod ſubſtantiam declarat, interdum ſubſtantiam ſignificare, interdum qualitatem, interdum aliud prædicamentum, ex hoc perſpici poteſt, quod cum propoſito homine aliquis dicit id, quod propoſitum ſit, eſſe hominem aut animal, is & naturam dicit, & ſubſtantiam explicat, cumq; propoſito & conſtituto colore albo, dicit id de quo agitur colorem album eſſe, naturam & ſubſtantiam declarat, explicatque qualitatem. Itemq; ſi propoſita magnitudine vnius cubiti, id confirmet, de quo agatur, magnitudinem eſſe vnius cubiti, ſubſtantiam dicit, & quantitatem indicat. Quod idem in cæteris contingit. Siue enim idem de ſe dicatur ſiue genus de eodem, naturam ſubſtātiamq; declarat. Sin de alio non naturam iam ſed vel qualitatem, vel quātitatem, vel aliquod aliud prædicamentum indicat. Quare hæc tot ſunt, de quibus omnis inſtituitur diſputatio. Sequitur, vt quemadmodum propoſitiones eligamus, quibuſque rebus hæc nobis facultas ſuppeditabitur, doceamus.

CONCLVSIO.

Dicibilia omnia reducuntur ad quatuor Diffinitionem, Genus, Proprium, & Accidens: Quæ autem dicuntur ad decem prædicamẽta: Subſtantiam, Quantitatẽ ad Aliquid, Qualitatem, Actio paſſio, Quando, Vbi, Poſitio, & Habitus.

De Dialectica Propoſitione. Cap. VIII.

PRimum igitur exponẽdum eſt quid ſit propoſitio dialectica, quid quæſtio dialectica. Neque enim propoſitio quæſtioq; omnis dialectica putanda eſt; præſertim cum nemo qui quidem mentis ſuæ ſit; proponat diſputandum, quod videatur nemini; neque id quærat quod perſpicuum ſit omnibus, aut plurimis: quandoquidem quæ nullam dubitationem habent, de illis diſputare nemo velit. Eſt autem propoſitio, interrogatio probabilis, quæ non ſit contra opinionem, vel oium, vel cõplurium, vel ſapientũ: ac ſapiẽtũ aut oium: aut permultorum, aut eorum, quorum maxime perſpecta eſt & ſpectata ſapientia. Ponere enim licet quod ſapientibus probetur, dummodo maxime partis ſententiis minime repugnet. Pertinent etiam ad propoſitiones huius generis ea omnia & quæ ad probabilium ſimilitudinem accedunt, & quæ contraria ac diſparata iis ſunt, quæ probabilia videntur, omnesq; ſententiæ, quæ iis artibus, quæ inuentæ ſunt, congruunt & conſentiunt. Nam ſi hoc probabile eſt, eandem in contrariis artẽ verſari, etiam illud, eidem ſenſui ſubiecta eſſe contraria probabile videatur. Et, ſi vnam numero grãmaticam eſſe, tibiarũm etiam artem vnam eſſe probabile erit. Sin plures grammaticæ, plures etiã artes eſſe tibiarum. Hæc enim ſimilia & cognata ſunt omnia: Itemq; ea, quæ probabilibus contraria ſunt, modo diſparatorum, ſi proponantur, probabilia videbuntur. Si etiam hoc probabile ſit, Afficiẽdos eſſe beneficiis amicos, illud enim probabile erit. De amicis non eſſe male merendum. Atqui contrarium eſt, male merendum

eſſe

eſſe de amicis diſparatum vero, non eſſe male merendum. Similiter, ſi de amicis bene merendum ſit, de hoſtibus non eſt bene merendum, quod in numero eorum contrariorum eſt, quæ diſparata dicuntur. Contrarium enim eſt, Bene merẽdum eſſe de hoſtibus. Eadem eſt ratio cæterorum. Ex ſimilitudine etiam probabile exiſtet, contrarium de contrario. Si enim de amicis bene merendum eſt, de inimicis etiam male, quorum illud, Bene de amicis merẽdum eſt cõtrarium eſt huius. De inimicis male merendum eſt. vtrum autem id vere dicatur, necne, deinceps cum de contrariis diſſeremus, docebimus. Hoc autem perſpicuum eſt, ſententias omnes, quæ artibus conſentiunt, propoſitionibus iis, quæ dialecticæ ſint, attribui oportere. Licet.n. ea proponere omnia, quæ probantur iis, qui in illis artibus verſati ſunt, veluti ea, quæ medicina tractat, vt medici: ea etiam quæ geometria continentur, vt geometræ officio fungamur. Quod de aliis iudicandum eſt eodem modo.

CONCLVSIO.

Propoſitio dialectica eſt probabilis interrogatio, quæ non ſit contra opinionem, vel omnium, vel complurium, vel ſapientum eorum, quorum maxime perſpecta & ſpectata ſapientia eſt.

De quæſtione & propoſito dialectica. Cap. IX.

QVæſtio autẽ dialectica eſt, quæſtio aut ad expetendum & fugiendum, aut ad veritatem cognitionemq; pertinens, vel per ſe vel adiumẽtum afferens ad aliquid aliud eius generis, de qua aut neutram in partem, aut contra plerique ac ſapientes ſentiunt, aut ſapientes contra ac plerique, aut vtrique ipſi ſecum diſcordant. Sunt enim quæſtiones quædam ad perſequendum quid & declinandum, cuius generis hæc eſt, Vtrum voluptas bonum eſt, necne. Aliæ ſunt ſolum cognitionis & ſcientiæ. vt ſi quæratur, Sit, necne mundus,

mundus, ſempiternus. Quædam ipſæ per ſe ad neutrũ horum valent, habent tamen vim ad id efficiendum, Multa enim ſunt, quæ per ſe ad cognoſcendum nos nõ mouét, niſi aliorum cauſa, vt per ea alia diſcamus. Sunt etiam quæſtiones, ex quibus ratiocinationes contrariæ conficiuntur. Vtrum enim ſic, an ne ſecus ſit, quæſtio eſt, propterea ꝙ in vtranque partem rationes probabiles ſuppetant, & de quibus quia magna & ardua ſunt, diſſerere non poſſumus, rati difficilem eſſe cauſæ explicationem, quo ex genere hæc eſt, vtrum mundus æternus eſt, necne. id enim incidere poteſt in diſputationem, Ac propoſitio quidẽ & quęſtio expoſitę ſunt. Propoſitum autem ſententia eſt admirabilis, contraq́; opinionem omnium, alicuius eorum, quorum in philoſophia illuſtris eſt & peruagata fama. veluti non poſſe contradici, vt placet Antiſtheni, vel moueri omnia, Heracliti ſententia. vel vnum eſſe omnia, quemadmodum ait Meliſſus. (nam curare quæ quiſque contra opinionem & ſententiam omnium afferat, amentia eſt.) aut ea de quibus cum ſint ꝯtra opiniones, diſputamus: quale illud eſt, Non omne quod eſt, aut factum eſt, aut ſempiternum, vt Sophiſtis placet. Eum enim qui muſicus ſit, eſſe grãmaticum, cum neque natum ſit, neque ſempiternus. Id enim & ſi vni alicui non probatur, tamen probabile videtur, ꝙ ratio & argumentatiò probabilis in promptu ſit. Ac propoſitum quidem etiam quæſtio eſt, non omnis quæſtio propoſitum, quandoquidem nonnullæ quæſtiones ſunt eiuſmodi, de quibus neutram in partem ſunt ſententiæ. Propoſitum autem eſſe quæſtionem, hinc perſpici poteſt, ꝙ neceſſe eſt, vt dixi, aut multos de propoſito à ſapientibus, aut quo quomodo à ſe ipſos diſſentire, quippe cum propoſitum ſit ſententia contra opinionem omnium. Quanquam autem omnes fere dialecticæ quęſtiones hodie propoſita vocantur, tamen nihi referet quocunque nomine vtamur. Neque enim hæc ita diſtinximus, quaſi nomina con-

na conſtruere velimus, ſed vt ne ignoraremus quæ ſit eorum diſtinctio. Nec vero omne propoſitum omnemúe quæſtionem nobis ad diſputandum proponere debemus, ſed de qua quærat aliquis eorum qui rationem deſiderent non pœna digni ſint, aut ſenſu carent. Nam & qui quærunt, Sint, necne Dij colendi, & aman diparentes, ſupplicio coercendi ſunt. & qui, ſit ne alba nix necne, ſenſu carent. Nec de iis etiam quæſtionibus & propoſitis diſputare debemus, quorum fides vicina eſt, & facilis explicatio, aut nimiũ remota & difficilis, quoniam illa nullam dubitationem afferant, hæc maiorem quam vt eã ferre poſsit exercendi conſuetudo.

CONCLVSIONES.

Quolibet proferente contraria opinionibus ſapientum ſollicitum eſſe ſtultum eſt.

Qui dubitant vtrum oporteat Deos venerari, & parentes honorare, an non indigent pœna.

Qui dubitat vtrum nix ſit alba indiget ſenſu.

De diſſerendi dialecticaq; augumentationis ſpeciebus. Cap. X.

HIs autem expoſitis, deinceps quot ſint genera argumentationum dialecticarum, dicendum eſt. Eſt aũt vna quæ inductio, altera, quæ Ratiocinatio nominatur. Ac ratiocinatio quid ſit iam dixi-mus, Inductio autem eſt, ex rebus ſingulis ad vniuerſas progreſsio: vt ſi gubernator is demum ſit optimus, qui peritus & doctus, itemq; auriga in quaque etiam re qui ſit peritus & exercitatus omnino ſit optimus & præſtantiſsimus. Inductio quidem plus valet ad faciendam fidem, aptiorq; eſt, ſenſuumque iudicio familiarior & notior, ac ſæpius in populi ore verſatur. Ratiocinatio autem magis vrget, ad eoſque qui contradicunt, refellendos potentior eſt. Ac genera quidem è quib⁹ argumẽtationes dñr, ea ſunt quæ diximus.

De

De rationibus, quibus magnam argumentorum copiam nobis ad diſputandum comparamus. Cap. XI.

RAtiones autem, quibus magnam ratiocinationum argumẽtorumq; copiam comparabimus, ſunt quatuor. quarum vna eſt in propoſitionibus eligendis, altera in diſtinguẽdo, quot modis quicque dicatur, tertia in differentiis inueniendis: quarta in ſimilitudinis cognitione & ſcĩetia. Sunt etiam quodammodo eorum trium propoſitiones. Licet enim ex vnoquoque eorum propoſitionem ducere, vt expetendum eſſe vel quod honeſtum eſt, vel quod iucundũ eſt, vel quod vtile: & hoc inter ſenſum & ſcientiam intereſſe, quod ſi ſcientia amiſſa ſit, rurſum comparari poteſt, ſenſus ſemel erutus & amiſſus, non poteſt recipi, Et quam rõnem habet id quod efficit bonam valetudinem ad bonam valetudinem, eandem habere id quod firmam conſtitutionẽ facit ad firmam conſtitutionem, Atqui prima propoſitio eſt ex iis, quæ multis modis dicuntur, ſecunda è differentia, tertia ex ſimilitudine.

CONCLVSIONES.

Duplex eſt argumentationis dialecticæ ſpecies, Ratiocinatio & inductio.

Inductio plus valet ad faciendam fidem, Ratiocinatio autem magis vrget.

De propoſitionum acceptione. Cap. XII.

PRopoſitiones igitur eligẽdę ſunt, quot modis de propoſitione diximus, vt vel oĩum ſententias ſeligamus, vel plurimorum, vel ſapientum: atq; eorum vel omnium, vel plurimorum, vel eorum, in quibus valet opinio ſapiẽtiæ. vel eas etiam, quæ contrarię ſint iis, quæ ex diſparatis fiunt, vt ante diximus. Hoc

etiam

etiam vtile, in iis eligendis non ſolum probabiles ſumere, ſed eas etiam, quæ ad earum ſimilitudinem accedunt. vt eundem ſenſum in contrariis verſari, quoniam etiam ars & ſcientia verſatur, itemq; nos cernere aliqua re in aſpectum intromiſſa & recepta non inde eiecta & emiſſa. quoniam eodem modo audimus, guſtamus, & olfacimus. Quod idem fit in cæteris. Iam ea pro initio & propoſito aſſumenda ſunt, quæ in omnibus, vel certe in plurimis rebus intelligantur. Dant enim, qui non ſatis acute inſpiciunt, in aliqua re non ita reperiri. Delectus etiam ex iis argumentationibus habendus eſt, quæ ſcriptæ ſunt, ſed deſcriptiones ita faciendæ ſunt de quoque genere, vt ſeparatim proponamus, veluti de bono, aut de animantibus, ac de omni genere bonorum, initio facto à queſtione naturæ. Notandæ etiam ſunt omnium ſententiæ, vt placere Empedocli, quatuor eſſe corporum initia & elementa. Dictum etiam clari hominis proponamus licet. Propoſitiones autem & quæſtiones in partes tres diſtributæ ſunt. partim enim ad vitam & mores, partim ad nature obſcuritatem, partim ad diſſerendi rationem pertinēt. Ad vitam & mores, quales hæ ſunt, Sitne parentibus potius parendum, an legibus, ſi diſcrepent? Ad diſſerēdi rationem hæ, Vtrum eadem ars in contrariis verſetur? Ad naturæ obſcuritatem, vt, Sitne mundus ſempiternus? eadem eſt rō quæſtionum. Quanquam aūt quæ ſingulæ ſunt earū quas diximus, de iis difficile eſt certū aliquid tradere, tamen diligentia nobis adhibenda eſt, inductionis conſuetudine, vt ex forma, quā præſcripſi quæ ſit, quæque intelligamus. Ac inſtituto quidem philoſophorum, ad veritatem, dialecticorum, ad opinionem & veriſimilitudinem, hęc omnis de iis dirigi debet diſputatio. Sumendę ſunt aūt quam maxime vniuerſæ omnes propoſitiones, & vna in multas diſtribuenda eſt. vt, eadem arte contraria contineri, deinde aduerſa, tum ea quæ cum aliquo conferuntur. Eo-

Kk demq;

demq; modo hæ in partes diuidendæ ſunt, quoad diuidi poſſunt. vt bonorum & malorum eandē eſſe artem, alborum & nigrorum, frigoris & caloris, itemq; in cæteris faciendum eſt. Ac de propoſitione quidem ſatis multa dicta ſunt.

CONCLVSIONES.

Tres ſunt propoſitionum ſpecies, Ethica, Phyſica, & Logica.
Contrariorum eadem eſt diſciplina.

De diſtinctione Multiplicis. Cap. XIII.

A cōtrariorum mō.

IN illo autem, quot modis quidq; dicatur, non ſolum videnda ſunt quæ alio mō dicuntur, ſed danda etiam opera eſt, vt rationes afferantur. veluti non ſolum explicandum eſt, bonum alio modo dici iuſtitiam & fortitudinem, quam id, quod ad firmam affectionem corporis, & id, quod ad bonam valetudinem efficiendam valet, ſed etiam illa hoc ipſo, quod affectiones quædam ſunt & qualitates: hæc ob eam cām, quod vim habeant efficiendi aliquid, non quod ipſa ſint qualitates. Quod in cæteris omnibus videndum erit diligenter, An aūt ſpecie multis modis, vel vno modo aliqua dicantur, ex his perſpici poteſt. Primum ex contrario conſiderandum eſt, an multis modis dicantur, ſiue ſpecie, ſiue etiam nomine diſcrepent. Sunt enim quædam, quæ ſtatim nominibus aliis atq; aliis differant. vt ei quod acutum eſt in voce, contrarium eſt graue: in magnitudine, obtuſum. Perſpicuum eſt igitur, id multis modis dici quod acuto cōtrarium eſt. Quod ſi hoc, etiam quod acutum eſt. vtriuſq; enim ratione alterum erit contrarium: qm̄ non idem acutum obtuſo & graui contrarium futurum eſt, atqui vtrique acutum eſt cōtrarium. Rurſum grauitati in voce contrarius eſt acutus, ſonus in magnitudine, leuitas: ita grauitas multis modis dicitur: quando quidem etiam eius ↄtrarium,

contrarium . Itemq; qm̄ honeſtū in animali,turpe contrarium eſt.in domo vitium,fit,vt honeſtum ſit homonymum. In quibuſdam cum nomina non ſint varia, tamē aperta ſpeciei diſtinctio eſt,vt in albis & nigris cōtingit.Vox enim & clara,& fuſca dicitur,itemq; color albus & niger. Non igitur nomine diſcrepant cum interim perſpicua ſpeciei aut generis declaretur differētia. Non enim eodem modo color fuſcus,& vox fuſca appellatur.Atque etiam in ſenſu id perſpici licet.Quæ enim eiuſdem ſunt generis, eidem ſenſui ſubiecta ſunt: de eo autem quod in voce clarum eſt, & album in colore,nō eodem ſenſu iudicamus, ſed hoc aſpectu, illud auribus. Itemq; eius quod acutum eſt & obtuſum, in ſaporibus & magnitudinibus, non in eodem ſenſu iudicium eſt: ſed huius in tactu,illus in guſtu. Neque enim hæc nominibus dſcrepant, neque ipſa per ſe, neque cōtraria:quippe cum obtuſum vtrique ſit contrariū.Præterea videndum eſt, vni ne quid ſit contrarium, alteri nihil ſit omnino. vt voluptati quæ ex potione capitur, contrarius dolor eſt is quem ſitis affert: at huic quæ ex cognoſcendo & diſcendo capitur,diametron lateri incomparabilē eſſe,nihil ɔtrarium eſt, ita voluptas multis modis dicitur. Cumq; amare ex animo & odiſſe cōtraria ſint, amare autem, vt ad actionem corporis referatur,nihil habeat,ob eam cauſam amare multis modis dicitur. Hoc etiam conſiderandum eſt in iis inter quæ media interiecta ſunt,vtrum aliquorū ſit medium, aliorum nihil ſit: aut ſitne vtriuſque, nec tamen idem medium,vt inter album & nigrum colorem, fuſcus eſt interiectus: inter vocem claram & fuſcam, nihil niſi forte raucum interiectum eſt, vt placet quibuſdam, raucam vocem eſſe interiectam, vt ſit albus in homonymis itemq; niger. Præterea hoc etiam videndum eſt, ſint ne aliquorum plura media aliorum vnum: vt inter album & nigrum colorem plura ſunt interiecta. Coloribus.n.multa ſunt interiecta: voci vnum rauce-

 do.

do. In diſparatis etiam videndum eſt, dicantur ne multis modis, hoc modo: Si enim vnius multi ſunt modi, etiam cõtrarij multi modi erunt. vt, ſi non cernere multis modis dicatur, vno, priuatum eſſe oculis, altero, non fungi oculorum officio: cernere etiam multis modis dicatur neceſſe eſt. Vtriq; enim non cernere aliqua ex parte opponetur. vt non habere aſpectum, & habere: & non fungi officio oculorũ, ac fungi. In iis aũt cõtrarijs quæ priuantia dicuntur, hoc ſpectandum eſt, Si vnum multis modis dicatur, etiam alterum. vt, ſi ſentire animo & corpore multis modis dicatur etiã multis modis dicet nihil ſentire nec animo, nec corpore. Ea autem priuantia eſſe hinc intelligi licet, quod animantia nata ſunt ad ſentiẽdum animo & corpore. Iam vero in coniugatis hęc ſpectanda ſunt: Si iuſtæ multis modis dicaƒ, eius etiam quod in iuſtum eſt multa erũt genera. Ex vtraque enim iuſta re quod iuſtum eſt nominatur. Vt ſi iuſte appelletur, ex ſua ſententia iudicare & recte eodem modo etiam, quod in iuſtum eſt appellabitur. Similiterq; ſi quod ad valetudinem pertinet multis modis dicatur, etiam accommodate ad valetudinem multis modis dicetur. Vt quoniam quod ad valetudinem valet, dicitur, & quod efficiens eſt valetudinis, & quod conſeruans eſt, & quod indicas: ſic accommodate ad valetudinem, vel efficiendam, vel tuendam, vel indicandam. Itemq; in cæteris, ſi vnius multa ſint genera, caſus etiam multa erunt: & ſi caſus multa, etiam illius. Atq; etiam videndum eſt, ſin ne genera prædicamentorum quæ ex nomine dicuntur, eadem omnibus. Si enim non eadem eſt appellatio, certe id de quo agitur, ambiguum eſt. vt bonum in cibo ideſt, qđ eſt efficiens voluptatis in medicina, quod efficiens eſt valetudinis: in animo, affectum eſſe, vt temperatum eſſe, vel fortem, vel iuſtum. Quod idem in homine ɔtingit. Hoc etiã aliquoties in prædicamẽto. Qñ reperitur, vt in tpe bonum. Bonum.n. dicitur, quod oportune

Locus à caſibus.

opportune fit & in tẽpore. Hoc fit in prædicamẽto quã-
titatis ſæpius, vt quod fit modicè. Bona.n. eſt mediocri
tas: quia propter bonum multis modis dr̃. Itemq́; can-
dor in corpore color appellatur, in voce, quod intelli-
gi poteſt. Eodemq́; modo id quod acutum eſt. neq;.n.
ſimiliter in oĩbus idẽ dr̃. vt vox acuta eſt ea quæ cita: vt
placet iis qui modos & concentus in numeris conſe-
ctantur. angulus aũt acutus is eſt, qui minor eſt recto:
& machæra; cuius eſt acutus angulus. Videndum eſt
etiam, ſintne genera eorum quæ eidem nomini ſubie-
cta ſunt varia, ne vnũ ab altero contineatur. vt ὄνος ani-
mal & vas. Eorum.n. varia eſt nominis definitio & ra-
tio. Nam aĩal quid declarat, vas quale quid. Sin vnum
genus ab alio contineatur non neceſſe eſt varias eſſe
rationes. vt corui & aĩal, genus eſt, & auis. Cum igitur
coruum auem eſſe dicimus; aĩal quoddã eſſe dicimus.
ita de eo vtrunque genus dicitur. Itemq́; cum coruum
animal pennigerum bipes nuncupamus, auem eum
eſſe declaramus. Ita vtrunq; genus in coruo, eorumq́;
ratio intelligetur. In iis, aũt generibus, quorum vnum
non ab altero continetur, hoc non contingit. Neq;.n.
cum vas dicimus, aĩal dicimus: neq; vas, cum aĩal. Nec
vero in eo ſolum de quo agitur ſpectare debemus, an
ſint varia genera, quorum neutrum alterum contine-
bit: ſed ex cõtrario etiam, id perſpici debet. Nam ſi con
trarium multis modis dicatur, profecto id etiam quod
propoſitum eſt, dicatur multis modis neceſſe eſt. Vtile
eſt etiam definitionem eius quod concretum eſt, dili-
genter ponderare & exquirere. vt albi corporis, &
claræ vocis. Sublato.n. eo quod proprium eſt, eadem
relinqui debet definitio. quod in homonymis non con
tingit: veluti i iis ipſis quæ à nobis modo prolata ſunt.
Superioris.n. hæc erit definitio. Corpus album, cor-
pus eſt quod tali eſt colore affectum. Poſterioris hæc,
Vox clara, eſt vox quæ facile intelligitur. Sublato igi-
tur corpore & voce, non idem in vtroque relinquitur.

At qui deberet,ſi quidem ſynonymũ erat album , quod in vtroque idem eſſe dicebatur.Et qm̃ ſæpe in definitionibus homonymum , quod ꝓñs eſt, ignorať iterum ſpectanda definitio eſt.Vt ſi quis efficientia valetudinis & indicantia eſſe dicat ea,quæ aptam compoſitionem quandam valetudini adhibent, non id reſpuẽdum eſt,ſed exquirẽdum quid in vtroque aptam cõpoſitionẽ adhibere valetudini dixerit.vt ſi illa tãta eſſe dicat, vt efficiant valetudinẽ:hæc eiuſmodi, vt indicent qualis ſit affectio.Præterea,illud ẽt conſiderandũ eſt, poſſint ne ꝯferri ex maiore vel ex ſimilitudine.vt vox clara,& alba veſtis,acutus ſapor,& vox acuta.Hæc.n.nec eodem mõ alba & acuta dicuntur, nec alterum altero magis tale. Ex quo fit,vt id quod acutum eſt, & qđ album,ſint homonyma.quippe cũ ſynonyma oĩa valeant ad comparationẽ.Nam aut ſimilia dicentur, aut aliud alio maius.Qm̃ autem diuerſorum generum, quorum neutrũ ab altero cõtinetur, alterius generis & ſpeciei dr̃iæ ſunt (vt aĩalis & ſcientiæ, qm̃ eorum ſunt diuerſæ differentiæ)videndum eſt, an ea quæ eidem noĩ ſubiecta ſunt,dr̃iæ ſint diuerſorum generum,quorum vnum ab altero non contineať,vt quod acutũ eſt,vocis & magnitudinis. Vox.n.à voce differt, quod acuta ſit, item magnitudo à magnitudine.Ita fit,vt acuti vocabulum ſit in homonymis.Diuerſorũ .n.generum,quorũ vnum ab altero non continetur, diuerſæ ſunt dr̃iæ.Iam illud etiam ſpectare debemus, eorum ne quæ eidem noĩ ſubiecta ſunt,diuerſę ſint dr̃iæ.vt coloris eius qui in corpore ineſt, & eius qui in cantibus,variæ ſunt differentiæ.illius quod valet ad ſeparãdum aſpectũ,& quod ad cõparandum huius non eædẽ ſunt:quo fit vt color variis modis dicatur.Earundem.n.rerum eędem ſunt differentiæ.Poſtremo,qm̃ ſpecies nullius differentia eſt, (homo.n.& bos non in numero differentiarum habentur,cum ſpẽi nomen vimq; obtineant,) videdum eſt diligenter,eorum ne quę eidem noĩ ſubiecta ſunt,vnum in ſpecie,

Idẽ in antepdicamentis.

in ſpē, alterum in dr̄ia numeretur. veluti candoris qui accidit corpori, coloris eſt ſpēs: q aūt in voce ſpectat, dr̄ia. Differt.n. vox à voce. qd̄ clara ſit & candida. Ac in iis quæ multis modis dicunt, hæc ꝯſideranda ſunt oīa.

CONCLVSIONES.

Quod modis dicitur vnum oppoſitorum tot modis dr̄ & reliquum.
Diuerſorum generum quorum vnum non continet alterum, diuerſa ſunt ſpecies & differentiæ.

De differentiarum inuentione, & ſimilium conſideratione, & inſtrumentorum vtilitatibus. Cap. XIIII

DIfferentias aūt ex iis gn̄ibus, quę ad imum quaſi caput referuntur, perſpicere, & iudicare debemus. veluti quid inter iuſtitiā & fortitudinem inter ſit & inter prudētiam ac tēperantiam. qm̄ hæc ex eodē gn̄e virtutis nata ſunt oīa. Præterea, ex generibꝰ, quæ diuerſis continent, dr̄ias rerū intelligemus, ea inter ſe comparando, inter quæ non eſt valde magna diſtantia. vt quid ſenſus à ſcīa differat. In iis.n. quę multū inter ſe diſcrepant, facile apparent eorū diſtinctiones & ſimilitudines. Similitudo vero ī iis ſpectāda eſt: quæ in diuerſis generibus collocant. vt alterū ad alterū eſt, ſic aliud ad aliud: hoc mō. Quā rōnem habet ſcīa ad id quod ſcīę ſubiectū eſt eandem ſenſus habet ad id quod ſub ſenſum cadit. Itēq; vt alterū in altero eſt, ſic aliud in alio: hoc mō. Quemadmodum aſpectus ī oculo eſt, ſi mens in aīo: & ſicut in mari tranquillitas, ita ſerenitas eſt in aere. qm̄ vtrūq; eſt quies vacuitaſq; ventorū. Earum aūt rerū, quarū magnę ſunt diſsimilitudines & diſtinctiones, vſus & exercitatio capiēda eſt maxime. Sic.n. facilius quæ aliarū ſunt ſimilitudines perſpicere poterimus. Atq; ēt illud ſpectādum eſt, in ea ne omnia quæ ad idem genus pertinent, aliquid idem cōueniat. vt in hoīem, equum, & canem. Si.n. vnum & idem in eos cadat, hoc ipſo erunt ſimiles. Meditatum aūt &

in promptu habere quot quicq; modis dicat̃,magnũ ad perſpicuitatẽ affert adiumentum.Facilius.n.quid ſit id de quo agit̃,ſi explanatum ſit quot modis dicatur intelliget̃.In eo etiã magna vis eſt,vt de re ipſa,non de nõie tractetur argumentatio.Nam ſi incertũ ſit,quot modis id de quo agitur dicat̃, fieri poterit,vt & is qui rñdent, & is qui interrogat,non eodẽ animi ſenſum referat & intelligentiã.At ſi explicata ſit ambiguitas, & is qui rẽ proponit ad diſputandũ,aĩ ſenſum de re ipſa exprimat, profecto ridiculus ſit is qui rogat,niſi eodẽ oẽm conferat conuertatq; orõnem.Magnam ẽt vim habet,& vt ne fallaci ↄcluſione ab aliis capiamur, & vt alios captioſo ↄcluſionis gñe fallamus. Si.n.quot modis id de quo agitur ſciamus, non decipiemur, intelligemusq; iis ne qui rogat, ad eandẽ intelligentiã oẽm conferat orõnem, & nos ſi ponamus qõnem, eum qui rñdeat,ſi ignoret quod modis id de quo agitur dicatur fallaci cõcluſione poterimus captare. Sed huius rei non ſp eſt locus,ſed cũ eorũ quæ ambigue dicuntur,alia vera, alia falſa ſunt.Nec vero hic locus aptus eſt & ꝓprius dialecticę.Itaq; iis oĩbus qui rõne & veræ diſſerere volunt,hoc oĩno fugiendum eſt, ne eorũ in noĩe verſetur diſputatio & ↄtrouerſia,niſi forte aliqs nõ poſsit aliter de re ꝓpoſita diſputare. Dr̃iarum aũt inuẽtio & ad rõcinationes ↄficiendas de eodem & alio vtilis eſt, & ad cognoſcendũ quid quicq; ſit.Cõferre quidẽ ad ratiocinationes de eodẽ & alio,hinc ꝑſpici põt,ꝙ ſi rerũ ꝓpoſitarũ diſsimilitudines diſtĩctionesq; iuenerimus, facile non eſſe idem docebimus. Ad perſpiciendũ aũt quid quicq; ſit,ꝙ eam orõnem,quæ vim & naturam cuiuſq; rei exprimat,ex ꝓpriis cuiuſq; rei dr̃iis intelligere ſolemus. Similiũ vero cognitio hãc nobis cõmoditatẽ afferet, vt argumẽtationes & ꝑ inductionẽ & per rõcinationes quæ ex cã ducuntur,tractemus,& definiẽdo vim naturamq; rerum explicemus. Argumentationes quidẽ per inductionẽ tractabimus,quia rerũ ſingularum

larum quę ſimiles erunt inductioné,res vniuerſas ꝯclu di exiſtimamus. Neq;.n.facile inducere poſſunt ij, qui ignorãt rerum inter ſe ſimilitudines.eas aũt quę per ra tiocinationes ex cã tractant quod probabile eſt,vt res hét ĩ vno eorũ quæ ſimilia ſunt, ſic in reliquis habere. Ita de quacunq; re copioſe differere poterimus, illud ante dicemus ꝯuenire oportere,quéadmodũ in his res ſe habet,ita in eo quod propoſitũ ſit habere.Cũ aũt illud docuerimus,ét id de quo quærit in cã,docuerimus. Nam cũ id poſitum ſit à nobis,quéadmodum in his ſit, ita eſſe in eo de quo quærit,neceſſaria ꝯcluſione confecta res ſit à nobis.Definiendi aũt artem tenebimus, ꝙ ſi poſsimus quid in quaq; re idé ſit pſpicere,nõ igno rabimus ad quod genus ij qui definiunt,ré propoſitam referre debeãt.Genus.n.id eſt,qđ ex iis quæ cõia ſunt, in definiédo quid quicq; ſit, latiſsime patet.Atq; ét in iis quæ multũ diſcrepant ad definitionem vtilis ſimilitudinis cognitio eſt.vt idem eſſe tranquillitaté in mari,& in aere ſerenitaté,qm̃ vtrunq; eſt quies.& ꝙ punctũ in linea,id vnũ in numero,quia, vtrũq; principium eſt.Quapropter ſi genus cõe in reb⁹ oĩbus dederimus, nõ videbimur alienis verbis definiédo rem explicaſſe. Quin ét ij qui definiunt,fere eũdem modũ in definiendo ſeruare ſolét.Nam & vnũ principiũ numeri,& punctum lineæ principium eſſe definiunt. Ex quo perſpicuũ eſt,eos cõe vtriuſq; genus dicere. Ac oportunitates quidé & habilitates,quib⁹ rõcinationes tractabunt, diximus.Locos autem, ad quorum vſum hæc ipſa accommodanda ſunt, deinceps trademus.

CONCLVSIONES.

Genus in definitione aſſumendum eſt illud,quod ex hiis, quæ cõia ſunt in definiendo quid quidque ſit latiſſime patet.

Vnum eſt principium numeri,& punctum lineæ.

Primi libri Topicorum Finis.

ARISTO.

ARISTOTELIS TOPICORVM

LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI:

De locis abſolutis accidentis vel ad refellendum, & destruendum: ſiue ad aſſerendum, & conſtruendum.

De quæſtionibus vniuerſalibus: & in quibus nam prædicatũ eſſe & ineſſe conuerti contingat. Caput primum.

QVAESTIONES autem partim vniuerſales ſunt partim ſingulares. vniuerſales ſunt hæ, Omnis voluptas bona eſt, nulla voluptas bona eſt, Singulares hæ, Eſt quædam voluptas bona, quędam voluptas non eſt bona. Vtrunq; autem genus quæſtionum vniuerſis quæſtionib⁹, quæ ad confirmandum. & infirmandum valent, continetur. Si.n. docuerimus aliquid in totum genus cadere, etiam in partem aliquã cadere oſtenderimus. Itemq;, ſi in nullam rem cadere oſtendemus, nõ in totum genus docebimus conuenire. Primum igitur de vniuerſalibus quę ad refellendum valent dicendum eſt, quod ad generales & eas quæ tanquam partes ſubiectæ ſunt generi, pertinent, & ꝙ propoſita ſæpius afferunt ad diſputandum quæ aiunt, quam quæ negant. ij autem qui contra diſputant, ſolent fere refellere. Sed difficillime ea quę ab accidente propria trahitur, reciprocatur argumentatio.

A conuerſione.

A diffinitione.

mentatio. Aliqua enim ex parte, non totũ, in ſolis accidentibus poteſt. Nam & à proprio & à definitione & à genere, viciſsim etiam retro commeet argumentum neceſſe eſt. vt ſi cui inſitum ſit, vt ſit aïal gradiens, bipes, viciſsim id animal gradiens, bipes eſſe vere dicetur. Similis eſt generis ratio. Si cui enim conuenit eſſe animal, id animal eſt. Quod idẽ contingit in proprio, Si cui enim id tributum ſit, vt aptum animum habeat ad percipiẽdam grammaticam, id aptum animum habebit ad percipiendam grammaticam. Nihil enim horum poteſt aliqua ex parte conuenire, aut non conuenire, ſed omnino vel conuenire, vel non conuenire. At accidens, vt candorem, & iuſtitiam, nihil prohibet quadam ex parte ineſſe. Quo circa non ſatis eſt candotem & iuſtitiam docere ineſſe, ſi docere velimus aliquẽ album eſſe vel iuſtum. Habet enim dubitationem propterea ꝙ quadam ex parte albus eſt vel iuſtus. Nõ igitur in accidentibus viciſsim hæc retro commeant neceſſario. In quæſtiones autem duo peccata incidũt, quæ exponenda ſunt. peccatur enim aut mentiendo, aut diſcedẽdo à verbis quæ impoſita ſunt rebus. Nam & ab iis peccatur, qui quod non cadit in aliquem cadere confirmant, & ab iis qui res minus vſitatis & tritis nominibus appellant, vt qui hominem platanum appellant, nominum impoſitorum fines tranſeunt propoſitæ inſtitutæque rationis. A *genere.*

CONCLVSIONES.

Propoſitionum aliæ vniuerſales, aliæ particulares.

Diffinitio, Genus, & proprium prædicata conuertibilia ſunt, non autem accidens.

Loci quæſtionum quòd aliquid inſit, vel non inſit. Cap. II.

PRimum videndum eſt, an id quod alio modo dicitur, pro accidente explicarit, quod peccatum in genere verſatur maxime. vt ſi quis cãdori accidere di-

re dixerit, vt ſit color: non enim accidit candori vt ſit color, cum eius ſit genus color. Atque id quidem fieri poteſt, vt nomine is, qui rem propoſuit, explicet, veluti accidere iuſtitiæ, vt ſit virtus. Sæpiſsime autem etiam, ſi non exprimat, tamen facile intelligitur genus pro accidente dictum eſſe. vt ſi quis candorem colore perfuſum eſſe dixerit, aut inceſſum moueri. Nullo enim ex genere denominatiue prædicatio de ſpecie dicitur: ſed omnia vniuoce genera de ſpeciebus prædicantur. Species enim & nomen generis ſibi vendicant, & definitionem. Qui igitur candorem colore tinctum dixit, nec pro genere vſus eſt colore, quia denominatiue dixit, neq; pro proprio aut definitione, quia proprium & definitio ad nullam rem aliam transferri poſſunt. At colore perfuſa ſunt etiam permulta, vt lignum, lapis, homo, equus. Ex quo perſpicuũ eſt, id expreſſum eſſe, tanquam accidens eſſet. Alius locus eſt, ſi videas id ne quod dictum eſt, in totum genus cadat, an in partem nullam. Quod in formis non in infinitis videndum eſt. Sic enim via, & ratione tradetur in paucioribusq; con ſiſtet tractatio. Initium autem à primis faciendum eſt, deinde vſque ad indiuidua progrediendum deinceps. vt ſi in contrariis verſari ſcientiam dixerit, videndum, an in iis quæ cũ aliquo afferuntur, & in iis, quæ aduerſa appellantur, & in priuantibus & in negatibus eadem ſpectetur ſcientia. Quod ſi ne tum quidem id perſpici poterit, rurſum hęc in partes vſq; ad indiuidua tribuenda ſunt, vt in iuſtis ne & iniuſtis rebus, aut in duplo & ſimplo, aut in cæcitate & aſpectu, aut in affirmantibus & negantibus. Si.n. in eorum aliquo oſtenſum ſit non eſſe eandem, ſublata & infirmata erit à nobis quæſtio. Quod idem iudicandum eſt, ſi in nullo eorum id reperiatur. Hic autem locus & ad confirmandum & ad infirmandum valet. Si.n. diuiſione adhibita vel in omnibus intelligatur, vel in pleriſq;, poſcendum eſt, vt aut vniuerſum detur, aut certe occurratur nobis nõ ita in quodam

Secundus locus.

Locus eſt conſtructiuus & deſtructiuus.

quodam reperiri. Nam ſi neutrum horum faciat, ineptus videbitur qui non concedat. Alius locus ducitur ex definitione accñtis, & rei, cui id accidit, vel vtriuſq; vel alterius. In quo id conſiderandum eſt, num quid in definitionibus non verum pro vero ſumptum ſit. veluti, ſi quæratur, Deus ne iniuriā faciat conſtituendum eſt, quid ſit iniuriam facere. Nam ſi ſit ſponte nocere, profecto Deus non facit iniuriam, quoniam Deus nocere non poteſt. Si etiam ponatur inuidus ſapiens ſtatuendum eſt quis ſit inuidus, & quid inuidia. Cum enim inuidia ægritudo ſit ex rebus ſecūdis alicuius boni viri, certe ſapiens non inuidet: eſſet enim improbus. Itemq; ſi ponatur, an qui indignatur inuidus ſit definiendo aperiendum eſt, qui ſit vterque. Sic enim verum ne ſit, an falſum quod dictum eſt intelligetur. veluti, ſi is inuidere dicitur, qui bonorū dolet rebus ſecundis, & indignari is, qui dolet improborum ſecūdis rebus, perſpicuum eſt, non inuidere eum, qui indignetur. In quo adhibendæ ſunt definitiones pro iis nominibus, quæ in definitionibus continētur, nec ab hoc deſiſtendum, quod ad res intelligatur. ſæpe enim tradita tota definitione, non intelligimus quod quæritur, at definitione adhibita pro aliquo nomine eorum, quę in definitione ſita ſunt, intelligimus. Præterea, ſiquis ex quæſtione ſibi propoſitionem conficiat, occurrendum erit. Si enim occurramus, hoc ipſo propoſitū confirmare videbimur. Quanquam autem hic fere locus idem valet, quod is, quem iam expoſuimus, videndum eſt, vtrum in toto genere, an in nullo reperiretur quod pro accidēte dictum eſſet, tamen modo quodam & ratione differunt. Tam vero exponēdum eſt, quæ appellanda ſint, vt pleriq; ſolent, quæque non ſint appellanda. Qui locus & ad confirmandum & refutandum valet plurimum. vt res nominibus iis, quæ trita ſunt, vulgo & vſitata, appellandas eſſe, at vero in conſtituendo quæ res tales vel non tales ſint, non audiendam eſſe multitu-

Tertius locus.

multitudinem. veluti ſalubria ea eſſe, quæ valetudinis efficientia ſint, ſtatuẽda ſunt illa quidem vulgi opinione; ſed vtrum id, de quo agitur efficiens ſit nec ne valetudinis, de eo non iam vulgi, ſed medicorum iudiciũ expectare debemus. Preterea ſi multis modis quid dicatur, propoſitum aũt ſit, conuenire, vel non conuenire alterum eorum, quæ multis modis dicuntur, exponendum eſt ſi vtrunque non poſsit. Hoc autem obſeruandum eſt in iis, quæ obſcura ſunt, non aperta. Nam ſi incertum non ſit quot modis dicatur, occurret ſtatim, non eſſe id explicatum, quod quæreret ac dubitaret, ſed alterum. Hic autem locus & probãdum & ad reprehendendum valet. Nam ſi confirmare volemus, alterum accidere docebimus, ſi vtrunque, non poterimus. Refellentes autem ſi vtrunque non poſsimus, alterum certe non dici & reperiri oſtendemus. Sed hoc intereſt, quod is, qui reprehendit & refutat, nihil debet ex iis, quæ conceſſa ſunt & conueniunt diſputare, nec ſi in toto genere, nec ſi in nulla parte expoſitũ ſit q̃d reperiri. Nã ſi cuiuis nõ accidere docebimus, in toto gñe reperiri aliquid reprehẽdemus. Itẽq́; ſi in vno aliquo reperiri dem̃rabimus, nulla ex parte reperiri ꝯfutabimus. At is, qui ꝓbat, ante debet profiteri, ſi in parte aliqua intelligat̃, in toto gñe intelligi, ſi mõ ꝓnunciatũ veriſimile habeat̃. Neq;.n. ſatis eſt ad probandũ aliquid in totũ genus cadere, in aliquã partẽ cadere, docere, veluti ſi hominis animus immortalis ſit, omnem etiam animum eſſe immortalem. Quapropter ante conuenire oportet, ſi quæuis anima ſit immortalis, omnem etiam immortalem eſſe: quãquam hoc nõ ſemper obſeruandum eſt, ſed tum denique, cum de toto genere cõem & vniuerſam orõnem non poterimus exponere. quemadmodum Geometra, triangulum tres angulos habere duobus rectis pares. Quod ſi non ſit incertum, quod multis modis dicitur, cum explicatũ erit quot eius ſint genera & modi, tum id & cõfirmandum erit,

Sextus locus à multiplici, conſtructiuus & deſtructiuus.

Locus ſeptimus à multiplicis diuiſione.

erit,& refellẽdum.vt ſi id, quod deceat,vtile ſit,aut honeſtum,oẽm diligentiã adhibere oportebit:vt vtrunq; probemus,vel refutemus in eo, de quo agatur, vt eſſe honeſtum & vtile,aut neque honeſtum,neq; vtile.Sin vtrunque non poteſt,alterum docẽdum erit,hac ſignificatione intelligi,hoc illud nõ intelligi.Eadem rõ eſt, ſi plures ſint partes in quas id,quod propoſitum ſit tribuatur. Præterea exponẽda ea ſunt quæ non ambigue multis modis dicuntur, ſed alio modo,vt artem vnam eſſe multarum rerum, aut quia ad eas tanquam ad finem referatur, aut quia earum ſit rerum quæ ipſæ ad finem pertinent,atque referuntur. veluti medicina eſt valetudinis,& rationis victus. aut quia eſt rerum duarum,quarum vtraque finis eſt,veluti rerum cõtrariarũ eandem eſſe artem.neque enim ex eo quia alterum alterius dicitur,finẽ eſſe finis intelligere poſſumus, aut quia vnius eſt ꝑ ſe & vi ſua, alterius temere & caſu. vt per ſe, triangulum habere tres angulos pares duobus rectis,temere & caſu, id quod latera habet æqualia.

Locus octauus à fine & his quæ ſunt ad finem.

Nam forte temere & caſu triangulum eſſe lateribus æqualibus triangulum,ex eo ſciri poteſt,ꝙ duobus rectis pares habet eos, qui intrinſecus adhibẽtur. Si igitur eadem ars eſſe multarum rerum nullo modo põt, certe omnino eſſe non poteſt.aut ſi quodam modo poteſt,perſpicuum eſt id fieri poſſe. In quo ad vtilitatem cauſæ noſtræ referenda eſt diuiſio, vt ſi confirmare quid velimus,ea proferenda ſunt omnia, quæ poſſunt, eaq; tribuenda ſunt in eas ſolum partes,quæ etiam ad probandum valebũt.Sin autem refellamus,in eas,quæ non poſſunt. cętera vero omittenda erunt.Hoc etiam in his obſeruandum erit tum, cum incertum erit quot modis quicque dicatur. Atque hoc in illo verſari,aut non verſari, iiſdem locis confirmandum erit. vt artem hanc in hac re cerni, aut tanquam in fine,aut tanquam in iis, quæ ad finem referuntur,aut in iis,quæ forte temere accidunt, aut contra non cerni aliquid vllo modo eorum,

do eorum,quos modo diximus. Eadem etiam ratio eſt cupiditatis,eorumq; omnium, quæ ſunt multarum rerum. Eſt enim cupiditas huius, aut illius rei, vel quaſi finis,vt valetudinis,vel vt eorum, quæ ad finem pertinent, veluti re medij. vel quaſi forte temere eueniat, quemadmodum in vino affectus eſt,qui in eo dulcedinem ſequitur,non quia vinum ſit,ſed quia dulce. Dulcedinem enim per ſe expetit, vinum temere & caſu, quandoquidem ſic aceſcat, non id iam appetit. Ita fit vt vinum forte temere appetat. Huius autem loci vſus eſt plurimus in iis, quæ,cum aliquo conferuntur,quoniam in eorum numerum veniūt omnia,quæ ſunt eius generis. Præterea, commutandum eſt verbum in id ꝙ magis dilucidum eſſe videatur,vt pro eo quod accuratum & exquiſitum eſt in opinione, apertum & perſpicuum dicendum eſt, & pro nimia cura rerum agendarum, ſtudium rerum agendarum. Si enim apertius & planius fiat quod dictum eſt,tum denique propoſitum facilius argumento cōcludi poterit. Valet autem hic locus & ad confirmandum quid,& ad refellendum. Vt autem contraria in eadem re cerni doceamus, genus ſpectare debemus veluti ſi volumus confirmare in ſenſu verſari integritatem & deprauationem, ſi ſentire iudicare eſt,& iudicare licet recte, & non recte, certe in ſenſu integritas & prauitas verſetur neceſſe eſt. Qui locus ex genere ducitur. Iudicare enim genus eſt ſentiendi,quoniam qui ſentit, quodam modo iudicat. Ex forma etiā generis duci poteſt. Quæ enim ſpeciei accidunt eadem etiam in genere intelliguntur omnia. vt ſi ſcientia ſit bona & mala, recta etiam ſit & praua affectio neceſſe eſt; ſiquidem affectio genus eſt ſcientiæ. Ac prior quidem locus vitioſus eſt ſi ad cōfirmandum adhibeatur, alter verus & commodus. Neq; enim neceſſe eſt quæcunque generi accidant, eadem ſpeciei accidere; quando quidem animal eſt pennigerum & quadrupes,homo non item. Omnia autem quę cadunt in ſpeciem

Locus nomus ab euidētiori appellatiqne

in ſpeciem,eadem neceſſe eſt cadere in genus.Si enim homo probus ſit,animal etiam probum.In refellendo contra prior locus verus eſt, alter vitioſus. Nam & quæ generi non accidũt, ſpeciei accidere non poſſunt: & quæ in ſpeciem non cadunt, ea non neceſſe eſt in ge nus non conuenire. Quoniam autem neceſſe eſt, in quibus genus dicitur, in iis etiam ſpeciem aliquam di-ci,quæcunque etiam genus habet,aut quæ à genere no men duxerunt eadem aliqua ſpecies retineat neceſſe eſt aut nomen ab aliqua ſpecie ducunt. veluti ſi de aliquo ſcientia dicatur, certe de eodem vel grammatica dicetur,vel muſica,vel aliqua ſcientia.Et ſi quis arte ſit inſtructus & præditus,aut nomen ab arte habeat, certe grãmatica,vel muſica,aut aliqua alia arte inſtructus ſit,neceſſe eſt: aut nomen ab arte aliqua ducet: veluti grammaticus vel muſicus appellabitur. Si quid igitur proponat quod nomẽ à genere duxerit.veluti animum moueri conſiderandum eſt, moueatur ne animus aliquo genere motionis, vt creſcat ne, an imminuatur, an intereat,an oriatur, an alio genere pulſus agitetur. Si enim nullo genere pulſus agitetur, certe non mouetur. Atque hic locus & ad confirmandum valet, & ad reprehendendum.Nam ſi aliquo genere motus mo ueatur,mouetur:& ſi nullum genus in eum cadat, certe non mouetur. Cui autem copia non ſuppetet argu mentorum ad propoſitum confirmandum, aut infirmandum,is à definitionibus pręſidium petere debebit, aut quæ rei propoſitæ propriæ ſint,aut quę eſſe videan tur.quod ſi ab vna nõ poſsit,à pluribus petat. Nam iis qui rem definiendo explicarint, facilius erit argumen tum ducere:quippe cum facilior ſit à definitionem ducta argumẽtatio. Videndum etiam eſt cui rei res propoſita adiuncta ſit, aut quid neceſſario res propoſita ſi ſit vna, ſecum eſſe velis. Ac is quidem, qui confirmare volet, cui res propoſita adiũcta ſit, videbit.qm̃ ſi rem illã doceat cadere,rem ẽt propoſitã docebit. Qui

A genere et a ſpecie.

aũt refellendi partes tenebit,quę res rei ꝓpoſitę ſit adiuncta, ꝯſiderabit. Si.n.id quod rei propoſitæ ſit conſequens,non eſſe oſtendemus, rem etiam propoſitã non eſſe docebimus ſpectandum eſt etiam an tempus alicubi diſcrepet: vt ſi quis id dixerit qđ alitur augeſcere neceſſario.Et ſi enim animalia ſemper aluntur, tamen non ſemper augeſcunt.Itemq; ſi quis ſcire dixerit memoria tenere. Nam hoc ad præteritum tempus pertinet:illud & ad inſtans,& ad futurum. Nam & ſcire dicimur præſentia & futura, vt ſolis defectionem fore: meminiſſe niſi præterita non poſſumus. Iam locus captioſus & fallax eſt, eò loci impellere alterum, vbi magna argumẽtorum copia nobis ſuppetet. Quod interdum neceſſarium eſt, interdũ neceſſarium videtur: interdum nec videtur,nec neceſſarium eſt. Neceſſario autem id faciẽdum eſt tum,cum is,qui contra diſputat, negat aliquid eorum,quę ad rem propoſitam pertinet, & alter de illo diſſerit qđ eiuſmodi eſt, ad quod probandum ampliſsimus locus ſuppetat.Quod idem facere licebit cũ inductione ad aliquid ex re propoſita adhibita, id euertere conabimur. Eo enim ſublato & infirmato,res etiam de qua agitur, infirmabitur. Neceſſarium autem id videtur, cum id ad propoſitum pertinere videbitur:ad id autem,ad quod ſumitur,nõ pertinebit argumentum: ſiue neget is,qui reſpondet,ſiue inductione probabili ex propoſito ad illud ipſum adhibita, id ipſum infirmare conetur. Reliquum aũt tum incidit, cum nec cogit, nec cogere videtur res ea, de qua diſputatur.Aliter ſolet is, qui contra diſputat, reprehendi.Hoc autem extremum genus,quoniam omnino à diſſerendi ratione alienum remotumq; eſt, declinare debemus.Quo circa debet is etiam,qui reſpondet, non grauate ad hunc locũ confugere interdum, eaq; dare quæ ad propoſitum non pertineant, iis expoſitis quæ minus probẽtur: dat autem propterea ꝙ fere in maiore animi diſtractione verſari ſolent ij qui ponunt

Locus 16. à facultate copioſa argumentorum.

nunt qõnem,ſi iis talibus omnibus poſitis minime con cludant. Iam vero quoniam omnes,qui quiduis dixerint,quodam modo multa complexi ſunt, (vnãquanq; enim rem multa neceſſario conſequuntur:vt is qui hominem eſſe dixit,& animal eſſe dixit, & animatũ & bipedem,& mentis ac diſciplinæ compotem) fit, vt infirmata & reprehẽſa vnaquaquis re,earum,quæ ſunt conſequentes, id etiam ꝙ initio dictum eſt, reprehendatur.Sed verendum eſt,ne ad rem difficiliorem delabamur. Interdum enim facilius eſt id quod rem propoſitam conſequitur, interdum rem ipſam propoſitam euertere. In iis autem rebus quibus alterum ineſt neceſſario,aut nõ ineſt,veluti in homine vel morbus ineſt,vel valetudo,ſi de altero magna nobis ad diſputandum ſuppetet copia in vtranq; partem,de altero etiam ſuppetet.Quod ad vtranq; partem trahi poteſt.ſi enim alterum accidere doceamus, alterum non accidere docebimus:&ſi alterum non conuenire demonſtremus, reliquum docebimus conuenire. Perſpicuum eſt igitur,ad probandum & refellendum valere hunc locum. Atque etiam argumentum ducendum eſt à notatione verbi,quæ multo aptior ſit quã verbum quod ſit vſitatum veluti magnanimum non fortem, vt ponitur, ſed eum, qui bene animo ſit affectus: & confidẽtem,eum qui bona expectat. Itemq; ingenioſus eum eſſe cuius genius fuerit bonus. quemadmodum Xenocrates ingenioſum ait eſſe eum, cui animus bonus datus ſit:eũ enim.Demum eſſe omnibus. Iam cum res aliæ neceſſario eueniant,aliæ plerunque,aliȩ forte temere:ſiquis eam quæ neceſſario euenit, plerunque fieri ponat,aut eam quæ plerunque fit, neceſſario fieri, aut eam contrariam ei quȩ plerunque fit,his ſemper locum ſibi ſuppeditabit ad diſſerendum. Nam ſi id quod neceſſe eſt fieri,plerunque fieri ponat. profecto non in toto genere ineſſe dixerit,quod toti conuenit.Ita aberrauit,ſiue id, quod plerunque accidit, neceſſario fieri dixerit,

Locus à põne vnius p altero.

quoniam de toto genere dixit, quod toti non accidit. Quod idem fit, ſi id dixit, quod rei contrarium eſt, quæ plerunq; euenit, eueniret neceſſario. Semp n.in paucioribus dicitur, quod rei, quę plerunq; fit, contrarium eſt veluti ſi fere mali ſint hoies, boni rarius, certe vehementius errauit ſi quis bonos dixerit eſſe neceſſario. Eodemq; modo ſi id, quod temere fit, neceſſario fieri, aut plerunque dixerit. Neque enim id quod temere & caſu fit, neceſſario fieri poteſt, neq; id quod plerunq;. Fieri autem poteſt vt etiam ſi quid dixerit, neque expoſuerit, vtrum ne plerunq; fieri, an ex neceſsitate affirmarit: fiat autem plerunq;, tamẽ diſputet alter, quaſi ille ex neceſsitate fieri aſſeuerit, vt ſi malos exhæredes eſſe dixerit, neq; expoſuerit ſe ita diſputare, quaſi ex neceſsitate id ille conceſſerit. Illud etiam videndum eſt, an eandem rem ſibi accidere quaſi aliam poſuerit ꝙ alterum eidem ſit nomen impoſitum. Quemadmodum Prodicus diuiſit voluptatem in gaudium, delectationem, & letitiam. Eiuſdem enim nominis voluptatis hæc ſunt omnia. Si quis ergo gaudere verbo lætandi accidere dicat, is idẽ ſibi accidiſſe confirmabit.

CONCLVSIONES.

Iniuriam facere Deo non ineſt, cum iniuriam facere ſit ſponte nocere.

Nullum genus prædicatur denominatiue de ſpeciebus, ſed vniuoce.

Inuidus eſt qui triſtatur de bonorum proſperitate, indignans vero qui de malorum proſperitate triſtatur.

Quacunque generi contingunt, eadem generi aliquo pacto conuenire neceſſe eſt, non autem econuerſo.

Scire præſentia, & futura dicimur, meminiſſe vero præterita.

Quæcunque fiunt, aut fiunt vt in pluribus, aut frequenter, aut in minori parte.

Quæcunquę caſu & temere fiunt, non in pluribus contingunt, & econtra.

Alii loci de eiſdem quæſtionibus terminandis. Cap. III.

QVoniam autem ſex modis inter ſe contraria iungũtur, & quatuor ſolum modis iuncta repugnantiam efficiunt ſuméda ſunt contraria, vt commodum erit & ei qui confirmandi, & ei qui refellendi partes tuebitur. Ac ſex modis ea componi inter ſe hinc perſpici poteſt, ꝙ aut vtrunque contrarium vtrique comparatur, idq; bifariam, vt de amicis bene mereri, & de hoſtibus male mereri: aut contra, de amicis male mereri, & de hoſtibus bene: aut vtrũq; vni, quod etiã duobus fit modis, vt de amicis bene mereri, & de amicis male mereri: vel de inimicis bene mereri, & de inimicis male mereri. aut vnum vtriq;, quod etiam fit dupliciter, vt de amicis bene mereri, & de inimicis bene mereri: vel de amicis male mereri, & de inimicis male mereri. Ac duæ quidem primæ comparationes non ſunt pugnantes, quoniam de amicis bene mereri non eſt illi contrarium, male de hoſtibus mereri: quippe cum ſint expetenda, eundemq; ſtatum deceant, nec illud de amicis male mereri, huic repugnat, bene mereri de inimicis. Sunt enim hæc fugiẽda, eundemq; ſtatum decent. Nec res quæ fugienda eſt ei quę fugienda eſt aduerſatur, niſi vnum ſit nimium, alterum parum, quoniam quod nimium eſt, id in rebus fugiendis ducitur, itemq; parum. At reliqua quatuor contraria ſunt inter ſe. Nam & de amicis bene mereri, illi contrarium eſt, de amicis male mereri quando quidem à contrariis moribus proficiſcuntur. atque illud ſequendum eſt, hoc fugiendum. Eadem eſt ratio cæterorum. In coniunctionibus enim ſingulis quiddam eſt expetendum, & quiddam repellẽdum, & illud boni ſtatus eſt, hoc mali. Ex quo perſpicuum eſt eidem plura data eſſe contraria. Huic enim de amicis bene mereri, illud contrarium eſt, de inimicis bene mereri: & illud, de amicis male mereri. Itemq; ei, q[illegible]illa

 omnia

omnia intuebitur, duo videbuntur contraria. Sumenda igitur ſunt ea contraria, quæ prodeſſe poterunt cauſæ noſtræ. Iam ſi quid ſit accidenti contrarium, conſiderandum eſt, an ei accidat, cui accidens cõuenire dixerit. Si enim hoc conuenit, illud nunquam conueniet: quoniam fieri non poteſt, vt ſimul eidem cõtraria conueniāt. aut an tale aliquid dixerit aliqua ex parte, quod ſi extet, neceſſe ſit contraria conuenire: vt ſi ideas in nobis eſſe dixerit. Nam & moueri eas, & ſtare concludetur, ſub ſenſum cadere, ac ratiõe & intelligentia contineri. Nam & quieſcere eas & immobiles eſſe, & ſub intelligentiam cadere placet iis, qui eas ponunt. Quæ ſi in nobis ſitæ ſint, profecto non poterunt eſſe immobiles: cum præſertim ſi ipſi moueamur, neceſſe ſit ea omnia quæ in nobis ſunt, vna moueri atq; etiam ſenſu eas percipi, ſi modo in nobis ſint, ex hoc intelligi poteſt, ꝙ ſenſu oculorum formã vniuſcuiuſq; rei cognoſcimus. Rurſus, ſi poſitum eſt accidens id, cui quid eſt contrarium, videndum eſt an vim habet ad recipiendum contrarium: quemadmodum etiam ad accidens. Eadem enim res vim habet ad recipienda contraria. veluti ſi odium naſci ex ira dixerit, profecto odium in ea parte animi, in qua irarum exiſtit ardor, inſit neceſſe eſt. eſt. n. ſedes irę. Conſiderandum igitur, ſitne contrarium in ea parte animi, in qua irarum exiſtit ardor qualis amicitia eſt. Nam ſi non inſit, in eaq; parte animi, quæ voluptate alitur, inſit amicitia, certe nõ cõmitatur iram odium. Eadem ratio eſt ſi eam partem animi, quæ voluptate alitur, ignorare dixerit. Sedes enim erit ſciæ, ſi quidem etiã ignorationis ſit. quæ pars non videtus ſedes eſſe ſcię. Atq; ex hoc loco, quemadmodũ docui ei qui refellendi partes obtinebit, depromenda erunt argumenta: eum aũt qui cõfirmare volet, nihil adiuuabit hic locus, quatenus accidens cõuenit: quatenus vero poteſt conuenire, adiuuabit. Nã ſi non poſſe contrariũ recipere doceamus, nec conuenire accidens,

Motu nobis quæcunq; i nobis exiſtentia moueri oportet per accidens.

ēidens,nec conuenire poſſe docebimus. At vero non ſi contrarium conuenire, aut vim habere ad recipiendum contrariū doceamus, idcirco etiam accidens conuenire demonſtrauerimus,ſed poſſe conuenire tātum modo confirmatū erit. Quoniamq; quatuor ſunt contrariorum genera ſpectanda erunt repugnantia, ex eo argumento,quod viciſsim retro cōmoueat,& reciprocatur,& ei qui probabit,& ei q refellet. Per inductionem vero argumentatio tractanda erit hoc mō: Si homo eſt animal,quod non eſt animal,id non eſt homo. Itemq; ī cęteris.hoc enim loco viciſsim retro cōmeat argumentatio. Cum.n.hominem ſequatur & cōmitetur animal, tamen non ſi quid non ſit homo, id continuo ſequitur non eſſe animal: ſed cōtra, ſi quid nōn ſit animal, ſequitur non eſſe hominem. In omnibus ergo id pronunciandum eſt:vt ſi quod honeſtū eſt,id iucundum ſit; etiam ſi quid non ſit iucundum, id non ſit honeſtum.Quod ſi hoc non eſt pn̄s;ne illud quidē erit. Itemq; ſi ꝙ iucundum eſt, id non ſit honeſtum: certe quod honeſtum eſt, etiam iucundum ſit neceſſe eſt. Perſpicuum eſt igitur, reciprocari in aientibus & negantibus argumentationem, ſi retro tractetur.In his autem contrariis quæ aduerſa appellantur hoc videndum eſt,& ei qui probabit, & ei qui reprehendet, an ex contrario contrariū ſit conſequens, an ex eiuſdem argumentatio à conſequentibus vera ſit, an vero contra.Tractari autem argumentatio debet per inductionem eorum,quo ad commodum videbitur.In eandem aūt rem valebit argumentatio à conſequentibus: vt quæ fortitudinem & ignauiam cōmitantur.Illam enim virtus, hanc vitium ſequitur: & fortitudinem ſequitur id quod expetendum eſt ignauiam id quod fugiendum. In his ergo valebit de iiſdem à conſequentibus ductum argumentum: quoniam id quod expetendum eſt,ei quod fugiendum contrarium eſt. Quod idem fit in cæteris. Contra autem, conſequentia ſunt. vt fir-

A contrariorū conſequentia.

mam corporis affectioné ſequitur bona valetudo: infirmam vero affectionem morbus non ſequitur, ſed contra, morbum infirma conſtitutio. Ex quo perſpicuum eſt, contra in his argumentationem à conſequentibus valere. Raro autem illud contra in contrariis incidit, ac fere in iiſdé reciprocatur arguméntatio. Quod ſi nec in eiſdé contrarium ex contrario erit conſequés, nec viciſsim retro commeabit: profecto in iis de quibus agitur, nunquam alterum ex altero erit conſequés. Sin in aduerſis ſequatur, etiam in propoſitis alterum alteri conſequetur neceſſario. Quod ité in priuantibus pinde atq; in aduerſis cõſiderandum eſt, niſi ꝙ in his non viciſsim retro commeat arguméntum ex conſequentibus, ſed de iiſdem neceſſario. Quemadmodũ aſpectum ſenſus ſequitur, ſic cæcitatem ſenſus priuatio. Opponuntur.n ſenſus & priuatio ſenſus vt priuantia, quoniam eorum illud res eſt, hoc eius rei priuatio. Atq; etiam dę iis quæ cum aliquo conferuntur, eodé modo quo de priuantibus iudicandum eſt. In iis.n.etiam valet à conſequétibus ductum ex iiſdé arguméntum, vt ſi triplum multiplex ſit, etiam ſubtriplum ſubmultiplex erit. Confertur.n.triplum cum ſubtripſo, & multiplum cum ſubmultiplici. Rurſum, ſi ſcientia opinio eſt, etiam quod ſub ſcientiam cadit, erit opinabile. Et, ſi aſpectus ſenſus, ſit id etiam quod aſpectabile eſt, ſub ſenſum cadat neceſſé eſt. Hic auté occurritur, nõ duci neceſſariam in iis, quæ cum aliquo conferuntur argumentationem à conſequentibus, quemadmodum dixi. non enim id, quod ſenſum mouet, ſcientia cõtineatur, tamen ſenſus non eſt ſcientia. Nec vere certe quidem occurritur. Multi enim negant ea, quæ ſenſus mouentia ſunt, cadere ſub ſcientiam. Nec minus contra hoc quod dixi valet. veluti id, quod ſub ſenſum cadit, non poſſe ſcĩa comprehendi, quoniam ne ſenſus quidem ſit ſcientia. Rurſum, à coniugatis & caſibus ducendum eſt argumentum, ſiue confirmemus quid, ſiue refellamus.

mus. Coniugata autem ſunt hæc, iuſta & iuſtus, cum iuſtitia, & fortia & fortis, cum fortitudine. Itemq; efficientia & cõſeruantia coniugata eorum ſunt, quorum ſunt & conſeruantia & efficientia. vt efficientia valetudinem, valetudinis, & conſeruantia firmã corporis cõſtitutioné, firmę corporis cõſtitutionis. Eodemq; modo de cæteris iudicandum eſt. Atq; hæc quidem coniugata appellari ſolent. Caſus aũt ſunt, vt iuſtæ, fortiter, ſalubriter, & apte ad firmã corporis affectionem, quæque eodem modo dicuntur. Sunt etiam ea quę ex caſibus dicuntur in coniugatis, vt iuſte cum iuſtitia, & fortiter cum fortitudine cõiugata ſunt. Coniugata aũt dicuntur, quæ ſunt ex verbis generis eiuſdem, vt iuſtitia, iuſtus, iuſta, iuſte. Perſpicuũ eſt igitur, ſi quid probatũ ſit eorum, quæ eiuſdem ſunt generis & coniugationis eſſe in bonis, & laudabilibus, cætera probata eſſe oĩa. Veluti ſi iuſtitia ſit in rebus laude dignis, etiã iuſtus in iis ſit, & res iuſta, & quod iuſte fit, neceſſe eſt. cõcludeturq; quod iuſte fit, etiã laudabiliter fieri, ex eodem caſu, q̃m à laudabili re ortum eſt, quéadmodum illud iuſte à iuſtitia. Nõ ſolum autem ex eo quod expoſui, ſed etiam ex cõtrario ſæpe contrariũ intelligitur, vt quod bonum ſit, non neceſſario eſſe iucũdum. Neq;.n.quod malum eſt, neceſſario moleſtũ eſt, aut ſi hoc, etiã illud. Et ſi iuſtitia ſcĩa ſit, iniuſtitia ignoratio erit, & ſi quod iuſte fit, id fiat ſcienter & perite, id ẽt quod iniuſte, inſcite & imperite fiat neceſſe eſt. Aut ſi hæc nõ placent, ne illa quidem, quemadmodum ex eo quod mõ cõmemoraui, perſpici põt, multo.n.magis perſpici põt quod iniuſte fit, id perite, q̃ imperite fieri. Atq; hic locus expoſitus eſt tum, cum de ꝓriis quæ aduerſa dicuntur, diſputaremus. Nihil.n.nũc aliud volumus, niſi ꝓrium ex contrario eſſe ꝓñs. Præterea, ab ortu & interitu rerum, & ex cauſis efficientibus & corrumpẽtibus magna copia ſuppetit ad diſputandum, ſiue confirmare velimus, ſiue refellere. Quarum.n.rerum ortus & origo eſt in

Locus à cõiugatis & caſibus.

bonis,eæ ēt in bonis ſunt.& ſi hę in bonis ſint,origines ēt earum erūt.Si vero origo ſit in malis,eæ ēt in malis numerabunt. A rerū interitu ꝓducitur argumentum è ꝯñtibus.Si.n.interitus rerum ſit in bonis ; res ipſę erūt in malis. Et ſi interitus & euerſio rerum ſit in malis, res ipſæ ducent in bonis.Eadē eſt etiam rō cārum efficientium & euertentiū. Quorum.n.effectorū cāæ ſunt in bonis effecta ēt in bonis erunt. Quarum aūt rerum cāę euertētes ſunt in bonis, eæ ſunt numerādę ī malis.

CONCLVSIONES.

Impoſsibile eſt contraria eidem ſimul ineſſe, & ſi vni plura contingant contraria.

Idem eſt ſuſceptibile contrariorum. Motis nobis quæcunque in nobis exiſtunt moueri oportet.

Quorū generationes bonæ ſunt, ipſa bona ſunt: et quorū ſunt malæ, ſunt mala. Quorū vero corruptiones ſunt bonæ, ipſa ſunt mala, quorum ſunt malæ, ipſa ſunt bona.

De amicis bene mereri, & de hoſtibus male non contrariātur, ſed de amicis bene mereri & male ſibiinuicem aduerſantur.

Ira & odium in eadem animi parte reſident.

Ex ſimilibus, appoſitione, magis & minus, ſimpliciter & ſecundum quid loci. Cap. IIII.

PRoximus locus eſt à ſimili. in quo videndum eſt, an res ſīles eodem modo habeant, vt ſi ſcīa vnā ſit multarū rerū,etiam opinio.Et ſi aſpectum habere, ſit videre,ēt auditum habere,ſit audire. Qđ idem contingit in cæteris oībus,& quæ ſunt,& quæ vidētur.Valet autem vtrāq; partem hic locus.Si.n.in aliquā re pari valeat, in cæteris etiam paribus valeat neceſſe eſt,& ſi in aliqua re ſimili non valeat, nec in cæteris valebit. Conſiderandum etiam eſt,an in vna & in pluribus eodem mō res ſe habeat,qm̄ interdū diſcrepat & diſsimilis eſt.vt ſi ſcire ſit aīo cernere & intelligere,multa ſcire ſit etiā multa aīo cernere,quod nō eſt verum.Multa

enim ſciā comprehendi pñt, multa intelligi non item. Qđ ſi nō hoc, nec illud, ſcire eſſe intelligere. Sumūtur etiam ex maiore & minore argumenta. Suntq; ex maiore & minore quatuor loci vnus ſi maior res ex maiore ſit pñs, hoc modo. Si voluptas bonū ſit, maior voluptas maius ſit bonum. Si iniuriam facere malum eſt, maiorē iniuriā facere maius malum erit. Atq; ī vtrāq; partem hic locus trahi pōt. Si.n. rei ſubiectæ progreſſionem & incrementū, accñtis ſequatur progreſſus & incrementum, vt dixi, certe cōcluſum eſt: ſi minus ſequatur, non concludit. Hic aūt locus per inductionem tractandus eſt Alter locus eſt, cum vna res duabus cōparatur. ſi cui veriſimilius eſt conuenire, non conueniat, ne illi quidem cui minus, & ſi cui minus probabile eſt conuenire conueniat, ei ēt cui veriſimilius. Tertius eſt, cum duæ res cum vna conferuntur. ſi quæ magis conuenire videtur non conueniat, nec quæ minus, & ſi quæ minus videtur conuenire cōueniat, ea ēt, quæ magis conuenire videbitur cōueniet. Extremus locus eſt hmōi, cum duæ res duabus comparantur. Si quæ alteri magis videtur conuenire non conueniat, ne reliqua quidem reliquæ conueniet, & ſi ea quæ minus conuenire alteri videtur cōueniat, reliqua etiam reliquæ conueniet. Sequitur locus, ex iis quæ eodem mō conueniūt, aut videntur conuenire, atque is triplex, quemadmodum expoſui de tribus locis, quos ex maiore poſterius elici dixi. Si.n. vna aliqua res duabus eodē modo conueniat, aut conuenire videatur, neq; alteri cōueniat, ne alteri quidem conueniet. Quod ſi vni, etiam alteri. Alter locus tractatur hoc modo, ſi duæ res eidem ſimiliter ꝯueniāt, & altera nō conueniat, ne altera quidem conueniet. Tertius hoc modo. Si duæ res duabus eodē modo conueniat vniq; altera non conueniat, reliqua etiam reliquæ conueniat neceſſe eſt. Atq; ex maiore & minore, ac ſimili, tot argumēta duci eliciq; poſſunt.

ſunt. Alius locus ſequitur ex adiectione, hoc modo, Si vna res ad alteram adiecta, eã facit bonam, aut albam, cum prius bona & alba non eſſet, quę adiecta eſt, bona erit & alba, quale etiam totum reddidit. Præterea, ſi ad aliquid quod ineſt quippiam addatur, qđ illud magis tale efficiat, quale inerat, id tale erit. Eadem eſt ratio cæterorum. Quanquam hic locus non valet in omnibus, ſed in iis tantummodo, in quibus præſtantia magnitudinis naſcitur. Atque idem non viciſsim retro commeat in refellendo. Non.n.ſi id quod additur, nõ facit, id cui adiectum eſt bonum, propterea id non bonum eſſe neceſſe eſt. Quod enim bonum eſt, ſi ad id quod malum ſit addatur, totum non efficit bonum neceſſario, nec rem nigram cãdor albam facit, nec dulcedo rem amaram dulcem neceſſario ſi addantur efficit. Iam vero ſi quid maius aut minus dicitur, omnino enim conuenit. Nam quod bonum non eſt, nec album, id nec maius bonum neque minus dicitur, neque albius neque minus album, quippe cum id quod malum eſt, nulla re maius bonum ſit, aut minus bonum. ſed maius malum, aut minus dicitur. Nec vero hic locus in refellendum viciſsim retro commeat. Multa.n.eorum quæ illud magis reſpuunt, omnino dicuntur. Homo enim etſi magis aut minus, quam alius homo, non dicitur non tñ propterea homo eſſe deſinit. Eodemq; modo videndum eſt, quid quadam ex parte quid aliquando, & alicubi eſſe dicatur. Si quid enim quadam ex parte poſsit eſſe, aut aliquando, aut aliquo in loco, id certe omnino eſſe poteſt. Quod enim omnino fieri non poteſt, id nec aliqua ex parte, nec interdum, nec alicubi fieri poteſt. Quanquam huic loco occurritur, quod quadã ex parte homines natura boni ſunt, vt liberales, vt temperati, cũ interim boni non ſint omnino natura. ſiquidem nemo prudens natura dicitur. Itemq; fieri poteſt interdum. vt aliquid eorum quę interire

terire poſſunt, non intereat & occidat, cum fieri non poſsit omnino, quin occidat. Eodemq; modo alicubi hanc vel illam victus rationem ſeruare, vt in locis peſtilentibus & inſalubribus prodeſt, omnino non prodeſt. Aliquo etiã in loco fieri poteſt vt vnus modo accidat, & tamen vnus modo eſſe non poſsit omnino. Itaque alicubi etiam immolare patrem laudi ductum eſt, vt apud Tribalos, omnino autem, non datur laudi & gloriæ. Niſi forte hoc non aliquo in loco fieri declarat, ſed apud aliquos, quoniã nihil refert vbi ſint. vbique enim apud Tribalos id gloriæ ducitur. Rurſum, medicamentorum vſus interdum, veluti cum ſis in morbo adiuuat nec adiuuat omnino. Niſi forte ne hoc quidem aliquando fieri ſignificat, ſed curationem ei, qui ſic affectus eſt, adhiberi. Neque enim refert, quocunque id tempore fiat, dummodo ita ſit affectus. Id autem demum omnino & abſolute laudi datur. quod ſi nihil addas, gloriæ ducitur, & gloriatione dignum prædices: vt patrem immolare, non dicas honeſtum eſſe, ſed apud nonnullos honeſtum eſſe. non igitur omnino honeſtum eſt. At Deos colere, pulchrum dices, etiam ſi nihil adiungas. eſt enim pulchrum omnino. Quare quod ſine adiunctione videtur eſſe pulchrum, aut turpe, aut aliquid aliud eiuſdem generis, tale eſſe id dicetur omnino.

CONCLVSIONES.

Homines boni ſunt vt in paucioribus, quia non natura boni ſunt.

Immolare patrem apud Tribalos laude dignum eſt, non autẽ ſimpliciter.

Si de quo magis videtur ineſſe & non ineſt, nec de quo minus: & ſi de quo minus videtur ineſſe & ineſt, & de quo magis.

Simpliciter dicitur quod nullo addito dicitur.

Secundi libri Topicorum Finis.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER TERTIVS.

SVMMA LIBRI:

De comparationum locis, qui accidentibus attribuuntur: de variiſq; locis accidentis abſolutis.

De locis meliorum ac eligibiliorum quæſtionum dialecticarum. Caput primum.

RELIQVVS eſt comparationis locus, in quo videndum eſt, duobus propoſitis, vtrum ſit optabilius, aut melius. Ac primum exponendum illud eſt, nobis hoc loco non eſſe propoſitum de iis differere, quæ valde diſsimilia ſint, quorumq; magnæ ſint differentiæ & diſtinctiones. neq; enim eſt quiſquam, cui in dubium veniat, ſit ne beatitudo, quàm diuitiæ magis expetẽda, ſed de iis, quæ cognata ſunt & vicina, & iis duobus quibus propoſitis dubitamus : vtrum elationem habeat an ſubmiſsionem, propterea ꝙ quid alterũ alteri preſtet minime videamus. Ex quo perſpicuũ erit, expoſita harum rerum preſtãtia vna aut pluribus, animum aſſenſurũ & approbaturum id eſſe magis expetendum, quod excellet. Ac diuturniora quidem anteponenda ſunt breuioribus, & quæ prudentes anteponant, aut viri boni, aut leges rectæ, aut quæ anteponant ij, qui in aliqua re excellunt, quia ij ſint, aut quæ

ij, qui vnoquoque genere ſcientes ſunt, aut quæ plures, aut etiam oēs, vt in medicina & fabrica. quæ plures, medici anteponant, aut omnes, aut quæ omnino plures, vel omnes, vel omnia quale eſt ſummum bonum. expetunt enim ſummum bonum omnia. Id autem quod commemorabitur ad id, cui vſui eſſe poſsit, eſt omne reuocandum. Suntq; oīno anteponenda ea quæ à meliore arte proficiſcuntur, vt quoniam philoſophia melior eſt ars quàm architectura, omnino ea, quæ à philoſophia efficiantur, is quæ ab architectura, anteponantur. Quæ autem à cuiuſq; arte efficiuntur, ea quiſque alienis anteponit. Deinde anteponenda ſunt ea, quæ vi ſua in genere ſunt, iis quæ non ſunt, vt iuſtitia viro iuſto. Iuſtitia enim in genere eſt bonorum vir iuſtus non eſt, & illa vi ſua bonū eſt hic, nō item. Nihil enim id quod genus dicitur, quod non ſit in genere, vt homo albus non coloris nomen obtinet. Quod idem in cæteris contingit. Anteponūtur etiam, quæ propter ſe expetuntur, iis, quæ propter aliud, vt valetudo exercitationi, qm̄ illa propter ſe expetenda, hæc propter aliud. Et quæ propter ſe expetuntur, iis quę forte temere & caſu. vt amicorum iuſtitia hoſtium iuſtitiæ, quod illa per ſe expetenda eſt, hæc caſu & fortuito, vt ne nobis noceant, Hic autem locus eandem fere vim habet quam ſuperior, ab eoq; niſi modo non differt. Nam amicos per ſe iuſtos eſſe optamus, etiam ſi nihil inde ad nos redeat, & apud Indos habitent, at hoſtes ſic propter aliud iuſtos eſſe optamus, vt nihil nobis obſint. Ex quibus per ſe bona propagantur iis ex quib⁹ caſu & temere, vt virtus fortunę. Illa. n. per ſe efficiens eſt cā bonorū, hęc fortuito. & ſi quid aliud tale eſt. Eodē modo de contrariis iudicandum eſt. Ea. n. quæ per ſe cauſæ ſunt malorum, poſtponuntur iis, quæ caſu & fortuito, vt vitium fugiendum eſt potius quam fortuna. illud enim per ſe malum eſt, hæc caſu. Et quæ omnino bona ſunt, iis anteponuntur quæ alicui bona ſunt,

ſunt,vt valere quam ſecari magis optandum eſt,qm̄ illud omnino bonum eſt,hoc alicui qui ſectione egeat. Et īnata ac īſita bona aſſumptis & aduētitiis,vt iuſtitia viro iuſto, quoniam illa inſita eſt & innata, illud aduentitium. Et quæ in ré meliore inſunt,& quæ iuſtiorem habent venerationem iis, quæ in deteriore,vt bona Dei hominum bonis, & animi corporis bonis ſunt anteponenda.Et quæ propria ſunt melioris rei,iis quę deterioris, vt diuina,humanis. Cum.n.bonis quæ illis inter ſe ſunt communia,nō differant inter ſe, propriis alter alteri pręſtat.Et quę in melioribus,aut antiquioribus aut in iis quę in maiore ſunt pretio & honore,ea ſunt anteponenda iis quæ in deterioribus,vt valetudo viribus corporis,& pulchritudini corporis. valetudinis.n.ſedes eſt in hūmore,ſiccitate, calore & frigore, iiſq; omnibus ex quibus primum animal cōſtat & cohæret, hæc vero in iunioribus. nam & vis corporis in neruis atque oſsibus ſita eſt, & pulchritudo corporis eſt apta quædam compoſitio membrorum. Fines iis quæ ad finem pertinent atque conducunt.Ex duobus, quod ad finem propius accedit. Quæ ad vitæ finem pertinent, iis quæ ad alium aliquem. vt quæ ad vitam beatam pertinent, iis quæ ad prudentiam. quod enim ad beatitudinem pertinet, ante ponendum eſt. Quę fieri poſſunt, iis quæ non poſſunt. E duobus efficientibus, cuius finis melior. id etiam præſtantius.Ex efficientibus & finibus proportione concludendum eſt hoc modo. Cum pluribus partibus finis fini præſtet, quā finis illę ſuæ cauſæ efficienti. vt ſi beatitudo valetudinem pluribus partibus ſuperet quā valetudo ſalubria efficitur, vt efficientia beatæ vitæ vincant valetudinem.Quanto enim beatitudo valetudinē præſtat, tanto ſalubria præſtant efficientia beatitudinis, Atqui minore interuallo ſalubria valetudo anteibat,plurib⁹ igitur partibus ſalubribus præſtant beatitudinis efficientia, quam valetudo ſalubribus. Ex quo perſpicuū

eſt.efficien-

eſt efficientia beatæ vitæ ſanitati, quia ei prẹſtent, eſſe anteponenda. Preſtãtiore per ſe, quẹ in maiore ſunt honore & pretio, & laudabiliora anteponenda ſunt, vt amicitia diuitiis, iuſtitia valetudini & viribus corporis. Illa enim numerantur propter ſe in iis bonis quæ ſunt honorabilia & laudabilia, hæc non propter ſe, ſed propter aliud. nemo.n.opes propter ſe amat, ſed propter aliud. Amicitiã aũt propter ſe colimus, etiam ſi nihil inde fructus ſperemus nos eſſe percepturos.

CONCLVSIONES.

Amicitia diuitiis anteponenda eſt.

Cuius finis eſt melior ipſum quoque eſt melius.

Pulchritudo & decor eſt quædam membrorum corporis commenſuratio.

Finis potior & melior eſt his quæ ſunt ad finem.

Magis eſt expetenda, & eligenda beatitudo, quàm prudentia.

Nullus propter ſe honorat diuitias, ſed propter aliud, amicitiã vero propter ſe.

Omnia bonum appetunt.

Quod per ſe eligibile magis eſt eligendum quàm quid propter aliud.

Robur exiſtit in neruis & oßibus.

Vitium potius quàm fortuna fugiendum eſt.

In vnoquoque genere id expetibilius eſt quod magis bonum eſt, & malo impermixtius.

Alii einſdem quæſtionis loci. *Cap.* II.

IAm ſi duo quædam ſint valde inter ſe ſimilia, nec quid alterum alteri præſtet & excellat, perſpicere poſsimus, id ex conſequentibus intelligi licet hoc modo. Quo enim maiora bona propagantur, id anteponendum alteri eſt, ꝙ ſi mala conſequantur, quo minora mala propagantur, id eſt eligendum. Nam ſi ſit vtrunque eligendum, nihil prohibet aliquid moleſtiæ conſequi. Ex conſequentibus autem duo argumenta

 ſumuntur,

ſumuntur,quoniam & aliquid antecedit rei,& pręcurrit, & aliquid rem ſequitur. veluti diſcenti antecedit ignoratio, & conſequitur ſcientia. Fere autem melius eſt quod rem ſequitur. Argumentum vero à cõſequẽtibus ſumendum eſt,vt commodum fuerit. Plura bona paucioribus anteponenda ſunt, aut omnino aut ſunt, in aliis quę plura continentur.cum alia quæ pauciora. Huic autem locum occurritur, ſi vnum alterius gratia petatur.Neq;.n.vni vtrunq; anteponitur. veluti valere & valitudo non pluris ſunt quam valetudo,quãdoquidẽ valere optamus valetudinis gratia Nihil etiã prohibet ea quæ non ſint in bonis,bonis anteponi,vt beatitudinem coniũctam cum aliqua re, quæ non numeratur in bonis iuſtitiæ ac fortitudini.Et eadem coniuncta cum voluptate,magis expetẽda ſunt,quam ſine voluptate & eadem ipſa cum indolentia copulata, quam cum dolore.In quo etiam quicque tempore maiorem vim habet, id in eo magis optandum eſt vt in ſenectute ſine vlla moleſtia & cura viuere,quam in adoleſcentia.plus.n.põt in ſenectute. Eademq; ratione in ſenectute magis expetẽda prudentia eſt. Itaque nemo adoleſcentes imperatores deligit: quòd prudẽtes eos non eſſe exiſtimet.contraq; fit in fortitudine, cuius in iuuentute neceſſarium munus & officium eſt.Eadem eſt etiam temperantiæ rõ,adoleſcentes enim magis quam ſenes cupiditatibus ſeruiunt. Quæ per omne tempus ętatis plus poſſunt,iis quę maxima parte,vtiliora ſunt. vt iuſtitia & temperãtia fortitudine, quia illis ſemper, hæc interdum. Quæque ſeipſis contenta ſunt,meliora quam quæ egent aliis, quod in iuſtitia & fortitudine cernere licet. Nã ſi iuſti omnes eſſent, nihil loci eſſet fortitudini, at ſi fortes eſſent, iuſtitiam requirerent. Comparatio etiam ex interitu,abiectione,origine,acceptione,contrariisq; ſumi poteſt, hoc modo. Quorum bonorum interitus magis declinandi ſunt, ea meliora. Quod idem in abiectionibus & contrariis contingit.

tingit. Cuius enim præmiſsio & expulſio, quam contrarium, magis fugienda eſt id etiam optabilius. Contra fit in ortu & acceptione. Quarum enim rerum origines & aſſumptiones optabiliores ſunt, eæ aliis anteponuntur. Alius locus. Quod ad bonum propius accedit, id & optabilius & melius eſt, quodq; ad bonū ſimilitudine propius accedit, id melius, vt iuſtitia viro iuſto. Quæ meliori ſimiliora ſunt, ea meliora, quemadmodum Aiacem Vliſsi anteponunt, ꝙ Achilli ſimilior eſſet. Occurritur huic loco, ꝙ nihil prohibeat. Aiacem non qua parte Achilles optimus fuerit, ei ſimiliorem fuiſſe, & tamen alterum virum bonum fuiſſe, etſi diſsimilem. In quo videndum eſt, an etiam in iis quæ magis ridicula ſunt inueniri poſsit ſimilitudo, quemadmodum ſimia ſimilitudine ad hominem prope accedit, cum equus non ſit ſimilis. Neque enim præſtantior eſt ſimia, & ſi ſimilior homini quam equus. Rurſum, è duobus ſi vnum meliori, alterū deteriori ſimilius ſit, melius erit quod ſimilius eſt præſtantiori. Atq; etiam huic loco occurritur. Nihil enim prohibet, vnum meliori paulum ſimilem eſſe alterum valde deteriori, vt ſi Aiax paulum admodum ſimilis ſit Achilli, & Vliſſes valde Neſtori. Et, ſi id quod meliori ſimilius ſit, mala eius imitetur, quod autem ad deterius ſimilitudine propius accedat, bonam in partem ſimile ſit. vt equus aſino, & ſimia homini. Quæ magis inſignia ſunt, minus inſignibus anteponūtur & laborioſa procliuibus. chariora enim nobis ſunt ea. quæ difficulter parantur, & priuata communibus, quæque moleſtiæ minus habent. quæ enim nullam moleſtiam afferunt, iis quæ afferunt anteponuntur. Quæ aliis præſtantiora ſunt iis duæ in altero genere ſunt præſtantiſsima, anteponuntur, veluti ſi nobilior equo homo ſit nobiliſsimus homo etiam ſit generoſiſsimo equo præſtantior. Et ſi res præſtātiſſimè & clariſsimè nobiliſsimis alterius generis præſtant, etiam omnino illis rebus excellunt, vt ſi clariſ-

ſimus homo generoſiſsimo equo præſtet, etiam homo equo præſtat omnino. Quæque cum amicis communicare licet, iis quæ non licet, quæ in amicos præſtare cupimus, iis quæ in quemuis: vt officia ſeruare, & bene mereri magis optamus. quam videri bene mereri, & officia ſeruare, quoniam beneficia malumus in amicos conferre, quam videri, in quemuis cõtra. Non neceſſaria neceſſariis meliora ſunt, eaq; interdum magis expetũtur. Bene enim viuere pręſtat, quam viuere, cũ bene viuere non ſit neceſſarium, & viuere in neceſſariis. Fit autem interdum, vt quæ meliora ſunt, non etiam magis expetantur. Nõ enim ſi quid melius, propterea id neceſſe ſit etiam magis eſſe expetendum. Philoſophorum enim vita cum eo genere vitę ꝙ in pecuniis quærendis conſiſtit ſit melior, attamen ei cui res ad viuendum neceſſariæ non ſuppetunt, non magis expetenda eſt. Non neceſſaria autem ſunt, cum ſuppetunt res neceſſariæ, & aliæ præterea quædam honeſtæ parantur, Ac fere quidem certe nęceſſaria magis expetenda ſunt, non neceſſaria meliora. Quæ ab alio non ſuppeditari poſſunt & accipi, iis quæ poſſunt quomodo iuſtitia ad fortitudinem affecta eſt quę ſine aliis expetenda ſunt, iis quæ niſi coniuncta cum aliis non expetuntur: vt vires corporis ſine prudentia non ſunt expetendę ſine viribus etiam prudentia expetenda eſt. E duobus ſi vnum diſsimulemus aut negemus in nobis eſſe, vt alterum in nobis eſſe videatur, id anteponẽdum eſt, quo præditi eſſe videri velimus: vt laborioſos nos eſſe negamus, vt ingenio valere videamur. Quorum bonorum defectio minus in iis vituperanda eſt, qui moleſte ferunt. Et quorum defectio in iis qui nõ acerbe ferunt, ea à ſe abeſſe magis rep̃hendẽda eſt.

CONCLVSIONES.

Nemo eligit imperatores adoleſcentes quòd prudentes eos eſſe nullus exiſtimet.

Similius

Similius præſtantiori excellentius eſt.
Grata nobis magis ſunt cum labore & difficultate parta, quàm ſine labore,
Melius eſt non indigenti neceſſariis philoſophari quam ditari.
Melius eſt bene viuere quam viuere,

Alii meliorum, eligibiliorumq; loci. Cap. III.

EOrum quæ in eodem genere ſunt, quod apta & propria virtute & laude valet, alteri quod eo caret anteponendum eſt. Ex iis in quibus ineſt, id in quo maior eſt. Quæ bonum eum in quo ſint efficiunt, iis quæ nō efficiunt: vt calidius, id eſt quod calefacit, eo qđ nō calefacit. Ex iis quę efficiūt, ea quę magis efficiūt, aut q̄ id qđ melius eſt & magis præcipuum bonū efficiunt: vt quæ animum bonum efficiūt, iis quę corpus. Ex caſibus etiam & vſu, actionibus, & operibus comparationis locus ſumitur, & quæ ab illis orta ſunt concluduntur. Alterum enim alteri conſequens eſt: vt ſi id quod iuſte fit, ei quod fortiter anteponendum ſit, iuſtitia fortitudinem anteponetur. Et ſi iuſtitia fortitudini anteponenda ſit, etiam id quod iuſte fit ei ꝙ fortiter. Quod idem fit in cæteris. Si quo bono vnū maius bonum ſit, minus alterum, maius magis expetendum eſt: vel ſi maiore aliquo maius ſit alterum. Quin etiā è duobus quæ alicui præponenda ſint id quod magis expetendum ſit, potius eligendum erit, quàm id quod minus. Quorum præſtantia, & laus, præſtantię laudiq́ue aliorum anteponitur, ea etiam anteponenda ſunt, vt amicitia diuitiis. Amicitiæ enim excellentia & gloria, opum excellentiæ & exuperantiæ anteponenda eſt. Quæ ipſum vbi quiſque parare & quærere malit, quàm alterum, ea anteponenda: vt amici opibus. Ex adiunctione hoc modo: Si eidem rei aliquid adiūgatur, totumq; melius efficiat, id magis expetendum eſt. In

quo cauendum eſt, ne ad ea progrediamur. in quibus altero eorũ, quæ coniungũtur vtatur id quod vtriuſq; commune eſt, vel aliqua alia ei adiumenta afferat, reliquo non vtatur, neque ei ſit adiumento: quales ſunt cũ fabrica ſerra & falx coniuncta quarum ſerra ſi coniuncta, ſit optanda magis eſt, cum magis expetenda non ſit omnino. Rurſum, ſi quid ad minus additum maius totum efficiat, magis expetẽdum eſt. Quod idem ex detractione effici poteſt. Quicquid enim eſt eiuſmodi, quo detracto, id quod reliquum eſt minus efficitur, id omne anteponendum. Quæque propter ſe expetenda ſunt, iis quæ ad exiſtimationem hominum & opinionem accommodantur, vt valetudo pulchritudini anteponenda eſt. Illud autem ad iudicium hominum & opinionem dirigitur. quod ſi neſciant, nullus in eo parando labor impendatur. Quæ etiam propter ſe expetuntur, & ad hominum commẽdationem, iis quæ alterius ſolum gratia, quæque vi ſua per ſe & propter ſe in maiore pretio & honore ſunt, eadem meliora ſunt, & magis expetenda. Ea autem per ſe in maiore honore ſunt,& pretio, que de tracta omni opinione vtilitatis, tamen magis propter ſe peteremus. Diuiſio etiam rerum expetendarum, & quarum cauſa expetantur,magnam ſuppeditabit copiam diſputandi: vt vtilitatis, vel honeſtatis, vel voluptatis gratia res omnes expetendas. Quibus enim ad omnia vel ad plura vtimur, ea iis anteponenda ſunt, quibus ad tot res non vtimur. Quod ſi in vtriſque eadem reperiuntur, in vtris magis reperiantur videndum eſt vtrum incundiora ſint an honeſtiora, an vtiliora. Quæ melioris rei cauſa comparata ſunt, eadem magis expetẽda: vt quæ virtutis quàm quæ voluptatis gratia. Eadem ratio eſt rerum fugiendarum. Fugienda enim ſunt magis quæ res expetendas impediunt, veluti morbus magis declinandus & vitandus eſt, quàm deformitas, ꝙ magis nos à

nos à voluptate & virtute morbus detorquet. Ex eo et argumenta ſumuntur, ſi rem propoſitam & expetendam & fugiendam eſſe doceamus. Minus enim expetenda eſt res eiuſmodi, quam expetere æque ac fugere liceat, quàm altera quæ tantummodo ſit expetenda. Ac comparationes quidem rerum inter ſe tractandæ ſunt, quemadmodum à me præſcriptum eſt.

CONCLVSIONES.

Quod quippiam bonum reddit, & quod magis eligibilius eſt, quam quod non efficit, vel quod minus.
Amici ipſis opibus ſunt anteponendi.
Sanitas pulchritudini anteponenda
Id omne fugiendum eſt quod rebus expetendis impedimentum affert.

De eligendis fugiendisq; documenta ac cões loci. Cap. IIII.

QVi iidem quidem loci valent etiam ad faciendam fidem, quid ſit expetendum, quidque fugiendum. Detrahenda enim modo alterius excellentia & præſtantia eſt. Si enim quæ in maiore honore ſunt & pretio, eadem magis expetenda ſunt, certe q̃ in honore ſunt: & ducunt gloriæ, eadem ſunt expetenda, & ſi quæ vtiliora ſunt, ea magis expetenda, vtilia etiam expetuntur. Quod idem fit in cæteris, quæ comparantur. Sunt autem quędam, ex quorum inter ſe comparatione ſtatim vtrunque expetendum eſſe aut alterum intelligimus. veluti cum vnum naturale bonum, alterum non innatum & inſitum dicimus. perſpicuum eſt enim id quod inſitum & innatum ſit, eſſe expetendum. Sumendi ſunt autem à maiore & minore loci, qui quàm latiſsime pateant, ſi enim ad plura concludenda valebunt. Poſſunt etiam quidam ex iis locis, quos expoſuimus, generaliores effici, ſi parua nomi-

num fiat mutatio, veluti quod natura tale vel tale eſt, eo eſt magis tale,quod non eſt tale,vel tale natura. Ex duobus ſi vnum efficit,alterum non efficit tale, vel tale, id quod ipſum habet, aut in quo ineſt, magis tale eſt, quod interdum facit, quàm quod non facit. Sin vtrunque vim efficiendi habeat, id quod plus efficit,& magis tale vel tale eſt. Et, ſi è duobus hoc plus illud minus quàm vnum aliquid efficiat eiuſmodi. Si è duobus vnum magis tale vel tale ſit, quàm quod tale eſt, alterum magis quàm quod non eſt eiuſmodi,profectò primum in eo genere vincat neceſſe eſt. Ex coniunctione idem efficitur. Si quid ad eandem rem addatur, totumque magis tale vel tale efficiat. Et ſi quid ad rẽ addatur, quæ minus ſit eiuſmodi totam magis talem reddet.Itemque detractione. Nam ſi quid detrahatur ab aliquo, ex eoque quod reliquum eſt minus tale vel tale exiſtat, id in eo genere præſtat. Quæ mixta coniunctaque ſunt minus cum contrariis. ea magis talia vel talia, veluti id albius eſt quod minus admixtum habet nigrorẽ. Superioribus accedi hic locus. Quod ſibi magis rei de qua agitur,veram adiſciſcit definitionem, velut ſi candoris hæc ſit definitio. Color aſpectum oculorum diuidens,is albior color erit,quo magis diſpertit aſpectum. Quod ſi quæſtio non generalis,ſed quæ ſubiecta ſit generi,tanquam pars ponatur, primum loci qui expoſiti ſunt ad confirmandum vel reprehendendum omnes valent plurimum. Si quidem enim omnino & totum confirmemus aut refellamus, etiam partem oſtendimus,propterea ꝙ ſi quid in toto genere reperiatur, etiam in parte, & ſi in nulla parte, in aliqua intelligi non poteſt. Aptiſsimi autem ſunt loci,latiſsimeque patent ij,qui ex contrariis coniugatiſque ſumuntur. Æque enim probabile eſt effari,ſi omnis voluptas ſit in bonis,etiam dolorem omnem in malis eſſe,ac ſi qua voluptas ſit bonum,aliquem etiam dolorem eſſe in malis. Et ſi quis ſenſus non ſit vis & facultas,

cultas,ſequitur vt ſenſus priuatio non ſit imbecillitas. Et ſi quod opinabile eſt, ſcientiæ ſubiectum ſit, fit vt quædam opinio ſit ſcientia. Rurſum, ſi qua res iniuſta ſit in bonis. aliqua etiam res iuſta ſit in malis neceſſe eſt,& ſi quid eorum quæ iniuſte fiunt, malum eſt. aliquid etiam eorum quæ iuſte fiũt,erit bonum, & ſi quid eorum quæ iucunda ſunt,in rebus fugiendis ſit, aliqua etiam voluptas fugienda. Eodemq; modo,ſi quid eorum quæ iucunda ſunt, vtile ſit, aliqua etiam voluptas erit in bonis: Quod idem in iis quæ vim interimendi habent,in ortu & interitu cõtingit. Si quid enim quod vim habeat interimendæ voluptatis & ſcientiæ, in bonis eſt,ſit etiam neceſſe eſt aliqua voluptas & ſcientia in malis. Itemque ſi aliquis interitus ſcientiæ ſit in bonis,aut ortus in malis,erit in malis aliqua ſcientia, vt ſi ignoratio flagitiorum alicuius in bonis, aut recordatio in malis numeretur, certe & cognitio flagitiorum alicuius in malis ducitur. Quod idem in cæteris contingit, ꝓpterea ꝙ eadem ratio veriſimilitudinis valet in omnibus.Idem ex maiore, minore, & pari efficitur, hoc modo. Si quid eorum quę ex alio genere ſunt magis tale vel tale ſit, illorum autem nihil ſit, efficitur vt id quod expoſitum eſt,non ſit eiuſmodi: vt ſi qua ſcientia bonum ſit potius quàm voluptas,nec vlla ſit in bonis ſcientia, ne voluptas quidem in iis numerabitur. Similiter ex pari & minore licebit confirmare & refellere,niſi quod ex pari vtrunque efficietur, ex minore conſtituere ſolum,non etiam deſtruere. Si enim pari ratione vis aliqua in bonis ſit & ſcientia, ſi autem vis aliqua in bonis,etiam ſcientia erit:ſi nulla vis & facultas, ne vlla quidem ſcientia. Si autem minore ratione vis aliqua bonum ſit quàm ſcientia, ſitque vis aliqua bonum,etiam ſcientia: ſin nulla vis in bonis ducatur, non neceſſe eſt nullam etiam ſcientiam duci in bonis. Ex quo perſpicuum eſt, locum ex minore ſolum vim habere ad probandum. Non ſolum autem ex alio

genere

genere copia & ratio refellẽdi ſuppetit, ſed ex eodem etiam genere, ſi quis ſumat quod ſit tale vel tale maxime: vt ſi qua ponatur eſſe in bonis ſcientia, probatumque ſit non eſſe in bonis prudentiam, nulla alia numerabitur: quippe cum ne ea quidem quæ maximè videatur. Ex functione idem efficitur, ſi enuncietur, pari ratione ſi cui conueniat etiam omnibus conuenire aut non conuenire: vt ſi hominis animus ſit immortalis, etiam cæterorum. Quod ſi non hic ne cæterorum quidem eſſe. Si igitur ponatur alicubi conuenire, non conuenire alicui docere debemus. Sic enim conſequens erit ex fictione, nulli ꝯuenire. Quod ſi cui non conuenire ponatur, probandum eſt alicui cõuenire: ſic enim illud conſequens erit, conuenire omnibus. Illud autẽ perſpicuum eſt, eum qui aliquid ponat & fingat, ad generalem & ſpecialem reuocare quæſtionẽ, cum enim vult qui partem concedat, totum etiam concedere, quandoquidem ſi vni, pari ratione æquum putat conuenire omnibus. Ac infinitæ quidem quæſtiones vno mõ euerti refelliq; pñt, vt ſi voluptatẽ bonum eſſe dixerit, aut non eſſe bonũ, neq; aliud quicq̃ expoſuerit. Nam ſi voluptatem aliquam in bonis eſſe dixerit, nullam eſſe omnino probandum eſt, ſi rem propoſitam velit euertere. Item ſi voluptatem aliquam non bonam eſſe enunciarit, omnino demonſtrandum eſt omnem eſſe, aliter enim non poteſt reprehendi. Nam, ſi voluptatem aliquam non eſſe bonum, aut eſſe doceamus, nondum propoſita res reprehenſa eſt. Ex quo perſpicuum eſt, rem infirmari vno modo poſſe, confirmari duobus. Siue enim omnino doceamus omnem in bonis voluptatem duci, ſiue aliquam, res confecta erit. Itemque ſi opus ſit oſtendere, aliquam voluptatem nõ eſſe in bonis, ſi nullam eſſe doceamus, aut aliquam non eſſe: vtrum effecerimus & omnino & ex parte, aliquam in bonis non eſſe voluptatem. Definita autem quæſtione, duo ad refellendum loci ſuppetẽt, vt ſi quis

ponat

ponat in bonis voluptatem aliquam eſſe,aliquam non eſſe, ſiue omnis in bonis eſſe doceatur, ſiue nulla eſſe, res propoſita infirmata erit.Quòd ſi vnam tantummodo in bonis voluptatem poſuerit, tribus modis id poterit refelli.Si enim omnem eſſe, vel nullam, vel plures docuerimus,rem propoſitam euerterimus.Si vero quæſtio definita,expoſitaq́; ſit pluribus,veluti prudentiam ſolam ex virtutibus eſſe ſcientiam,ad id reprehendendum quatuor modis inſtructi erimus. Nam ſi doceamus, omnem virtutem ſcientiam eſſe, aut nullam, aut etiam aliam.veluti iuſtitiam,aut ipſam prudentiam non contineri ſcientia, euerſum erit id de quo agitur.In quo vtile erit, quid cuique rerum ſingularum, quas expoſui,accidat aut non accidat videre,quemadmodum de generalibus quæſtionibus tradidi. Genera etiam videnda ſunt diligenter, eaque in partes,vt dixi. vſque ad indiuidua,tribuenda.Siue enim in toto genere perſpiciatur ineſſe, ſiue in nulla parte, cum multæ adferuntur, petendum eſt, vt omnino totumq́ue concedat. aut certe occurrat, in qua non ita reperiatur. Poſtremo,quibus in rebus aut ſpecie aut numero conſtitui poteſt accidens, num quid conueniat videndum eſt:vt tempus non moueri,aut non eſſe motum,ſi probare velimus, ꝙ ſint genera motus docendum eſt. Si enim nullum eorum conueniat tempori, tempus certe nec mouetur, nec motus eſt.Itemq́ue animum non eſſe numerum licebit docere, diuiſione adhibita,omnem numerum aut parem eſſe,aut imparé.Nam ſi animus neq; par, neq; ĩpar ſit,profecta eſſe numerus nullo modo põt.Ac ex his quidé locis arguméta ducenda ſunt & depromẽda ad cõfirmãdũ, vel refellédũ accñs.

CONCLVSIONES.

Tale additum tali reddit ipſum magis tale.
Omnis numerus eſt par, vel impar.

Tertij libri Topicorum Finis.

ARISTOTELIS TOPICORVM

LIBER QVARTVS.

SVMMA LIBRI:

De omnibus generis locis, & de nonnullis ipſius differentiæ.

Nonnulli ipſius generis loci. *Caput primum.*

DEINCEPS ea, quæ ad genus & proprium pertinent, videamus. In iis autem elementa definiendi tradentur, quæ quidem raro in diſputationem incidũt. Si igitur ponatur genus aliorum, quæ ſunt, primum videndum eſt, an de aliquo eorum, quæ ſibi proxima ſunt & vicina, minime dicatur, vt fit in accidentibus vt ſi voluptatis genus bonum ſtatuatur, an aliqua voluptas non ſit bona, videndum erit. Nam ſi ita fiat, certe voluptatis bonum non eſt genus, quippe cum genus in ſpeciebus omnibus, quæ ſub ipſum ſubiectæ ſunt, intelligatur. Deinde conſiderandum eſt, an in quæſtione qua quid ſit res exquiritur, minime dicatur, ſed vt accidens. vt id quod album eſt de niue, aut de animo id, quod pulſu ſuo & interiore agitatur, Neque enim idem nix eſt quod album aliquid, itaque non eſt id quod album eſt niuis genus, nec animi id quod à ſe mouetur. accidit enim ei, vt moueatur, quemadmodum ſæpe animali, vt aubulet. Præterea, quod à ſe mouetur, non aliquid quod eſt, ſed aliquid quod facit aut patitur indicat. Itemque id quod album eſt,

eſt,non naturam niuis ſignificat ,ſed qualitatem . Ita neutrum eorum in naturæ quæſtione dicitur. Maxime vero,an definitio accidentium in id genus,quod datum eſt conueniat,ſpectare debemus.Nam, vt in eo exemplo,quod modo protuli, permaneam , fieri poteſt, vt aliquid ſeipſum & moueat & non moueat, itemque vt album ſit aliquid,& non album.ex quo efficitur , neutrum eorum genus eſſe, ſed accidens : quandoquidem accidens diximus eſſe id, quod & conuenire alicui poteſt,& non conuenire . Iam illud etiam videndum eſt, an non in eadem diuiſione genus & ſpecies numerata ſint, vnumq; eorum ad ſubſtantiam , alterum ad qualitatem : aut illud ad ea , quæ cum aliquo conferuntur, hoc ad qualitatem pertineat . veluti nix & cygnus ad ſubſtantiam,id autem quod album eſt, non ad ſubſtantiam,ſed ad qualitatem pertinet,ita id quod album eſt, nec niuis genus eſt,nec cygni.Rurſus,quoniam ſcientia in iis eſt,quæ cum aliquo conferuntur , bonum autem & honeſtum in qualitate, fit vt honeſtum aut bonum non ſit genus ſcientiæ , præſertim cum eorum, quæ cum aliquo conferuntur genera,etiam ipſa in eodem genere eſſe debeant . Id quod in duplo cernere licet.Nam cũ multiplum dupli ſit genus , ipſum etiam in iis eſt, quæ cum aliquo conferuntur . atque vt ſummatim dicam, eidẽ diuiſioni, cui ſpecies,genus ſubiici debet.Siue enim ſpecies ſubſtãtia ſit, etiam genus:ſiue qualitas ſit ſpecies , etiam genus qualitas ſit neceſſe eſt. Vt ſi candor ad qualitatem referatur, color etiam refertur . Quod etiam fit in cæteris. Præterea, videndum eſt,an neceſſe ſit, aut poſsit ne genus eo participare quod in genere poſitum eſt definitio autem participandi eſt , eius quod participatur recipere definitionem.Ex quo perſpicuum eſt, ſpecies generum participes eſſe , genera ſpecierum non eſſe , quandoquidem generis cum ſpecie communicatur definitio , ſpeciei cum genere non item.Illud ergo videndum eſt,genus

ne id

ne id de quo agitur, particeps ſit, an poſsit eſſe ſpeciei particeps. vt, ſi quis eius quod eſt, aut vnius illud aliquid genus tradat. Ita enim fiet, vt particeps ſit ſpecierum genus. quoniam in rebus omnibus, quæ ſunt id quod eſt & vnum intelligũtur, ergo etiam eorum definitio. Illud etiam, an ſpecies data & propoſita in aliqua re vere dicatur, genus non dicatur. veluti, ſi id quod eſt, aut quod ſciri poteſt opinabilis ponatur genus, de his enim rebus quæ nullæ ſunt, opinabile dicitur, quoniam multa eorum quæ nulla ſunt in opinione confidunt. Id autem quod eſt, aut quod ſcientia comprehenditur, de iis quæ nulla ſunt, vt perſpicuum eſt, non dicuntur. Ex quo fit, vt neque id quod eſt, neque id quod ſciẽtia comprehenditur, ſit genus opinabilis, præſertim cum quibus ſpecies dicitur, genus quoque dici debeat. Præterea, illud etiam conſiderandum eſt, an nullius ſpeciei id quod poſitũ eſt genus particeps eſſe poſsit: fieri enim non poteſt, vt generis ſit particeps, id quod nullius ſpecierum eſt, niſi forte aliquid eorum, quæ in diuiſione prima ſpecierum collocãtur, quæ omnia genere tantummodo participant. Quod ſi motus ponatur voluptatis genus eſſe, an neque interitus, neque commutatio, neque vllus motus alius eorum qui propoſiti ſunt voluptas ſit, vidẽdum eſt. Perſpicuum eſt enim nullius formæ recipere poſſe communionem, ita ne generis quidem. quandoquidem id neceſſe eſt, quod generis eſt particeps, alicuius etiam particeps eſſe formarum. Ita fit vt motionis ſpecies voluptas eſſe non poſsit, neque indiuiduorum, neque eorum quæ ſubiecta ſunt ſub ſpecie motionis, quandoquidem generis ſpecieique cum indiuiduis definitio communicatur, vt certus homo, & hominis particeps eſt, & animalis. Præterea illud etiam videndum eſt, an id quod poſitũ eſt genus eſſe in pluribus quam genus intelligatur, vt opinabile in pluribus quam id quod eſt, dicitur. Etenim id quod eſt & quod non eſt.

in opinione conſidit. Ita opinabile eius quod eſt,ſpecies eſſe nullo modo poteſt. Semper enim ad plura genus quam ſpecies pertinet. Itemq; illud, an genus in totidem rebus quot ſpecies dicatur, vt ſi, eorum quæ res omnes ↄſequuntur, vnum genus, alterũ ſpecies ſtatuatur, qualia ſunt id quod eſt, & vnum. Omnibus.n.in rebus id quod eſt & vnum intelliguntur. Neutrum igitur alteri eſſe genus poteſt, quandoquidem in rebus paribus æqualibusq; dicuntur. Quod etiã fiet, ſi quod primum eſt & principium, alterum alterius genus eſſe ſtatuatur. Nam & initium primum eſt, & quod primum eſt, id initium. Ita ſi vtrunque idem valet, certe neutrum alterius genus futurum eſt. In quibus omnibus illud initium & quaſi elementum nobis propoſitum eſſe debet, Genus ad plura quam ſpeciem differentiamq; pertinere. Pauciora enim quam genus etiam continet differentia. Animaduertendum etiam eſt, an id quod pro genere adhibitum eſt, non eſt genus alicuius eorum quæ ſpecie differunt. an etiam nõ poſsit videri. Is quidem qui rem confirmabit: ſit ne cuiuſpiam videbit. Eſt enim omnibus iis, quæ ſpecie non differunt, idem datum genus. quod ſi vnius docuerit eſſe, profecto omnium eſſe oſtenderit: ſin vnius non docuerit, certe nullius docuerit. vt ſi quis indiuiduas lineas ponat, dicatq; earum genus eſſe id, quod ſecari non poteſt linearum enim earum, quę diuidi poſſunt, non eſt genus id quod datũ eſt, cum ſpecie non differant: quandoquidem rectę lineæ omnes ſpecie non differunt.

CONCLVSIONES.

De quibus ſpecies prædicatur, & genus prædicari oportet.

Genus ad plura ſe extendit, & de pluribus prædicatur, quàm ſpecies.

Impoſsibile eſt aliquo participare genus quæ non participet aliqua ſuarum ſpecierum.

De

De ipſo genere varii loci. *Cap.* 11.

ILlud etiam, an ſit aliud aliquod genus eius ſpeciei, quę data eſt, ꝙ nec genus propoſitum contineat, neque ſub illo ſubiectum ſit. vt ſi quis iuſtitiæ genus eſſe ſcientiam ponat, quoniam enim genus eſt etiam virtus neutrumq; genus alterum continet, ſcientia genus eſſe iuſtitiæ nullo modo poteſt. Cũ enim ſpecies vna duobus generibus ſubiecta eſt, tum alterum altero continetur. Quãquam de nonnullis quæſtio eſt:nonnullis enim & virtus & ſcientia prudentia videtur eſſe,nec alterum genus altero contineri, non tamen omnium conſenſu prudẽtia ſcientia eſt. Quod ſi quis id quod dixi verum eſſe concedet, at certe alterum alterius genus eſſe, aut ſub eodem genere vtrunq; ſubiici quod eidem genus ſit neceſſe eſt,quod & in virtute & in ſcientia contingit. vtrunque enim eidem generi ſubiectum eſt,quippe cum eorum vtrunque habitus ſit & affectio. Illud igitur videndum eſt, an neutrum generi propoſito conueniat, quoniam ſi nec alterum altero continetur, nec vtrunque eodem, certe id quod propoſitum eſt, eſſe genus nullo pacto poteſt. Spectandum etiam genus eſt propoſiti generis. Itaque ſemper id genus quod ſupra eſt: omnia ne illa de ſpecie dicantur, & in quæſtione naturæ intelligantur. De ſpecie enim in quæſtione naturæ genera quæ ſupra ſunt,dici debent omnia. Quod ſicubi hęc nõ conſtet ratio, profecto id, quod propoſitum eſt, non eſt genus. Iam illud etiam conſiderandum eſt, an ſpeciei cum genere, aut cum aliquo genere eorum, quæ ſupra ſunt, communicetur definitio. Quod enim genus ſupra eſt,nullius eorum, quæ infra ſunt definitione participat. Ac ei quidem, qui partes infirmandi obtinet,ita vt dixi,hic tractandus locus eſt. Ei autem qui probabit rem, ſi ſpeciei genus propoſitum conuenire conſtiterit:in dubium autem veniat, an vt genus conueniat,

ueniat, ſatis erit aliquod eorum generum, quæ ſupra ſunt, dici de ſpecie in quæſtione qua quid quicque ſit exquiritur, docere. Etenim, ſi vnum aliquod in illa quæſtione dicatur, certe omnia & quę hoc priora antiquioraq; ſunt, & quæ poſteriora, ſiquidem ſpecie dicantur in naturæ quæſtione dicentur. ex quo efficitur id genus, quod datum ſit in eadem quæſtione dici. Q đ ſi vnum in naturę quæſtione dicatur, cætera etiam omnia, ſi quidem dicantur, in eadem dictum in quæſtione, inductione concludendum eſt. Sin omnino genus propoſitum conuenire in controuerſia verſetur, non ſatis eſt docere, vnum aliquod genus eorum, quæ ſupra ſunt, in naturę quęſtione dici de ſpecie. velut ſiquis ingreſſui genus dederit delationem, non ſatis eſt ingreſſum eſſe motionem docere, ad probandum ingreſſum eſſe delationem, quandoquidem alia ſunt etiam motionum genera, ſed ante docendum eſt, ingreſſum nullius eorum, quæ in eadem diuiſione, qua delatio collocātur, niſi delationis retinere definitionē. Quod enim particeps eſt definitionis generis, id alicuius etiam ſpecierum, quæ prima partitione continentur, definitione participet neceſſe eſt. Quòd ſi īgreſſus nec accretionis, nec imminutionis, neque aliarum motionum ſibi definitionem vendicet, profecto delationis vendicet neceſſe eſt, ita ingreſſus dilatio genus erit. Præterea, in quibus ſpecies poſita vt genus dicitur, cō ſiderādum eſt, an etiam genus quod datum eſt, in quæſtione naturæ de iis, de quibus etiam forma dicatur, itemque an quæ ſupra genus ſunt omnia. Nam ſi quo loco hoc non conueniat, certe id, quod datum eſt, generis nomē obtinebit. Etenim ſi genus eſſet, omnia & quæ ſupra ſunt, ꝙ ipſum illud in naturæ quæſtione dicerentur, quemadmodum etiam ſpecies in ea quęſtione dicitur. Cōmodum ei qui refellēdi partes obtinebit, nō dici genus in quæſtione qua quid ſit quæretur, de iis omnibus, de quibus etiam forma dicatur: at ei, qui con-

firmabit in ea dici quæſtione. Ita enim efficietur, & genus,& ſpeciem de eodem in quæſtione naturæ dici, ex quo conſequens erit, idem duobus generibus eſſe ſubiectum. Alterum igitur altero contineatur neceſſe eſt. Quod ſi demonſtratum ſit,id genus, quod conſtituere volumus, non eſſe ſubiectum ſub ſpecie, profecto ſpecie ſub eo ſubiecta erit.ita oſtenſum erit,generis id nomen obtinere.Videndum etiam eſt,an ſpeciei propoſitæ, iiſque quibuſcum ſpecies communicatur generum conueniat definitio.Neceſſe eſt enim in ſpecie,iiſque omnibus, quæ ſpecie participant, generum dici definitiones.Quod ſi quo loco non conueniat,certe quod datum eſt generis nomen non obtinet. Illud etiam,num differentiam pro genere adhibuit,vt ſi immortale genus Dei dixerit. eſt enim animantium differentia immortale, quandoquidem animãtium alij ſunt mortales,alij immortales. ex quo perſpicuum eſt in errore illum eſſe verſatum, ꝙ nullius rei genus differentia ſit. Quod verum eſſe ex hoc intelligi poteſt, ꝙ differentia quid res ſit,non indicat, ſed potius quale quid ſit,quemadmodum gradiens & bipes. Illud etiam, an differentiam in numerum generum loco ſpecie adſcripſerit.vt ſi quis impar pro numero dixerit.differentia enim numeri eſt impar, non ſpecies, nec differentia generis eſt particeps,præſertim cum quicquid generis eſt particeps,id vel ſpecies ſit,vel indiuiduum & differentia nec ſpeciei nec indiuidui nomen obtineat omnino.Ita fit vt generis non ſit particeps differentia. Non igitur impar,ſpecies eſt, ſed differentia:quandoquidem non eſt particeps generis definitionis. Præterea, illud etiam conſiderandum eſt, an genus in ſpecierum numerum retulerit, vt cõtiguitatem idem eſſe quod continuationem,aut per mixtionem idem,quod temperationem:aut,vt Plato definit, delationem, loci mutationem. neque enim neceſſe eſt contiguitatem continuationem eſſe,ſed cõtra, continuationem contiguitatem

tiguitatem eſſe neceſſe eſt:quippe cum nõ omne quod coaptatur,continuetur,ſed quod continuatur,aptatur. Quod idem ſit in cæteris. neque enim confuſio omnis temperatio eſt, quoniam ſiccorum permixtio non eſt temperatio,nec mutatio loci omnis,delatio.Ingreſſus enim delatio non videtur eſſe, propterea quod in iis tantummodo quæ vi,non ſponte & volũtate ſua locum mutant,dicitur, id quod in rebus inanimis cõtingit.Ex quo intelligitur ſpeciem quam genus in pluribus dici,in iiſque quæ data ſunt, cum contra neceſſe ſit fieri. Videndum etiam illud eſt,an in ſpecierum numero differentiã collocarit,veluti ſi immortale idem eſſe quod Deum dixerit.Ex eo enim conſequens erit,in paribus aut pluribus dici ſpeciem, ſemper enim in paribus rebus, aut in pluribus quam ſpecies differentia dicitur. Etiam illud, an genus in numerum differentiarũ repoſuerit, vt colorẽ ad id quod vim habet ad aſpectũ oculorum cõparandum, vel numerum imparem. Itemque illud, an genus dixerit differentiam. Fieri enim poteſt vt aliquis hoc propoſitum afferat, & indicat temperationis differentiam eſſe confuſionem, aut delationis loci immutationem.Atque hæc omnia ex iiſdem locis, quoniam inter eos communio eſt & ſocietas quædam intelligẽda ſunt. Nam & genus in pluribus dici debet quam differentia,& differentiæ nõ eſſe particeps,quod ſi ita,vt ĩ ſuperioribus exemplis, genus detur neutrum eorum quæ expoſuimus accidere poteſt. Sic enim & in paucioribus dicetur genus,& participabit differentia.Præterea,illud intelligendum eſt, ſi differentia nulla earum quæ generi ſubiectæ ſunt de ſpecie quæ data ſit dicatur ne genus quidem dictum iri.Nam quoniam de animo, nec impar, nec par dicitur, eo fit vt ne numerus quidem.Iam vero ſi ſpecies ſit priori naturæ ordine,& genus vna ſecum tollat & euertat. quod contra videtur, genus eſſe nullo modo poteſt, quod idem fit, ſi genus expreſſum & propoſitum aut differentiam

poteſt relinquere, vt animus moueri, aut opinio verum & falſum, neque enim alterum eorum genus poteſt eſſe, aut differentia, quoniam quãdiu ſpecies eſt, eam & genus & differentia ſequuntur.

CONCLVSIONES.

Cum vna ſpecies ſub duobus fuerit generibus, vnum ſub altero contineri neceſſe eſt.

Nullum genus ſuperius participat definitionem eorum, quæ inferiora ſunt.

Quod generis definitione participat, id alicuius earum, quæ ſub genere ſunt ſpecierum definitione participare neceſſe eſt.

Differentia non quid res ſit, ſed quale quid indicat.

Nulla differentia eſt de eſſentia generis.

Non omne contiguum continuum eſt, ſed econtra.

Alii de genere loci. *Cap.* III.

ATque etiam illud videndum eſt, an id ipſum, quod poſitum eſt genus eſſe alicuius contrarij generis, particeps ſit diffinitionis, aut eſſe poſſit. ſic enim eadem res ſimul contrariorum poterit eſſe particeps, propterea quod nũquam genus prætermittit, & contrarij eſt aut poteſt eſſe particeps. Illud etiã, an cum ſpecie aliquid communicetur, quod iis, quæ ſubiecta generi ſunt, conuenire non poſsit omnino. vt ſi animus vitæ eſt particeps, nec vllus numerus poſsit viuere, certe animus eſſe numeri ſpecies nullo modo poteſt. Illud etiam vidẽdum eſt, an ſpecies multis variiſq; modis cum genere collata dicatur. In quo ex locis eorum, quæ multis modis dicuntur, quos expoſuimus, argumenta nobis ſuppetent. Sunt enim genus & ſpecies ſynonyma. Cumq; omnium generum multæ ſint formæ ac ſpecies conſiderandum eſt, an poſsit alia ſpecies eſſe illius generis, quod datum eſt. Nam ſi non ſit alia ſpecies, profecto id quod propoſitũ eſt,

in nume-

in numero generum non eſt habendum omnino. Illud etiam, an quod per tranſlationem dicitur, pro genere ſit poſitum, veluti ſi quis temperantiam concordiam concẽtumq; dixerit. Nam cum genera omnia proprie de ſpeciebus dicantur, concentus de temperantia non proprie, ſed per tranſlationem dicitur: quandoquidem concentus omnis in ſonis cernitur. Iã vero, an aliquid ſpeciei contrarium ſit, videndũ eſt, qui ſane locus mul tis modis tractari poteſt. Primum, ſi in eodem genere etiam contraria reperiantur, cum interim nihil ſit generi contrarium. In eodem enim genere contraria ineſſe debent, ſi nihil generi ſit cõtrarium. Quod ſi quid contrarium ſit generi, an contrarium contrario ſit, videndum eſt. Contrarium enim, ſi quidem ſit generi aliquid contrarium, in contrario neceſſe eſt eſſe, quæ omnia ex inductione intelligi licet. Præterea illud ẽt, an in nullo omnino genere id inſit quod ſpeciei contrarium eſt, ſed genus ipſum, quale eſt bonum. Nam ſi illud in genere non reperiatur, ne contrarium quidem eius in genere reperietur, ſed ipſum in generum numero habebitur. Quod in bono maloq; contingit, quorũ neutrum ad genus refertur vllum, ſed vtrunque eorum genus eſt. Illud etiam, an contrarium & genus ſit alicui & ſpecies, & quibus aliquid eſt interiectum, & quibus nihil eſt. Nam ſi quid interiectum ſit generibus, etiam ſpeciebus eſt, & ſi ſpeciebus, etiam generibus viciſsim. Quod in virtute & vitio iuſtitia & iniuſtitia perſpici licet, quorum vtriſque aliquid interiectum eſt. Huic loco occurritur, inter valetudinem & morbum nihil medium eſſe, inter malũ & bonum aliquid eſſe. Tum videndum eſt, an inter ſpecies & genera aliquid interiectum ſit, nec eodem modo, ſed ita, vt inter alia negatio interiecta ſit, inter alia res aliqua ſubiecta: ſi quidem eodem modo vtriſque probabile eſt data eſſe. Id quod videre licet in virtute, & in vitio, & in iuſtitia, quibus aliqua interiecta eſt negatio. Porro

quando non erit generi contrarium non ſolum illud videndum eſt an contrarium in eodem genere reperiatur, ſed etiam illud quod medium eſt, quandoquidem in quo extrema etiam medium collocatur, quod in candore & nigrore contingit. Nam & eorum & colorum omnium, qui medij ſunt, & interiecti, color genus eſt. Cui tamen loco occurritur. Parum enim & nimium cum in eodem genere reperiantur (ſunt.n. in malis) tamen mediocritas quæ iis interiecta eſt, non in malis eſt, ſed in bonis. Illud etiam, an genus alicui, ſpecies nulli ſit contraria. nam ſi genus alicui contrarium eſt, etiam ſpecies eſt, veluti virtus & vitium, iuſtitia & iniuſtitia. Quod idem in cæteris omnibus perſpici licet. Hoc tamen loco nobis occurritur, valetudo enim vniuerſa morbo contraria eſt, certus autem morbus, cum morbi ſit ſpecies, nulli contrarium eſt, vt febris, vt oculorum dolor, & ſinguli alij. Ac ei quidem, qui refellendi partes tuebitur, tot modis hæc videnda ſunt, quoniam ſi ea ipſa, quæ expoſuimus minus reperiantur, certe quod datũ eſt & propoſitum non eſt genus. Ei autem, qui confirmabit tribus locis ad diſputãdum ſuppetet copia. Primus eſt, ſi quod contrarium eſt ſpeciei, id in eo genere ſitum ſit, quod poſitum eſt cum interim contrarium generis minime reperiatur. Si enim contrarium ad aliquod genus pertineat, profecto propoſitum etiam genus pertinebit. Alter locus eſt, ſi id quod interiectum eſt & medium, ad genus propoſitũ referatur, ad quod enim genus media, etiam extrema referuntur. Tertio loco, ſi quid contrarium eſt generi, an etiam contrarium ſit in contrario, videndum eſt, ſi enim ſit profecto propoſitum etiam genus ſit in propoſito neceſſe eſt.

CONCLVSIONES.

Contraria ſunt eiuſdem generis.
Medium & extrema ſunt eiuſdem generis.

Contra-

Contrariorum aliqua ſunt mediata alia immediata.

Alios rurſus generis locos ponit. *Cap.* IIII.

AT vero & ei, qui infirmabit, & ei qui confirmabit à caſibus & coniugatis videndum erit, an eodem modo ſint conſequentia, quæ præponuntur. Nam ſi ſemel in vno, etiam in omnibus intelligetur, aut non intelligetur. Veluti, ſi iuſtitia ſcientia quædam eſt, etiam id, quod iuſte fit, ſcienter fiat, & iuſtus ſciens ſit neceſſe eſt. Quod ſi nihil eorum ſit, ne aliorum quidẽ eſſe aliquid poteſt. A ſimili hoc modo. quod iucundum eſt, eandem habet rationem ad voluptatem quam id quod vtile eſt & bonum: ſiquidem vtrunque vtriuſque efficiens eſt. ita fit, vt ſi voluptas ſit bonum, etiam id quod iucundum eſt, ſit in iis, quæ vtilia ſunt. Perſpicuum enim boni eſſe efficiens, quandoquidem voluptas eſt bona. Hoc etiam modo locus ab origine & ortu interituq; ducitur, vt ſi ædificare ſit agere, ædificaſſe etiam erit egiſſe. & ſi diſcere eſt recordari, certe didiciſſe recordatum eſſe erit, & ſi diſſolui interire eſt profecto & diſſolutum eſſe interiſſe erit, & diſſolutio aut direptio interitus. Eadem eſt ratio eorum, quæ vim habent ad gignendum & interimendum, itemq; vis & vſus. omninoq;, in qua is ſimilitudine, & iis, qui refellit argumentationem, & qui confirmabit, eodem modo perſpicere debet, quomodo in loco ab ortu & interitu expoſuimus. Si enim id qđ vim habet ad interimendum, vim etiam habet ad dirimendum, etiam interire erit dirimi, & ſi id quod vim habet ad gignendum pertineat ad efficiẽdum, certe & gigni idem quod fieri erit, & ortus idem qđ effectio, quod de vi & vſu eodem modo iudicandum eſt. Nam ſi vis affectio ſit, etiam poſſe affici erit, & ſi alicuius rei vſus & functio actio ſit, profecto & fungi idem quod agere, & functum eſſe, idem qđ egiſſe valebit. Quod

ſi priuatio erit id quod ſpeciei contrarium eſt, dupliciter licebit refellere. Primo quidem, ſi in genere quod propoſitum eſt, id contrarium reperiatur. Aut enim in nullo omnino genere eodem aut certe non in extremo priuatio eſt: veluti ſi aſpectus in extremo genere ſenſu inſit, certe ſenſus, cæcitas eſſe non poteſt. Deinde ſi & generi & ſpeciei contraria ſit priuatio, neque ſit contrarium in contrario, ne id quidem genus quod propoſitum eſt, in propoſito intelligetur. Atq; is quidem qui refellit, argumenta ſumet, quemadmodum expoſui: qui autem confirmabit, vnum tantummodo depromet, hoc modo: ſi contrarium in contrario, etiam propoſitum genus in propoſito reperiatur. neceſſe eſt. vt ſi cæcitas, quædam ſenſus vacuitas ſit, etiam aſpectus ſenſus ſit neceſſe eſt. Ab affirmantibus autem & negantibus, eodem modo quo à communibus & accidentibus expoſitum eſt, argumenta ducenda ſunt hoc modo: Si quod iucundum eſt, bonum eſt: quod non eſt bonum, id iucundum non eſt. ſi enim nõ ita ſit, erit aliquid iucundum, quod non eſt bonum. Feri enim non poteſt, vt ſi bonum genus ſit eius quod iucundum eſt, ſit aliquid non bonum, iucundum: præſertim cum in quibus genus non dicitur, ne vlla quidem ſpecies in iis dici queat. Hoc quidẽ modo ei qui confirmabit ducendum argumentum eſt. Si quod non eſt bonum, id iucundum non eſt, quod iucundum eſt in bonis eſt, ita genus eſt bonum eius quod iucundũ eſt. Quod ſi in iis ſit ſpecies, quæ cum aliquo conferuntur, an etiã genus in iis ſit videndum eſt. Si enim ſpecies in eorum habeatur numero, quæ cum aliquo conferuntur, etiam genus habeatur neceſſe eſt: quod in duplo & multiplo cernere licet, quorum vtrunque in iis eſt, quæ cum aliquo conferuntur. At vero non ſi genus ad ea pertineat, ſpeciem etiam pertinere neceſſe eſt. Nam & ſcientia in iis eſt, & grammatica non item. aut certe ne id quidem, quod ſupra diximus, verum videri

deri poteſt. nam, cum virtus in bonis ſit,& in rebus honeſtis, virtusq; in iis,quæ cum aliquo conferuntur, tamen nec bonum, nec honeſtum in iis ſunt,quæ cum aliquo conferuntur, ſed in qualibus. Præterea videndum eſt, an ſpecies non ad idem referatur,per ſe,& generis ratione. vt ſi duplum ſimpli dicitur duplũ,etiam quod multiplum eſt,ad ſimplum referri debet: ſin minus, certe multiplum eſſe genus dupli nullo modo poteſt. Itemque illud, an minime ad idem referatur, & generis & omnium generum generis ratione referatur. ſi enim duplum ſit ſimpli, & multiplum etiã quod ſimplum vincit & ſuperat dicetur, omninoq; omnium generum quæ ſupra ſunt ad ſimplum nomine referetur. Quãquam huic loco occurritur:propterea quod non neceſſe ſit ipſum per ſe,& generis nomine adhibito, cum eadem re conferri.Nam cum ſcientia ad rem, quæ ſcientia comprehenditur, referatur.tamen habitus & affectio non ad rem quæ ſub ſcientiam cadit,ſed ad animum pertinet ac refertur.Illud etiam an genus & ſpecies iiſdem caſibus explicentur, vt an alicui tribuatur, an vero alicuius ſit,aut alio ne modo dicatur. Eadem enim eſt ratio ſpeciei & generis.Id quod fit in duplo, iisq; omnibus quæ ſupra ſunt. Alicuius enim rei & duplum & multiplum, duplum multiplumq; dicitur. quod eodem modo de ſcientia iudicandum eſt. Alicuius enim ſcientia & ipſa ſcientia & genera,vt affectio, vt habitus, eſſe dicuntur. Occurritur tamen interdum, non ita rem habere, propterea ꝙ differens & contrarium alicui contrario dicitur, cum interim diuerſum quod illorum genus eſt, nõ alicui diuerſum, ſed ab aliquo dicitur.diuerſum enim quid ab aliquo nominatur. Rurſum, illud viuendum eſt, an ea quæ cum aliquo conferuntur, iiſdem caſibus explicentur,minimeq; reciprocentur eodem modo: vt fit in duplo & multiplo quorum vtrunque alicuius & ipſum & viciſſitudine quadam dicitur. Nam & ſimplum & ſubduplum

plum alicuius rei ſimplum & ſubmultiplum appellatur. quod idem in ſcientia & opinione contingit, quæ alicuius eſſe dicuntur. itemq́; reciprocantur. Nam quod ſub opinionem capit & ſcientiam, alicuius ſub opinionem & ſcientiam cadit.ex quo fit,vt ſi in aliquo non viciſsim reſpondeat alterum alteri, non ſit futurũ genus. Illud etiam videndum eſt,an in hoc ipſo genere quod tractamus, genus & ſpecies paribus caſibus ex plicentur, quoniam iiſdem paribuſq́; caſibus vtrunque dici debet. quod fit in dono & largitione.Nam & donum alicuius donum,& alicui dono datum eſſe dicitur: & largitio alicuius largitio,& alicui facta largi tio dicitur,quorũ largitio genus doni eſt.Eſt enim do num largitio,quę reddi non debet.Quãquam nonnulla ſunt in hoc genere,quæ paribus caſibus non efferan tur. Duplum enim alicuius duplum eſt. quod autem vincit & maius eſt,& aliqua re maius eſt, & aliqua ma gnitudine maius eſt, & aliqua re maius ẽſt. Quicquid enim præſtat, id excellentia aliqua præſtat, & alicui rei præſtat. Ita non ſunt genera dupli quæ propoſita ſunt:quandoquidem paribus caſibus ea & ſpecies non exprimuntur aut certe nõ omnino verum eſt,ſpeciem & genus paribus caſibus efferri. Atque etiam illud videndum eſt, vt contrarij contrarium genus ſit, vt dupli multiplum, & ſimpli ſubmultiplum. contrarium enim contrario genus eſſe debet. Quod ſi quis ſcientiam ponat eſſe ſenſum, id etiam quod ſub ſcientiam cadit, ſub ſenſum cadere oportebit, non ita eſt. neq; enim omne quod ſcientia comprehenditur,mouet ſen ſum, cum præſertim quædam eorum quæ intelligentia & ratione continentur, ſubiecta ſint ſcientiæ, ita non eſt genus eius quod ſcientia comprehenditur,id quod ſub ſenſum cadit. quod ſi ita non eſt, ne ſenſus quidem ſcientiæ genus eſt. Quoniam autem eorum quæ cum aliquo conferuntur, partim neceſſe eſt in iis ſita eſſe quibuſcum conferuntur,vt affectio, vt habitus vt

apta

apta compoſitio membrorũ,quæ in nullò alio poſſunt ineſſe quàm in iis ad quæ referuntur, partim non eſt, neceſſe in iis ſita eſſe ad quæ pertinent: fieri aũt poteſt (vt ſi animus ſcientia contineatur, nihil prohibet animum ſui contineri ſcientiam, & tamen non eſt neceſſe:cum præſertim fieri poſsit, vt hæc ipſa ĩ alio ſita ſit) partim non poſſunt in iis ineſſe omnino, ad quæ referuntur.vt contrarium in contrario eſſe non poteſt,neque ſcientia in eo quod ſubiectum eſt ſcientiæ,niſi animus & homo ſcientia contineatur: illud videndũ eſt, an aliquis ad aliquod genus eiuſmodi quippiam retulerit quod non eſt eius generis. vt ſi quis memoriam ſedem ſcientiæ dixerit. Omnis enim ſedes & retentio in eo ſita eſt quod retinet. Ita fit, vt ſcientiæ ſedes & retentio in ſcientia ſita ſit, memoria igitur in ſcientia ſita erit,quandoquidem ſedes ſcientiæ propria eſt, qđ fieri non poteſt. Omnis enim memoria in animo ſita eſt. Hic autem locus ad accidens referri poteſt.nihil enim intereſt, vtrum memoriæ genus ſedem & retentionem dicamus, an ei hoc accidiſſe. quoniam ſi quouis modo memoria retentio ſit ſcientiæ, eadem ei attribuetur definitio.

CONCLVSIONES.

Domum eſt largitio rei, quæ reddi non debet.
Memoria ſedes eſt ſcientiæ.

De eodem alii loci. *Cap.* V.

ILlud etiam intelligendum eſt,ſi quis habitum pro actione dixerit, aut actionem pro habitu, eorum neutrum eſſe genus. vt ſi quis ſenſum, motũ corporis dixerit: eſt.n.ſenſus habitus,motus autem actio. Quod idem fiet, ſi memoriam habitum continendæ opinionis appellauerit: nulla enim memoria habitus eſt, ſed potius actio. Errant etiam ij,qui habitum ſtatuunt

tuunt eſſe vim, quæ conſequens eſt ex habitu, vt clementiam ire continentiam, & fortitudinem, atque iuſtitiam, metus lucriq; continentiam. Nam & fortis clemensque vacuus à perturbatione dicitur, & continens iis,qui eſt in perturbatione, neque ab ea vincitur. Ac vis quidem ex vtroque talis fortaſſe conſequitur,vt ſi quis ſit in perturbatione, non ab ea vincatur, ſed eam vincat. nec eſt id quidem fortem,aut clementem eſſe, ſed nihil omnino ab iis perturbationibus agitari. Interdum etiam quod ex re qualibet conſequens eſt, id pro genere dicunt: vt dolorem iræ genus, & fidei opinionem. vtrunque enim eorum cum ſpeciebus propoſitis quodammodo cõſequatur, neutrum tamen in numerum generum venit. Qui enim iraſcitur, dolet ille quidem, ſed cum dolor eum prius confecerit: qñquidem non ira doloris, ſed dolor iræ cauſa eſt. Ex quo efficitur, vt ira non ſit dolor omnino. Ex quibus etiam intelligi poteſt, fidem non eſſe in opinione. Fieri enim poteſt, vt is etiam qui non fidem habeat, eandem habeat opinionem. quod fieri non poteſt, ſi quidem fides ſit opinionis ſpecies. Non enim fieri poteſt,vt idem etiam permaneat,ſi ex ſpecie omnino aut genere in genus trãsferatur:quemadmodum fieri non poteſt vt aliquid idem ſit in vita,& alias hõ ſit,alias nõ ſit.Quod ſi quis contendat,neceſſe eſſe eum,qui opinetur etiam credere,idem paria eſſe & æque patere opinionem ac fidem fatebitur.Ita non erit genus,quoniã genus ad plura debet pertinere. Illud etiam vidẽdum eſt, an in aliquo eodem vtrunque ineſſe poſsit.In quo enim genus ineſt, etiam ſpecies. vt in quo candor exiſtit, etiam color: & in quo grammatica, etiam ſcientia ſolet exiſtere. Siquis igitur verecundiam metum eſſe dicat, aut iram dolorem, non efficietur. vt in eodem genus ſpeciesq; intelligantur, eſt enim verecundia in ea parte animi ſita, quæ rationis eſt particeps: metus autem in ea, qua irarum exiſtit ardor: & dolor

in ea,

in ea, in qua cupiditates verſantur, quoniam in ea etiam voluptatis eſt ſedes. Ira vero, in qua ira verſatur. Ex quo efficitur, non eſſe genera ea, quæ propoſita ſunt, quandoquidem non in eo ipſo in quo ſpecies & ſpecies ſolent exiſtere. Itemq; ſi amicitia in ea ſit parte, in qua voluptates habitant, non erit voluntas aliqua: præſertim cum voluntas omnis in ea parte ſita ſit quæ rationis eſt particeps. Valet etiam hic locus ad communia & accidentia confirmanda. in quo enim accidens ſitum eſt, etiam id cui conuenit ſitum eſt. ita fit, vt ſi in eodem non exiſtant, non ſit accidens. Illud etiam, an quadam ex parte cum ſpecie genus, quod datum eſt, communicetur. Non enim quadam ex parte genus communicatur, quippe cum homo non ſit quadam ex parte animal, nec grãmatica aliqua ex parte ſcientia, quod idem in cæteris contingit. Illud ergo conſiderandum eſt, an quædam cum genere quadam ex parte communicentur. veluti ſi animal cadere ſub ſenſum, aut aſpectabile dictũ eſt. Animal enim & ſub ſenſum & ſub aſpectum quadam ex parte cadit: quandoquidem corpore ſenſum & aſpectum mouet, animo autem non mouet. Ex quo ſequitur nõ eſſe genera animalis aſpectabile, & quod ſenſum mouet. Falluntque nos interdum ij, qui totum ad partem transferunt, veluti animal ad corpus animatum. at qui pars in toto nullo modo dicitur: non eſt igitur corpus genus animalis: quandoquidem pars eius eſt. Atque illud etiam ſpectandum eſt, nunquid eorum, quæ vituperanda & fugienda ſunt, ad vim, aut ad id, quod aliquid poteſt, relatum ſit: vt ſi ſophiſtam eum ſtatuerit aliquis, qui poteſt parare pecunias ſapientia, quæ in eo videtur exiſtere: aut columniatorem eum, qui poteſt calumniari, & ex amicis inimicos facere: aut furem eum, qui poteſt clam aliena furari. nemo enim eorum, quos expoſuimus, eiuſmodi appellatur ex eo, quod poſsit aliquid eorum efficere. Quandoquidem & Deus poteſt, & vir

& vir bonus, quæ mala ſunt efficere, cum interim non ſint eiuſmodi. Omnes enim improbi ex animo & voluntate nominantur. Præterea, omnis vis & facultas in numero expetendorum habetur: etenim malorum vis expetenda eſt. Itaque Deum & viros bonos iis ipſis prædictos eſſe dicimus: eos enim fatemur res malas & flagitioſas agere poſſe. Ita fit vt vis nullius rei, quæ quidem vituperãda ſit, genus poſsit eſſe. Sin ſecus, certe efficietur, vt aliquid eorum quæ vituperanda ſunt, ſit expetendum. Sic enim vis aliqua vituperanda erit. Itẽque illud videndum eſt, an aliquid eorum quæ propter ſe & per ſe honorabilia ſunt, aut expetenda, ad vim & facultatem, aut ad id quod poteſt aliquid, aut efficere poteſt, relatũ ſit. Vis enim omnis, & quicquid aliquid poteſt, aut efficiens eſt, id omne propter aliud expetendum eſt, aut, an aliquid eorum, quæ duplex habent genus, aut plura, ad alterutrum retulerit. Sunt enim quædam quæ ad vnum genus referri non poſſunt, quo in genere ſunt impoſtor & calumniator. neq;.n. is calumniator aut impoſtor habendus eſt, q vult, nec põt: neq; is qui põt, neq; vult: ſed is demũ, in quo vtrunq; horum ineſt: ex quo efficitur, ea quæ poſita ſunt, non in vno genere, ſed in vtroque eſſe collocanda. Iam vero contra interdum genus pro differentia, & differentiam pro genere dicunt: vt ſtuporem magnitudinem admirationis, & fidem ſtabilitatem opinionis: neque enim magnitudo, neq; firmitas & ſtabilitas generis, ſed differentiæ nomine appellari debent: qm̃ & ſtupor admiratio eſt nimia, & fides firma opinio. Ex quo perſpicuum eſt, & admirationem genus eſſe, & opinionem: magnitudinem vero nimiam, & firmitatem, eſſe differentiam. Præterea, ſi quis exuperantiam & firmitatem pro genere explicauerit, efficiẽt vt res inanimæ & fidem habeant, & cõſternentur. Nam quoniam ineſt vniuſcuiuſq; rei firmitas & magnitudo aut exuperantia in eo cuius eſt firmitas & exuperantia, certe ſi ſtu-

por

por exuperantia eſt admirationis, ſtupor inerit in admiratione:ita obſtupeſcet admiratio. itemq; fides erit in opinione, ſiquidē firmitas opinionis eſt:ex quo efficietur, opinionem credere. Conſequens etiam erit, vt is, qui iſto pacto de genere ſentiet, firmitatem firmam exuperantiamq; nimiam eſſe fateatur: quandoquidem fides aliqua firma eſt. Si igitur fides firmitas ſit, certe firmitas firma futura eſt. Itemque, quoniam ſtupor aliquis nimius eſt, ſi ſtupor exuperantia ſit, erat nimia exuperantia quorum neutrum verum eſt, quemadmodum nec ſcientia.i.quod ſub ſcientiam cadit, neque motus id quod mouetur. Errant etiam interdū ij qui affectionem ad genus, quod affectum, referunt:quales ſunt ij, qui īmortalitatem vitam ſempiternam eſſe definiunt. Eſt.n.affectio quædam aut certe comes vitæ īmortalitas, quod verum eſſe fiet perſpicuū, ſi quis ex mortali immortalem effici conceſſerit. Nemo.n.eum hoīem aliam vitam degere, ſed aliquid ei ꝯuenire, aut affectionem accidere fatebitur. Ita fit, vt īmortalitatis vita nō ſit genus. Quo etiā in errore verſantur ij, qui affectionem eius rei, cuius eſt affectio, genus eſſe ponunt, vt ventum eſſe aerem, motum & agitatum. Eſt enim potius ventus, aeris impulſio, quandoquidem idem aer & cum agitatur, & cum ſtat, permanet. Ex quo efficitur, ventum non eſſe omnino aerem. Eſſet.n.ventus, etiam ſi aer non impelleretur: ſiquidem idem aer, qui ventus erat, permanet. Similis eſt ratio cæterorum eius generis. Quod ſi etiam in hac re vētum eſſe aerem impulſum & agitatū concedere debeamus, at certe non oī ex parte id approbādum eſt, non iis quidē in rebus, in quibus hoc tale genus non vere dicitur, ſed in iis, in qbus vere intelligitur genus id, quod propoſitū eſt. Sunt.n.quædam in quibus non vere dicitur, ex quo genere ſunt nix & cœnum. Aiunt.n.niuem eſſe aquam cōglobatam, atque concretam, cœnum vero terrā humore temperatam. Atqui neq; cœnum terra eſt, neque

nix aqua. Neutrum igitur genus eſſe eorum generum, quæ propoſita ſunt vllo modo poteſt. quippe cum ſemper genus de ſpẽbus vere dici debeat. Itẽ ne vinum q̃dẽ aqua eſt putris, vt ait Empe. Aqua putruit in ligno.

CONCLVSIONES.

Senſus eſt habitus, motus autem actio.
Fides eſt opinionis ſpecies.
Nulla pars eſt genus totius.
Ira non dolor, ſed ex dolore cauſatur.
Improbi ex animo & voluntate denominantur.
Ventus eſt magis aeris impulſio & agitatio, quàm aer motus & agitatus.

Alii de genere loci. *Cap.* VI.

IAm vero ſi omnino nullius ſit genus id quod datum eſt, perſpicuum eſt, ne eius quidem, quod poſitum eſt eſſe. quod hinc intelligi põt, quia non ſpẽ differunt ea oĩa, quibus cum genus id quod datum eſt cõicatur. Cuius gñis ſunt alba, quæ ſpẽ à ſe non differunt. Spẽs autem omnis generis differunt. Nõ igitur id quod album eſt, vllius genus eſſe põt. Illud etiam videndũ eſt, id ne pro gñe aut differentia dixerit, quod ex rebus oĩbus ꝯñs eſt. Sunt.n.multa, quæ res oẽs conſequuntur, veluti id ꝙ eſt, & vnum in iis ſunt, quæ rem oẽm ſequuntur. Itaq; ſi id quod eſt genus eſſe poſuerit, certe oĩum rerum genus futurũ eſt, quandoquidem in iis dicĩ: genus aũt de nullo niſi de ſpẽbus dicitur. Ita vnum eius, quod eſt, ſpẽs eſſet. ex quo efficeretur, in iis oĩbus, in quibus genus etiam ſpẽm dici. q̃nquidem & id qđ eſt, & vnum de rebus oĩbus dicitur, cum ſpẽs pauciora q̃ genus continere debeat. Quod ſi id quod oĩbus ex rebus ſequatur differentiã appellauerit profecto paria aut plura, q̃ genus dr̃ia cõtinebit. Nam ſi genus ẽt ĩ iis eſt, quæ ꝯñtia ſunt ex oĩbus ex æquo, ſin minus ex oĩbus ſequatur, plura eo contineat differẽtia

neceſſe

neceſſe eſt.Iam ſi in ſubiecta ſpecie genus id quod datum eſt, vt id quod album eſt in niue, dicatur, perſpicuum eſt id non eſſe genus. Solum.n.genus de ſubta ſpecie dicitur. Atque illud etiam videndum eſt,an genus & ſpecies ſint ſynonyma.Genus.n.de ſpeciebus omnibus nois definitionisq; cōi ſocietate dicitur.qui etiā error naſcetur, qn̄ generi & ſpēi aliquid erit ꝓrium, meliusq; ꝓriorum ad genus deterius referet. ita.n.fiet vt id,quod reliquum eſt,inſit in alio:qn̄.n.in contrariis generibus ſunt contraria,fit vt melius ſit in deteriore: atqui optimę cuiuſq; rei etiam genus optimū eſt.Illud etiam videndum eſt,idem ne aliquid, quod ad vtrunq; eodem modo affectum ſit, ad deterius genus, non ad præſtantius retulerit.vt ſi animum motum vel id quod mouet dixerit.Nam,qm̄ idem animus æque vim habet ſtandi ac mouendi, profecto ſi ſtatus melior eſt, in eo gn̄e animus ſtatuendus erat.Iam ex maiore & minore elicere argumenta licet ei qui refellit,ſi genus acceſſionem capiat, & ſpecies non capiat, nec ipſa capiet, neq; ꝙ ab eo deductū eſt,hoc modo. Si virtus ælationem habeat,etiam iuſtitia & iuſtus habebunt. alius.n. alio iuſtior dicitur. nam ſi genus, quod datum eſt,acceſsionem accipiat,ſpēsq; non accipiat,neq; ipſa,neq; id,quod ab ea natum ſit, id datum eſt eſſe genus nullo mō pōt.Præterea, ſi id,quod magis, aut æque videtur genus, nō eſt genus,certe ne id quidem quod datū eſt. Atq; huius loci,in iis plurimus vſus eſt,in quibus multa de ſpecie in qōne dicentur, qua quid res ſit quærit, nec diuiſio tradita eſt.neque ꝙ eorum genus ſit poſsimus explicare: vt de ira,& dolor & opinio contēptus in naturæ qōne dicuntur, præſertim cum is,qui iraſcitur, angatur, ſeque contemni putet. Quæ eadem tractatio in ſpē per locum comparationis ſuppetet, hoc modo.Si quæ ſpēs magis. aut æque ineſſe videtur in genere quod datum eſt,non ineſt in genere,ne ea quidem quæ data eſt in genere erit oīno. Atq; is quidem,

qui infirmabit,quemadmodum expoſui,hunc tractabit locum,qui autem confirmandi partes tenebit,ei hic locus nihil ad argumentandum ſuppeditabit,quoties genus,quod datum eſt,& ſpecies recipient acceſsionem; nihil.n.prohibet ſi vtrunq; recipiat,alterum alteri non eſſe genus.Nam & id qđ album eſt,quodq; honeſtum, acceſsionem capit,nec alterũ alteri genus eſt. Sed generum ac ſpecierum inter ſe comparatio magnam ei ſuppeditabit argumẽtorum copiam,hoc mõ,Si eadem eſt huius & illius generis ratio , & alterum genus eſt , etiam alterum erit. Itemq; ex minore & maiore idem effici põt,hoc modo . Si continentiæ vis magis quam virtus genus eſt, virtus aũt genus eſt , vis etiam erit. Quod de ſpecie eodem modo iudicandum eſt.Si enim æque hoc atque illud eius , de quo agitur, ſpecies eſt, & alterum eſt ſpẽs,etiam reliquum . Et ſi quod minus videtur,ſpẽs eſt,ét quod magis videtur. Illud etiam in confirmatione vidẽdum eſt,an genus de iis,quibus datum eſt & tributum,in naturę qõne dicatur,nec vna ſit ſpẽs eius,quod genus eſſe poſitũ eſt, ſed plures & differentes.Sic.n.genus erit.Quod ſi vna ſit ſpẽs ea, quæ data eſt,vidẽdum eſt,an etiam de aliis ſpẽbus genus dicatur in qõne naturæ. ex quo iterum efficietur , & de pluribus ipſum ac differentibus dici,& genus approbari.Qm̃ autem quibuſdam placet differentiam in qõne naturæ dici de ſpeciebus ſecernendum eſt , genus à differentia,iis locis,quos expoſuimus,quorum primus eſt,Genus plura quam dr̃iam continere.Alter, Genus in reſpondendo quid quicque ſit aptius dici poſſe quã dr̃iam.Qui.n.hominem animal eſſe dixerit, planius facit quid ſit homo, quam ſi gradiens dicat,Tertius eſt, Differẽtiam generis qualitatem declarare ſemper,genus differentiæ qualitatem non item. Nam & qui gradiens dixerit,quale quid animal exprimit,& qui animal dicit,quale quid gradiẽs explicat . Ac differentia quidem à genere hoc pacto ſeparanda eſt. Quoniam au-

tem videtur muſicus qa muſicus ſit,ſciens eſſe,etiã muſica ſcientia quædam eſt, quoniamq; ſi quod ingreditur,ob eam cauſam quia ingreditur,& ambulat, mouetur,ingreſſus etiam quædam eſt motio. In quo genere aliquid confirmare & efficere velimus, quemadmodũ dixi, diligenter videndum eſt, hoc modo, Si ſcĩa eſt idem quod fides, & is qui ſcientia prædicus eſt, quia ſciat, credit, profecto ſcientia fides ſit neceſſe eſt,eademq; ratione in aliis omnibus facere licebit. Poſtremo,quoniam quod alicui conſequens eſt ſemper, nec viciſsim retro commeat,id difficile eſt improbare non eſſe genus, ſi hoc ex illo omni ex parte ſequatur, illud vero ex hoc nõ omnino, veluti ex tranquillitate quies ſequitur,& ex numero id quod ſecari põt,contraq; nõ ſequitur,quandoquidem nõ quicquid diuidi poteſt,numerus eſt,nec quies tranquillitas omnis, eo quidẽ vtẽdum eſt pro genere,quod ſemper ſequitur,tum cum alterum non reciprocatur. Quod ſi alterum proponatur, non in omnibus, neq; omni ex parte probandum eſt,ei autem locum occurrendum eſt,id,quod non eſt, ex rebus omnibus quæ gignuntur conſequẽs eſſe, cum præſertim quod gignitur non ſit. neq; retro id cõmeat viciſsim. Nõ enim omne quod non eſt generat. Quanquam nõ eſt genus id quod non eſt eius rei quæ gignitur,quandoquidem eius quod non eſt, nullæ ſunt ſpecies omnino. Ac in genere quidem probando,vel improbando eam viam ac rationem quam præſcripſi, ſequi ac tenere debemus.

CONCLVSIONES.

Interrogati quod res ſit aptius genus reſpõdemus, q̃ differentiam.
Genus plura continet quam differentia.
Differentia generis qualitatem declarat,non autem econtra.

Quarti libri Topicorum Finis.

ARISTOTELIS TOPICORVM

LIBER QVINTVS.

SVMMA LIBRI:

De ipſius proprij modis ac locis, & de locis dialecticis omnibus quæſtionibus communibus, videlicet ab oppoſitis, à ſimili; ab eo, quod eſt magis & minus, & æquale: vel à caſibus & coniugatis, & qui à rerum interitu & ortu ſumuntur.

De modis ipſius proprii. *Caput primum.*

VTRVM autem propriũ ſit necne, id quod propoſitum eſt, ex iis locis, quos deinceps exponemus, intelligetur. Explicatur q; dem proprium aut per ſe, & vi ſua, ac ſemper aut alterius comparatione & interdum: veluti hominis proprium eſt per ſe ac vi ſua, animal eſſe humanum natura, alterius aũt comparatione, vt animi ad corpus, quod animus imperare, corpus parere debet. Proprium autem ſemper eſt, exempli cauſa Dei, animal eſſe immortale. Interdum proprium eſt, vt certi hominis deambulare in gymnaſio. Naſcuntur autem ex eo quod collatum cum altero proprium explicatur, aut duę aut quatuor quęſtiones. nam ſi alicuius propriũ eſſe ponat, alterius idẽ neget eſſe, duę tantummodo quęſtiones oriuntur. vt hominis cum equo collati proprium eſt, bipedem eſſe. Nam hominem non eſſe bipedem, aliquis poſsit concludere,

& equum

& equum bipedem. ita in vtranque partem proprium exagitatur. Quod ſi vtriuſque alterum proprium concedatur,& vtriuſque negetur quatuor quæſtiones exiſtent. veluti hominis cum equo collati proprium eſt bipedem eſſe, & equi quadrupedem. Nam & hominẽ non eſſe bipedem, & natura quadrupedem eſſe, argumento cõcludere licet.Itemq; equus bipes eſſe, & nõ quadrupes,probari põt.Ergo ſi quouis modo doceat, quod propoſitum eſt refellitur. Propriũ aũt per ſe ac vi ſua, ideſt, quod omnibus tribuitur, & ab omni genere ſeparat,vt hominis proprium eſt mortale eſſe animal,& natum ad cognitionem & ſcientiam.Proprium vero ad alterum eſt,quod non ab omnibus, ſed à quodam certo diſtinguit & ſeparat, vt virtutis cum ſcientia collatæ proprium eſt,in pluribus animi partibus eſſe,ſcientiæ, in ea ſolum quæ rationis eſt particeps, & in iis animalibus quæ ratione vtũtur exiſtere. Semper proprium eſt quod per omne tempus verę dicitur,nec vnquam amittitur, vt animalis, ex animo & corpore conſtare. Aliquando id proprium eſt,quod ad aliquod tempus vere dicitur,nec ſemper conſequens eſt neceſſario, veluti cuiuſpiam hominis, in foro deambulare. Fieri autem poteſt vt proprium proponamus ad aliud, & differentiam dicamus, vel quod in toto genere & ſemp,aut fere,& in maxima parte reperiatur.veluti hominis cum equo collati bipedem eſſe ita ꝓprium eſt, vt & in omnibus hominibus id & ſemper intelligatur: quandoquidem omnes homines bipedes ſunt per omne vitæ, tempus, equus autem nullus vnquam bipes eſt. Imperari autem parti ei animæ, in qua voluptates verſantur, & ei, in qua irarum ardor exiſtit, ſic proprium eſt eius partis animi,quæ rationis eſt particeps, vt fere & maxima in parte intelligatur, huius enim imperare eſt,illarum parere, nec pars animi rationis particeps omni ex parte imperat,interdumq; cõtra paret. Neq; pars ea,in qua voluptates habitant, & in qua iræ

parent ſemper,ſed interdũ,imperãt, tum cum hominis animus vitioſus eſt & deprauatus. Sed ea plurimum ad differendum valent propria,quæ per ſe ſunt, & ſem per conueniunt & ea, quæ cum aliquo conferuntur. Nam ex eo quod proprium eſt cum altero collatum, multæ,quemadmodum ſupra dixi, quęſtiones naſcuntur. aut enim duæ, aut quatuor inde eliciuntur neceſſario: multa igitur argumenta ex eis ducentur. Ex eo vero quod per ſe & perpetuo proprium eſt multa argumenta licet ducere, aut ad plura tempora trahere, quod enim per ſe ineſt,ad multa pertinet, quandoquidem ei cui proprium eſt etiam ſi cũ omnibus, quæ ſunt in rerum natura conferatur, conuenire debet. Quamobrem ſi cum omnibus collatum non ab iis ſeiungitur, certe non eſt commode attributum proprium.

Quod autem ſemper proprium eſt, id in pluribus temporibus obſeruari debet an conueniat.nam ſi conueniat & ɔuenerit & conueniet, non eſt futurum propriũ, quod interdum proprium eſt non in aliis temporibus,niſi in inſtanti ſpectat. Itaq; paucæ argumentationes ducuntur ex eo. quæſtio autem ad differendum valet ea, ex qua & crebra & firma argumenta trahuntur. Atque iiſdem ex locis quos in accidente expoſuimus, argumenta ex eo proprio quod ad alterum eſt, ſuppetent, ſi proprium alicui conueniat, alicui non conueniat. Ex eo autem quod ſemper proprium eſt, & per ſe, ij loci qui deinceps exponentur, magnam nobis ad argumentandum copiam ſuppeditabunt.

CONCLVSIONES.

Animi probrium eſt imperare, corporis autem parere.

Proprium dicitur quatuor modis,primo quod omnis, ſed nõ ſoli ineſt,quod ſoli, ſed non omni, quod omni & ſoli, ſed non ſemper, & Demum quod omni, ſoli, & ſemper ineſt.

De

AC primum quidem videndum eſt, an recte & apte, nec ne explicatum ſit proprium. Eſſe autem recte aut minus recte explicatum, ex vno loco illo intelligemus, ſi rebus minime notioribus, aut rebus magis perſpicuis expoſitum ſit proprium. Ac is quidem, qui refellit, num rebus minus notis, is autem, qui confirmabit, an verbis magis perſpicuis proprium illuſtratum ſit, videbit. Eſſe autem expoſitum verbis minus perſpicuis & notis cognoſcemus primum, cum omnino obſcurius & magis inuolutum erit proprium quod datur, quam id, cui attribuitur proprium. Neq; enim proprium apte & cōmode propoſitum erit, quũquidem cognoſcendæ & illuſtrandæ rei gratia propriũ inuetum eſt. Nam & proprium, & definitiones diſcendi cognoſcendiq; cauſa adhibemus. Verbis igitur magis perſpicuis illuſtranda ſunt, ſic enim facilius intelligemus. Vt, qui poſuit ignis propriũ eſſe, proxime ad animi ſimilitudinē accedere, is certe obſcuriore vſus eſt verbo animi, quã ignis: quoniam facilius quid ignis ſit, quàm quid animus, cognoſcimus. ita non recte minusq; apte propoſitum fuit proprium ignis eſſe ad animi ſimilitudinem proxime accedere. Deinde, cum minus planum ſit ac perſpicuum hoc illi conuenire. non enim ſolum proprium re clarius & notius eſſe debet, verũ etiam rei conuenire. qui enim neſcit an huic rei proprium conueniat, ne illud quidem, an huic rei ſoli conueniat, intelliget. Ita fit, vt ſi alterutrum horum interueniat, incertum & obſcurum futurum ſit proprium. vt quando aliquis ignis proprium eſſe ponit, quo primum animi ſedes eſt, eo vtitur, quod obſcurius eſt igne, animum in igne. & in eo primum conſiſtere. ex quo fit, proprium ignis nō eſſe apte poſitum id, in quo primo animus ineſt natura. In confirmatione autem, vt rebus magis perſpicuis, & iis perſpicuis

magis duobus modis,quos expoſuimus, vidēdum eſt. Sic enim apte & commode proprium explicabitur: quandoquidem loci ij, qui ad confirmandum aliquid recte exponi valent,alij ex hoc ſolum, alij omnino recte expoſitum docebunt. veluti, ſiquis proprium animalium dicat habere ſenſum, is rebus magis perſpicuis & planius, vtroque genere proprium explicabit. Apte igitur expoſitum eſt, ex eo animalis proprium eſſe ſenſum habere. Proximus locus eſt in refutatione,ſi quod verbum eorum, quibus proprium explicatur,pluribus modis dicatur, aut oratio ipſa multa declaret omnino.Sic enim minus apte poſitum erit proprium. veluti quoniam ſentire plura ſignificat, vnum habere ſenſum, alterum vti ſenſu, certe animalis non erit apte explicatum propriũ,ſentire natura.ob eamq́; cauſam non eſt vtendum verbo, aut oratione,quæ pluribus modis dicatur, qua proprium exponamus, propterea quod ea,quæ multis modis dicuntur,obſcuram faciunt orationem, cum præſertim in dubium veniat ei, qui argumentaturus eſt, vtrum tandem alter dicat eorum,quæ multa declarant. profecto enim cognitionis cauſa comparatum eſt proprium.Iam vero prętere ea neceſſe eſt eos reprehendi, qui iſto pacto explicant proprium, quando aliquis ratiocinationem conficit ex eo,quod multis modis dicitur.In confirmatione huius loci vſus eſt, ſi id quod proprium datur, nec multa ſignificat,neque vllum verbum, neque ipſa oratio.ſic enim ex eo apte proprium ponetur, veluti quoniam nec corpus multa declarat, nec id, quod celerrime ſurſum fertur,neque ea, quæ ex his verbis conſtat oratio, ob eam cauſam recte ponetur ignis proprium eſſe,corpus quod maxima celeritate ſurſum mouetur. Sequitur locus in refutatione, ſi multis modis dicatur id, cuius proprium explicetur,neq; exponatur cuius eorum ponatur eſſe proprium. Neque enim recte proprium illud datum eſt. quibus autem de cauſis, ex iis,

quæ

quæ ſupra dixi, intelligi poteſt. Eadem enim neceſſe erit concludere hoc modo. Quoniam aliquid ſcire multa ſignificat (nam & ſcientiam habere aliquid, & ſciētia vti aliquid, & ſcientiam eſſe eius, & ſcientia vti eius) eb eam cauſam nullum proprium recte dari poterit illius ſcire aliquid, niſi cuius eorum proprium ponat, explicetur. In cōfirmatione autem eius vſus erit, ſi multis modis non dicatur id, cuius proprium ponitur, vnumq; ſit & ſimplex. ex hoc enim proprium apte explicabitur. vt quoniam homo vno modo dicitur, homini recte proprium tribuetur animal manſuetum natura. Coniunctus huic locus in refutatione valebit, ſi ſæpe idem in proprio dictum erit. ſæpe enim fallunt nos ij qui hoc faciunt, vt in definitionibus, ſic in proprijs. quod ſi in proprio contingat, non erit recte datum, quippe cum id quod ſæpe dicitur & iteratur, auditorem conturbet. ex quo ſit, vt & obſcura ſit oratio, & præterea delirent. & nugentur, qui eam inducūt. Duobus autem modis aliquid idem ſæpe repetitur. Primo, cum eādem rem ſæpe nominabit. vt ſi quis dicat, ignis proprium eſſe corpus leuiſsimum corporum, ſic enim ſæpe dixit corpus. Deinde, ſi quis pro nominibus orationes dicat. vt ſi quis terræ proprium tribuat natura quæ naturaliter fertur celerime corporū deorſum, deinde vtatur pro corporum illo nomine ſubſtantiarum talium, quoniam corpus idem valet quod ſubſtātia talis, ex quo efficitur ſubſtantiæ nomen iterari, vt neutrum proprium recte tributū eſſe videatur. At vero in cōfirmatione huius loci vſus erit, ſi nullo verbo eodē ſæpe vtare. hac enim ex parte apte propriū ſtatuetur. vt ſi quis proprium hominis dixerit animal ad cognitionem & ſciētiam natum, is nec ſæpe eodē verbo vtetur, & hac ex parte recte homini proprium ſtatuet. Sequitur locus in refutatione, ſi tale aliquod verbum in proprio expreſſerit, ꝙ conueniat rebus omnibus. inuſitatum enim & minus aptum erit verbum, quod à nullo ſeparat.

lo ſeparat. Atqui, vt in definitionibus, ſic quod in propriis exprimitur, debet ſeiungere. nõ igitur rectæ expoſitum erit proprium. vt ſi quis proprium ſcientiæ dicat opinionem, quæ ratione dimoueri non poteſt, cum ſit vna, quoniam in proprio exponendo aliquo eiuſmodi vſus eſt, vnius, ſcilicet nomine, quod rebus omnibus conuenit, profecto ſcientiæ proprium recte poſitum nullo modo videri poteſt. In cõfirmatione valebit hic locus, ſi nullum verbum cõmune adhibeatur, ſed eiuſmodi quod à re aliqua ſeparet. hac enim ex parte præclare poſitum erit proprium, vt ſi quis animali propriũ tribuat habere animum is, quoniam nullo verbo communi vſus eſt habere animum recte hac ex parte animalis proprium dedit. Proximus locus eſt in refutatione, ſiquis plura propria eidem ſtatuat, neque ſe plura ponere explicet: tum enim haud recte poſitum erit proprium. Vt enim in definitionibus nihil adhibendũ eſt, præter orationem, quæ rei vim & naturam explicet, ſic ne in propriis quidem, præter orationem, quæ proprium id ꝙ datum eſt efficiat, quicquam exprimendum eſt. quãdoquidem inuſitatum minusq; aptum eſt, quod præterea additur. Id quod continget, ſi quis ignis proprium dixerit corpus tenuiſsimum & celerrimum, vtrunque enim de ſolo igne vere dici poteſt. ex quo efficitur ignis proprium corpus tenuiſsimum & leuiſsimum non eſſe recte datum. in confirmatione huius loci vſus erit, ſi non plura propria eiuſdem, ſed vnum eſſe ponatur. hac enim ex parte proprium recte ponetur. vt ſi quis dicat humoris proprium corpus, quod in omnem formam flectitur, is, quoniam vnum expreſsit proprium, non multa, eo recte vſus eſt humoris proprio. Sequitur locus in refutatione, ſi vel eo vtatur, cuius proprium explicat, aut eorum aliquo, quæ ei tribuũtur. Nam, quoniam cognitionis gratia inuentum eſt proprium, eo modo non recte ponit. Eadem quidem res ſemper æque obſcura eſt, quod autẽ alicui

tributum eſt,id,quoniam eo eſt poſterius, non eſt magis perſpicuum:ita fit, vt ex his nihil diſci cognoſciq; poſsit vt ſi quis proprium animalis ponat ſubſtātiam, cuius eſt ſpecies homo, is, quia aliqua re vſus eſt earum, quæ animali tributę ſunt,profecto non commode vſus eſt proprio. In confirmatione autem ita demum proprium recte hac ex parte ſtatuetur,ſi nec eo, neq; aliquo eorum, quæ ei tributa ſunt vtamur. quod fiet, ſi proprium animalis ponamus ꝙ ex animo & corpore concretum eſt. ſic enim neq; ipſum,neque quicquam ipſius adhibemus. ex quo efficietur, vt præclare hac in parte animalis proprium explicemus. Eadēq; ratione ea ſpectanda ſunt in aliis etiam rebus, quæ nō faciunt, aut quæ faciunt aliquid planius iam vero in refutatione vidēdum eſt,an tale aliquid adhibitum ſit, quod aut contrarium ſit, aut omnino æque antiquum naturæ ordine, aut poſterius: neque enim recte proprium ponetur. Nam contraria ſunt ordine naturæ æque antiqua: quod autem æquale eſt alicuius naturę ordine, & eo poſterius, non facit ipſum planius, neque declarat. Vt ſi quis boni proprium dicat, malo maxime eſſe cōtrarium, is bonis contrarium adhibuit: ob eamq; cauſam proprium boni aut recte explicauit. In cōfirmatione autem huius loci vſus erit,ſi nec contrario vtemur, neque vllo alio, quod æquale ſit ordine naturę, vel poſterius,ſic enim recte hac in parte ſtatuemus propriū. vt ſi quis ſcientiæ proprium ponat, opinionem quæ maximè fidem facit, is quia nihil adhibuit, nec quod ſcientiæ eſſet contrarium, nec quod omnino ſimul eſſet cum ea,aut ea poſterius naturæ ordine, eo recte proprium ſcientiæ hac ex parte ſtatuit. Sequitur locus in refutatione. ſi quod non ſemper ſequitur, proprium poſitum eſt, ſed id quod interdum, non proprium eſt:nō enim præclarè & commodè proprium erit explicatum. Neque enim in eo nomen neceſſario vere dicitur, ī quo ineſſe ipſum intelligimus:

neque

neque in eo neceſſe eſt nomen non dici, cui illud non intelligimus conuenire. Ita non erit recte expreſſum proprium. Præterea, non erit perſpicuum an conueniat id quod ſtatutum eſt eſſe proprium, ſi tale ſit vt prætermitti ſeparariq́ue poſsit. Itaque non erit perſpicuum, neq; apertum proprium. vt ſi quis proprium animalis ponat, moueri interdum aut ſtare: is q̃a tale ſtatuit proprium quod interdum non proprium efficitur, certe haud apte proprium ſtatuit. In confirmatione cõſiderabimus, an id proprium ſtatutum ſit, quod ſemper eſt in re neceſſario: hac enim ex parte recte proprium ponetur. vt ſi quis virtutis proprium dicat, eum in quo ſit, bonum efficere, is quia proprium ſtatuit, quod ſemper conſequens eſt, ob eam cauſam recte virtutis proprium hac ex parte conſtituit. Sequitur locus in reprehẽſione, ſi id quod hoc tempore proprium eſt ſtatuat, neque ſe proprium huius temporis dare exponat. neque enim recte ſtatuet proprium. Primum enim quod contra mores & conſuetudinem ſtatuitur, id omne enodationis indiget. Atqui ſolent fere oẽs id proprium ſtatuere, quod ſempiternum eſt. Deinde, incertum eſt is, ne qui non explicat mentem ſuam, velit id ponere quod hoc tempore ſit proprium. Non igitur dare debet reprehenſionis occaſionem: quod continget, ſi quis ponat alicuius hominis proprium eſſe, ſedere vna cum aliquo homine, illudq́; hoc tẽpore proprium eſſe non ſtatuat. Neq; enim illud recte ſtatuat proprium, niſi ſe dixiſſe hoc tempore proprium eſſe explicet. Atque hic locus ad confirmandum valebit, ſi explicemus cum aliquid proprium ſtatuemus hoc tẽpore, nos proprium hoc tempore ponere: ſic enim recte proprium hac in parte ſtatuemus. Exempli cauſa, ſi quis alicuius hominis proprium dicat eſſe, aliquo in loco hoc vel illo tempore deambulare: quoniam diſtinctione vſus eſt, recte id proprium eſſe poſuit. Proximus in reprehenſione locus erit, ſi quis tale ſtatuat

tuat proprium, quod conuenire aliter, quàm ſenſu perſpici non licet. Neq; enim tum poſitum proprium erit: quandoquidem quicquid mouet ſenſum, ſi id extra ſenſum ſit obſcurum eſt. incertum enim eſt an iam conueniat, propterea quod ſenſu tantummodo intelligatur. Quod verum eſſe in iis, quæ non neceſſario ſemper conſequuntur, perſpiciemus. veluti ſi quis Solis proprium eſſe dicat, aſtrum ſplendidiſsimum, quod ſupra terram fertur, is adhibet in proprio illud, quod ſupra terram fertur, quod quidem quia ſenſu cognoſcitur, non recte ſolis proprium ſtatuit. Incertum enim erit, cum ſol occiderit, an ſupra terram feratur, ꝙ tum ſenſus oculorum nos deficit. At in confirmatione huius loci vſus erit, ſi proprium ſtatuamus eiuſmodi, quod ſenſu nõ ſit perſpicuum: aut certe quod ſi ſenſum mouet, perſpici poteſt neceſſario cõuenire. hac enim ex parte recte ſtatutum erit proprium, vt ſi quis ſuperficiei proprium ponat quod primum colore inficitur, is illo toto colore inficitur, quod ſenſum mouet, ille quidem vtitur, ſed eiuſmodi quod perſpicuum eſt ſemper conuenire. Ita hac ex parte recte ſtatutum eſt ſuperficiei proprium. Iam in reprehenſione videndum erit, an definitionem vt propriũ poſuerit, ſic enim proprium non recte ponetur: quandoquidẽ non debet proprium rei vim naturamq; explicare. Cuius exemplum erit ſi quis hominis proprium dicat, animal gradiens, bipes. proprium enim hominis ſtatuet, quod qd res ſit explicat. Non igitur recte ſtatuit hominis proprium. In confirmatione autẽ huius loci vſus erit, ſi proprium eiuſmodi ſtatuamus, quod viciſsim dicatur, neq; rei vim naturamq; declaret. Erit.n.hac ex parte recte explicatum proprium, vt ſi quis hominis proprium ponat, animal manſuetum natura: proprium ille quidem ſtatuet quod viciſsim dicitur, ſed quod non quid res ſit indicat. Ita fiet, vt hac ex parte recte ſtatutum ſit hominis proprium. Coniunctus huic locus eſt in repre-

in reprehenſione & refutatione, cum proprium datur, cuius nihil quid res ſit explicet. Oportet enim vt definitionum, ſic proprium primum genus exprimi, deinde iam hoc pacto adiũgi cætera quæ ſeparant atque ſeiungunt. Non igitur recte proprium ponetur, quod non eo modo ſtatuetur. Vt ſi quis proprium animalis dicat, animum habere non ponet in quæſtione naturæ animal: ex quo ſequetur, animalis proprium non recte poſitum eſſe. In confirmatione autem conſiderandum eſt, an collocatum ſit in quæſtione naturæ, id cuius proprium explicetur, & ita demum adiungantur cætera. Hac enim ex parte recte proprium datum erit. veluti ſi quis proprium hominis ponat, animal ad ſcientiam & cognitionem natum, iis & proprium quod in quæſtione naturæ aliqua ex parte poſitum eſt, dabit, & ea ex parte hominis proprium recte explicabit. Ac vtrum recte, an minus recte proprium datum ſit, & explicatum, ex iis locis qui adhuc ſunt expoſiti, intelligere debemus. Vtrum autem id proprium ſit omnino ꝙ explicatur & datur, necne, ex iis quos deinceps exponemus, licebit concludere. Iiſdem enim locis aliquid recte poni proprium cõcludemus, quibus proprium omnino ſtatuitur. Quorum Primus erit, in refutatione diligens eorum omnium animaduerſio & conſideratio, quorum propria dabuntur. veluti videndum erit, an ex ea parte qua datur, non vere dicatur, an vero non ſit proprium vniuſcuiuſque eorum eius, ratione cuius proprium explicetur. ſic enim non erit proprium quod eſſe ponebatur. vt quia de geometra non vere dicitur, cum nulla rõne falli poſſe (fallitur enim geometer in falſa deſcriptione) non eſt proprium futurum docti & artificis nõ falli ratione. In confirmatione aũt, an omni ex parte vere dicatur, & hac ex parte videndum eſt, quoniã proprium erit quod poſitum eſt eſſe proprium. vt quia animal ad cognitionem & diſciplinam percipiendam

natum,

natum, in omni homine vere dicitur, & quia homo ſit eo hominis proprium erit, animal ad diſciplinam percipiendam natum. Huius autem loci vſus erit in refutatione, quoties in quo nomen non etiam oratio vere dicetur: & cum in quo oratio, non etiam nomen intelligi licet. In confirmatione autem, cum in quo nomen, etiam oratio, & in quo oratio, nomen quoque intelligetur. Alter locus & refutationis, cum de quo oratio, non etiam nomen vere dicitur, & cum de quo nomen, non etiam vere dicitur oratio. tum enim quod poſitũ eſt eſſe proprium, non erit proprium quod ex hoc exemplo intelligi poteſt. Animal enim ad diſciplinam & ſcientiam percipiendam natum in Deo vere intelligitur, homo non intelligitur. Ex quo efficitur, non eſſe proprium hominis hoc totum, animal quòd ad diſciplinam cognitionemque percipiendam natum eſt. In confirmatione autem valebit, quoties in quibus omnibus oratio, nomen etiam dicetur: & in quibus nomen, etiam oratio. quod enim proprium poſitum eſt eſſe, proprium erit. quod hinc intelligi poteſt, quia de quibus illud totum habere animum. etiam animal vere dicitur: & de quibus animal etiam animatum, ita habere animum animalis proprium eſt. Refutationis tertius locus erit, ſi ſubiectum eius eſſe proprium ſtatuat, quod in ſubiecto eſſe dicatur. vt ſi quis proprium ſtatuat tenuiſsime rei ignẽ, quia ſubiectum proprium ei quod dicitur tribuit, certe non recte poſuit ignem proprium eſſe rei tenuiſsimæ. Ob eamq; cauſam, non eſt futurum proprium ſubiectum eius quod in ſubiecto eſſe dicitur. ſic enim idem multorum & quæ ſpecie differunt proprium eſt, quandoquidem multa quædam, quæ ſpecie differunt eidem conueniunt, quæ de eo ſolo dicuntur: quorum omnium ſubiectum proprium futurum eſt, ſiquis iſto pacto ſtatuat proprium. Ad confirmandum autem valebit, ſi id, quod in ſubiecto ineſt ſubiecti proprium eſſe pona-

ſe ponatur: quandoquidem proprium futurum eſt id, quod poſitum eſt non eſſe proprium: ſiquidem in ſolo eo intelligitur, vt dixi, proprium, cuius proprium eſſe dicitur. vt ſi quis terræ propriũ dicat, corpus grauiſſimum ſpecie, quia proprium ſubiecti dedit eiuſmodi, quod & de ſola re & vt proprium dicitur, efficitur, vt recte poſitum ſit terræ proprium. Sequitur locus proprius refutationis, ſi quis per cõmunicationem proprium tribuat. non enim erit proprium quod poſitum eſt eſſe proprium; quippe cum id quod communione quadam conuenit, ad vim naturamq; rei explicandam pertineat. quod ſane in differentiarum numero habebitur, propterea ꝙ in ſpecie aliqua dicitur. vt ſi quis proprium hominis dicat hoc totum, gradiens bipes, per communionem quandam proprium explicabit. ex quo fiet, vt non ſit proprium hominis, gradiens bipes.

Hoc loco videbit is, qui confirmandi partes obtinebit, ne per communionem proprium explicet, neque vim naturamq; rei declaret: ita tamen, vt viciſsim de re dicatur. Quod enim poſitum eſt nõ eſſe proprium, id proprium, futurum eſt. vt ſi quis animalis proprium ponat hoc totum, quod vim habet ſentiẽdi, is nec proprium communionem explicabit, neque tale quod vim naturamque rei declaret, & tamen eiuſmodi ꝙ viciſsim de re dicatur. Ita proprium erit animalis hoc totum quod vim habet ſentiendi. Proximus locus refutationis erit, ſi doceatur proprium non poſſe vna cũ re, cuius proprium ponitur, cohęrere, ſed vel poſterius vel prius, quam id cuius nomen eſt. Sic enim aut nunquam, aut certe non ſemper proprium eſt futurum id, quod poſitum eſt eſſe proprium. vt ſi volitare in foro hominem, poteſt & poſterius quam homo alicui conuenire, certe volitare in foro, aut nunquam, aut non ſemper, hominis eſt proprium. In confirmatione autem huius loci vſus erit, cum id quod proprium ponitur, vnà cum re ſemper aderit neceſſario, neque definitionis

nitionis vim,neque differentiæ habebit. Sic enim proprium erit,quod poſitum eſt nõ eſſe proprium. vt quia hoc totum, animal quod ad diſciplinam cognitionéq; natum eſt, vna cum homine ſemper exiſtit neceſſario, neque differentia eſt, neque definitio, certe hominis proprium id ipſum futurum eſt. Sequitur locus refutationis, cum eorundem, quia eadem ſint non eſt idem proprium. Nõ enim quod poſitum eſt proprium eſſe, proprium erit. Quod intelligi poteſt ex hoc exemplo. Nam quia eius,quod perſequendum eſt, proprium nõ eſt,videri nonnullis bonum: ne eius quidem quod expetendum eſt proprium erit, videri nonnullis bonum. idem enim valent quod perſequendum eſt,& quod expetendum. Is autem,qui confirmabit, ex hoc loco argumentum ducet,quando eiuſdem rei, quia eadem ſit idem proprium eſſe ponetur. Nã proprium erit quod poſitum eſt non eſſe proprium. vt hominis quatenus eſt homo, proprium dicitur, habere animum tripartitum. & mortalis, quatenus mortalis eſt, tripartitum animum habere propriũ erit. Valet etiam hic locus in accidente, quoniam iiſdem quatenus eadem ſunt, eadem conuenire,aut non conuenire debent. Coniunctus huic locus eſt in refutatione, cũ eorum, quę ſunt eiuſdem ſpeciei, non id quod ſemper eſt eiuſdem ſpeciei proprium explicatur. non enim rei illius id,quod poſitum eſt,proprium erit. vt quoniam eiuſdem generis homo & equus habentur, neque ſemper proprium eſt equi à ſe ſtare, ne hominis quidem proprium erit à ſe ſemper moueri & agitari. Sunt enim eiuſdem generis moueri & ſtare per ſe, quoniam vtrique eorum quatenus animalia ſunt hæc conueniãt. In confirmatione autem illud videndum eſt, an eorum, quæ ſunt eiuſdem generis, id proprium ſtatuatur, quod ſemper ad idem genus referatur. erit enim proprium,quod nõ eſſe proprium poſitum eſt. vt qm̃ hominis proprium eſt eſſe gradientem bipedem, auis etiam proprium erit

volucrem eſſe bipedem. Sunt enim hæc eiuſdem generis omnia. alia enim vt ſpecies, quæ ſub eodem ſunt genere, cum ſint animal, ſubiecta, alia vero vt generis animalis differentiæ. Sed hic locus falſus eſt, cum alterum eorũ, quæ numerata erunt, vni alicui ſoli ſpeciei conueniet, alterum pluribus, qualia ſunt gradiẽs quadrupes. Qm̃ autem idem & alterum multis modis dicuntur, difficile eſt ſi fallaciter ſumas vnius & ſolius alicuius rei explicare proprium. Quod enim conuenit alicui, cui quid accidit, etiam accidenti conueniet, ſi cum eo intelligatur, & ſumatur cui cõuenit. vt quod ineſt in homine, etiam in albo homine, ſi modo ſit albus, reperietur. Itemq; quod in albo homine ineſt, id etiam in homine inerit. Sed quiſpiam multa propria refellet, ſi ſubiectum aliud per ſe faciat, aliud ſi cum accidente coniunctum ſit. vt ſi dicat, aliud eſſe hominem, aliud album hominem: idem fiet ſi aliud ponat habitum, aliud id, quod ex habitu nominetur. Vt enim quod in habitu ineſt in eo etiam ineſt quod ab habitu appellatur, ſic quod in eo quod ex habitu nominatur, ineſt etiam in habitu inſit neceſſe eſt. veluti quoniam artifex arte & ſcientia ſua affici dicitur, non erit ſcientię proprium non poſſe ratione diſſuaderi, quippe cum iſto pacto artifex ſit futurus eiuſmodi, qui nulla ratione de ſententia deduci dimoueriq; poſsit. In confirmatione autem dicendum eſt, non eſſe aliud omnino id quod accidit, & aliud id ipſum cui accidit, ſi cum eo comprehendatur, cui conuenit, ſed ob eam cauſam aliud dici ſolere, quod eorum ſit natura diuerſa, quoniam aliud eſt hominem eſſe hominem, & aliud hominem album eſſe hominem album. Præterea, à caſibus ducendum argumẽtum eſt, non futurum eſſe artificem aliquid, quod rõne mutari non poſsit, ſed eum qui ipſum rõne diſſuaderi non poſsit. nec artẽ & ſcientiam eſſe id quod rõne ſit immutabile, ſed ipſam ratione eſſe immutabilem, Nam ei, qui omnino, omniq; ex

parte

parte occurret, contrarius omnino ordo opponẽdus eſt. In refutatione proximus locus erit, ſi quis velit aliquid quod natura ineſt explicare, eoq; verbo id ponat, vt id ſemper ineſſe declaret. Sic enim fiet, vt iacere id & ruere quod poſitum eſt proprium videatur: vt ſi quis hominis proprium dicat, eſſe bipedem, vult ille quidem exponere aliquid, quod natura inſitũ eſt, ſed oratione ſua id quod ſemper inſitum eſt, ſignificat. ita non eſt futurum hominis proprium bipedem eſſe, quandoquidem non omnis homo duos habet pedes. In confirmatione aũt huius loci vſus erit, ſi id, quod natura inſitum eſt, proprium ſtatuere velimus, idque oratione noſtra exponamus. Neque enim proprium ex hac parte tolletur aut corruet, ſi quis proprium hominis ponat hoc totum, animal ad diſciplinam & cognitionem percipiendam natum, idque ſignificet oratione ſua, natura illud eſſe inſitum proprium, hac ex parte nunquam improbabitur hominis proprium eſt id quod diximus. Iam vero omnium eorum, quæ ad aliquid aliud primum referuntur, aut vt primum ipſum difficile eſt explicare proprium. Nam ſi eius proprium dederit, quod in alio aliquo intelligitur, etiam de primo vero dicetur, ſin autem primi proprium ponat etiam in illo quod in alio intelligitur, reperietur. Vt ſi quis ſuperficiei proprium dicat colore infici, etiam colore infici in corpore dicẽt, quod ſi in corpore, ét in ſuperficie. Ita fiet, vt non in quo oratio, nomen quoque vere dicatur. Sæpe autem accidit, vt in quibuſdam propriis explicãdis peccetur, propterea quod nec quo modo, nec quorum proprium ponat, explicent. Omnes enim enituntur proprium ſtatuere id, quod aut natura inſitum eſt, quale eſt hominis bipes: aut quod hoc tempore conuenit, vt hominis alicuius quatuor habere digitos: aut ſpecie, quemadmodum ignis tenuiſsimis ex partibus conſtare: aut omnino & per ſe, vt animalis viuere: aut per aliud, vt animi pru-

dentia eſſe prædìtum: aut quaſi in quo primum aliquid ineſt, vt in parte animi, quæ rōnis eſt particeps, prudentię eſſe ſedē, aut ex eo qđ aliquid habet, quemadmodum artificis eſt proprium ratione de ſententia deduci non poſſe. neque enim ex alia re, quam ex eo quod habet quicquam ratione de ſententia deduci poteſt. Aut etiam ſtatuitur proprium ex eo quod aliquid habetur, ſicuti proprium eſt ſcientiæ, ratione non poſſe mutari, aut ex eo quod aliquid communicatur, quale proprium eſt animalis ſentire. Nam & ſi aliquid aliud veluti homo ſentit, tamen iam cum illo hoc communicatur, aut ex eo quod communicat, vt alicuius animalis viuere. Si igitur nō adiungatur illud natura, certe in ęo peccatur, propterea quod fieri poteſt, vt quod natura inſitum eſt, ei non conueniat cui natura conuenit, quemadmodum homini duos habere pedes. Quod ſi non explicet ſe id dare, quod ineſt, ꝙ non eſt futurum eiuſmodi, vt ei certo tempore conueniat. tale eſt, quatuor habere digitos hominem. Quod ſi non exponat ſe id proprium ponere quod primum ſit, aut quod ex alio ducitur, non in quo oratio, etiam nomen vere dicetur. vt ſi quis colore infectum eſſe, vel extremitatis vel corporis proprium expoſuerit. Quod ſi non ante explicarit ſe id proprium dare, vel quia habeat ipſum, vel quia habeatur certe id quod dedit, nō eſt futurum proprium. Nam ſi ex eo quod habeatur & contineatur, proprium ſtatuerit, etiam ei, qui habet conueniet. quod ſi etiam ei, qui habet conuenit, ei etiam quod habetur & continetur. quod fiet, ſi hoc totum ratione non poſſe diſſuaderi, ſcientiæ aut artificis proprium eſſe ponatur. Atque etiam peccabit in explicando proprio, qui non expoſuerit ſe id ſtatuere proprium quod dat. vel ex eo quod conueniat, vel ex eo quod communicetur, propterea quod iſto pacto aliis quibuſdam conueniat proprium. Nam ſi ex eo ſtatuat, quia communicatur cum iis, qui participant conueniet:

ueniet:ſin ex eo quod participat,iis quæ communican tur.vt ſi quis alicuius animalis. aut animalis proprium ponat viuere, nec de ſpecie id explicet, certe vni ſoli eorum, quæ illis ſubiecta ſunt, cuius proprium ſtatuitur conueniet. Quod enim præſtat, & excellit,id vni ſoli conuenit, vt igni conuenit celeritas maxima. Fit etiam interdum,vt is aberret in tradendo proprio, qui ſpeciei mentionem inducit. Eorum enim, quæ exponuntur, debet eſſe vna ſpecies, quando ſpeciei fiet mentio.quod in nõnullis non contingit,quo ex genere ignis eſt, neque enim vna eſt ſpẽs ignis,quandoquidem ſpecies inter ſe differunt,pruna,flamma,& lumen, quorum vnumquodque ignis eſt,ob eamq; cauſam, cum ſpeciei nomen adiungitur, alia ſpecies eius quod dictum eſt, nõ debet eſſe quaſi aliis magis, aliis minus id quod proprium explicatum eſt, debeat conuenire. Cuius generis eſt tenuiſsimum eſſe, ſi ignis proprium eſſe ponatur, nam & prunarum, & flammæ lumen tenuiſsimum eſt quod nõ debet accidere, quoties nomen non dicitur magis in eo, in quo oratio verius dicitur, ſin minus, non eſt futurum aliquid, in quo ſit magis oratio, etiam nomen magis potiuſque dicatur. Præterea, ita fiet, vt ſit idem proprium, & illius quod omnino, & illius,quod maxime ineſt in eo quod omnino tale vel tale exiſtit,qualem habet rationem ſubtiliſsimũ corpus ad ignem.Nam & luminis & ignis omnino illud ipſum futurum proprium eſt, quippe cum lumen ſit tenuiſsimum. Ac ſi quis iſto pacto proprium ſtatuerit, argumenta contraducenda erunt. nec tamen ex hoc loco occurrere & reſiſtere debebit, ſed vt primum proprium poſuerit, quemadmodum & cuius generis proprium ponat explicare. In refutatione proximus erit locus, ſi quis aliquid ſuiipſius proprium ſtatuat, neque enim proprij vim obtinebit quod poſitum eſt eſſe proprium.Quicquid enim idem eſt quod aliquid idem, id naturam explicat quod au-

 tem

tem naturam explicat, non eſt proprium ſed definitio, vt ſi quis honeſti proprium dicat eſſe decorum, is quia aliquid ſuiipſius ponit proprium (honeſtũ enim idem eſt quod decorum) certe non erit honeſti decorum proprium. Huius autem loci vſus erit in confirmatione, ſi aliquid ſuiipſius non ponamus eſſe proprium, & tamen eiuſmodi quod viciſsim dicatur. ſic enim quod proprium non eſſe ſtatutum eſt, proprij vim & nomen obtinebit. quod fiet, ſi quis proprium animalis ponet hoc totum, natura animata. neque enim aliquid ſuijpſius proprium eſſe ponit, cum interim viciſsim dicatur. Ita proprium animalis erit, animata natura. Iam in iis, quæ ex ſimilibus eiuſdemq; generis partibus conſtant, videndum erit in refutatione, totius ne proprium in parte non vere intelligatur, an ꝓprium partis in toto minime dicatur: quoniam non recte explicatum erit quod poſitũ eſt eſſe proprium. hoc enim in quibuſdam ſolet contingere. fieri enim poteſt, vt iis quiſpiam proprium tribuat quæ ex ſui ſimilibus eiuſdemq; generis partibus conſtant, modo totius, modo partis habita ratione, quorum neutrum recte explicabit. Exemplum totius erit, ſi quis dicat maris proprium hoc totum, aqua quæ maxima ex parte ſalſa eſt. Nam alicuius, quod ex ſui ſimilibus partibus concretum eſt proprium ponit, ſed eiuſmodi, quod in parte non vere dicatur: quandoquidem certum quoddam mare non eſt, aqua maxima ex parte ſalſa, ita maris proprium nõ erit hoc totũ, plurima aqua, quæ ſalſa eſt. Partis autem exemplum tale eſt, Si quis aeris proprium eſſe dicat quod reſpirabile eſt, is alicuius, quod ex ſui ſimilibus partibus conſtat, ponit proprium. ſed eiuſmodi, quod & ſi de quodam aere vere dicitur, tamen de vniuerſo non dicatur, quippe cum non omnis aer ſit reſpirabilis: quare ſpirabile aeris futurum non eſt proprium. In confirmatione autem ex hoc loco argumentum ducemus, ſi proprium, quod

dabimus de vnoquoq; , quod ex ſui ſimilibus partibus conſtat, vere dicetur, ita tamen vt proprium ſit eorum totius ratione. ſic enim quod proprium non eſſe poſitum eſt, erit proprium. vt, quoniam in vniuerſa terra vere intelligitur in inferiorem locum ferri natura, certe proprium erit hoc ipſum alicuius terrę omnino, quia terra eſt. nam de terra, & de natura terræ dicitur. ex quo efficitur, vt terræ ſit proprium, natura ferri ad inferiores partes.

CONCLVSIONES.

Virtutis proprium eſt reddere eum in quo eſt, bonum.
Proprium non explicat naturam rei.
Tres ſunt ignis ſpecies: lux, flamma, & carbo.
Quod per ſuperabundantia dicitur, cum ſoli conuenit.

De locis communibus omnibus dialecticis quæſtionibus, ſumptis vel ab oppoſitis, vel à ſimili, aut ab eo, quod eſt magis & minus, & æquale, ſiue à Caſibus & coniugatis, vel ab ortu & interitu. Cap. II.

EX contrariis autem multa argumenta in vtranque partem elici poſſunt. Primum, in refutatione ex cõtrariis, quæ aduerſa dicuntur, erit, quando cõtrarij non eſt contrarium proprium. neque enim proprium contrarij contrarium futurum eſt, hoc modo, Si iuſtitia iniuſtitiæ ꝯria eſt, & optimo id qđ eſt deterrimum, iuſtitiæ autem optimum non eſt proprium, nõ erit igitur ĩ iniuſtitiæ quod deterrimum eſt, propriũ. In confirmatione autem vſus erit quoties contrarij contrarium eſt proprium. ſic enim fiet, vt cõtrarij proprium ſit cõtrarium. exemplum tale eſt, Si malum bono contrarium eſt, & id quod fugiendum eſt, ei quod eſt expetendum, eſt autem boni proprium id quod expetendum eſt, profecto mali proprium erit id quod fugiendũ eſt. Alter locus eſt ex iis, quæ cum aliquo con-

 feruntur.

feruntur. In refutatione quidem hoc modo tractabitur, Si quid eorum quæ cum aliquo conferuntur, alicuius eiuſdem generis non eſt proprium, ne id quidem quod eſt in iis, quæ cum aliquo cõferuntur, vllius eiuſdem generis proprium erit. quod ex hoc exemplo intelligi licet, Si duplum ſimpli duplum dicitur, & id quod vincit illius quod vincitur: id autem quod vincit non eſt dupli proprium, certe ſimpli id quod vincitur & ſuperatur, non erit proprium. In confirmatione autem hoc modo, ſi illius quod cum aliquo confertur, aliquid eiuſdem generis proprium eſt id etiam quod ex eo genere eſt, alterius eiuſdem generis erit proprium. Cuius exemplum eſt, Si duplum cum ſimplo confertur, vnum cum duobus, & duo cum vno: dupli autem proprium eſt id, quod duorum habet rationem ad vnum, profecto dupli proprium ſit, id quod vnius ad duo rationem habet, neceſſe eſt. Proximus locus eſt ex priuantibus, qui in refutatione tractabitur hoc modo. Si rei res non eſt proprium, ne priuationis quidem proprium priuatio erit. Et ſi priuationis priuatio non eſt proprium, ne rei quidem res propriũ erit, vt ſi ſurditatis proprium non eſt, vacuitatem eſſe ſenſus (eſt enim id cæterorum ſenſum commune) ne auditus quidem ſenſum eſſe proprium videbitur. In confirmatione hoc modo. Si res rei proprium eſt, etiam priuationis proprium erit priuatio, & ſi priuationis priuatio proprium eſt, rei etiam res propriũ erit vt ſi aſpectus proprium eſt cernere, ex eo quod aſpectum habemus, cæcitatis etiam propriũ erit non cernere, quia aſpectum non habeamus, cũ natura aptus nobis aſpectus eſſe videatur. Sequit locus ex affirmantibus & negantibus, qui in multas partes diſtributus eſt. ac primi quidem, qui ex iis quæ dicuntur, duciur in refutatione ſolum vſus eſt hoc modo, Si id quod affirmat, alterius quod affirmet eſt proprium, non erit proprium id quod negat. Et ſi id quod negat, eius quod

negat

negat proprium ſit,id quod affirmat non eſt illius futurum proprium. vt ſi animalis proprium eſt id quod animatum eſt, non erit animalis propriũ id,quod non eſt animatum. Alter eſt ex iis.quæ dicuntur, aut non dicuntur,& ex iis, de quibus dicuntur, aut non dicuntur, qui in confirmatione tractabitur hoc modo,Si id quod affirmat eius quod affirmat non eſt propriũ, ne id quidem quod negat, eius proprium eſt quod negat. Et hoc modo, Si id quod negat eius proprium non eſt quod negat, ne id quidem, quod affirmat, eius q̃d affirmat futurum eſt proprium. Cuius exemplum eſt tale,Si hominis proprium non eſt animal,ne eius quidem quod non eſt homo,proprium erit id quod nõ eſt animal, viciſsimq́;, Si eius rei quæ non eſt homo. ea non videatur propria quæ non eſt ex genere animaliũ, ne hominis quidem animal proprium eſt futurum. In confirmatione autem huius loci tractatio eſt talis, Si eius quod ait,id quod ait eſt proprium, etiã eius quod negat id quod negat erit proprium,& ſi eius quod negat id quod negat proprium eſt,etiam eius quod ait id quod ait proprium erit. quod hoc exemplo illuſtrari poteſt, Si eius quod eſt non animal proprium eſt non viuere, certe animalis viuere erit proprium.contraq́;, ſi viuere animalis eſt proprium, certe eius etiam rei quæ eſt non animal, proprium erit non viuere. Tertius locus eſt ex iis quæ ſubiiciuntur, cuius in refutatione tractatio erit talis,Si ea quæ ſtatuta ſunt eſſe ꝓpria affirmantium ſunt propria nõ erunt eadem etiam negantium propria, & ſi negantium expreſſa ſint propria,aientium propria non erunt.Exemplum tale eſt, Si animalis proprium eſt quod animatum eſt,certe q̃d animatum eſt, eſſe proprium eius quod eſt non animal nullo modo poteſt. In confirmatione autẽ hoc modo, Si ea quæ poſita ſunt eſſe propria non ſunt affirmantium negantium erunt. Quãquam hic locus interdum vitioſus eſt,& captioſus.Nam nec affirmantia negantiũ,

negantium,nec negantia affirmantium propria ſunt: affirmantia enim negantibus non conueniunt omnino, negantia autem affirmantibus illa quidem conueniunt,ſed non vt propria.Sequitur locus ex diuiſione, cuius in refutatione tractatio talis eſt, Si eorũ quæ in diuiſione enumerantur, nihil vllius reliquorũ eſt proprium,ne id quidẽ quod eius poſitum eſt eſſe ꝓprium, illius futurum eſt proprium.vt ſi animal, quod ſenſum mouet,nullius aliorum mortalium animantiũ eſt proprium, ne id quidem animal quod intelligentia & ratione continetur, Dei proprium eſt. In confirmatione autem hic locus nobis copiam ad argumentandum ſuppeditabit, quoties quiduis reliquorum omniũ quę in diuiſione enumerata ſunt,ſumetur proprium vniuſcuiuſque eorum quæ diſtributa ſunt. Quod ſi eſt alicuius eorum proprium, quæ enumerata ſunt in diuiſione,etiam reliquum proprium erit illius alterius,cuius proprium non eſſe ſtatuetur. id quod ex hoc exemplo intelligi poterit.Si prudentiæ proprium eſt, per ſe virtutem eſſe eius partis animi,quę rationis eſt particeps cæterarumq́; virtutum quarum ſingulæ hoc modo aſſumuntur, certe temperantiæ proprium erit per ſe naturaq́; ſua virtutem eſſe eius partis animi,in qua voluptates verſantur. Sequitur locus ex ſimiliter cadentibus, qui in refutatione hoc modo tractabitur, Si caſus alterius caſus non eſt proprium, ne id quidem,qđ ſimiliter cadit alterius proprium erit. cuius exemplũ eſt tale.Si eius quod iuſte fit non eſt proprium præclare fieri,nec iuſti id quod præclarum eſt proprium erit. In confirmatione autem eius loci talis eſt tractatio.Si id quod cadit alterius proprium eſt, etiã caſus erit alterius proprium, vt ſi hominis proprium eſt hoc totum, gradiens bipes, etiam homini proprium erit gradientem bipedem eſſe. Non ſolum autem ex iis, quæ expoſuimus à ſimiliter cadentibus, ſed etiam à cõtrariis,quemadmodum in ſuperioribus locis explicatum

eſt,

eſt,argumenta ducenda ſunt, ac in reprehenſione quidem hoc modo, Si contrarij caſus non eſt proprium caſui alicuius contrarij, ne contrarij quidem caſus alterius caſui contrarij futurum eſt proprium.cuius exẽplum eſt tale, Si eius quod iuſte fit non eſt proprium recte fieri, certe eius quod eſt, iniuſte fit, improbe fieri proprium non erit. In cõfirmatione autem ducetur hoc modo,Si contrarij caſus alterius contrarij caſui proprium ſtatuitur, etiam contrarij caſus alterius contrarij caſui ponetur proprium,vt ſi boni proprium eſt optimum,mali quoque id quod deterrimũ eſt proprium erit.Sequitur locus à ſimili, cuius in reprehenſione talis erit vſus, Si ſimilium ſimilia non ſunt propria,nec ſimilium ſimilia propria erunt.Si enim exempli gratia, architectus eandem habet rationem ad extruendam domum, quam medicus ad efficiendam & reſtituendam valetudinem, medici autem proprium non eſt efficere valetudinem,ne architecti quidem extruere domum proprium erit. In cõfirmatione autem hic locus hoc modo exponitur, Si ſimiliũ ſimilia propria ſunt, ſimilium quoque propria erunt ſimilia.vt ſi medicus eandem habet rationem ad efficiendam valetudinem, quam gymnaſij præfectus ad efficiendam firmam conſtitutionem, & ſic proprium præfectis gymnaſij vim habere ad efficiendam firmam corporis conſtitutionem, erit etiam medici proprium eſſe effectorem valetudinis.Proximus locus eſt eorum quę habẽt eandem proportionem,cuius tractatio eſt eiuſmodi in refutatione. Si ea quæ eandem habent proportionem aliorum quæ eandem habent proportionem, non ſunt propria,nec ea quæ eodem modo affecta ſunt,aliorum quæ eandem habent affectionem propria erunt. Et ſi quid eorum quæ eodem modo affecta ſunt: alterius proprium eſt,id non erit proprium eius,cuius propriũ eſſe, ponitur vt ſi eodem modo prudentia affecta eſt ad honeſtum & turpe,quod vtrunque eorum eſt ſcientia,

tia, prudentiæ autem proprium non eſt ſcientiam eſſe honeſti:profecto non erit proprium prudentiæ:rei turpis eſſe ſcientiam. Et ſi prudentiæ proprium eſt,honeſti ſcientiam eſſe, eius certe rei turpis ſcientiam eſſe nõ erit proprium,quandoquidem idem proprium multorum eſſe non poteſt. In confirmatione autem huius loci nullus eſt vſus.quippe cum id quod eodem modo affectum eſt,vnum cum multis comparetur.Proximus locus eſt ex iis quæ ad naturam,originem,interitumq; referuntur, qui in reprehẽſione tractabitur hoc modo. Si id quod ad naturam & ſtatum refertur, non eſt eius quod ad naturam, & ſtatum pertinet proprium, ne id quidem, quod ad interitum pertinet, illius quod eiuſdem eſt generis,nec quod ad ortum vllius,eiuſdem generis proprium erit. vt ſi exempli cauſa, hominis non eſt proprium,eſſe animal,non erit proprium huius totius,hoĩem gigni,illud totum,aĩal fieri nec hoĩs interitus proprius eſt ĩteritus occaſusq; aĩantis.Eodẽq; modo ſumenda argumenta ſunt ex ortu,concludendo ſtatum & interitum,itemque ex interitu:concludendo ſtatum & ortum,quemadmodum paulo ante,ex ſtatu cõcluſus ortus & interitus eſt. In confirmatione autem hoc modo, Si id quod ad ſtatum pertinet, eſt alicuius eiuſdem generis proprium,eius etiam,quod ad ortum pertinet erit proprium id quod eiuſdem eſt generis, & illius quod ad interitum,quod eiuſdem generis eſſe ponitur.cuius exemplum tale eſt, Si hominis propriũ eſt eſſe mortalem etiam hominis ortus proprium erit, naſci mortalem,& interitus hominis,mortalem interire, eodemque modo concludendus eſt, ex ortu & interitu,ſtatus & ortus quemadmodum hic locus in refutatione expoſitus eſt. Sequitur locus ex forma rei propoſitæ. In refutatione quidem huius loci talis erit tractatio.Si formæ non conuenit, aut certe non ex ea parte qua id dicitur conuenire cuius proprium datum eſt, quod proprium poſitum eſt non erit proprium.vt

ſi ipſi

ſi ipſi homini non conuenit quies, quia homo ſit, ſed quia idea, non erit proprium quieſcere. In confirmatione autem locus eſt eiuſmodi, Si quid ſpeciei conuenit,idque ex hoc ipſo conuenit,quia dicatur de eo ipſo cuius ponitur nō eſſe proprium,erit proprium id quod poſitū eſt non eſſe propriū.vt ſi ꝯuenit ipſi aīali, ex aīo & corpore concretū eſſe,idque ei,quia animal ſit,conuenit: certe animalis proprium erit ex animo & corpore conſtare. Sequitur locus comparationis ex maiore & minore, qui quadripartito diſtributus eſt, quorum primus in refutatione tractabitur hoc modo, Si quod elationem habet alterius, eiuſdem generis non eſt proprium,ne id quidem,quod ſubmiſsionem habet vllius eiuſdem generis proprium erit: nec quod minimam habet alterius,nec quod maximam habet elationem alteri eiuſdem generis,nec denique id, quod omnino dicitur vllius eiuſdem generis. vt,ſi,exempli cauſa,maiore colore infectum eſſe,maioris corporis non eſt proprium, nec minus colore corporis proprium erit,nec infectum eſſe colore corporis omnino.In cōfirmatione autem huius loci tractatio erit talis, Si id quod elationem habet, eiuſdem generis alicuius proprium eſt,id etiam quod ſubmiſsionem habet,alicuius eiuſdem generis proprium erit. Itemque id quod minimam habet ſubmiſsionem alterius eiuſdem generis, & ꝙ maximam habet elationem alicuius eiuſdem generis, & quod omnino dicitur, & ſemel, alicuius eiuſdem generis ſit proprium neceſſe eſt.cuius exemplum eſt eiuſmodi. Si eius quod magis viuit, magis ſentire proprium eſt, etiam eius quod minus viuit, id quod minus ſentit:& eius rei quæ maxime viuit,maxime ſentire & eius quod minimo beneficio vitæ vtitur, minime ſentire:& eius quod omnino viuit, omnino ſentire proprium erit. Atque etiam ex eo quod omnino dicitur,argumenta ducenda ſunt.In reprehēſione quidem hoc modo; Si id quod omnino dicitur,alterius eiuſdē

generis

generis non eſt proprium, ne id quidem quod elatio nem habet, eius quod eſt eiuſdem generis, neque id quod ſubmiſsionem habet alterius eiuſdem generis, neque id quod maximam habet elationem alterius neque id quod minimam habet ſubmiſsionem alterius erit proprium. quod ex hoc exemplo intelligi poteſt. Si hominis nō eſt proprium,bonum eſſe, ne eius quidem quàm hominis nomine magis aut potius appellatur,probiorem eſſe proprium erit. At in cōfirmatione argumentum ab hoc loco ſic ſumetur: Si id ꝙ omnino dicitur eius quod eſt eiuſdem generis proprium eſt, id etiam quod maiorem elationem habet alterius, & quod minorem habet ſubmiſsionem,quodque mini mam àc maximā habet, alterius eiuſdem generis proprium futurum eſt:vt ſi ignis proprium eſt ſurſum ferri natura,eius etiam proprium erit, ꝙ ignis potius dicitur celerius in ſuperiorem locum ſuapte natura ferri.Eodemque modo ex cæteris hæc concludenda ſunt omnia.Alter locus eſt in reprehenſione talis,Si quod elationem habet, non eſt proprium alterius eiuſdem generis, non erit proprium id quod habet ſubmiſsionem illius quod eſt generis eiuſdem. Eius loci tale exemplum erit,Si animalis magis proprium eſt ſentire,quàm hominis ſcire, nec proprium eſt animalis ſentire.non erit hominis ſcire proprium. In confirmatione autem hoc modo tractabitur, Si id cui illud minus additur, alterius cui idē adiūgitur,eſt proprium,etiam id cui magis additur alterius cui idem adiungitur eſt futurum proprium vt ſi minus hominis proprium eſt, cicurē & humanum eſſe natura, quàm animalis viuere: hominis autem eſt proprium manſuetum eſſe ſuapte natura,& humanum, profecto animalis proprium erit, viuere. Tertius locus ex maiore & minore in reprehēſione talis eſt: Si quid eius cuius magis eſt proprium,proprium non eſt,ne eius quidem propriū erit, cuius minus eſt proprium,& ſi illius eſt,non etiam hu
ius

ius erit.vt ſi colore īfici extremitatis magis proprium eſt,q̄,corporis,nec proprium eſt extremitatis, non erit propriū corporis oīno colore infici. quod ſi eſt extremitatis proprium,non erit corporis propriū. At vero in confirmatione huius loci nullus vſus eſt, cum præſertim idem multorum proprium eſſe nullo modo poſſit. Quartus locus eſt in refutatione huiuſmodi, Si qđ magis proprium vr̄ alicuius,id nō eſt eius propriū, ne id quidem proprium erit qđ minus proprium eius vr̄. Cuius exemplum tale eſt, Si aīalis magis propriū eſt ſenſu percipi q̄ ſecari in partes,& aīalis nō eſt propriū ſenſu percipi, nō erit aīalis proprium in partes ſecari. In confirmatione aūt tractabitur hoc modo, Si quod minus propriū eſt alicuius, id eius proprium eſt, certe qđ magis proprium eſt,eius erit proprium. vt ſi minus eſt proprium aīalis ſentire q̄ viuere,& aīalis ſentire eſt proprium,profecto aīalis proprium erit viuere. Deinceps ſequitur locus eorum,quę ęqualr̄ ꝯueniant. cuius loci tractatio in refutatione hæc prima erit, Si quod æque eſt proprium,non eſt propriū alicuius cuius æque propriū eſt,ne id quidem quod æque propriū eſt,eius erit propriū,cuius æque propriū eſt.vt ſi æque proprium eſt partis aī in qua voluptates verſantur appetere,ac eius quæ rōnis eſt particeps rōcinari,& eius partis in qua voluptates verſantur non eſt propriū appetere, non erit etiā rōcinari eius quæ rōnis eſt particeps,proprium.In cōfirmatione aūt huius loci tractatio erit eiuſmodi, Si id quod æque proprium eſt. eius eſt propriū cuius ęque proprium eſt,erit ēt quod ęque proprium eſt,eius propriū cuius æque propriū eſt. cuius exemplum tale eſt. Si æque propriū eſt partis aī, quæ rōnis eſt compos,primā eſſe ſedem ſapientiæ,atq; eius in qua voluptates habitāt,primā eſſe ſedē temperantiæ, & partis eius quę compos eſt rōnis,primā eſſe ſedem ſapientię propriū eſt,illius ēt in qua voluptates habitāt proprium erit primam ſedem eſſe temperātiæ.

Alter locus in reprehenſione talis eſt:Si qđ pari rōne alicuius eſt proprium,non eſt propriũ eius,quod ęque proprium eſt,id non erit eiuſdem proprium . vt ſi cernere æque proprium eſt hominis ac audire , hoīs autē non eſt proprium cernere , non erit etiam audire hoīs proprium.In confirmatione aũt talis vſus erit.Si quod pari ratione alicuius eſt proprium , id eius proprium eſt,etiam id quod æque proprium , eius erit proprium vt ſi æque proprium eſt animi , eius partem valere ad appetendum , ac poſſe ratiocinari primum, animi autem proprium eſt eius partem eſſe quæ primum appe tat , animi etiam proprium erit , partem eius primum poſſe ratiocinari . Tertius locus eſt in reprehenſione eiuſmodi , Si quid non eſt proprium eius cuius æque proprium eſt,nō erit proprium eius cuius pari ratione eſt proprium,& ſi illius eſt propriũ,alterius proprium non erit. Quod hoc exemplo illuſtrãdum eſt,Si,exempli cauſa. incendere æque proprium eſt flammæ atque prunarum,& flammæ incendere nō eſt proprium,non erit prunarum proprium incēdere. quod ſi flãmæ proprium eſt,non erit prunarum proprium. Huius autem loci nullus vſus eſt in confirmatione . Intereſt autem inter locum eorum quæ eodem modo ad rem affecta ſunt,& locum ſimilitudinis, quod ille ex proportione ſumitur , non ex eo quod aliquid conuenit: hic autem ex comparatione rerũ ducitur.Deinceps locus in refutatione tractatur, ſi quis ex vi propriũ ſtatuet,ꝓpriũq; vi ad id quod non eſt accōmodabit,nec vis poterit rei quę non eſt conuenire,non erit propriũ quod poſitum eſt propriũ eſſe.vt ſi quis dicat aeris proprium eſſe ſpirabilē eſſe,ex vi proprium ſtatuit, qñquidem tale proprium quod reſpirari pōt,reſpirabile eſt atq; etiã proprium ſtatuit rei quæ nulla eſt, ſiquidem ſublato aīali, quod reſpirare aerem ſolet , aer eſſe pōt. nec tñ ſi nullum ſit aīal, fieri poteſt vt quid reſpiret, ita fit vt aeris non ſit futurum proprium eiuſmodi quod reſpirari po teſt,tum

ceſt, tum cum animal nullum erit tale quod reſpiret, quare aeris proprium non erit ſpirabilem eſſe. At in confirmatione huius loci vſus erit, quando ex vi proprium explicabimus, quod aut ad id quod eſt, aut ad id quod non eſt refertur, vt vis ipſa rei quæ nulla eſt poſſit conuenire. ſic enim proprium erit, id quod poſitum eſt non eſſe proprium, vt ſi quis eius quod eſt proprium ponat eſſe pati vel facere, is ex vi proprium expreſsit, idque ad id quod eſt accommodauit. Quãdiu enim aliquid eſt, id & pati aliquid & facere poteſt, ita eius quod eſt proprium erit poſſe pati vel facere. Extremus locus refutationis erit, quando ex præſtantia & excellentia proprium exponitur, proprium non eſt quod poſitum eſt eſſe proprium. ij enim qui hoc pacto proprium ſtatuunt, faciunt in quo oratio, in eo non etiam nomen vere dicatur. ſublata enim re, tamen ſtabit oratio, quippe cum alicui earum rerum quæ ſunt ꝯueniat maxime. vt ſi quis ignis proprium dicat eſſe hoc totum, corpus leuiſsimum, igne ſublato erit corpus aliquod leuiſsimũ, nõ eſt igitur ignis propriũ hoc totum, corpus leuiſsimum. In confirmatione autem, ne præſtantia ſtatuamus proprium prouidendum eſt, ex ea enim parte recte ponetur proprium. vt ſi quis hominis proprium ponat hoc totum, animal natura cicur & humanum, is quoniam nõ explicauit proprium ex præſtantia, ex ea parte proprium recte ſtatuit.

CONCLVSIO.

Sapientia eſt in parte animi rationis compote, temperantia vero in parte animi, quæ voluptatibus afficitur.

Quinti libri Topicorum Finis.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER SEXTVS.

SVMMA LIBRI;

De locis definitionis: deque locis acceptis ab ipſis differentiis. De locis definitionum rerum compoſitarum, & quæ omnibus prædicamentis communes ſunt.

De locis definitionis, & primo ipſius generis. Caput primum

IN TRACTATIONE autem locorum definitionis, quinque ad reprehendendum nobis proponere debemus. Primum, omnino non vere dici, de quo nomẽ, etiam orationem. debet enim in omni homine vere dici hominis definitio. Alterum non eſſe poſitum pro genere, aut pro accõmodato genere id genus quod eſt ĩ definitione. Nam qui definit rem, debet ad genus differentiam adiungere. cum præſertim eorum, quæ in definitione collocantur, rei, quæ definiendo explicatur, naturam genus declaret maxime. Tertium non eſſe propriam orationem, quoniam debet propria eſſe definitio, quemadmodum ſupra dixi. Quartum, vt omnia, quæ dixi, perfecta ſint, non tamen rem definitam eſſe, nec eius vim explicatam. Poſtremum eſt vitium, ſi oĩa explicata ſunt, non aũt recte. Ac ſi de quo nomen, non

etiam

etiam oratio vere dicitur, ex locis accidentis ad id demonſtrandum & concludendum argumenta ducenda erunt. Illic enim hoc vnum egimus, vt vere ne, an falſo diceret, cognoſceremus cum præſertim quando diſſerebamus accidens conuenire, vere dici, quando non conuenire, non vere dici fateremur. Non eſſe autem aptum genus id quod poſitum eſt, aut nõ eſſe propriã orationem quæ data eſt. ex locis generis & proprij, qui ſunt expoſiti, docebimus. quod autem reliquũ eſt, non eſſe definitam rem, aut nõ recte definitam, quemadmodum intelligemus, meditamur dicere. Primum quidem, an minus apte res definita ſit, videndum eſt. quãdoquidem facilius eſt facere aliquid, q̃ recte facere. ex quo perſpicuum eſt, ſæpius in hoc ipſo peccari, quandoquidem difficilius eſt, ita argumenta facilius in hoc q̃ in illo genere ſuppetent. Sunt autem duæ partes eius rei, quæ non apte definita eſt. Vna, ſi dubia & obſcura interpretatione vtamur. debet enim is, qui rem definit, quam poteſt apertiſsima interpretatione vti, quãdo quidem cognoſcendæ rei cauſa traditur definitio. Altera eſt, ſi ad rem aliam definitio transferatur: ſic enim ſuperuacaneum erit, quicquid adiectum erit in ea definitione. Rurſus vtrunque eorum quæ expoſita ſunt in plures partes diſtributum eſt. Ac primus quidem locus ad probandum definitionem eſſe obſcuram, erit, cũ aliquod verbum, quod in definitione continetur, ambiguum erit. vt ſi quis definiat ortum motum ad naturã ferentem. aut valetudinem eſſe aptam caloris & frigoris temperationem & moderationem. eſt enim vt motus, ſic moderationis ambiguum verbum: ita dubium erit, vtrum velit ſignificare eorum, quæ explicata ſunt & declarata, eo verbo, quod multis modis dicitur. Quod idem continget, quoties res, quæ definitur, multis modis dicitur, neq; explicatur. Sic enim incertum erit, vtrius definitionem explicauerit, inciduntq; tum cauillationes, quaſi nõ ad om-

nia,quæ definiendo explicata ſunt,accõmodetur definitio. idq; tum incidet maxime,cum obſcura eſt & latens ambiguitas. Atq; etiam ratiocinatio confici poteſt, diuiſione & explicatione adhibita, quot modis dicatur, id quod in definitione concluditur. Si enim ſatis explicatum non ſit vlla rõne earum, quibus id dicitur, profecto eo modo res recte explicata non erit. Proximus locus eſt,quando per tranſlationem definitio explicatur. vt ſi quis ſcientiam definiat immutabilem eſſe, & quæ nunquam decidat, aut terram altricem,aut temperantiam concentum. Eſt.n.obſcurum quicquid per tranſlationem dicitur. Calumniari etiam poterimus aduerſus eum, qui translatione vſus erit, ꝙ non proprio verbo ſit vſus:q̃quidem nõ apte erit explicata definitio, ꝙ in temperantia contingit, quandoquidem in ſonis omnis acentus cernitur. Præterea,ſi concentus genus ſit temperãtię,idem in duobus generibus erit,quorum neutrum alterum continet.neq;.n.cõcentus virtutẽ continet,nec virtus concentum Deinceps locus ſequit̃.quando aliquis in definiendo verbis inuſitatis vtitur. id quod Plato fecit, qui oculum ὀφρυόσκιον .i. cilij vmbram definiuit, & araneam σηψιδακές.i vt ita dicam putrimordacẽ.aut ſi quis medullam oſsium procreatricem dicat. quicquid enim inſitatum eſt id obſcurum eſt. Sunt etiam nonnulla, quæ nec per ambiguitatem,nec per tranſlationem nec proprie dicuntur. vt ſi lex definiatur eſſe modus vel imago eorum,quæ natura iuſta ſunt,quæ omnia tranſlatione deteriora ſunt. Tranſlatio enim illuſtrat,declaratq; quodammodo propter ſimilitudinem id, quod ſignificatur:quippe cum omnes, qui transferunt verba,ea propter quandam ſimilitudinem tranſferãt.At vero illud tale nullo modo rem illuſtrat,q̃nquidem ſimilitudo nulla reperitur,propter quam lex, modus,aut ſimulachrum dicatur: nec id proprie dici ſolet.ita ſi modum proprie, aut ſimulachrum legẽ dicant

cant eſſe,mentiuntur,iisq; definiant, mentiuntur.Eſt enim ſimulachrum id,cuius origo ab imitatione profecta eſt,quod in lege non reperitur. Quod ſi improprie id dicant, certe obſcure loquuntur, atque deterius quàm ea,quæ per tranſlationem dicuntur. Locus alius erit, quando contrarij definitio ex ea quæ data eſt, non intelligetur. Quæ enim recte definitiones conſtituuntur,etiam contrarias ſignificant,atq; declarant. At quãdo per ſe prolata,non perſpicuum erit cuius ſit definitio, idq; in iis vſu venit,quæ veteres pingebant, quæ quidem, niſi quæ ſuperſcripſiſſet,nunquã cognoſci intelligiq; potuiſſent.ac ex iis quidem locis ad probandum non eſſe definitionem dilucidã argumenta ducentur. Quando autem ea, quæ ad aliã rem transferetur, dabitur & conſtituetur definitio,primũ videndum erit, an verbum aliquod adhibitum ſit eiuſmodi, quod conueniat omnibus rebus, aut quæ ſunt omnino in rerum natura,aut quæ ſubiectæ ſunt generi eidem rerum earum, quæ definiuntur. Sic enim ad aliam rem transferatur definitio neceſſe eſt. Nã & genus à cæteris,& differentia ab aliquo eorum,quæ ſunt in eodem genere,debet rem,quæ definitur ſeiungere. Atqui nec quod rebus omnibus conuenit omnino, à nulla ſeparat, nec quod omnibus, quæ ſubiectæ ſunt eidem generi conuenit,ab iis quæ ſunt in eodem gñe ſecernit,ita ſuperuacaneũ eſt tale illud qđ adiectũ eſt. Alius locus erit, quando id quod adiectum eſt,eſt ꝓprium:quo ſublato,& reliqua oratio propria eſt,& naturam rei explicat. Quare eſt in hominis definitione hoc totum, quod adiicitur, natum ad diſciplinam,eo enim ſublato propria eſt definitio,naturamq; rei indicat atque, vt vno verbo complectatur omnia, id omne ſuperuacaneum eſt & redundans, quo ſublato qđ reliquum eſt planum facit rem eam quæ definitur. Qualis eſt etiam animi definitio, ſi quidem numerus ſit, ſe ipſe mouens & agitans. Eſt enim animus id,

quod ſe ipſum mouet,quemadmodũ Plato definiuit: niſi forte proprium eſt illud quidem, quod expoſitum eſt,ſed numero ſublato rei vim naturamq́; non declarat,quorum vtrum verius ſit, difficile eſt explicare. In his autem omnibus,quantum vtilitatis ratio poſtulet,videndum eſt.Qualis eſt pituitæ definitio illa humor primus ex cibo incoctus. vnus enim primus humor eſt, non multi. ita redundat illud incoctus,quandoquidem ſublato illo, propria reliqua eſt futura definitio. Fieri enim non poteſt, vt aliquid ex cibo decidat, & aliud primum decidat,niſi forte pituita non eſt id omnino, quod ex cibo primum decidit, ſed primum eſt eorum,quæ non ſunt concocta,vt illud num concoctum addendum eſſe videatur. Nam ſi illo modo dicatur, non vera erit definitio, ſi quidem non eſt primum omnium. Proximus locus erit, quoties aliquid eorum, quæ in definitione continentur,non omnibus iis, quæ ſunt ſub eadem ſpecie,conuenit.Qualis definitio deterius & abſurdius explicata eſt iis omnibus, in quibus aliquid adhibetur,quod omnibus naturis conuenit, illo enim modo reliqua propria erit definitio, & tota propria erit: q̃nquidem ſi ad proprium aliquid, quod verum eſt addatur,omnino propria eſt tota oratio. At ſi quid eorum, quæ in definitione collocata ſunt,non omnibus conueniat iis,quę eidem ſpeciei ſubiiciuntur, tota eſſe oratio propriá nullo modo poteſt. Neque enim de re viciſſim dicetur: cuius generis eſt hoc totum,aĩal gradiens bipes quatuor cubitorum. neque enim eiuſmodi definitio de re viciſſim dicitur propterea quod non omnibus iis,quæ eidem ſpeciei ſubiiciuntur: magnitudo quatuor cubitorum conuenit. Illud etiam videndũ erit, an verbum idem iteratum eſt, vt ſi quis appetitionem definiat,voluptatis & delectationis cupiditatem.Rei enim iucundæ oĩs appetitio eſt,ita idem valet iucũdi cupiditas,quod appetitio.Nõ erit igitur appetitionis

definitio

definitiõ cupiditas rei iucundæ & ſuauis. nihil enim intereſt, appetitionem dicamus an cupiditatem rei iucundæ, vt vtrunque eorum proprium ſit voluptatis, niſi forte hoc alienum videri non poteſt: homo enim cum bipes ſit: certe bipes idem eſt quod homo. Eſt autem idem, quod homo, animal gradiens bipes, ita animal gradiens bipes, bipes eſt. Sed non ex hoc alienum quicquam & incommodum efficitur: quandoquidem in animante, qui gradiens eſt ſolum, bis bipes non dicitur. Si enim bis de eodem bipes diceretur, cum autem de animante gradiente & bipede nomen bipedis dicatur. ſemel tantummodo bipes dicitur. Eadem eſt ratio appetitionis, propterea quod nõ in cupiditate intelligitur illud eſſe delectationis, ſed in tota oratione ita fit, vt ſemel etiam hoc loco ratio dicendi exprimatur. Atqui iterare idem verbum non eſt incommodum, ſed illud demum incõmodum eſt ſæpe idem de aliqua re dicere, quod Xenocrati vſu venit, qui ſapientiam ait eſſe conſtitutionẽ & cognitionem naturarum: quippe cum conſtitutio quædam ſit cognitio, ita bis idem dixit adiecto verbo cognitionis. In eodem errore verſantur ij, qui refrigerationem caloris naturalis, priuationem eſſe definiunt. nam cum eius quod inſitum eſt omnis ſit priuatio, ſuperuacaneum eſt nomen naturalis addere, ſatiſq; erat addere caloris priuationem, quandoquidem ex ipſo nomine priuationis rei naturalis eſſe intelligitur. Rurſus videndum eſt, an ad id quod omnino dicitur, aliquid etiam quod in parte ſit, adiungatur. vt ſi quis æquitatem definiat imminutionem rerum vtilium atq; iuſtarum. Cum enim quod iuſtum eſt, etiam vtile ſit quidam, profecto in rebus vtilibus continetur. Ita illud rerum iuſtarum, redundat. ex quo fit, vt quod omnino & in totum dicitur, id adiectum ſit in parte. Quod idem fiet, ſi medicinam aliquis definiat ſciam rerum ſalubrium animali & homini. aut legem imaginem

ginem eorum quę natura & vi ſua bona ſunt & iuſta. Nam quoniam quod iuſtum eſt, quædam pars eſt boni, is qui ita definit, ſæpe idem dicit. Ac vtrum rectè, nec ne definitio explicata ſit ex his locis & aliis eiuſdem generis intelligemus. Ad probandum autem naturam rei explicatam eſſe aut non eſſe definiendo, ex iis, quæ deinceps exponemus, argumenta ſumentur. Primum videbimus, num prioribus & magis perſpicuis verbis expoſita ſit definitio. Definitio enim rei cognoſcendæ gratia traditur. Et rē cognoſcimus non ex rebus, & verbis quibuſlibet, ſed ex prioribus & magis perſpicuis, quemadmodum in demonſtrationibus contingit. ea enim vis eſt omnis doctrinæ & diſciplinæ. Ex quo perſpicuum eſt. eum non explicare rem definiendo, qui non rebus eius generis rem illuſtret & aperiat definitione. Si.n.rem definiuit, certę multæ erunt eiuſdem rei definitiones, quippe cum perſpicuum ſit eum, qui rebus magis perſpicuis & notioribus definierit, aptius & commodius rem definiendo explicaſſe, ita eiuſdem rei vtraque definitio erit propria, quod non ita eſt. Sua enim cuiuſque rei vna eſt vis, atque natura. Itaque, ſi multæ eiuſdem rei definitiones erunt, vis & nā rei eius, quæ definitur, erit eadem, quæ vtraque definitione declaratur. Atqui & naturæ non ſunt eædem, quandoquidem alię & diuerſæ ſunt definitiones. Perſpicuum eſt igitˀ, eum non definiuiſſe rem, qui non magis perſpicuis neq; notioribus rebus definierit. Ad probandum igitur non eſſe explicatam definitionem magis perſpicuis rebus, duplex locus ſuppetet. Nam aut videbimus, an ex magis dubiis omnino & ignotis, aut an nobis magis ignotis & dubiis expoſita ſit res definiendo, quoniā vtroque modo id fieri poteſt. Quod enim prius, eſt id eo quod poſterius eſt, noctius eſt omnino. vt punctum linea, & linea plano, & planum ſolido, quemadmodum vnitas numero notior eſt, quoniā prior initiumq;

tiumq; eſt omnis numeri. itemq; elementum ſyllaba. Ac vero in noſtra cognitione contra interdum cõtin git. Nã & quod ſolidum eſt magis ſub ſenſum cadit, q̃ ꝙ planum eſt, & ꝙ planum eſt magis quam linea, & linea quam punctum: quippe cum hæc pleriſq; nota ſint omnia. Hæc enim cuiuſuis, illa ſubtilis & otioſi ingenij eſt diſcere. Et quãquam præſtat oĩno eniti, vt poſteriores res ex priorib⁹ intelligamus & cognoſcamus (habet enim id maiorem vim ad ſcientiam) tamen apud eos, qui rem ex his talibus non poſſunt cognoſcere, neceſſe eſt profecto rem definiẽdo aperire iis rebus, quæ illis notæ ſunt. & perſpicuæ. Cuius generi ſunt & puncti & lineæ & plani definitiones. oẽs enim res antiquiores poſterioribus explicãt: vt lineæ punctum, plani lineam, ſolidi planum extremum eſſe definiunt. Sed tamen illud intelligendum eſt, eos, qui ita definiunt. vim & naturam rei, quæ definitur explicare non poſſe. Niſi forte idem ſit & nobis notius, & notius oĩno. ſiquidem omnes qui recte rẽ definiũt, genere differentiiſq; definire debent, quæ in iis ſunt rebus, quæ oĩno & per ſe notiores ſunt, & magis perſpicuæ, quam forma, quippe cum ſublato genere, ſublata differentia forma tollatur. Ex quo fit, vt ſpecie priora ſint, & antiquiora. Atque etiam notiora eſſe, ex hoc intelligi poteſt, quod cognita ſpẽ genus & differentiam cognoſci neceſſe eſt. qui enim hoĩem nouit, etiam animal & bipes nouit: at cognito genere, aut cognita differentia, non neceſſe eſt ſpeciẽ eſſe cognitam. ita ſpecies minus nota & perſpicua eſt. Iam vero ita fiet, vt ij qui definitiones eiuſmodi veras eſſe con firmant: quæ ex iis conſtant, quæ cuique perſpicua ſunt & nota, multas eiuſdem rei definitiones eſſe fateantur. Nam quoniam alia aliis, nec eadem omnibus notiora ſunt, vna cuique & alia aſsignanda erit definitio. ſiquidem definitio ex iis, quæ cuique planiora ſunt & notiora, cõſtitui debet. Præterea eiſdem

alia aliás magis aperta videntur. Nam à primo ortu ea, quæ ſub ſenſum cadunt, vbi autem acriori ſunt iudicio, contra. Ita ne eidem quidem ſemper eãdem definitionem dare debent ij qui definitionem rebus, quę cuique magis perſpicuæ ſint tractari volunt. Ex quo perſpicuum eſt non iis talibus, ſed iis quæ oīno clariora ſunt, rem eſſe definiendam. quippe cum ita demum vna & eadem ſemper ſit futura definitio. Ac fortaſſe quod omninò & vi ſua notum eſt, non omnibus perſpicuum eſt, ſed iis demum, qui bene aīo conſtituti ſunt, quemadmodum id etiam, quod omnino ſalubre eſt, iis ſalubre eſt, quorum bene affectũ eſt corpus. Tractari ergo hæc debent oīa accurate & ſubtiliter, adhiberi autem in diſputationibus pro rerum vſu. Sed conſenſu omnium euerti definitio tũ poteſt facillime, cum nec omninò perſpicuis & notis, nec iis, quæ nobis nota ſunt explicabitur. Ac vnã quidẽ ratione ita intelligetur, non eſſe perſpicuis traditam & apertam definitionem, ſi poſterioribus (quemadmodum ſupra dixi) priora declarabuntur. Alia autem ratione, ſi eius rei, quæ ſtabilis & certa eſt, incertis & mutabilibus nobis ſtatuetur definitio: quippe cũ prius ſit & clarius quod ſtabile & certum eſt, quam quod incertum & mutabile. Ad probandum autẽ non prioribus apertam definitionem eſſe, tribus ex locis argumenta ſumentur. Primus erit, ſi contrariis contrarium definiendo aperietur, vt ſi bonum malo definiatur. ſimul enim naturæ ordine ſunt cõtraria & quibuſdam eadem ars in vtroque verſari videtur. Ex quo fit, vt alterum altero non ſit notius. Sed tamen illud conuenire non debemus, quædam eſſe, quæ aliter definiri non poſſunt. cuius generis eſt duplum, quod ſine ſimplo definiri non poteſt. Itemque omnia quæ per ſe cum aliquo conferuntur. Nam cum eorũ omnium vis & natura idem valeat quod ad aliquid quodammodo affectum eſſe, profectò vtrunq; ſine altero

cognoſci

cognoſci non poteſt, vt neceſſe ſit alterum in alterius definitione contineri. Ac ſunt cognoſcenda illa quidem eius generis omnia, eiſq; in his (vt res feret) ita vtendum eſt. Alter locus nobis argumēta ſuppeditabit, quando in definitione aliquid adhibetur, quod idem valet quod res quæ definitur, id quod obſcurum eſt^tum, cum non eodem verbo vtuntur, quod eſt rei quæ definitur. vt ſi Solem aſtrum luce perſpicuum definiant, qui enim locis vocabulo vtitur, etiam Solis vtitur. Vt autem hæc manifeſto deprehendantur, pro nomine definitio ſumendo eſt hoc modo. Dies eſt ſolis motus ſuper terram. ſic enim perſpicuū erit, eum qui motum ſuper terram, dixerit, etiam ſolem nominaſſe, vt ſolis nomine vſus ſit, qui diei vſus fuerit. huius etiam loci vſus erit, quando eo quod in eadem diuiſione numeratur, alterum eiuſdem generis definitur. vt ſi quis imparē numerum definiat, qui parem vno vincit. Sunt enim ſimul ordine naturæ ea quæ ex eodem genere diſtribuūtur in partes, cuiuſmodi ſunt impar & par, quæ numeri ſunt differentiæ. Quod itē fiet ſi ſuperiora inferioribus definiendo aperiantur. vt ſi par numerus definiatur eſſe qui bifariam diuiditur, aut bonum habitus virtutis. Nam & bifariam à duobus quæ ſunt paria ductum eſt, & virtus quædam eſt pars bonorum, ita hæc illis ſubiecta ſunt. Neceſſe eſt etiam eum qui eo quod infra eſt vtatur, etiam ſuperiore vti cum præſertim qui virtutis nomē vſurpat, boni etiam nomen vſurpet, quandoquidem virtus in numero bonorum habetur. Itemq; is qui bifariam dicat, pari vtitur, quoniam illud bifariā aliquid in duas partes diſtributum declarat, & duo paria ſunt. Atq; hic quidem locus vnus eſt, vt generatim dicam, ex quo ad docendum definitionem non prioribus & magis perſpicuis eſſe illuſtratam, argumenta ducentur. Cuius partes erunt duo ſuperiores. Secundus locus

erit, quando res quæ definitur ex aliquo eſt genere, neque in genere ponitur. qui error in iis oĩbus verſatur, in quibus non ponitur genus definitionis. vt ſi quis corpus definiat, id quod habet tres dimenſiones, aut hominem, id quod rationem numerorum tenet, is genus non dicit magnitudinem eſſe, quæ tres habeat dimenſiones, aut genus hominis animal, quod rationem numerorum tenet. Genus autem quid res ſit, declarat, & primum eorum quæ in definitione dicuntur, collocatur. idem fiet, ſi res quæ definitur in multis dicatur, neque ad omnia pertineat definitio. vt ſi quis grammaticam definiat, artem eſſe ſcribendi id quod dictatur & profertur. Deeſt enim, & legendi, quandoquidem non potius ſcribendi quam legendi eam artem tradidit is qui eam definiuit, vt non qui alterum. ſed qui vtrunque dixerit, definiiſſe videatur. ſiquidem eiuſdem rei multæ definitiones eſſe non poſſunt. Ac in nonnullis quidem hoc vere dicitur quod expoſitum eſt, in quibuſdam vero non item. cuius generis ea ſunt omnia, in quorum vtroq; non per ſe res quæ definitur cernitur, quemadmodum medicina in morbo & in valetudine verſantur quorum in valetudine vi ſua & per ſe, in morbo temere & caſu cernitur, præſertim cum omnino alienum ſit à medicina morbum efficere atque generare. Ita non veritus medicinam definiendo aperit is, qui vtrunq; complexus eſt, quam is, qui alterum, imo vero deterius. quandoquidem quiuis alius morbum efficere poteſt. Proximus locus erit, quando non ad id quod præſtãtius eſt, ſed ad id quod deterius, res quæ definitur accommodatur, cum plura ſint in quibus vis eius intelligatur. Omnis.n.ars visq; omnis ad id quod continet præſtãtiſsimum omnium, referri videtur. Rurſus ſi res quæ definitur in proprio & accommodato genere nõ collocetur, argumenta ex his locis generis, quos ſupra expoſui-

expoſuimus, ducentur. Iam ſi quis ſuperiora genera definiendo dicat, nō recte definiet. vt ſi quis iuſtitiam definiat, eſſe habitum efficientem æquabilitatis aut habitum qui ſuum cuique tribuit, is enim ita definiē-do, virtutem tranſit & tranſilit. Quoniam igitur iuſtitiæ genus prętermittit, vim eius & naturam non explicat, quippe cum cuiuſq; rei vis ſit cum genere cōiuncta. Hic autē locus idem valet quod ille. Non in proximo genere aliquid collocare. Qui enim in proximo genere numerarit aliquid, is ſuperiora dixit omnia, quandoquidem in inferioribus ea quæ ſupra ſunt intelliguntur. Quocirca aut proximum genus in definitione vſurpandum eſt, aut generi quod ſupra eſt, adiūgendæ ſunt differentiæ omnes, quibus vicinum genus definiatur. Sic, n. nihil prætermittetur exprimeturque oratione inferius genus pro nomine. At qui ſuperius genus ſolum dixerit, non etiam inferius explicat. veluti qui plantam dicit, non etiam arborem declarat.

CONCLVSIONES.

Facilius eſt facere quàm recte facere.
Diffinientem oportet planiſsima interpretatione vti.
Omne inconſuetum eſt obſcurum.
Qui bene diffinit contraria conſignificat.
Simpliciter notum non eſt quod ab omnibus notum eſt, ſed à bene diſpoſitis intellectu.
Quæuis bona definitio debet conſtare ex genere & duabus differentiis.
Illud eſt ſuperfluum in definitione quo ablato, illud quod remanet, manifeſtat diffinitum.
Ductio & commenſuratio ſunt æquiuoca.
Definitio debet dari per notiora & priora.
Impoſsibile eſt vnum oppoſitorum cognoſci ſine alio.
Dies eſt latio ſolis ſuper terram.
Oppoſita ſunt ſimul natura.
Vnius rei non poſſunt plures definitiones eſſe.

De

De locis acceptis à differentiis conſtituentibus definitio-tionem. Cap. II.

RVrſum in differentiis eodem modo videndum eſt, an generis differentias definiendo explicarit. Nam ſi rem aliquam non ſuis propriis differentiis definierit, aut etiam aliquid dixerit eiuſmodi, quod nullius rei differentia eſſe poſsit, vt animal, vt ſubſtantiam, is, quoniam nihil tale differentiæ nomen obtinet, certe definiendi genere non vtetur. Atque etiam illud videndum eſt, ſit ne aliquid: quod diuiſum quaſi ex altera parte differentiæ, quæ propoſita ſit, reſpondeat. Si enim non ſit, profecto quæ data eſt, non erit generis differentia: quandoquidem in differentia, quæ diuiduntur ex contrariis partibus, genera omnia tribuuntur. vt animal in terrenum & pennigerum, in aquatile & bipes. Aut ſi eſt differentia, quam ex altera parte generis diuidant, nec de genere vere dicatur, perſpicuum eſt, neutram generis eſſe differentiam: præſertim, cum omnes differentiæ, in quas genus tribuitur de proprio & ſuo genere vere dicantur: Itemq́; , ſi vere illa quidem dicatur, neque adiecta generi ſpeciem efficiat, profecto non erit generis hæc talis ſpeciei procreatrix differentia: quippe cum ſpeciei effectrix differentia ſpeciem procreet, ſi cum genere iungatur. Quod ſi hæc in differentiis non numeretur, nec ea quidem, quæ prolata eſt: quandoquidē in hanc etiam genus diuiſum eſt. Illud etiam conſiderandum eſt, an in negationem genus ſit diſtributum. Quod ij faciunt, qui lineam definiunt longitudinem eſſe latitudine carentem. Nam, cum nihil aliud indicet, niſi quod non habet latitudinem, ita fiet vt genus definitionis formæ ſit particeps, quandoquidem longitudo omnis aut caret latitudine, aut habet latitudinem. & de rebus omnibus aut affirmantia, aut negantia

gantia vere dicuntur. Ita longitudo cum lineæ genus ſit, aut non habebit, aut habebit latitudinem. Atqui longitudo non habens latitudinem, ſpeciei ratio eſt, itemq; habens latitudinem præſertim cum quod latitudinis expers eſt,& particeps,ſint differentię,ex differentia autem ac genere ſpeciei cõſtat rõ & diffinitio, ita genus ſibi formæ definitionem vendicabitur,Itẽq; differentiæ, quandoquidem altera differẽtiarum quas expoſuimus de genere dicitur neceſſario.Hic aũt locus valet contra eos,qui ponũt ideas eſſe. Si enim nõ eſt ipſa longitudo, quonam tandem pacto de genere dicatur, quod aut latitudine caret, aut latitudinis eſt particeps? Debet enim alterum eorũm de omni longitudine dici, ſiquidem futurum eſt, vt vere de genere dicatur. Quod non fit, cum ſint longitudines,quę latitudine careant,& quæ habent latitudinem. Ergo hic locus contra eos ſolos valebit, qui genus vnũ numero eſſe contendunt,quod ij faciunt, qui ideas ponunt. Nam & ipſam longitudinem & ipſum animal volunt genus eſſe,Quãquam in quibuſdã definiendis negatio adhibenda eſt neceſſario, cuius generis ſunt priuationes. Cæcum enim eſt id, quod aſpectũ non habet tum,cũ ei eſt aptus natura. Nihil autẽ intereſt, negatione res definiatur, an affirmatione eiuſmodi, cui neceſſe ſit negationem ex altera parte in diuidendo,reſpondere. vt ſi quis lineam, longitudinem quæ latitudinem habeat, definierit. Quod enim habet latitudinem, ei quod ea caret, cũ in eas quid diuiditur, reſpondet, prætera nihil, ita rurſus in negationem genus tribuetur.Illud etiam vidẽdum eſt, ſpeciem ne definiendo pro differentia dixerit.quod faciunt ij qui conuicium contumeliam cum irriſione definiunt.Nã cum irriſio quædã ſit contumelia,fit, vt non differentia, ſed ſpecies ſit irriſio. Iam illud etiam, an genus in differentia definiendo numerarit, vt ſi quis virtutẽ, habitum bonum definiat. Eſt enim bonum virtutis genus.

genus. Niſi forte non genus bonum eſt, ſed differentia, ſiquidem verum eſt illud, non poſſe idem in duobus generibus enumerari, quin vnum altero cōtineatur. Neque enim bono habitus, neq; habitu bonum continetur, quandoquidem non omnis habitus bonus eſt, neque omne bonum habitus. Ita vtrunque eſſe genus nullo modo poteſt. Quod ſi habitus virtutis genus eſt, profecto bonum non virtutis genus, ſed differentia eſt. Præterea habitus quid ſit, virtus declarat, bonum autem non quid ſit, ſed qualis indicat. Atqui quale quid ſignificat differentia. Videndum etiam eſt, an quid non quale quid, quæ data eſt differentia, declaret, q̄m qualitatem omnis differentia declarat. Atque illud, etiam, forte ne an temere rei, quæ definiatur differentia conueniat. Vt enim nullum genus, ſic differentia nulla in iis numeratur quæ temere & caſu rei conueniunt, præſertim cum alicui conuenire, & non conuenire non poſsit differentia. Iam ſi de genere dicatur differentia aut ſpecies, aut aliquid eorum quæ ſpeciei ſubiecta ſunt, nulla definitio eſt. Nihil enim eorum quę enumerata ſunt, de genere dici pōt, quandoquidem in pluribus genus quam differentia reperiatur. Quod idem fiet, ſi de differentia genus dicatur, cum præſertim non de differentia genus, ſed de iis de quibus differentia dicatur. Veluti animal in homine, boue, cęteriſq; terrenis animalibus dicitur, non in ea differentia quæ de ſpecie dicitur. Si enim de ſingulis differentiis animal dicetur, certe multa animalia de ſpecie dici poterunt, cum præſertim in ſpecie differentia intelligatur. Præterea iſto pacto aut in ſpeciebus, aut in indiuiduis, omnes differentiæ numerabuntur, ſiquidem animalia eſſe ponantur. quandoquidem omne animal vel ſpeciei vel indiuiduorū nomen obtinet. Similiterq; conſiderandum eſt, an ſpecies, vel aliquid eorum quæ ſubiecta, ſunt ſub ſpēm, de differentia dicatur, quod fieri non poteſt: quandoquidem

quidem ad plura differentia quam ſpecies transfertur. Iſto etiam pacto fiet, vt in ſpecie differentia numeretur,ſi quid eorum quæ ſpeciei ſubiecta ſunt de ea dicatur. Si enim de ea homo dicatur, certe homo differentia eſt. Illud etiam videndum eſt, an ſpecie non ſit prior differentia,debet enim vt genus ſequi. ſic ſpecie antecedere differentia. Illud etiam, an alterius generis ſit differentia ea quæ producta eſt, quod quidẽ nec contineatur,nec contineat. Neque enim videtur duobus generibus data eadem differentia,quorum alterũ ab altero minime contineat. Sin ſecus, profecto illud etiam fiet, vt eadem ſpecies in duobus generibus, quorum vnum non contineat ab altero. ex differentia enim genus concluditur,vt ex terreno & bipede, animal. Ita fit, vt in quo differentia etiam genus vtrunq; dicatur. Ex quo perſpicuum eſt, ſpeciem in duobus generibus eſſe,quorum vnum altero non comprehendatur. Niſi forte non omnino fieri non poteſt,vt eadẽ differentia duorum ſit generum, quorum neutrum alterum contineat:ſed adiungendum eſt,quorum vtrunque eidem minime ſubiicitur. Nam terrenum animal, & pennigerum animal genera ſunt,quorum neutrum alterum complectitur; quorum vtriuſque bipes differentia eſt:ita addendum illud eſt, quorum vtrunq; ſub idẽ genus non ſubiicitur. hæc enim duo animali ſubiecta ſunt. Illud etiam perſpicuum eſt, nõ neceſſario ex omni differentia ſuum cõcludi genus, quandoquidem eſſe duorum generum quorum vnum altero non continetur, eadem poteſt quorumq; altera neceſſe eſt ex ea cõcludi & probari,eaq; quæ ſupra ſunt omnia:quẽadmodum animal pennigerum vel terrenum ex bipede concluditur. Videndum etiam, an id,quod in aliquo eſſe quid ſignificat,differẽtiam naturæ explicarit. Neque enim inter ſubſtantiam & ſubſtantiam hoc intereſt, ꝙ alicubi ſit Itaq; eos,qui animal in terrenum & aquatile partiuntur, reprehendunt: propterea ꝙ

terrenum & aquatile in aliquo eſſe declarant : niſi forte in his non iure reprehendunt. Neque enim in aliquo eſſe aut alicubi aquatile & terrenum, ſed quale quid indicat, præſertim cum ſi ſit in loco, ſicco tamen æque aquatile; & ſi in humido loco terrenum, non aquatile ſit futurum. Sed tamen hoc perſpicuum eſt, ſi quid eſſe in aliquo ſignificet differentia, in ea exponenda & explicanda peccari. Præterea videndum eſt, an perturbationem in differentia numerarit. Omnis enim perturbatio amplificata, ex ſtatu ſuo naturam dimouet, ex quo genere non eſt differentia. Magis enim ſtatum eius cuius eſt differentia, differentia conſeruat, neque fieri poteſt omnino, vt ſine ſua quicque differẽtia permaneat. ſublata enim terreni differentia eſſe homo nullo modo poteſt. Quibus autem cõmutatur id, in quo ea ſunt, eorum nihil illius differentia eſt: quandoquidem omnino eiuſmodi amplificata naturã è ſtatu ſuo dimouent. Quapropter qui talem aliquam differentiam dederit, in eo peccauit, quoniã differentiis omnino non commutare ſolemus. Iam ſi quis definiendo aliquid eorum, quæ cum aliquo conferuntur, non conſtituerit differentiam, quæ ad aliud aliquid referatur, errabit. Eorum enim quæ cum aliquo cõferuntur, tales etiam debent eſſe differentię. Quod in arte perſpici põt, quæ animo cernere, agere, & moliri dicitur. quæ ad aliquid referuntur omnia. Nam & rem omnino cernere & aliquid agere & aliquid moliri ac efficere dicitur. Illud etiam conſiderandum eſt, an ad id definitionem accõmodarit is qui rem definit, ad quod natura apta ſunt omnia, quæ cum aliquo conferuntur. Sunt enim quædam, quibus ad id ſolum vt licet, ad quod natura aptum eſt vnumquodque eorum quæ cum aliquo conferuntur. ſunt quibus etiam ad aliud licet, veluti aſpectu ad cernendum, tantummodo vti licet. at labro etiam quis hauriat, tamen ſi quis definiat,

niat, labrum inſtrumentum eſſe ad hauriendum, peccabit: quoniam ad id non eſt natum & comparatum. Definitio autem illius, ad quod natum & inſtitutum eſt, hæc eſt, id ad quod prudens, quia prudens ſit vti-tur, & propria cuiuſque rei ars & ſcientia. Peccabit etiam definiendo, qui rei, cui primum conuenit, non accommodat definitionem, quoties in pluribus intelligetur: vt ſi quis, exempli cauſa, prudentiam definiat, hominis aut animi virtutem nō eius partis animi, quę rationis eſt particeps. Eſt enim prima ſedes prudentiæ in parte animi, quæ ratione vtitur, quandoquidē ex ea & animus, & homo prudens eſſe dicitur. Præterea ſi non habeat vim ad recipiendū id, ad quod expoſita eſt perturbatio, quæ definitur, vel affectio, vel quiduis aliud, vitioſe definiuit. Omnis enim affectio omniſq; pturbatio in eo ſita eſſe ſolet, cuius affectio & pturbatio, quemadmodum ars in animo, cuius eſt affectio, ſita eſt. Interdum autem in his ipſis peccatur, velut ab iis, qui aiunt ſomnum eſſe ſenſus imbecillitatem, & dubitationem, æqualitatem rationum contrariarū, & dolorem diſcordiam partium coniunctarum natura, vehementiore motu excitatam. neq; enim ſomnus ineſt in ſenſu, quod neceſſe eſſet, ſi eſſet ſenſus imbecillitas. Itemque ne dubitatio quidem in contrariis rationibus ineſt, nec dolor in coniunctis natura partibus. dolebunt enim res in animæ, ſi quidem dolor eis aderit. Atque etiam illa ex eo genere valetudinis definitio eſt, apta cōpoſitio caloris & frigoris. Sic enim neceſſe erit valere res calentes & frigidas. Nam cum cuiuſque rei apta compoſitio in illis ſit, quorum eſt apta compoſitio, certe in eis etiam valetudo inſit neceſſe eſt. Præterea, ita fiet, vt ij, qui ſic definiunt, id qđ fit in eo numerent neceſſario, quod vim habet ad efficiendum, aut contra. Neq; enim dolor diſſenſio partium natura cōiunctarum, ſed ꝙ ad eā efficiendam vim habet. nec imbecillitas ſenſus ſom-

 nus, ſed

nus,ſed alterum alterius efficiens eſt;quippe cum aut propter imbecillitatem ſenſus ſomno opprimamur, aut propter ſomnum ſenſuum munere nõ fungamur. Itemque dubitationem afferre ſolet contrariarum rationum æqualitas. Cum enim in vtranque partem de aliqua re cogitamus, & paria ſunt momenta rõnum, tum deniq; quid nobis agendum ſit, dubitamus. Iam omnium temporum habenda ratio eſt, ſicubi diſcrepent,vt ſi quis immortale animal, nunc non quod interit, definiat. Sic enim fiet, vt animal quod nũc interitus expers eſt,hoc tempore ſit immortale. Niſi forte in hoc id non eſt verum: eſt enim ambiguum,nunc interitus eſſe expers aliquid. Aut enim non interiſſe nunc ſignificat, aut non poſſe interire hoc tempore, aut eſſe hoc tempore eiuſmodi, vt nunquam intereat. Cum igitur dicimus, hoc tempore interitus expers eſſe animal,non hoc dicimus,tale eſſe nunc animal,vt nunquam occidat, hoc enim idem eſſet quod immortale. Ita minime efficitur, vt id nũc ſit immortale. Attamen ſicubi id accidat, vt quod oratione explicetur, hoc tempore inſit,aut ſuperiore,id autem quod nomine declaratur non inſit, nunquam idem erit. Vſus ergo huius loci talis eſt. Atque etiam illud videndum eſt, id ne quod definitum ſit, alia oratione, ac ea quæ allata eſt,aptius explicetur. Vt ſi iuſtitia definiatur,ius ſuum cuiq; tribuens, iuſtus eſt enim potius qui ſuum cuique vult tribuere, quàm qui id poteſt.ex quo fit vt non ſit iuſtitia ius ſuum cuique tribuens, præſertim cum is demum iuſtus ſit, qui ſuum cuique pro dignitate tribuere velit. Illud etiam vitioſum eſt definiendi genus,cum res acceſsionem recipit,id autem quod oratione explicatur,non recipit. aut contra, cum id, quod oratione explicatur, recipit, res autem non recipit acceſsionem. Aut enim vtrunque, aut neutrum capere debet,ſiquidem idem eſt quod oratione explicatur,& res ipſa. Vitioſum etiam illud genus eſt, cum

vtrunq;

vtrunque acceſsionem illud quidem recipit, ſed non ſimul. vt ſi amor cupiditas concumbendi definiatur. Cum enim is, qui vehementius amat. non magis con cubitum appetat, fit vt non recipiat ſimul vtrunque acceſsionem: quod quidem deberent, ſi quidem idem valeret. Quod idem fiet, ſi propoſitis duobus, de quo magis res dicetur, de eo minus dicetur oratio. Vt ſi ignis definiatur corpus tenuiſsimum. Nam & ignis lu cē magis flāma eſt, & corpus tenuiſsimū flāma eſt minus luce. Atqui vtrunq; eidē magis ꝑuehire deberet, ſi quidem idem valent. Vitioſum etiam eſt definiendi ge nus, ſi duobus propoſitis vnum vtrique æquè conuenit, alterum non æque, ſed alteri magis. Item cum duo complectitur diffinitio, quorum vtrunque compleatur. vt ſi pulchrum definiatur id eſſe, quod vel ocu los, vel aures demulceat, & id quod eſt, quod pati, vel facere quid poteſt. Sic enim ſimul idem & pulchrum erit & non pulchrum, itemq; idem erit & non erit: quandoquidem quod aures mouet ac demulcet idem erit quod pulchrum. Ita quod non demulcet aures, idem valet, quod id, quod minime pulchrū eſt. Rebus enim eiſdem eadem data ſunt contraria: Contrarium autem eſt pulchro id, quod pulchrum non eſt, eique, quod ſenſum aurium ſuauitate quadam mouet, id, qđ non mouet ſenſum aurium. Perſpicuū eſt igitur, idem valere id, quod non mouet aures ſuauitate quadam, & id quod non eſt pulchrum. Si quid igitur eſt quod ſenſum oculorum moueat, non aures, id & pulchrum & non pulchrum futurum eſt. Eodemq; modo idem eſſe & non eſſe doceremus. Iam verò ſi orationes pro nominibus ſumamus & generum & differētiarum, & eorum omnium quæ definitio complectatur, an aliquid eorum diſcrepet, videndum eſt. Quod ſi res, quæ definitur in iis ſit, quæ cum aliquo conferuntur, vel per ſe vel generis ſocietate cōſiderandum erit, an in definitione expreſſum non ſit id, cum quo vel ipſa

per ſe, vel generis communione conferatur vt ſi quis ſcientiam opinionem immutabilem definiat, vel voluntatem cupiditatem ab ægritudine vacuam. Eorum enim oīum, quę cum aliquo conferuntur natura, ad alterum refertur, quandoquidem vniuſcuiuſque eorum, quæ ex illo ſunt genere, natura idem valet, quod ad aliquid quodammodo affectum eſſe. Debuit ergo ſciētia definiri, opinio de eo quod ſcientia continetur, & voluntas boni cupiditas. Quod item fiet, ſi grammatica literarum ſciētia definiatur. Exprimendum enim fuit definitione, cum quo ipſa genusúe conferretur. Aut illud videndum eſt, an alicuius eorum, quæ cum aliquo conferuntur, non ad finem directa ſit definitio, finis autem vnicuique propoſitum eſt quod optimum eſt. aut quo cætera omnia referuntur. Ita aut quod optimum eſt, aut finis & extremum exprimi debet. Vt cupiditatem non rei, quæ voluptatem affert, ſed ipſius voluptatis. quippe cum eius gratia etiam id, quod eam efficit, expetamus. Videndum etiam eſt, id ne ad quod retulerit, in ortu vel actione conſiſtat. Nihil. n. eorum finis eſt. egiſſe enim, & ortum eſſe, finis potius nomen, quàm vel oriri, vel agere obtinet. Quāquam non in omnibus rebus ita eſt: fere enim omnes voluptatem capere ex quaque re malunt, quàm deſiiſſe capere. ita agere potius finem conſtituunt, quàm egiſſe. Iam in quibuſdam ſi quanta qualiaq; ſint. & vbi fiant, itemq; cæteræ diſsimilitudines minime explicentur, vitioſa erit definitio. Vt ſi non aperiatur, qualis & quantæ gloriæ cupidus ſit ambitioſus. nam quoniam omnes gloria ducuntur, non ſatis eſt cupidum glorię dicere eum qui gloriæ ſit appetens: addendæque ſunt differentiæ, quas enumerauimus. Itemque ſi auarus definiatur, quanto ſtudio pecuniæ teneatur, exponendum eſt, aut ſi impotens, quarum voluptatum ſit, in quibusque verſetur. Neque enim ſi quis qualicunque & quauis voluptate vincatur, is continuo impotens habendus

habendus eſt: ſed is demum, qui certa quadam ſuperetur. Eiuſdem generis ſunt definitiones, & qua noctem definiunt vmbram terræ, & qua terræmotum motum terræ, & qua nubem aeris craſsitudinem, & qua ventum aeris motionem. Addendum enim quantum, & quale id ſit, & vbi fiat, & vnde. Quod eodem modo de aliis eiuſdem generis iudicandum eſt. Qui enim quamuis differētiam prætermittit, is naturam rei non explicat. In id autem quod prætermiſſum eſt, omnis ſemper dirigi debet argumentatio. Non enim ſi quomodocunque quamtumlibet terra mota ſit, continuo terræmotus eſt: nec ſi aer quoquomodo aut quiuis pellatur, ventus eſt. Eodem modo peccatur in appetionibus definiendis, cum quod videtur non adiicitur, in cæteriſq; omnibus, in quibus illud adiiciendum eſt. vt ſi volūtas definiatur appetitio boni & cupiditas appetitio rei, quæ voluptatem efficit, nec addatur, eius quod bonum videatur, aut eius rei, quæ voluptatem efficere videatur. Sæpe enim ignorāt ij, qui cupiditate tenentur bonum eſſe, aut iucundum eſſe id, quod cupiunt. Ita non eſt neceſſe id eſſe bonum, aut iucundum, ſed modo videri. debuit ergo eo pacto explicatio fieri. Quod ſi ita, vt dixi, rem tradat & aperiat, ad ſpecies impellendus erit is, qui ponit ideas eſſe. Neque enim idea eſt in vlla re, quę eſſe videatur, & appareat, & ſpecies ad ſpeciem referri videtur. vt ipſa cupiditas ipſius iucūdi eſt, & ipſa voluntas ipſius boni. Non igitur eius quod bonum eſſe videatur, ipſa voluntas erit. neque rei, quæ voluptatē afferre videatur, ipſe cupiditas. ita non eſt eius quod bonum eſſe videatur, nec eius quod voluptatem afferre videatur. Abſurdum eſt enim, eſſe aliquid ipſum viſum bonum, aut iucundum. Iam ſi habitus definitio explicetur, ex eo in quo eſt habitus ducetur argumentum: & ſi eius in quo eſt habitus ex habitu. Itemq; in cæteris talibus. vt ſi iucundum dicatur quod prodeſt,

 etiam

etiam qui voluptate afficitur adiuuatur. In definitionibus autem eius generis, fit, neſcio quo modo, vt is, qui rem definiendo aperit, plura vno definiat. Qui enim ſcientiam definit, quodammodo etiam definit ignorationem, itemque is, qui quod doctum & indoctum eſt, ſcire & ignorare. Si enim primum planum fiat, quodammodo etiam perſpicua fient omnia. Quapropter in his talibus, ſi quid diſcrepet, ex iis locis, quos in contrariis & coniugatis expoſuimus, argumenta ducemus. Atque in iis etiam, quæ cum aliquo conferuntur, videndum eſt, an ad quod genus accommodatum eſt, etiam ad illud aliquid relata ſit forma. Vt ſi opinio cum eo quod opinabile eſt confertur, etiam opinio quædam cum quodam opinabili cõfertur. Et ſi res multiplex ad ſubmultiplicem refertur, etiam quædam multiplex ad quandam & certam ſubmultiplicem referetur. Si enim non ita explicata res eſt, profecto vitioſa erit definitio. Et illud videndum an contrarij explicata expoſitaq; ſit definitio contraria, vt ſit ne ſimplici definitio contraria dupli definitioni. Si enim duplum eſt quod pari vincit, etiam ſimplum erit quod pari rei vincitur. Eadem eſt ratio eorum contrariorum quæ aduerſa dicuntur. Contrarij enim contraria erit definitio, vna quadam contrariorum coniunctione, hoc modo. Si id prodeſt quod bono afficit, etiam id obeſt quod malis afficit, aut quod bonis priuat. Alterum enim eorum contrariũ ſit eius quod priore libro dictum eſt, neceſſe eſt: ꝙ ſi neutrũ contrarium ſit eius quod initio expoſitum eſt, certe neutra eorum, quæ poſterius expoſita ſunt, eſſe contrarij definitio vllo modo poteſt: ita ne ea quidẽ quæ initio data eſt, vere & recte fuit explicata & conſtituta. Quoniamq; contraria ſunt quædam, quæ alterius priuatione dicuntur, vt inæqualitas æqualitatis priuatio videtur eſſe. Inæqualia enim ſunt, quæ non ſunt æqua & paria: profecto id ſemper, qđ priuatione dicitur,

dicitur, altero contrario definitur neceſſario, alterum non etiam neceſſe eſt illo, quod ex priuatione nominatur definiri. Sic enim fieret, vt vtrunque ex altero cognoſceretur. Quare hoc vitium in contrariis animaduertere debemus. vt ſi quis æqualitatem definiat, id quod inæqualitati contrarium eſt. definiendo enim aperit rem, eo ꝙ ex priuatione appellatur. Iam vero neceſſe eſt eum, qui ita definiat, ea re vti, quæ definiatur. Quod ita intelligetur ſi cum nomine commutetur oratio. Quando enim nihil intereſt inæqualitatem dicamus, an æqualitatis priuationem, certe erit æqualitas contrarium æqualitatis priuationi. ita eadem re vſus eſt. Quod ſi neutrum contrariorum priuatione dicatur eodemque modo explicetur definitio, vt, bonum eſt quod malo eſt contrarium, certe bono malum erit contrarium. Eorum enim, quæ ita contraria ſunt, ſimiliter explicanda definitio eſt. Sic rurſus fiet, vt eam ipſam rem, quæ definiatur, adhibeat in definitione, præſertim cum inſit bonum in mali definitione. ita ſi bonum malo contrarium eſt, malum autem nihil refert, dicas, an quod bono eſt contrarium, efficietur, vt bonum contrarium ſit eius, quod bono contrarium eſt. ex quo perſpicuum eſt, eodem vſum eſſe eum, qui ita definiat. Vitioſa etiam definitio eſt, cum ita aliquid eorum quæ priuantia ſunt aperitur, vt cuius ſit priuatio, veluti habitus ne, an contrarij, an cuiuſuis minime explicetur. Quod idem fiet, ſi cuius aut in quo ſolet eſſe priuatio, non addatur omnino, aut in quo prio ſoleat habitare. vt ſi quis ignorationē priuationem eſſe dicat, neç addat priuationem eſſe ſcientiæ, aut non adiungat in quo verſari ſoleat, aut ſi adiungat, non dicat in quo primo id habitare ſoleat. vt ſi quis non in ea parte animi, quæ rationis eſt particeps, ſed in homine vel in animo aliquid ſitum eſſe definiendo explicet. Si enim quiduis horum prætermiſerit aberrabit. Eodemque modo ſi quis cecitatem,

non

non aſpectus priuationē in oculis dixerit. Qui enim vim & naturam, ei alicuius accommodate apteq; explicare vult definiendo, is debet & cuius rei ſit priuatio,& quæ res priuetur exponere. Illud etiam conſiderandum, an priuatione explicetur quod non numeratur in priuantibus. Qui quidē error in ignoratione verſari videtur iis, qui ignorationem negatione non definiunt. Quod enim artis & ſciētiæ expers eſt, id ignorare minime videtur, ſed id demū, quod errat & fallitur. itaque nec res inanimas, nec pueros ignorare dicimus. Ita non priuatione ſcientiæ ignorantia dicitur. Iam illud videndum eſt, an ſimilibus nominis caſibus ſimiles definitionis caſus reſpondeant. vt ſi id prodeſt quod efficiēs eſt valetudinis, vtiliter, accommodate ad valetudinem efficiendam, etiam quod ꝓfuit id valetudinem effecit. Spectandum eſt etiam ex idea, ſit ne vera & propria quæ data eſt definitio. in nonnullis enim non contingit. Quemadmodum Plato definit, mortale, adiungens animantium definitionibus. Si enim idea eſt, certe non eſt mortalis, veluti ipſe homo, ita ideæ, minime conueniet definitio. Omnino neceſſe eſt, ſi addatur id, quod efficiens eſt, aut patibile, in idea diſcrepare definitionem. Impatibiles enim & immutabiles videntur ideæ iis, qui ideas defendunt. Quales definitiones contra eos valent.

Vitioſum etiam genus definiendi eſt, ſi omniū eorum quæ ambigue dicantnr, communis vna definitio ſtatuatur. Cum ſynonyma ſint ea quorum vna eſt nomini congruens definitio, nullius certe eorum, quæ nomen complectitur, propria definitio eſt, quandoquidem æque omnibus homonymum cōuenit. Quod etiam vitium in vitæ definitione reperitur, quā Dionyſius tradidit, motus generis quod aliter, coniunctus comesq; naturæ. Neque enim id inanimantibus magis ineſt: quam in iis quæ terra gignuntur cum interim vitæ non vnum genus ſit, aliudq; vitæ genus ani-
mantibus

mantibus, aliud iis quæ è terra gignuntur, tributum eſſe videatur. Atque fieri poteſt, vt arbitratu noſtro ſic definitionem vitæ explicemus, quaſi ſit ſynonymũ verbum, vnumq; ſit genus vitæ, ſic nihil etiam prohibet, eum qui homonymam & ambiguũ perſpiciat, velitq; alterius definitionem tradere, ita diſsimulanter facere, vt non propriam, ſed communem vtrique ſtatuat definitionem. Sed tamen, vtrouis genere definiendi vtatur, certe aberrabit. Quoniam autem quędam homonyma obſcura ſunt, is quidem qui interrogat, eis pro ſynonymis vti debebit, non enim alteri vnius conueniet definitio. Ita alter quodammodo definiiſſe non videbitur, quoniam in omnia conuenire debet ſynonymum. is autem qui reſpondet, ambiguum debet diſtinguere. Quoniamq; nonnulli eorum qui rem aliquam defendunt in diſputationibus, ſynonymum ambiguum eſſe dicunt, quoties non conuenit in omnia quæ ſtatuta eſt definitio, & ambiguum in ſynonymis ducunt, ſi vtriſque conueniat, ante conuenire debet quæ illa ſint, aut ante rõcinandum eſt & concludendum ambiguum eſſe, aut ſynonymum, aut vtrumlibet. Facilius enim concedunt ij qui quid ſequatur non prouident. Quod ſi non conuenerit inter eos qui diſſerunt, & aliquid ſynonymum ambiguum eſſe dicat, propterea quod ea definitio, quæ data eſt in hoc vel illo minime intelligatur, tum videndum eſt, an huius vel illius in cætera conueniat definitio. Perſpicuum eſt enim id reliqua omnia communi quadam nominis ſocietate complecti. Sin minus, plures certe erunt reliquorum definitiones. duæ enim nominis definitiones ad ea accommodabuntur, & prior quæ data eſt, & poſterior. Rurſus, ſi quis quid eorum quę multis modis dicuntur definiat, neque in ea omnia quæ verbum ambiguum complectitur, definitio conueniat, quod ambiguum non dicat, & nomen nec omnibus conuenire, q̃m ne definitio quidem in omnibus

reperiatur,

reperiatur, contra eum afferre debemus, appellatione vtendum eſſe ea quæ & tradita ſit,& aſequatur, nec illam equum eſſe infirmare, quædam auté eſſe in quibus à vulgi conſuetudine diſcedendum eſſe videatur.

CONCLVSIONES.

Omnis differentia ſpecifica cum genere facit ſpeciem.

In definitione poni debet genus proximum, vel omnes differentiæ proximum genus determinantes.

Qualibet paſſio magis facta abiicit à ſubſtantia, differentia vero ſaluat id, cuius eſt differentia.

Synonyma ſunt quorum eſt vna nominis definitio.

De locis acceptis à definitionibus rerum compoſitarū. Cap. III.

SI autem alicuius eorum verborum, quæ coniuncta ſunt, definitio ſtatuatur, detracta alterius eorum, quæ copulata ſunt oratione; an reliquā ei quod reliquum eſt conueniat, videndum eſt. Si enim ſecus, profecto ne tota quidem toti conueniet. vt ſi quis hoc totum lineam finitam rectam definiat, extremitatem plani habentis extremitates, cuius medium extremitatibus adiūgitur ſi finitæ lineæ hæc definitio eſt, extremitas plani quod habet extremitatis, hæc reliqua debet eſſe recti definitio, cuius medium extremitatibus addatur. Atqui linea infinita nec medium habet nec extremitates, cum interim recta ſit, ita non eſt eius quod reliquum eſt, reliqua definitio. Vitioſum etiam definiendi genus eſt, cum id, quod definitur, cō pulatum eſt, eiq; attribuitur definitio eiuſmodi, quæ æqualibus & paribus quaſi membris reſpondeat. Definitio auté paribus membris refertur, cum quot ſunt coniuncta, totidem etiam ſunt & nomina & verba in definitione. In his enim talibus ipſorum nominum aut omnium, aut aliquorum mutatio facienda eſt neceſſario: quandoquidem non plura ſunt hoc tempore,

quàm

quàm ſuperiore nomina. debetq́; is qui definit, pro nominibus omnibus maxime, ſin minus, pluribus explicare definitionem. Sic enim ſimplicia verba nunquam definiat is, qui verba cõmutat, vt ſi pro veſte tunicam. Vehementius etiã in definiendo errabit, ſi verba magis dubia aſſumat. vt ſi pro homine albo, terrigenam & mortalem cãdidum. Neque enim definiuit, cum minus apertum & perſpicuum ſit, quod ita dictum eſt. Atque etiam in commutandis verbis illud videndum eſt, an definiendo non idem eſſe declararit. Vt ſi quis artem, quæ rem animo cernit, definiat opinionem, quæ rẽ animo cernit & contemplatur. Opinio enim non eſt idem quod ars & ſcientia: quod quidem deberet, ſi modo totum idem ſit futurum. Nã ꝙ animo rem cernit & contemplatur, in vtraq; oratione eſt, quod reliquum eſt ab his abhorret. Iam ſi quis alterum verbum commutet, neq; differentiã, ſed genus commutet, vitioſa erit definitio. Quod in exemplo quod modo protuli cernere licet. hoc enim totũ, quod rem non cernit & contemplatur, verbo artis obſcurius eſt, quoniam hoc genus eſt, illud differentia, & genus, quoniam latiſsime patet, omnium eſt clariſsimum & planiſsimum. Ergo non genus mutandũ fuit, ſed differentia: quandoquidem obſcurior eſt. Niſi forte ridicula hæc reprehenſio eſt. præſertim cum nihil prohibeat differentiam notiſsimo verbo ſignificari, genus non item. Quæ cum ita erunt, certe generis, non differentiæ nomen mutandum erit. Quòd ſi quis non nomen pro nomine, ſed orationem pro nomine mutet, profecto magis differentiæ quàm generis explicanda definitio eſt: quandoquidem rei illuſtrandæ & cognoſcendæ gratia definitio traditur, & minus nota differentia quam genus eſt. Si vero differentiæ definitionem explanarit, an ad aliquid aliud definitio transferatur, videndum eſt. Vt ſi numerum imparem dicat, numerum, qui medium aliquid habet,

exponendum

exponendum eſt,queádmodum medium habeat. Nam & numerus in vtraque oratione eſt, & imparis verbum in definitione mutatum. Atqui medium aliquid & linea & corpus habent, cum non ſint imparia. Non igitur propria eſt illa imparis definitio. Quod ſi multis modis dicatur id quod medium aliquid habet, diſtinguẽdum eſt, quemadmodum medium complectatur, ita aut refelletur reprehendeturque definitio, aut vitioſa eſſe concludetur. Præterea, vitioſa etiam erit, ſi id cuius definitio ſtatuitur, in iis quæ ſunt, numeretur, quod autem definitioni ſubiicitur, non numeretur. vt ſiquis, exempli gratia, rem albam eſſe dicat, colorem cum igne permixtum. neque enim quod expers eſt corporis, pmiſceri poteſt cum corpore. Ita color permixtus & confuſus cum corpore nullus eſt, & aliquod album eſt. Iam ij omnes, qui non diſtinguunt in iis, quæ cum aliquo conferuntur, id, cum quo conferuntur, pluraque complectuntur dicendo, aut omnino aut quadam ex parte, vitioſe definiunt. vt ſiquis, exempli cauſa, medicinam dicat artem eſſe eius quod eſt. Nam ſi nullius eorum, quæ ſunt, medicina ars eſt, certe vitioſa falſaq; eſt omnino definitio. Sin alicuius eſt alicuius non eſt ars quadam ex parte falſa eſt, debet enim eſſe omnium, ſiquidem per ſe nõ temere & caſu eorum, quæ ſunt eſſe dicitur id ꝙ in cæteris quæ cum aliquo conferuntur perſpici licet. Quicquid enim ſciẽtia & arte continetur cum ſcientia & arte confertur. Eadem eſt cæterorum ratio, quandoquidem quæ cum aliquo conferuntur, reciprocatur omnia. Omne enim quod arte continetur, in iis eſt, quæ cum aliquo conferuntur. Præterea, ſi is, qui non per ſe, verum fortitudo & caſu rem explicat, recte explicet & aperiat definiendo, non cum vno, ſed cum pluribus vnumquodque eorum quæ cum aliquo cõferuntur, comparabit. Nihil enim prohibet, eandem rem & eſſe albam, & bonum eſſe. Itaque vt cum quouis eorum collatum

quid

quid definiat, recte definierit, ſi modo is qui re aduen titia temere aliquam explanat, recte explanat. Poſtre mo hæc talis definitio propria rei quę explicata eſt & data, eſſe non poteſt. Neque enim medicina ſola, ſed pleræq; etiam aliæ artes in rebus, quæ ſunt verſantur: ita vnaquæque ars in eo quod eſt, verſabitur. ex quo perſpicuum eſt, hanc ipſam nullius artis eſſe definitionem, præſertim cum propria non communis definitio eſſe debeat. Sed interdum non rem nudam, verum rem quæ in laude verſatur, beneq; affecta & perfecta eſt, definiũt, quo ex genere oratoris & furis definitio eſt. Si enim oratoris eſt, qui quod in quaque re ad faciendam fidem valet, perſpicere poteſt, neque quicquam eorum prætermittit, & futuris qui clã accidit, certe vterque bonus erit, qui ſit eiuſmodi & orator bonus, & fur bonus. Neque enim fur eſt qui clã ſumit, ſed qui vult clã ſumere. Rurſus vitioſa erit definitio, ſi id quod per ſe expetendum eſt, vt ad agendum faciendumúe impellens, aut quiduis propter aliud expetendum, explicetur. Vt ſi iuſtitia, legum cuſtos, vel ſapientia beatæ vitæ effectrix definiantur. Efficientia enim & conſeruantia in rebus ſunt, quę ꝓpter aliud expetuntur. Et quãquam nihil prohibet, id quod propter ſe expetitur, etiam propter aliud expetendum, tamẽ in eo peccatur, ſi quis ita id quod propter ſe expetendum eſt definiat. Nam cum in cuiuſq; rei vi & natura explicanda optimum quicque adhibendum ſit, id autem quod propter ſe expetitur, ei quod propter aliud anteponatur, fit vt illud ipſum potius ſignificare debeat definitio. Atque etiam illud conſiderandum eſt, is ne, qui aliquid definit, hoc & illud eſſe, an ex hoc & illud eſſe definiat. Nam ſi hoc & illud eſſe definiat, fiet, vt & vtrique conueniat & neutri. vt ſi quis exempli gratia, iuſtitiam definiat temperantiam eſſe & fortitudinem. Nam ſi duo ſunt, quorum vterque altero ſit præditus, vterque & neuter iuſtus

erit.

erit.quandoquidem ambo iuſtitiam habent, & vterq; non habet. Quod ſi hoc non videtur admodum abſurdum eſſe, propterea quod in aliis quibuſdam hoc contingit (nihil enim prohibet duos habere minā, & neutrum habere) at illud certe perabſurdum videbitur, eiſdem contraria conuenire. Quod fiet, ſi eorū vnus temperantia & ignauia ſit præditus, in altero fortitudo & in temperantia inſit. Vterque enim iuſtitiam & iniuſtitiam habebit. Si enim iuſtitia eſt fortitudo & temperantia, iniuſtitia etiam ignauia erit & intemperantia. Omninoq; omnia argumenta quæ ſumi poſſunt ad demonſtrandū totum nō eſſe idem quod partes, ad efficiendum id quod dictum eſt, valebunt: quippe cum is, qui eiuſmodi definitionem ſtatuit & inducit, idem eſſe partes, & totum confirmare videatur. Aptiſsima aūt oīum in hoc genere argumenta ducent ab iis, in quibus aperta & perſpicua partim compoſitio eſt, cuius generis eſt domus: & ſiqua ſunt ſimilia. Perſpicuū eſt enim ſi partes ſint, nihil prohibere non eſſe totum. Ita non ſunt idem totum & partes. Si vero res, quæ definiatur non eſſe hoc & illud, ſed ex hoc & illo conſtare dicatur, primū videndum erit, an vnum aliquid ex iis ipſis minime natura ꝓſtare queat. Quædam enim veluti linea & numerus, ita affecta ſunt inter ſeſe, vt nihil ex eis effici poſsit. deinde id ne quod definitione apertum eſt, & in vna re aliqua prima ſitum eſſe ſoleat, ea autem, ex quibus ipſum conſtare ille dixerit, non in vna re prima ineſſe ſoleat, verum vtrunque in altero. Perſpicuum eſt enim ex iis, nunquam illud ex his cōſtare poſſe, preſertim cum in quo partes, etiam totum neceſſe ſit exiſtere. Ita non in vna re prima totum, ſed in pluribus inerit. Quod ſi & partes & totum in vna re prima inſint, illud conſiderandum eſt, an non in eadem re, ſed in alia partes, in alia totum. Tum ſublato toto, an vna etiam partes tollantur, & intereant, vidēdum eſt. Contra enim

effici

effici debet,vt interemptis partibus, totum intereat, interempto vero toto,non neceſſe eſt pars interire. Aut illud, an totum bonum vel malum eſt, & partes neutrum,vel cõtra,partes in bonis aut in malis ſint, & totum in neutro. Neque enim ex re vlla, quæ nec bona,nec mala eſt, aliquid quod bonũ ſit aut malum affici poteſt,neque ex iis quæ ipſa mala ſunt vel bona,fieri,aliquid poteſt, quod ſit in malis vel bonis. Aut maius ne altera pars bonum ſit quam altera malum,quod autem ex iis conſtare dixerit, non ſit maius bonum quàm malum. Vt, ſi exempli gratia, imprudentia & fortitudine & falſa opinione conſtare dicatur.quorum fortitudo maius bonum eſt,quam malũ falſa opinio.Debuit igitur etiam id,quod ex illis eſt, & maiore eſſe conſequens, & eſſe aut bonum omnino, aut maius bonum, quam malũ. Quod nõ neceſſe eſt, niſi vtrunque per ſe in bonis malisúe ducatur: quippe cũ multa efficientia per ſe nõ ſint illa quidem bona,coniuncta autem & commixta cum quibuſdam,in bonis numerentur. Alia ſunt contra, quorum vtrunque bonum eſt: quæ ſi coniũgatur vel mala erunt, vel indifferentia. Quod autem poſterius dictum eſt facillime in rebus ſalubribus vel peſtilentibus perſpici poteſt. Quædam enim medicinæ eam vim habent, vt & vtraque per ſe proſit,& ſi coniunctę mixtęq; adhibeantur, ſint obfuturæ. Iam illud quoque videndum eſt,an ex meliore & deteriore parte aliquid conſtare dicatur, quorum meliore totum non ſit deterius, & deteriore præſtantius. Quãquam autem hoc non neceſſarium eſt,niſi per ſe ſint ea ex quibus illud concretum eſt,in bonis, tamen nihil prohibet totum in bonis non numerari. quod in iis quæ modo commemoraui, perſpici licet. illud etiam, eodem ne nomine totum & pars altera appellentur. Non enim debent, ſicuti nec ſyllabæ quidem, quoniam nec ſyllaba, nec quicquam eorum elementorum, ex quibus conſtat, eodem ap-

rim fortis non erit is, qui hoc cum illo coniunxerit. Neque enim ad illud & aliud vtrunque eorum referri debet, neque ad quamuis eandem rem, ſed ad finem fortitudinis: qualia ſunt Martis & belli pericula, aut ſi quis alius magis ei propoſitus eſt finis. Sunt autem quædam, quæ non in eam, quam expoſui cadant diuiſionem. vt ſi ira, ægritudo eſt cum contemptus opinione. hoc enim declarat, ex opinione eiuſmodi naſci ægritudinem. hoc autem ex illo naſci, non idem eſt quod hoc cum illo eſſe, vllo genere eodem, quæ expoſita ſunt à nobis. Rurſus, ſi quis definiendo aliquarum rerum concretionem, totum eſſe dixerit: vt corporis & animi concretionem eſſe animal. illud videndum eſt, an qualis ſit ↄcretio explicarit: vt ſi quis definiendo carnem vel os, dixerit eſſe, ignis, terrę aeriſque concretionem. neque enim ſatis eſt concretionem dicere, ſed qualis ea ſit, exponendum eſt: quandoquidem non ſi quouis mō hæc ipſa coaleſcant, continuo caro naſcitur: ſed ſi hoc modo coaleſcant, caro: ſin illo modo, os gignitur. præſertim cum omni concretioni direptio & diſſolutio contraria ſit, neque ſit vlli eorum, quæ expoſuimus. Iam ſi æque probabile eſt, eſſe quod concretum eſt concretionem, aut nihil, nullum autem animal, quorum vnumquodque concretum eſt, concretio eſt: ne vllum quidem eorum, quę concreta ſunt, concretio erit. Præterea, ſi pari ratione alicui conuenire natura ſua ſolent contraria, & altero rem definiendo aperuerit aliquis, certe non vera erit definitio. Sin ſecus, profecto plures eiuſdem rei definitiones erunt. Qui enim hoc potius, quàm altero rem definierit, quandoquidem æque in eodem vtrunque reperiri ſolet? Ex quo genere eſt illa animi definitio, natura capax ſcientiæ. Pari enim ratione ignorationis eſt capax. Quòd ſi cui ad totam definitionem, euertendam nullum ſuppetat argumentum, propterea, quod totum obſcurum eſt & abſtruſum, is

ad partem aliquam, quæ nota erit, & non recte expli cata videatur, omnem argumentationem dirigere debebit: Euerſa enim parte tota etiam euertetur definitio. Quæque obſcurę ſunt definitiones, eas, ita vt expoſui, omnes exquirere ac conſiderare debemus corrigendo & reſtituendo, vt & aliquid lucis & argumentorum copiam afferamus. Neceſſe eſt enim eum, qui audire vult, aut quod ab eo, qui interrogat aſſumitur approbare, aut certe ipſum, quod tandem definitione aperiatur exponere. Iam vero, quemadmodum in concionibus legem ſunt ſoliti ferre, quæ ſi melior ſit, ſuperiorem abrogant, ſic in definitionibus faciendum eſt, aliasq́; inducenda eſt definitio. Si enim verior videatur, magisq́; id, quod definitur declarare, certe euerſa erit prior: quandoquidem non ſunt eiuſdem rei plures definitiones. Ad omnes autem definitiones non minima in eo vis eſt, ſi id, de quo agitur, ipſe tecum conſiderare definias, aut definitionem, quæ recte tradita & explicata ſit, aſſumas. Nam vt maior quędam nobis argumentorũ copia ſuppetat, neceſſe eſt quaſi exemplar & quid in definitionibus prætermiſſum ſit, & quid redundet intueri. Ac de definitionum quidem locis hactenus.

CONCLVSIO.

Fur eſt non tantũ qui clam ſumit, ſed qui clam ſumere vult.

Sexti libri Topicorum Finis.

ARISTO.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER SEPTIMVS.

SVMMA LIBRI:

De variis locis eiuſdem & diuerſi, & conſtructionis & destructionis prædicatorum.

Loci de eodem & diuerſo. *Caput primum.*

NVNC vtrum id, de quo agitur idem ſit, an alterum, eo genere quod de eodem maxime proprium expoſui, dicendum eſt. Idem autem maxime proprie dixi, quod vnum eſt numero. Ac primus locus ſumitur ex caſibus coniugatis & contrariis. Si.n.iuſtitia & fortitudo idem ſunt, iuſtus & fortis idem erunt, & iuſte idem quod fortiter. Eadem eſt contrariorum ratio. Nam ſi qua eadem ſunt, eorum etiam contraria eadem in quauis repugnantia earum, quas expoſui. Nihil enim intereſt huic, an illi contrarium ſumatur, quandoquidem eadem ſunt. Alter locus ex iis ducitur, quæ vim habent efficiendi quid vel interimendi, itemq́; ex ortu & interitu, & vno nomine ex iis, quæ ad vtrunque eodem modo affecta ſunt. Quæ enim omnino eadem ſunt, eorum etiam origines, & interitus iidem ſunt, & ea, quæ vim habent efficiendi, & ea, quæ interimēdi. Atque etiam illud videndum eſt, an quorum alterum maxime quiduis dicitur, eorum etiam alterum

eodem modo dicatur. Quéadmodum Xenocrates beatam vitam & rectam eandem eſſe docet: quandoquidem recta & integra vita, & beata maxime vna ex omnibus expetéda eſt. vnum enim eſſe quod maxime expetatur, & quod maximum ſit. Quod idem in cæteris cótingit. Sed illud itelligendum eſt, vtrunque eorum, quæ maxime expetenda eſſe, aut etiam maxima dicentur, vnum numerò eſſe oportet. Sin ſecus, eſſe idem non docebimus. Non enim, ſi Græcorum fortiſſimi ſint Peloponneſij & Lacedæmonij, continuo Peloponneſios & Lacedęmonios eoſdem eſſe neceſſe eſt: quandoquidem non vnus numero eſt Peloponneſius & Lacedæmonius, ſed vnum alterum complectatur neceſſe eſt, quemadmodum Lacedęmonios Peloponneſij. aliter enim, fiet vt ſi alteri alteros non complectantur, ipſi inter ſe meliores ſint. Nam neceſſe eſt Lacedæmoniis meliores eſſe Peloponneſios, ſi alteri alteris non complectantur. ſunt enim cæteris omnibus præſtantiores. Itemq; Peloponneſiis anteponuntur Lacedæmonij, quoniam ipſi cæteros vincunt. Ita fiet, vt alteri alteris præſtátiores ſint. Perſpicuum eſt igitur, vnum numero eſſe oportere id, quod optimum & maximum dicitur, ſi futurum eſt vt idé eſſe doceatur. Itaque Xenocrates nõ demonſtrauit: quandoquidem non eadem numero eſt beata & recta vita. Non igitur neceſſe eſt eandem eſſe vitam, ꝙ vtraque expetenda ſit máxime, ſed alteram ab altera cótineri. Rurſus videndum eſt duobus propoſitis, ſi quid & vnum eorum idem ſunt, an etiam id & alterum idem ſunt. Si enim ambo non idé valét, quod aliquid, quod idem eſt, profecto eadem ipſa non erunt. Iam ex attributis rerum, & iis rebus, quibus hæc ipſa attributa ſunt, ducenda ſunt argumenta, hoc modo: Duobus propoſitis, quæ vni attributa ſunt, eadem omnia alteri etiam attribui debét. vt quibus vnum eorum attributũ eſt, etiam alterum attribui debet. Et ſi quid horum abſit,

ſit,profectò ea,quæ propoſita ſunt,non ſunt eadem. Videndum eſt etiam, an in vno genere categoriæ minus vtrunque numeretur, vnumque qualitatem,alterum quantitatem,aliud relationem indicet.Illud etiā, an vtriuſq; minime ſit idem genus, ſed vnum bonum, alterum malum:aut hoc virtus, illud ſcientia. Aut ſi genus idem eædem ne minus ſint differentiæ, quæ de vtroque dicantur: ſed de hoc, quæ rem animo cernit ſcientia:de illo,ea cuius opus eſt in agendo.Quod idē in cæteris omnibus videndum eſt diligenter. Ex maiore hoc modo ducentur: Si vnum elationem habet, alterum non habet,aut ſi vtrunque habet,ſed nō ſimul. Quemadmodum qui vehementius amat, non magis concubitum appetit,ita non idem eſt amor,quod concubitus appetitio.Ex adiunctione hoc modo,Si vtrunque ad idem additum, idem totum non faciat, & reddat, aut ſi eadem re ab vtroque detracta, quod reliquum eſt aliud manet, vt ſi quis duplum ſimpli,& multiplum ſimpli idem eſſe dicat.Deiūctio enim ab vtroque ſimplo, quæ reliqua ſunt idē declarare debet neq; declarant, cum præſertim duplum & multiplum non idem efficiant.Neque vero id modo videndum eſt,an ex propoſito iam aliquod incommodum efficiatur, ſed illud etiam,an ex fictione poſsit aliquid tale effici. Quod ij ſuſcipere coguntur, qui inane aliquid & plenum aeris idem eſſe dicunt. Perſpicuum eſt enim ſi aer euadat & abeat,non minus inane, quin etiam magis futurum eſſe, plenum aeris quid non futurum.Ergo poſito aliquo, ſiue quod falſum, ſiue quod verum ſit:(nihil enim refert) ſi alterum tollatur eorum, alterum non item, eadem illa non erunt.Atq;, vt ſummatim complectar, in iis, quæ de vtroque quouis modo dicuntur.& in quibus hæc ipſa dicuntur,illud conſiderandum eſt,aliquo ne loco hæc diſcrepent.Quæ enim de vno eorum,quæ eadem ſunt dicuntur; ea de altero etiam dici debent omnia. & in quibus vnum dicitur,

alterum etiam dici debet. Et quoniam multis modis idem dicitur, an alio genere aliaq; ratione eadẽ ſint, vidẽdum eſt. Quæ.n.eiuſdem generis vel ſpeciei ſunt, ea non eadem numero ſunt neceſſario. In quo an genere necne eadem aliqua ſint, conſiderabimus. Poſtremo, ſi vnum ſine altero cohęrere poteſt, certe non idem valebunt. Ac loci qui ex eodem ducuntur, expoſiti ſunt. Ex iis autem, quæ adhuc expoſita ſunt, intelligi poteſt, omnes locus, qui ex eodem ſumuntur, ad refellendum valere, & in eis quemadmodum ſupra dixi, magnam vim eſſe ad vertendam definitionem. Nam ſi nomen & definitio non idem declarent, certe non vera erit quæ conſtituta definitio eſt. Eorum autem locorum qui ad confirmandum quid ſumuntur, nullus ad definitionem probãdum valet. Non enim ſatis eſt ad confirmãdam definitionem idẽ eſſe id quod definitioni, nominique quod definitur ſubiectum eſſe docere, ſed cætera omnia quæ præpoſuimus complecti debet definitio. Sic igitur definitionem ex iiſq; locis euertere debemus. Quod ſi probare eam & cõſtituere velimus, primum intelligẽdum eſt, neminem, aut paucos certe eorum qui diſputant, definitionẽ per ratiocinationem tractare & concludere ſolere, eamq; oẽs principio initioq; ſumere. Cuiuſmodi ſunt geometræ, & ij, qui in numerorum ratione verſantur cæteriſq; diſciplinis generis eiuſdem. deinde illud intelligendum eſt, non eſſe huius diſputationis ſubtiliter explicare, quid ſit definitio, & quemadmodum ſit definiendum. Nunc quidem quoad hic locus poſtulare videtur, eatenus hoc ſolum dicẽdum eſt, & definitionem & vim naturamq; rei per ratiocinationem poſſe concludi. Nam cum definitio oratio ſit, quæ quid ſit res explicat, eaq; ſola, quæ in definitione dicuntur, in natura dici debeant: (dicũtur autem de natura rei genera & differẽtiæ) profecto ſi quis ea ſolum ſumat, quæ de natura rei dici debent, quæ hæc ipſa comple-

ctetur

ctetur oratio, definitio ſit neceſſe eſt. non enim aliud definitio eſſe poteſt: quandoquidem nihil aliud in rei natura dicitur. Ergo illud quidem perſpicuum eſt, definitionẽ per ratiocinationem poſſe concludi. Quibus autem ex locis ſumenda ſint argumẽta ad probandam definitionem, aliis libris accuratius expoſuimus, qui iidem ad hunc locum pertinent. Ex iis enim contrariis, quæ aduerſa dicimus, & cæteris contrariis elicienda ſunt argumenta, ſiue totam definitionem ſiue ſingulas partes ſpectemus. Nam ſi oppoſita & contraria oppoſiti definitio eſt, ea etiã quæ ſtatuta & poſita eſt, eius ſit de quo agitur neceſſe eſt. Quoniam autem aduerſorum plures ſunt coniunctiones, ſumenda eſt ex aduerſis quæ contraria definitio videatur maxime. Ac ex tota quidem definitione argumenta, quem admodum expoſui tradenda ſunt. Ex partibus autem hoc modo, & primũ ex genere. Si contrarium in contrario eſt, id autem de quo agitur, non eſt in eodem, certe in contrario genere erit: quandoquidem neceſſe eſt contraria aut in eodem genere eſſe, aut in contrariis. Atque etiam contrarias differentias de contrariis dici æquum putamus: vt exempli cauſa, de albis & nigris. quorum de his quod vim habet comparãdi, de illis quod vim habet diſsipãdi aſpectus, dicitur. Ita ſi de contrario contrariæ dicuntur, profecto de eo qđ propoſitum eſt, eæ etiam differentiæ, quæ ſtatutę ſunt, dicentur. Ex quo fit, vt quoniam & genus & differentiæ recte explicatę ſunt, definitio vera ſit quę data eſt. Aut non neceſſe eſt in contrariis contrarias dici differentias, niſi in genere eodem contraria reperiãtur. Quorum autem cõtraria ſunt genera, nihil prohibet eandem differẽtiam de vtriſq; dici, vt de iuſtitia & iniuſtitia, quorum illa virtus hæc vitium, de animo dicitur. Ita animi differentia in vtroque dicitur, quoniã corporis etiam ſua virtus eſt & vitium. Hoc igitur verum eſt quidem certe, contrariorum aut cõtrarias, aut

eaſdem

eaſdem eſſe differentias. Si ergo de contrario contraria dicitur, de hoc autem nō item, profectò in hoc ipſo ea, quæ ſtatuta eſt intelligetur. Cum autem ex genere & differentiis definitio ſit, ſi contrarij perſpicua & clara ſit definitio, eius etiam de quo agitur, perſpicua claraq; erit definitio. Quoniam enim contrarium in eodem genere eſt in quo alterum cōtrarium, aut in contrario: quandoque item differentiæ aut contrariæ de contrariis, aut eædem dicūtur: certe de eo quod in controuerſiam incidit, aut idem genus, quod etiā de contrario dicetur & differentiæ contrariæ vel omnes, vel nonnullę, & cæterę eædem, vel contra differentiæ eædem & genera contraria, vel vtraque contraria & genera & differentiæ, quoniam eadem eſſe vtraque non poſſunt. Sin ſecus, ex contrariis eadem erit definitio. Ex caſibus etiam & coniugatis ducuntur argumenta. Genera enim alia ſequuntur, & definitiones aliæ alias hoc modo, Si obliuio eſt depulſio ſcientiæ etiam obliuiſci depellere ſcientiā erit, & oblitum eſſe idem quod depuliſſe ſcientiam. Si igitur vnū eorum, quæ dixi, conceſſum ſit, cætera etiam concedātur neceſſe eſt. Itemq; ſi interitus diſſolutio eſt naturæ, interimere etiam erit diſſoluere naturā, & accommodatę ad interimendum, idem quod accommodatę ad diſſoluendum. Et ſi id, quod vim habet ad interimēdum, idem eſt qđ id, quod vim habet ad dirimendam naturam, interitus etiam diremptio erit naturæ. Eadem eſt cæterorum ratio. Ita fit, vt ſi vnumquodlibet ſumptum ſit, etiam reliqua omnia concedantur. Ex iis, quę eodem modo inter ſe affecta ſunt, hoc modo, Si id quod ſalubre eſt, efficiens eſt valetudinis, id etiam, quod valet ad firmam cōſtitutionem corporis, efficiens erit firmæ corporis conſtitutionis, & quod prodeſt, ad bonum efficiendum pertinebit. Eodem.n. modo ad ſuum quicque eorum finem affectum eſt. Ita ſi vnius eorum definitio eſt, vim habere ad efficien-

dum finem, vniuſcuiuſque etiam cæterorum hæc propria erit definitio. Ex maiore etiam & ex ſimilitudine quot modis licet cõfirmare, duo cum duobus cõparantur, hoc modo, Si hæc magis huius rei, quàm illa illius rei definitio eſt, quæ autem minus videtur, definitio eſt, etiam quæ magis videtur, definitio erit. Et ſi pari rõne hæc huius rei, & illa illius rei definitio eſt, & vna alterius rei eſt, reliqua etiam reliquæ rei erit. Quod ſi vna definitio cum duabus rebus, aut res vna cum duabus definitionibus conferantur, nullus huius loci vſus erit. Neque enim duarum rerum vna definitio, neque duæ vnius rei definitiones eſſe poſſunt. Maxime autem apti & accommodati ſunt ex omnibus loci ij, qui modo expoſiti ſunt, & qui ex caſibus coniugatisque ſumuntur. Itaque ij maxime in mente & cogitatione defixi atque parati eſſe debent. (maxime enim apti ſunt ad multas quæſtiones) atque etiam ex cæteris omnibus ij, qui latiſsime patent, quoniam ex cæteris omnibus valent plurimum. vt ſi propoſitis rebus ſingulis & formis, videas, an in ea omnia conueniat definitio: quandoquidem ſynonyma eſt ſpecies.

Qui quidem locus contra eos etiam valet. vt ſupra dixi, qui ideas eſſe ponunt. Iam ſi per tranſlationem nomen quod definitur dixit, aut idem de ſe dixi, vt alterum, & ſi quis alius locus, late pateat, firmusque ſit, is adhibendus eſt.

CONCLVSIONES.

Quæcunque eadem ſimpliciter ſunt, earum generationes & corruptiones ſunt eadem.

Idem maxime eſt quod eſt vnum numero.

Vita integra & beata ex omnibus maxime expetenda eſt.

Contraria ſunt vel in eodem, vel in contrariis generibus.

Definitio non eſt aliud quàm res diffinita.

Quæ ambo eidem non ſunt eadem ſibiinuicem nonſunt eadem.

Loci

dicta ſunt perſpici pōt.fere.n.in coniunctione explicatur proprium. Ita vno verbo reprehenſo licet refellere. at ei qui probat proprium, oīa cōcludenda ſunt neceſſario. Cætera aūt oīa fere, quæ ad definitionem, ad proprium etiam conueniet aſſumere. Eum.n.oportet, qui probat, oībus iis, quæ ſubiecta ſunt noī, docere cōuenire. at eum, qui refellit, ſatis eſt vni docere nō puenire: ſin cōueniat oībus, at non ſolis, hoc etiam pacto reprehenſum erit, quemadmodum in definitione diximus. Genus aūt vno modo licet probare, ſi oībus conuenire doceamus, refelli aūt duobus. Nā & ſi nulli, & ſi cui doceatur non conuenire, euerſum erit. Iam eum qui probat, non ſatis eſt ipſum ineſſe mōſtrare, ſed eū etiam oportet, quare vt genus inſit oſtendere. At eum qui refellit, ſatis eſt nō ineſſe docere in aliquo, vel in nullo. Videtur aūt vt in cæteris rebus, facilius eſſe diſſipare quam diſsipata & diſperſa connectere, ſic in his refellere quam probare. Accidentis porro generalis facilior refutatio quam confirmatio eſt. Confirmādo.n.docēdum eſt, conuenire omnibus, in refutatione ſatis eſt, vni oſtendere non conuenire. Contra id qđ tanquam pars ſubiectum eſt generali, facilius confirmatur quam reprehenditur. Ad probandum.n.ſatis eſt alicui docere conuenire, refutando autem, nulli conuenire docendūm eſt. Atq; etiam illud perſpicuum eſt quid ita facillima ſit vna ex oībus refutatio definitionis: plura.n.quam pleraque eorum, quæ expoſuimus, complectitur, atq; ex pluribus facilius efficitur concluſio, qm̄ in multis ſæpius quā in paucis rebus error verſari ſolet. Præterea ad definitionem euertendam, ex aliis argumenta ſumi poſſunt. Siue oratio non eſt propria, ſiue non eſt genus quod datum eſt, ſiue aliquid eorum, quæ complectitur, non conueniat, euerſa erit definitio. Ac vero ad cætera refutanda neque ea quæ ex definitionibus exiſtūt, neque alia ſumi pn̄t. Sola enim ea, quę ad accidens ſumūtur, ei ſunt cū cę-

teris omnibus cōia: quippe cum ineſſe & conuenire omnia debeant. Si vero genus non vt proprium conueniat,non idcirco genus euerſum erit.Itemq́;nō neceſſe eſt proprium vt genus,neq; accidēs vt genus vel proprium conuenire, ſed ſolum cōuenire. Ita fieri nō poteſt, vt ex cæteris ad alia,niſi ad definitiones argumenta ducantur. Perſpicuum eſt, igitur definitionis vnius ex oībus & refutationem facillimam eſſe, & difficillimam probationem. Nam effici, & illa concludi debent omnia. Siquidem & conuenire illa ipſa docēdum eſt,& genus eſſe id,quod affertur & propriam eſſe orationem,& præterea rei naturam declarari oratione. atqui id præclare obeundum eſt.Ad definitionis hanc naturā proxime ex reliquis accedit propriū. Nam & facillimum eſt ad refutandum,quod fere conſtet ex multis verbis, & probandum difficillimum, ꝙ multa concurrere & quaſi conuenire debeāt, quodq́; ſoli rei inſit,& cum ea reciprocetur.Oīum autem accidens facillimum eſt ad probandum. Cum enim cætera non ſolū conuenire,ſed etiam hoc,vel illo modo conuenire docendum ſit,tamen ſatis eſt oſtendere,cōuenire & ineſſe accidens,difficillimeq; accidens refellitur,propterea ꝙ per pauca complectitur: neq; enim declaratur in accidente qūo conueniat.Itaque cętera omnia duobus modis refelli poſſunt, & docendo non conuenire ea,& non hoc vel illo modo conuenire,accidens autem refutari non poteſt, niſi oſtendatur non conuenire. Ac loci quidem fere expoſiti ſunt, ex quibus nobis ad quāque quæſtionem magna argumentorum ſuppetet copia.

CONCLVSIONES.

Facilius eſt deſtruere quàm conſtruere.

Veriſimile eſt in multis fieri peccatum, quàm in paucis.

Septimi libri Topicorum Finis.

ARISTO.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER OCTAVVS.

SVMMA LIBRI:

De locis communibus aptis ad inſtruendum interrogantem & reſpondentem.

Loci pro inſtructione interrogantis. Caput primum.

EQVITVR, vt de diſpoſitione & ordine argumẽtorum interrogãdiq; ratione dicendum eſſe videatur. Primum quidem locum, ex quo argumentum ſumat inuenire debet is, qui quæſtionem poſiturus eſt: deinde quærere ipſe per ſe & diſponere omnia, poſtremo hæc omnia apud alios tractare & eloqui, Ac loci quidem philoſopho cum dialectico communis inuentio eſt, argumentorum autem diſpoſitio, & interrogatio, quoniam hoc totum alterum, qui contra diſputet requirit, propria ſunt dialectici. Philoſophus enim, quique per ſe & ſolus exquirit oĩa, vera ne ſint & nota ea, ex quibus efficitur concluſio, neq; ipſa concedat is, qui contra diſputat, minus laborat, quod finitima ſint & coniuncta iis, quę à principio propoſita ſunt & quod prouideat, quid effici concludiq; oporteat. In quo profecto dabit operã, vt quam clariſsimæ ſint maximeq; coniunctæ cum re enunciationes: quippe cum ex his talibus conficiantur, quæ ſcientiã gignunt rõcinationes.

nes. Loci quidem, ex quibus ducenda ſunt argumenta, ſuperioribus libris expoſiti ſunt à nobis. Nunc de eorum diſpoſitione quærendiq; ratione ita dicemus, ſi ante eas propoſitiones, quæ prętet neceſſarias reliquę ſunt, partiamur. Neceſſarię autem dicuntur eæ, ex quibus ratiocinatio conſtat. Quatuor autem genera ſunt earum, quæ præter has aſſumũtur. Aut enim inductionis gratia, vt quod vniuerſum eſt detur, aut augendæ & amplificandæ argumentationis, aut occulendæ celandæq; concluſionis, aut illuſtrandæ aperiendæque orationis cauſa, eo omnis propoſitio ſumitur, præterea nulla. Sed eo omnis diligentia conferenda eſt, vt his ipſis vel argumentationem amplificemus, vel in interrogando vtamur. Quãquam autem eas, quæ occulendæ concluſionis cauſa aſſumuntur, certandi ſtudio adhibemus, eis tamen, quoniam hoc totum cum altero tranſigendum eſt, vti neceſſe eſt. Neceſſarias igitur, ex quibus conficitur ratiocinatio, non ſtatim proponere, ſed ad ſummas proficiſci debemus. Nõ.n. debet aliquis, exempli cauſa, contrariorum quæ aduerſa dicuntur, eãdem artem eſſe ſumere, etiam ſi id velit, ſed contrariorum. Hoc enim conceſſo & poſito, etiam aduerſorum eandem artem eſſe concludet, ſiquidem aduerſa ſubiecta ſunt contrariis. Quod ſi non concedat tum per aduerſorum ſingulorum inductionem tractanda erit argumentatio. Nam aut in ratiocinatione, aut in inductione ſumendæ ſunt neceſſariæ propoſitiones, aut quædam in ratiocinatione, quædam in inductione. Quæque valde perſpicuæ & claræ ſunt, eas præponere debemus, propterea ꝙ obſcurior eſt ſemꝑ magiſq; dubia in receſſu, & in inductione concluſio, & quod facile eſt eas proponere, quæ vſui eſſe poſſunt, ei etiã, qui illo modo ſumere non poſsit. Quę autem pręter neceſſarias enumeratæ ſunt, & illarum ipſarum cauſa ſumi debent, & ita adhiberi, vt à ſingulis ad vniuerſas & generales, à non dubiis clariſq; ad

obſcuras

obſcuras dubiasque perueniamus inducendo. Clariora autem ſunt ea, quæ ſenſui ſubiecta ſunt, aut per ſe, aut certe pleriſq;. Qui autem concluſionem occulere instituit, is ante ratiocinari debet fere, ex quibus id, quod initio propoſitum eſt, concludi efficiq́ue poſsit. Quod ita fiet, ſi quis non ſolū neceſſarias, ſed aliquam etiam earum, quæ ad illas vtiles, erunt concludat. Illud etiam proderit cōcluſiones tacere, easq́; poſt vniuerſas enumerare. Sic enim à primo propoſito aberrabit longiſsime. Atque etiam eū oportet, qui obſcure vult interrogare, ita hoc præſtare, vt quæſita tota oratione; effectaq; concluſione, alter cauſa, quę ſit, requirat. idq́; ex ſuperiore loco efficietur facillime. Si enim ſola concluſio pronuncietur, incertum erit quemadmodum efficiatur. quod is, qui contra diſputat, vnde efficeretē non prouideret, cum priores ratiocinationes in membra digeſtæ nō eſſet. Miníme autem digeritur in membra ratiocinatio concluſionis, tum cum eius ſumptiones non enumerantur, & diſponuntur, ſed illa, ex quibus cōficitur ratiocinatio. Vtile erit etiam, non crebras enunciationes ſumere, ex quibus ratiocinationes conſtant, viciſsimq́; aliā & aliam efficere concluſionem. Collatis enim vnum in locum iis omnibus, quæ apta ſunt & coniuncta, facilius quid ex eis efficiatur intelligi poteſt. Atque etiam generalis quædam ex definitione non eorum de quibus agitur, ſed coniugatorum, ſumenda propoſitio eſt. Falſa enim concluſione ſe ipſi capiunt ij, qui reſpondent: cū coniugati ſumitur definitio, quaſi vniuerſam generalemq́; minime concedant propoſitionem. vt ſi hoc ſumendum ſit eum qui iraſcatur, appetentem eſſe vltionis, ſumaturq́ue ira libido eſſe puniendi eum, qui contempſiſſe videatur, certe ſumpto hoc, omnino quod volumus habebimus. At ſi quis definitionem afferat eorum, de quibus agitur, fere fit, vt is qui reſpondet ei reſiſtat, quod facilior ſit in his occurrendi ratio.

 Cuius

Cuius generis illud eſt, Non omnes qui iraſcuntur, pœnã appetere. nos e. parentibus iraſcimur, neque eos ſupplicio affici optamus: & quanquam non videtur vere hoc loco occurri, propterea quod nonnullis ſatis grauis pœna eſt aliorum moleſtia & pœnitẽtia, habet tamẽ aliquid probabilitatis & authoritatis, vt non ſine cauſa propoſitum negatum eſſe videatur. Definitioni autem iræ tam facile reſiſti non poteſt. Præterea iis qui quæſtionẽ ponit, ait, proponere debet, vt nõ ad id de quo agitur, ſed alio quod affert pertinere videatur. Declinant enim omnes qui poſcunt quæſtionem: ea omnia quæ ad propoſitum pertinent. Dare etiam operam debet, vt quam maxime incertum ſit, vtrum id, de quo agetur, an eius contrarium velit ſumere. Cum enim id, quod ad propoſitum pertinet, obſcurum eſt, eque apparet tum facilius concedunt quod illis probatur. Iam vero ex ſimilitudinis collatione interrogandi erunt, quoniam quod veriſimile eſt, vniuerſa re & toto genere obſcurius & occultius eſt. velut quemadmodum ars & inertia eadem eſt contrariorum, ſic ſenſum eundem verſari in cõtrariis. aut contra, quando ſenſus in cõtrariis rebus cernitur, etiã artem. Quod quidem genus finitimum eſt iduḥioni, non idem valet. Illic enim ex rebus ſingulis ad vniuerſas peruenitur, in ſimilitudine autem non peruenitur ad vniuerſas, in quibus ſimilia omnia continentur. ipſe etiam ſibi interdum debet reſiſtere. Suſpectos enim non habent eos, qui æqui in diſputando videntur. Vtile eſt etiam ea proponere, quæ vſitata & trita ſunt, in omniumq; ore verſantur. Neque enim audent vſitata repudiare & tollere, quod vnde reſiſtant, non habent, & quia hæc illis vſitata ſunt, haud periculum eſt, ne ea reprehendãt. Iam & ſtudium noſtrum in aliqua reſumenda diſsimulare, etiã ſi vtile ſit debemus, (iis enim qui magnum ſtudium in aliqua reponunt, reſiſtunt libentius) & ſimilitudinum collatione proponere, quia,

facilius cõcedunt id quod alterius cauſa, quam quod ipſum per ſe ſumitur. Magna etiã vis in eo eſt, ad probandum obſcure quod volumus, ſi id non proponamus quod ſumendum eſt, ſed id quod illud conſequitur neceſſario. Facilius enim dant & concedunt illud ipſum, quod non æque ex eo percipi poteſt, quid ſit efficiendum quo quidem ſumpto, etiam illud ſumptum erit. Illud etiam plurimum valet, extremo loco id proponere, quod in primis efficere velimus. Solét enim omnes primæ diſputationi reſiſtere acrius & diligentius, propterea quod omnes qui diſputant, ea in primis proferre ſolent, in quibus maius ſtudium curamq; poſuerunt. Quãquam apud nonnullos hæc prima dici debent, cuiuſmodi ſunt difficiles, qui quidem ea cõcedunt facilius quæ prima diſputatione afferuntur, ſi modo quid ſequatur non omnino appareat, ad extrema auté, difficiles ſe proteruoſq; præbét. Quod idem de iis iudicandum eſt, qui acutos ſe putant in reſpondendo. poſitis enim conceſsiſq; per multis, captionibus & quaſi præſtigiis quibuſdã vtuntur in concluſione: quaſi ex iis quę poſita ſunt minime ſequatur. Illi facile concedunt, & freti ingenio ſuo & rati nullum ſe incommodum conſecuturum. Poſtremo producenda erunt & amplificanda, interiicienda q; in argumentatione ea omnia quæ nihil ad rem pertinere videbuntur. Id quod ii ſoluti ſunt facere qui falſo aliquid deſcribunt & delineant. Nam cum multa ſunt, difficilis eſt falſi diiudicatio. Itaque celant & obſcurant rem interdum ij, qui obſcure vtuntur interrogationibus ea proponentes ſumẽteſq; omnia, quæ nunquam per ſe ac ſingula darenter. Atque ex his locis argumenta ducenda erunt; ad celandam diſsimulandamq; concluſionem.

CONCLVSIONES.

Diſcenti ſemper ſunt vera proponenda.

Qui magnum ſtudium in aliqua re ponunt libentius reſiſtant.

Alii loci pro inductione reſpondent iis. Cap. II.

IN ornanda autem amplificandaque diſputatione rerum finitimarum & coniunctarum adhibenda inductio atque diuiſio eſt. Inductio quidem quid ſit, facile perſpicitur. Diuiſio autem talis eſt, vt artem arte præſtantiorem eſſe, aut quia certior ſit, aut quia in rebus melioribus verſetur. Et artium alias eſſe, quarum omnes opus eſt in cognoſcendo, alias quarum in agendo, alias quarum in faciendo. Hæc enim & ornatum afferunt orationi, nec neceſſaria ſunt ad efficiendam concluſionem, dilucidam autem & perſpicuam argumentationem faciunt. exemplum, ſimilitudinisq; collatio. Exempla autẽ propria & ad rem apta eſſe debent, & eiuſmodi ex quibus res intelligatur. Cuiuſmodi illam ſunt quæ Homerus; non quæ Cherillus, commemorat. Sic enim notius erit & clarius id quod proponitur. In differendo autem ratiocinatione vtẽdum erit apud dialecticos potius quam apud multitudinem. Inductio contra magis multitudinem commouet. Sed de his generibus iam dixi. In quibuſdã rebus facile poteſt is qui inductione vtitur, quærere & inuenire id quod totũ dicitur; in aliis non facile poteſt, quod omnibus ſimilitudinibus non eſt commune nomen impoſitum. Quinetiam cum genus vniuerſum concludi debet, eandemq; cæterorum ſimilium rationem aiunt eſſe tum id profecto difficillimum eſt, quæ nam eorum quæ commemorata ſunt eiuſdem ſint generis, quæ non ſint explicare dicendo. Ob eamq; cauſam ſæpe diſputantes inter ſe diſsident & hærent dum alij ſimilia eſſe cõfirmant quę non ſunt ſimilia, alij ſimilia num ſimilia ſint, ambigunt. Quocirca in his omnibus omni ratione efficiendum eſt: vt nomina fabricentur vt nec ei qui poſcit quæſtionem, num eius quod affertur non ſit ſimilis ratio, hærere liceat; nec ei qui rogat, calumniari, eandem eſſe rationem,

tionem,quod multa eorum,quorum ſimilis ratio non eſt,eodem modo dici videantur. Cũ autem inductione multarum rerum adhibita, non dat alter, id de toto genere, tum ęquum eſt, vt reſiſtat & refellat,poſtulare. Quod ſi in aliquibus non doceat hoc modo contingere, non erit æquum rogare,quorum tandem non ſit ſimilis ratio. Primum enim argumentatio per inductionem tractanda eſt tum poſtulandum, vt reſiſtatur. Sed poſtulandum eſt, vt occurratur nobis, non in eo ipſo quod proponitur, niſi forte vnum eſt ſolum eius generis, vt duo ſunt tantũmodo parium numerorum primus. Debet enim is, qui reſiſtit in alio genere reſiſtere, aut certe dicere,hoc vel illud ſolum eſſe ex eo genere. Quod autem ad eos attinet, qui in toto genere occurrunt nobis, nec in eodem genere occurrunt, ſed in eo quod eodem nomine, ſed ambiguo continetur(veluti habere aliquem non ſuum colorem,aut pedem, aut manum, quoniam & pictor habeat non ſuum colorem, & cocus non ſuum pedem) in his omnibus, diuiſione adhibita, interrogare debemus. Nam ſi ambiguum lateat, neq; aperiatur,recte in propoſitione nobis videbitur reſiſtere. Quod ſi in ſimili genere, non in ambiguo reſiſtens, noſtrum labefactet rogatum, detracto eo in quo reſiſtit nobis, quod reliquum eſt in toto genere valere docebimus, dum quod commodum eſt effecerimus. Quod in obliuionis verbo & oblitum eſſe animaduerti poteſt. Non enim concedũt eum oblitum eſſe, qui commutatione aliqua artem amiſerit, ꝗ caſu & interitu eius eam amiſit, non obliuione obruit. Quod ergo reliquum eſt, dempto eo in quo occurſum eſt nobis, cõmemorari debet: vt ſi quis remanente re, artem amiſit,eum oblitum eſſe. Eodemq; modo de iis iudicandum eſt, qui hoc loco nobis occurrũt. Maiori bono maius malum eſſe contrarium. Proferunt enim valetudinẽ,quæ cum minus ſit bonum quàm firma corporis conſtitu-

 tio,

tio,tamen ei maius bonum contrarium eſt. morbum enim maius malum eſſe infirma affectione corporis. Ex his etiam id detrahendum eſt, in quo occurritur. eo enim ſublato; facilius licebit proponere.vt maiori bono maius malum contrarium eſſe, niſi vnum alterum vna ſecum inferat, vt firma corporis affectio valetudinem. Quod idem faciendum erit, non ſolum, ſi quis nobis occurret,ſed etiam ſi non occurret,& tamen id negabit & abnuet, ꝙ aliquid tale prouideat futurum. Sublato enim eo in quo nobis reſiſtit,dare & concedere cogetur id quod reliquū eſt, ꝙ in eo quod reliquum eſt, aliquid contineri quod non ſit ita: minime animaduertat. Quod ſi dare nolit etiam tum cum petitum eſt vt reſiſtet, certe quo reſiſtat nobis non habebit. Sunt autē propoſitiones eiuſmodi,quæ quadam ex parte falſæ ſunt; quadam ex parte veræ.in quibus eo quod ex parte eſt ſublato, reliquum licebit verum relinquere. Si vero multa proponamus,in quibus nobis minime reſiſtat, tum vt concedat omnino, petere debemus. Propoſitio enim dialectica eſt,quæ magna ex parte rem ita habere declarat, neq; refellitur. Cum autem eadem res & ſine incommodo & cum incommodo per ratiocinationem concludi poteſt, hoc an illo modo efficiatur,nihil ad eum qui neceſſaria ratione non probabili concludit.is autem,qui probabili ratione vtitur, non debet argumentationem tractare per ratiocinationem, per quam alter incommodo vrgeatur. Nam & cum nullo incommodo vrgent, concludendo, nihil controuerſiæ loci relinqnunt: & cum incommodo vrgent,tum niſi ſit euidens & perſpicuum id falſum eſſe, alij incommodum id negant eſſe.Ita non habent quod volunt ij qui queſtionem ponunt. Proponenda autem ſunt ea quæ magna ex parte ita ſe habent, & refelli aut non poſſunt oīno,aut certe id facile, quaſi prima facie perſpici nō poteſt. Cum.n.in rebus quibuſdam nō ita eſſe perſpi-
cere

cere nequeunt, tum id quod propoſitum ſumptumq; eſt, quaſi verum ſit ſolent concedere. Nunquam aũt quæri debet concluſio: ſin ſecus, cum alter reſiſtet, ratiocinatio nunquam ad exitum perduci poterit. Sæpe enim etiam cum nulla interrogatio & quæſtio ponitur, ſed vt conſequens concluditur, id negatur effici: quod cum faciunt illi, certe ab iis qui non vident qui ex conceſsis ſequatur, minime reprehendi videntur. Cum igitur vnus rogat, neque id ait effici, alter autem negat omnino, tum ratiocinationi nihil omnino loci relinqui videtur: Neque vero quicquid de toto genere dicitur, dialectica propoſitio eſt. ex quo genere illud eſt, quid eſt homo? aut hoc, quot modis bonum dicitur? Propoſitio enim dialectica eſt, ad quam reſpondere licet etiam, aut non: quod non licet ad ſuperiores. Ita non eſt dialectica quæſtio vlla, niſi is qui proponit, eam explicet aut diſtinguat hoc modo: An bonum hoc vel illo modo dicatur? quam quidem quęſtionem licet vel negare vel concedere. Quocirca enitendum eſt, vt ita, vt dixi, omnes hæ ponantur quęſtiones. Qui illud etiã par eſt ab illo requirere, quot ſint bonorum genera, quando explicatione & diuiſione adhibita à nobis, ille vllo modo concedet. Qui autem vnam orationem in multas quæſtiones rogando diſtribuit, is inſcienter quærit. Nam ſi is qui rogatur, ad rogatum reſpõdeat, profecto ille aut multas quæſtiones ponere, aut ſæpe idem quærere videatur neceſſe eſt. Ita aut nugatur, nihilque agit: aut ratiocinationem, per quam argumentationem tractet, non habet, qñquidem ex paucis quibuſdam omnis conſtat ratiocinatio. Quod ſi minus reſpondeat, hic illum coarguere non poteſt, aut certe eum relinquit. Illud autem intelligendum eſt, omnia propoſita, quæ argumẽtis per difficiliter probãtur, eadem facilia eſſe ad defendendum. cuius generis ea ſunt quæ & prima ſunt, & vltima ordine naturæ. Nam & prima ac perſpicua

certum modum definitionemq́; requirunt, & vltima multis concludantur neceſſe eſt ab eo, qui iã inde perſpicuis & primis continuatam ſeriem argumentorum perſequi velit. Aliter enim fallaces ac captioſæ argumentationes videbuntur, præſertim cum aliquid doceri non poſsit, nec demonſtrari, niſi à propriis initiis & principiis capto exordio, vſque ad vltima perueniatur. Ac conſtitui explicariq; rem definiendo nolunt ij qui reſpondent, nec ſi explicemus attendunt. Sed profectò facilis non eſt diſſerendi ratio, niſi quid ſit aut quale id de quo inſtituitur diſputatio, intelligatur. quod in principiis & perſpicuis contingit maxime, quibus cætera probantur, ipſa aliis non poſſunt, definitioneq́; aperienda ſunt & cognoſcenda neceſſario. Difficilia etiam probatu ea ſunt omnia, quæ principiorum vicinitatem ſequuntur. Neque enim multa ad ea probanda, argumenta poſſunt ſuppetere, cum pauca interiecta ſint inter ipſa & initium, quibus neceſſe eſt conſequentia omnia monſtrari. Definitiones autem eæ ex omnibus euerti poſſunt difficillime, quæ verbis eiuſmodi explicatę ſunt, vt primum dubium ſit vno modo, an pluribus dicantur: deinde incertum, vtrum proprie de re quæ definitur dicantur, an per tranſlationem. Nam quia dubium eſt illud nõ perſpicuum, inde nulla argumentorum copia ſuppetit quia hoc incertum, an per tranſlationem dicantur, nõ poſſunt refelli. Omnino quæſtio omnis ſi difficilis eſt probatu, vel definitionem requirit, vel in iis eſt quæ multis modis, aut quæ per tranſlationem dicuntur, aut non longe abeſt à principiis, aut eo certe difficilis eſt, quia non eſt prima facie perſpicuum, quo ſit ex genere eorum quæ expoſita ſunt, id quod in controuerſiam venit, affertq́; dubitationem. Nam ſi quo ex genere ſit intelligatur. illud etiam intelligetur, aut definitione explicandum id eſſe, aut diuiſionem adhibendam aut definiendas eſſe medias propoſitiones,

ſitiones, quibus vltimæ probentur. Pleraq; etiã propoſita, niſi recte tradita & explicata definitione,neq; diſputari facile, neq; probari argumentando poſſunt. quo ex genere illud eſt. Sitne vnum vni contrarium, an multa? Quod ſi contraria definiantur, certe illud facile erit explicare, ſint necne ſint plura eorundem contraria. Quod eodẽ modo iudicandum eſt de iis, quæ definitionem requirunt. Atque etiam in mathematicis videntur quędam non facile deſcribi poſſe prætermiſſione definitionis: quale eſt illud, Eam lineam quę ad latus planum ſecat, ſimili ratione & lineam ſecare, & locum, quod definitione adhibita facile intelligetur, quoniam & loco & lineæ eadem reſpondet quaſi ex altera parte diuiſio. quæ quidem analogi definitio eſt. Omnino prima elementa & initia, definitionibus expoſitis, vt quid ſit linea, quid orbis, facile probari demonſtrariq; poſſunt: verum at ſingula eorum probanda non multis argumentis vti poſſumus, propterea ꝙ non multa ſunt in medio eorũ collocata. Definitionibus autem initiorum pręteruniſſis, vix, aut ne vix quidem probari poſſunt. Quod idem fit in iis principiis quæ diſſerendo adhibentur. Hoc igitur intelligendum eſt, cum propoſitũ aliquod difficile eſt probatu, id aliqua de cauſa earũ quas expoſui, euenire. Cum autem propoſitio & enunciatio difficiliorem habebunt probationem, q̃ propoſitum dubitare liceat, ſint necne ſint probandę. Nam ſi eas nõ probet, ſed iis etiam ad rem propoſitã concludendam vti velit, maius ſibi quidẽ opus q̃ quod initio præſcripſerit: ſin eas probet, iis certe quæ minus valent ad faciẽdam fidem, alter adducetur vt credat. At ſi quæſtio difficilior non reddetur, ponenda eſt ſi non dubiis & perſpicuis dubia concludenda erunt, non eſt probanda. Aut ei qui ſe dat in diſciplinam, ponenda non eſt, niſi ſit notior: ei autem qui exercitationis gratia diſputat, ponenda, ſi modo vera eſſe videat. Ex quo perſpicuum

cuum eſt, non eodem modo ab eo, qui probabili ratione,& eo qui neceſſaria cõcludit, propoſitiones eſſe afferendas. Quemadmodum ponenda & diſponenda ſit quæſtio, ſatis fere dictum eſt.

CONCLVSIONES.

Ars & ſcientia arte & ſcientia præſtantior eſt vel quia certior, vel quia melior; id eſt de rebus melioribus.

Inductio multitudinem magis mouet.

Maiori bono maius malum contrariatur.

De locis reſpondentis. Cap. III.

NVnc de ratione reſpondendi ita diſſeremus, ſi ante quod eius ſit officiũ, qui & recte poſcit, & recte ponit quæſtionem, dixerimus. Eſt autem eius qui ponit quæſtionem, ita argumentationem tractare, vt eum qui cum diſputet, abſurdiſsima quæ ex propoſito efficiuntur neceſſario, cogat concedere. eius vero, qui quæſtionem poſcit, dare operam, ne quod incommodum ſua culpa, ſed ex propoſito ſequi efficiq; videatur, nec quicquam quod ſit contra opinionem omnium. Aliter enim peccatur, cũ quis proponit primus quod non debet: aliter, cum eius, quod proponitur ea vis & natura eſt, vt defendi nullo modo queat. Non ſunt autem certa neque conſtituta adhuc à quoquam officia eorum, qui exercitationis& periculi faciendi gratia diſputant. neque enim idem propoſitũ eſt doctoribus aut diſcipulis, quod iis qui certandi ſtudio diſputant: neque idem his ipſis, & iis quorum ad cognitionem & ſcientiam omnis dirigitur exercitatio. Nam & diſcipulis ea ſemper tradenda ſunt quæ probantur omnibus, quoniam nemo eo operam confert, vt falſa doceat: & eorum qui certandi ſtudio diſputant, is qui quæſtionem ponit, ſemper aliquid facere videri debet, & is qui cum diſputat

nulla in re illi concedere. Quoniam autem in conuentu & congreſſu dialecticorum, iis, qui non certãdi ſtudio, ſed vel tentandi, vel cognitionis gratia inter ſe diſſerunt, non eſt adhuc à quoquam, vt dixi, expoſitum & traditũ, quid inueſtigare, quid dare, aut non dare oporteat eum, qui poſcit quæſtionem, vt gnauiter, aut non gnauiter, ac præclare decreta ſua defendat, nos hoc loco inſtituimus dicere. Qui igitur reſpondendi munere fungitur, is conſultationem defendat neceſſe eſt, vel probabilem vel non probabilem, vel neutram: ita tamen vt aut probetur, aut non probetur omnino, vel cum adiunctione, vt alicui vel eidem, vel alij. Quo autem modo probabilis, vel non probabilis ſit nihil intereſt: quandoquidem idem genus retinendum erit præclare reſpondendi ad rogatũ, aut dandi, aut non dandi rogatum. Ac non probabile quidem ſi ſit propoſitum, probabilẽ: ſin probabile, non probabilem neceſſe eſt, concluſionem effici. Cõtrarium enim propoſiti ſemper concludit is qui interrogat. Quod ſi id de quo agitur ſit eiuſmodi, vt nec probetur, nec improbetur, eiuſdem generis efficietur concluſio. Quoniam autem is, qui ſcite ratiocinatur & concludit, rebus non dubiis & perſpicuis id quod dubium eſt, aperit & oſtendit, profecto ſi id de quo quæritur non ſit probabile omnino, non debet is qui poſcit quęſtionem neque id dare quod non probetur omnino, neque id quod illud quidem probetur, ſed minus quam concluſio: quippe cum propoſitum non ſi probabile ſit, concluſio probabilis ſit futura. Ita fit, vt ea quæ ſumuntur, omnia probabilia eſſe debeant, ac magis probabilia quam id de quo quæritur, ſi quidẽ magis perſpicuis minus probabilia velit concludere. Ita ſi non ſit ex eo genere id quod quæritur, non id debet qui reſpondet cõcedere. Sin autem probabile omnino ſit propoſitum, improbabilis etiam omnino concluſio erit. Itaque danda erunt quæ probantur,

bantur omnia, & eorum quæ non probantur, ſi qua magis probabilia ſint concluſione. Sic enim ſatis abunde diſputatum fuiſſe videbitur. Quod idem faciũdum erit, ſi neo minus ſit probabilis, nec probabilis quæſtio. Sic enim & quæ probantur, danda ſunt omnia, & quæ non probantur, ſi qua magis probabilia, quam concluſio, erunt. Sic enim fiet, vt probetur magis oratio. Ac ſi id de quo agitur omnino probabile ſit, aut non probabile, tum cum iis comparandũ erit, quæ omnino probantur. Sin autem non omnino probabile, aut non probabile, ſed ei modo qui reſpondet, tum ex iis quæ ei probantur, aut minus probantur iudicare debet, quid concedendum, aut non concedendum eſſe videatur. Quod ſi alterius ſententiam defendat is qui reſpondet, certe eius mentem & ſententiam ſpectare debebit, vt quid concedẽdum ſit aut negandum intelligat. Itaque qui alienas ſententias introducunt, vt bonum & malum eſſe idem, vt placet Heraclito, ij non dant, in eodem ſimul non ineſſe contraria: non quod non probetur hoc eis, ſed quod Heracliti ſententia ita dicendum eſt. Quod etiam ij faciunt, qui alij ab aliis propoſita accipiunt. Exquirunt enim illi, quid ſit reſponſurus is qui rem proponit. Hoc igitur perſpicuum eſt, quæ exquirere is debeat qui reſpondet, ſiue omnino probabile, ſiue alicui ſit id quod quæritur. Quando autem neceſſe eſt omne rogatum aut probabile eſſe, aut non probabile, aut neutrum & vel ad concluſionem efficiendam valere vel non valere rogatum, ſi probetur, neque ad concluſionem efficiendam valeat, id & dare & probabile dicere debemus. Eo enim poſito & conceſſo, propoſitum primum non euertitur. Si autem neque probetur ipſum, neque ad concluſionem efficiendam valeat, id quidem dandum eſt, ſed ita tamen, vt nõ probari ſignificemus vitandæ amentiæ gratia. Si vero & probabile ſit, & ad rem pertineat, reſpondendum erit

rit id quidem videri & probari, ſed propoſitum ad eo finitimum eſſe, vt eo conceſſo, propoſitum tollatur neceſſario. Si ad concluſionem efficiendam valeat,& admodum ſit improbabile, reſpondendum erit concluſionem eo poſito & conceſſo effici, ſed ſtultum id eſſe quod afferatur. Cum autem nec probabile quid, nec minus probabile rogabitur, tum ſi ad concluſionem efficiendam nihil valeat, id dandum erit,nulla facta diſtinctione: ſin valeat, exponendum eſt,eo poſito, ſublatum iri id, de quo agatur. Sic enim & eo qui poſcit quæſtionem, nihil eius culpa futurũ eſt,ſi quid concedere & dare debeat, prouidebit: & is qui quæſtionem ponit, concluſionem efficiet, cum ei ea dabuntur omnia, quæ magis quàm concluſio probentur. Qui autem inſtituunt argumentationem tractare per ratiocinationem, ſumptis iis, quę minus quàm cõcluſio approbantur, iis quoniam inſcienter ratiocinantur, quæ rogant, dari concediq́; non debent. Eodem modo eis occurrendum erit, cum res dubias & obſcuras,& quæ multis modis dicuntur,afferent. Nam quoniam ei qui poſcit queſtionem, ſi minus intelligat, licet dicere, Non intelligo: & quod multis modis dicitur non neceſſario id aut concedere aut negare debet: profecto ſi quid afferatur quod obſcurum ſit,ſine vlla dubitatione & mora ſe id nõ intelligere fatebitur. Sæpe enim ex eo, quod dant & concedunt ij,quibus obſcura nec aperta quæſtio ponitur, abſurdum aliquid incidit. Cum autẽ cognitum apertumq́; erit id quod multis modis dicitur, ſi omni ex parte & omnino verum ſit,aut falſum quod affertur, id omnino concedi negariúe debebit:ſin quadam ex parte falſum ſit, & quadam ex parte verum id ambigue dici,& in illo vere, & in hoc falſo dici indicabit. Nam ſi id poſterius diſtinguat, dubium erit, an in prima diſputatione ambiguum perſpexerit. Quod ſi ambiguum verbum non attendat,idq́; tum cum alterius habet ra-

tionem,

tioné,concedat:ſi ad alterum impellatur,fateri debet, ſe id concesſiſſe, cum non ipſum illud ad quod vocatur,ſed alterum ipſe ſpectaret & attēderet.Cum enim plura eidem nomini & orationi ſubiecta ſunt,tum facile exiſtit controuerſia. Sin rogatum & planum ſit & ſimplex,aut etiam,aut non reſpondēdum eſt.Quoniamq; omnis propoſitio quæ valet ad concluſionem efficiēdam, aut aliqua earum eſt ex quibus ratiocinatio conficitur aut ad aliquam earum refertur (perſpicuum eſt autē cum alterius probādę gratia aſſumitur, eo ſumi ꝙ multa ſimilia requirantur, quippe cum fere per inductionē vel ſimilitudinē id quod de toto genere & omnino dicitur,concludatur) ſingula omnia concedenda ſunt, ſi vera ſint & probabilia, vniuerſa autem refelli debent. Impedire enim curſum orationis niſi reſiſtas vere, aut ſaltem videare, hoc eſt iniquum ſe in diſputando difficilemq; præbere.Ita ſimilia exiſtant, neq; det in toto genere dici,cum refellere nequeat,profecto difficilem ſe proteruumq; prębebit. Iam vero ſi non habeat contra argumētum ſumere ad refellendum, tum multo etiam magis difficilis proteruusq; videbitur. Quāquam ne hoc quidem ſatis eſt.Multæ enim rationes extant, ſententiis omniū contrariæ,quarum difficilis eſt explicatio. cuius generis eſt Zenonis rō,qua tollit motum, & ſtadij traiectionem.nec vero propterea eorum cōtraria minus defendi concediq; debent. Ergo ſi quis nec cōtradicere poſsit,nec reſiſtere, & tamen non concedat, is profecto iniquum ſe præbebit in diſputando. eſt enim in diſputationib' iniquitas & proteruia,reſpōſio quę pręter modos quos expoſuimus,vim habet ad interimendam tollendamq; concluſionem.Defendere autem & propoſitum & definitionem,ita par eſt, ſi ante argumenta ipſi in nos quaſi aduerſariorum tela iaciamus. Quibus enim rationibus infirmant noſtra decreta ij qui ponunt quæſtionē iis ipſis reſiſtere debemus.Propoſitum

poſitum

poſitum autem nõ probabile,timide defendẽdum eſt. Multis autem modis non probabile eſſe poteſt. Nam & id non probabile eſt, ex quo efficitur, vt incõmoda & abſurda quædam fateamur, vt ſi quis vel omnia vel nihil moueri dicat, & ea omnia quæ deterior ſtatus & conſtitutio ſequi ſolet, & quæ hominum voluntatibus repugnant quale illud eſt: Voluptas eſt bonum,& facere quam accipere præſtat iniuriam. Non enim quaſi diſputationis gratia defendat, ſed tanquam ea dicat quę probet & ſentiat:ita eum oderunt. Argumenta autem quibus falſum concluditur,diſſoluenda ſunt, infirmando euertẽdoq; eo,ex quo falſum effectum eſt.Neq;.n.quouis ſublato argumentũ explicatur,ne ſi falſum quidem ſit id quod ſit euerſum.Multa enim falſa in argumentatione contineri poſſunt: vt ſi quis ſumat eum qui ſedeat ſcribere, & Socratem ſedere,ex his efficitur ſcribere Socratem. Euerſa igitur hac enunciatione,Socrates ſedet, non tamen diſſoluta & explicata argumentatio eſt. Et quanquam falſa enunciatio eſt,non tamen falſa eſt oratio.Si quis enim ſedeat,neque ſcribat,non iam in hac tali cauſa hæc ipſa accommodata explicatio eſt. Non igitur hoc refellendum eſt,ſed illud,eum qui ſedeat ſcribere,cum pręſertim non omnis ſcribat qui ſedet. Ita fit vt diſſoluat argumentum is qui falſi cauſam tollit,& explicationẽ intelligit is qui cauſam argumentationis cognouerit, quemadmodum in iis quæ falſo & vitioſe deſcribuntur contingit. Neque enim ſatis eſt reſiſtere, etiam ſi falſum ſit quod refellitur ſed etiam cur falſum ſit docendum eſt. Sic enim vtrum occurrendo ratione & conſilio ductus nec ne ſit intelligetur.

CONCLVSIONES.

Diſcipulis vera ſemper proponenda ſunt.

Cum reſpondenti proponitur multiplex quod non intelligat, conceſſum eſt ei dicere, Non intelligo.

Defendere

Defendere quippiam volentes par eſt vt ipſi prius in ſe argumenta quaſi tela iaciant.

Facere quàm ſuſcipere iniuriam præſtat.

Communes loci pro interrogante & reſpondente. Cap. I I I I.

IMpediri autem argumentatio poteſt, ne concludatur, quatuor modis. Primum id ex quo falſum eſt refellendo. Secundo, occurrendo ei qui quæſtionem ponit. Sæpe enim non explicato & diſſoluto argumento, tamen is qui rogat progredi non poteſt longius. Tertio, refellendo rogatum. Fit enim interdum, vt ex iis, quæ quæruntur, non quod volumus conſequamur, propterea quod vitioſe quæſtio ponitur, quibuſdam aũt poſitis & conceſsis, efficiatur concluſio. Ac ſi vltra progredi is qui rogat nõ põt, occurſum erit roganti, ſin poteſt, rogato. Quartum genus reſiſtendi, & deterrimum id eſt, quod ad tempus refertur. Nonnulli enim in refellendo ea afferunt, quæ ad diſſerendum plus temporis deſiderant, quam diſputandi conſuetudo. Ac reſiſtendi quidem quatuor, vt dixi, genera ſunt. Sed prima vna ex omnibus explicatio eſt, cætera impedimenta ſunt quædam concluſionum. Reprehenſio autem argumentationis non eadem ex eius natura, & ex interrogandi ratione naſcitur. fere enim fit culpa eorum, qui rogãtur, vt non recte tractetur argumentatio, quod non concedant ea, quę magnã facultatem ſuggerant ad id efficiendũ quod quæritur. Neque enim in alterutro ſolum poſitum eſt, vt communis res recte ad finem exitumq; perducatur. Quapropter interdum qui aliquid reſpondet, refellendus eſt neceſſario, non ipſum propoſitum, tum denique cum is, qui quæſtionem poſcit, inſtructus calumniis paratus venit ad contradicendum. ita iniquos ſe præbentes, diſputationes non dialecticas, ſed cõcertationum plenas inſtituunt & inuehunt. Ex quoniam exer-

citationis

citationis approbationiſq; cauſa non eruditionis, hæ tales diſputationes comparatæ ſunt, profecto non modo vera, ſed etiam falſa concludenda ſunt, nec ex veris, ſemper, ſed interdum etiam ex falſis. Nam & plerunque vero poſito, is qui contra diſputat refellere debet,vt ſint proponenda falſa, & falſum quod poſitum eſt interdum falſis euerti tollique debet, cum præſertim nihil prohibeat falſa alicui,magis quã vera probari.Ita ſi ex iis, quæ illi probantur,progrediatur argumentatio facilius aſſentietur, non adiuuabitur. Sed oẽs debẽt,qui alio diſputationem recte traducere & trahere volunt,vt Geometra geometrice,ſic dialectice, non pugnaciter traducere, ſiue falſum, ſiue verum ſit id, quod concluditur. Quæ autem ſint dialecticæ ratiocinationes, ſupra expoſitum eſt. Vt autem in rebus vſu venit vt ſocius iniquus & ſceleratus ſit is, qui rem communem impedit, ſic in diſputationibus, in quibus etiam commune quiddam propoſitum eſt vtriq;,præterquam in iis, qui certandi ſtudio diſputant. Neque enim vtrique eorum licet eundem finem conſequi, præſertim cum plures vno vincere non poſsint. Vtrum autem in reſpondendo, an in rogando id efficiant, nihil intereſt. Nam & qui certandi ſtudio rogat, vitioſe & præpoſtere differit, & qui reſpondendo non concedit, neque dat quod videtur probabile, neque inducit in animum audire,quid tandem velit is,qui ponit quæſtioné.Ex quo perſpicuum eſt,non eodẽ modo argumentationem ſi per ſe conſideretur,reprehendẽdam eſſe:& eum, qui eam rogãdo tractat.Nihil enim prohibet, vitioſam argumentationem eſſe,cum interim is,qui quæſtionem ponit,quam poterit accommodatiſsime, cum eo, qui reſpondet, diſputabit. Nam ſi res ſit cum difficilibus & ꝑteruis, non poteſt profecto ſtatim quas quiſq; velit, ſed quas poſsit, tractare per ratiocinationem argumentationes.Quoniam autem incertum eſt, quando contraria

homines ſumunt, & quando id quod principio ſumptum eſt, (ſæpe enim ipſi ſecum & ſoli cum aliquid loquuntur, repugnantia dicunt, negatoq; eo quod prius eſt conueniunt poſterius. itaque cum rogantur, ſæpe repugnantia, & quod primo loco propoſitum eſt, cōcedunt) eo vitioſas argumentationes neceſſe eſt effici. Culpa eſt iſta eorum qui reſpondent, qui quædam non concedunt: alia eiuſdem generis concedūt. Ex quo etiam perſpicuum eſt, non eodem modo refellendos eſſe eos qui quæſtionem ponunt: & ipſam argumentationem. Argumentatio autem quinque modis reprehendi ſolet. Primo, cum ex iis quæ rogata ſunt & quæſita, nihil concluditur, omnino, nec quod ad rem pertineat, quod falſa ſint, vel non probabilia omnia, aut certe plurima eorum, ex quibus concluſio efficitur, & quod nec detractis quibuſdam, nec additis, nec aliis detractis, aliis additis efficitur concluſio. Secundo, ſi tractetur per ratiocinationem, quæ ad rem nōn pertineat, ex iis argumentatio, & ita vt ſupra dictū eſt. Tertio, ſi additis quibuſdam conficiatur ratiocinatio, ſed quæ deteriora ſint quā quæ rogata ſunt minusq; probabilia concluſione. Quarto, ſi detractis quibuſdam idem contingat. Interdum enim plura ſumuntur quam neceſſe eſt, vt non ex eo quia hæc conceſſa ſunt, efficiatur concluſio. Poſtremo, ſi ex minus probabilibus, & credibilibus efficiatur, quam ſit concluſio, aut ſi ex veris, ſed quę difficilius & maiore negotio quā id quod quæritur, oſtendi poſſunt. Neque vero id poſtulandum eſt, vt omnes quæ de propoſito inſtituuntur, æque probabiles ſint ratiocinationes, & æque valeant ad faciendam fidem. Eorum enim quæ exquiruntur partim prima facie faciliora ſunt natura ſua, partim difficiliora, vt ſi quibuſcunque probabilibus poſsint concludentur, recte concluſa videantur. Perſpicuum eſt igitur, non eodem modo argumentationem refellēdam eſſe, cum ad

qōnem

quæſtionem refertur,& cum per ſe exquiritur. Nihil enim prohibet argumẽtationem per ſe vitioſam eſſe, quæ ſi ad quæſtionem referatur, vera erit, viciſsimque vera per ſe conſiderata, cum quæſtione collata vitioſa eſſe poteſt, cum facile eſt ex multis probabilibus & veris eſſe concluſionem. Fit autem interdum, vt argumentatio etiam quæ concludit, ea quæ non concludit ſit deterior, cum illa ex iis quæ minus probantur, concludit, nec ex eo genere quæſtio eſt, hæc autem talia requirit, quæ probabilia & vera ſint nec ex iis quæ aſſumpta ſunt, argumentatio eſt. Neque vero ij qui ex falſis verum cõcludunt, iure reprehendi poſſunt, cũ præſertim & neceſſe ſit ſemper falſum ex falſis, & liceat interdum verum ex falſis concludi. quod ex libris quos de iudicio ſcripſi, perſpici poteſt. Cum autem argumentatio quæ expoſita eſt, alicuius rei demonſtratio erit, ſi qua ſit alia propoſitio, quæ cũ concluſione nullã habeat coniunctionem, ex ea non efficietur concluſio. Sin ſpeciem præ ſe ferat coniũctionis, falax erit concluſio, non neceſſaria. Eſt enim φιλοσόφημα ratiocinatio neceſſaria, epicherema autem, ratiocinatio probabilis. ſophiſma autem, ratiocinatio pugnax. ἀπόρημα, ratio in vtranque partem diſſerendi. Quod ſi ex vtraque propoſitione probabili aliquid oñdatur, neq; æque probẽtur, nihil prohibet id quod demonſtratum eſt, magis quàm vtranque probari. At ſi vna ſit probabilis, altera neutrò modo, aut ſi hæc probetur, illa non probetur æque, tum æque & non æqualiter, quod demonſtratione concluditur, probabitur. ſin altera magis probetur, magis etiam probabitur. Atque etiam in tractandis argumentationibus per ratiocinationem peccatur, cum aliquid pluribus oſtenditur, quod paucioribus poteſt, quæ etiam in argumentatione reperiuntur. Cuius generis illud eſt quod ſumitur ad probandum,

opinionem aliam alia verius dici opinionem. Si quis velit & poſcat hanc enunciationem, ipſe res ſingulæ ſunt maxime. Sunt autem res opinabiles ipſum quod vere eſt, Sunt igitur illæ res quæ ipſę ſunt, aliquibus verius. Quod autem ex eo nominatur quod magis & verius eſt, ipſum magis eſt, & vera eſt etiam ipſa opinio, quæ quibuſdam certior eſt. Atqui hæc duo placuerunt, & ipſam opinionem veram eſſe, & ipſas res ſingulas eſſe maxime. Ita ea opinio quæ veriſſima eſt, certior erit. Sed quod vitium in hac eſt ratiocinatione? An ob eam cauſam, quod facit vt cauſa ex qua ratiocinatio conficitur, ignoretur? Argumentatio autem perſpicua eſt vno modo, qui maxime in populi ore verſatur, cum ita cōcluſa eſt vt iam nulla ſit opus interrogatione. altero: qui etiam crebris vſurpatur ſermonibus, cum ſumpta ſunt ea, ex quibus eſſe neceſſe eſt quod concluditur. ſint autem ea ex aliis concluſionibus collecta. præterea, ſi quid prætermiſſum ſit, quod valde ſit probabile. Falſa autem dicitur quatuor modis, & cum videtur concludere, neque concludit quod vocatur concluſio & ratiocinatio, ad concertationes ſpectans. & cum efficit illa quidem aliquid, ſed quod minus ad rem pertineat, quod iis contingit maxime, quibus incommodo alij vrgentur. aut aliquid concludit, quod ad id quod agitur pertinet, ſed non propria accommodataque ratione, id eſt, ſi ea quæ non eſt medicinæ propria, videatur medicinæ eſſe, aut geometrarum quæ non eſt, aut dialecticorum quæ non eſt, ſiue verum, ſiue falſum ſit quod efficitur. Alio modo falſa eſt argumentatio, cum ex falſis concludit. cuius generis erit alia falſa, alia vera concluſio. Nam & falſum ſemper ex falſis & verum interdum ex falſis, vt ſupra dixi, concluditur. Ac oratio quidem, quod falſa ſit, culpa eſt eius qui argumentationem tractat

potius

potius quam argumentationis. Nec vero culpa eſt ſemper diſputantis, ſed tum denique cum falſam ſe aliquam argumentationē tractaſſe ignorat. quandoquidem falſam orationem & propoſitionem per ſe quidem magis quam multas veras approbamus, dum iis quæ maxime probantur, aliquid eorum quæ vera ſunt ipſa refellit. (Nam cum ſit eiuſmodi, tamen verorum neceſſaria concluſio eſt.) quippe cum aliquid eorum quæ poſita ſunt, ab eſſe debeat omnino, vt id demonſtretur. Si vero & falſis & valde abſurdis verum concludat argumentatio, multo certe deterior iis futura eſt, quæ falſum concludunt. Cuius generis argumentatio, etiam falſum concludere poteſt. Perſpicuum eſt igitur, primum videndum eſſe, an concludat argumentatio, deinde, verum ne an falſum, tum, ex quibus. Nam ſi ex falſis, ſed quæ probabilia ſint dialectica erit, ſin ex veris, ſed quæ non probentur, vitioſa, ſi & falſa, & quæ valde improbentur, profecto vitioſa erit aut omnino, aut in re de qua agitur. Quemadmodum autem is qui quæſtionem ponit id quod initio propoſitum eſt & contraria petat, ad veritatē expoſitū eſt in iis libris quos de iudicio ſcripſimus, quemadmodum ad opinionem, nunc dicendum eſt. Petendi autem id quod initio dictum eſt, quinque ſunt genera. Primum & clariſſimum, ſi quis id petat quod eget probatione, quod quidem in eadem re nō facile ignoratur. Synonymis autem, iisque omnibus quorum ſe nomen & definitio idem declarant magis. Alterum cū id quod ſingillatim demonſtrari debet, omnino & totum aliquis petit. vt ſi quis probans contrariorum quæ aduerſa dicuntur, vnam eſſe artem putat, contrariorum omnino vnam eſſe. videtur enim quod per ſe probari debeat, id vna cum aliis pluribus petere. Tertium: ſi quis ſigillatim petat, quod propoſitum eſt ad demon-

ſtrandum omnino.vt ſi omnium aduerſorum eſſe propoſitum ſit, aliquorum petat. Nam videtur hic etiam quod cum multis erat docendum, id petere per ſe ac ſeparatim. Rurſus ſi quis adhibita diuiſione, id de quo agitur petat, vt ſi demonſtrandum ſit, medicinam eſſe ſalubrium & contrariorum ſeparatim petat vtrunque. aut ſi quis alterum petat eorum, quorum alia aliis conſequuntur neceſſario. vt latus cum diametro componi non poſſe cum probandum ſit, diametrum cum latere poſſe. Contraria etiam tot modis, quot ea, quæ initio dicta ſunt, petunt.Primum, ſi contraria petat, affirmantia & negantia. Secundo, ſi contraria ex oppoſitione, vt bonum & malum, eſſe idem. Tertio, ſi quis omnino & totum ſumpſerit, & in parte petat quod repugnat. vt ſi quis hoc ſumpto, aduerſorum vnam eſſe artem, petat ſalubrium, & inſalubrium aliam artem. aut ſi hoc poſteriore petito, de toto genere repugnantiam ſumat. Rurſus, ſi quis contrarium petat eius quod ex poſitis, & conceſsis efficitur neceſſario.Item ſi quis contraria ipſa non ſumat, duo autem petat eiuſmodi, ex quibus repugnantia ſequetur. Sumere autem contraria, & petere id, quod initio poſitum eſt, hoc differunt, quòd huius error in concluſionem incidit.(illud enim ſpectantes peti id dicimus, quod initio poſitum eſt) contraria autem id propoſitionibus cernuntur, quod inter ſe quodammodo affectæ ſunt. Vt autem exercitatio & meditatio in argumentationibus eiuſmodi paretur, primum aſſueſcendum eſt argumentationes conuertere. Sic enim maior nobis ad diſputādum argumentorum ſuppetet copia & in paucis multas argumentationes tenebimus, Conuertere enim eſt,vnum eorum quę data ſunt refellere,commutata cum reliquis interrogationibus concluſione. Nam ſi tollatur concluſio, vna aliqua propoſitio tollatur,

latur, neceſſe eſt: ſiquidem poſitis iis omnibus, neceſſe ſit concluſionem effici. Ad omne vero propoſitum multum valet,in hanc an illam partem argumentum firmum ſit videre, & inuenta eius explicatione, illico quæſtionem ponere.Sic enim fiet, vt ſimul & in quærendo & in reſpondendo exercitati ſimus. Si nemo alius ſit, quo cum diſputemus, conferamusque hæc ipſa, at certe nobis viciſsim per nos & nobiſcum licebit. qua exercitatione ad omnem quæſtionem argumenta deligemus. Hoc enim & ad cogendum,& ad refellendum multum valet,cum alicui magna argumentorum copia in vtranque partem differendi ſuppetit. nam ad contrarias partes fiet tutior. Poſſeque ante perſpicere, & perſpexiſſe, quid vtranque quæſtionem & cauſam ſequatur, non paruum adiumétum adfert ad cognitionem, philoſophiæq́; rationem.Relinquetur enim, vt eorum recte alterum ſequamur. Sed ad id efficiendum ingenio opus eſt. Verumq́; ingenium & indoles in eo eſt, vt poſsis verum recte ſequi, & declinare falſum quod quidem ij quibus acumé ingenij & indolem natura largita eſt,præclare efficere poſſunt.Cum enim amant & oderunt,quod affertur & proponitur, vere de eo quod præſtantiſsimum eſt iudicant.Cum vero,ad quæſtiones, quæ ſæpiſsime in diſputationem incidunt,parati & inſtructi argumétorum copia venire debemus, tũ maxime ad eas,quibus capita prima propoſita & quæſtiones generales diſputantur. quoniam in his fere ij qui reſpõdent,non habent quod dicant. Iam definitionum nobis magna vis ſuppetere debet,eaſque in promptu habere debemus maxime, quibus ea quæ probantur, & prima & perſpicua declarantur, cum præſertim ex iis ratiocinationes conſtent. Danda eſt etiam opera, vt ea in quæ alia argumenta incurrunt, teneamus.Vt enim in geometria vtile eſt, elementa & initia exercitatione

parata & meditata habere, & in numero rum ratione, prima quaſi capita in promptu habere, magnaque in hoc ipſo vis eſt, vt alium etiā numerū multiplicatum cognoſcāt, ſic in argumētationibus, principia tenere, & propoſitiones in ore habere. Quéadmodum enim in ea parte, in qua memoriȩ ſedes eſt loci collocati & diſpoſiti, ſtatim faciunt vt redeant res nobis in memoriam, ita hæc ipſa magnam nobis ad diſſerendum copiam ſuggerent, quod lo'ci ipſi certi ſint, quos ſpectemus. Sed locus cōis potius quā ratiocinatio memoriȩ mandandus eſt. quippe cum diifficile ſit, mediocrem pincipiorum & propoſitorum vim ac numerum ſuppeçere. prȩterea argumentum vnum in multa diſtribuere aſſueſcendum eſt nobis: ita tamen, vt id obſcuriſsime facere videamur. Quod ita fiet, ſiquis longiſsime aberret à vicinitate eorū de quibus agitur. Ea autem argumenta in hoc genere plurimum valebunt, quȩ de toto genere id maxime efficere poſſunt. Cuius generis illud eſt. Non eſſe vnā multarum rerum artem. Eadem enim ratio eſt eorum, quæ cum aliquo conferuntur, & contrariorum, quæ aduerſe dicuntur, & coniugatorū. Atq; etiam ad vniuerſi generis qōnem reuocari debet diſputatio, etiā ſi in parte ſit tractata. Sic enim ex vna multas etiam facere licebit. Quod explicari in arte Rhetorica de enthymematibus eodē modo iudicandum eſt. Idemque conferre ſe ſȩpiſsime ad vniuerſi generis quæſtionem debet, ex qua concluſionem eliciat. Videndum eſt etiam ſemper, vt de pluribus rebus communibus tractetur oratio. Omnis enim quæ de parte, etiam de toto genere exponetur, ineſtque in priuata ſingulari cauſa totius generis expoſitio & demonſtratio, quod ſine totius generis locis nihil concludi poteſt. Vſus autem argumentationum earum, quæ per inductionem tranctantur, ad adoleſcentes, & ignaros earum quæ per ratiocinationem

nem ad peritos transferri accommodarique debet. Enitendumque eſt, vt ab iis, qui argumentationes per ratiocinationem tractare poſſunt, locos & propoſitiones, ab iis qui per inductionem, ſimilitudinum collationes cōparationesque accipiamus. Sunt enim vtriq; in hoc genere exercitati. Omnino is, qui exercitationis gratia diſputat, conari debet vel ratiocinationem de re aliqua efferre, vel explicationem, vel propoſitionem, vel argumento reſiſtere, ſiue quis recte ponat qōnem, ſiue non recte ipſe, aut alius, & qua de cauſa vtrunque ipſi efficiant. Ex his enim hæc tota ratio & facultas conſtat. exercitatio autem facultatis gratia ſuſcipitur, eius præſertim quæ in proponenda aliquid & reſiſtendo argumentis cernitur. Dialecticus enim inſtructus paratuſque eſt & ad proponendum quid, & ad reſiſtendum. Eſt autem proponere, vnum facere ex multis: quandoquidm vnum omnino ſumi debet ad id de quo agitur. reſiſtere vero, multa ex vno. aut enim diſtinguit, aut euertit: cum ex iis quæ propoſita ſunt, hoc concedit, illud non concedit. Quoniam autem vitioſæ & iniquæ diſputationes cum quibuſdam futuræ ſunt neceſſario, nec cum quouis diſputationes inſtituere, nec quemlibet in ſocietatem exercitationis recipere debemus. Itaque conſuetudo eius vitanda eſt, qui hoc vnum agit, hoc conatur vt ſe oſtentet in diſputando. Et quanquam æquum eſt omnino diſputare, tamen non ſemper decet. Quocirca non temere cum quibuſuis exercitationis cauſa confidendum eſt. hinc enim maledicta, hinc contumeliæ, hinc iracundæ contentiones concertationesque naſcūtur. Neq; enim fieri poteſt, vt qui vnum in locum diſcendi exercendæque artis gratia conueniunt, ſine concertationibus diſputare deſinant. Atque vt finem diſcendi faciam, parata & expedita argumenta nobis eſſe debent ad eiuſmo-

eiuſmodi quæſtiones, quorum quo minor copia ſuppetet, eo plura valebunt, quo ex genere ſunt & ea quę per totius generis quæſtioné fuſa ſunt & ea, quorum ex tempore difficilior ſuppeditatio & inuentio eſt.

CONCLVSIONES.

Socius iniquus & ſceleratus eſt qui commune bonum impedit.
Verum ex falſis nonnunquam, falſum autem non niſi ex falſis concludi licet.

Octo librorum Topicorum Finis.

ARISTOTELIS STAGIRITAE PERIPATETICORVM PRINCIPIS ELENCHORVM LIBER PRIMVS.

Ioachimo Perionio Cormœriaceno Interprete.

SVMMA LIBRI:

Quæ nam ſit libri intentio,& de diſputationum varij generibus. De locis ſophiſticis in dictione & extra dictionem, & de cauſis ſophiſticarum deceptionum. De veris & falſis redargutionibus. De tentatiua interrogatione, quæ differentia ſit inter ſophiſticum & contentioſum.

De captionibus denique Nugationis & Solœciſmi, & de ſophiſtica occultatione contra moleſte reſpondentes.

Quod nam ſit libri propoſitum : & eſſe aliquem ſyllogiſmum ſophiſticum oſtendit. Caput primum.

DE REPREHENSIONIbus fallacibus, iisq; quæ reprehenſionis ſpeciem præ ſe ferunt cum captiones ſint,non reprehenſiones, hoc ego ſermone dicere inſtitui. In quo à primis & elementis,naturę ordinem ſecutus, ordiar. Ac il-

lud

lud quidem perſpicunm eſt, alias eſſe ratiocinationes quæ vere proprieq; dicantur, alias quæ illarum ſpeciem & ſimilitudinem imitentur. Quod quidem vt in cæteris rebus, ſic in ſermonibus propter ſimilitudinem ſolet contingere. Vt enim in aliis hominibus vera corporis conſtitutio ineſt, in aliis eius imago ac ſpecies, quod more pomparum ſe ipſi comunt & cōparant, quorum illis elegantem honeſtamque faciem forma, his fucus largiatur: Sic in rebus inanimis contingit, quarum partim argentum ſunt reuera, partim aurum. Aliæ non proprie vereque dicuntur, iudicio tamen ſenſus videntur, qualia ſunt lithargirina & ſtannea, quæ argentea, & felle infecta, quæ aurea videntur. Eadem eſt & ratiocinationis & reprehēſionis ratio, quarum alia vere dicitur, alia non, ſed quædam illius, quæ ignaros capiat, ſpecies ac ſimulatio. Imperitis enim idem vſu venit, quod iis, qui res procul proſpiciunt. Ratiocinatio enim eſt ex nonnullis, quibus poſitis, aliquid aliud præter ea, quæ poſita ſunt, ex his ipſis neceſſario efficitur. Reprehenſio autem ratiocinatio eſt, cum oratione contraria cōcluſionis. Aliæ autem id non efficiunt, & tamen efficere videntur, idq; multis de cauſis. quarum illa veriſsi ma eſt, & vulgariſsima, quam verba pepererunt. Nam quoniam non licet nobis vna ferre nobiſcum res de quibus per ſe ac ſoli diſputemus, vtimur quæ pro rebus verbis, quaſi quibuſdam notis, quod in verbis vſu venit, idem in rebus vſu venire exiſtimamus, quemadmodum in calculis iis vſu venit, qui rationem ſubducunt. Quanquam non eſt eadem huius rei verborumq; ratio, propterea ꝙ verborū certus eſt numerus, multitudiniſq; ſermonum rerum infinitior: ita eadem oratio vnumq; verbum multa declarat neceſſario. Vt igitur illic à peritis falluntur ij, qui rationes ſubducere neſciūt, ſic in diſputationibus ij, qui verborum vim ignorant, facile, & cum ipſi diſputant, & cum alios diſputātes audiūt, falluntur

falluntur atque capiuntur. Atque hæc quidem cauſa eſt, aliæ quæ per multæ quas exponemus. ex quibus ficta & ſimulata nata ratiocinatio & reprehenſio eſt.

CONCLVSIO.

Verborum ac nominum certus eſt numerus, rerum vero infinitior: ideo vnum nomen plura ſignificat.

De diſputationum generibus. Cap. II.

QVoniam autem quibuſdam vtilior & melior eſt ſapientiæ opinio ipſa ſapientia detracta opinione (eſt enim ſophiſtice ſimulachrum ſimulatioq; ſapientiæ, non vera ſapientia: & ſophiſtes is, qui ſimulatione ſpecieque ſapientiæ, non vera ſapiẽtia quæſtum facit) profecto hi tales homines fateantur neceſſe eſt, malle ſe videri ſapientis fungi officio, quam fungi nec videri. Eſt autem perfecte ſapientis officium, iis in rebus, quas quidem cognitas meditatasque habeat, nec fallere, nec decipere, alteriusque nodos & captiones indicare poſſe. quorum hoc in eo poſitum eſt, vt defendere: alterum in eo, vt refutare poſsis id, de quo diſputetur. Quocirca qui ſophiſticæ eſſe volunt, eos neceſſe eſt genus harum diſputationum exquirere & adipiſci: eſt enim in promptu: quandoquidem hac ipſa facultatem id, quod volunt, ſapientiæ ſimulachrum aſſequentur. Illud igitur perſpicuum eſt, tale genus eſſe diſputationum, eamque vim & facultatem eos expetere, quos ſophiſtas vocamus. Deinceps ſequitur, vt quot genera ſint diſputationum captioſarum, quotque ex partibus hæc ipſa conſtet facultas, & quot ſint noſtri inſtituti partes, & de iis, quæ ad hanc artem pertinẽt differamus. Sunt igitur earum diſputationum, quæ ſunt in differẽdo, genera quatuor. Aliæ enim ad docendum, aliæ ad differendum valent: partim tentandi & experiundi, partim ſtudio certandi inſtituuntur.

inſtituuntur. Sermones ad prçcipiendum comparãtur ij, qui ex propriis veriſq; initiis artium omnium, non ex reſpondentis arbitrio ſententiaq; concluduntur. debet enim is fidem adhibere, qui diſcit. Ad differendum autem valent ij, qui ex probabilibus aliquid contra quam dictum eſt, efficiunt. Tentandi autem experiundiq; gratia ſuſcipiunt ij, qui ex iis concludunt, quæ probat iis, qui reſpondet, quæque tenere debet neceſſario is qui ſibi artem arrogat. Quo de genere alio loco diximus. Certandi autem ſtudio adhibentur, qui ex iis, quæ probabilia videntur, nec ſunt, aliquid concludunt: aut ij, qui ſpeciẽ pre ſe ferunt concluſionis. Ac de iis, qui ad præcipiendum demonſtrandumq; comparantur, in libris de iudicandi arte diſſeruimus. de iis autem quæ ad differendum, & tentandum in ſuperioribus. de iis quæ certandi ſtudio, nunc dicendum eſt.

CONCLVSIONES.

Oportet addiſcentem credere.
Sophiſtica eſt apparens ſapientia.
Nonnullis operæpretium eſt, videri ſapientes & non eſſe, quàm eſſe & non videri

Sophiſtarum fines, & de locis ſophiſticis in dictione Cap. II.

SEd primum intelligendum eſt, quot exquirant & inueſtigent ij, qui certandi vincendiq; ſtudio diſputant. Sunt autem numero quinque, reprehenſio, falſum, admirabile, & contra opinionem, ſolœciſmus, & quintum, facere vt nugetur is, qui contra diſputet, quod in eo poſitum eſt, vt ſæpe idem iterare cogatur. aut quod non eſt quidem, ſed ſpeciem quandam præ ſe fert illorum omnium. Volunt primum illi quidem, ac maxime videri coarguere eos, qui contra diſputant: deinde falſum aliquid oſtẽdere, tum ad aliquid

quid quod eſt contra opinionem omnium compellere, tum ad ſolœciſmum impellere, i. facere vt barbare loquatur ex diſputatione is, qui contra diſputat, poſtremum omnium idem ſæpe dicere. Genera autem coarguendi & reprehendendi ſunt duo. Aliæ enim reprehenſiones in verbis ſunt, aliæ in rebus. Eorum, quę in verbis ſpectantur, ſex genera ſunt, homonymia, ambiguitas, adiunctio, diſtinctio, accentus, forma orationis. Atque illud & inductione & ratiocinatione, ſiue alio aliquo arguméto docere poteſt, tot nos modis iiſdem verbis & orationibus non eaſdem res ſolere declarare. Ex homonymia autem captiones ducuntur hoc modo: Qui ſciunt, diſcunt. quæ enim memoriæ prodita ſunt, diſcunt grammatici. Diſcere enim homonymum eſt. nam & ſcire is dicitur, qui doctrina vtitur, & is cui ars traditur. Eiuſdem generis illud eſt, mala eſſe in bonis, quoniam quæ oportet facere bona ſunt, & mala oportet facere. Dupliciter enim oportere dicitur, quod neceſſarium eſt, id quod etiam in malis ſæpe contingit, propterea quod malum aliquod neceſſarium eſt: & bona oportet fieri dicimus. Simile illud eſt etiam. Eundem ſedere & ſtare, ægrotare & valere. Qui enim ſurgebat ſtat, & qui curabatur, valet, atqui ſurgit aliquis ſedens, & curatur ægrotans. ſed ægrum aliquid facere aut pati & accipere, non vnum aliquid declarat: verum interdum eum hoc tempore ægrotare, aut ſedere, interdum eum ante hac ægrotaſſe. tamen verum eſt, curatum eſſe ægrotãtem: at valere non cum ægrotat & ægrotare non nunc quidem, ſed prius. Ex ambiguitate hoc modo, Velle me hoſtes capere: &, Nũ quod quis cognoſcit, id cognoſcit? fieri. n. poteſt, vt & is, qui cognoſcit, & id qđ cognoſcitur, pro eo ꝗ cognoſcit, hac oĩone exponatur.

Cuius generis eſt illud, Num quod quis videt, id videt? columnam autem videt, videt igitur columna. Item illud, An quod tu ais eſſe, id tu ais eſſe? ais autem

tem lapidẽ eſſe,tu igitur lapidem eſſe tu ais. Et, liceat ne ſilentia loqui? ambiguum eſt enim, etiam ſilentia dicere, vt & eum qui dicit, & ea quæ dicuntur,tacere intelligamur. Sunt autem tria genera eorum, quæ ex homonymia & ambiguitate naſcuntur. Vnum,cum oratio vel verbum aliquod proprie multa ſignificat, vt aquila vel canis.alterum,cum ſoliti ſumus ita dicere. tertium quando coniuncta verba multa ſignificãt, ſeparata vnum: quale eſt,ſcire literas, vtrunque.n.& ſcire,& literæ, fortaſſe vnum aliquid per ſe ſignificat, coniuncta autem,plura,aut ipſas literas habere ſcientiam,aut alium habere literarũ ſcientiam. Ac homonymiæ quidem & ambiguitatis genera expoſita ſunt. Ex coniũctione autem hæ ſunt orationes, hoc modo, ſedentem ambulare poſſe & eum qui non ſcribat ſcribere. Neque enim idem ſignificat, ſi quis diſtinctione vtatur in proferendo, ꝙ ſi coniunctione, vt poſſe eum, qui ſedeat ambulare,& eum qui nõ ſcribat, ſcribere, idem, quod ſi quis cum adiunctione dicat, eum qui non ſcribat, ſcribere.Significabit enim,eius eam vim eſſe,vt cum nõ ſcribit,ſcribere queat.at ſi non adhibeat adiunctionem, eum poſſe tum cum non ſcribat,ſcribere. Et diſcere nunc literas: ſiquidem didicit quæ ſciebat.Et eum,qui vnum tãtummodo poſsit ferre multa ferre poſſe. Ex diſtinctione hoc modo,quinque ſunt tria & duo,& par numerus & impar.Et illud, Quod maius eſt,æquale eſſe, propterea tantum eſt & eo amplius. Non enim ſemper idem diſtincta, quod coniuncta eadem valet oratio. Cuius generis illa eſt, Ego te feci ſeruum exiſtentem liberum,Et illa,Quinquaginta virum centum heros liquit Achilles. Accẽtus autem ratio facit,vt in iis quę ſcripto non cõſtant, qui differunt non facile ſermonem habere poſsint, in iis,quæ ſcripto cõſtant,& in poematibus facilius poſſint.Quo in genere Homerum nonnulli corrigunt,& defendunt aduerſus eos, qui eum coargunt, quaſi ab-

ſurde

ſurde dixerit, Hoc ὀυ putreſcit imbre. Quod illi dum accentu diſſoluunt, & explicant, ὀυ acuto tono aiunt notatum. Et illud de Agamemnonis ſomnio ita expli cant, vt dicát non ipſum Iouem dixiſſe, ſe dare victoriam velle, ſed eum ſomnio id dediſſe mandatum. Ab accentu hæc naſcuntur omnia. Ex forma autem orationis eueniunt, cum non idem eodem modo exponitur. vt ſi quis virile nomé pro muliebri dicat, aut mu liebre pro virili, vel quod is interiectestũ pro altero, aut quantitaté pro qualitate, aut qualitaté pro quantitate, aut quod facit pro eo quod patitur, aut quod affectum ſit pro eo, quod facit, & ſi qua ſunt alia eiuſdem generis. Licet enim aliquid quod non eſt in iis quæ faciunt, ſic oratione explicare, vt ſi in iis, quæ faciunt eſſe. vt valere eadé orationis forma, qua ſecare & ędificare dicitur, cũ interim illud quale quid & affectum quodã modo, hoc aliquid facere declarat. Quod eodem modo de aliis iudicandum eſt.

CONCLVSIO.

Quinque ſunt termini, ad quos reſpondentes ducere conatur diſputantes: Redargutio, Falſum, Inopinabile, Solæciſmus, & Nugatio.

De locis Sophiſticis extra dictionem. *Cap.* IIII.

EX his quidem locis reprehenſiones eæ, quæ ex verbo exiſtunt, ducuntur. Rerum autem captioſa ſunt genera ſeptem. Vnum ex accidente, alterum, cum omnino aut non omnino, ſed quodammodo aut alicubi, aut aliquando, aut collatum cum aliquo dicitur, tertium, ex reprehenſionis ignoratione, quartum, à conſequentibus, quintum, ex eius, quod initio dictum eſt petitione, ſextum, cum pro cauſa id, quod non eſt cauſa, ponitur, ſeptimum, cum rogata plura pro vno proponuntur. Ac ex accidente quidem tum

captioſa eſt & fallax concluſio, cum aliquid eodem modo æque rei, atque accidenti volunt conuenire. Quando enim eidem rei multa accidũt, profecto non eſt neceſſe ea omnia & iis omnibus, quæ dicuntur, & ei de quo dicuntur, conuenire. Sic enim futura ſunt eadem omnia, vt ſophiſtæ contendunt. vt ſi Coriſcus ab homine diuerſus eſt, ipſe à ſe, quia homo eſt, diuerſus erit, aut, ſi Coriſcus alius eſt, alius Socrates, & Socrates homo eſt, Coriſcum ab homine diuerſum aiunt eſſe conceſſum, propterea quod accidit, vt is ſit homo, à quo ille dictus eſt eſſe diuerſus. Ex eo autem, quod hoc vel illud omnino dicitur, aut quodãmodo nõ proprie, tum captioſum naſcitur genus cõcludendi, cum id, quod in parte dicitur, omnino & in totum dictum eſſe ſumitur. vt ſi res, quæ nullæ ſunt, ſumantur non eſſe quia ſunt opinabiles. Neque enim idem valet eſſe quadã ex parte, quod eſſe omnino, aut ſi aliquid quod eſt non eſſe ſumatur, quod rerum, quę ſunt, aliqua vt homo non ſit. Neque enim non eſſe aliquid, idẽ quod nõ eſſe omnino efficit. Sed quia vicina ſunt & finitima hæc dicendi genera, eſſe aliqua ex parte, eſſe oĩno, & non eſſe aliqua ex parte, non eſſe omnino, neque inter ea multum intereſt, ob eam cauſam idem valere & efficere videntur. Similis eſt ratio illius generis ꝙ ex his duobus naſcitur, quodammodo & omnino. vt ſi Indus omnino niger cãdidis ſit dentibus, ex eoq; albus, non niger concludatur, & ſi vtrunque quodam modo conueniat, ex eo eidem contraria conueniret. Atque hoc quidem genus captioſi argumenti in nonnullis facile eſt perſpicere omnibus, vt ſi quis ſumpto eo, Æthiopẽ eſſe cãdidis dentibus, an albus ſit requirat, & abſoluta interrogatione, ſi hac ex parte ſit albus, illud eundem nigrum & non nigrum eſſe, diſputando effectum eſſe & concluſum putet. Sunt autem quædam, in quibus id obſcurum eſt frequenter, cuius generis ea ſunt omnia, in

quibus

quibus cum illud ipſum quodammodo & quadam ex parte dicitur, illud etiam omnino conſequẽs videtur. Itemq́; ea omnia, in quibus non eſt facile perſpicere, vtrum eorum recte dandum ſit, qualia ſunt ea omnia, quibus pari iure & æqualiter contraria conueniunt. Videtur enim aut vtrunque, aut certe neutrum dandum eſſe, dici omnino, vt ſi quid ex dimidia parte ſit album,& dimidij altera nigrum,id quæratur album ſit an nigrum. Ea autem captioſa argumenta,quæ ex eo oriuntur, quia quid ratiocinatio ſit, quid reprehenſio, nõ expoſitum ſit, ex prætermiſsione definitionis eueniunt. Eſt enim reprehenſio, oratio contraria vnius eiuſdemq́; non verbi, ſed rei:& verbi non ſynonymi, ſed eiuſdẽ, quæ quidẽ ex iis, quæ data ſunt & conceſſa: efficitur cõcluditurq́; neceſſario, non adiuncto eo ꝙ initio dictum eſt,quod eadem ex parte,& in eadem re, eodemq́; modo, & in eodem tempore dicatur. Eodemq́; modo falſum quid de aliquo dici poteſt.Sũt etiam quidam, qui alicuius eorum,quæ expoſita ſunt prætermiſsione videntur refellere,vt eandem rem duplam eſſe, & non duplã. duo.n.vnius eſſe dupla,trium non eſſe dupla,aut ſi eadẽ res eiuſdẽ dupla ſit,& nõ dupla,ſed non ex eadẽ parte:vt longitudine dupla ſit, latitudine autem non dupla. aut ſi eiuſdem rei ſit:& eadem ex parte, eodemq́; modo, ſed non eodem tempore, ita ſpeciem præ ſe ferunt reprehẽſionis. Quod quidem genus ad ea, quæ ex verbo exiſtunt, referri poteſt. Quæ autem ex ſumptione & repetitione eius, quod initio dictum eſt, eueniunt, totidem modis exiſtũt,quot poteſt repeti id quod initio dictũ eſt.Reprehendere autem in hoc genere videntur, propterea ꝙ quid idem ſit,quid alterum,non poſsit perſpici.Ex cõſequentibus captioſum genus reprehẽdẽdi ex eo naſcitur, quia retro viciſsim conſequens cõmeare putetur. Quando enim ſi hoc eſt, illud eſſe neceſſe eſt,putat ſi illud ſit, alterum etiam eſſe neceſſario. Ex quo

fallaciæ & captiones, quæ in opinione & ſenſu conſi-dunt,oriũtur.ſæpe enim fel eſſe mel exiſtimamus, q̃m flauus color mel ſequitur. Et quia ſi pluit, ſequitur vt terra madefiat vicißim ſi madefacta ſit, pluiſſe etiã putamus, quod non eſt neceſſe. In arte autem rhetorica argumenta, quæ per ſigna tractantur ſunt ex conſequentibus. Ad probandum enim aliquem adulterum, id quod conſequens eſt ſumunt, eum comptum eſſe, aut eũ noctu errantem videri. quæ quidem in multis reperiuntur, ea autem, quæ dicuntur, non item. Quod idem fit in iis artibus, quæ ad concludendum efficiendum quæ valent, Cuius generis eſt illa Melißi concluſio, Infinitam eſſe vniuerſitatem, aſſumpto illo, vniuerſitatis nullum eſſe ortum. ex eo enim, qđ non eſt, nihil gigni poſſe, quod autem ortum habuit, ex initio natum eſſe. Si igitur non eſt generata, initium nõ habet vniuerſitas. Ita infinita eſt & interminata. Quod certe non efficitur neceſſario. non enim ſi quicquid natum eſt, id initium habet, iccirco vicißim ſiquid initium habet, etiam natum eſt, ſicut nec ſi qui febre iactatur, calidus eſt, neceſſe eſt eum qui calidus eſt, febre iactari. Reprehenſio autem captioſa ex eo quod pro cauſa id quod cauſa non eſt, ponitur, tum exiſtit, cum id quod cauſa non eſt aſſumitur, quaſi ex illo reprehendendi naſcatur occaſio, qđ in ratiocinationibus contingit, iis quibus alij incommodo vrgentur, quoniam iis ipſis neceſſe eſt aliquid eorum, quæ poſita ſunt refellere. Si igitur in neceſſariis interrogationibus ante concluſionem enumeretur id quod efficitur, & concluditur, nec fieri poteſt, ex eo ſæpe naſci videbitur reprehenſio, vt ſi animus idem quod vita. Si enim interitui ortus eſt contrarius, etiam alicui interitui ortus aliquis contrarius erit, mors autem quidam eſt interitus, & contraria vitæ eſt, ortus igitur vita eſt, & viuere oriri. quod fieri non poteſt. Non igitur idem eſt animus quod vita. Ita

non

non effectum eſt, animum idem quod vitam eſſe (efficietur enim ac concludetur ex eo, id quod fieri non poteſt, etiam ſi quis neget animum idem eſſe quod vitam) ſed ſolum vitam morti,quæ eſt interitus,& interitui ortum eſſe contrarium. Argumenta igitur huius generis non ſunt illa quidem omnino infirma ad efficiendum aliquid, ſed ad id modo, quod poſitum eſt concludendum nihil valent: quod tamen genus latet plerunque eos ipſos qui interrogant. Atque ex conſequentibus,& ex eo quod pro cauſa id quod non eſt cauſa, ponitur, quæ argumenta captioſa ducerentur, expoſui ex eo autẽ quod multæ interrogationes pro vna habentur tum exiſtunt cum ignorantur multæ eſſe,& ad eas tanquam vna ſit ſemel reſpondemus. Ac nonnullas quidem interrogationes multas eſſe facile eſt cernere, neque reſpondendum eſſe. Cuius generis illa eſt, Sit ne terra mare, an cœlum? In quibuſdam difficilius eſt hoc perſpicere. Nam tãquam vna ſit,aut concedunt, propterea quod ad rogatum non reſpondent,aut coargui videntur. Quo ex genere illa eſt,An hic & ille homo eſt? Si quis igitur hunc & illum feriat hominem, non homines feriet. Item hæc,propoſitis multis quorum partim bona ſunt, partim non bona,ſint ne bona omnia, an non bona? Vtrumuis enim reſpondeat,vel reprehenſioni cauſam dabit, vel certe id,quod perſpicue falſum eſt,dicere videbitur. Dicere enim aliquid eorum quæ non ſunt in bonis,bonum eſſe, vel eorum quæ in bonis ſunt, non bonum falſum eſt. Interdum aſſumptis quibuſdam, vera erit reprehenſio, vt ſi quis det eadem ratione vnum multaque dici alba,nuda,& cæca. Si enim cæcum id eſt,quod nõ deſpicit, & cui natura aptus eſt aſpectus,etiam cæca erunt ea,quæ ſenſu oculorum caret, qui eis natura ſit aptus. Propoſitis igitur duobus,quorum vnũ videat, alterum non videat, vtrunq; aut deſpiciet, aut cæcum erit:quod fieri non poteſt.

CONCLVSIO.

Redargutio eſt oratio qua comeditur et admittitur iam negatum, vel negatur iam conceſſum.

Quaſcunque redargutiones ſophiſticas ad ignorantiam redargutionis reduci. Cap. V.

OMnes quidem ratiocinationes ac reprehenſiones, quæ proprie verę́q; non dicuntur, ſed has imitantur fallaciter:aut in has, quas expoſuimus formas reducendæ ſunt, aut certe omnes ad reprehenſionis ignorationem redigēdæ atque reuocandæ. Nam, vt hinc potiſsimum exordiar, omnia genera, quæ expoſui, ſub definitionem reprehēſionis concludi licet. Primum, ſi nihil valeant ad efficiendum aliquid, quod cum ex iis, quæ poſita ſunt, effici debeat cōcluſio, neceſſario etiam dici, non videri dici debent omnia. Deinde ex ſingulis etiā diffinitionis partibus id perſpici poteſt. Eorum enim captioſorum argumentorum, quæ in verbo ſpectantur, alia ex eo quod multis modis dicitur ducuntur, vt homonymia, vt ambiguum, vt ſimilis forma. Solēt enim hoc vel illud ſignificare omnia, adiunctio autem & diſtinctio & accentus, quod non ſit eadem oratio, aut nomen quod differat. Atqui vt res eadem, ſic eadem oratio & verbum debet eſſe, ſi futura ſit vera reprehenſio, aut rōcinatio. vt ſi hoc concludendum eſt, veſtem non eſſe tunicam, ſed veſtem. Quāquam enim id verum eſt, non tamen eſſe effectum, ſed præterea quæſtionem vnam, an idem declaret. opus eſt ponere ei, qui cauſam requirat. Quæ autem ex accidente ducuntur, definita ratiocinatione perſpici poſſunt, quādoquidem etiam reprehenſionis eadem debet eſſe definitio, niſi quod cōtrariæ orationis nomen, addendum eſt. Eſt enim reprehenſio, enunciationis, contrariæ concluſio. Quòd ſi ac-

ſi accidens non concluditur, non reprehenditur. non enim ſi his poſitis, illud effici neceſſe eſt, hoc autem album eſt, neceſſe eſt illud album eſſe concluſione. Nec ſi triãgulus duobus rectis pares habet angulos, ei autem accidit, vt forma ſit, aut primum, aut principium, efficitur vt forma, aut initium, aut primũ ſit. Non enim quia forma ſit, aut quia principium, aut primum, ſed quia triangulus neceſſaria fuit concluſio. Eadem eſt ratio cæterorum. Si igitur reprehẽſio quędam ratiocinatio eſt, nunquam certe reprehenſio valebit, quæ ex accidente ducẽ. quin etiam ex eo artifices ac docti ab inſciis coarguũtur, propterea quod ad doctos ratiocinationes ex accidente adhibent. At hi quoniam non poſſunt explicare, aut rogati concedũt, aut etiam ſi non dent, tamen ſe dediſſe putãt. Quę vero ex eo, quod ex parte & in totum dicitur, ſumuntur argumenta, intelligi poſſunt, quod non in eodem in quo affirmatio, etiam negatio dicitur. Cum enim rei, quæ quadam ex parte alba eſt, illa, quæ aliqua ex parte non eſt alba, & eius, quæ omnino eſt alba, illa, quæ omnino non eſt alba, negatio ſit, ſi quis det aliquid eſſe quadam ex parte albũ, & omnino id album, eſſe alter accipiat, eius profecto nulla erit reprehẽſio etiam ſi ignoratione naturæ reprehenſionis eſſe videatur. Facillime autem ex omnibus, quæ ſupra ſunt expoſita; ea, quæ ex reprehenſionis definitione ſumuntur, intelligi poſſunt. itaque hoc nomen habuerunt, Prætermiſſione enim verbi, aut orationis videntur, eſſe, quæ nõ vere dicuntur reprehenſiones. Quæ ſi in has partes diſtribuãtur, in omnibus hęc ipſa definitionis prætermiſſio communiter & promiſcue adhibenda erit. Ea etiam, quæ ex aſſumptione eius, quod initio dictum eſt, eueniunt, & quod id cauſa ponitur, quod non eſt cauſa, definitione reprehenſionis explicantur, præſertim cum ob eam cauſam, quia aliqua poſita ſunt, effici concluſio debeat. quod in iis quæ non ſunt cauſæ, non

contingit,& tum ſequi etiam debeat,cum id quod ini tio dictū eſt non enumeratur, quam vim non habent ea argumenta captioſa,quæ ſunt ex eius, quod initio dictum eſt,repetitione.Quæ autem ſunt ex conſequen tibus,accidenti quaſi partes ſubiiciuntur. Quod enim conſequens eſt id, efficitur & concluditur, ſed ab eo, quod concluditur differt,quod id,quod concluditur in vno ſolo intelligi licet, veluti quod flauum eſt, idem eſt quod mel, & quod album eſt, idem quod cygnus. At quod eſt ex conſequente, ſemper in pluribus cernitur.Quę enim res idem ſunt quod vna & eadem aliqua eſſe eaſdem æquū cenſemus.Ex quod conſequentis naſcitur reprehenſio, Nec vero id omni ex parte vere dicitur, vt ſi quid album ſit fortuito. nix enim & cygnus idem ſunt,quod albū niſi forte id in Meliſsi ar gumentatione perſpicitur,in qua ſumit & accipit natum eſſe idem valere,quod principium habere, aut pa ria fieri idem eſſe, quod eandem accipere magnitudinem. Nam quoniam quod natum eſt, principium habet iccirco id etiam quod initium habet vult natum fuiſſe, quaſi hæc duo idem declarent, propterea quod initium habeat & quod natum eſt,& quod finitum ac terminatum, Quod idē in iis,quę paria fiunt & æqualia,contingit.Si ea, quæ vnam & eandem magnitudinem ſumunt,paria ſunt ea etiam,quæ paria fiunt,eandem accipiunt magnitudinē.ita ſumit id,quod eſt con ſequens. Quando igitur reprehenſio ea, quæ eſt ex concluſione in reprehenſionis ignoratione conſiſtit, profecto etiam ea,quę eſt ex conſequentibus.ſed hoc genus alias tractabimus accuratius. Reprehenſiones autem quæ ex eo oriuntur, quod ex multis vna fit interrogatio,ob eam cauſam eueniunt, quod vim naturamq; propoſitionis nō explicamus,aut patimur.Propoſitio enim vnum de vno enūciat. quoniam vnius ſo lius rei & omnino rei vna definitio eſt, vt hominis & vnius ſolius hominis,cæterarumque rerum omnium:

Quod

Quod ſi vna ſola propoſitio vnum de vno dicit, omnino etiam propoſitio erit quæ ex hoc genere eſt interrogatio, cumque ex propoſitionibus ratiocinatio conſtet, reprehenſio autem ſit ratiocinatio, reprehenſio etiam ex propoſitionibus erit. Si igitur vnum aliquid de vno enunciat pronunciatio, certe ex ignoratione reprehēſionis hæc quoque, quam tractamus, reprehenſio naſcatur neceſſe eſt: quippe cum ea, quæ nō vere dicitur propoſitionis ſpeciem prę ſe ferre videatur. Quod ſi quis det reſponſum, quaſi vna ſit interrogatio, reprehenſioni vere locus relinquetur, ſin ſecus, at dediſſe videtur falſa erit reprehenſio. Quare hoc quidem confectum eſt, omnia hęc genera in reprehenſionis ignorationem cadere ac referri, ita tamē, vt ea, quæ in oratione & verbis cernuntur, ob eam cauſam referantur, quod ꝯtrariæ enunciationis & repugnantiæ ſpecies quædam in eis exiſtat, quod reprehenſionis eſt propriū, cętera ex rōcinationes definitione.

CONCLVSIO.

Vnius rei ſimpliciter vna eſt definitio.

Deceptionum ac ſophiſticarum captionum cauſæ. Cap. VI.

Captioſa autem ſunt & fallacia ea, quę ex homonymia & ambiguo eueniunt, tum denique cum diſtinguere non poſſumus id quod multis modis dicitur. quorundam enim non eſt facilis diſtinctio & explicatio, cuius generis ſunt, vnū id quod eſt, & idē. Quæ autem ex coniunctione & diſtinctione ducuntur, ea captioſa ſunt, propterea ꝙ nihil intereſſe putatur inter coniunctam & diſtinctam verbis orationem. Quod in plurimis cernere licet. Similis eſt eorum ratio, quę ex tonis oriuntur. neque enim aliud contenta aut remiſſa oratio declarare in vno videtur, niſi qđ in pluribus. quæ vero ex forma dicendi exiſtunt, ca-

ptioſa ſunt,propter ſimilitudinem orationis. Difficile eſt enim quę eodem modo,quæ alio dicantur,explicare: quandoquidem is demũ proxime ad veri cognitionem accedit,qui hoc ipſum pręſtare poteſt.Idemq; annuere & nutu indicare ſolet, quod in vno dicitur, id omne nos aliquid eſſe exiſtimare,& ꝓ vno accipere ſolere,quod vnum & naturam ſingulæ res, & id quod eſt ſequantur maxime. Quocirca in his, quæ ex verbis exiſtunt,hoc genus ponendum eſt.Primum,quod ſæpius aut facilius falli capiq; ſolent ij, qui inter ſe, quam qui per ſe ac ſoli diſputant,aut rem aliquam exquirunt & conſiderant. Quæ enim cum alio inſtituitur diſputatio & conſideratio in oratione, ea autem, quam ſecũ & per ſe quiſque meditatur, in ipſa potius re cernitur.Deinde tum denique falli ſolēt ij qui ipſi per ſe de re aliqua exquirunt, cum tractationem & inſtitutum ad argumentationem traducũt. Tum autem ſimilitudine & ſpecie veri fallimur. ſimilitudo autem ex verbo naſcitur.Quæ autē ſunt ex accidente,propterea fallaces ſunt concluſiones,quia quid idem ſit,quid aliud,quid vnum quid multa, diiudicare nō poſſumus. neque quibus verbis quæ de aliquo dicantur nec cui rei hęc omnia conueniant.Quod eodem modo de iis, quæ ſunt ex conſequentibus iudicandum eſt. conſequens enim pars accidentis eſt.Iam vero in multis hoc perſpicitur,enunciaturq; hoc modo,Si hæc res ab illa non diuellitur, nec altera ab altera. Quæ autem prætermisſione definitionis, quæq; illis duobus, dici aliqua ex parte & omnino, eueniunt, captioſę ſunt quod aut nulla, aut parua eorum videtur diſtinctio. Quaſi enim nihil efficiat illud quadam ex parte, aut omnino,aut quodam modo, aut nunc,ita omnino concedimus. Similis eſt ratio earum, quæ id aſſumunt, quod initio dictum eſt,& quæ non habent vim efficiēdi:quęque plures interrogationes pro vna faciunt.Error enim in his omnibus verſatur, ꝙ parua diſtinctio videatur.

videatur. Neque enim in his ſubtiliter & accurate, ꝓpter eam, quam dixi, cauſam, propoſitionis ratiocinationisq; definitionem exquirimus.

CONCLVSIONES.

Quæ cum alio inſtituitur diſputatio in oratione, quæ vero ſecum quiſque meditatur, in ipſa re cernitur.

Sæpius falli capiq; ſolent hi, qui inter ſe, quàm qui per ſe ac ſoli his diſputant.

Ex quibus nam locis captiones falſi ſint. Cap. VII.

QVoniam autem quot cauſæ concluſiones efficiant, eas, quæ non vere dicuntur, ſed earum præ ſe ferunt ſpeciem, tenemus: tenemus etiam cauſas fallacium & concluſionum & reprehenſionum. Apello autem fallacem & ſophiſtarum propriam concluſionem & reprehenſionem, non ſolum concluſionem ac reprehenſionem, quæ non proprie, veræque dicitur, ſpeciesque eſt modo & ſimulatio veræ, ſed eam etiam, quæ vera eſt, ſed ei rei, de qua agitur, accommodata eſt fallaciter. Quo ex genere ſunt eæ, quibus ignari non in eo quod agitur redarguuntur, & docentur, quod rationis tentandi eſt proprium. Eſt autem ratio tentandi pars dialecticæ: quapropter imperitiam eius qui dat conceditque argumentum, falſum concludi poteſt. at vero ſophiſtæ, et ſi ratiocinationibus ſuis repugnantia concludunt, tamen, ſi fortæ alij qui contra diſputant, ignorent, minus ea exponunt, quibus argumentationibus etiam doctis & peritis tenebras offundunt. Atque eas nobis eſſe cognitas, hac etiam via & ratione intelligi licet. Nam quibus de cauſis auditores putant aliqua, quaſi rogata ſint, conclu-

ſa eſſe

ſa eſſe & effecta, eædem cauſæ ei etiam, qui contrà
diſputat concluſionis videbuntur, ita hæc ipſa vel om
nia, vel quædam cauſæ ſunt, cur falſæ ſint concluſio-
nes. Cui.n.qō poſitã non eſt, & ſe dediſſe & ꝓceſsiſſe
concluſionem putat, is ſi interrogatus eſſet, dediſſet,
niſi quod in quibuſdam fere fit, vt ſimul & ante id,
quod deeſt interrogemus, & falſum iudicemus. Quo
ex genere ſunt eæ, quæ in verbo & ſolœciſmo ver-
ſantur. Quod ſi falſæ concluſiones contrariæ ora-
tionis & repugnantiæ, ex reprehenſione quæ ſimula-
ta fictaque eſt, exiſtunt, certe à totidem cauſis con-
cluſiones falſi efficientur, quot habet fallax repre-
ſio. Fallax autem partes habet veræ. vniuſcuiuſque
enim prætermiſsione exiſtet reprehenſio, vt ex eo,
quod non efficitur oratione & argumentatione, exi-
ſtit argumentatio ea, quæ incommodo vrget, & ea
quæ ex duabus vnam interrogationem facit ex pro-
poſitione, & ea, quæ ex accidente & conſequenti- 1
bus, quæ pars eſt eius, ſumitur ex eo, quod per ſe &
vi ſua conuenit, itemque ea quæ non in re, ſed in
nomine verſatur. præterea ex aliqua parte, aut ex eo
omnibus his reprehenſiones videntur eæ, quæ omni-
no & totum dicunt, contrariam orationem, aut ex
eadem parte, & cum eadem re collatum & eodem
modo. ea etiam, quæ ex eius, quod initio dictum eſt,
aſſumptione exiſtit, propter eius totius, quod initio
conceſſum eſt, enumerationem vitioſa eſt. Quapro-
pter quæ ſint falſarum concluſionum cauſę, intelli-
gemus. nam & plures non poſſunt eſſe, & eę, quas
expoſui erunt omnium: Sophiſtarum autem reprehen
ſio non oĩno reprehenſio eſt, ſed contra aliquem tan-
tũmodo, quod eodem modo de concluſione iudican-
dum eſt. Ac ſi non ſumant eam, quæ ex homonymia
euenit, vnum declarare aliquod verbum: & eam, quę
ex ſimili forma eſt, hoc vel illud ſolũ, itemq; cętera: eę
profecto nec reprehenſiones, nec ratiocinationes
omnino,

omnino, aut contra eum, qui interrogatur valebunt. Sin ſumant, contra eum, qui rogatur valebunt omninò non valebunt: quandoquidem ſumpſerunt, quod vnum declarat, ſed quod videtur, idque huic ipſi vnum aliquid declarare.

CONCLVSIO.

Sophiſtæ, & ſi rationibus ſuis repugnantia concludant, tamen ſi forte alii, contra diſputantes ignorent, minus ea exponunt, quibus etiam doctis & peritis tenebras offundunt.

De veris ac falſis redargutionibus. Cap. VIII.

QVod autem cauſas ſibi proponant in reprehendendo, ij, qui vere reprehendunt, non eſt quod ſine rerum omnium, quæ ſunt, ſcientia ſuſtinere & explicare conemur. Hoc autem non vnius artis eſt, quandoquidem incertus & infinitus ſcientiarum numerus eſt. ex quo fit, vt etiam demonſtrationum. Sunt etiam veræ reprehenſiones. Quæ enim monſtrari, ac neceſſaria ratione concludi poſſunt, ea omnia etiam refellere ac reprehendere licet, ſi veri contrariam orationem ponas, vt ſi quis diametron menſura definiri ponat, neceſſaria ratione reprehendendi poteſt eam non poſſe. Ita rerum omnium cognitionem teneat oportebit, præſertim cum reprehenſiones quædam ex geometriæ, aliæ ex medicinæ, nonnullæ cæterarum artium ex initiis, earumque concluſionibus exiſtant. Quin etiam falſæ reprehenſiones infinitæ, incertæque ſunt. Sua enim ex quaque arte vitioſa efficitur concluſio, vt ex Geometria geometrica, ex medicina medicinæ. Cum autem ex arte dico, ex illius initiis dico. Ex quo perſpicuum eſt, non omnium reprehẽſionum, ſed earum modo, quæ ex dialectica petuntur, eſſe ſumendos & explicandos

locos: quippe qui ad omnem artem & facultatem pertineant. Ac eam quidem reprehenſionem, quæ cuiuſque artis propria eſt, artificis eſt tenere & cognoſſe, ſiue vere non dicatur, & tamen eius ſpeciem præ ſe ferat: ſiue vera ſit, & quamobrem: eam autem, quæ ex communibus progreditur, neque vlli certę arti ſubiicitur, Dialectici. Si enim ex quibus conſtent ratiocinationes probabiles quacunque de re ſint teneamus, ex quibus etiam reprehenſiones proficiſcantur, tenebimus. Eſt enim reprehenſio, repugnantiæ contrarięque orationis concluſio: ita reprehenſio eſt vna aut duę ratiocinationes contrarię enunciationis. Tenemus ergo, ex quibus omnes eiuſmodi exiſtant. Quòd ſi tenemus, etiam explicationes tenemus. Eis enim reſiſtere, id demum eas explicare eſt. Dictum etiam eſt, ex quibus eueniant reprehenſiones, quæ apparent & videntur, non cuiuis, ſed certis quibuſdam. Infinitæ enim erunt, ſi quis quibus de cauſis quibuſcunque videantur, animaduertat. Ergo illud quidem perſpicuum eſt, Dialectici eſſe poſſe explicare, quibus de cauſis ex cõmunibus ſi progrediatur, vera reprehenſio vel ſimulata & ficta, vel dialectica, vel quæ dialecticam fallaciter imitatur, vel quæ tentandi & experiundi ſtudio adhibetur, exiſtat.

CONCLVSIO.

Scientiarum & demonſtrationum incertus eſt numerus.

Non recte deduci ad intellectum & nomen ipſas orationes. Cap. IX.

NEque vero captionum ea eſt diſsimilitudo ac diſtinctio, quam aiunt quidam eſſe, alias verborum eſſe, alias ſentẽtiarum. Exiſtimare enim cap tio-

captiones quaſdam in verbis, alias in ſententiis conſiſtere, non eaſdem eſſe, amentia eſt. Quid eſt enim, non mentem & ſententiam ſpectare, niſi cum non vtitur is qui interrogare ſe putat, nomine, ad id ad quod is qui rogatus eſt, cõceſsit? Atqui hoc ipſum eſt etiam contra nomen diſputare. Ad mentem autem & ſentẽtiam dirigere diſputationem eſt, cum ad id adhibuit nomen, ad quod retulit intelligentiam & mentem is, qui reſpondet. Quod ſi quis nomen, quod multa ſignificat, vnum declarare putet, & is, qui interrogat, & is, qui contra diſputat, veluti id, quod eſt, & vnum, certe multa ſignificant. Verum & is, qui reſpondet, & Zeno ponens quæſtionem, vnumque putans eſſe id, quod eſt, interrogauit, eſtque illa concluſio, vnum eſſe omnia: is ad nomen, vel ad mentem eius, qui rogatus eſt, omnem diriget diſputationem. At ſi quis plura ſignificare arbitretur, profecto non illius ſpectauit ſententiam. primum enim hæc ipſa duo, de verbis & ſententia controuerſiam eſſe, in ijs poſita ſunt captionibus, quæ multa declarant. Deinde in alterutro eorum, qui diſputant. Neque enim in oratione poſitum eſt, ad mentem & ſententiam conferre diſputationem: ſed in eo, vt is, qui reſpondet, ad ea, quæ dedit, quodam modo ſit affectus. tum vero ad nomen dirigi hæ omnes poſſunt, quoniam nomen hoc loco eſt, non ſententiam ſpectare. ſi enim non omnes ſint, certe aliæ erunt, quæ nec ad nomen, nec ad ſententiam conferentur. Hi autem omnes ita diſtribuunt, vt alias ad nomen, alias ad mentem ſententiamque referant, alias non item. atqui ex ratiocinationibus, quæ ex iis conſtant, quæ ambigua ſunt, quædam verborum ſunt ratiocinationes & captiones. abſurdum eſt enim, non omnes, quæ verborum ſunt, dicere ad nomẽ pertinere. Atqui ſunt captiones quædam non ex eo quod is qui reſpondet, ad eas quodãmodo affectus eſt; ſed quod ipſa argumentatio in-

tatio interrogationem complectitur eiuſmodi, quæ multa declaret. Omninoque perabſurdum eſt de reprehenſione ante quam de ratiocinatione diſputare. Cúm enim reprehenſio repugnantiæ ſit ratiocinatio, fit vt de ratiocinatione prius quam de refutatione diſſerendum ſit neceſſario. Eſt enim reprehenſio talis, ficta & ſimulata concluſio repugnantiæ. Itaque vel in concluſione vitium eſt, vel in contraria enunciatione (addenda eſt enim contraria oratio) vel in vtraque. Eſt autem huius captionis, ſilentia loqui, in contraria oratione, non in concluſione: illius vero, quæ non habet quis ea dabit, in vtraque illius. Homeri poema formam & figuram propter circum; in concluſione. Quæ autem ratiocinatio in neutro verſatur, ea demum vera eſt. Sed vnde fluxit, eo ſe referat oratio. Illud igitur quæro, eæ ratiocinationes & captiones quę in matematicorum diſciplinis verſantur; num ad ſententiarum captiones referantur? certe non. Illud etiam requiro, ſi cui triangulus multa ſignificare videatur, atque is dederit eum duos angulos pars habere; non quá ex parte hanc figuram concludit, alter duos angulos rectos habere, num ad ſententiam alterius hic argumentationem direxerit: certe non. Iam ſi nomen multa ſignificet, vnuſq; neque intelligat, neque putet, qui alter contra eius ſententiam diſputauit? aut quo tandem pacto ponēda quæſtio eſt, niſi diuiſionem adhibendo, ſi quis roget, liceatne ſilentia loqui, nec ne? aut liceatne hoc modo, non illo? certe. Quod ſi quis non det vlla ex parte, alter autem concludat, nonne ex ſententia & mente eius effecit concluſionem? Atqui videtur hæc captio in iis eſſe, quæ in nomine conſiſtunt. Non igitur aliquod genus eſt captionum, ad ſententiam diſputationem dirigere, ſed aliæ ad nomen diriguntur, neque omnes eius generis, nec veræ reprehenſiones, neq; eæ, quæ veras fallaciter imitanť. Sunt.n. fucatæ & ſimulatæ reprehēſiones in is etiam,

quæ

quæ non ſunt verborum, ex quo ſunt genere accidentis, & aliorum. Quod ſi quis putet diſtinctione hac opus eſſe, dico ſilentia loqui, alia hoc modo, alia illo modo, hoc certe quidem primum vitioſum eſt, putare. Interdum enim rogatum non dicitur multis modis. Fieri autem non poteſt, vt quis diſtinguat, quod diſtinguendum non putet. deinde vitioſum eſt & abſurdum aliquid docere: quandoquidem planum facturus eſt quæ ſit vis vocabuli ei, qui nec attendat, neque ſciat, neque exiſtimet id aliam vim habere. Præterea id etiam in ijs, quæ non duobus modis dicuntur, quid prohibet contingere? veluti, ſintne in quatuor vnitates pares duabus? Sunt autem duo hæc hoc modo in quatuor, illa illo modo. Et ſit ne contrariorum eadem ars, necne? Sunt autem contraria alia ignorata, alia cognita: ex quo fit, vt qui hoc faciundum exiſtimat, aliud eſſe docere, aliud diſputare, ignorare videatur. Illud etiam, eum qui doceat non rogare oportere, ſed perſpicuum & planum facere, eum autem quid diſputet rogare.

CONCLVSIONES.

Exiſtimare ex captionibus nonnullas in verbis, nonnullas autem in ſententiis conſiſtere & non eaſdem eſſe amentia eſt.

Ad mentem & ſententiam dirigere diſputationem eſt, cum ad id adhibuit nomen ad quod mentem retulit reſpondens.

De tentatiua interrogatione: & quid differat, contentioſus à Sophiſtico. Cap. X.

POſtremo, poſtulare vt affirmes, aut neges, non eſt eius, qui rem demonſtrat, ſed eius, qui periculum facit. Ratio enim experiundi quædam pars Dialecticæ eſt. Itaque in rebus omnibus verſatur,

proponitque ſibi non doctum & peritum, ſed ignarum & imperitum, eumque, qui rerum ſibi ſcientiam non eſſe ſimulat. Atque is demum Dialecticus eſt, qui ex re, de qua agitur, ea ſpectat, quæ ſunt omnium artium communia. qui autem hoc fallaciter facit, ſophiſtes. Atque etiam ratiocinatio vincendi ſtudio comparata & fallax vna eſt, quæ ea videtur concludere, in quibus dialectica periculum facit, etiam ſi vera ſit concluſio. Cauſam enim ne cognoſcamus, nobis inſidias parat. Eæ etiam captioſæ & fallaces concluſiones, quæ non ex ijs progrediuntur, quæ cuiuſque artis ſunt, ex arte proficiſci videntur. nam vitioſæ deſcribendi rationes non ſunt in iis, quæ fallendi ſtudio adhibentur: quandoquidem ex iis, quæ arti ſubiecta ſunt, captiones progrediuntur. Nec ſi qua vitioſæ deſcribendi ratio in vera verſatur: qualis eſt Hippocratis, cuius quadratum lunulis conficiebatur, ſed, ſi vt Bryſo, circulum in quadrati formam redigebat ſic, circuli quadrati figuram efficiat: certe quia non accommodate ad rem ob eam cauſam fictus eſt ſimulatusque non verus, itaque in his, vel illis rebus verſatur ratiocinatio, & ſi ratiocinatio eſt, tamen ſimulata & ficta eſt oratio. Cum enim ad rem accommodata videatur, fit, vt fallax ſit & iniqua. Vt enim ea, quæ in cauſis forenſibus verſatur iniuſtitia, ſpeciem quandam præ ſe fert iuſtitiæ, eſtque iniuſta quædam pugna, ſic contraria oratio, iniqua pugna eſt: ad liteſq; ſpectat. Quemadmodum enim illic omnes, qui ſibi victoriam proponunt: ſic hic hi, qui pugnaces ſunt, tentant experiunturque omnia. Ac ij quidem, qui vincendi ſtudio eos ſe præſtant, homines litigioſi & amantes litium videntur: qui autem oſtentationis, aut quæſtus cauſa ſophiſte. Eſt enim ſophiſtice, vt diximus, quædam ratio quærendi opes ſimulatione ſapientiæ. Itaque ſtudio eſt illis concluſio, quæ neceſſariam fal-

laciter

laciter imitetur. Suntque orationum earundem aman tes, & ij, qui vincendi ſtudio diſputant, & ſophiſtæ, ſed non eundem ſibi finem proponunt. Eademque oratio litigioſa & fallax eſt, ſed non eadem ex parte. ſed quia victoriæ ſpeciem ſequatur, litigioſa: quia ſapientiæ fallax nominatur. Eſt enim ſophiſticæ, quædam fucata ſimulataque ſapientia, non vera. Qui autem certandi ſtudio diſputat, id eſt quodammodo ad dialecticum, quod is, qui vitioſe deſcribit, ad Geometram. ex eiſdem enim, ex quibus dialectica; fallacem concluſionem efficiunt. quemadmodum is, qui vitioſe deſcribit. ex iiſdem ex quibus Geometra.

Sed hic non certandi ſtudium ſequi dicitur, quod ex principiis concluſionibusque artis vitioſæ deſcribit, ille ex is, quæ dialecticæ tributa ſunt. Ac illud quidem dubium non eſt, quin is qui certandi ſtudio diſputat, in aliis diſciplinis verſetur: vt quadratum quod lunulis efficitur, non eſt litigioſum, Bryſonis litigioſum eſt. Atque illud non ad alias artes transferri licet, niſi ad geometriam, quod ex propriis initiis efficiatur: hoc ad multos licet, qui quid in quaque arte effici poſsit, quid non poſsit non intelligũt. Apte enim transferetur, aut quemadmodum Antiphon quadratum efficere ſolebat, aut ſi quis neget ad valetudinem rectius & ſalubrius eſſe, à cœna deambulare, Zenonis ratione ductus: ea quoniam late patet, nõ eſt medicinæ. Ac ſi non oĩ ex parte eandẽ habet rationem is qui pugnaciter diſputat, ad dialecticum, quam is qui vitioſe deſcribit, ad geometriam, nunquam is qui pugnaciter diſputat in illis verſaretur.

CONCLVSIONES.

Experiendi diſciplina eſt pars dialectica.
Dialectici eſt quæ in omnibus communia ſunt ſpeculari.

Sophiſtica eſt quædam ratio quærendi opes ſimulatione ſapientiæ.

Qui vincendi ſtudio contendunt litigioſi & litium amatores videntur, Qui quæſtus vero gratia, Sophiſtæ.

Non eſſe determinati generis orationes dialecticorum ac tentatiuorum. Cap. XI.

NVnc dialectico ad differendum non eſt vllum certum genus propoſitum, neque ad demonſtrandum & concludendum: neque vero talis eſt qualis theologus. Neque enim poſita ſunt in vno certo genere omnia, nec ſi ſint, iiſdem poſsint initiis naturæ & res quæ ſunt ſubiici. Itaque ars, nulla earum, quæ certam quandam naturam demonſtrant, interrogare ſolet, propterea quod non licet alterutram partem ratiocinationis, concedere, & quod ex vtraque parte non efficitur concluſio. at dialectica interrogat. Quod ſi demonſtret, ſi minus de omnibus, at certe de perſpicuis, & ſuis initiis nunquam quæſtionem ponit. Si enim ea minus det & concedat, iam quæ ad reſiſtendum proferat, non habebit. Quæ quidem & ratio tentandi eædem ſunt. Neq; enim ratio tentandi talis eſt, qualis Geometram, ſed eiuſmodi, qua etiam inſcius præditus eſſe poſsit. Poteſt enim etiam is qui rem ignorat, ex inſcio periculum facere, ſi quidem dat & concedit, non ex ijs quæ nouit, neque ex propriis, ſed ex conſequentibus ea omnia, quæ eiuſmodi ſunt, vt eum qui ea teneat, nihil prohibeat, artis eſſe expertem & ignarum: eum autem qui neſciat, neceſſe ſit ignorare. Ita fit vt ratio tentandi nullius ſit certi generis ſcientia. Itaque omnibus in artibus verſatur. Omnibus enim artibus communes quidam loci propoſiti ſunt. Quocirca omnes etiam idiotæ & ignari differendi tentandique ratione quodam-

modo

modo vtuntur, quoniam eſt quatenus omnes defendere ac refellere conantur. Atqui hæc ipſa late patent, quæ tamen ipſi tenent, etiam ſi de iis ſine arte dicere videantur. Refutant ergo omnes ꝙ ea tenent ſine arte, quę arte & ratione tractat dialectica: & qui arte diſſerendi valet ad faciendum periculum, dialecticus. Quando autem hæc multa ſunt, & in rebus omnibus verſantur, nec ſunt eiuſmodi, vt intra certam quandam naturam genuſque conſiſtant, ſed quaſi negationes infinita ſunt: alia autem eam vim non habent, ſed propria ſunt artium ſingularum: licet & illis inſtructum periculum facere in omnibus, & ex ipſis artem quandam efficere, quæ non eandem vim, quam eæ artes quæ demonſtrant, habebit. Quapropter is qui certandi ſtudio diſputat non eandem vim continet omnino, quam is, qui vitioſo genere deſcribendi & componendi vtitur, propterea quod non ex certis cuiuſdam generis initiis capit ignaros, ac decipit, ſed certandi ſtudio in omnis generis diſputatione verſatur. Sunt igitur hæc fallacium reprehenſionum genera. Dialectico autem eſſe hæc propoſita, eumque hæc præſtare poſſe. hinc facile perſpici poteſt, quod viæ & rationi, quæ in propoſitionibus verſatur, hæc omnis propoſita tractatio eſt. Ac de fictis quidem & ſimulatis reprehenſionibus diximus.

CONCLVSIO.

Dialectici munus eſt de omnibus interrogare.

Loci communes interrogantibus ad falſum, vel inopinabile. Cap. XII.

EA autem pars, in qua falſum aliquid oſtendere, & ad ea quæ contraria ſunt opinionibus omnium compellere inſtituunt ſophiſtæ: (eſt enim

hæc pars altera inſtituti ſophiſtarum) primum ex quodam interrogandi genere naſcitur maxime. Interrogatio enim nulla certa propoſita conſtitutaque re, de qua agatur ad hæc exquirenda & indaganda valet. Qui enim temere loquuntur, fere errant vehementius. Temere autem dicunt tum, cum nullum certum genus propoſitum eſt, de quo diſputetur. Multas etiam quæſtiones ponere, etiam ſi certum conſtitũq; ſit id, de quo diſputet, & poſtulare, vt quæ alteri videãtur, dicat, id certe ad cõpellẽdum eum ad ea, quæ ſunt contraria opinioni oium, & falſa, magnam copiam argumentorum ſuppeditat. Quòd ſi is, qui rogatur aliquid horum concedat, aut inficietur, vtile eſt eò loci eum impellere, vbi magna ſuppetet argumentorum copia. Sed hoc tempore rarius, quam ſuperioribus, locus his captionibus datur, propterea quod ſtatim quærunt, quid hoc ad rem, de qua agatur pertineat. Hoc autem ad eliciendum aliquid, quod aut falſum ſit, aut ſententiis omnium repugnet, plurimum valet, nullum ſtatim propoſitum in quæſtionem vocare, ſed profiteri, ſe diſcendi cauſa quærere. dabit enim hæc ratio argumento locum. Ad falſum autem demonſtrandum proprius locus eſt ſophiſtarum, ad ea eum, qui contra diſputet compellere, in quibus magna argumentorum copia ſuppetet. Quod, vt ſupra docui, & recte & vitioſe facere licebit. Rurſus vt cogamus alterum aliquid cõcedere, quod ſit cõtra opinionem omnium, cuius ſit generis aut ſectæ is, qui contra diſputat, videndum eſt. Deinde interrogare par eſt, de eo quod contra opinionem multorum iſti eſſe fateantur. Sunt enim cuiuſque eorum opiniones in quo multum valet in propoſitionem diſtribuiſſe, & ſeligiſſe propoſita ſingulorum. Explicatio autem horum locorum apta illa fertur, exponere id quod contra opinionem eſt omnium, non ex oratione

tione effici. Quod ſemper ei propoſitum eſt, qui certandi ſtudio diſputat. Idem concludi poteſt ex volun tatibus hominum, & perſpicuis opinionibus. Non enim eadem volunt & loquuntur homines, ſed cum oratione honeſtiſsima vtuntur, tum ea quæ vtilitatis ſpeciem præ ſe ferunt, ſequuntur. velut mori per decus, magis quàm iucunde viuere aiunt oportere, & iuſte & integre vitam per inopiã agere melius, quam in opum abundantia turpiter. at contraria ſequuntur. Ac is quidem qui in reſpondendo voluntates ſequetur, ad certas & clarás opiniones reuocandus erit, is autem qui has ipſas, ad incertas & obſcuras. vtroque enim modo ea quę ſententiis omnium repugnant, dicat neceſſe eſt, quoniã vel de perſpicuis. vel de obſcuris & incertis opinionibus loquētur contraria. Plurimum autem valet ad exprimendum aliquid quod ſit contra opinionem omniũ. Id quod Callicies in Gorgia commemorat. Atque etiam veteres omnes, ex eo quòd naturæ & quod legi conſentaneũ eſt, id effici putabant. Naturam enim le gi repugnare, & iuſtitiam lege honeſtam eſſe, natura non eſſe. Debet igitur ei, qui naturæ conſentaneum aliquid dixerit, lex opponi & natura ei, qui legem proferet. Vtroque enim modo aliquid dicēt admirabile, & quod ſen tentiis omnium repugnet. Hi autem verum quod naturæ congruit ſequębantur, quod autem legi, id multitudini probatur. Perſpicuum eſt igitur etiam illos, quemadmodum etiam huius ætatis homines, conatos eſſe, vel refellere eos, qui contra diſputabant vel coegiſſe, vt aliquid quod eſſe contra omnium opinionem concederent. Sunt autem interrogationes quædam, ad quas, ſi in alterutram partem reſpondetur admirabile quiddam exiſtet, contraque opiniones. vt ſit ne parendum ſapientibus, an parenti? Et ſint ne ea, quæ vtilia ſunt, facienda, an quę iuſta? Et, accipere

iniuriam præſtat, an facere? Compellendus autem is, qui contra diſputat, ad ea, de quibus ſapientes à multitudine diſſentiunt, ita tamen, vt ſi quid dicat de ſententia ſapientum, ad vulgi opinionē. ſin quod vulgus probet, ad ſapientum ſententias opinionesq́ue reuocetur. Aiunt enim hi, beatum iuſtum eſſe neceſſario, multitudini autem non probatur, regem non eſſe beatum. Compellere autem ad ea, quæ hoc modo non probātur, idem valet atque efficit quod ad legis & naturæ repugnantiam reuocare. Nam & lex vulgi eſt opinio, & ad naturam ac verum orationem ſuam ſapientes dirigunt. Ac ea quidem quæ opinionibus repugnant, ex his locis petenda ſunt.

CONCLVSIONES.

Qui temere loquuntur vehementius errant.

Iuſte viuere in inopia melius eſt quàm in opibus & diuitiis turpiter viuere.

Lex vulgi opinio eſt, & ad naturam ac verum orationem ſuam ſapientes dirigunt.

De Nugationis & Solæciſmi locis. *Cap.* XIII.

NVnc ſequitur, vt quomodo nugari cogant ſophiſtæ diſſeramus. Ac quid appellemus nugari iam iam diximus. Omnes autem hæ argumentationes hoc ita efficere volunt, ſi verbum dicas, an orationem nihil intereſt. Duplum autem, & duplum ſimpli idem valent. Si igitur eſt ſimpli duplum, erit ſimpli ſimpli duplum. Rurſus, ſi pro duplum duplum, ſimpli ponat, ter dicentur, erit ſimpli ſimpli ſimpli duplum. Et ſit ne cupiditas voluptatis? Hoc autem eſt appetitio voluptatis. Eſt igitur appetitio cupiditas volupta-

voluptatis voluptatis. Sunt autem eius generis captiones in ijs, quæ cum aliquo conferuntur, quorum non ſolum genera, ſed ipſa etiam cum aliquo conferuntur, & ad vnum, idemque referuntur, vt cupiditas alicuius cupiditas, appetitio alicuius appetitio, & duplum alicuius duplum, & ſimpli duplum dicitur. Itemque in iis, quæ in genere eorum, quæ cum aliquo conferuntur, non numerantur, & de natura alicuius dicuntur, cum interim eorum definitio naturam eis ſubiectam complectatur, & vno nomine in iis quorum habitus, & affectiones, & ſiquid ſimile per ſe de ſubiectis naturis dicuntur. Vt impar numerus eſt qui medium habet: eſt autem numerus impar: eſt igitur numerus, numerus, qui medium habet. Et ſi ſimitas naris eſt cōcauitas, eſt autem etiam naris ſima, eſt igitur naris naris concaua. Sophiſtæ autem videntur cogere nugari, nec cogunt interdum; propterea quòd non ante quærunt, vtrum (exempli cauſa) duplum aliquid, an nihil per ſe dictum ſignificet, & ſi quid ſignificet, idem ne, an aliud. ſed continuo concluſionem efficiunt, quæ ſequi videtur, quod nomen ſolum idem quod oratio valere & declarare videatur. Solœciſmus autem quid ſit, ſupra dictum eſt. Fieri autem poteſt, vt is qui non facit, ſolœciſmum facere, & qui facit, non facere videatur. vti Leuinus dixit, ſi venus maſculinum eſt, nam qui dicit Alinam, ſolœciſmum quidem facit ſecundum illum, non videtur autem aliis. Qui vero almum videtur autem, ſed ſolœciſmum non facit. Ex quo perſpicuum eſt, artem aliquam ſolœciſmum facere poſſe. Itaque multæ orationes, quæ non efficiunt quod ſumitur, ſolœciſmum videntur concludere. Quod fit reprehenſionibus. Omnes autem ſolœciſmi ficti non veri, fere ex illo pro nomine Hoc oriuntur & exiſtunt, cum caſus nec virile, nec muliebre nomen, ſed medium horum

rum vel vtrumque declarat. Nam & hic virile ſignificat,& hæc muliebre: at Hoc neutrum,vult illud quidem declarare, ſed tamen ſæpe vtrunque illorum ſignificat: Vt ſi quæratur, quid ſit hoc? & Calliope,lignum, vel Coriſcus, reſpondeatur. Ac maris quidem & fœminini caſus omnes differunt,neutrius, alij non item.. Quocirca plerunque cum illud hoc datur & conceditur,hunc,quaſi dictum ſit, concludunt,itemq; alium caſum pro alio. Fallax autem concluſio propterea efficitur, quod illud hoc commune ſit multorum caſuum,quandoquidem hoc alias idem quod hic, alias quod hunc efficit. Sed viciſsim declarare hæc debet, ſi cum verbo Eſt coniunctum ſit,hic, ſin cum Eſſe,hunc,vt Hipponicus eſt,eſſe Hipponicum.quod de fœmineis iudicandum eſt eodem modo, & nominibus ſuppellectilium, quæ virilium vel muliebrium inflexionem habent.Quorum enim ο & ν extremę ſunt literæ, ea ſola ſuppellectilis nominum inflexionem retinent vt ξύλον,ideſt lignum, σχοινίον,funis. Quæ autem non in eas literas deſinunt,maſculinorum vel fœmininorum, quorum nonnulla ad ſuppellectilia referimus, vt ἀσκὸς, ideſt vter, nomen eſt maſculini generis, χλίνη, ideſt lectus, fœminini. Itaque in his etiam talibus nominibus eodem modo & verbum Eſt & Eſſe diſsimilitudinem facient & diſtinctionem.Atque ſimilis eſt quodam modo ſolœciſmus iis reprehenſionibus, quæ ex diſsimilitudine: aut ex forma euenire dicuntur.vt enim in illis rebus ſic in his ex verbis accidit, vt ſolœciſmus fiat, quod homo & albus & res & nomen eſt. Perſpicuum eſt igitur, dandam eſſe operam, vt ſolœciſmum ex iis caſibus quos expoſuimus concludamus. Ac genera quidem argumẽtationum, quæ certandi cauſa tractantur,& generum partes modiq; expoſiti ſunt.

CON-

CONCLVSIO.

Ficti & non veri ſolœciſmi contingunt ex illo pronomine hoc, cum caſus nec maſculinum, nec fœmininum, ſed medium horum, vel vtrunque declarat.

De Sophiſtica occultatione contra moleſte reſpondentes. Cap. XIIII.

PErmagni autem intereſt ad occulendum, vt in dialecticis, ſic hoc in loco, quemadmodum diſponantur ea, quæ ad interrogationem pertinent. His igitur ita conſtitutis, deinceps ſequitur, vt horum aliqua præcepta demus, Ad reprehendendum quidem multũ valet prolixitas, propterea quòd difficile eſt ſimul, & quaſi vno aſpectu multa perſpicere. Vt autem prolixitatem aſſequamus, ab iis locis,quos ſupra expoſuimus,præſidium petendum erit. Celeritas etiam in concludendo multum poteſt. Qui enim tardi ſunt, minus res prouident. Iam vero ira & diſceptatio adiuuant, quoniam qui aliqua perturbatione animi commoti ſunt, minus virium habent ad obſeruanda & defendenda omnia. Ad iracundiam autem impellemus,ſi alterum qui nobiſcum diſputat, & nobis iniuriam velle facere, & nullo affici pudore docebimus. Iam vtile erit, viciſsim interrogationes quæſtionesque ponere, ſiue ad eandem probandum, aut refellendam, cui multa argumenta ſuppetant, ſiue in vtranque partem. Sic enim fiet, vt vno tempore, vel plura, vel contraria defendat. Atque vt vno verbo finiam, omnia quæ valere ad occulenda argumenta dicta ſunt ſuperiore libro, ad argumentationes etiam quæ certandi cauſa tractantur, valent plurimum. Nam & occulere latendi cauſa volumus, & latere decipiendi, atque captandi. Quod autem attinet

do. Tibi ne videtur? Si enim in iis ſit interrogatio ex quibus concluſio efficitur certe vel reprehédat alter, vel concedat id quod ſententiis repugnet, neceſſe eſt. Si enim dederit, reprehendetur, ſi non dederit, neque id probabile dixerit, aliquid quod ſit contra opinionem omnium, dabit. ſi non concedat, probabile autem fateatur, incurret in reprehenſionem. Iam quemadmodum in arte Rhetorica, ſic in ratione refutandi contraria & repugnantia elicienda ſunt, vel ex ſermone eorum qui contra diſputant, vel ex eorum quorum dicta & facta honeſta eſſe concedunt. Itaque ex eorum dictis qui eiuſmodi vel ſimiles habentur, vel ex plurimorum, vel omnium ſermonibus. Iam quemadmodum ij qui reſpondent, ſæpe cum refelluntur, diſtinguunt, ſi futurum eſt vt coarguantur, ſic ij qui quæſtionem ponunt, hinc præſidium petere debent contra eos qui reſiſtunt, ſi hoc modo efficiatur, illo non item, ſe hoc modo intellexiſſe. Quod etiam Cleophon facit in mandrabulo. Atque etiam à propoſito aberrantes, reliquas argumentationes concidere debemus. quod ſi is qui poſcit queſtionem preſentiat, ei occurrendum & predicendum erit. Interdumque ex iis, quæ aliena ſunt à propoſito argumenta ducere licebit, ſi quis ex eo, de quo agitur, argumenta non poterit ſumere. quod Lycophron fecit, cum lyram laudandam ſuſcepiſſet. Quod vero ad eos attinet, qui aliquid argumētis probari volunt, quoniam placet cauſam afferri oportere, certe quiquſdam poſitis & conceſsis, minus totum eſt ad defendendum id, quod vniuerſum eſt, ſi refellere velimus, affirmare, ſequi repugnantiam, vt quod affir marunt negare eos, aut quod negauerint concedere. Quale illud eſt, Eandem in contrariis artem verſari, aut non verſari eandem. Concluſiones autem quæri non debent more propoſitionum. Et quædā quærenda non

da non ſunt, ſed pro conceſsis accipienda. Ac ex quibus interrogationes conſtarẽt & quemadmodum interrogaremus, ſatis fere dictum eſt.

CONCLVSIONES.

Celeritas in concludendo multum valet.

Qui tardi ſunt non multum prouident.

Ad iracundiam nobiſcum certantes impellemus, ſi nobis eos iniuriam velle facere oſtendemus, & nullo nos affici pudore dicemus.

Oppoſita iuſta ſe poſita magis eluceſcunt.

Simul multa conſpicere eſt impoſsibile.

Primum librum Elenhcorum Finis.

ARISTO.

ARISTOTELIS ELENCHORVM LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI:

De Sophiſticarum orationum vtilitate, & quomodo dilui poſſint. De Solutione ſex vltimorum locorum extra dictionem, Nugationis, & ſolœciſmi. De Facili, difficili & acuta oratione. Epilogus item octo librorum Topicorum & duorum præſentium.

Quam vtile ſit cognoſcere ſophiſticas orationes, & quomodo diſſolui poſſint. **Caput primum.**

DEINCEPS de reſponſione, & quemadmodum argumenta diſcutienda & explicanda ſint, & quis ſit horum argumentorum vſus dicendum eſt. Valent quidem ad philoſophiam duabus de cauſis. Primum, quod cum verbis naſcantur, faciunt, vt quot modis quidque dicatur, & quæ ſimiles ſint quæ diſsimiles res, & verba facilius intelligamus. Deinde valent ad quæſtiones, quas quiſque per ſe ſeparatimque tractat. Qui enim facile decipitur, & capitur ab aliis, neque id ſentit, id etiam ſæpe ei per ſe res conſideranti accidat neceſſe eſt. Poſtremo valent ad opinionem, quod in rebus omnibus exercitati, & nullius imperiti ignarique videbimur. Nam ſi

ita quis diſputet cum altero, vt argumenta refellat, neque eorum vitia exponere, aut explicare poſsit, is aliis opinionem adfert, ſe non à veritate coactum, ſed imperitia ductum, iniquum eſſe in diſputando. Quo autem pacto ij, qui poſcunt quæſtionem, armati eſſe debeant, vt his talibus argumentationibus poſsint occurrere, facile intelligi poteſt, ſi modo recte ſupra expoſuimus, ex quibus fallaces & captioſæ concluſiones conſtarent, & in interrogationes nimiæ, ſatis explicauimus. Aliud autem eſt, cum quis argumentationem ſumit, perſpicere & diſcutere eius vitium, aliud cum interrogatur, celeriter poſſe reſiſtere. Quod enim ſcimus, id ſæpe cum ordo verborum traiectione mutatus eſt, ignoramus. Iá vero vt in cæteris artibus & rebus, ſic fere in argumentis exercitatione celeritatem maiorem, tarditatemúe comparamus. Itaque ſi quid nobis apertum perſpicuumque ſit, neque id meditatum habeamus, in eo fere fit vt commoditatibus opportunitatibusque deſtituamur. Quod autem in deſcriptionibus vſu euenit, vt propoſitiones in partes tributas interdum retexere nó poſſimus, ſic in reprehenſionibus nonnunquam ſcimus, vnde concluſio efficiatur: & argumentum explicare non valemus.

CONCLVSIONES.

Quod ſcimus, ſæpe tranſpoſitum ignoramus

Sicut in artibus ita in argumentis, celeritatem & tarditatem exercitatione comparamus

Ad plures interrogationes non eſt danda vna reſponſio.

De apparenti Solutione Reſpondentis. Cap. II.

PRimum ergo, quemadmodum dicimus interdum præſtare diſſerere probabili argumentatione, quam vera, ſic probabili explicatione potius quàm

tius quàm vera, argumentorum captiones nonnunquam diſcutere & diſſoluere debemus. Omnino enim pugnandum eſt contra eos, qui contentionis concertationisque cauſa diſputant, non tanquam refellant, ſed tanquam reprehenſionis ſpecie contra nos armentur. Cum enim eos concludere negemus, certe ad ſpeciem & ſimulationem omnis noſtra dirigenda eſt reſponſio. Cum enim refutatio ſit oratio repugnans, non ambigua: quæ ex quibuſdam efficitur: nulla certe ad ambigua & homonymiam adhibenda erit diſtinctio: neque enim ratiocinationem, argumentando tractat. Sed nulla alia de cauſa ante diſtinguendum erit, niſi quod reprehenſionis ſpeciem præ ſe fert concluſio. Non igitur hoc loco nobis refutatio extimeſcenda eſt, ſed eius ſolum ſimulachrum. Quippe cum interrogatio ambigua, & homonymia, cæteræque eius generis captiones & veram reprehenſionem obſcurent, & faciant, vt eos, qui refellant ac non refellant, ignoremus. Nam, quoniam licet cuius tota argumentatione concluſa dicere, ſe non quod alter affirmauerit negare, ſed ambigue, etiam ſi eo toto impetu ferretur, incertum eſt, an ſit reprehenſus, dubium eſt enim, an verum nunc dicat. Quod ſi diuiſione adhibita interrogaſſet, id q̄d ambiguum eſt, certe reprehenſio perſpicua fuiſſet. Nam quia volunt ij, qui certandi ſtudio diſputant, hoc quidem tempore rarius quam ſuperioribus eum, qui rogatur, aut etiam autem non reſpondere, id fieri poteſt. Nunc autem propter vitioſum morem interrogandi, neceſſe eſt aliquid ante reſpondere, corrigendo interrogationis vitio. Quandoquidem ſi tolerabilis partitio adhibita ſit, eum neceſſe ſit, qui contra diſputet, aut etiam, aut non dicere. Quod ſi quis putet eam reprehenſionem, quæ ex ambiguitate naſcitur, veram eſſe nullo modo reprehenſionem eſ-

fugere poterit is qui reſpondebit: quippe cum in iis rebus,quę ſub oculos cadunt,neceſſe ſit eum & quod nomen intelligi dixerit, id negare, & affirmare id quod negarit.Nihil enim adiuuat quorundam emendatio, qui Coriſcum non confirmant eſſe & muſicum, & muſicæ expertem,ſed hunc,quem monſtrant muſicum, & hunc eundem expertem muſicæ. Eadem enim erit oratio hæc, Coriſcum muſicum eſſe, quæ illa hunc Coriſcum eſſe muſicum, quod ſimul & confirmabunt & negabunt. Sed fortaſſe dicent, non idem ſignificare,cum in altera nomen collocatum ſit, ita aliquid inter eas intereſſe. Sin autem hoc omnino dixerit, illi hoc, vel hunc adiunxerit, abſurdum erit. Nam nihilo magis alteri addet, præſertim cum nihil interſit, vtrilibet addat. Sed quoniam incertum eſt,vtrum is, qui ambiguitatem non diſtinxit, reprehenſus necne ſit (conceſſum eſt enim in diſputando ambigua diſtinguere) certe dare rogatum omnino nulla adhibita diſtinctione eſt in vitio. Itaque,ſi minus is, qui dat, at certe oratio eius reprehendetur, & pro refutata habebitur. Fit autem plerunque, vt qui ambiguitatem cernunt, tamen eam non auſint, diſtinguere,propter eorum, qui talia proponũt acerbitatem, vtne ſe in omnibus difficiles & iniquos præbere videantur. Deinde, quod nunquam putaſſent ex hoc concluſionem poſſe effici, ſæpe occurrit aliquid contra opinionem omnium. Quapropter, quoniam conceſſum eſt, vt ſupra dixi, non dubitabimus diſtinguere. Siquis autem duas interrogationes, non vnam ponat, non ea exiſtet captio, quæ ex homonymia & ambiguitate naſcitur. Quid enim intereſt, vtrum nunc roges, an Callias & Themiſtocles ſint muſici,an tum,cum idem nomen vtrique impoſitum eſſe,nec iidem forent? Nam ſi plura vno declarat, plura interrogauit. Quod ſi iniquum eſt ad

duo

duo rogata velle reſponſum vnum dari omnino, profecto ad ambiguum nullum ſemel reſponderi conuenit, ne ſi in omnibus quidem id vere dicatur quorundam ſententia. Nihil enim hoc intereſt: an ſi quis rogaret, vtrum Coriſcus & Callias ſint domi, necne ſint domi, ſiue adſit vterque, ſiue abſit: vtroque enim modo plures erunt enunciationes. Nec enim ſi vere dici poteſt, propterea vna eſt interrogatio. Poſſunt enim ſexcenta alia quæri, ad quæ aut etiam, aut non reſpondere vere liceat. Attamen non vnum reſponſum dandum eſt: ſic enim diſputatio tollitur. Hoc autem ſimiliter fiat, ac ſi quis idem nomen diuerſis hominibus imponat. Cum ergo ad rogata duo non ſit ſemel reſpondendum, perſpicuum eſt, aut etiam, aut non, non eſſe dicendum in ambiguis. Neque enim qui dixerit, quamuis dixerit, reſponderit. ſed hoc volunt in diſputando quod quid efficiatur, ſit incertum. Quoniam igitur, quemadmodum diximus, quædam ſimulachra ſunt reprehenſionum, reprehenſiones nullo modo: ſic quædam ſunt ſimulatæ explicationes, nec explicationes ſunt, quas quidem interdum afferri dicimus oportere potius quam veras explicationes. Veluti cum diſputatur pugnaciter, & cum rei, quæ duobus modis dicitur, occurritur. Ac in iis quidem diſputationibus, quæ ſpeciem quidem verarum præ ſe ferent: reſpondendum eſt, Eſto: Sic enim nullus erit reprehenſioni locus. Si quid autem contra opinionem omnium cogatur concedere, tum vel maxime addendum eſt, Id videri. Sic enim nec reprehenſioni, nec ei quod admirabile ſit, & contra opinionem omnium, dare locum videbitur. Perſpicuum eſt quidem quemadmodum à principio repetatur diſputatio. Si qua autem proxime ad id accedant, ea ſententia omnium refellenda ſunt non concedenda: quod primam diſputationem repetere

videatur. Cum vero aliquis eiuſmodi à nobis petet, quod ex cauſa differendi illud quidem efficiatur neceſſario, ſed quod falſum ſit, aut improbabile, idem reſpondere debebimus. Quæ enim neceſſario ſequuntur eiuſdem eſſe cauſæ videntur. Iam vero, cum res vniuerſa non nomine ſuo, ſed ſimilitudine tractabitur, reſpondendum erit nobis, eum nec quo modo à nobis data ſit, nec quemadmodum ipſe propoſuerit, ſumere. Ex hoc enim plerunque exiſtit reprehenſio. Qui autem is commoditatibus deſtitutus erit, is confugere ad vitioſam probationem debebit, vt ei occurrat eo genere diſtinctionis, de quo ſupra diximus. Ac in iis quidem diſputationibus, in quibus propriis nominibus vtetur, aut omnino reſpondendum erit nobis, aut certe adhibenda diſtinctio. Quę autem aliquid in mentem reſeruantes proponimus ad diſputandum, qualia ſunt ea omnia, quæ non plane, ſed truncatim interrogantur, ex iis reprehenſio naſci ſolet. Cuius generis eſt illud, an quicquid eſt Athenienſium poſſeſsio, id Athenienſium eſt? Certe. itémque in cæteris: at qui homo eſt animalium: poſſeſsio igitur animalium eſt homo. Hominem enim animalium eſſe dicimus, quod ſit animal. & Lyſandrum Lacedæmoniorum quod ſit Lacedæmonius. Ergo illud quidem perſpicuum eſt cum dubium eſt id, quod proponitur, tum non eſſe omnino dandum. Cum autem duo erunt huiuſmodi, quorum ſi alterum ſit, ex eo alterum neceſſario concludetur: ſin hoc ſit, illud ex eo non concludetur neceſſario, debebit is, qui interrogabitur, id dare, quod minus lateat. Difficilius eſt enim ex pluribus concludere. Quod ſi argumentando concludat, alicui datum eſſe contrarium, alicui non eſſe: ſi vera ſit oratio, contrarium eſſe dicendum eſt, ſed non eſſe nomen impoſitum alteri. Quoniam aut nonnulla plerique concedunt,

dunt,quæ ſi quis minus det, eum falſum putare fatebuntur, alia, non item, cuius generis ſunt ambigua omnia (vtrum enim animantium animus intereat, necne, non eſt multis exploratum) in quibus eorum non eſt certum, vtro modo ſoleat concedi id, de quo agitur: vtrum vt ſententiæ ſolent, quarum nomine appellant & veras opiniones, & vniuerſas negationes: qualis eſt illa, diametros menſura definiri non poteſt: in iis non eſt reſpondendum, aut etiam, aut non. Præterea cuius de veritate plurimæ ſunt ambiguæ opiniones eius ſi nomina ex alio transferas, non id perſpicuum erit. Nam quoniam dubium eſt, vtra in parte inſit veritas, ſophiſtarum partes agere non videbere: quoniamque ambiguum non mentiri, neque quod falſum ſit aſſerere. Tranſlatio etiam faciet, vt ne reprehendatur oratio. Præterea vt quiſque rogata præſenſerit, ita eis ante occurrere, eaque prædicere debebit. Sic enim ei qui rogabit, reſiſtet facillime.

CONCLVSIONES.

Cum quippiam obſcurum proponitur non eſt concedendum ſimpliciter.

Num anima ſit incorruptibilis vel corruptibilis, non eſt omnibus exploratum.

De congrua loci ſolutione. *Cap. III.*

SEd quoniam vera explicatio, expoſitio eſt falſæ ratiocinationis, quacunque ex interrogatione falſum efficiatur. Falſa autem ratiocinatio, quoniam duplex eſt, altera, cum falſum concluſum eſt: altera, cum ſi minus eſt ratiocinatio, attamen videtur eſſe: certe hæc ipſa explicatio eius etiam expli-

catio ſit neceſſe eſt, quæ ratiocinationem veram
-laciter imitatur. Ex quo perſpicitur interroga
nem correctio. Ita fit, vt orationes, quæ conc
ſint, refellendo, eæ autem, quæ videntur conclud
diſtinguendo explicentur, atque diſſoluantur. R
ſus, quoniam argumentationum, quæ concluſæ ſi
aliæ veram, aliæ falſam concluſionem habent, e
quibus falſum concluditur, duobus modis licet
ſoluere, tum refellenda aliqua interrogatione, t
docendo eam eſſe naturam concluſionis. Eas aute
quarum vera concluſio eſt refutanda aut propoſiti
ne, aut aſſumptione, cum præſertim vera ſit concl
ſio. Quare iis, qui argumentationem diſcutere & e
plicare velint, hoc primum videndum eſt, ſitne co
cluſa, an minus concluſa: deinde, vtrum vera ſit, à fa
ſa concluſio, vt eam aut diſtinguentes, aut refellen
tes diſſoluamus & refellentes vel hoc vel illo modo
quemadmodum ſupra diximus. Permultum autem
intereſt, vtrum interrogati ab alio, necne, argumen-
tationem explicemus. Nam & prouidere difficile eſt,
& facile eſt, cum otioſi ſumus & ſoli, videre explica-
tionem. Atque reprehenſionum quidem, quæ ex am-
biguo & homonymia oriuntur, partim habent ali-
quam interrogationem, quæ plura declarat, partim
concluſionem, quæ multis modis dicitur: veluti in ea
reprehenſione, quæ ſilentia loqui concludit, conclu-
ſio duobus modis dicitur: in ea autem, qua efficitur,
eum qui ſciat aliquid, neſcire, qualis eſt hæc: An is qui
ſcit dicere aut facere, illud etiam ſciat quod dicit, aut
facit? hic autem ſcit iambica dicere: hic igitur ſcit
iambica. in hac, inquam, vna interrogatio ambigua
eſt. Et quod duplex eſt, interdum non eſt: ſed ambi-
guum aliqua ex parte eſt, aliqua ex parte non eſt in
illa argumentatione. Ac in quarum concluſione ali-
quid multis modis dicitur, niſi contrariam enuncia-
tionem

tionem aſſumpſerit, non erit reprehenſio: vt in ea, qua quis cœcus videre demonſtratur. neque enim ſublata contradicente pronunciatione, eſſe reprehenſio vllo modo poteſt. In quarum autem interrogationibus ambiguum eſt, non eſt neceſſe plane illud negare, quoniam non ad illud rogatum argumentatio adhibenda eſt, ſed concluſionis cauſa eſt omnis comparata. Initio ergo argumentationis, ſi quod ſit ambiguum verbum, vel ipſa oratio ſit, ita reſpondendum eſt, vt quodammodo etiam, & quodammodo non eſſe dicamus. Vt ſilentia loqui aliqua intelligentia verum eſſe, quadam non eſſe. Et cum quæritur, eáne quæ oportet facienda ſint? alia eſſe, alia non eſſe, dicendum eſt. Quod enim oportet, multis modis dicitur. Quod ſi ambiguum in propoſitione & aſſumptione lateat, id in concluſione, interrogatione adiuncta, corrigendum erit. Licet igitur ſilentia dicere. non, ſed hunc ſilentia. De iis etiam, in quarum propoſitione & aſſumptione ambiguum ineſt, iudicandum eſt eodem modo. Non igitur ſciunt quod ſciunt, immo vero ſciunt, ſed non hoc modo. Aliud eſt enim nihil ſciri poſſe, aliud eos qui hoc vel illo modo ſciunt, non poſſe. Omninoque pugnandum nobis, etiam ſi plane argumentum concluſerit, eum non eam rem, quam conceſſerimus, ſed verbum ſolum refelliſſe. ex quo efficietur, vt illa nulla ſit reprehenſio. Perſpicuum etiam eſt, quemadmodum diluendæ ſint eæ, quæ ex diſtinctione & coniunctione exiſtunt reprehenſiones. Etenim ſi diſtincta & coniuncta verbis aliud declaret, quæ concludatur argumentatio, contrarium dicendum erit. Sunt autem hæ argumentationes ex coniunctione & diſtinctione. An quo vidiſti tu hunc verberari, eo ipſe verberatus eſt? quo verberatus eſt, eóne eum verberari vidiſti? Habent illæ quidem ſimile aliquid

ambiguarum interrogationum: attamen ex coniunctione ſumuntur. Neque enim ambiguum eſt id, quod exiſtit ex diſtinctione, cum præſertim coniuncta & diſtincta non eadem ſit oratio. Siquidem nec hora & ora, eodem accentu pronunciata aliud efficiunt. Sed quemadmodum in ſcripto idem eſt verbum, ſi iiſdem literis ſcriptum ſit, ſic etiam illic efficiunt notæ. In voce autem non ſunt eadem nomina. Quapropter reprehenſio ea, quæ ex diſtinctione eſt, non ad ambiguitatis reprehenſionem refertur. Atque etiam illud perſpicuum eſt, non omnes, vt quidam dicunt, reprehenſiones ex ambiguo exiſtere. Diſtinguere ergo & ſecernere verba à verbis debebit is qui reſpondendi partes tenebit. Neque enim idem efficit, oculis videre verberari aliquem, quod oculis verberari aliquem videre. Et Euthydemi illa oratio, Vidiſtine triremes nunc quæ ſunt in Piræo ex Sicilia? eodem modo diluenda erit. Itemq́ue illa: Fieríne poteſt, vt ſutor peritus ſit malus? poteſt autem fieri, vt aliquis peritus ſutor ſit malus? malus igitur ſutor. Et illa, An bonarum artium bonæ ſint notitiæ? mali autem bona eſt notitia: malum igitur eſt bona notitia. atqui malum & notitia eſt & malum: malum igitur, notitia mala eſt. Item illa: An verum eſt, nunc te natum eſſe? nunc igitur natus es. Niſi forte aliud declarat, cum nunc diſtinctum eſt. Nunc enim verum eſt, te natum eſſe, ſed te nunc natum eſſe, haud verum eſt. An vt potes, & quæ potes, ſic & ea facies? cum autem non canis fidibus, canere fidibus potes: tunc igitur cum non canis fidibus, fidibus canes. niſi forte non eam vim habet, vt tum cum non canit fidibus, canat: ſed vt faciat, cum vt non facit. Hoc autem quidam aliter diluunt. Dicunt enim, non ſi quis dederit alterum facere vt poteſt, iccirco effici vt is qui non canit fidibus, fidibus canat.

canat. Neque enim datum eſſe omnino vt poſsit, eum eſſe facturum, nec idem valere vt poteſt omnino quod vt poteſt facere. Sed eos non recte diſſolue re hinc apparet, quod cum omnium rationum & argumentationum, in quibus eſt idem vitium, eadem ſit explicatio, hæc ipſa non ad omnes, neque ad eas quæ omnino proponentur accommodabitur: ſed ad eum qui rogat modo, non ad argumentationem. Ex accentu autem nullę extant orationes, neque in ſcripto, neque in voce, niſi perpaucæ. Eiuſmodi eſt hæc: An quod habitas, eſt domus? eſt ergo quod habitas, negatio illius, habitas: dixiſti autem quod habitas domum eſſe, domus igitur negatio eſt. Perſpicuum eſt quomodo id explicari debeat. non enim idem ſignificat graui tono prolatum aliquid, & circunflexo. Perſpicuum etiam eſt illud, quemadmodum occurrendum eſt eis reprehenſionibus, quæ ex eo naſcuntur, quod quæ non ſunt eadem, eadem eſſe dicunt: quandoquidem categoriarum genera tenemus. Nam alter interrogatus, reſpondendo conceſſerit non ineſſe aliquid eorum, quæ naturam rei declarant: alter autem docuerit aliquid conuenire eorum, quæ cum aliquo conferuntur, aut quæ quanta ſunt, cum propter dicendi genus rei naturam ſignificare videantur. vt in hac oratione, fieríne poſsit, vt aliquid ſimul quis & faciat & fecerit? At qui fieri poteſt, vt aliquis quid ſimul & videat, & eadem etiam ex parte viderit. Rurſus an pati aliquid, ſit aliquid facere? Ergo ſecatur, vritur, ſentitur, eadem ratione dicuntur: eaque omnia quid pati declarant. Quid, dicere, currere, videre, eodémne modo inter ſe affecta eſſe dicuntur? Atque videre ſentire quid eſt, ita ſimul & quid patitur & facit. Quod ſi quis in ſuperiore oratione det fieri non poſſe, vt idem ſimul faciat & fecerit, vt autem videat, atque viderit fieri poſſe, is non-

nondum reprehenſus erit, dummodum videre, non facere quid, ſed pati dicat, ea enim deſideratur interrogatio, ſed ab audientibus exiſtimatur dediſſe, tum cum ſecare facere quid,& ſecũ ſe feciſſe cōceſsit etiā ea omnia, quæ eandem analogiam habent. Nam quod reliquum eſt, auditor præponit, quaſi eandem habeat rationem, cum non habeat, ſed propter genus dicendi habere videatur. Idemque hic vſu venit, quod in ambiguis. Illic enim is qui vim verborum ignorat, rem putat negatam eſſe, non verbum: cum quæſtio etiam illa reliqua ſit, an ambiguum vna ex parte quam intelligat concedat. Si enim hoc modo det, coarguetur. Similes ſunt his quæ ſequuntur. Si quod quis habebat, poſt non habeat idne amiſit? Iſto enim pacto qui vnum modo calculum amiſerit, decem calculos non habebit. Aut quod quis non habet, prius autem habuit, idne amiſit? Neque enim neceſſe eſt, quantum vel quot non habuerit quis, cum tot amiſiſſe. Ergo naturæ quæſtionem ad quantitatis tranſtulit, decem enim multa ſunt. Quod ſi initio ita interrogaſſet. Quot non habet quis, cum prius haberet, an tot amiſit? nemo dediſſet, ſed vel tot vel aliquid eorum. Et dare quis pōt quod non habet: non.n.tantummodo vnum calculum habuit, niſi forte non quod non habuit, ſed quatenus, vt vnum non habuit, dedit. tantummodo enim nec quid ſignificat, nec tale, vel tantum quid, ſed cum alio confertur, vt ſignificet non cum alio. vt ergo ſi quæſiuiſſet, num quis dat quod non habeat, nec ille dediſſet rurſuſque interrogaſſet, num quis quod non habet cito, cito det: quo dato, ille hoc concluſiſſet, id aliquem dare quod non habeat, tum perſpicuum fuiſſet, nullam eſſe concluſionem, quoniam cito dare non eſt aliquid dare, ſed dare hoc modo. Et aliquo modo dare aliquid quis poteſt, quo modo non habeat, vt liber

ter habeat, & det inuitus. Sic de illa cauſa iudicandum eſt. Eiuſdem generis hæ omnes ſunt: An ea manu quam quis non habeat, verberet? Aut eo ne oculo quis videat quem non habet? Non enim vnum modo habet. Ac nonnulli quidem has captiones ita diſcutiunt, vt dicant, eum qui plures habeat, vnum modo etiam oculum & quiduis aliud habere. Alij quo modo quis quid habeat, eo etiam accepiſſe. Dediſſe enim aliquem vnum tantummodo calculum, & alterum ab illo vnum ſolum accepiſſe calculum. Sunt etiam qui initio diſputationis interrogationem ita refellat, vt quod quiſpiam non acceperit, id eum habere poſſe fateantur, velut eum qui vinum dulce acceperit, eo corrupto in acceptione acetum habere. Sed hi omnes, vt ſupra diximus, non ad argumentationem, ſed ad hominem explicationem referunt, & accommodant, præſertim cum ſi hæc vera eſſet explicatio, is qui contrarium daret, non poſſet diſſoluere. Id quod in aliis fit. vt ſi vnum verum eſt, alterum falſum, & plane eodemque modo quis vtrunque dici concedat, explicatio non concludet, ſi explicatio non cocludet, nulla erit explicatio. Quapropter in iis captionibus, quæ expoſitæ ſunt, etiam ſi dentur concedanturque omnia, non tamen ratiocinationem concluſionemque effici dicimus. Atque hæ etiam orationes ſunt eiuſdem generis. Idne quod ſcriptum eſt, aliquis ſcripſerit? ſcriptum autem eſt nunc ſedere te, quæ falſa eſt oratio: vera autem erat, cum ſcriberetur: ſimul igitur ſcribebatur vera, falſaque oratio. Nam veram, falſamúe orationem dicere, vel opinionem eſſe, non rem, ſed rei qualitatem modumque declarat. Eadem enim etiam in opinione manet oratio Et, an quod diſcit quiſpiam, id eſt quid diſcit? diſcit autem quis celeriter id, quod tarde percipitur. Non enim qui id dederit, aliquid eum, ſed quodam-

modo

modo diſcere conceſſerit. Et illa, Idne, quod aliquis ambulat, calcat? ambulat autem totum diem. Sed non rem ambulare illum conceſſerit, ſed tempus, cum pergit. Nec cum poculum bibit, rem quæ eſt poculum, bibit, ſed ex poculo. Itemque illa, An quod aliquis ſcit, id vel inueniendo ſcit, vel diſcendo? eorum autem, quæ ſcit, aliud inuenit, aliud ab alio didicit, quorum neutro vtrunque continetur, ſed fieri poteſt, vt eorum, quæ ſcit quiſpiam, & aliquid inuenerit ipſe didiceritque ipſe, & inuenerit didiceritque aliquid. Illa etiam, qua efficitur, eſſe hominem quendam preter ipſum hominem, & homines, ſingulos, homo enim & quicquid commune eſt, non rem quampiam, ſed qualitatem, vel comparationem, vel modum, effectionemúe vel tale aliquid ſignificat. Eadem eſt eius rō, qua quæritur, Coriſcus & Coriſcus muſicus iidẽſunt, an ne diuerſi? Hic.n. rem declarat, ille qualitatẽ, itaque non eſt per ſe, neq; vllam habet ſoliditatem aut eminentiam. Nam enumeratio tertij hominis non facit hominem quendam tertium, ſed ſi concedatur, vt ſinguli homines, ſic tertius homo aliquam rem declarare. Neque enim ſi Callias & homo quid ſignificet. idcirco homo etiam tertius. Nec quicquam intereſt, id ne aliquis, quod enumeratur & exponitur, non rem & ſubſtantiam ſignificare, ſed qualitatem dixerit. Nam præter multos vnus quidam, veluti homo futurus eſt. Illud igitur perſpicuum eſt, non eſſe dandum id, quod communiter in omnibus dicitur declarare aliquid, ſed vel quantitatem, vel qualitatem, vel relationem, vel aliquid aliud generis eiuſdem. Omnino argumentationum omnium captiones, quæ ex verbo erunt, ſemper ex contrario eius vnde captio orta eſt, diluentur. veluti ſi ex coniunctione exiſtet, diſtinctione explicabitur, ſin ex diſtinctione coniunctione. Rurſus, ſi ex accentu acuto naſcetur,

ſcetur,in graui erit explicatio,contraq́; ſi ex graui, in acuto erit. Si vero homonymum verbum eam effecerit, contrarium verbum erit proferendum. vt ſi vſu veniat vt animatum eſſe quid dicat, ille autem neget eſſe profecto id inanimatum ſit neceſſe eſt. Sin in animum eſſe quid dederis, alter autem contra animatum eſſe concludat, tibi dicendum erit, te eam rem, quæ vacet animo intellexiſſe. Similis eſt ambiguorum ratio. Si autem ex ſimilitudine verbi oriatur à contrario petenda erit explicatio. Vt in hac, Id ne det aliquis quod non habeat? non quod non habet, ſed quemadmodum non habet, veluti vnum modo calculum. Et ſi quæratur, An quod ſcientia quis comprehendit, id vel inueniendo vel diſcendo comprehenderit? reſpondendum eſt, non quæ ſciat. Et, An, quod pergit calcat? reſpondendum, non eo tempore cum calcat. Quod eodem modo de cæteris iudicandum eſt.

CONCLVSIONES.

Prouidere difficile eſt, videre autem facile.
Recta ſolutio eſt falſi manifeſtatio.
Reſpondentem oportet quæ multiplicia ſunt celeriter diſtinguere.

De Diluendis accidentis argutiis. Cap. IIII.

QVod autem attinet ad eas captiones, quæ ex attributis rerum naſcuntur, vna omniũ explicatio eſt. Nam quoniam nondum à quoquam expoſitum eſt, quando in re ipſa vere dicatur, id quod accidentibus & attributis conuenit, & in nonnullis videtur dici, idque confirmant qui hanc explicationem inuenerunt, alia autem ſunt, in quibus non neceſſario effici aſſerunt, nobis certe dicendum

eſt

eſt æque de omnibus, id non neceſſario effici,& quid vel quale proferamus habere debemus. Hæ autem orationes, ex attributis & accidente omnes oriuntur. Scis ne quid extefim quæſiturus? Noſtin' eum qui ad nos venit, aut eum qui opertus eſt? an ſtatua opus tuum eſt? an tuus canis pater? an admodum pauca, pauca ſunt? Perſpicuum eſt enim, in his omnibus non neceſſe eſſe quæ in accidente vere dicantur,ea etiam in re intelligi,præſertim cum in eas tantummodo res,quæ natura & ſubſtantia non differunt omnia eadem cadere videantur. Aliud autem eſt bonum,bonum eſſe,& interrogandum,& eum,qui accedat opertus, accedere, & Coriſcum eſſe. Quocirca non ſi Coriſcum noui, & eum qui accedit ignoro, eundem & noui, & ignoro. Nec ſi hoc opus eſt, & meum eſt, idcirco meum eſt opus, ſed vel poſſeſsio, vel res,vel quid vis aliud. Quod idem in cæteris fit captionibus. Nonnulli autem hæc diſtinctione interrogationis refellunt. fieri enim poſſe aiunt, vt idem & noſcatur & ignoretur, ſed non eadem ex parte atque cogitatione. Itaque eum qui venit ignorare ſe,& Coriſcum noſcere,cum dicunt idem ſe & noſſe & ignorare fatentur, ſed alia atque alia ratione. Atqui primum,quemadmodum iam diximus omnibus captionibus,quæ ex eodem vitio oriuntur, eadem adhibenda eſt correctio. cui hoc loco non erit locus. Siquis eandem enunciationem ſumat, in qua non Cognoſco verbum, ſed Sum, aut aliqua affectio modusque ponatur,vt ſi hic pater ſit,& ſit tuus. Vt enim in quibuſdam hoc vere dicatur, fierique poſsit vt idem & noſcatur & ignoretur, at non hoc in loco. Nihilque prohibet, multa vitia in eadem ineſſe argumentatione,ſed non omnis vitij declaratio,explicatio eſt. quippe cum aliquis poſsit docere, falſum concluſum eſſe,& vnde concluſum ſit non docere, veluti Zenonis

argumentatione,

argumentatione, qua efficiebatur non eſſe motum. Itaque ſi quis det operam: vt Zenonem in commodo concluſa argumẽtatione vrgeat:errabit, etiam ſi millies concludat. neque enim hæc explicatio eſt, cum ſit explicatio. explanatio cauſæ, cur falſa ſit concluſio. Ergo ſi non concluſerit quiduis, aut etiam verum aut falſum conetur concludere, illius explanatio explicatio eſt. Quanquam autem illud explicandi genus in quibuſdam nihil prohibet valere, tamen in his quæ ſupra allata ſunt, non valet omnino. Nam Coriſcum quia Coriſcus eſt, nouit, eumque qui venit, quia venit. Et fieri poteſt, vt idem & noſcatur & ignoretur. veluti albus eſſe noſcetur, & muſicus eſſe ignorabitur. Sic enim eundem quis & nouit, & non nouit, ſed non eadem ratione & cogitatione. Simili in errore verſantur ij qui omnia in numeris, multa & pauca refellunt. Cum enim concluſio non ſequatur tamen id dicere prætermitunt, & verum concluſum eſſe concedunt. vel multa in numeris, vel pauca eſſe omnia. Quod peccatum eſt vel maximum. Sunt etiam qui ex ambiguo concluſiones & argumenta explicent, vt dicant tuum eſſe patrem, aut filium, aut ſeruum. Atqui ſi ex ambiguo naſci captio videretur, profecto vel verbum, vel ipſa oratio multorum propria eſſe deberet. & hunc eſſe huius filium, ſi filij ſit dominus, nemo proprie dicit, ſed ex attributis perſonarum hæc omnis eſt verborum collocatio. Eſtne hic tuus? etiam. eſt aũt hic filius, hic igiť tuus eſt filius quod accidit vt hic eſſet & tuus & filius, ſed non filius tuus. Eadem eſt ratio illius, qua aliquid malorum bonum eſſe oſtenditur. Prudentiam enim malorum eſſe artem. Aliquid autem eſſe aliquorum non ambigue dicitur, ſed poſſeſsio. quod ſi forte dicatur, peccatum in eo eſt, quoniam hominem animalium eſſe dicimus, ſed non poſſeſsionem. ac ſi quid ad mala

quaſi

quaſi illorum gignendi caſu ſit referatur, propterea malorum eſt, non tamen id in malis. Ita ex eo quo quodammodo eſt,etiam omnino videtur. Quanquam fieri poteſt fortaſſe, vt bonum malorum ſit duobus modis & ambigue, non in ſuperiori oratione, ſed ſi quis ſit ſeruus probus improbi,immo vero ne ſic quidem erit. Non enim ſi bonum ſit, & huius ſit, propterea ſimul huius ſit bonum. Quin, ne illud quidem hominem eſſe animantium ambigue dicitur, Neque enim ſi quid interdum detracta & tacita aliqua parte ſignificamus, id ambiguum eſt: quippe cum pronunciatio dimidiato verſu, veluti: Muſa mihi memora,ſi dicamus,da mihi.Iliadam ſignificemus.

CONCLVSIO.

Poteſt quippiam ignorari, & ſciri, ſed non vna & eadem ratione.

De ſex vltimorum locorum extra dictiorem ſolutione. Cap. V.

CAptiones autem, quæ ex eo maxime naſcuntur,qđ aliquid,aut aliqua ex parte, aut alicubi, aut quodãmodo, aut cũ aliquo collatũ dicitur, non omnino,ita facillime diſſoluemus, ſi ex contraria oratione ſpectabimus:eorum ne quippiam in concluſione videatur. Contraria enim & quæ proprio & quæ communi nomine appellantur, & affirmantia & negantia in eodem omnino eſſe non poſſunt, cum interea vtrunque quadam ex parte, aut quodam modo, aut cum alio atque alio collatum, aut hoc quadam ex parte, illud omnino nihil prohibet. Itaque, ſi vnum quadam ex parte alterum omnino in eandem rem cadat, nondum reprehenſio eſt. Idque ex contraria oratione in concluſione ſpectandum eſt.

eſt. Hęc autem inſunt in his orationibus, fierine poſſit, vt id ſit quod non eſt, eſt autem aliquid, quod non eſt. Similiter quod eſt non erit: non enim aliquid eorum, quæ ſunt, futurum eſt. Fierine poſsit, vt idem ſimul ſancte iuret & peieret? fierine poſsit, vt idem ſimul eidem & credat, & non credat? Sed aliud eſt eſſe aliquid, & eſſe omnino, & quod non eſt, non ſi quippiam eſt, etiam omnino eſt: nec ſi quis aliquid ſe iuret facturum, aut aliqua ex parte, religioſe iurat neceſſario. Etenim qui ſe peieraturum iurauit, ſancte iurat ille quidem, peierans in hac re tantummodo, tamen ſancte non iurat omnino. Nec qui non habet fidem credit, ſed quadam ex parte credit. Similis eſt etiam ratio illius, mentiri eundem ſimul & verum dicere. Sed quia non facile cognoſci perſpicique poteſt, detne quiſpiam mentiri plane, alterum & vere dicere. id difficile videtur, cum interim nihil prohibeat, eundem & omnino mendacem eſſe, & quadam ex parte veracem, aut veracem aliquem in re quapiam, veracem autem non omnino. Eodem modo de iis, quæ ex comparatione, & ex eo, quod quadam ex parte, & aliquando fit oriuntur, iudicandum eſt. Omnes enim hæ captiones ex eo naſcuntur, Sinne valetudo & diuitiæ in bonis? atqui inſipienti & ei, qui nō probe vtitur, nō ſunt bono, in bonis igiť ſunt, & in non bonis. An valere & poſſe in ciuitate vtile eſt? incidere autem poteſt tempus, cum etiam non vtilius & ſatius ſit, idem igitur eidem vtile & inutile. Quanquam nihil prohibet, id, quod omnino ſit bonum & vtile, alicui non eſſe bono. Sit ne id malum, quod prudens nolit? bonum autem prudens non vult mittere, malum igitur id quod bonum. aliud eſt enim, bonum malum eſſe dicere, & bonum repudiare. Similis eſt etiam quæ de fure tractari ſolet argumentatio. Non enim ſi fur malus ſit, & furari malum, propterea

ille vult malum: ſed bonum. accipere enim bonum eſt, & morbus malum, at morbum reſpuere non eſt. An ius magis expetendum ſit quam iniuria, & facere iuſte quam iniuſte? at mori iniuſte magis expetendum eſt. An ſua quemque tenere æquum eſt? Quæ autem aliquis de ſua ſententia iudicarit, ſi falſa ſint, ex lege rata ſunt, idem igitur iuſtum & non iuſtum. Itemque illa vter condemnandus eſt, is ne qui ea quæ iuſta ſunt, commemorat in iudicio, an is qui iniuſta? Atqui æquum eſt eum qui iniuriā accepit, ea quæ paſſus eſt accommodate exponere, quæ eadem iniuſta ſunt. Adhuc captiones expoſui nunc quemadmodum diſcutiendæ ſint, dicam. Non ſi quid pati iniuria expetendum eſt, idcirco iniuria præſtat pati quam iure, ſed iure pati præſtat omnino, aliquid autem nihil prohibet iniuria pati præſtare quam iure. Itemque tenere ſua quenque iuſtum eſt, & aliena iniquum, & tamen iudicium hoc iuſtum eſſe nihil prohibet. vt ſi factum ſit iudicis ſententia. Non enim ſi quid iuſtum eſt, aut aliquo modo iuſtum propterea omnino iuſtum eſt. Itemque nihil prohibet, eorum, quæ iniuſta ſunt atque iniqua, iuſtam eſſe expoſitionem. Neque enim, ſi qua æquum eſt commemorare, ea etiam iuſta eſſe neceſſe eſt. Sicuti nec ſi qua vtile eſt dicere, idcirco vtilia ſunt. Quod eodem modo de rebus iuſtis iudicandum eſt. Quocirca non ſi ea, quæ dicuntur iniuſta ſunt, is, qui res iniuſtas commemorando vincit. ea enim dicit, quæ & iuſtum eſt dicere, & iniquum ferre omnino, iis autem captionibus, quę ex reprehenſionis definitione exiſtent, occurrendum erit ea ratione quàm ſupra perſcripſimus, concluſione enim cum oratione contraria, collata quemadmodum erit idem & eadem ex parte, & cum eodem collatum, & eodem modo eodemque tempore videbimus. Quòd ſi initio

tio diſputationis quæratur, non concedendum eſt fieri non poſſe, vt idem ſit duplum & non duplum, ſed dandum eſt, non tamen eadem ratione. Id enim eſſet reprehendi ſine controuerſia. Captiones quæ ſunt ex hoc genere, ſunt huiuſmodi. Noritne rem, qui quanque rem qualis quæque eſt nouit, itemque is qui ignorat? atqui idem qui nouit Coriſcum, quia Coriſcus ſit eundem quia muſicus, ignorat. eandem igitur rem & nouit & ignorat. Et rurſus. An res quatuor cubitorum magnitudine, ea, quæ trium eſt, maior ſit? fieri autem poteſt ex trium cubitorum magnitudine quatuor in longitudinem magnitudo, & quod maius eſt, minore maius eſt, eadem igitur res ſeipſa & maior erit, & minor. Eas vero quæ ex eo oriuntur quod initium diſputationis petitur, vel ſumitur, is qui reſpondendi partes obtinebit, ſi id perſpicuum ſit, non dare, ſed vitium iudicare debet etiam ſi probabile videatur. Sin obſcura illa erit primæ diſputationis petitio vel ſumptio, ignorationem ſuam propter vitium talium diſputationum ad interrogantem, vt qui minime differat, retorquebit. Reprehenſio enim primę diſputationis petitionem ſumptionemúe reſpuit. Deinde admonere debebit, ſe id dediſſe, non vt eo ad id quo vſus ſit, vteretur, ſed vt eius contrarium argumentando concluderet. Iam cum eæ incident quæ à conſequentibus ſumuntur, in ipſa argumentatione docendum erit. duplex, argumentum eſſe à conſequentibus. vnum, cum ex parte totum concluditur, vt ex homine animal. volunt enim, vt hoc ex illo conſequens eſt, ſic illud ex illo eſſe. Alterum, ex contrario. Si enim hoc illud ſequitur, illius etiam contrarium alterius contrarium ſequetur. Ex quo ducta eſt Meliſsi argumentatio, ſi enim quod ortum eſt, initium habet, id quod non ortum eſt & generatum, vult non habere, ita ſi cœlum ortum non habet

idem termino caret. Non ita eſt. contra enim argumentatio ducitur. In iis autem quæ ex eo concluduntur, quod aliquid adiunctum ſit, illud primum videndum eſt,an eo ſublato quod adiectum eſt, nihilo minus incommodum ſequatur: deinde eo plano facto, dicendum eſt id datum eſſe à nobis, non quod ita videretur; ſed diſputationis gratia. id autem quomodo vſus eſt, nihil ad diſputationem pertinere. Eæ vero, quibus ex multis interrogationibus vna fit, initio diſtinguendæ ſunt, cum præſertim ad interrogationem vnam ſemel ſit reſpondendum. Itaque nec plura de vno, nec vnum in multis, ſed vnum ex vno enunciandum & negandum eſt. Vt autem in homonymis interdum vtrique, interdum neutri conuenit, vt eos,qui ſemel & omnino ad vnum rogatum reſpondent, incommodum nullum ſequatur, ſic in his cum multa vni, vel vnum multis conueniunt,eum,qui concedet verſabiturque in hoc errore nulla ſequetur repugnantia. Cum autem vnum cadit, alterum non cadit, aut multa in multis dicuntur. & multa multis conueniunt, contraque non conueniunt in quæſtionibus, tum nec concedendum eſt nec abnuendum. Cuiuſmumodi ſunt orationes, in quibus ſi vnum ſit bonum, alterum malum, eſt verum, hæc bonum eſſe & malum. Et rurſus,neque bonum,neque malum: neque enim vtrunque cadit in alterum. Ita idem bonum erit & malum, & nec bonum nec malum. Et ſi quæque res eadem eſt ipſa & ſui ſimilis, & à cæteris diuerſa, hæc autem, cum non eadem quæ alia ſint, ſed ſui ſimilia, & à ſeſe diuerſa, ſit vt eædem res & à ſe diuerſæ ſint,& ſui diſsimiles. Præterea, ſi quid ex bono malum fiat,& ex malo bonum, iam duo erunt, quorum duorum & inæqualium vtrunque ipſum ſibi par & æquale erit. Ita eædem res ipſæ ſibi & æquales

les & inæquales erunt. Ac hæ quidem captiones aliter etiam explicari poſſunt. Cum enim plura hæc nomina ambo & omnia declarent, fit, vt eandem dicamus & negemus, nomen tamen alij atque alij, quam ſignificet accommodemus, in quo nulla reprehenſio eſt. Sed illud perſpicuum eſt, ſi qua res vna vni conuenire, aut non conuenire ſignificetur interrogando, non plura ſemel quærentur ex nobis nos reſpondendo nihil incommodi eſſe ſuſcepturos.

CONCLVSIONES.

Contraria non poſſunt ſimul in eodem eſſe.
Non omnia, quæ ſcire & addiſcere vtile eſt, ea vtilia ſunt.

Nugationis & ſolæciſmi ſolutiones. **Cap. V I.**

QVod autem attinet ad eas captiones, quæ eo deducunt nos, vt idem iteremus verbum, illud perſpicuum eſt, non eſſe concedenda per ſe ac ſeparatim aliquid ſignificare ea nomina, quæ cum aliquo conferuntur. Cuiuſmodi eſt duplum, quod ſolum ſine verbo ſimpli nihil ſignificat; propterea quod in ſimplo ineſt. Nam & decem in iis, quæ vno dempto decem ſunt, intelliguntur, & verbum facio in hac oratione, non facio, & omnino in nugatione affirmatio. Sed tamen non ſi quis dicit quippiam non eſſe album, propterea ipſum album eſſe confirmat. Duplum autem per ſe nihil fortaſſe declarat; ſicut nec id quod in ſimplo intelligitur, quod ſi forte ſignificat, at certe non idem quod cum ſimpli verbo coniunctum. Ne ars quidem in ſpecie quid ſignificat, vt

cum medicina ars eſſe dicitur, in quo artis vocabulum totum eſt, in illo autem ars & ſcientia eius eſt, quod ſub ſcientiam cadit ſcientia. In iis autem nominibus, quibus alia definiuntur, hoc dicendum eſt, non idem per ſe ſignificare id, quo vtimur in definiendo, quod in oratione. Nam concauum promiſcue & paſsim idem in ſimo & in obliquo declarat, coniunctum autem cum iis, vt illud cum naris, hoc cum cruris verbo coniungatur, nihil prohibet ſignificare. Nec intereſt, vtrum dicas naſum ſimum, an naſum concauum. Præterea in hic verbis non eſt concedenda in recto dicendi ratio. Eſt enim falſa: quoniam, vt hoc verbo vtar, ſimitas non eſt naſus concauus, ſed naſi quædam quaſi affectio. Quapropter non eſt alienum, nares ſimas nares eſſe, quæ concauitatis narium habent. Quibus autem de cauſis ſolœciſmi fiant, ſupra diximus. Quemadmodum autem diſcuti, diſſoluique debeant in ipſis captionibus intelligimus. Omnes enim, quas ſubiiciam, ſolœciſmum facere volunt. An quod vere dicis, id vere eſt? ais autem quippiam eſſe lapidem: eſt igitur quippiam lapidem. Sed dicere lapidem, non eſt dicere aliquid quod neutrius, ſed quod maris genere declaratur. Quocirca ſi quis roget. An quem nominas, vere hunc eſt? non Latine loqui videbitur, ſicut nec ſi quis requirat, hiccine eſt quam eſſe dicis? Vtrum autem lignum hic, an ea, quæ nec marem, nec fœminam ſignificent, nihil intereſt. Itaque non fit ſolœciſmus in hac argumentatione, An quod ais eſſe, id lignum eſt? lignum autem ais eſſe: lignum igitur eſt. Lapis autem, & hic maris habet inflexionem. Quòd ſi quis interroget, ſitne hic hæc? Deinde rurſus quid num hic Coriſcus eſt? tum dicat, Eſt igitur hic hæc: non concluſerit

cluſerit ſolœciſmum, ne ſi Coriſci quidem verbum fœminam ſignificet: modo id non dederit is, qui contra diſputabit, ſed hoc ante quærendum eſt. Si vero ſit illud, nec ille dederit, certe is nec vere, nec contra eum, qui rogatus eſt concluſerit. Eodem ergo modo illic lapidem huius vocabulum declarare debet. Sin minus, nec alter id dedit ſignificare, non eſt appellenda concluſio: ſed videtur eſſe, propterea quòd diſsimilis caſus nominis ſimilis apparet. Verumne eſt, hanc eſſe id, quod eam ais eſſe? eſſe autem eam aſpidem ais: eſt igitur hæc aſpidem. Sed non neceſſe eſt. ſi aſpidem non id ſignificet: ſed aſpis & aſpidem hanc nec quod ais eſſe, id hic eſt: ais autem eſſe Cleonem: eſt igitur hic Cleonem. Dictum eſt enim, quem ais hunc eſſe, hic eſt, non hunc. neque enim Latina ſit interrogatio, ſi hoc modo proferatur. Scin tu hoc? eſt autem lapis: ſcis ergo lapis. Sed non idem ſignificat in interrogatione, Scin tu lapidem? quod in aſſumptione, eſt autem lapis. Sed in illa eſt accuſandi caſus, in hac recti. An cuius ſcientiam habes, id ſcis, lapidis autem ſcientiam habes: ſcis igitur lapis. Sed cum dicis, cuius, lapidem in gignendi caſu intelligis: cum autem id, lapidem in accuſandi caſu. & maris genere. Datum eſt autem, cuius ſcientiam haberes, id ſcire te, non eius: ita non lapidis, ſed lapidem. Atque illud quidem perſpicuum eſt, ex iis quæ diximus, hæc argumenta non concludere ſolœciſmum, ſed ſpeciem quandam præ ſe ferre concluſionis, & quemadmodum eis ſit occurrendum.

CONCLVSIO

In non facere intelligitur facere.

De facili, & difficili & acuta ratione. Cap. VII.

INtelligendum eſt autem, facile eſſe perſpicere in quibuſdam argumentis, in aliis difficile, qua de cauſa & qua in re auditorem capiant atque decipiant, cum ſæpe eadem hæc ſint quæ illa. Eadem enim argumentanda captioſa vocanda ſunt omnia, quæ ex eodem vitio nominantur. idem autem argumentum captioſum aliis ex verbo, aliis ex attributis & accidente, quibuſdam ex alio videtur exiſtere, propterea quòd cum quicque concluditur, non idem declarare videatur. Vt ergo captionum earum, quæ ex homonymia oriuntur, quæ ex omnibus maxime ſolent vſurpari, partim cuiuis perſpicuæ ac notæ ſunt: omneſque captiones ridiculæ ferè in verbo verſantur, cuiuſmodi hæ ſunt, Vir vehebatur curru per ſcalas vbi venit ſeruus apud Cæream? Et Boreas puruſne? non æquidem, interfecit enim mendicum & emptorem. An non Euarchus, ſed Apollonides? aliæque eius generis plurimæ, ſic partim eos etiam, qui in captionibus diu multumque verſati ſunt & exercitati, fallunt & fugiunt. Idque ex eo intelligi poteſt, quod fere verbis diſſentire & diſcrepare ſolent: velut vtrum idem ſignificet in rebus omnibus vnum, & id, quod eſt, an aliud. nonnulli enim vnum & id, quod eſt, idem declarare exiſtimant. alij Zenonis & Parmenidis rationem explicant, propterea quòd vnum, & id quod eſt plura ſignificare videantur ſimiliter eæ captiones quæ in accidente aliiſque rebus cernuntur, eam vim habent, vt in aliis facilius, in aliis difficilius perſpici poſsit & genus ipſum captionis, & ſit necne reprehenſio. Difficilis autem & grauis eſt argumentatio, quæ eam vim habet,

uet, vt animi dubitando in contrarias partes diſtrahitur. ferit enim hæc, pungitque maxime.

Dubitatio autem duplex eſt: quarum altera in diſputationibus dialecticorum verſatur, cum dubitamus quod potiſsimum rogatum ſequamur, altera in iis cernitur, quæ pugnandi ſtudio comparantur, cum in quo captionis genere propoſitum argumentum verſetur, ambigunt. Argumenta autem dialecticorum tum demum ad refellendum difficillima erunt, ſi ex iis, qui videntur quàm maxime probari id, quod maxime probabile eſt euertent & confirmabunt. Vna enim, cum ſit argumentatio, tamen contraria & contradicente enunciatione tranſlata omnes ratiocinationes ſui ſimiles obtinebit: quippe cum futurum ſit ſemper, vt ex probabilibus item probabile infirmet & confirmet, vt ambigere & dubitare animis neceſſe ſit. Ac difficilis quidem illa maxime eſt, quæ interrogationibus parem, ac ſimilem facit concluſionem. Secundo loco ea, quæ ex ſimilibus omnibus progreditur, quæ facit item, vt dubium ſit, vtrum rogatum negandum ſit, id quod difficile factu eſt. Nam & infirmandum eſt, & tamen vtrum ſit, incertum eſt. Earum autem, quæ certandi ſtudio comparantur, ea primum difficillima eſt, quæ cum primum tractata eſt; dubium eſt rem, necne concluſerit & effecerit, & vtrum in diſtinctione ac falſitate illius conſiſtat explicatio. Deinde ex reliquis ea, cuius explicationem perſpicuum eſt vel in falſitate, vel in diſtinctione verſari, ſed dubium eſt vtrius rogati euerſione, aut diſtinctione ſit diſſoluenda, quin etiam vtrum in concluſione, an in altero rogato. explicatio quæri debeat. Ac interdum quidem facile eſt argumentum, ex quo nihil effectum eſt tum cum nimis improbabiles aut falſæ ſunt aſſumptiones, interdum

interdum autem non eſt negligendum. Nam & cum aliquod rogatum deeſt, in quo illa vis ineſt, vt in eo verſetur, & vt ex eo ducatur argumentum, neque id aſſumptum eſt, & tamen tractatum eſt & explicatum argumentum, inepta ratiocinatio eſt, & cum aliquid prætermiſſum eſt eorum, quæ extrinſecus ad rem quæ propoſita eſt confirmandam aſſumuntur, non facile contemni negligique debet, ſed argumentum facile eſt, & is qui interrogat, non præclare ſuo functus eſt munere. Explicatio autem alias ad totam argumentationem, alias ad eam, quæ rem quærit, & ad rogatum, interdum ad neutrum eorum referri poteſt. Eodemque modo quærere licet, & tractare argumentationem tum contra id, quod venit in diſputationem, tum contra eum, qui reſpondet, tum contra tempus, cum plus temporis deſiderat explicatio, quàm quantum datum ſit ad diſſerendum contra explicationem.

Epilogus omnium præcedentium librorum, & eorum quæ his duobus dicta fuerunt. Cap. VIII.

Diximus ex quot quibuſque naſcantur captiones in diſputando, & quemadmodum eum, qui mentiatur indicemus, impellamuſque alterum vt admirabilia quædam & contra opiniones omnium dicat. Oſtendimus præterea, ex quibus efficiatur ratiocinatio & quæ nam ſit interrogandi ratio, & quis nam ſit interrogationum ordo. Illud etiam docuimus, quis ſit vſus horum argumentorum. Diximus de ratione & diſciplina reſpondendi, & quemadmodum argumenta captioſa diſſolui debeant. Reliquum eſt, vt de inſti-

tuti noſtri ratione enumerantes,noſtrumq; ſermonem concludentes , pauca dicamus. Propoſitum nobis fuit, rationem quandam de omni re propoſita diſſerendi ex iis , quæ maxime probarentur inuenire. hoc enim officium eſt dialectices,& eius rõnis, quæ periculi faciendi cauſa comparata eſt. Quoniam autem ante confirmauimus, dialecticen propter ſophiſtices quam ſequuta eſt vicinitatem, non ſolum poſſe probabili, ſed etiam neceſſaria ratione, diſſerere , ob eam cauſam non ſolum eius officium in eo poſuimus , vt ea inſtructi argumenta ſumere , ſed etiam vt argumentis reſiſtentes , cauſam diſſerendi iis afferendis quæ maxime item probabuntur , defendere poſsimus. Cuius nos modo quæ cauſa eſſet diximus , ob eamque cauſam Socrates quærere ſolebat, non reſpondere , quippe qui nihil ſe ſcire fateretur . quæ quidem facultas ad quas res eſſet vtilis , & quibus quotque rebus comparari poſſet, atque vnde harum rerum nobis magna ſuppeteret copia , in ſuperioribus libris demonſtrauimus . Illud etiam expoſuimus, quæ eſſet interrogandi ratio & ordo , quæ reſpondendi, & quomodo explicanda argumenta . Cætera etiam oſtendimus quæ ad eandem rationem diſſerendi pertinent. denique , vt etiam ſupra dictum eſt, de captioſis & fallacibus argumentis diximus. Quæ cum ita ſint , certe hinc inſtituti noſtri ratio commode habebit terminum . Quod autem in ea de qua agitur arte vſu venerit , ignorare minime debemus , eorum omnium quæ inueniuntur,partim cum prius ab aliis percepta & comprehenſa eſſent , & ſigillatim elaborata , opera eorum qui poſterius accepiſſent, progreſſa eſſe longius , partim à prima origine paruam primum progreſsionem facere ſolent , ſed multo vtiliorem ea, quam aſſequuntur

quuntur

quuntur ex his, amplificatione. Cum enim maxima eſt principio totius rei vis, vt dicitur, tum difficultas maxima. Quo enim maior eſt in eo vis, eo quoniam perexiguum eſt, difficilius cadit ſub aſpectum, hoc autem inuento, facilius eſt reliqua addere & conducere. quod etiam in libris de ciuili ſcientia contingit, ac fere in cæteris artibus omnibus. Qui enim artes inuenerunt, omnino paulum aliquid proceſſerunt; ij autem, qui nunc in honore habentur, cum à multis quaſi hæreditario iure, iis, qui viciſsim propagarunt, accepiſſent, ſic auxerunt. Tiſias quidem primus ſucceſsit. Tiſiæ Thraſymachus, Thraſymacho Theodorus, multique multas partes contulerunt, vt hanc magnam eſſe artem, nihil mirum eſſe videatur, At vero huius artis non partes aliquæ perfectæ erant, initio aliæ erant, ſed ne vna quidem omnino ſuberat.

Nam eorum, qui diſputationes eas, quæ certandi ſtudio inſtituebantur, mercede docebant, ſimilis erat diſciplina Gorgiæ inſtituto. Nam cum orationes alij ad dicendum, alij quæ ad quærendum & interrogandum valerent, darent ediſcendas, in quas vtrique ſæpe mutuis ſermonibus incidere ſolebant, fiebat, vt diſcipuli celeriter illi quidem, ſed ſine arte, perciperent. quæ ab illis traderentur, præſertim cum ita demum ſe inſtituere & docere exiſtimarent; ſi non artem, ſed ea, quæ artis eſſent traderent, vt ſi quis artem ſe traditurum profiteretur; qua pedum dolori mederemur, deinde non artem doceret calceorum conficiendorum, nec vnde hæc paretur traderet, ſuppeditaret autem varia genera calceorum, is certe, vt adiumentum ad vſum adferret, artẽ tamen nõ traderet. Et eloquentiæ quidem multa profecto & veterum præcepta extiterunt, dialectices autem nullum omnino habemus

ante

ante aliud quam longo vſu quærendo multum temporis conſumpſimus. Quod ſi vobis in hæc ipſa intuentibus non videtur hæc ipſa diſſerendi ratio ex iis, quæ ab initio ſuppetebant, ſatis præclare conſtituta eſſe, præ cæteris artibus, quæ hæreditario quodam iure ad tantam amplitudinem elatæ ſunt, hoc profecto vnum reliquum eſt vobis, aut iis qui audient officium, vt ſi qua prætermiſſa ſint, iis, qui prætermiſerunt veniam detis, & ſi qua inuenta, inuentoribus gratiam habeatis.

DVORVM LIBRORVM

ELENCHORVM FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vv Xx Yy Zz *

Omnes ſunt quaterniones.

Venetiis Apud Hieronymum Scotum.
M D L I X.